

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

W. Storchouge. p. 26

HERODO.

TI HALICARNASSEI

HISTORIAE LIBRI IX.

Interprete Laurentio Valla.

EIVSDEM HERO.

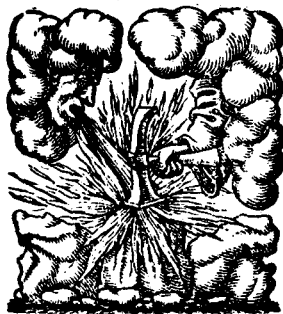
DOTI LIBELLVS DE

uita Homeri, Interprete Con-
rado Heresbachio.

VTRIVSQUE TRANS.

LATIONEM EMENDA.

uit Sebastianus Castalio.

Cum gratia & priuilegio Caesaris Maiest.

BASILEAE.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

SEBASTIA- NVS CASTALIO DE HERODOTI

editione hæc dicit.

Aurentij Valle trans-
lationem, librariorum
culpa uitiatâ, repur-
gauit ante nos Con-
radus Heresbachius,
ut ipsemet scribit: præ-
terea noue circiter fo-

lia, quæ deerant, primo libro adiecit, à se
in Latinum ex Græco translata. Ipse Ho-
meri uitam transtulit. Ego rogatu Hen-
rici Petri totum opus recognoui: nec solùm
librariorum errata (quæ fuere plurima)
correxì, uerum etiam in ipsa translatione
numeros locos, & maximè difficili-
mos quosque (quando in his maximè la-
bi solent interpretes) ad mentem autho-
ris ex Græco castigauì: nonnullos
etiam ipse totos conuertì.

HERODOTI VITA

E SVIDA.

Herodotus historicus ex Halicarnasso claris ortus parentibus, nempe patre Lyxo, matre Dryone, fratrem etiam habebat Theodorum. Relegatus in Samum à Lygdame Halicarnasseorum tyranno, ibi & Ionicam linguam didicit, scripsitque ea lingua libros historiarum novem, exorsus à Cyro, & Candaule Lydorum rege. Postea reuersus Halicarnassum, ubi exosum se popularibus suis uidisset, ultrò Thurium concessit Italix oppidum, iam tum Atheniensem coloniam, ubi reliquum uitæ finit. sepultus in foro, ut aliqui memorant. Sunt qui tradant eundem in Pella obijisse. Claruit anno ab Vrbe condita trecentesimo, ut scribit Plinius libro duodecimo. Idem tradit Thurijs historiarum libros cōdidisse, quas Musarum nominibus inscripserit. Ipse alibi scribit Homerum, & Hesiodum, quadringentis non amplius annis ante se claruisse. Scripsit & Homeri uitam, & testatur idem Suidas *ἡ τῶν ὁμηρῶν*.

OMNI

OMNIBVS NOBILITATIS, VIRTVTVMQVE ORNAMENTIS CVMVLATISS.

uiro, D. Ioanni Gograuiio, principis

Cluensis consiliario, Conradus

Heresbachius S.

Erodotus Halicarn. præter nouem historiarum libros, quos Musarum nominibus inscripsit, compendium quoque reliquit, quo Homeri uitam complexus est, id quod Suidas eiusdem poetæ uitam succinctè, suoque more perstringens testatur. Nempe γὰρ τῷ ὁμηρῷ ad finem, ἡρόδοτος, inquit, ὁ ἰσορικός ἔγραψεν βίον ὁμηρῷ, μάλιστα δ' ἐπὶ τοῦ ἀρεμοδ' ἰώτερον. Hunc libellum cum nuper latinum à me factum Herodoto apprimendum curassem, uisum est quantulum id cunque est tuis uirtutibus consecrare, cum alijs plerisque causis adductus, tum quòd tu pro exactissimo tuo iudicio, proque auita atque innata integritate non nisi castissimos autores diligas ἢ κ' ἀλα-

E P I S T O L A.

Ἡρώδης Homero omnis uirtutis, erudi-
 tionisq; parenti (ut Iustiniani uerbis in
 Pandectis prefantis utar) tantū tribuas,
 adeoq; eius poëte ingenio delecteris,
 ut identidē laxandī animi causa, Home-
 ri carmina ad testudinem decantare cō-
 sueueris: maximē uerò, quo dicamentū
 aliquod atq; μνημόσυνον extaret neces-
 situdinis nostrę iā olīm inter parentes no-
 stros coalite: sed quā nos iā inde ā pue-
 ritia domi atq; peregrē linguarū, melio-
 rūq; studiorū cōmilitio firmatam, etiam
 nūm in eandē Principis nostri aulā ascī-
 ti religiosē fouemus. Nā uti nihil tū in
 omnibus obeundis negocijs, tū in aulis
 maximē principē suauius, magisq; ne-
 cessariū, quā fidus, & syncerus amicus:
 ita nulli sunt fermē amici, uel constan-
 tiores, magisq; fidi, minusq; fucati, quā
 studiorū similitudine copulati. Bene ua-
 le, & hanc nostrā qualemcūq; opellam
 boni cōsule, meq; quod facis mutuiter
 amare perge. Ex Hamboech,

Nonis Nouemb,

M. D. XXVI.

HERO.

HERODO- TI HALICARNASSEI DE GENERE, VITAQV'E

Homeri libellus, à Conrado He-

resbachio latinitate

donatus.

Erodotus Halicarnasseus, de
genere, uita, atque adeò ætate
Homeri studens quàm uerissi-
ma referre, hæc tradidit: Cum
uetusta illa Aeolicorum urbs

Cuma primum conderetur, eodem culmalix *Cuma.*

permultæ, omnisquæ generis conuenæ
confluxerunt, tum è Magnesia illuc plerique
commigrarunt: inter quos fuit Melanopus *Melano-*
Ithagene Crithonis filio genitus, homo for- *pus.*

tunæ non perinde amplæ, attamen expedi-
tæ. Hic Homyretis Cumani filiam duxit
uxorem, procreatquæ è legitimo toro scemi-
neam prolem, cui nomen indidit Crithoi- *Crithoi.*
di. Moxquæ ipse Melanopus unà cum u-
xore uita functus est, commissa interim filia
Cleonaë Argiui tutelæ, quo familiaris-
simè uti consueuerat. Porro tempore in-
teriecto, accidit fortè, ut puella ista è fur-
tuo concubitu prægnans deprehendere-

HERODOTI LIBEL

tur: id quod paulisper suppressum, dum Cleonax rescuisset, uehementer rei indignitate commotus, Critheida seorsum ad se accersitam, acerbè obiurgauit, commemorans commissi apud populares suos infamiam. Postremo, huiusmodi quidpiam quo illam excuteret, comminiscitur: Cummani iam tum in Hermei sinus recessu ædificantes, ubi Smyrnam urbem extruxissent: Theseus autem uolens uxoris suæ memoriæ relinquare, ab uxoris nomine Smyrnam appellauit: quippe id uxori nomen erat. Theseus autem è primarijs Thesalorum fuit, qui Cumam ædificabant, ab Eumelo Admeti filio ortus, uitæ facultatibus apprimè instructus. Hoc loco Cleonax per occasionem Critheida obtrusit Ismeniaë Boeotio, ex his, qui coloniam illuc duxerant, in primis sibi amico. Progressu deinde temporis, Critheis cum alijs mulieribus ad festum quoddam egressa, iuxta fluuium Melitem, ut quæ partui iam uicina esset, Homerum peperit, non cœcum, sed uidentem, nominatque eundem Melesigenem, à fluuiio uidelicet, ad quem editus esset. Etiam num apud Ismeniam se Critheis continebat: à quo postea digressa, manuariâ industria se, filiumque alebat, aliunde alia sumens opera: unde filium quoque quantum

DE VITA HOMERI

tum potuit, honestis disciplinis erudiuit.
 Erat autem eo tempore Smyrnæ quidam,
 nomine Phemius, qui iuuentuti illic lite- *Phemius.*
 ras, musicenque tradebat. Hic cum citra u-
 xorem uiueret, Critheidem conduxit, quæ
 lanam illi exerceret, quam à discipulis mer-
 cedem acceperat. Illa uero industria multa
 atque elegantia freta, Phemio coepit impensè
 se placere, adeo, ut tandem Phemius eam
 uerbis ad coniugium sollicitaret, referens
 cum aliis quibus ei fidem facere confide-
 bat, tum præcipue, quòd Melesigenem in
 filium esset adoptaturus, liberaliterque si-
 mul aliturus, instituturusque. Siquidem
 hunc cernebat iam miram quandam, & in-
 genij, & indolis spem de se polliceri. Persua-
 da igitur Critheis, Phemio assentitur. Mele-
 sigenes cum naturæ bonitate præstans, tum
 cura accedente, institutioneque, continuo om-
 nes sui ordinis adolescentes facile præuer-
 tit: atque non ita multò post eruditionis au-
 ctibus crescens, nihilo ipso Phemio in disci-
 plinis factus inferior. Et cum Phemius uita
 functus, uniuersa ei legasset, pauld post,
 Critheis quoque fato concedit, Melesigenes
 itaque ludo præfectus, sui que iam iuris effe-
 ctus, in magna fuit hominum admiratio-
 ne, non apud suos modò, uerum apud ex-
 ternos etiam, qui peregrè frequentes illuc

HERODOTI LIBEL.

mercatus gratia conuenerant. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta, quæ eodem è uicinis agris abundè conuecta, à peregrinis coëmebantur. Externi autem, cum ab opere cessarent, Melesigeni libenter uacabant. Commodum inter

Mentes. hos Mentes fuit nauicularius, qui è finibus Leucadis soluens, nauem meritoriam in eius usum comparauerat, qua frumenta Smyrna deueheret, uir (quantum illa ferebant tempora) & eruditus, & multarum rerum usu exercitus. Hic Melesigeni persuasit, ut relicto ludo secum nauigaret, accepturus, & mercedem, & quæ ad profectiorem essent necessaria. Ad hæc Melesigenes quandiu iuuenis esset, urbes, regionesque spectaret, operæ precium fortè ducebat sibi, qui conscribendæ poëseos iam argumentum in animo concepisset, qua nimirum occasione potissimum eum arbitror plectum. Proinde relicto ludo cum Mente nauigabat Melesigenes: quodquecunque locorum appulit, studiosè uniuersarimatus, contemplabatur si quid esset localius peculiare, ac uernaculum, memoratuque dignum, adeò, ut appareat commentarios eum profectiõis suæ descripsisse, eorumque, quæ quoque loco lustrando didicerit. Porro cum ex Hispania, Thusciamque delati

*Commentarij
profectiõis
Homeri.*

DE VITA HOMERI.

delati in Ithacam deueherentur, contigit Melesigenem oculis iam ante parum ualentem, extremè laborare: ita, ut Mentis negotiorum gratia in Leucadem traiekturus, eum apud Mentorem, Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi uehementer amicum: multis precibus adigens eundem, quo Melesigenis curam haberet tantisper, dum è Leucade reuerteretur ipse. Mentor uerò ægrotantem Melesigenem sedulò curauit, uir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam æquitatem, hospitalitatēq; inter cæteros Ithacenses maxime prædicaretur. Atque hic accidit, ut de Vlysse multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantq; ipsi Ithacenses, tum uisum eum amisisse ibidem. Atqui ego affirmare non dubitem, tum eum conualuisse, ac postea apud Colophonem prorsus cæcum factum, id quod ipsi quoque Colophonij mecum fateantur. At uerò Mentores è Leucade Ithacam reuersus, Melesigenem recepit, cum quo iam inde diu ultro citroque nauigauit, donec Colophonem appulso euenit, ut in ueterem morbum reciderit: quem ubi effugere non daretur, uisus putatur priuatus. Et Colophone iam cæcus Smyrnam reuersus, ad poemata conscribenda

Mentor.

Homeri cæcus.

da

HERODOTI LIBEL.

da animum conuertit. Tempore deinde interfecto, cum Smyrnæ uictu, necessariisque destitueretur, constituit Cumam proficisci: Hermique campum transiens, ad eum **Nouus murus** locum peruenit, qui appellatur Nouus murus, Cumanorum coloniam. Qui locus post Cumam habitabatur annis octo. Hic memoratur primum Melesigenes pro coriarij officina consistens, carmina hæc pronun-
cialle:

*αἰδέσθαι ξενῶν κερμαίνον, ἡ δὲ δόμοιο,
οἱ πόλιν αἰπινὺν πυμὺν ἐγὶώπιδα καὶ λυ-
ταίτι, Σαρδίνης πόδα νείατορ ὑψινόμοιο.
ἀμβρόσιον πίνοντες ὕδαρ θάστυτα μοιο
ἔρμα διένειψ, ὅρ' ἀθάνατ' ἐνέησιν.*

Sardana. Sardana, cuius hic commemorat, mons est ad Hermum fluuium, Nouumque murum

Tychius. situs. Coriario nomen erat Tychio, cui continuo auditis uersibus uisum est hominem recipiendum, commiseratione nimirum motus, cum uideret oculis tam miserè mul-
tatum, iussit præsentibus secum frui. Melesigenes ingressus sutrinam, confidentibus

Amphiarai illic poësim suam ostendit: Amphiarai in expeditione. Thebas expeditionem, atque hymnos in de-

Hymni deo- os à se scriptos. Et cum inter fabulandum
rum. crebras sententias in medium, multamque eruditionem afferret, in magna habitus est ab auscultantibus admiratione. Atque iam

cum

DE VITA HOMERI.

tum apud Nouum murum agens, ē poësi uſ-
ctus ſubſidia habebat. Oſtenditur ad noſtra
uſque tempora ibidem locus, ubi Meleſige-
nes ſedens, carmina ſua exhibuerit. Quī lo-
cus in magna illic habetur ueneratiōe ab in-
colis, memoraturq; populus arbor ab Ho-
meri aduentu in eodem loco enata. Porro
egeſtate poſtea adactus, cum uix alimēta ha-
beret, ſtatuīt in animo Cumam ad feliciorē
ſucceſſum reuerti. Iturusq; hæc pronuncia-
uit carmina:

αἶψα πόδες με φέροιτε ἰς αἰδοίωρ πόλιν ἀνδρῶν.
τῶν γὰρ θυμὸς πρόφρων, καὶ μῦτις ἀρίστη.

Proſciſcens igitur Cumam ē Nouo mu-
ro, per Lariffam iter fecit, utpote compen-
dioſiſſimum. Vbi, ut Cumani narrant, fla-
gitante ſocero, epigramma hoc ſcripſit Mi-
dæ Phrygum regi Gordij filio, id quod e-
tiam nunc in Gordij cippo inſcriptum uiſi-
tur:

Χαλκῇ παρθένῳ εἰμὴ μίδης δ' ἐπὶ σῶμα ἵκειμαι,
ἵς τ' ἄρ' ὕδωρ τε ῥέοι, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθύλοι,
ἠελίος τ' ἀνιῶν λάμπει, λαμπρά τε σελήνη,
αὐτὴ τῆδε μένουσ' ὡλιγαὺ τῷ ἐπὶ τῷ βῶ
ἄγγελίῳ παρῖσι μίδης ὅτι τῆδε τίθεται.

Reuerſus autem Cumam, in ſenum paſſim
conuenticulis carmina ſua, quæ fecerat,
oſtendit, colloquijque ſuauitate auſcultan-
tes in ſui admirationem facilè protraxit.

Intelli-

HERODOTI LIBEL.

Intelligens igitur Cumanos pœssim suam recipere, pergit eosdem consuetudine sua oblectare, ac postremò, huiusmodi conditionem proponere, ut si publicè eum alere uellent, urbem Cumanorum celeberrimam se redditurum. Qui præsentes hæc audierant, institutū probabant: addentes se quoque adiuturos, si petitionem suam ad senatum referret, ut uotis suis fieret satis. Melesigenes his uerbis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogatoq; eo cuius muneris erat, ut in senatum duceretur: ille nihil recusans, ubi opportunum uidebatur, hominem deduxit. Hic consistens Melesigenes, eadem uerba habuit in senatu, quæ paulò antè in conuenticulis de alimentis præstandis proposuerat. Vbi dixisset, egressus pro curia sedebat. Interim dum senatores agerent, quidnam par esset homini respondere, uisumquæ esset tum ei, qui deduxerat, tum alijs omnibus quotquot in conuenticulis Melesigenem audierant, petitionem admittendam: unus tantum ē senatoribus refertur Melesigenis postulatæ calculo suo repugnasse, interq; alia multa, hæc quoq; commemorasse: Si semel *οὐκ ἔστιν*, hoc est, cœcos alendos suscipiant, futurum ut continuo turbam habeant, & multam inutilem. Ac
que

DE VITA HOMERI

que hic primum Homeri nomen Melesige- *Homeri nomen*
nem inditum, à cœcitatibus, uidelicet, calamita- *men-*
tate. Nam Cumanī cœcos ὀμύς, appellānt.
Iamquē inde, qui prius Melesigenes, nomen
obtinuit Homeri. Breuiter hæc sententiā
euicit, perquē prætorem fuit approbata, qua
contendebatur non alendum Homerum.
Hæc cum illi nunciata esset, uehementer
commotus, his uersibus calamitatem suam
deplorabat:

οἶν' μὲν αἴσῃ δῶκε πατὴρ ξείνς κέρμα γενέσθαι
νήπιον αἰ.λοῖσ' ἐπὶ γόνασι μητρὸς ἀτάλῃ, *men-*
ἔρ ποτ' ἐπύργωσαν βαλὴν διὸς αἰγιοόχοιο
λαοὶ φρίκῃσ' ὄμαργων ἐπιβύτορες ἱππῶν,
ὀπλότεροι μαλ' ἑοῖο πυρὸς κρῖνοντες ἄρκα,
κλωιδά σμύρνην ἀλγέτονα ποτ' ἰδὼν ἡσυχίῃ.
ἔρ τε δι' ἀγλαὸν ἄσιν ὕδωρ ἱεροῖο μίλι' ὄσ',
ἔρθερ ἀπορρύνεσθαι νοῦραι διὸς ἀγλαὰ τέκνα
ὑβίλιτυρ κληῖσαι διαμυχθόνα, καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
οἷδ' ἀπαιννάδου ἱερὴν ὅπα φημι λοιδόει.
ἀφραδίην τῶν μὲν τε παθῶν τις φράσειται αὐτοῖς,
ὅς σφιρὸν ὄνα δίοισιν ἐμὲν διεμῆσατο νότῃ.
κῆρ δ' ἐγὼ τῶν μοι θεὸς ὤπασε γεινομένην περ
τῆσσομαι ἀκράαντα φέρων τετληνότε θυμῷ.
ἔστέ μοι φίλα γὰρ μέγα ἱερὰ ἐν ἀγχαῖς,
κύμης ὀρμαίνονσι. μέγας δὲ με θυμὸς ἐπαίγῃ
δῆμον ἐς ἄλλο δαπὼν εἶναι, ὀλίγον περ εἶν' ὄσ'.

Cuma abiens ad Phocæam contendit, im-
precans interim Cumanis neminem un-
quam

HERODOTI LIBEL.

quam fore clarum poëtam, qui tam stupidos celebraret. In Phoea autem eodem modo sibi uictum parauit, in conuenticulis, uidelicet, passim carmina sua ostentans.

Thestorides. Erat autem eo tempore in Phoea Thestorides quidam, qui pueros illic literas docebat, homo fidei parum probatae. hic subodorata poësi, huiusmodi uerbis Homerum adoriebatur: Paratum se inquires, & ministrare ei, & uictum suppeditare, si carmina, quae meditatus esset, describere pateretur, & alia subinde faciens, ad se deferret. Homerus iam ministerij alicuius, atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putauit. commoratusq; apud The-

storidem, minorem illam fecit Iliadem, cuius **Homeri.** initium est:

Ἰλίου ἀΐδω, καὶ ἀαρδανίην ἐν πύλῳ.

ἢ: περὶ πολλὰ πάθον ἀνὰ οἱ θεράποντες ἄρῃ.

Phocaidem quoq; quam uocant, Phocenses apud se conditam ab Homero asserunt. Iam uerò Thestorides, ubi Phocaidem atque alia pleraque ab Homero communicata descripsisset, constituit e Phoea discedere, Homeriq; poësim pro sua uenditare. Vnde factum, ut cum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem huiusmodi sit usus disticho:

Θεστιάδης θνητοῖσι ἀγνίστων πολέων περ

ἰδίῳ

DE VITA HOMERI.

ὁ δὲν ἀφραγτότερον πέλεται νόον ἀνθρώποισι.

Et Thestorides quidem relicta Phoecea in Chium concessit, ubi erecto ludo, carmina illa pro suis euulgans, egregiam simul & laudem sibi parauit, & fructum haudquaquam uulgarem. Porro Homerus suo eodemque more uiuere pergebat apud Phocenses, nimirum ē poësi uictum, ubique habens. Tempore deinde non ita multo post, uiri aliquot ē Chio eruditi, audientes eadem carmina, quæ iam sæpius in Chio à Thestoride pro suis recitari audierant, indicabant Chio hæc ipsa à quodam ludī magistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuò Thestoridem esse, magno studio properabat in Chium transmittere. Et cum portum adijisset, neque offendisset nauem, qua trañceret, essent autem, qui pro lignis deuehendis in Erythræam soluere pararent, bellè conuenire uidebatur, si per Erythræam iter faceret. Accedens igitur nautas, flagitauit; ut comitem se nauigationis reciperent, multis blandisque usus uerbis, quibus quod posceret, persuaderet. Nautæ admittentes hominis preces, iusserunt nauem eum conscendere. Quo impetratò, Homerus confidens in navi, his uersibus nautis bene
b pre-

precatur:

κλέθι ποσειδάων μεγαλήδινις ἐννοσίγαιε.
 εὐρυχόος μεδίωρ, ἡδέε' ἱανθεῖ ἐλεωνῶνθ'.
 δὸς δ' ἄρου καλὸν καὶ κτήμονα νόστον ἰδέσθαι
 ναύταις, ἱνὸς πομποὶ ἡδ' ἀρχαῖ ἐκασί.
 δὸς δ' ἐς ὑπώρεια ῥύψιν ῥέμνινιο μίνανθ'.
 αἰετοῖσιν μὲν ἐλθόντα βρεῖται ὠτίων γικυρῆσαι.
 φῶτά τε τισημίην, ὅς ἐμὲ νόον ὑπεροπύσας
 ὠδύσατο· ζῦνα ξένιον, ξένιον τε πρᾶπιζον

Erythraea. Vbi uerò secundo uento Erythream appu-
 lissent, Homerus in naui id temporis stabu-
 labatur. Postero die nautas rogauit, ut aliquē
 præberent, qui ad urbem eum perduceret. Il-
 li obsecuti, ducem itineris unum ē suis per-
 miserunt. Cumq; iam pergendo ad Erythrē
 appropinquasset, deprehendissetq; urbem
 asperam, atque montosam, in hæc prorupit
 carmina:

πότνια γῆ πάνδωρε, δόταρα μελίερονθ' ἔλβη,
 ὥς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὐχθὲν ἐνέχθης.
 τοῖσι δὲ δύσβωλθ' καὶ τερχῆ οἷς ἐχολώθης.

Ingressus deinde Erythraorum urbem, per-
 contatur de naui. Et cum fortè quidam oc-
 currisset salutaturus, qui eum in Phœcea uis-
 disse, ab hoc contendit, ut secum dispiceret,
 sicubi nauis appareret, qua in Chium trans-
 mitteret. Atque ubi in portu, naualibusq;
 nullum reperiretur traiecitium nauigium,
 ille

DE VITA HOMERI.

Ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piscatoriæ nauiculæ stationem habebant. Et fortè fortuna incidit in quosdam, qui in Chium erant traiecturi. Hos adiens precatur, ut Homerum transportarent. Verùm illi nullis precibus permoti, non recepto Homero soluerunt. Homerus autem hæc cecinit carmina:

*καὶ ταὶ ποντοπόροι θυγῖρ' ἔναλιν' οἱ ἔτη,
πληχάσιν αἰθέροισι βίον ἀνὰ κλονὶ ἔχοντες,
αἰδοῦσθαι ξένιστο δῖος σέβας ἱψιμέδοντι.
ἀνὴ γὰρ μέτοπισ ξένισ δαῖς, ὅσην ἀλίτηται.*

At uerò in altum iam prouectis contigit, ut aduerso uento rapti, eodem unde soluerant, recurrerent, ubi etiam dum Homerum in littoris crepidine confidentem offenderunt. Qui cognito nauis recursu, hunc in modum eos alloquitur: Vos, ò peregrini, uentus inuasit aduersus. Verùm nunc adhuc me accipite, & secundo uento nauigabitis. Piscatores autem pœnitentia ducti, quòd prius hominem non receperant, compellato eodem, iubent conscendere (si uelit) nauem. Recepto Homero, rursus uela faciunt. Cumquē exacto itinere littus appuissent, piscatores ad sua quisq; opera digressi, Homerum in littore ea nocte relinquunt. Vbi diluxit, itineri se accingens, oberransq;

b z ad

HERODOTI LIBEL.

Pinus locus. ad eum locum peruenſe, qui appellatur Pinus: illicq; quieſcenti noctu pinĩ fructus incidit, quem aliqui *σρόβιλον*, alij *κῶνον*, appellāt, Homerus uetò hos cecinit uerſus:

*ἄλλη τις σου πίνυ ἀμείνονα κάρπῳ ἴσσι
ἰδὼς ἐν κορυφῇσι πολλὰ πύχου ἀνιμείσας,
ἐνθα οἴδμενος ἄργος ἐπιχθονίοισι βροτοῖσι
ἵσταται εὐτ' ἄρ' μιν πεβρίνιοι ἄνδρες ἴωσι.*

Cebrenia. Eo enim tempore Cumanĩ Cebrenia ad Idam montem ædificare parabant, ubi ferum tum effodiebatur. Cæterum, illinc abiens Homerus, uocem caprarum, quæ ibidem fortè pascebantur, secutus, in canes incidit pastorales: qui cum ferocius eum adorirentur, uociferabatur. Quod audiens

Glaucus. Glaucus, id enim erat caprario nomen, ac currit festinanter, compellatosq; canes ab Homero exculsit. Atque ubi diu multumq; admiratus fuisset, quod nimirum cæcus existens eo locorum peruenerit, tandem accedens rogabat, quĩnam esset, & cuius rei indigens, quibusq; modis ad inhabitata illa, uastaq; loca diuerterit. Homerus omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. Siquidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum ad suum deduxit tugurium, incensoq; igne cœnam instruit.

DE VITA HOMERL

instruxit: qua apposita iussit cœnare secum hospitem. At uerò cum canes à cibo abstinentes non cessarent suo more cœnantem adlatrare, Homerus Glaucum his uersibus alloquitur,

*γλαῦκε τίπων ἐπιὼν τοδ' ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θάσω.
 πρῶτον μὲρ κνοὶ δάπνον ἰπ' αὐλείῃσι θύρῃσι
 δῦναι ὅς γάρ ᾤμεινον, ὃ γάρ κ' ἡ πρῶτον ἄνυσαι,
 ἀνδρὸς ἐπιρχομένου, καὶ ἱερὰ θηρὸς ἰόντος.*

Hæc audiens Glaucus, lætatus est admonitione illa, habuitque in magna hominem admiratione. Post cœnam mutuis colloquijs oblectabantur. Nam Homerus ubi errores suos, urbesque quas adiisset, enarrasset, Glaucus hæc audiens præ admiratione stupebat. Eratque iam tum cubandi tempus, & quieti se dederunt. Postero die Glaucus cogitauit ad herum suum proficisci, animo hæc de Homero indicandi.

Proinde commissis socio capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quam festinantissime iturum. Degressus ad Bolissum (id erat uicino huic loco no-

Bolissus.

b - 3   cœpit

HERODOTI LIBEL.

cœpit cum Glaucō expostulare, quī quoslibet citra delectum erroneos, mutilosque reciperet, aleretque: tamen præcepit, ut hospitem ad se perduceret. Glaucos uerò ad Homerum reuersus, ea narrauit, iussitque sequi se in urbem: fore enim hæc ei ad felicem fortunæ successum. Quibus non graua-

*Homerus
apud Chiū*

tim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius, Glauci herus, ubi in colloquium cum Homero uenisset, reperissetque hominem esse cordatum, multaue rerum peritia instructum, cœpit suadere ei, ut apud se commoraretur, liberorumque, quos habebat, adolescentes formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi concreditos erudiuit. Interim Cer-

*Ceropes
Batrachomyomachia.
Epicichlidet.*

copas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, & alia omnia, quæcunque iuuenilia, ludicraque huius poëtæ extant, apud Chium illum condidit in Bolisso. Hincque cœpit per urbem inclarescere. Iam uerò Thestorides, ut primum intellexit, Homerum adesse, nauigans è Chio fugam capessit. Deinde progressu temporis Homerus impetrata ab hero Chijs uisendi copia, urbem adiit, ludumque illic instituit, & pueros carmina docebat. Id cum magna felicitate Chijs facere uideretur, multos sibi admiratores conciliauit.

DE VITA HOMERI

cessauit. Hinc igitur uictum parans tolerabilē. *Homeri*
Iem, uxorē duxit, ē qua duas suscepit filias: *uxor &*
quarum una decessit innupta, alteram uiro *filia.*

Chio elocauit. Enim uero hic poësi manum
admolitus, gratiam habuit bene merētibz.

Et primum quidem Mentori Ithacēsi in O- *Mentor.*
dyssēa, ut qui laborantem ex oculis sustinue-

rit in Ithaca: cuius beneficij gratia eundem
ampliter poësi suæ inferciens, Vlyssis fingit
socium, cuius fidei Vlysses Troiam nauigās,

domum, familiamq; concrediderit, tāquam
Ithacensium præstantissimo, atque æquissi-

mo. Alijs etiam plerisq; locis eundem laudi-
bus uehit. Siquidem Mineruam, quoties cū

aliquo humana specie congregi fingit, Men- *Phemius.*
tori identidem tradit assimilatam deam. Ad

hæc Phemio præceptorī, simul, & eruditio-
nis, & nutricationis gratiam in Odyssēa retu-

lit, in hæc uerba:

*κῆρυξ δ' ὡ χερσὶν κίθαριν περικαλλεῖ ἰθὺς
φρυγίῳ ὅς τε πολλὸν ἐκείνῳ πάντας ἀείδωρ.*

Odyssēa 1.

Et rursum:

αὐτὰρ ὁ φορμίσωρ ἀνιβάδειο πολλὸν ἀείδωρ.

Meminit & nauicularij, in cuius comitatu ul-
trò citroq; nauigans, urbes, locaq; plurima

collustrauit. Huic nomen erat Mentæ. cuius *Mentor.*
commeminit his uersibus:

μέντης ἀρχιγάμῳ δαΐφρονι εὐχόμεναι ἔηναι

Ibidem.

HERODOTI LIBEL

ἦν, ἀτὰρ τυχίῳσι φιλαρτίμοισιν ἀνάσσει.

Tychius. Habuit etiam Tychio coriario gratiam, nimirum qui uenientem ad sutrinam apud Nouum murum hospitio exceperit. Hunc Iliadi inserit his uersibus:

Iliad. 7. αἶψα δ' ἐγγύθεν ἦλθε φίρων σάκκας ῥέγι πύργου,
χάλκιστον, ἐπ' αἰβάσσει, ὃ οἱ τύχιος καριπέτ' ἔχων,
σπουτοτόμῳ δ' ἔχ' ἄριστος ὕλη ἐνιοιήϊα ναίειν.

A poësi uero hac inclarescens Homerus, non per Ioniam solum celebrabatur, sed in ipsam usque Græciam multus de eodem sermo per ferebatur, Et cum iam eruditionis existimatione augescentem multi uiserent, inciderunt fortè qui suaderent, ut in Græciam se transferret. Quod consilium admittens, impense cupiebat adornato itinere illuc demigrare. Commodumquæ intelligens Argos multis egregijsquæ elogijs celebratum, Athenas non item, proinde hanc poësi suæ effingens, in maiori Iliade, nempe nauium catalogo, Erechtheum his uersibus magnificè laudibus uehit:

Iliad. 2. ἄνθρωπον ἐρεχθίδος μεγαλήτορος, ὅρ ποτ' ἀθήνη
θρόνῳ δ' αἰὲς θυγάτηρ, τέκε δὲ γείδωρος ἀργεῖα.

Mnestheus. Mnesthea etiam prætorem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri, quàm equestri ordinando peritissimum, idquæ his carminibus:

τῶν

DE VITA HOMERI

πῶρ' αὖθ' ἡγεμόνινεν' ὅς περ ἰὼο μιν εἰδὲν.

Idem.

τῷ δ' ὕπνωτις ὁμοίῃ ἐπιχθόνι· γίγεται, ἀτὰρ

κδομῆσαι ἵππους τε, καὶ ἀνέρας ἀσπίδιώτας.

Aiacem uero Telamonium ipsosq; Salaminios, Atheniensibus in nauium nomenclatura adnumerauit, sic scribens:

Salaminij.

Aiac.

αἶας δ' ἐνοσκαλμιν· ἄγερ δυναιάδενα νῆας

Ilados 2.

γῆσι δ' ἄγων ἰν' ἀθηνάων ἴσαντο φάλαγγες.

Po...remò in Odyssæa Mineruam, postquam cum Vlyssæ in colloquium uenerit, ad Atheniensium urbem, quam præcipuè colebat, concessisse fingit:

ἵκετο δ' ἐς μακραθῶνα, καὶ ἱερὸν ἄρ' ἀθῆνας.

Odyssæa 7.

ἀνρὶ δ' ἐρεχθῶν· πύκνινον δόμον,

Hæc ubi hunc in modum meditatus composuisset, animo in Græciam trañciendi, profectus Samum appulit, contigitque fortè, ut eodem tempore Samij Apaturia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Homero, utpote quem iam antè in Chio uidisset, sodales suos aggressus, indicauit tanti hominis aduentum. Illi audita multa hominis prædicatione, subebant adducium. Conuenit igitur Homerum Samius, & quandoquidem, inquit, hospes Apaturiorum festum agit ciuitas, inuitant te, tribules ad idem festum concelebrandum. Homerus affuturum se dicit, & comitatur

Apaturia.

b s inuitan-

inuitantem. Porro cum iam illuc, quod vocatus erat, pergeret, in mulieres impegit, quæ **Curotrophus.** in triuio Curotropho sacra facerent. Sacrificia ex occurfantis aspectu indignata, exclamat: Vir, inquit, faceffas à facris. Homerus dictū illud in animo uoluens, rogabat, quis nam esset, qui loqueretur, & cui deo sacrificaret? Dux eius indicauit mulierem esse, quæ Curotropho sacrificaret. Quod audiens Homerus, huiusmodi carmina illius sacris accinebat:

πλοῦοι μοι ἐνχομένῳ παρὸ γρόφου, δὸς δὲ γυναῖκα
τῇ δὲ νύμφῃ μὲν ἀνύναδαι φιλότῃα πρὶ ἐνὲρ.
ἢ δ' ἐπιτεπίδῳ πολλοὺς ἴφροισι γέρονσι,
ὧρ ὧρ μὲν ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δὲ μιν οἶνῳ

Phœcia. Vbi uero ad sodalium collegium accessisset Homerus, iamque in limine ædium consisteret, in quibus conuiuium instructum erat: alii narrant, iam tum ardente igne poetam cecinisse: alij postea accensum, quàm carmina ista canere inciperet:

ἀνδρὸς μὲν τίσαν, παῖδης. πύργοι δὲ πόλιν,
ἱπποὶ δ' ἐν πεδίῳ νόσμον, νῆες δὲ θαλάσσης.
χρήματα δ' αὖξιν οἶνον, ὅττι γὰρ οἱ βασιλεῖς
ἄμεινοι αἶν ἀγορῇ νόσμον τ' ἄλλοισι μὲν ἰσθῆναι,
αὐθιμὲν δὲ πῦρ οἶνον γινώσκουσιν οἶνον ἰσθῆναι.

Ingressus autem, reclinatusque, cum cæteris epulis fruebatur, in magno honore, admiranda.

DE VITA HOMERÆ

mirationeque ab accumbentibus habitus,
ibidemque ea nocte cubile sibi paravit. Po-
stero die conspicati eum figuli, qui ad vi-
am in figlina laterunculos, tegulasque co-
quebant, cum intellexissent, hominem esse
eruditum, compellatum iusserunt canere,
pollicentes, cum tegulas, tum alia,
qualia eacunque essent, quæ haberent, se
illi duros. Homerus hæc illis cecinit
carmina, quæ uocantur Caminus, id est, *Caminus*
fornax: *Homeri*

εἰ μὲρ δῶσεῖς μοῖδ' ἐν, αἰέσω ὃ κερὰ μῆες.
Διὺρ ἄγ' Ἀθηναῖν, καὶ ὑπέρειχε χεῖρα παρίν.
ἐν δὲ μελανθεῖν νότυλοι, καὶ πάντ' αὖ μάλ' ἱρὰ
φριχθῆναι τε καλῶς, καὶ τιμῆς ὥνομ' ἀρίσται.
πολλὰ μὲν ἱρὸν ὄγορῃ πωλεῖν μιν, πολλὰ δ' ἄγῃ αὖ,
πολλὰ δὲ κερδοῦναι. ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι νοῦσαι.
ἥμ' δ' ἐπ' ἀναιδέων τριφθέντες ψεύδην ἄρα δεῖ,
συναλῶ δὲ ἥπειρα καμίνῳ δουλιτῆρας (κῆρ,
οὐντ' ἱρὸν ὅμως μάρμαρον τε, καὶ ἄσβεστον, ἢ δὲ γ' ἄβα,
ὡμόσασθαι ὅς τῃ δὲ τέχνῃ κινὰ πολλὰ πορίσῃ.
πείθει πυραῖθρα καὶ δώματα, σὺν δὲ καμίνῳ
πάντα πυκνθεῖν κερὰ μιν, μέγα πωκὸς ἄνθρωπον,
ὡς γὰρ θῆ ὑπὲρ βρύκει, βρύκει δὲ καμίνῳ,
πάντ' ἐντοδ' αὐτῆς κερὰ μιν λείπ' αὖ ποιεῖσαι.
Διὺρ καὶ ἡλίας θυγάτηρ πολυφάρμακε κέρη,
ἄγρια φάρμακα βάλλει, κἀκεῖ δ' αὐτὸς τε καὶ ἱργα.
Διὺρ δὲ καὶ χεῖρ ἀγέτω πωλίας κερὰ μιν,

HERODOTI LIBEL.

οἷδ' ἡρακλείης χάρας φύγον, οἷτ' ἀπόλοντο,
 τύπῃσι μὲν τάδε ἔργα κακῶς, τύπῃσι δὲ καὶ μιν οὐ.
 αὐτοὶ δ' οἰμώζοντας ἑρμιάτῳ ἔργα ποικίλα.
 γυνήσω δ' ἑρόων αὐτῶν κακοδμήμονα τέγγων.
 ὅς δ' ἔχ' ὑπερβύβη περὶ ταῦτα παρ τὸ πρόσσω πορ
 φειχθῆναι, ὥς πάντες ἐπίσταντ' αἵματα ῥίξαι.

At uerò in Samo hybernans Calendarum
 festo, potentiorum ædes ostiatim adiens,
 strenam accipiebat. Canebat autem ea cari
 mina, quæ Eresione, hoc est, ramalía, uocan-
 tur: ducente eum, comitanteque undecun-
 que frequenti puerorum indigenarum cho-
 ro :

Δῶμα προσῆραπόμειδ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,
 ὅς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει ἔλβι· αἰεὶ
 αὐτὰρ ἀνακλίνεσθαι θέρει, πλὴν γὰρ ἔσασι
 πολλὰς, σὺν πλὴν δὲ καὶ ἑυφροσύνην τεθυλῆα
 εἰρήνην· ἀγαθὴ, ὅσα δὲ ἄγγεα μετὰ μὲν εἶν.
 κυρβαῖν δ' αἰεὶ κατὰ καρδίῃς ἔρποι μάλα.
 τὸ παιδὸς δὲ γυνὴ κατὰ διφράδα βάσειαι ὕμνισιν.
 ὁμίονοι δ' ἄξουσιν κατὰ πόδας ἐς τόδε δῶμα.
 αὐτὰ δ' ὑφ' αἰνῶν ἰσθὸν ἐπ' ἡλέκτρῳ βιβαιῦσα.
 στυμαῖ σοι στυμαῖ ἐνταύτῃ, ὥς χεῖρας
 ἔσθ' ἢ ἐν προθύροισιν, καὶ εἰ μὲν τοι δώσας, εἰ δὲ μὴ
 ἔχ' ἐθέξομεν, ἔν γὰρ συνοικιάσουσι ἐνθάδ' ἡλθομεν.

Atque hæc carmina postea in Samo diu à
 pueris decantabantur, quoties ad Apolli-
 nis festum collecti conueniebant. Incuntes
 deinde

DE VITA HOMERI.

deinde uere, moriebatur Homerus è Samò
Athenas proficisci: subuectusque unà cum
popularibus quibusdam ad Ium appulit,
ubi stationem non ad urbem, sed in litto-
re habebant. Hic contigit Homerum graui-
ter ægrotare. Egressus igitur è nauì in cre-
pidine littoris iacebat ægròtus. Atque ubi
diutius illic ob nauigandi difficultatem in
portu remorarentur, subinde plerique ex ur-
be Homero uacabant, eumque audientes re-
uerenter obseruabant. Iam uerò nautis, cæ-
terisque aliquot, qui ex urbe conuenerant,
illic apud Homerum confidentibus, for-
tè piscatorum ministri eodem appulerunt:
qui è nauicula egressi, hæc uerba habuerunt:
Agite uerò peregrini, audite nos, nūquid *Piscatorum*
eorum, quæ proponemus, explicabitis? Ibi è *enigma.*
præsentibus quidam iubebat eos proloqui.
Illi, nos inquiunt, quæcunque cepimus, reli-
quimus: quæ uerò non cepimus, nobiscum
portamus. Et cum nemo id ænigmatis in-
terpretari posset, piscatores explicabant: si-
gnificantes nimirum se, cum piscium nihil
capere possent, desidentes in sicco pedicu-
los uenatos: Et horum quotquot cepis-
sent, abieciisse: quos non inuenissent, domum
tetulisse. Quæ audiens Homerus, hæc dixit
carmina:

etiam

HERODOTI LIBEL.

νῖω γὰρ πατέρων ἐξ αἵματ' ἐκγεγάατε,
ὅτι βαθυκλέρων, ὅτ' ἄσπετα μῦλα νεμόμευ.

Atqui ex ægritudine hac extremum diem clausit Homerus in Io, non autem (ut arbitrantur aliqui) ænigmatis perplexitate e-
nectus, sed morbo. Extinctus uerò in Io Homerus, à comitibus suis, atque ciuibus, qui ex urbe in colloquium cum eodem uenerant, in littore ibidem honorificè sepelitur. Cuius sepulchro multò pòst tempore Ienses, ubi poësis eius iam publicata ab omnibus celebraretur, huiusmodi inciderunt elegiacum:

ἐνθάδε τῷ ἱερῷ κεφαλὴν κατὰ γαῖαν καλὴν ἔει
ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῶν ὁμηρεν.

Homerus Porro quòd Aeolicus fuerit Homerus, & **Aeolicus.** non Ionicus, neque Doricus, partim è iam dictis perspicuum esse poterit, partim eti-
am his coniecturis deprehenditur. Siqui-
dem poëtam tantum, qui hominum pecu-
liares mores in suam poësim transferre stu-
duerit, par est, aut laudatissimos excogitas-
se, aut patrios commemorare. Iam uerò car-
mina eius expendentes, indidem pro-
nunciabitis. Nam cum sacrificij ritum hu-
iusmodi quendam referat, aut ipse eundem
tanquam probatissimum excogitauit, aut
quod cum patrijs institutis conueniret. Sic
enim

DE VITA HOMERI.

enim inquit:

αὔρουσαν μὲν πρῶτα, καὶ ἰσοφαξαν, καὶ ἱερὴν,
μικρὸς τ' ἐξέταμον, κατὰ τε κνίον καὶ ἀλνύχην,
ἀπὸ θυγατρὸς αὐτοῦ. ἐπ' αὐτῶν δὲ ὤμοισι θέτησαν.

In his uersibus de Ilibus nulla mentio, quibus in sacrificijs tamen utebātur cæteri, præterquam unam Aeolicam gentem, quæ Iliā non concremabat. Indicat præterea his quodque uersibus, quod Aeolicus cum esset, suæ gentis ritibus usus sit:

καί τε δ' ἐπὶ στήθεσσι οὐ γέγωνεν, ἐπὶ δ' αἰδοπα οἶνον
λαβὼν νεοὶ δὲ παρ' αὐτῶν ἔχον πεμπυβλάχεσσι.

Aeoles enim soli intestina quinque uerubus defixa torrebant, reliqui Græci tribus. Etenim *πέμπυς* dicunt Aeoles, pro *πέντε*. Atque hæc sanè de genere, uita, interituq; Homeri, à nobis relata sint. Cæterum, ætatem Homeri, si quis diligenter, recteque ratiocinetur, ex hisce facileprehendat. Nempe ab expeditione Græcorum, quam Agamemnon, & Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post, atque triginta, Lesbos oppidatim habitari cœpit, cum antea nullam prorsus haberet urbem. Post Lesbos habitatam annis uiginti, Cuma Aeolica, & Phricotis, appellata, condita est. Porro à Cumia annis duodeuiginti, in Smyrnam Cumani colonias transfulerunt, quo tempore

HER. LIB. DE VITA HOM.

tempore natus fuit Hom. s. Ab Homero
uero nato anni sunt sexcenti, uiginti duo, ad
Xerxis usq; in Græciam traiectum, qui uide-
licet iuncto Hellesponto pontibus cum ex-
ercitu ex Asia in Europam penetrauit. Ex
his igitur facile fuerit calculo colligere tem-
pus ei, qui prætorum Atheniensium ratio-
nem habuerit. Nam à Troiano bello
claruit Homerus annis centum
sexaginta octo.

VITAE HOMERI PER HERODOT.

*tum tradita finis, interprete Conrado
Heresbachio.*

INDEX

RERVET VERBO

RVM MEMORABILIVM,

in Herodotum locupletissimus

I N D E X.

<i>Barris fabula</i>	<i>adyrmachidarum mores li.</i>
l. 4 f. 270	4 f. 320
<i>aba oppidū</i>	<i>adraslus sese transfodit li.</i>
li. 8 f. 48	1 f. 19
<i>abolēdam monarchia l. 3 f. 211</i>	<i>adratus Atym occidit ib.</i>
<i>absinthij</i>	<i>adraslus Atym in custodia</i>
li. 6 f. 199	<i>suscipit l. 1 f. 18</i>
<i>abydus capta l. 5 f. 384</i>	<i>adraslus Gordij filius lib.</i>
<i>aces amnis l. 3 f. 236</i>	1 f. 16
<i>acephali l. 4 f. 328</i>	<i>adria l. 5 f. 336</i>
<i>achea Cerer l. 5 f. 358</i>	<i>aduersus culices remedium</i>
<i>acervatus propheta lib. 8</i>	<i>l. 2 f. 140</i>
fol. 550	<i>aer plumis oppletus lib. 4</i>
<i>achamenis consilium li. 7</i>	f. 268
fol. 535	<i>aer fanum lib. 8</i>
<i>acinacis Martis simulachru</i>	f. 350
l. 4 f. 279	<i>aces Samius lib. 6</i>
<i>achilleus cursus lib. 4</i>	f. 372
f. 277. 284	<i>adificatio Argus lib. 4</i>
<i>accipitres quatuordecim,</i>	f. 323
<i>uultures quatuor uellicat</i>	<i>aeles l. 1 f. 11</i>
lib. 1 f. 220	<i>aeles ad Cyrum legatos</i>
<i>acrophia oppidū l. 8 f. 589</i>	<i>mittunt de deditione lib. 1</i>
<i>admantus l. 8 f. 539</i>	f. 67
<i>admantii dictum l. 8 f. 557</i>	<i>aeles d. Cræso subacti</i>
<i>admonitio Cræsi l. 3 f. 300</i>	lib. 1

- l.1 f.4
 æolica urbes l.1 f.71
 æolū legati à Spartanis auxilia petunt l.1 f.72
 ærei uiri l.2 f.170
 æschrionia tribus l.3 f.195
 æfrica l.4 f.271
 æfrica arboribus nuda l.4 f.322
 æfri pastores l.4 f.326
 ægarista proci l.6 f.436
 ægathithyrus l.4 f.261
 ægathithyrorum mores l.4 f.296
 ægriane l.5 f.339
 ægriane fluius l.4 f.291
 ægeti uxor l.6 f.410
 ægina l.5 f.366
 ægis unde appelletur l.4 f.327
 æglores l.5 f.360
 ægineta ab Atheniensibus superantur l.6 f.423
 æginetarum mulierū chori l.5 f.368
 æginetarum odia in Athenienses l.5 f.367
 æginetarum strenuitas l.8 f.571
 æginetarum in Athenienses odiorū principiū l.5 f.370
 ægyptius quidam uocalifimus l.4 f.309
 ægyptij ulciscuntur Phancem l.3 f.187
 ægyptij dii l.2 f.118
 ægyptij cadauera salunt l.3 f.191
 ægyptij cadauera non cremant l.3 f.190
 ægyptij pisces l.2 f.139
 ægyptij duodecim reges creant l.2 f.166
 ægyptij quid primum inuenerint l.2 f.103
 ægyptij primi annum comperere l.2 f.102
 ægyptiorum mores l.2 f.116. 117
 ægyptiorum bis mille truncantur l.3 f.189
 ægyptiorum lex de feriis l.2 f.129
 ægyptiorum uictus l.2 f.133
 ægyptiorum ceremonie l.2 f.117
 ægyptiorum rex Flamasit l.2 f.36
 ægyptiorum festum Bacchi l.2 f.123
 ægyptiorum facilis uictus l.2 f.138

ægyptios

I N D E X.

egyptiorum sacrorum ritus l.5 f.118 egyptiorum à Persis defectio l.7 f.444 egyptiorum medici l.2 f.135 uestitus ib. funera l.2 f.135.136 opinio de animæ immortalitate l.2 f.155 genera septem l.2 f.175 rex Apries l.4 f.317 egyptiis pisces sacri l.2 f.132 egyptiis sacer crocodilus l.2 f.131 egyptiis cur dura capita l.3 f.187 egypti rex Psammetichus l.2 f.101 egypti regina Nitocris l.2 f.142 egypti rex Rampsinus l.2 f.151 egypti rex Chephrenes l.2 f.157 egypti rex Sesostris l.2 f.143 egypti rex Cheops l.2 f.155 egypti rex Anysis cæcus l.2 f.162 egypti rex Psammis l.2 f.173	egypti rex Asychis l.2 f.161 egypti rex Necus l.2 f.172 egypti rex Menes l.2 f.141 egypti rex Apries l.2 f.174 egypti rex Morris l.2 f.142 egypti rex Micerinus l.2 f.158 egypti rex Sethon lib.2 f.163 egypti rex Amasis lib.2 f.177 egypti natura l.2 f.103.104.105 egyptiæ pyramidis constructio l.2 f.156 ætates decorum lib.2 f.265 ætionis filius cur Cypselus dictus l.5 f.374 æthiopie rex Sabacus l.2 f.162 æthiopia l.3 f.235 æthiopis responsum ad Cæbysem l.3 f.192 æthiopes longæui l.3 f.191 æthiopum uictus li.3 f.193

I N D E X.

- tis coniunctio l. 4 f. 299
 amaxonum sedes ib. f. 522
 amestris crudelitas in Masi-
 stæ uxorem l. 9 f. 647
 amentes Athenienses reddū
 tur l. 5 f. 368
 amentium est, raptis fœmi-
 nis ulciscendis operam da-
 re l. 1 f. 2
 amestris Xerxis uxor l. 9
 f. 645
 amicus solers preciosissimū
 omnium possessionum l. 5
 f. 343
 amici Cræsi Lacedæmonij
 l. 1 f. 4
 amici deploratio l. 3
 f. 189
 amicitia inter Agathyrsos
 communis l. 4 f. 296
 aminoclis fortuna l. 7
 f. 519
 amores Xerxis l. 9 f. 465
 ammonius cur Iupiter di-
 ctus l. 2 f. 120
 ammonij Iouis templum in
 censum l. 3 f. 194
 annis Halys l. 1 f. 3
 annis Hermus l. 1 f. 37
 annis Pbasis l. 1 f. 2
 amphyctiones l. 5 f. 358
 amphyctionum sedilia l. 7
 f. 522
 amphion l. 5 f. 571
 amphiarai oraculum l. 8
 f. 589
 amyntas l. 5 f. 340
 anacharsis l. 4 f. 284
 ☉ l. 4 f. 274
 anacharsis sedes l. 4 f. 285
 anchimolius l. 5 f. 359
 anchimolij cades ib.
 anaxandrides l. 5 f. 349
 anaxandridæ uxores l. 5
 f. 350
 androphagi l. 4 f. 264
 androphagorum mores l. 4
 f. 296
 androcratis sanum l. 9
 f. 606
 animus in auribus hominum
 l. 7 f. 464
 anima immortalis l. 2
 f. 155
 anima relicto uno corpore
 in aliud migrat l. 2
 f. 155
 annum primi reperere Ae-
 gyptij l. 2 f. 103
 appollinis fons l. 4 f. 316
 aprijs mors l. 2 f. 177
 ante Cræsi imperium Græ-

I N D E X.

et fuere liberi	l. 1 f. 4	arabicus sinus	l. 2 f. 105
antichares	l. 5 f. 350	arabica onces	l. 3 f. 234
antipater Orgis filius	l. 7 f. 488	aratores Scythæ	libro 4 f. 276
anyxis Aegypti rex cæcus	l. 2 f. 162	araxes fluminis	libro 1 f. 94
aper eximie magnitudinis	l. 1 f. 16	arion Delphino insidet	l. 1 f. 10
apheæ locus	l. 7 f. 520	aryadicum argentum	li. 4 f. 320
apis à Cambyse uulneratur	l. 3 f. 196	ariandes	l. 4 f. 319
apis apparitio	l. 3 f. 195	arborea lana	l. 3 f. 232
apis figura	ibid.	arcem occupat Pisistratus	l. 1 f. 25
apries rex Aegyptiorum	l. 2 f. 174. & lib. 4 f. 317	arcesilaus eijcitur	lib. 4 f. 318
apris filia Nitetis	l. 3 f. 183	arcesilaus Cyrenem recuperat	l. 4 f. 319
apollo Hymenius	l. 5 f. 357	arcesilai regnum	libro 4 f. 317
apollinis simulacrum	lib. 6 f. 433	arcesilai mors	l. 4 f. 319
apollinis oraculum	lib. 4 f. 315	archilochus Parius poëta,	carminis Iambici inuen-
aphrodisias insula	lib. 4 f. 321	tor	l. 1 f. 6
ara uentorum	l. 7 f. 514	archidemius	l. 6 f. 414
ara Aristei Proconnesij	l. 4 f. 263	archidice meretrix	libro 2 f. 161
ara Dianæ	l. 4 f. 290	arcus Hercules	libro 4 f. 260
ara Iouis forensis	l. 5 f. 352	ardys patri succedit in regnum	l. 1 f. 7
arabes quo pacto dent fidē	l. 3 f. 186	ardys	

I N D E X.

<i>ardys gesta</i>	<i>ibid.</i>	<i>cia clarissima</i>	<i>ibid.</i>
<i>ardys Sygis filius</i>	<i>ibid.</i>	<i>argos à seruis occupatur</i>	<i>l. 6</i>
<i>arena aureacea quibus mo-</i>			<i>f. 418</i>
<i>dis diripiat</i>	<i>l. 3 f. 231</i>	<i>argon Sardium rex</i>	<i>lib. 1</i>
<i>arenis obrui milites</i>	<i>lib. 3</i>		<i>folio 4</i>
<i>f. 195</i>		<i>argus edificatio</i>	<i>l. 4 f. 323</i>
<i>argadeus</i>	<i>l. 5 f. 360</i>	<i>arma illata Smirna</i>	<i>lib. 1</i>
<i>argathonius rex</i>	<i>l. 1 f. 77</i>		<i>fol. 7</i>
<i>argentum, & as Scythæ in</i>		<i>arma inferuntur Mileto</i>	<i>l. 1</i>
<i>usu non habent</i>	<i>lib. 4</i>		<i>fol. 7</i>
<i>f. 282</i>		<i>arion decantat carmen Or-</i>	
<i>argentum Aryandicum</i>	<i>li.</i>	<i>thium</i>	<i>l. 1 f. 10</i>
<i>4 f. 320</i>		<i>arion in custodia tenetur</i>	<i>l. 1</i>
<i>argis</i>	<i>l. 4 f. 269</i>		<i>folio 11</i>
<i>argi lucus</i>	<i>l. 6 f. 418</i>	<i>arion Corinthum pergit</i>	<i>l. 1</i>
<i>argippæi</i>	<i>l. 4 f. 266</i>		<i>folio 10</i>
<i>argiui Xerxi subdi malunt,</i>		<i>arionis donarium in Tena-</i>	
<i>quam Lacedæmonijs esse</i>		<i>ro</i>	<i>l. 1 f. 11</i>
<i>inferiores</i>	<i>l. 7 f. 501</i>	<i>aristagoras</i>	<i>l. 5 f. 377</i>
<i>argiui musici</i>	<i>l. 3 f. 243</i>	<i>aristagoras sapiens lapsus</i>	<i>l.</i>
<i>argiui tondent capita</i>	<i>l. 1</i>		<i>5 f. 354</i>
<i>fol. 39</i>		<i>aristolaidi filius Lysurgus</i>	
<i>argiuorum cum Spartiatis</i>			<i>l. 1 f. 25</i>
<i>contentio de agro</i>	<i>lib. 1</i>	<i>ariston rex</i>	<i>l. 6 f. 409</i>
<i>fol. 38</i>		<i>aristeus coruus</i>	<i>l. 4 f. 263</i>
<i>argiuorum cum Persis affi-</i>		<i>aristeus uersificator</i>	<i>l. 4</i>
<i>mitas</i>	<i>l. 7 f. 502</i>		<i>f. 262</i>
<i>argiuorum oraculum</i>	<i>l. 7</i>	<i>aristeo de mira narratio</i>	<i>ib.</i>
<i>fol. 500</i>		<i>aristodicus Heraclides</i>	<i>l. 1</i>
<i>argos</i>	<i>l. 1 f. 1</i>		<i>fol. 75</i>
<i>argos omniū ciuitatū Græ-</i>		<i>aristodici astus</i>	<i>ibid.</i>

I N D E X.

arimaspi unde dicti lib. 4
f. 267

arimaspi l. 3 f. 238

arimaspi uersus l. 4 f. 292

aristagora mors l. 5 f. 387

aristidis facinus l. 8 f. 572

arizanti l. 1 f. 49

arx *Achenensis* occupatur
l. 5 f. 363

ariabanus regio ornatu in-
duitur l. 7 f. 454

ariabani grauiſſe ſententia
l. 7 f. 450

ariabani ſomnium lib. 7
f. 456

ariabazus *Pharnacis* l. 8
f. 585

ariabaxi fuga l. 9 f. 636

ariabaxi de incendo pralio
ſententia l. 9 f. 615

ariabaxi mors l. 8 f. 586

ariaphernes l. 5 f. 376

ariaphernes *Sardium* præ-
tor l. 5 f. 364

ariaphernes *Ionibus* uecti-
gal impoſuit l. 6 f. 403

ariaphernes l. 7 f. 475

ariaynta *Darij* uxor l. 9
f. 645

ariayctes ſuſpenſus l. 9
f. 650.

artemiſia pugna glorioſa
l. 8 f. 569

artembares l. 9 f. 650

artemiſia conſilium lib. 8
f. 561. 575

artemiſia capiende præmi-
um l. 8 f. 572

artifcus annis l. 4 f. 292

artybius l. 5 f. 382

artybij cades l. 5 f. 383

artybij equus l. 5 f. 383

arte recuperat tyrannidem
Piſiſtratus l. 1 f. 26

asia unde dicta l. 4
f. 273

asia ib.

asia potiuntur *Scythæ* l. 1
f. 50

aſopus l. 5 f. 366

aſopi filia ib.

aſychis *Aegypti* rex l. 2
f. 161

aſychis *pyramis* l. 2
f. 161

aſychis lex de mutuo acci-
piendo ib.

aſſyria rex *Senacheribus*
l. 2 f. 163

aſchij liquoris genus l. 4
f. 266

aſſyria natura l. 1 f. 90
aſſyria

I N D E X

assyriorum ornatu lib. 7
fol. 473

asbylla lib. 4 fol. 321

astyages à Cyro uictus ca-
piur lib. 1 fol. 62

astyages regno amotus lib. 1
fol. 63

astyages Cræso quo modo
affinis li. 1 f. 33

astyages lib. 1 fol. 51

astyages Cyaxaris filius li. 1
fol. 20

astyages Harpago ipsius fi-
lii carnē appomat l. 1 f. 58

astyages magos de Cyro cō-
sulit ibid.

astyages Cyrum Persidem
metit lib. 1 fol. 59

astyages quot annos regna-
uerit lib. 1 fol. 63

astyages Cyrum agnoscit li.
1 fol. 56

astyages crudelitātē ulcisci
conatur Harpagus lib. 1

fol. 60

astyagis somnium de filia l.
1 fol. 51. 52

astus Aristodici l. 1 f. 75

astus Rampsinii l. 2 f. 152

astu opprimat Cyrus Massa-
getas lib. 1 f. 98

astutia Thrasymbuli l. 1 f. 9

athenagoras l. 9 f. 636

atlas mons l. 4 f. 326

atlantes l. 4 f. 329

atlantes unde appellati l. 4
f. 326

atossam sanat Democedes
l. 3 f. 244

atossa consilium apud Ca-
rium è suggestione Demo-
cedes ibid.

athos mons l. 7 f. 458

athenis pulsi Pisistrade l. 9
f. 360

athenis positur Xerxis l. 8
fol. 559

athenis eiectus Clisithenes l.
5 f. 363 eiectus Ono-

macritus l. 7 f. 446

athenis eiecti piaculares l. 5
f. 463

athenarum incendium l. 9
f. 601 arx incensa l. 8

f. 556

athenarū tyrāni l. 5 f. 558

athenas proficiscitur Mar-
donius l. 9 f. 596

atheniensis magistratus l. 6
f. 430

atheniensis arx occupatur
l. 5 f. 363

e s athe-

I N D E X.

atheniensis tyrānus Pisistratus	l. 1 f. 25	atheniensium responsum l.	8 f. 594
atheniensis nunciū responsio ad Gelonem	l. 7 f. 506	atheniensium Imperio potitur Pisistratus	l. 1 f. 29
atheniēsis clypeus	l. 6 f. 432	atheniensium uxores raptae	l. 6 f. 441
atheniensis custos serpens	l. 8 f. 552	atheniensium uictoria	l. 9 f. 616
atheniensis exercitus ordo	l. 6 f. 431	atheniensium legislator Solon	l. 1 f. 12
athenienses amentes	li. 5 f. 364	atheniensium in Marathonē uictoria	l. 9 f. 608
athenienses Arginetas superant	l. 6 f. 423	atheniensium uirtus in propugnanda arce	l. 8 f. 555
athenienses Græciæ liberatores	l. 7 f. 496	atys	l. 1 f. 16
athenienses nunquam solum uertere	l. 7 f. 507	atys datur Adraſto in custodia	l. 1 f. 18
athenienses tyrannis liberati	l. 5 f. 360	atys aprum aggredi cupit	l. 1 f. 17
atheniēſium origo	l. 1 f. 24	atys ducit uxore	l. 1 f. 16
atheniensium naues ad Ariſtagoram	l. 5 f. 378	atym occidit Adraſtus	l. 1 f. 19
atheniensium legatio ad Lacedæmonios	l. 9 f. 598	atys ſepultura	ibid.
atheniensium rex Codrus	l. 5 f. 365	atys mors	ibid.
atheniensium, & Tegeatarum de loci dignitate altercatio	l. 9 f. 607	aurea compedes	l. 3 f. 243
atheniensium præſtantia	l. 5 f. 366	aurum ſacrum	l. 4 f. 259
		author hanc hiftoriam cui ſcripſerit	l. 1 f. 1
		authoris hiftoriæ ratio	l. 1 fol. 13
		autores diſſenſionum inter Græcos	

I N D E X.

- Græcos, & Barbaros exti-**
tere Phœnices l. 1 f. 1
aufes l. 4 f. 323
aufes aratores l. 4 f. 238
auxesie simulacrū l. 5 f. 367
auxilium Lacedæmoniorū
post bellum l. 6 f. 434
axiristus locus l. 4 f. 316
B
Babylon secundò capta l. 3
f. 255
babylonis opes l. 1 f. 89
babylonis descriptio l. 1 f. 83
babylonem obsidet Darius
l. 3 f. 252
babylone potitur Cyrus l. 1
fol. 89
babylonij proceres patibulis
affixi l. 3 f. 255
babylonij rebellantes mul-
eres strangulant l. 3 f. 251
babyloniorum lex de scorta-
tione l. 1 f. 93
babyloniorum uestimenta l.
1 f. 91
babyloniorum lex de agro-
tis l. 1 f. 29
babyloniorum tyrannus La-
bynetus l. 1 f. 36
babyloniorum lex coniuga-
lis l. 1 f. 92
babylonicū talētū l. 3 f. 226
babylonia rex Labynitus l.
1 f. 88
bacidis oraculum l. 8 f. 548
565 & l. 9 f. 616
bacchi festum l. 2 f. 123
bacchantium uox l. 8 f. 560
bacchanalis Dionysij sacra
l. 4 f. 286
bacchanandi consuetudo
ibid.
badra l. 4 f. 320
bagæus l. 3 f. 242
bagæi industria **ibid.**
barba sacrifici ominosa l. 8
f. 576
barbara lingua usi Pelasgi
l. 1 f. 24
barbari & Græci cur disti-
deant l. 1 f. 1
barbarorum nociferatio l.
9 f. 623
barca uicua l. 4 f. 333
barca oppidum l. 4 f. 317
barca expugnatio l. 4 f. 332
barcam Persa obsident l. 4
fol. 331
barciorum fœdus libro 4.
folio 332
branchidicum oraculum l.
1 f. 74.

battus

I N D E X.

battus	L.4 f.313	bogis laudes	ibid.
battus claudus	L.4 f.317	bosphorus Cimmerius	L.4
batto nomen unde institutū		fol.262	
L.4 f.315		bosphorus	L.4 f.289
beatus quis	L.1 f.15	borysthenes	L.4 f.276
baccus panem dicunt Phry-		borysthenitarum emporiū	L.
gæ	L.2 f.102	4 f.263	
beli templum	L.1 f.84	buteistis templum	L.2 f.162
beli Iouis pulvinar	libro 3	bubaris	L.5 f.342
f.255		bubulci filius pro Cyro ex-	
bellum infert Cræsus Ephe-		ponitur	L.1 f.55
sijis	L.1 f.11	budi	L.1 f.49
bellum quinquennale inter		budinorū mores	L.4 f.296
Lydos, & Medos	L.1 f.34	buse	L.1 f.49
bellum infert Cyrus Massa-			
getis	L.1 f.95	C	
besii	L.7 f.486	Cabales	L.4 f.322
bias Prienaus	L.1 f.11	cadauera cur non cremen-	
bias Ionibus consilium dat		tur	L.3 f.190
L.1 f.79		cadauer Amasis affectū con-	
bibli quid Ionibus	L.5 f.357	tumelia	ibid.
bito cur beatus	L.1 f.13	cadauera ubi non cremen-	
bitonis & Cleobis matrem		tur	ibid.
in templum uehant	li.1	cadmus	L.5 f.357
fol.14		cadmi iustitia	L.7 f.508
bitonis genus	L.1 f.13	caduceatorem mittit Flalis	
bitonis mors	L.1 f.14	attis Miletum	L.1 f.9
bithyni	L.1 f.12	cadmea liera	L.5 f.357
bizantium	L.4 f.290	cædes Cimonis	libro
bogis insigne factum	li.7	6 f.427	
fol.485		caldaorum sacrificia	lib.1
		fol.85	

I N D E X.

eharileus	l.3 f.249	l.3 f.198
chalybes	l.1 f.12	cambyfes parricida lib.3
calamitosus homo	libro 1	fol.197
fol.14		cambyfes Apim uulnerat l.
callias	l.5 f.351	3 f.196
calliæ filiæ	l.6 f.434	cambyfes dominus lib.3
callimachi cades	l.6 f.432	fol.226
callipidæ	l.4 f.264	cambyfes à feipfo uulnera-
caluiciei caufa	l.3 f.188	tus l.3 f.213
calui à natali	l.4 f.265	cambyfes sororem ducit in
clades Maratonis	libro 6	uxorem l.3 f.198
fol.432		cambyfis mort libro 3
claritas generis Alcmaoni-		fol.214
darum	l.6 f.435	cambyfis filius lib.1
claffica pugna	l.1 f.78	fol.20
claffis Xerxiana	libro 7	cambyfis fatelles Darius l.3
fol.516		fol.247
claffis Græcorum aduersus		cambyfis in Aegyptum ex-
Xerxem	l.8 f.538	peditionis caufa lib.3
claffis Græcorum fumma l.		fol.183
8 f.567		cambyfis expeditiones lib.3
clauæ Cypri	l.5 f.382	fol.191
clazomenæ inuaduntur l.1		cambyfis dona ad regem
fol.7		Aethiopum libro 3
cambyfes Cyro succedit l.2		fol.192
fol.101		cambyfis ad Perfes oratio
cambyfes legum cōtempor		l.3 f.213
l.3 f.201		cambyfis crudelitas lib.3
cambyfes uinolentus lib.3		fol.199
f.199		cambyfis temeritas lib.3
cambyfes sororem occidit		fol.194
		camby-

I N D E X

cambyſis ſonitium	l.3	capitur Caryſtus	libro 6
f.197		f.425	
cameli forma	l.3 f.231	capitur ui Colophon	lib.1
campus Thriaſius	libro 8	fol.7	
f.559		capitur Eretria	libro 6
campus Criſæus	l.8 f.549	f.426	
candaules Sygi uxorem ſua		captus Alexander	libro 2
nudam oftendit	l.1 f.4	f.148	
candaules in lecto occiditur		captus Cræſus ad Cyrū du-	
l.1 f.6		citur	l.1 f.40
candaules Lydorum rex	l.1	capripedes	l.4 f.266
f.4		carmen Orthium	l.1 f.10
candaulis mortem ulciſci co-		carne humana uſcantur In	
nantur Lydi	l.1 f.6	di	l.3 f.230
candaule occiſo Gyges re-		cares fugati	l.5 f.385
gno poſitur	ibid.	caria capta	l.6 f.396
caput Oneſili ſupra portas		caria ueſtis	l.5 f.370
ſuſpenderit	l.5 f.384	cares	l.1 f.12 & l.1 f.80
caput tondent Argiui	l.1	& l.6 f.395	
f.39		carnia feſta	libro 7
caput ſine ſutura	libro 9	f.524	
f.634		crater in oſtio Ponti	li.4
capita cur Perſis fragilia	l.3	f.287	
f.187		craftia Minerua	libro 3
capita quercus	l.9 f.614	f.35	
capita cur dura Aegyptij	l.	carum cum Perſis prælium	
3 f.187		l.5 f.385	
capitur Miliiades	libro 6	caryſtus capta	lib.6
f.400		f.425	
capitur Smyrna	libro 1	caſambus	libro 6
f.7		f.415	
		caſie	

I. N D B X.

caisia collectio	l.3 f.233	f.432	
caspium mare	l.1 f.94	caedes Mardonij	libro 9
catalogus Ionicarum nauium		f.625	
l.6 f.390		caedes Chiorum	l.6 f.393
castratio iuuenum	li.6	caedes Artybij	l.5 f.383
f.399		caedes Minois	l.7 f.501
causa expeditionis Camby-		caedis Polycratis occasio	l.3
sis in aegyp.	l.3 f.183	f.238	
causa caluiciei	libro 3	caetorum cornaculum	l.4
f.188		f.270	
causa euerfionis Sami	li.3	chemmis oppidum	li.2
f.247		f.137	
causae diffensionum inter		chemmitani ludis Graecae	
Gracos, & Barbaros	li.1	nicis utuntur	libro 2
folio 1		f.137	
celae	l.4 f.275	cheops Aegypti rex	lib.2
caecitas Epixeli	li.6	f.155	
f.433		cheops filiam prostituuit	l.2
caecus sanatus lotio feminae		f.157	
l.2 f.147		chephrenes Aegypti rex ibi-	
caedes Malistij	l.9 f.605	dem.	
caedes Persarum in conuiuio		cleander uates	libro 6
l.5 f.341		f.419	
caedes magorum	libro 3	cleobis genus	l.1 f.13
f.221		cleobis, & Bito matrem in	
caedes Stefagora	l.6 f.401	templum uehant	l.1 f.14
caedes Anacharsis	libro 4	cleobis cur beatus	libro 1
f.285		f.13	
caedes Anchimolij	libro 5	cleobis more	l.1 f.14
f.359		cleombrotus	l.5 f.350
caedes Callimachi	lib.6	l.8 f.563	

cleomn

- eleombrotus l 8 f. 563 fol 613
 eleombrotus l. 5 f. 350 creatur Darius rex l. 3 f. 118
 elementia Persarū erga de- creta l. 1 f. 81
 uictos l. 3 f. 190 crenniū l. 4 f. 268
 eleomenes rex Sparta l 3 cretensium oraculum lib. 7
 f. 251 f. 510
 eleomenes arcem Atheniensē occupat l 5 f. 363 chilodi aqua Xerxianis co-
 eleomenes natus l. 5 f. 350 ppi non suffecit libro 7
 eleomenes seipsum laemat l. 6 f. 416 f. 491
 eleomenes lucum Argiū incendit l. 6 f. 417 chilon Lacedaemonijs lib. 1
 eleomenes rex l. 6 f. 405 fol 25
 eleomenis ad Aristagoram chilomis consiliū ibid.
 responsio l. 5 f. 354 chij l. 1 f. 8
 eleomenis insania l 6 f. 415 chiorum constantia l. 6
 eleomenis regnum lib. 5 fol. 393
 fol. 352 chiorum cades ibid.
 eleomenis insania unde l. 6 cilices unde l. 7 f. 479
 f. 419 elisthenes Athenis electus l. 5 f. 363
 ceremonia Aegyptiorū l 2 timmerius Bosphorus li. 4
 f. 117 fol 293
 ceres Achea l. 5 f. 358 timmerij ex Asia exiguntur
 cereris Amphictyonidis fa l 1 f. 7
 num l. 7 f. 522 timmerij l. 4 f. 261
 cereris initiatio l. 2 f. 177 timmerij muri libro 4
 cereris delubrum l. 4 f. 277 folio 262
 certamen non pecuniarum, timmeriorum aduersus Io-
 sed uirtutis l. 8 f. 547 niam expeditio libro 1
 certamina Tisameni lib 9 folio 4
 folio 427

I N D E X.

cinnamomi collectio l. 3
f. 234
eineas rex l. 5 f. 359
cinyps flumen l. 4 f. 322
cinyps faciuitas l. 4 f. 330
cnidij l. 1 f. 82
cippi Darij in Bosphoro e-
recti l. 4 f. 280
cippi inscriptio l. 4 f. 291
ciuitatum totius Gracie Ar-
gos clarissima l. 1 f. 1
circulus rerum humanarū
l. 1 f. 96
criseus campus l. 8 f. 549
crius l. 6 f. 415
cyanea insula l. 4 f. 289
cyaxares l. 1 f. 733
cyaxares puerum pro ferina
carne mandit l. 1 f. 34
cyaxares Medorum rex l. 1
f. 50
cyaxaris filius Astyages l. 1
f. 20
Cymmerij in Asiam transe-
unt l. 1 f. 7
cynips l. 5 f. 350
cynocephali l. 4 f. 328
cyprij claues l. 5 f. 382
cyprj in seruitutem redigun-
tur l. 5 f. 384
cypriorum uarium genus

libro 7 folio 479
cypriorum oratio l. 1 f. 382
cyrenaica regionis fecundi-
tas l. 4 f. 331
cyrenæarum foeminarū ob-
Isidem superstitio l. 4
f. 326
cyrenensium distributio l. 4
f. 317
cyrenæi l. 4 f. 314
cynægirus l. 6 f. 432
cypselus unde appellatus l. 5
f. 374
cypselus tyrannide occupat
Corinthum l. 5 f. 374
cypseli filius Periander l. 1 f. 9
cypselo succedit Periander
filius l. 5 f. 374
cyranis insula l. 4 f. 374
cyranis insula l. 4 f. 329
cyrus Cambysis filius l. 1
fol. 20 bubulcis imperat
l. 1 f. 55 Astyagen uictum
capit l. 1 f. 62 *Massagetis*
bello petit l. 1 f. 95 *Cræ-*
sum consulit de puniendis
Lydis l. 1 f. 73 *Persas ad*
defectionē pellicit l. 1 f. 61
ab Astyage agnoscitur l. 1
f. 56 Gyndem in multos ri-
uulos diuidit l. 1 f. 88
cyrus

I N D E X.

- cyrus in Labymitum ducit exercitum* l.1 f.88
Babylone positur l.1 f.89
Cræsum soluit l.1 f.42
astus Massagetæ opprimit l.1 f.98
pater l.3 f.226
infans traditur Harpago enecandus l.1 f.52
cyri natiuitas l.1 f.52
cyri cum Cræso prælium l.1 f.35.37
cyri responsum ad legatum Lacedæmoniorum l.1 f.72
cyri sententia l.9 f.651
cyri loco exponitur bubulci filius l.1 f.55
cyri somnium l.1 f.97
cyri mors l.1 f.99
cyri mortui caput in utrem cruore plenum demittitur ibid.
cyrosuccedit Cambyses l.2 f.101
cyro mandato mittit Tomyris l.1 f.96
cyrum Astyages Persidem mittit l.1 f.59
cythera insula l.7 f.534
codrus Atheniensium rex l.5 f.365
cætes l.5 f.293.337.348
choaspe flumen l.1 f.88
chænice l.6 f.408
chorus iuuentum pestilentia l.6 f.397
absumptus l.6 f.397
chori Aeginetarum mulierum l.5 f.368
coitus inpropatulo l.3 f.230
colæus l.4 f.313
colchis regio l.1 f.2
colchorum rex petit de rapto pœnas ibi. reposit filia suam Medeam ib.
colchorum origo l.2 f.143
colonia Lydorum l.1 f.46
colonia Theræorum l.4 f.314
collectio Casia l.3 f.233
collectio Cinnamomi l.3 f.234
collis Gratiarum l.4 f.322
collis salis l.4 f.323
colophon uic capta l.1 f.7
colon l.6 f.412
colius cum fuso feminae tradenda l.4 f.318
colloquium Xerxis & Ariabani l.7 f.467
columnæ albæ l.5 f.384
columnæ Herculeæ l.4 f.313
commentum Amasis l.4 f.331
commentum Themistoclis lib.8

I N D E X.

lib. 8 fol. 544. 464
 cōmentū Oebaris l. 3 f. 224
 comœdia Phrynichi l. 6
 f. 395
 concupiscere multa, malum
 est l. 7 f. 456
 conflictus anniuersarius uir
 ginum l. 4 f. 314
 coniurati ad Magos occide
 dos irrumpunt l. 3 f. 220
 coniugalis lex Babyloniorū
 l. 1 f. 92
 concaua regionis l. 6 f. 397
 cœna Tyctæ l. 9 f. 464
 cœnaculum Ceiorum l. 4
 f. 270
 consilium dat Thales Ioni
 lus l. 1 f. 80
 consilium festiuum Scythæ
 cuiusdam l. 4 f. 258
 consilium dat Bias Ionibus
 l. 1 f. 79
 consilium septem Persarum
 de occidendo mago l. 3
 f. 217
 consilium Gobryæ de reuer
 tendo l. 4 f. 305
 consilium Lamponis l. 9
 f. 631
 consilium Achæmonis l. 7
 f. 535

consilium uxoris de occiden
 do marito l. 1 f. 6
 consilium Græcorum de cō
 spirando l. 7 f. 498
 consilium Chilonis l. 1 f. 15
 consilium Zopyri l. 3 f. 253
 consilium Cræsi super man
 dato Tomyris l. 1 f. 96
 cōsultatio Græcorū de in
 sequendo Persa l. 8 f. 578
 cōsultationis usus l. 7 f. 451
 constantia Chiorum l. 6
 f. 393
 consuetudo bæchanandi l.
 4 f. 286
 constructio Ecbatanorum
 l. 1 f. 48
 conuiuia Persarum l. 3
 f. 340
 contadesdus flu. l. 4 f. 291
 copiarum Xerxianarū sum
 ma l. 7 f. 516
 coriacea nauigia l. 1
 f. 91
 coria humana lib. 4
 f. 280
 corinthia uestis l. 5 f. 369
 corinthij nautæ insidiantur
 Arioni l. 1 f. 10
 corinthij tyrannus Perian
 der l. 1 f. 18

I N D E X.

corinthia mulieres denuda-
ta l.5 f.375

corinthum pergit Arion l.1
f.10

corobius purpurarius l.4
f.313

cornua quibus in locis cur
maturius proueniant aut
serius l.4 f.268

corruptio Themistoclis l.8
f.539

torcyraorum ad Xerxem
oratio l.7 f.510

corys fluu. l.3 f.186

cotyla l.6 f.403

crocodilus l.2 f.130.131

crocodilus sacre Aegyptijs
l.2 f.131

Cræsus à Cambysis furore
seruatus l.3 f.200 capius
ad Cyrū ducitur l.1 f.40
Spartam mittit nuncios
ad ineundam societatem
l.1 f.31 sciscitatum mittit
oracula ad Persas inuade
dos l.1 f.20 primus Græ
corum tributum exigit l.1
f.3 Ephesus bellum infert
l.1 f.11 à Cyro soluitur l.1
f.42 strui impositus Solo
nem ter inolat l.1 f.41

lugat filium l.1 f.20 ex

pugnat Sardis l.1 f.39

mittit exprobratum Apol

linis fraudem oraculorū

l.1 f.43 quos subegerit l.2

f.4 succedit Hauiati in

regnum l.1 f.11 in suā po

testatem quos redegerit l.

1 f.12

cræsigenus l.1 f.4 de filio

muto oraculum l.1 f.40

pecuniæ l.5 f.348 cū Cy

ro prælium l.1 f.35.37 sal

sum ad Cambysem dictū

l.3 f.199 exercitum Tha

les Milesius traiecit l.2 f.

35 consilium Cyro datum

l.1 f.42 somnium l.1 f.16

donaria l.1 f.21.22 gesta

l.1 f.5 consilium super To

myris mandato l.1 f.96

sacrificium l.1 f.21 filius

à patre ueniam petit aprū

aggrediendi l.1 f.17 filij

l.1 f.16 cum Solone con

gressus l.1 f.12 libera ad

monitiō l.3 f.200 amici

Lacedæmonij l.1 f.4

cræso Astyages quomodo

affinis l.1 f.33 redditum

oraculum l.1 f.20.21.23

cræso

I N D E X.

cræso obiectum porientum
l.1 f.36

cræsum qui seruant à Cam
byse trucidantur l.3 f.201

cræsum consulit Cyrus de
punicis Lydis l.1 f.73

cubitus quid l.2 f.168

culicibus quomodo impona
tur l.2 f.140

cruci suffixus Sataspes l.4
f.272

cruci suffigitur Polycrates
l.3 f.240

crudelitas Pheretimæ in Bar
caos l.4 f.332

crudelitas Amestris in Ma
sistæ uxorem l.9 f.647

crudele factum Darij l.4
f.288

cuniculi deprehensio l.4
f.331

curfus Achilleus l.4 f.277

D

Damarati genitura lib.6
f.409

damie simulachrum l.5
f.367

darius rex creatur l.3
fol.225

darius Cambysis satelles l.3
f.247

darius pedem luxat l.3
f.242

darius Democedem accers
sit l.3 f.242

darius Indagathyrso l.4
f.304

darius lorum innodat l.4
f.202

darius ad stylosontem l.3
f.248

darius in Scythia urbes con
didit l.4 f.302

darius Babylonem obsidet
l.3 f.252

darius institor l.3 f.226

darius cippos in Bosphoro
erigit l.4 f.289

darius res omnes quæstui ha
bet l.3 f.216

darius Xerxis filius uxorem
ducit l.9 f.645

darius sagittam ad Iouem
excutit l.5 f.280

darius Macedonios subigit
l.6 f.403

darius regni res constituit
l.2 f.226

darij legati in puteum con
iecti l.7 f.493

I N D E X.

darij propositum l. 3 f. 244
*darij celebre de Zopyro elo-
gium* l. 3 f. 256
darij in Scythas expeditio
l. 4 f. 257
darij oratio pro monarchia
l. 3 f. 223
darij simulachrum lib. 3
f. 223
*darij liberi de imperio disce-
ptantes* l. 7 f. 444
darij crudele factum l. 4
f. 288
darij moneta l. 4 f. 320
darij obitus l. 7 f. 445
*dario respōdet Indagathyr-
sus* l. 4 f. 304
dario tributa qui pendant
l. 3 f. 226. 227
qatis l. 6 f. 424
qatis ad Delios oratio l. 6
425
dardanus urbs capta l. 3
f. 384
deductio Ephesiorum l. 1
f. 11
*defectio Medorum ab Assy-
rijs* l. 1 f. 47
*defectio Aegyptiorū à Per-
sis* l. 7 f. 444
deficit à Cyro Pactyas

libro 1 folio 73
deflagrat Minerua templū
l. 1 f. 8
*deioces Medus tyrannidem
ui affectat* l. 1 f. 47
deioces iudex incorruptus
l. 1 f. 49
deioces in regem eligitur l. 1
f. 48
*deiocis Persarum regis insti-
tuta* l. 1 f. 49
deiphonus uates l. 9 f. 639
delphicum oraculum l. 1
f. 6. 20. 21. 22
*delphos mittit Gyges dona-
ria* l. 1 f. 7
delphis posita sella Mida l. 1
fol. 7
delta locus l. 2 f. 106. 107
delos tremuit l. 6 f. 425
delphica miracula l. 8 f. 551
delphino uehitur Arion l. 1
f. 10
*delphorum indigenae hero-
es* l. 1 f. 551
deliae puella sacra l. 4
f. 269
*deliberant Iones de pōte Da-
rii descendendo* l. 4 f. 308
delubrum Laij l. 4 f. 308
delubrum Oedipode l. 4 f. 312
dema-

I N D E X.

demaratus l.6 f.405

demaratus quid significet l.

6 f.411

demaratus rex Spartiatarū

l.5 f.364

demaratus regno deponitur

l.6 f.412

demarati elogiū l.6 f.414

demarati pugillares l.7

f.536

democedes captiuus l.3

f.242

democedes à Dario accersitur ib.

democedes in Græciam cū exploratoribus ablegatur

l.3 f.245

democedes Atossam sanat

l.3 f.244

democedes splendidis muneribus donatus l.3 f.243

democedis in medicina profectus ib.

deorum acres uindictæ l.4

f.333

deorum natura l.2 f.125.

126.127.128

deorum atates l.2 f.165

deorū origo l.2 f.125.126.

127.128

deorum uindicta l.8 f.577

depastio mutua militum l.3

f.195

descriptio Babylonis l.1

f.816

deucalion rex l.1 f.24

dianæ ara l.4 f.290

dianæ regiae sacra l.4

f.269

dienecis præstātia l.7 f.531

dignitas formæ in Xenxe l.

7 f.518

dij Aegypti l.2 f.118.119

dionysii Bacchanalis sacra

l.4 f.286 Phocensis ora-

tio l.6 f.391

diuersitatis in sententijs dis-

cendis utilitas l.7 f.450

diuinādi modus l.4 f.280

disputatio de Nili natura l.

2 f.109.110.111

diffensionū causæ inten Gra-

cos & Barbaros l.1 f.1

dictū mirū puellæ li.5 f.355

drymon urbs incenditur l.8

f.549

dobetæ l.5 f.339

doloneorum oraculum l.6

f.399

dolus Orætis l.3 f.239

domus ex sale libro 4

f.326

d 4. dona-

I N D E X.

donarium Arionis in Tena
ro. l. 1 f. 11

donaria Amasis l. 2 f. 181
182

donaria Cræsi l. 1 f. 21. 22
O 44

donaria mittit Gyges Del-
phos l. 1 f. 7

dona Cambyſis ad regem
Aethiopum l. 3 f. 192

doricus l. 5 f. 350

dores l. 1 f. 12. 24

dores à Cræſo ſubacti l. 1
fol. 4

doris anaxādrides l. 7 f. 505

dorienses l. 1 f. 69

dorici mors l. 5 f. 352

doricū uestimentū l. 5 f. 369

doridis podion l. 8 f. 549

doriensum principum ori-
go l. 6 f. 407

dorus Hellenis filius l. 1
f. 24

B

Ecbatanorum constructio
l. 1 f. 48

elbo insula l. 2 f. 163

eclipsis solis l. 7 f. 417

electio regis l. 3 f. 224

eleusina l. 1 f. 13

elegium Megabyxi l. 4
f. 310

elorus fluvius l. 7 f. 504

epigramma Megistiae l. 7
f. 332

epiceli prodigiosa cecitas
l. 6 f. 433

epheſum templum l. 2
f. 167

epheſi ſeſe dedunt l. 1 f. 11

epheſi inferre bellum Cræſi
ſus ib.

ephorī l. 5 f. 349

equus Artybij l. 5 f. 383

equus fluuiialis l. 2 f. 132

equa leporem enixa l. 7
f. 471

equa Theſſaliae l. 7 f. 521

equi ſylueſtres candidi l. 4
f. 276

equeſtrium Perſarum copia
rum numerus l. 7 f. 478

eraſinus flu. l. 6 f. 416

eretria l. 1 f. 27

eretria capta l. 6 f. 426

eridanus l. 3 f. 235

erythrai l. 1 f. 8

etoarchus l. 4 f. 314

euphorbus proditor lib. 6
f. 326

euridane l. 6 f. 414
euripus

I N D E X.

euripus l.5 f.365
 euristhenes l.6 f.406
 euristhai genus l.5 f.349
 europa l.4 f.271.273
 europa unde appellata li 4
 f.273
 europa regis Tyri filia rapi-
 tur l.1 f.2
 europæ extrema l.3 f.235
 europæ elogium l.7 f.446
 euryanactes l.9 f.600
 euenio excacatur l.9 f.638
 euenius uates l.9 f.639
 euhesperides l.4 f.321
 euhesperia l.4 f.330
 euelthon l.4 f.318
 euerriculatio l.6 f.398
 eumuchi in precio habiti l.8
 f.576
 euphrates flumen l.1 f.84
 ☉ l.5 f.355
 eupæus locus l.4 f.287
 eupæi ahenum ibid.
 exemplum ultionis l.3 f.
 189. ☉ l.4 f.442
 exemplum temeritatis l.3
 f.194 uindictæ iudicis
 corrupti l.5 f.243
 exempli iustitiæ l.7 f.508
 exercitus ordo l.7 f.464
 exercitus Græcorum ordo

l.9 f.609
 exercitu donari apud Persas
 eximium l.9 f.646
 exercitia Phœnicum l.1
 f.1
 eximie magnitudinis aper l.
 1 f.16
 expeditio Cimmericorum ad
 uersus Ioniam l.1 f.4
 expeditio Pſyllorum aduer-
 sus austrum l.4 f.322
 expeditio Spartanorum in
 Samum l.3 f.205
 expeditiones Cambysis l.3
 f.191
 expiandi modus apud Ly-
 dos l.1 f.16
 euxinum mare l.1 f.3

F

Fabula Abaris l.4
 f.270
 facinus Intaphernis l.3
 f.236
 facinora Lemnia l.6
 f.442
 facultates Pythij l.7
 f.460
 falsus Smerdes l.3 f.211
 falsus Vulcani l.8 f.573
 flamma è Iunonis simulacro
 l.6 f.318

d s

fames

I N D E X.

fames mira Xerxianos cruciat l.8 f.582

fames mira l.9 f.649

famuli regum Scytharum l.4 f.282

fanum Androcratis l.9 f.606

fanum Veneris depeculati sunt Scythae l.1 f.51

fanum Aeacii l.5 f.370

frater marito praefertur l.3 f.237

fatum fugere etiam Deo impossibile l.1 f.43

factio Gygiæ l.1 f.6

felis l.2 f.130

fecunditas Cyrenæica regionis l.4 f.331 Ciny-
pis l.4 f.330 leporis l.3

f.233

foedus fraudulentum l.4 f.332

foedus Barcarum ibid.

foederis ineundi modus apud Scythas l.4 f.281

foelicitas humana l.1 f.3

foemina semuipera l.4 f.260

foemina lotio cæcus sanatus l.2 f.147

foestum Bacchi l.2 f.123

foesta Carnia l.7 f.524

fidem Arabes quo pacto dant l.3 f.186

fiducia Xerxis l.7 f.499

figura Apis l.3 f.195

filius Cypseli Periander l.1 f.9

Gygis Ardys l.1 f.7

Aristolaidi Lycurgus l.1 f.25

Alcæmonis Megacles ibid. Rhammeniti

obtruncatur l.1 f.189

Pythij diffecatur l.7 f.464

Hellenis Dorus l.1 f.24

Herculis filius l.2 f.4

Cyaxaris Astyages l.1 f.20

Priami rapit Helenam l.1 f.2

Cambyſis Cyrus l.1 f.20

Cræſi petit à patre ueniam apru aggrediendi l.1 f.17

Gordij Adraſtus l.1 f.16

filij Cræſi ibid. Cræſi mors l.1 f.19

Herculis l.4 f.260

Darij de imperio diſceptant l.7 f.444

filium luget Cræſus l.1 f.20

filia Zopyri l.4 f.272

filia Cheopis proſtituta l.2 f.157

I N D E X.

<i>filia Aprjjs Nitetis</i> l.3 <i>f.183 Rampfiniti pro-</i> <i>stituta</i> l.2 f.154 <i>filia Afopi</i> l.5 f.366 <i>Mi-</i> <i>cerini sepultura</i> l.2 f.158 <i>Callia</i> l.6 f.434 <i>Ly-</i> <i>dorum meretricantur</i> l.1 <i>f.45 Polycratis somnu</i> <i>l.3 f.230</i> <i>fimbriae mulierum Ginda</i> <i>narum</i> l.4 f.322 <i>frigoris mirae uis</i> l.4 f.267 <i>fons Apollinis</i> l.4 f.316 <i>fons Gargaphius</i> l.9 f.619 <i>fons Thestis</i> l.4 f.317 <i>fontis mirum</i> l.3 f.193 <i>fontes Nili</i> l.4 f.277 <i>fontes Teari</i> l.4 f.290 <i>fontes Nili</i> l.2 f.112. ☉ 114 <i>formae in Xerxe dignitas</i> l. 7 f.518 <i>formicae Indicae</i> l.3 f.230 <i>fortitudo Sophanis</i> l.9 f. 630 <i>fortuna Polycratis</i> l.3 f.202 <i>fortunatus quis</i> l.1 f.15 <i>fuga Paetiae</i> l.1 f.74 <i>fuga Ionum</i> l.5 f.379 <i>fuga Artabaxi</i> l.9 f.636 <i>fugere fauim deo etiam im-</i>	<i>possibile</i> l.4 f.43 <i>funera Aegyptiorum</i> l.2 <i>f.135.136</i> <i>funera regum Lacedaemo-</i> <i>niorum</i> l.6 f.409 <i>fluuius Corijs</i> l.3 f.186 <i>fluuius Tyres</i> l.4 f.288 <i>fluuius Hermus</i> l.1 f.37 <i>fluuius Phasis</i> l.1 f.2 <i>fluuius Halys</i> l.1 f.333 <i>fluuius Euphrates</i> l.1 f.84 <i>fluuius Erasinus</i> l.6 <i>f.416</i> <i>flumen Gyndes</i> l.1 f.98 <i>flumen Tearus</i> l.4 f.290 <i>flumen Ister</i> l.2 f.115 <i>flumen Elorus</i> l.7 f.504 <i>flumen Cnyps</i> l.4 f.322 <i>flumen Euphrates</i> l.5 f.358 <i>flumen Araxes</i> l.1 f.94 <i>flumen Strymon</i> l.5 f.338 <i>flumina Scythiae</i> l.4 f.274 <i>fluuiialis equus</i> l.2 f.132 <i>frugalitas Lacedaemonioru</i> <i>l.9 f.633</i> G <i>Garamantes</i> l.4 f.322. ☉ 325 <i>gargaphius fons</i> l.9 f.619 <i>gratiarum collis</i> l.4 f.322 <i>grauida Io abducta</i> l.1 f.3 graca

I N D E X.

- græca medicamenta* l.3
 f.242
græca gens dexterior Bar-
bara l.1 f.26
græca oracula l.1 f.20
græcanicis ludis utuntur
Chemmitani l.2 f.137
græciæ restituitur Ionia l.9
 f.643
græcia liberatores Atheni-
enses l.7 f.496
græcia laudes l.7 f.482
græci, & Barbari cur dissi-
deant l.1 f.1
græci Medeam rapiunt l.1
 f.2
græci in Asiam profiscun-
tur l.1 f.3
græci Xerxem uincunt l.7
 f.508
græci priores in Asiam, quâ
Barbari in Europam co-
pias duxere l.1 f.2
græci repetunt Helenâ *ibid.*
græci in Asia tributum red-
dunt l.1 f.11
græci uniuerſi liberi ante
Cræſi imperium fuere l.1
 f.4
græci ſecundæ iniuriæ auto-
res, l.1 f.2
græci imperium euertunt l.
 1 f.3
gela oppidum l.7 f.503
gelonus l.4 f.261
gelonis reſponſio l.7 f.505
gelonis magna imperandi li-
bido l.7 f.506
gelonorum mores l.4 f.297
gemma ad Polycratem re-
fertur in piſce l.3 f.203
gemma abijcit in mare Po-
lycrates *ibid.*
genealogia Leonidis l.7 f.
 523 *Leutychildis* l.8 f.588
genera ſeptem Aegyptiorum
 l.2 f.175
genitura Indorum atra l.3
 f.230
gentes quæ circuncidantur
 l.2 f.144
gêtes quot in Media l.1 f.49
genus Cræſi l.1 f.3 & f.4
Euryſthæi l.5 f.349 *Bis-*
tonis l.1 f.13 *Cleobis* *ibid.*
geometriæ origo l.2 f.146
gephyrai l.5 f.257
geryoniæ uacca l.4 f.259
gerris Perſica l.9 f.624
græcorum ſtudioſus Amafiſ
 l.2 f.180
græcorum ſolertia l.8 f.542
græcorum

I N D E X.

græcorum præda è Persarū	gygis filius Ardys	l. 1 f. 7
clade l. 9 f. 632	gyges donaria mittit Del-	
exercitus	phos	ibid.
ordo l. 9 f. 609	gyges Candaulem obtrun-	
cum Per	cat quiescentem	l. 1 f. 6
sis naualis pugna	gyges occiso Candaule re-	
l. 8 f.	gno potitur	ibid.
542 uictoria	gyges Candaulis satelles	l. 1
ibid. uir-	f. 4 Candauli acceptus	
tus l. 7 f. 531	ibid.	
ad Plateas	gyges Dascyli filius	ibid.
exercitus summa	gygi ostendit uxorem nu-	
l. 9 f.	dam Candaules rex	ibid.
610 consultatio de inse-	gyndes flumen	l. 1 f. 88
quendo Persa	gyndem in multos riuulos di-	
l. 8 f. 578	uidit Cyrus	ibid.
Persam opperientium enu-	gobryæ consilium de reuert-	
meratio	tendo	l. 4 f. 305
l. 7 f. 522	gordij filius Adrastus	l. 1
de con-	f. 16	
spirando consilium	H	
l. 7 f.	Halicarnassus à sacris remo-	
498 mores	uetur	l. 1 f. 69
l. 7 f. 535	hamasis	l. 1 f. 12
classis summa	hamasis Aegyptiorum rex	
l. 8 f. 567	l. 1 f. 36	
legati ad Gelonem	harpagus Phocæam obsi-	
l. 7	det	l. 1 f. 77
f. 505 sepulchra	sufficitur Mazari mortuo	
l. 9	l. 1 f. 76	
f. 635 classis aduersus	Medus	l. 1 f. 37
Xerxem	har-	
l. 8 f. 538		
gesta Cræsi		
l. 1 f. 3		
gesta Phraortis		
l. 1 f. 50		
gesta Ardys		
l. 1 f. 7		
getæ		
l. 4 f. 291. & l. 4 f.		
300		
gigamæ		
l. 4 f. 321		
vidanes		
l. 4 f. 322		
gindanorum mulierum fim-		
briæ		
ibid.		
grinus Theræ rex		
l. 4 f. 312		
gigæa		
l. 5 f. 342		
gygiana factio		
l. 1 f. 6		
gygæus lacus		
l. 1 f. 45		

I N D E X.

<i>harpagus</i> <i>Cyrum</i> accipit e-	<i>helena</i> rapta	L. 1 f. 20
necandum L. 1 f. 52 in-	L. 1 f. 147	
clusas lepori literas mittit	<i>helena</i> rapetitur	L. 1 f. 2
ad <i>Cyrum</i> L. 1 f. 60 in	<i>helena</i> templum in <i>Aegypto</i>	
<i>Astyagem</i> uindictam mo-	L. 2 f. 147	
liur	<i>helena</i> templum	L. 1 f. 410
ibid.	<i>heliopolitani Aegyptiorum</i>	
<i>harpago</i> ipsius filij carne ap-	solertissimi	L. 2 f. 102
ponit <i>Astyages</i> L. 1 f. 58	<i>helus</i>	L. 5 f. 351
<i>halys</i> flumen L. 1 f. 3 & L. 7	<i>helles</i> sepulchrū	L. 7 f. 471
f. 459	<i>hellenis</i> filij <i>Dorus</i> L. 1 f. 24	
<i>haliattes</i>	<i>hellespontos</i>	ibid.
L. 1 f. 7	<i>hellesponto</i> compedes <i>Xen-</i>	
<i>haliattes</i> agrotat L. 1 f. 8	<i>xes</i> inicit	L. 7 f. 462
<i>haliattes</i> <i>Lydia</i> rex L. 1 f. 3	<i>hellesponti</i> uiri dictum L. 7	
sciscitatur oraculū L. 1 f. 8	f. 470	
ex morbo couales L. 1 f. 9	<i>hellespontias</i> uentus	L. 7
mittit <i>Miletum</i> caducea-	f. 518	
torem ibid. moritur L.	<i>heraclides</i> <i>Aristodici</i>	L. 1
1 f. 11	f. 75	
<i>haliattis</i> gesta L. 1 f. 8	<i>heraclidae</i>	L. 1 f. 4
<i>haliattis</i> industria ibid.	<i>heneti</i>	L. 5 f. 336
<i>haliattis</i> sepulchrū L. 1 f. 45	<i>heri</i> <i>Scytharum</i> L. 4 f. 304	
<i>haliatti</i> succedit in regnum	<i>heraclides</i>	L. 5 f. 385
<i>Cræsus</i> L. 1 f. 11	<i>hermus</i> annis	L. 1 f. 37
<i>hebrus</i> flumen L. 4 f. 291	<i>herodotus</i> historiam hanc	
<i>hecataeus</i> L. 5 f. 348	cur scripserit	L. 1 f. 1
<i>hecataei</i> sermones L. 6 f.	<i>herodoti</i> historiae ratio	L. 1
441	f. 1. 3	
<i>hegesistratus</i> L. 9 f. 636	<i>heroicum</i> conditorium	L. 6
<i>hegesistrati</i> interitus L. 9	f. 413	
f. 614		
<i>hegesipyla</i> L. 6 f. 402		

I N D E X

- herculeæ colūnæ* l.4 f.313
hercules l.2 f.120.121
hercules ab Iasone relictus l.7 f.520
herculus filius Alcæus l.1 f.4
herculus filij l.4 f.260
herculus arcus ibid.
herculus uestigiū l.4 f.288
hermippus l.6 f.388
hermus l.5 f.379
hipparchus l.5 f.356
hipparchi insomnium ibid.
hippias à Lacedæmonijs accersitur l.5 f.371
hippiæ responsū l.5 f.375
somnium l.6 f.428
hippiæ reditus ibid.
hippocrates l.5 f.360
Ge. le tyrannus. l.6 f.396
hippocratis filius Pisistratus l.1 f.25
hirus mons l.1 f.37
histieus l.5 f.342
histieus ablegatus l.5 f.381
captus l.6 f.398
Darij hostis l.6 f.388
ad Scythas l.4 f.308
in uincula coniectus l.6 f.388
histieæ callida oratio l.5 f.381
literæ produntur l.6 f.388

- histieæ sententia de ponte Darij non deferendo* l.4 f.308
histieæ otis ora l.7 f.512
histieæ urbs capitur l.8 f.546
hybla urbs l.7 f.504
hydarni regem adorare nolunt l.7 f.494
hymææ obitus l.5 f.386
hyperborei l.4 f.262
hyperboreorum sacra l.4 f.268
hysies occupant Oenoe Bæotij l.5 f.364
homo calamitosus l.1 f.14
hoples l.5 f.360
humana felicitas l.1 f.3
humana coria l.4 f.280
humanarum rerum circulus l.1 f.96

I

- Iason* l.4 f.323
iatragoras l.5 f.348
ibis l.2 f.133
incendium Athenarum l.9 f.601

incen

I N D E X.

- absconditur Minervæ templū l. 1 f. 8
 ichthyophagi l. 3 f. 191
 indagathyrsus Dario l. 4 f. 304
 indagathyrsus l. 4 f. 301
 india Dario subacti li. 4 f. 273
 indi humana carne uestuntur l. 3 f. 230
 indorum mores l. 3 f. 229
 india situs ibid.
 industria Halyattis l. 1 f. 8
 industria Bagæi l. 3 f. 241
 ignavio muliere l. 9 f. 644
 ignis deus l. 3 f. 190
 ignis belua ibid.
 ikium l. 2 f. 150. 151
 iliensis ager l. 5 f. 376
 immolatio suis l. 2 f. 122
 imperium recuperant Medii l. 1 f. 51
 imperium Priami Græci evertunt l. 1 f. 3
 imperium amittit Pisistratus l. 1 f. 26
 imperio Atheniensium positur Pisistratus l. 1 f. 25
 iphigenia apud Tauros colitur l. 4 f. 295
 ibnes à Scythiis homines ignavissimi indicantur l. 4 f. 309
 ionum legati à Spartanis petunt auxilia l. 1 f. 72
 inachi filia, Io l. 1 f. 1
 incommoda tyrannidis l. 5 f. 372
 inimicitiae Aeginetærum in Athenienses l. 5 f. 367
 initiatio Cereris l. 2 f. 177
 irasa locus l. 4 f. 316
 is urbs l. 2 f. 84
 issedonum mores l. 4 f. 266
 ismenius Apollo l. 5 f. 357
 ister semper par l. 4 f. 275
 ister fluxius l. 2 f. 115
 isihmus l. 6 f. 400
 insidiæ nautarum aduersus Arionem l. 1 f. 10
 insomnium Hipparchi li. 5 f. 356
 insomniorum ludibria l. 7 f. 455
 institutum Amasis l. 2 f. 178
 instituta Deiciis Persarum l. 1 f. 49
 insula Aphrodisias l. 4 f. 321
 insula Cyranis l. 4 f. 329
 insula Oeore l. 9 f. 620
 insula

I N D E X.

- insula Elbo* l. 2 f. 163
insula Naxos l. 5 f. 345
insula Phala l. 4 f. 323
insula Leros l. 5 f. 386
insula Cyanea l. 4 f. 289
insula Oenuse l. 1 f. 77
ianus opp. l. 4 f. 313
intaphernis uxor l. 3 f. 237
intaphernis facinus l. 3 f. 236
intemperantia Scytharum l. 6 f. 419
intemperantia meri ib.
intercalationis ratio apud Græcos Aegyptiosq; l. 2 f. 103
inter Græcos & Barbaros dissensionum cause que l. 1 f. 1
interitus Hegesistrati l. 9 f. 614
inuentores uariarum rerum Aegyptij l. 2 f. 103
inycum oppid. l. 6 f. 396
in qua ratione abducta iuxta sententiam Phœnicum l. 1 f. 3 grauidam se comperit ibid. uoluntari cum Phœnicibus nauigat ib. parentes ueretur ib. rapti ib. l. 1 f. 2 cum nauclero
rem habuit l. 1 f. 3 uehitur
in Aegyptum l. 2 f. 2 filia
Inachi l. 1 f. 1
ionia regio l. 1 f. 4
ionia rursus Græciæ restituta l. 9 f. 643
ionia rebellionis occasio l. 5 f. 344
ionia translatio l. 9 f. 644
ionia situs l. 1 f. 68
iones l. 1 f. 12 à Cræso subacti l. 1 f. 4 ad Cyrum legatos mittunt de deditione l. 1 f. 67 laborum insueti l. 6 f. 392 tertio in seruitutem redacti l. 6 f. 399
ionum appellatio l. 7 f. 480
ionum prestantia l. 8 f. 570
ionum deliberatio de ponte Darij deferendo l. 4 f. 308
ionum fuga l. 5 f. 379
ionicarum nauium numerus l. 6 f. 290
ionibus consulit Thales l. 1 f. 08 ab Attapherne uectigal impositū l. 6 f. 403
consulit Bias l. 1 f. 79
iovis Ammonij simulacrum l. 4 f. 324
iguis squirensis ara l. 5 f. 352
iouis

I N D E X.

ionis Ammonij templum in
 cēsum l.3 f.194. Beli pul
 uinar l.3 f.255 templum
 l.1 f.84
 index incorruptus Deioceſ
 l.1 f.49
 indicis corrupti uindictæ e-
 xemplum l.5 f.243
 imonis templum l.9 f.620
 iunceæ uela l.2 f.140
 iupiter Thebanus l.1 f.85
 iupiter cur dictus Ammoni-
 us l.2 f.120
 ius ſucceſſionis l.7 f.445
 iuſiurandum Scytharum l.
 4 f.281
 iuſiurandum per aquam Stry-
 gis l.6 f.415
 iuſticia Cadmi l.7 f.508
 iuuenes caſtrati l.6 f.399

L

Labda l.5 f.372
 labdæ filius primum enixus
 ridet l.5 f.373
 lada l.6 f.390
 labyntus rex Babylonie l.1
 f.88
 labyntus Babyloniorum ty-
 rannus l.1 f.36

labyrinthus l.2 f.167
 lacedæmonius Chilon l.1
 f.25
 lacedæmonij l.1 f.28 in Aro-
 ginos prudentes, impetū
 faciunt l.6 f.417 amici
 Cræſil l.1 f.4. multo auro
 à Cræſe donati l.1 f.32
 in Tegeatas conſulunt o-
 racula l.1 f.30 accerſunt
 Hippiam l.5 f.371 Samū
 obſident l.3 f.209
 lacedæmoniorum poſt belu-
 lum auxilium l.6 f.434
 uirtus l.7 f.482
 lacedæmoniorum lex l.6
 f.428 regum funera l.6
 f.409
 lacedæmoniꝝ frugali-
 tas l.9 f.633
 lacedæmoniorum mos in ſu-
 mendis noctu ſupplicij l.
 4 f.311
 lactis emulgenti modus ad
 pud Scythas l.4 f.258
 lacus Stympalius l.6
 f.416
 lacus Gygaus l.1 f.45
 laiꝝ delubrum l.4 f.312
 lampito l.6 f.414
 lamponis conſiliū l.9 f.631
 lana

I N D E X.

lana arborea	l. 3 f. 232	leonidis mors	l. 7 f. 532
lancearum corona	l. 7 f. 465	leonides truncatus, in cruce tollitur	l. 7 f. 536
languentium cura apud Babylonios	l. 1 f. 92	leonides Spartiatarum rex	l. 7 f. 523
laos	l. 6 f. 395	leonides	l. 5 f. 350
lapidum aceruus à Dario congestus	l. 4 f. 291	leonida cadis uindicta	l. 8 f. 581
latona oraculum in Aegypto	l. 2 f. 171	lemnia facinora	l. 6 f. 442
latrageras	l. 5 f. 348	lemnios capta	l. 6 f. 443
laxij	l. 4 f. 205	leporis fecunditas	l. 3 f. 233
legatio Atheniensium ad Lacedamonios	l. 9 f. 598	leros insula	l. 3 f. 386
legati non uiolandi	l. 7 f. 494	leucon	l. 4 f. 317
legati Ionum & Aeolum à Spartanis auxilia petunt	l. 1 f. 72	leutychides Demarato in regno succedit	l. 6 f. 412
legati Darij in puteum coniecti	l. 7 f. 493	leutychidis inimicitia cum Demarato quare	l. 6 f. 412
legislator Atheniensium Solon	l. 1 f. 12	leutychidis oratio de deposito reddendo	l. 6 f. 420
legislator Lycurgus	l. 1 f. 28	leutychidis mors	l. 6 f. 415
legum uis	l. 3 f. 201	leutychidis genealogia	l. 8 f. 588
legum contemptor Cambyfes	ib.	leutychidis stratagema	l. 9 f. 640
leo lapideus	l. 7 f. 531	lex Argiuorum de non alienanda coma	l. 1 f. 39
leonum natura	l. 7 f. 496	lex Persarum de feris	l. 2 f. 129
leonidis genealogia	l. 7 f. 523	lex Lacedamoniorum	l. 6 f. 428

- lex Babyloniorum de scor-
 tatione l. 1 f. 93 de agrosi-
 tis l. 1 f. 92 coniugalis ib.
 lex domina l. 7 f. 464 à
 mulieribus Caricis lata l.
 1 f. 70 Asyehis de mutuo
 accipiendo l. 2 f. 161
 libatio Xerxis l. 7 f. 470
 libertas omniū maximè tuen-
 da l. 7 f. 494
 liberator Neptunus l. 7
 f. 519
 liberi Darij de Imperio di-
 sceptant l. 7 f. 444
 liberi Oebazi l. 4 f. 288
 libya unde dicta l. 4 f. 273
 ligneus murus l. 9 f. 626
 ligneæ mœnia l. 4 f. 302
 lingua Barbara usi Pelasgi
 l. 1 f. 24
 linus l. 2 f. 134
 literæ Themistoclis ad Iones
 lapidib; incise l. 8 f. 545
 literæ impressæ capiti l. 5
 f. 347 capiti impressæ l.
 6 f. 347 Cadmæ l. 3 f. 357
 Amasis ad Polycratem l.
 3 f. 202 apud Græcos ex
 Phœnicibus l. 5 f. 357
 literarum mira occultatio
 l. 7 f. 537 per sagittā trās-
 missio l. 8 f. 586
 literas lepori inclusas mittit
 Harpagas ad Cyrum l. 1
 f. 60
 lycidas lapidatus l. 9 f. 597
 lycurgus Aristolaidi filius l.
 1 f. 25 legislator l. 1 f. 28
 lydi ulcisci conantur Can-
 daulis mortem l. 1 f. 6
 lydi l. 1 f. 12
 lydorum rex Candaules l. 1
 f. 4 filia omnes meretri-
 cantur l. 1 f. 45 mores &
 colonia l. 1 f. 46
 lydos inter Medosq; bellum
 quinquennale l. 1 f. 34
 lydiæ populus, antè Mæon
 uocatus l. 1 f. 4
 lydia rex Haliattes l. 1 f. 3
 lygdamus l. 1 f. 27
 locus Delta l. 2 f. 106. 107
 locus Azirisus l. 4 f. 316
 locus Irasa ib.
 longæui Aethiopes l. 3 f. 191
 lotio scemina sanatus cæcus
 l. 2 f. 177
 lucina tributum l. 4 f. 269
 lucus platanorum Iouis mi-
 litaris templum l. 5 f. 385
 lucus Argi l. 6 f. 418
 ludibria insomniorum l. 7
 f. 455 ludic

I N D E X.

- ludis Græcicis uiuntur*
Chemmitani l.2 f.137
luget Cræsus filium l.20
lupi ex hominib. l.4 f.296
luna Persarū præses l.7
 f.463
lustratio regij cadaueris l.4
 f.282
luxus Persarū l.9 f.633
 M
Maca l.4 f.322
Macedonij à Dario subacti
 l.6 f.403
magi l.1 f.49
magorum cædes l.3 f.221
magos consulit Astyages de
Cyro l.1 f.58
magna cum, periculis susci-
puntur l.7 f.468
magistratus Atheniensis l.6
 f.430
mandrocles l.4 f.289
mandroclis monumentum
 l.4 f.290
mantilia Scytharum l.4
 f.280
manus regum longæ l.8
 f.592
mardonius l.6 f.403
mardonius Athenas profici-
ciscitur l.9 f.596
mardonius à præfectura se-
motus l.6 f.424 uulne-
 ratus. l.6 f.403
mardonij postulata l.8
 f.592 in Lacedæmonios
 obinrgatiol.9 f.618 de
 ineundo prælio sententia
 l.9 f.615 sententia l.7 f.
 448 cædes l.9 f.625 se-
 pultura l.9 f.634
mardus l.1 f.39
marathon l.1 f.27
maratonis clades l.6 f.432
mariandini l.1 f.12
mare Buxinum l.1 f.3
mare rubrum l.1 f.1
mare Sardonium l.1 f.78
mare Caspium l.1 f.94
marito præfertur frater l.3
 f.237
martis simulachrum Acina-
cis l.1 f.279
masæamis elogium l.7
 f.484
massageta l.1 f.94
massageta senes immolant
 l.1 f.100
massagetarum mores l.1
 f.99.100
massagetarum nios sacrifi-
candi l.1 f.100
 e 3 massa-

I N D E X.

massagetæ Cyrus astu op-	medici Aegyptiorum	L. 2
primit	f. 135	
massagetæ bello petiti Cy-	medici clari	L. 3 f. 243
rus	medunus	L. 6 f. 408
masisti	mandrius Sami procura-	
masistij cades	tor	L. 3 f. 248
masisti iubet Xerxes uxorem	megabyzus	L. 5 f. 342
repudiet	megabyzus in Paones exer-	
massyes	citum ducit	L. 5 f. 338
maxyes	megabyzus Perinthios supe-	
mazares	rat	L. 5 f. 335
mazares moritur	megabyzi oratio pro oligar-	
mazari mortuo sufficitur	chia	L. 3 f. 222
Harpagus	megabyzi elogiū	L. 4 f. 310
mecestes	megacles	L. 1 f. 26
medi regibus sese subijciunt	megacles Alcmaeonis filius	
L. 1 f. 48	L. 1 f. 23	
medi imperium recuperant	megacles Alcmaeonis filius,	
L. 1 f. 51	gener Clisthenis factus	L. 6 f. 438
medorū ornatus	megacreontis elegans dictū	
medorum rex Cyaxares	L. 7 f. 488	
L. 1 f. 50	megistia epigramma	L. 7
medorū ab Assyrijs defectio	f. 552	
L. 1 f. 47	megistia extispicia	L. 7
medos inter Lydosq; bellū	f. 528	
quinquennale	melampus	L. 9 f. 618
medea rapitur	melanchani	L. 4 f. 265
medea à patre reposcitur	melanchanorum mores	L. 4
L. 1 f. 2	f. 296	
medea raptus	melanthius	L. 5 f. 377
medicamenta Græca		meo
f. 242		

I N D E X.

melissa Periandri uxor l.5
f.375

menalippus Astaci filius l.5
f.361

menes Aegypti rex l.2 f.141

mensa Solis l.3 f.191

mermnae l.1 f.4

mermnae obtinent tyrannidem l.1 f.7

meretrix Rhodopis l.2
f.160

meretrix Archidice l.2
f.161

meri intemperantia l.6
f.419

metallum salis l.4 f.326

metiochus l.6 f.402

mida sella Delphis posita l.1 f.7

miletus capta l.6 f.394

milesii fugati l.5 f.385

milesiorum tyrannus Thra-
sibulus l.1 f.9

milesios quomodo corrigat
Parj l.5 f.344

miletu armata l.1 f.7

milites imperatoris uirtute
meliores l.7 f.483

milites arenis obruti l.3
f.195

militem mutua depastio ib.

milo Crotoniates luctator
l.3 f.246

miliades l.4 f.400 accu-
satur l.6 f.440 capitur
ib. ob Crasum solutus l.6
f.401

miliadis sententia de ponte
Dary deserendo l.4 f.308
obitus l.6 f.440.401

minerua Crastia l.5 f.351

mineruae templum l.1 f.8

mineruae templum restaura-
tur l.1 f.9

minerua protemplaris l.8
f.551

minerua templu deflagrat
l.1 f.8

minois cades l.7 f.510

minjæ l.4 f.310

minjæ uxorum commento
liberati l.4 f.311

miracula solis l.2 f.164

miracula Delphis facta l.8
f.551

mirum dictum puellæ l.5
f.355

mitradatis filius pro Cyro
exponitur l.1 f.55

mitradates bubulcus l.1
f.53

mycales pugna l.9 f.642

I N D E X.

mycale promontorium l. 1	maris Aegypti rex l. 2
f. 71	f. 142
myrcinus l. 5 f. 337	maris stagnum l. 2 f. 168
mycerinus Aegypti rex l. 2	morbo infestantur Scythae
f. 158,	ob sacrilegium l. 1 f. 51
mycerini filiae sepultura ib.	mora compendial l. 7 f. 451
mycerini pyramis l. 2 f. 160	mors Aristagora l. 5 f. 387
myrtinus l. 5 f. 342	Leonidis l. 7 f. 531 Arce
myrsilus l. 1 f. 4	filai l. 4 f. 319 optatissi-
myrsilus Sardium tyrannus	imum perfugium etumno
l. 1 f. 4	sa uita l. 7 f. 466 Aria
myrsi l. 1 f. 12. & l. 7 f. 476	bazi l. 8 f. 586 Cambysis
medorum rex Phraortes l. 1	l. 3 f. 217 Amasis l. 3
f. 49	f. 187 Psammeni l. 3
modus uenandi l. 4 f. 265	f. 190 Dorici l. 5 f. 352
modus expiandi apud Ly-	Scylis l. 4 f. 287 Cyri l. 1
dos l. 1 f. 16	f. 99 Atys l. 1 f. 19 Darij
molles uiri ex regionib. mol-	l. 7 f. 445 Aprys l. 2 f.
libus l. 9 f. 651	177 Hymea l. 5 f. 386
monarchia abolenda l. 3	Onesili l. 5 f. 383 Bitonis
f. 221	l. 1 f. 14 Cleobis ib. Cimo-
mons Atlas l. 4 f. 326	nis l. 6 f. 427
mons Parthenius l. 6 f. 427	mos Scytharum in hostes l.
mons Hirus l. 1 f. 37	4 f. 279 sacrificandi a-
mons Aihos l. 7 f. 458	pud Massagetar l. 1 f. 100
mons Pangaeus l. 5 f. 339 &	mores Scytharum l. 4 f.
l. 7 f. 487	274 Adymachidarum
monumentum Mandroclis	l. 4 f. 320 Nasamonu l. 4
l. 4 f. 290	f. 321 Gracoru l. 7 f. 535
monumentum Rhodopis l.	Iffedorum l. 4 f. 266
2 f. 160	mores Aegyptiorum lib. 2
maenia lignea l. 4 f. 302	fol.

I N D E X.

f.116.117
 mores Thracum l.5f.335
 Taurorum l.4f.295 In-
 dorum l.3f.229 Lydorū
 l.1f.46
 mola mulum peperit l.7
 f.471
 mula partus l.3f.252
 mula uulnerantur à Pisistra
 to l.1f.25
 mulier ex turpissima specio-
 sissima l.6f.410
 muliere ignauior l.9f.44
 mulieres Corinthiæ denuda-
 te l.5f.375
 mulieres stuprando extinctæ
 l.8f.549
 mulos apud Elienses non
 gigni l.4f.268
 munera Scytharum ad Da-
 rium auis, mus, rana, sa-
 gitta l.4f.302
 munerum Scytharum inter-
 pretatio l.4f.305
 mures Aegyptiorum seruāt
 l.2f.164
 muriū tria genera l.4f.329
 muri Persarum expugnatio
 l.9f.627
 muri loricati l.7f.496
 murichides l.9f.597

murus ligneus Persarum l.
 9f.626
 musici Argiui l.3f.243
 musci sortes l.7f.436
 mutilat sese Zopyrus l.9
 f.253

N

Nomades l.4f.324
 narratio mira de Aristeo l.
 4f.262
 narratio de Arione l.1f.19
 nasamonū mores l.4f.322
 natiuitas Cyri l.1f.52
 natura Assyriæ l.1f.90
 deorū l.2f.125.126.127.
 128 Aegyptij l.2f.103.
 104.105
 naturæ solertia l.3f.232
 nauclerus cū Io rem habuit
 l.1f.3
 nautarum infidiæ cōtra A-
 rionem l.1f.10
 naualis Græcorum cū Per-
 sis pugna l.8f.542
 nauigia coriacea l.1f.91
 nauigatio Nili l.2f.141
 naues spinaceæ l.2f.140
 quinis drachmis addictæ
 l.6f.422 Atheniensium
 l.5f.378 Xerxis submer-
 sa l.7f.519

nauiū Græcorum summa ad
Salaminem l.8 f.554
nauium Ionicarum nume-
rus l.6 f.390
nauigationibus longinquis
Phœniçes incumbunt l.1
f.1
naxus l.5 f.345
naxus insula l.5 f.345
naxi obsidio l.5 f.347
neçus Aegypti rex l.2 f.172
neleus Codri filius l.9 f.
 640
neptunus liberator l.7 f.519
neptuni templum apud Po-
tideatas l.8 f.587
neuri l.4 f.264
neurorum mores l.4 f.296
nex Aprys l.2 f.177
nicodromus l.6 f.422
niger sinus l.6 f.402
nili fontes l.2 f.112.114.
 O l.4 f.277
nili de natura disputatio l.2
 f.109.110.111
nili nauigatio l.2 f.141
niteris Aprys filia l.3 f.183
nitocris l.1 f.86
nitocris Aegypti regina l.2
 f.142
nitocris regina gesta l.1

f.86.87
nos l.4 f.275
nodis innodatorum Dari-
us l.4 f.293
nomades l.4 f.264 O l.7
 f.477
nomacris oppidū l.6 f.415
nudum uirum conspici pro-
bro est apud Barbaros l.1
 f.5
numerus copiarum Xerxis
 l.7 f.472
nuru sua potitur Xerxes l.9
 f.465

O

Oaxus l.4 f.314
obitus Hymæ l.5 f.386
obitus Miltiadis l.6 f.440
Scylis l.4 f.287
obiurgat Mardonius Lace-
dæmonios l.9 f.618
obsidio Babylonis l.3 f.252
obsidio Naxi l.5 f.347
obsidetur Sestus l.9 f.648
obtruncat Gyges Candau-
lem in lecto quiescentem
 l.1 f.6
occafio cædis Polycratis l.3
 f.238
oclamasades Scytharū rex
 l.4 f.287

occidit

I N D E X.

- occidit Adrastus Atym l.1
     f.19
 occiditur in lecto Candau-
     les l.1 f.6
 oculos in pectoribus gestan-
     tes l.4 f.328
 occupat arcem Pisistratus l.
     1 f.25
 odia Aeginetarum in Athe-
     nienses l.5 f.367
 odomanti l.5 f.339
 oëbaris cōmentū l.3 f.224
 oëbares ibid.
 oëdipede delubrū l.4 f.312
 oënoë Beotij occupatur l.5
     f.364
 oënsa insula l.1 f.77
 oëlycus unde appellatus l.4
     f.312
 oëbaxus l.4 f.288
 oëbaxi liberi ibid.
 oëroë insula l.9 f.620
 oëtini l.1 f.12
 oëssa falsuræ resilije l.9
     f.650
 olea in arce Atheniensium
     l.8 f.556
 olen Lycius l.4 f.270
 oliatus l.5 f.348
 olorus rex l.6 f.402
 olympicū p̄m̄ium l.8 f.547
 olynthus expugnatur l.8
     f.586
 ones Arabice l.3 f.234
 onesili dolus l.5 f.380 caput
     l.5 f.384 mors l.5 f.383
 onoechonus fluuius defecit
     Xerxi l.7 f.321
 onomacritus Athenis cie-
     ctus l.7 f.446
 opera Sarniorum memora-
     bilia l.3 f.211
 opera Amasis l.2 f.179
 opes Siphniurum l.3 f.210
 opes Babylonis l.1 f.89
 oppidum Gela l.7 f.503
 oppidum Barca l.4 f.317
     Plataea l.4 f.316 Chemo-
     mis l.2 f.137 Itanus l.4
     f.313 Phocia l.1 f.37
     Acrephia l.8 f.589 Abæ
     l.8 f.548
 opis l.4 f.269
 opinio Aegyptiorum de im-
     mortalitate animæ l.2
     f.155
 orbis partitio l.4 f.270
 ornatus Assyriorum l.7
     f.473
 ornatus Persarū l.7 f.472
 ornatus Medorum l.7
     f.473

I N D E X.

oraculū Thebanis redditū l.

5f.366 Branchidicū l.1

f.74 de Cræsi filio muto

l.1f.40 Delphicū l.1f.20

21.22 Pythiæ l.1f.20

Pisistrato redditū l.1f.27

redditū Bacchiadis l.5f.

372 Spartiatarum l.7f.

529 Cypselo redditū l.5

f.374 Apollinis l.4f.

315 Siphnijs editū l.3f.

210 sciscitat Hælyattes l.

2f.8 Cretensiū l.7f.510

promiscuum l.6f.394

Actioni redditū l.5f.372

Amphiarai l.8f.589 La

tone l.2f.171 Argiuorū

l.7f.500 Doloncorum l.

6f.399 Bacides l.8f.

545-565

oracula sciscitatur Cræsus

ad inuadendos Persas l.1

f.20 Græca ibid.

oratio Xerxis de bello Græ-

cis inferenda l.7f.447

Dionysij Phocensis l.6

f.391 Leutychildis de de-

posito reddendo l.6f.

420 Cypriorū l.5f.382

Daris ad Delios l.6f.

425 Otanis de abolenda

monarchia l.3f.221 Con

cyræorum ad Xerxem l.

7f.510 Megabyxi pro

oligarchia l.3f.222 Da-

rii pro monarchia l.3

f.223 Cambysis ad Per-

sas l.3f.213 Sosislis l.5f.

372 Xerxis ad Persas l.7

f.469

ordo exercitus Græcorum

l.9f.609

ordo exercitus Atheniensis

l.6f.431

ordo exercitus Pausaniæ l.9

f.618

ordo copiarum Persæ ad

Plateam l.6f.610

orestis ossa Spartam porta-

ta l.1f.30

orgia l.5f.358

origo tyrannidis Perdicæ

l.8f.590 deorum l.2f.

125.126.127.128

origo Seytharum l.4f.258

origo Atheniensium l.1

f.24

origo Geometriæ l.2f.

146

origo Colchorum l.2f.

143

orates Polycratis mortem

luit

I N D E X.

luit	l.3 f.241	phanem ulciscuntur Aegy-	
oraces cruci suffigit Poly-		ptij	l.3 f.187
cratem	l.3 f.240	phasis amnis	l.1 f.2
oracis dolus	l.3 f.239	phraortes Medorum rex	l.2
oracis caedes	l.3 f.242	f.49	
oracis satellitium	l.3 f.241	phraortis gesta	l.1 f.49.50
orus	l.2 f.165	platanus aureo monili	l.7
orthium carmen	l.1 f.10	f.461	
otanes	l.5 f.243	platanus aurea	l.7 f.460
otanes Darij praeceptorum		platea oppidum	l.4 f.316
oblitus	l.3 f.250	platearum pugna	l.9
otanis oratio de abolenda		f.642	
monarchia	l.3 f.221	plateenses	l.6 f.429
otanis sententia	l.6 f.403	pamphylis	l.1 f.12
ossa Orestis Spartam por-		pangæus mons	l.5 f.339
tata	l.1 f.30	¶ l.7 f.487	
ossa quinque cubitorum	l.9	paniouium locus	l.1 f.71
f.634		panos templum	l.6 f.428
osyris	l.2 f.155	pantaleon	l.2 f.45
ostentum	l.9 f.650	paphlagones	l.1 f.12
ostenta Xerxi oblata	l.7	papraces pisces	l.5 f.339
f.471		parasanga	l.6 f.402
P		parentes ueretur Io	l.
Pactolus	l.5 f.379	1 f.3	
pactyas Persis traditur	l.1	paretaceus	l.1 f.49
f.76		parij Milesios corrigunt	l.3
pactyas à Cyro deficit	l.1	f.344	
f.73		parricida Cambyfes	l.3
pactya fuga	l.1 f.74	f.197	
phala insula	l.4 f.323	parthenius monē	l.6
phanes	l.3 f.184.185	f.427	

parit

I N D E X.

- parit mula l.3 f.252
 partitio orbis l.4 f.270
 prafias l.5 f.338.339
 praeda Græcorum è Perfârû
 clade l.9 f.632
 prælium Cræfi cum Cyro l.
 1 f.37
 prælium Carum cum Perfis
 l.5 f.385
 præmium capiendæ Artemi
 siæ l.8 f.571
 præstantia Athenienfium l.
 5 f.366 Ionû l.8 f.570
 prætor Sardiû Artapher-
 nes l.5 f.364
 paffus quid l.2 f.168
 pfammetius amicum deplo-
 rat non filium l.3 f.189
 pfammenitus rex l.3 f.187
 pfammenitus deponitur l.3
 f.188
 pfammetichus pueros duos
 curat nutriendos à mutis
 l.2 f.101
 pfammetichus l.2 f.169
 pfammetichus Aegypti rex
 l.2 f.101. & l.1 f.51
 pfammeniti filius obtrunca-
 tur l.3 f.189
 pfammeniti mors l.3 f.190
 pfammas Aegypti rex l.2
- f.173
 patizithes magus in Camby
 fem rebellat l.3 f.211
 paufanias l.5 f.346
 paufanie uictoria l.9 f.625
 refponfum ad Lamponi
 l.9 f.632 exercitus ordo
 l.9 f.618
 pecunia corruptus Them-
 ftocles l.8 f.539
 pecunia Cræfi l.5 f.348
 pedafenfes l.6 f.395
 pedafij l.1 f.82
 pæan carmen l.5 f.334
 pæones ibid. & 377
 pæople l.5 f.338
 pæfus capta l.5 f.384
 pheretima in Barceos cru-
 delitas l.4 f.332
 phero fuccedit Sefoftri l.3
 f.146
 pelafgi l.2 f.124 barbara
 lingua ufi l.1 f.24 fuos
 rum filiorum matres tru-
 cidant ibid. fuos pueros
 necant l.6 f.442
 rapiunt Athenienfium u-
 xores l.6 f.441
 peleon l.5 f.360
 pallis Sileni Marfyæ l.7
 f.459

I N D E X.

- phestorus Thracum deus l.
   9 f. 649
 peloponnesi gentes septem l.
   8 f. 563
 penio l. 5 f. 338
 percala l. 6 f. 411
 percores capta l. 5 f. 384
 perdica l. 5 f. 342
 perdicæ tyrannidis origo l.
   8 f. 590
 pergit Corinthum Arion l.
   1 f. 10
 periander Cypseli filius l. 9
   f. 10 Corinthi tyrannus
   l. 1 f. 10 Thrasybulum
   consulit l. 5 f. 374 filiū
   reuocare desiderat l. 3 f.
   208 cum defuncta con-
   cubuit l. 5 f. 375 pueros
   mittit castratum l. 3 f. 205
 periandri in Corcyraeos in-
   imicitiarum causa l. 3 f.
   206 in filium inimiciæ
   l. 3 f. 207. 208 tyrannis
   l. 5 f. 375
 perinetades l. 5 f. 350
 perinthij l. 5 f. 334
 perinthij expugnatio l. 5 f.
   335
 persæ uestimenta scindunt
   l. 3 f. 214
 persæ septem Magos occi-
   dunt l. 3 f. 220
 persæ criniti l. 6 f. 394
 persæ septem consultant de
   occidendo mago l. 3 f. 217
 persæ cadauera non cremæ
   l. 3 f. 190
 persæ ad Plateam copiarū
   ordo l. 9 f. 610
 persæ Barcam obsident l. 4
   f. 331
 persarum uiuendi spacium
   l. 3 f. 193 uictus ibid.
   regi quicquid libet licet l.
   3 f. 197 rex Patizites
   magus l. 3 f. 215 bellica
   arma l. 5 f. 377 nomen
   unde l. 7 f. 473 eque-
   strum copiarum nume-
   rus l. 7 f. 478 cum La-
   cedæmonijs congressio l.
   7 f. 526
 persarum lex l. 7 f. 444
 persarum ornatus l. 7 f.
   472 ligneus murus l. 9
   f. 626
 persarum cades in conuiuio
   l. 5 f. 341
 persarum petulantia l. 5
   f. 340
 persarum conuiuia ibid.
   per-

- persarum curiculi deprehen-
 duntur l. 4 f. 331
 luxus l. 9 f. 633
 ritus l. 1 f. 63.
 64. 65. 66. erga deu-
 ilos clementia l. 3 f. 190
 persis cur capita fragilia l. 3
 f. 187
 traditur Paftiyas
 l. 1 f. 76
 persas pellicis Cyrus ad de-
 fectionem l. 1 f. 61
 persæus Assyrius l. 6 f. 407
 persica gerris l. 9 f. 624
 persida reges unde oriundi
 l. 1 f. 61
 prexaspes sese de turri præ-
 cipitat l. 3 f. 219
 prexaspes magnum ad popu-
 lum indicat ibid.
 pestis l. 2 f. 168
 pestilentia absumptus iuue-
 num chorus l. 6 f. 397
 pestilentia Xerxis copias ex-
 cipit l. 8 f. 582
 petulātia Persarū l. 5 f. 340
 pterid l. 1 f. 35
 piaculars Athenis eieci l. 5
 f. 363
 pterum muri l. 7 f. 486
 pteris l. 5 f. 337
 phala in balneis Scytharū
 l. 4 f. 161
 phidippides l. 6 f. 427
 philiagrō proditor l. 6 f. 426
 phihioris l. 1 f. 24
 physa l. 1 f. 26
 pro Mamer-
 ua habetur ibid.
 physæ longitudo ibid.
 phryges l. 1 f. 12
 phryga panem Beccus uo-
 cant l. 1 f. 102
 phrynichi comedia l. 6 f. 395
 pila quando, & à quibus in-
 uenta l. 1 f. 46
 pini natura l. 6 f. 401
 pironus l. 2 f. 165
 priami filius rapit Helenā l.
 1 f. 2
 imperium evertunt
 Græci l. 1 f. 3
 primigenius ex lege succedit
 regnō l. 6 f. 406
 principatus quō ad Cræsi ge-
 nus peruenerit l. 1 f. 4
 principum Dorienſium ori-
 go l. 6 f. 407
 pryenæ expugnantur l. 1 f. 9
 pisces Tilones l. 5 f. 339
 pisces sacri Aegyptijs l. 2
 f. 132
 pisces Papraces l. 5 f. 339
 pisces equis pabulo sunt ibi-
 dem.
 pisces Aegyptij ibid.
 piscium

I N D E X.

- piscium mira copia* l. 5
f. 339
Pisistratus arte recuperat ty-
rannidem l. 1 f. 26 *arcem*
occupat l. 1 f. 25 *tertium*
potitur tyrannide l. 1 f. 28
ducit uxorem Megacリス fi-
liam l. 1 f. 26 *Atheniensib.*
imperat l. 6 f. 400 *Athe-*
niensium imperio potitur
l. 1 f. 25 se parq mularum
uulnerat ib. *iterum tyran-*
nide deiectus, iterum affe-
ctat l. 1 f. 27 *tyrannus A-*
theniensis l. 1 f. 25
Pisistrati affectio tyrannidis
ibid.
Pisistrati satellitium ib.
Pisistrato redditum oraculū
l. 1 f. 27
Pisistratida Athenis pulsū l.
5 f. 360
psylli l. 4 f. 322
psylli arenis obruti ib.
psyllorum aduersus Austrū
expeditio ib.
Pittacus Mitylenaeus l. 1
f. 11
pix Pieria l. 4 f. 329
pyramis Asychis l. 2 f. 161
pyramidis Micerini magni-
tudo l. 2 f. 168
pythagoras princeps l. 5
f. 352:386
pythia reddit oraculum l. 1
fol. 6
pythia Aristonice l. 7
f. 496
pythiae oraculum ad Athe-
nienses ib.
pythiae captiosum oraculū
Lacedaemonijs l. 1 f. 29
pythiae oraculum l. 1 f. 20.
28.30
pythij filius diffecatur l. 7
f. 464
pythij qui l. 6 f. 408
pythij facultates l. 7 f. 460
pixodora sententia l. 5 f. 385
podion Doridis l. 8 f. 549
pogon portus l. 8 f. 552
phocaea obsessa l. 1 f. 77
phocenses ad Thessalos l. 8
f. 548
phoria opp. l. 1 f. 37
phaenicum exercitia l. 1 f. 1
phaenix l. 2 f. 132
phaenices & Graeci indige-
ntia l. 4 f. 330
phaenices autores sunt dis-
sensionum inter Gracos
& Barbaros l. 1 f. 1
f *Phaenices*

I N D E X.

- phœnices* quam regionem incolant l.1 f.1
phœnices mercatores ibid.
phœnices longinquis navigationib. incumbunt ibid.
 ad African cognoscendā missi l.4 f.271
phœnices rapiunt feminas Græcas l.1 f.2
polemarchus l.6 f.430
polybas l.5 f.361
polycrates gemmam abiicit in mare l.3 f.203 gemmā abiectam recipit in pisce ibid. cruci suffixus l.3 f.240
polycratis fortuna l.3 f.202 cædis occasio l.3 f.238 ultio l.3 f.240 si l.ia somnium l.3 f.239 mortem luit Oroetes l.3 f.241
phronima l.4 f.314
pœna falsorum uaticinorū l.4 f.281
pœna de raptu Helenæ pretur l.1 f.2
pœni Aegyptijs se dedunt l.4 f.316
pœni atq. Aethiopes indigenæ l.4 f.330
pœnorum uariæ nationes l.4 f.320
pontus Euxinus l.4 f.274
ponti amplitudo l.4 f.289
ponticum arboris genus l.4 f.266
populus Lydiæ antea Meon uocatus l.1 f.4
probro est apud Barbaros nudum uirum conspici l.1 f.5
proci Agaristæ l.6 f.436
proditores Euphorb. & Philargus l.6 f.426
prodigia l.2 f.135
profugium uastrum Zopyri ad Babylonem l.3 f.254
proteus l.2 f.147
protei de Alexandro sententia l.2 f.148.149
protemplaris Minerva l.8 f.551
prouentus Thrasorum l.6 f.404
porta Semiramidis l.3 f.253
portentū de futuro Pisistrato l.1 f.25 Cræso obiectū l.1 f.36
potentia Babylonis l.1 f.89
potitur imperio Atheniensium Pisistratus l.1 f.25
 potitur

I N D E X.

potitur Babylone Cyrus l. 1
f. 89

pueri castrandi Sardis mit-
tuntur à Periandro l. 3 f.
205

pueros duos nutriendos cu-
rat à mutis Psammetichus
l. 2 f. 101

pugna Artemisæ gloriosa l.
8 f. 569 naualis Græco-
rum cum Persis l. 8 f. 542
clásica l. 1 f. 78 Plataea-
rum l. 9 f. 642 Amasis cū
Aprie l. 2 f. 176 Mycales
l. 9 f. 642

pugna initium ad Salaminē
l. 8 f. 568

plumis oppletus aer l. 4 f.
268

prudentiū est, pro nulla ha-
bere raptarum faminarū
pulchritudinem l. 1 f. 2

puella mirū dictū l. 5 f. 355

puella sacra Deliae l. 4 f.
269

pluvia apud Aegyptios por-
tentosa l. 3 f. 187

Q

Quatuor uulures à quatuor
ordecim accipitribus uel-
licantur l. 3 f. 220

quiescens Candaules à Gy-
ge obtruncatur l. 1 f. 6
quinquennale bellū inter Ly-
dos, & Medos l. 1 f. 34

R

Rampsinitus ad inferos de-
scendit l. 2 f. 154 filiā pro-
stituit ibid. Aegypti rex
l. 2 f. 151

rampsiniti assus l. 2 f. 152
rapit Helenam Alexander
l. 2 f. 147

rapitur Europa regis Tyri
filia l. 1 f. 2 Io ibid.

raptæ uxores Atheniensium
l. 6 f. 441

raptus mulierū Græcarum
l. 1 f. 2 Medæ ibid. Ele-
nae ibid.

ratio cur sit abducta Io l. 1 f.
5 qua magus deprehensus
est non esse Cyri filius l. 3
f. 214. 215. 216

ratio historiæ Herodoti l. 1
f. 1. 3

rebellionis Ionie occasio l. 5
f. 344

recuperat arte tyrannidem
Pisistratus l. 1 f. 26

recuperant Imperium Me-
di l. 1 f. 51

f 2 re-

I N D E X.

redemptio apud Lacedaemo- nios l.6 f.417	libro 5 folio 365
rex Argathomius l.1 f.77	rex Sparta Cleomenes l.3 f.251
Aegypti Cheops l.2 f.155	rex Scytharum Orlamasas dei l.4 f.287
Pfammethichus l.1 f.51. & l.2 f.101 Marris l.2 f.142	rex Aegyptiorum Hamasis l.1 f.36
rex eligitur .3 f.224	rex Aegypti Cephrenes l.2 f.157
rex Aegypti Psammis l.2 f.173 Apries l.2 f.174	rex Ariflon l.6 f.409
rex Persarum Patizites Ma- gus l.3 f.215	rex Scyathes l.6 f.395
rex Aegypti Asyehis l.2 f. 161 Menes l.2 f.141 Mi- cerinus l.2 f.158 Seihon l.2 f.163 Rampfinitus l.2 f.151 Sefostris l.2 f.143	rex Spartiatarum Leonides l.7 f.532
Necus l.2 f.172 Anifis caecus l.2 f.162	rex Cineas l.5 f.359
rex Medorum Pharortes l.1 f.49	rex Lydorum Candaules l. 1 f.4
rex Aethiopia Sabacus l.2 f.162	rex Colchoru repofcit filia fuam Medeam l.1 f.2
rex Assyria Senacheribus l. 2 f.163	rex Colchorum petis de ra- ptu penas ib.
rex Scytharu Scyles l.4 f. 285	rex Spartiatarum Cleome- nes l.6 f.405
rex Spartiatarum Demara- tus l.5 f.346	rex Babylonie Labymitus l.1 f.88
rex Psammenitus l.3 f.187	regi Persarum licet quic- quid libet l.3 f.197
rex Tulis l.5 f.151	reges duodecim creant Ae- gyptij l.2 f.166
rex Athenienfium Codrus	reges Perfide unde oriundi l.1 f.61
	regum fepulchra l.4 f.282 regum

I N D E X.

regum Lacedamoniorum
     funera l.6 f.409
 regū manus longæ l.8 f.592
 regum Spartanorum iura
     l.6 f.407
 regibus se subijciunt Medi l.
     f.48
 regie Dianæ sacra l.4
     f.296
 regij cadaueris lustratio l.4
     f.282
 regio Ionia l.1 f.4
 regio Colchis l.1 f.2
 regionis Aegypti natura l.2
     f.103.104.105
 regionis Assyriæ natura l.1
     f.90
 regionem quā incolant Phœ
     nices l.1 f.1
 regionibus ex mollibus, uiri
     exsunt molles l.9 f.651
 regina Tomyris l.1 f.95
 regina Aegypti Nitocris l.2
     f.142
 reginæ Tomyris ad Cyrum
     mandatum l.1 f.96
 regnum Arcesilaj l.3 f.317
 regnū Eleomenis l.5 f.352
 regni res constituit Darius
     l.3 f.226
 regno amotus Astyages l.1
     f.63

rhodopis meretrix l.2 f.260
     monumentum ib.
 remedium aduersus culices
     l.2 f.140
 remedia contra famem l.1
     f.46
 repetitur Helena l.1 f.2
 reposcit filiam Colchorum
     rex l.1 f.2
 res diuinitus futuræ, signis
     declarantur l.9 f.641
 rerum humanarum circu-
     lus l.1 f.96
 responsum Cyri ad legatū
     Lacedamoniorū l.1 f.72
     Aethiopis ad Cambysen
     l.3 f.192 Pausaniæ ad Læ-
     ponem l.9 f.632
 restauratur Minervæ tem-
     plum l.1 f.9
 restibus instructa pugna l.7
     f.477
 ritus sacrorum Aegyptiorū
     l.2 f.118 Persarū l.1 f.63
     64.65.66
 rosa sexagenum foliorum
     l.7 f.591
 rubrum mare l.1 f.1
     S.
 Sabacus Aethiopie rex l.2
     f.162

f 3   sacra

sacra Diana regie l.4 f.

269

sacra Hyperboreorum l.4

f.268

sacra Dionysij Bacchanalis

l.4 f.286

sacrificium Cræsi l.1 f.21

sacrificia Chaldaeorum l.1

f.85

sacri serpentes l.2 f.132

sacrificandi mos apud Mas-

sagetæ

l.1 f.100

sacrilegi Scythæ morbo in-

festantur l.1 f.51

scamandri aqua exercitui

Xerxis non suffecit l.7 f.

465

sadyattes l.1 f.7

sagitta ad Iouem excussa l.

5 f.380

salamis profugium Atheni-

ensium

l.8 f.558

salis collis l.4 f.325

salamin l.4 f.318

salsuræ ossa resiliunt l.9 f.

650

samus Sylofonti traditur l.3

f.251

sami euerfionis causa l.3 f.

f.247

samum obsident Lacedæ-

moni

l.3 f.209

sami Siphnios uincunt l.3

f.210

samiorum ahenum l.4 f.

314

samiorum opera memorabi-

lia

l.3 f.211

samotheæ muri l.7 f.

485

sanacheribus Assyria rex l.

2 f.163

sanatus cæcus femine lotio

l.2 f.147

sapientes non esse potentes,

acerbum est l.9 f.603

spargapises Tomyris filius à

Cyro capitur l.1 f.98

spargapises sibi mortem in-

fert

ibid.

sparta rex Cleomenes l.3 f.

251

sparta portata Orestis ossa

l.1 f.30

spartanorum regum iura l.

6 f.407

spartanorum senatus l.6 f.

408

spartanorum in Samum ex-

peditio

l.3 f.205

spartiatarum rex Leonides

l.7 f.205

sparte

I N D E X.

<i>spartiatarū cades ad Thero</i> <i>mopylas l.7 f.530 ora-</i> <i>culum l.7 f.529 rex De-</i> <i>maratus l.5 f.364 cum</i> <i>Argiuis contentio de agro</i> <i>l.1 f.38 rex Cleomenes l.</i> <i>6 f.405</i> <i>sardis expugnat Cræsus l.1</i> <i>f.39</i> <i>sardis cremata l.5 f.279</i> <i>sardis capta l.5 f.378</i> <i>sardium prætor Artapher-</i> <i>nes l.5 f.364 tyrannus</i> <i>Myrsilus l.1 f.4 rex Ar-</i> <i>gon ibid.</i> <i>sardonium mare l.1 f.78</i> <i>sataspes cruci affixus l.4</i> <i>f.272</i> <i>satellitium Oratis l.3 f.241</i> <i>satrapeia l.3 f.226</i> <i>stadium quid l.2 f.168</i> <i>stagnum Mærios ibid.</i> <i>statua Vulcani l.3 f.201</i> <i>statua Sethonis l.2 f.164</i> <i>statua Sesostris l.2 f.146</i> <i>statura Phye l.1 f.26</i> <i>sauromata l.4 f.265</i> <i>sauromatarū cum Amaxo-</i> <i>nibus commixtio l.4</i> <i>f.299</i> <i>stratagema Leutychidis l.</i>	<i>9 folio 640</i> <i>secūda iniuriæ autares Gra-</i> <i>ci l.1 f.2</i> <i>scæus l.5 f.358</i> <i>sedes Amazonum l.4</i> <i>f.299</i> <i>sella Midæ Delphis posita</i> <i>l.1 f.7</i> <i>semiramis l.1 f.86</i> <i>semiramidis porta l.3 f.253</i> <i>smertes falsus l.3 f.211</i> <i>smertis occiditur l.3 f.197</i> <i>senatus Spartanorum l.6</i> <i>f.408</i> <i>senes immolant Massageta</i> <i>l.1 f.100</i> <i>sententia Cyri l.9 f.651</i> <i>sententia Otanis l.6 f.403</i> <i>sententia Mardonij l.7 f.</i> <i>448</i> <i>sententia Mardonij de ineu-</i> <i>do prælio l.9 f.615</i> <i>sententia Protei de Alexan-</i> <i>dro l.2 f.148.149</i> <i>sententiæ plures uincunt me-</i> <i>liores l.8 f.562</i> <i>sententias rogat Xerxes de</i> <i>clastica ineunda pugna l.</i> <i>8 f.561</i> <i>sepia locus l.6 f.416</i> <i>sepulchrū Helles l.7 f.475</i> <i>f.4 senula</i>

I N D E X.

- sepulchrum Halyattis l. 1 f. 45
 sepultura Mardonij l. 9 f. 634
 sepultura filiae Micerinij l. 2 f. 258
 sepultura Atys l. 1 f. 19
 sepultura Thracum l. 5 f. 336
 serpens Atheniensis custos l. 8 f. 552
 serpentes sacri l. 2 f. 132
 serpentes alati l. 3 f. 233
 serui Scytharum quare oculis orbentur l. 4 f. 257
 sesostri Aegypti rex l. 2 f. 143 trophæa l. 2 f. 144
 145 statua l. 2 f. 146
 sesostri succedit Phero ib.
 sestus obsidetur l. 9 f. 648
 sethon Aegypti rex l. 2 f. 163
 sethonis statua l. 2 f. 164
 strâtes Chius l. 8 f. 588
 stesagora cades l. 6 f. 401
 stesileus l. 6 f. 432
 strenuitas Aeginetiarum l. 8 f. 571
 sacrorum ritus Aegyptiorū l. 2 f. 118
 scidros l. 6 f. 395
 sciadris Mineruæ templum l. 8 f. 572
 scriba regij Persarum l. 3 f. 241
 scyathes rex l. 6 f. 395
 scylacis supplicium l. 5 f. 346
 scyles institutus à Græcis l. 4 f. 285 (f. 255)
 scyles Scytharum rex l. 4
 scylis mors l. 4 f. 287
 scyllias ad Græcos transiit l. 8 f. 541
 scyllias urinator l. 8 f. 540
 scytonis uia l. 8 f. 563
 scythæ l. 4 f. 261
 scythæ hostes in confines pel-
 felicunt l. 4 f. 303 ad Hæ-
 liattem fugiunt l. 1 f. 34
 puerum mactatum pro fe-
 rina carne Cyaxari offe-
 runt ib. Persas habent lu-
 dibrio l. 4 f. 305 quomo-
 do fœdus inest l. 4 f. 281
 agricolatores l. 4 f. 277
 argentum & æs in usu nō
 habent l. 4 f. 282 Asia po-
 titi l. 1 f. 50 depeculantur
 Veneris tēplū l. 1 f. 51 mor-
 bo infestantur ob sacrile-
 giū ib. Iones hominū igna-
 uissimos iudicāt l. 4 f. 309
 scythæ

I N D E X.

scythæ festiuum consilium
l.4 f.258

scythæ deficiunt à Scyle l.4
f.287

scytharum origo l.4 f.258
cum consimilibus delibera-
tio l.4 f.300 mores l.4
f.274 rex Octamasa-

des l.4 f.287 munerum
interpretatio l.4 f.305

munera ad Darium, auis,
mus, rana sagittæ ibid.

mos in hostes l.4 f.279
rex Scyles l.4 f.285 in-

temperantia l.6 f.419
iusiurandum l.4 f.281

heri l.4 f.304 serui
quare oculis orbentur l.4

f.257 mantilia l.4 f.
280

scythia uetus l.4 f.294
scythia flumina l.4 f.274

scythissato l.6 f.419
signa uentura calamitatis l.

6. f.397
signis declarantur res quæ

diuinitis sunt l.9 f.641
sigynæ populi l.5 f.336

sileni Marsiæ pellis l.7 f.
459

simonides poëta l.5 f.379

simulacrum Martis Acina-
tis l.4 f.279

simulacrum Auxeisæ l.5 f.
367

simulacrum Damia ibid.
simulacrum cum matre De-

marati l.6 f.113
simulacrum Apollinis l.6 f.

433
simulacra ex oleis l.5 f.367

smyrna capitur l.1 f.7
smyrna arma illata ibid.

sinopes urbs l.1 f.35
sinus Arabicus l.2 f.105

siphniij à Samijs uicti l.3 f.
210

siphniorum opes ibid.
spicarum detruncatio l.5

f.374
spinacæ naues l.2 f.140

sissamnes l.5 f.243
sitalces l.4 f.287

situs loniæ l.1 f.68
stymphalius lacus l.6 f.

416
stymon flumen l.5 f.338

sybaris l.6 f.395
sybarita l.5 f.351

syloson Dario largitur ami-
culum l.3 f.247

sylofontis amiculum, pro-
f 5 uerb.

I N D E X.

- uerb. l.3.f.247
 sylofonti traditur Samus l.3
 f.251
 syropæones l.5.f.338
 scholæ lectum in pueros col-
 lapsum l.6.f.397
 scopasis l.4.f.301
 scortationis ratio apud Ba-
 bylonios l.1.f.93
 sol obscuratus l.9.f.600
 sol pro mercede l.8.f.591
 sol Græcorum deus l.7.f.
 463
 solis eclipsis ibid.
 solis mensura l.3.f.191
 solis miracula l.2.f.164
 soli urbs l.5.f.384
 solem execrantes l.4.f.326
 solertia naturæ l.3.f.232
 solertia Amasis l.2.f.177
 solon Atheniensium legisla-
 tor l.1.f.12
 solonis cum Cræso congressus
 ibid.
 solonem inclamat Cræsus id
 strui impositus l.1.f.41
 somnium Artabani l.7
 f.456
 somnium Cræsi l.1.f.16
 Xerxis l.7.f.453.454.
 456 Cyri l.1.f.97 filia
 Polycratis l.3.f.239 Cam-
 bysis l.3.f.197 Astyagis
 de filia l.1.f.51.52 Hip-
 pia l.6.f.428
 sophæus præclarum faci-
 nus l.9.f.630 fortitudo
 ibid.
 soficles oratio l.5.f.372
 sostrates l.4.f.214
 stonæ l.3.f.232
 successionis ius l.7.f.445
 suis immolatio l.2.f.122
 sue abstinentes l.4.f.326
 sues apud Scythas l.4.f.
 279
 summa exercitus Græcorum
 ad Plataas l.9.f.610
 summa copiarum Xerxis l.
 7.f.516
 sumium l.6.f.431
 suspensus Artaxerxes l.9
 f.650
 struchates l.1.f.49
 futura carens caput l.9
 f.634
 T
 Tabellionum Persarum cur-
 sus, & modus l.8.f.573
 thales Milesius uates l.1.f.35
 thales Milesius Cræsi exer-
 citum transiit ibid.
 thales

INDEX.

- thales Ionibus consiliū dat l.1 f.80
 thalhythyira l.7 f.493
 thalhythy templum ibid.
 thasus l.6 f.397
 thasy subacti l.6 f.403
 thasiorum prouentus l.6 f.404
 thracia tellus l.4 f.294
 thraces l.1 f.12
 thraces aduersus tonitrua sagittas excutunt l.4 f.292
 thracum mores l.5 f.335
 thracum sepultura l.5 f.336
 thracum uestimenta canabacea l.4 f.284
 thracum deus Plestorius l.9 f.649
 thracum armatura l.7 f.475
 thracia rex Qlorus l.6 f.402
 thrasicleus l.9 f.636
 thrasybulus Milesiorum tyrannus l.1 f.9
 thrasybulus Mileti tyrannus l.5 f.374
 thrasybulus spicas detrimens ibid.
 thrasybuli astutia l.1 f.9
 thrasybulum consuli Perander l.5 f.374
 talentum Babylonicum l.3 f.226
 tartessus l.4 f.313
 translatio Ioniae l.9 f.644
 taurica gens l.4 f.294
 taurorum mores l.4 f.295
 taxacis l.4 f.301
 tearus flumen l.4 f.290
 teari fontes ibid.
 tectum scholae in pueros col lapsum l.6 f.397
 tenaros l.1 f.10
 tegeata l.9 f.599
 tegeatarum, & Atheniensium de loci dignitate altercatio l.9 f.607
 theasides l.6 f.419
 thebanis redditum oraculū l.5 f.366
 thebani manus protendens l.7 f.533
 thebanis regia stigmata inuruntur l.7 f.534
 thebanus Iupiter l.1 f.85
 thebe l.5 f.366
 themi-

I N D E X.

themiscyra	l. 4. f. 289	tellus Aithemienfis cur beaq	
themison	l. 4. f. 314	tus	ibid.
themistocles pecunia corrup		tellus dea	l. 4. f. 28
ptus l. 8. f. 539	prudentif	telys rex	l. 5. f. 351
fmus habitus	l. 8. f. 585	tempeftas triduana	l. 7. f.
themistoclis confilium	l. 7	519	
f. 498		temerarius Cambyfes	l. 3. f.
themistoclis nafricies	l. 8. f.	194	
579 commentum	l. 8. f.	templum Sciradis Minerue	
544-564 cum Ariftide		l. 8. f. 572	Iouis Beli l. 1
colloquium	l. 8. f. 566 cō	f. 84	Alee Minerue l. 9
filium l. 8. f. 557	licera ad	f. 628	Panos l. 6. f. 428
Iones lapidibus incifa	l. 8	Neptuni apud Potidea-	
f. 545 cū Ariftide fumul		tas l. 8. f. 587	Cereris Am
tas	l. 8. f. 566	phictyonidis	l. 7. f. 522
theodorus Samius	l. 1. f. 22	Helena	l. 2. f. 147. & l. 6
thera infula	l. 4. f. 312	f. 410	Vulcani l. 3. f. 201
therapne	l. 6. f. 410	Minerue	l. 1. f. 8
thermopylarum callis	l. 7. f.	ue restauratur	l. 1. f. 9
527		nerue deflagrat	l. 2. f. 8
theraorum colonia	l. 4. f.	Iouis Ammoni incenfum	
314		l. 3. f. 194	Bubaffis l. 2. f.
theffalie eque	l. 7. f. 521	162	Veneris Scythæ de-
theffali ad Phocenfes	l. 8. f.	peculantur	l. 1. f. 51
548		Iuno-	
thefpia urbs uafata	l. 8. f.	pis l. 9. f. 620	Ephesinum
554		l. 2. f. 167	Androcratis
thefpis fons	l. 4. f. 317	l. 9. f. 606	
teij	l. 1. f. 79	timolus mons	l. 5. f. 379
telefarchus	l. 3. f. 249	teneri	l. 7. f. 476
teilli mors	l. 1. f. 13	terra & aqua manera	l. 4
		f. 304	

teffare

I N D E X.

- teffare quando*, & à quibus
inuenta l.1 f.46
tigranidis dictum l.8 f.547
thymiamatis genus l.4 f.
 284
thriafius campus l.8 f.559
thyffagete l.4 f.302
tilones pisces l.5 f.339
timon faceretotista l.6 f.439
timon illustris l.7 f.496
timesitheus l.5 f.363
triballia planicies l.4 f.
 275
tribus Aefchironia l.3 f.
 195
tributum reddunt Græci in
Asia l.1 f.11
tributum Dario qui pendat
l.3 f.226.227
tributum quomodo Persa-
rum rex reponat l.3 f.228
tributum à quo primum ex-
actum l.1 f.4
tributu Lucipæ l.4 f.269
trierarchorum nomina la-
pidibus infcripta l.6 f.
 393
tifaneni certamina l.9 f.
 613
tydeus l.5 f.361
tyrannis Periandri l.5
 f.375
tyrannus Babyloniorū La-
bynetus l.1 f.36
tyrannus Milefiorū Thra-
sybulus l.1 f.9
tyrannus Sardium Myrsilus
 l.1 f.4
tyrannus Corinthi Perian-
der l.1 f.10
tyrannus Atheniensis Pifi-
stratus l.1 f.25
tyrannidem amittit Pifiſtra-
tus l.1 f.26
tyrannidem affectatui De-
ioces l.1 f.47
tyrannidem recuperat aris
Pifiſtratus l.1 f.26
tyrannidem affectat Pifi-
ſtratus l.1 f.25
tyrannidem obtinent Mer-
nada l.1 f.7
tyranni incommoda l.5
 f.372
tyres fluuius l.4 f.288
tyrus l.1 f.2
tyſta cœna l.9 f.646
thonis præfectus l.2 f.148
trogloodyæ ſerpentibus ue-
ſtuntur l.4 f.323
tomiris regina l.1 f.95
tomiris regina ad Cyrum
 manz

INDEX.

mandatum	l.1 f.96	urbs Hybla	l.7 f.504
torax Larissæ	l.9 f.623	urbs Soli	l.5 f.384
trophæa Sesostris	l.2 f.	urbs Is	l.1 f.84
144-145		urbes Aeolicæ	l.1 f.71
turris Babylonia	l.1 f.85	urbes à Dario in Scythia cū	
V		diuæ	l.4 f.302
Vaccinum non gustantes l.		uersus Arunaspei	l.4 f.263
4 f.326		uestia	l.4 f.278
uates Thales Milesius	l.1	uestigiū Herculis	l.4 f.288
f.34		uestis Caria	l.5 f.270 Co.
uaticinatores cum salignis		rinthia	l.5 f.369
uirgis diuinantes	l.4 f.	uestimentum Doricum ibid.	
280		uestimenta Babyloniōrum	
uaticinorum falsorum pœ-		l.1 f.91	
na	l.4 f.281	uestimenta Thracum cana-	
uela iuncea	l.2 f.140	bacea	l.4 f.284
uisionis exemplum	l.3 f.189	uestitus Aegyptiorum	l.2 f.
o l.6 f.442		f.135	
uenandi modus	l.4 f.265	uictoria Atheniensium	l.9
uenus cœlestis	l.4 f.278	f.626	
ueneris fanum depeculan-		uictoria Atheniensia in Ma-	
tur Scythæ	l.1 f.51	rathone	l.9 f.608
ueniam petit Cræsi filius a-		uictoria Pausania	l.9 f.625
prum aggrediendi	l.1 f.17	uictus Aegyptiorum	l.2 f.
uentus Hellepontius	l.7	133-134	
f.518		uictus facilis Aegyptiorum	
uentorum ara	l.7 f.514	l.2 f.138	
unguentum Kili	l.2 f.139	uicæpta Colophon	l.1 f.7
140		uindictæ deorum acres	l.4
urbs Dardanus capta	l.5 f.	f.333	
384		uinū ē palmulis	l.1 f.91
		uipe-	

I N D E X.

uipera coitus l.3 f.233
uipera partus ibid.
*uirginum anniuersarius con-
 flictus* l.4 f.324
*uirum nudum cōspici apud
 Barbaros probro est* l.1 f.5
*uiri molles ex regionib. mol-
 libus* l.9 f.651 *pro mulie-
 ribus exornati* l.5 f.341
uiri arei l.2 f.170
uis legum l.3 f.201
uisu priuatus Euenius l.9 f.
 638
uitis aurea l.7 f.460
*utilitas diuersitatis in senten-
 tijs dicendis* l.7 f.450
uiuos defodere Persicum l.
 7 f.487
uociferatio Barbarorum l.
 9 f.623
*uocalissimus quidā Aegy-
 pius* l.4 f.309 (f.3
uoluntaria abducitur Io l.1
uulcani templum l.3 f.201
uulcani statua ibid.
uxor Intaphernis l.3 f.237
*uxor Pisistrati Megacelis fi-
 lia* l.1 f.26
*uxoris consilium de occiden-
 do marito* l.1 f.5
uxorem suam nudam ostēdis

Candaules Gygi l.1 f.4
uxorem ducit Arys l.1 f.16
uxores Atheniensium raptæ l.
 6 f.441 *Anaxandridæ*
 l.5 f.350 *maritos repeten-
 tes unū ab exercitu reducē
 interficiunt* l.5 f.369
*uxorum mactatio ad mariti
 funus* l.5 f.335

X

Xanthij l.1 f.83 (645
xenagoras Praxilai l.9 f.
xerxes ad Artemisiam l.8 f.
 575 *sententias rogat de
 classica ineunda pugna* l.
 8 f.561 *declaratur rex* l.
 7 f.445 *Masisti iubet u-
 xorē repudiet* l.9 f.646
nuru sua potitur l.9 f.
 645 *uiso exercitu illa-
 chrymat* l.7 f.466 *inija-
 cit Piellesponto compedes*
 l.7 f.462
xerxis copiae l.7 f.457 *ma-
 gnanimitas* l.7 f.494
uisio l.7 f.457 *somniū* l.
 7 f.458.454.456 *duo
 hostilissima* l.7 f.467
*exercitui Scamādri aqua
 non suffecit* l.7 f.465
xerxis copiarum numerus
 lib.

I N D E X.

- l.7f.472
 xerxis fiducia l.7f.499
 xerxis stratagema l.7f.
 500
 xerxis ridiculum l.8f.546
 genealogia l.7f.452
 naues submersæ l.7f.519
 iuvenile responsum l.7f.
 452 & Demarati collo-
 quium l.7f.482 festiuū
 stratagema l.7f.489
 amores l.9f.845 copias
 pestilentia excipit l.8f.
 582 de reditu uariè nar-
 ratur l.1f.583 & Artā-
 bani colloquium l.7f.
 467 liberi l.8f.576
 oratio de bello Græcis in-
 ferendo l.7f.447 ad
 Persas oratio l.7f.469
 imperatores l.7f.477
 xerxis libatio l.7f.470
 xerxi subdi malum Argiui,
 quam Lacedæmonijs esse
 inferiores l.7f.501
 xerxi oblata ostenta l.7f.
 471
 xerxem instituti pœnites l.7
 f.453
 xerxiana classis l.7f.516
 xerxianarum copiarū sum-
 ma ibid.
 xerxianos mirasanes cru-
 ciat l.8f.581
 Z
 Zamolxis l.4f.291
 xanctei l.6f.391
 xexidemus l.6f.414
 xopyrus ipse se mutilat l.3
 f.253
 xopyri consilium l.3f.253
 xopyri elogium l.3f.256
 xopyri uasfrum ad Babylo-
 nem profugium l.3f.254
 xopyri filia l.4f.271
 zygantes l.4f.329.

F I N I S.

HERODOTI

HALICARNASSEI

HISTORIAE PA.

rentis Lib. I.

Qui inscribitur CLIO.

ERODOTI Halicarnassei hī
storiæ explicatio hæc est, ut neque
ea, quæ gesta sunt, ex rebus huma-
nis oblitterentur ex ævo, neque in-
gentia & admiranda opera, uel à
Græcis edita, uel à Barbaris, glo-
ria fraudentur, cum alia, tum ue-

ti qua de re inter se belligerauerunt. Persarum eximij me-
morant dissensionum autores extitisse Phœnices, qui à ma-
ri quod Rubrum uocatur, in hoc nostrum proficiscentes &
hanc incolentes regionem quam nunc quoq; incolunt, lon-
ginquis continuò nauigationibus incuberunt: faciendisq;
Ægyptiarum, & Assyriarum mercium uecturis, in alias
plagas, præcipueq; Argos traiecerunt. Argos etenim ea tē-
pestate omnib; ciuitatib; regionis, quæ nunc Græcia nomina-
tur, antecellebat. Huc appulsos Phœnices mercimonia ex-
posuisse, & quinto sextoque quàm appulissent die, cūctis, ferè
diuēditis, fœminas ad mare uenisse cum alias multas, tū ue-
rò regis filiam, cui nomen esset idem, quod Græci tradunt
Io filiam Inachi Dumq; hæ fœminæ puppi nauis assisten-
tes ea mercarentur, quæ cuiusq; auiditas maximè ferebat,

Dissensio-
num cau-
sa, inter
Græcos
& Barba-
ros.

HEROD. HALICARN.

in eas Phœnices sese adhortatos impetum fecisse, & ipsa-
rum plerisq; aufugientibus, Io cum alijs aliquot raptam fu-
isse, eisq; in nauem impositis, Phœnices in Aegyptum uela
fecisse. Hunc itaque in modum Io in Aegyptum abuisse me-
morant Persæ. non quemadmodum Græci: & hoc iniuria-
rum principium extitisse. Post Hæc Græcorum quosdam,
quorû nomina non tradunt nec tenent: Tyrum apulsos, fili-
am regis rapuisse Europam. Fuerunt autē hi Cretes, illisq;
par pari repensum. Verum post ea Græcos secunde iniuriæ
autores extitisse. longa uecti naue in oram Colchidis, & ad
Phasim fluuiū, cum cætera transissent, quorû gratia uene-
rant, asportarunt illinc filiā regis Medeā. Ad quam repos-
cendam, pœnasq; de rapitu petendas, cum rex Colchorum
caduceatorem misisset, Græcos respondisse, ut illi de rapta
Io Argiuā pœnas sibi nō dedissent, ita ne se quidē illis dau-
ret. Secunda dehinc ætate ferunt Alexādro Priami filio, cū
istā audisset, cupidinem ince sisse uxoris sibi per rapinam ē
Græcia comparandā: certum habenti, omnino se pœnas nō
pensurum, quas nec illi pependissent. Ita cū is Helenā ra-
puisset, uisum esse Græcis primum missis illuc nūtijs, & He-
lenā repetere, & pœnas de rapitu petere, illos uerò tergiver-
santes mentionem fecisse de rapitu Medeæ: & qui nec pœ-
nas dedissent, nec rapinam repescantibus reddidissent, quo
modo uellent ipsi sibi pœnas dari. Hactenus inter eos mu-
tuis rapinis actum. Eorum autem quæ deinceps extiterūt,
Græcos præcipuē autores extitisse, qui priores in Asiam,
quā ipsi in Europam, copias ducere inceperant. Se quidē
sentire, iniuriorum uirorum factū esse, rapere scēminas: a-
mentiu uerò, raptis ulciscendis operam dare: prudentiū au-
tē, pro nulla habere raptarū pulchritudinē. quippe quæ nisi
poluissent, haud dubiè rapte non fuissent. Eoq; suarum for-
mularum

CLIO, LIBER I.

minarum ex Asia raptarum Persæ negant ullam se habuisse rationem. Græcos autem Lacedæmonia mulieris gratia, ingentem comparasse classem, deinde in Asiam profectos, imperium Priami euerisse. Atque ex eo tempore semper existimasse sibi hostes esse Græcos. Siquidem Asiam, & quæ illam incolunt, barbaras gentes putant Persæ sibi necessitudine coniunctas: Europam uero & Græcos à se esse disiunctos. Hunc in modum Persæ rem gestam esse memorant, & ob Ilij excidium sibi discordia cum Græcis exitisse principium comperiant: cum quibus non consentiunt de Io Phœnices, quam negant se in Aegyptum adduxisse raptu usos, sed eam apud Argos cum nauclero ipsorum nauis habuisse rem: & cum se grauidam esse comperisset, uerita parentes, sic uoluntariam cum Phœnicibus nauigasse, ne detegeretur. Et hæc quidem Persæ Phœnicesque referunt. Ego uero, utrum sic gesta sunt necne, non pluribus persequar. Ceterum quem ipse noui primum incespisse inferre Græcis iniuriam, hunc indicabo, longius oratione pergens, tam paruas urbes ciuitatesque commemorando, quam magnas. Nam quæ olim magnæ erant, earum permultæ factæ sunt parua: rursus quæ mea memoria magnæ fuerunt, prius fuerant parua. Igitur cum sciam humanam felicitatem nequaquam in eodem tenore perstare, utriusque fortunæ mentionem habebo.

ROESVS genere quidē fuit Lydus, patre autē Halyatte, earū uero nationū tyrannus, quæ intra Halym amnem sunt, qui à me Cræsi go ridie Syros ac Paphlagonites interfluens, sit.

contra uenit aquilonem in mare, quod uocant Euxinum, euoluitur. Hic Cræsus è barbaris duntaxat, quos cognitos habemus, primus Græcorum alios ad tributum pendendum

4 HEROD. HALICARN.

dendum adegit, alios sibi amicos conciliauit. Subegit quidem Iones, Aeoles, & qui sunt in Asia Diores. Amicos autem sibi fecit Lacedemonios. cum ante eius imperium uniuersi Graeci liberi fuissent. Nā Cimmericorum aduersus Ioniā expeditio, uetustior illa quidem Craſo exitiit: non tamen urbes expugnauit, sed per incursiones praedas abegit: Ceterum principatus cum fuisset Heraclidarū, ad genus Craſi, qui uocabantur Merminadae sic peruenit: Candaules is, quē Graeci Myrsilum nominant, Sardium fuit tyrannus, ab Alceo Hercules filio oriundus. Siquidem Heraclidarū primus Sardī rex exitiit, Argon nouissimus Candaules Myrsi filius, cum ante Argonē, qui in ea regione regnauerant fuissent oriūdi à Lydo Atys filio, à quo totus is populus cognominatus est Lydus cū Meon antea uocaretur. Ab his succedentes Heraclidae imperium ex oraculo adepti sunt, Iardana ancilla & Hercule geniti: idē per quingentos & quinquaginta annos duas & uiginti uirorum aetates tenuerunt, filius patris deinceps succedens usque ad Candaule Myrsi. Hic igitur Candaules uxorem adamabat, eamque pra amore arbitrabatur omnium feminarum esse pulcherrimam. Hōs ita esse sibi persuadens apud Gygem Dascyli filium ex satellitibus suis (erat enim is maxime acceptus, & quo ministro in rebus magis arduis utebatur) speciem uxoris supra modū extollebat. Ad quem nō multo interiecto tempore (necesse nā quae erat ei male euenire) inquit his uerbis: Gyges, neque enim uideris mihi fidē habere referenti de coniugis specie, quod magis incredulae sunt hominibus aures quam oculi. fac illā conspicias nūdā. Hic autem uehementer exclamans: Quem nam, inquit, here sermonem profert haud quaquam sanum, qui me inspicere iubet herā meam nudam? Mulier exuata nuda, & utrecundiam pariter exiit. Olim iam hominibus sunt

Ad Craſe
si genis
quoniam
pacto per
uenerit
principa
tus.

Candaules
Gygi uxo
rem suā
nudā o
spendit.

CLIQ, LIBER I.

bus sunt honesta excogitata, unde discere debemus: ex quibus hoc unum est, Quæ sua sint quæque inspicere debere. Ego uerò tibi fidem habeo, illam esse scæminarum omnium speciosissimam, teq; oro ne me ores illicita. Atq; hæc dicendo Gyges repugnabat: per timescens, ne quid sibi ex ea re mali contingeret. Cui uicissim ille his uerbis: Fidens, inquit, esto Gyges, caue timeas, aut me tanquam hoc te sermone tentantem aut uxorem meam, ne quid tibi ex ea detrimenti creetur. Principio enim, sic ego machinabor, ut illa ne deprehendere quidem possit, se abs te fuisse inspectam. Te namque secundū fores domus, in qua cubamus, cum aperta fuerint, sistam. Vbi ego fuero ingressus, aderit & uxor mea in cubiculum: iuxta cuius introitum sella posita est, super quā uestes illa (ut quæque exuet) reponet, sese per multum otium spectandum præbens: quæ cum à sella cubitum perget ostendens inuicem terga, curæ tibi sit illinc ne te per fores abeuntem conspiciat. Gyges ubi effugere non potuit, fuit paratus: quem Candaules posteaquam hora cubandi uisa est adesse, in cubiculum duxit, statimq; post & uxor affuit, quam introeuntem, ac uestimenta deponentem Gyges intuitus, ubi aduersa fuit illa cubitum uadens, ipse è loco prorepens foras abiit, & inter exeundum à muliere conspectus est. Hæc, ut didicit à uiro quod actum esset, neque præ pudore exclamauit, neque uisa est percepisse, habens in animo Candaulem ulcisci. Apud Lydos enim, & serè apud cæteros quoque barbaros, magno probro est, etiā uirum cōspici nudum. Ita tūc nihil aperiens mulier silentiū tenuit. Mox ubi dies illuxit, quos domesticorū maximè sibi fideles intellegebat esse cum præparasset, Gygem accersit. Hic eam nihil suspicans scire eorum quæ acta erāt, accersitus uenit: quippe qui ante solutus esset ad reginam concedere, quoties

6 HEROD. HALICARN.

ab ea vocaretur. Ut uenit, ad eum his uerbis mulier inquit. Nunc duabus tibi praesentibus mihi Gyges, offero electioni in utram malis diuertere: Aut enim me pariter ac regnum Lydorum, ubi Candaulem interfeceris, aut teipsum continuo occumbere sic oportet: ne in omnibus, Candaule obsequendo, posthac scias, quae te scire non decet: sed aut illi, qui ista consuluit, interire opus est: aut te qui nudam me et cōspicatus, & illicita fecisti. Ad haec uerba Gyges parumper obstupescens, mox obsecrare illam, nec se ad tale necessitatē adigeret aliter utrum eligendi. Vbi non persuadet, sed utique propositam sibi necessitatē cernit, aut interimendi herum, aut per alios periculi, elegit ut ipse superesset: atque in percontans illam, inquit: Quandoquidem me adigis inuitū ad herum meum occidendum, age audiam quo pacto illum adoriemur. Excipiens illa: Ecce eo, inquit, loco adoriendus erit, unde ille me nudā ostendit: in sopitum impetus dabitur. Posteaquā insidias instruxerunt, & nox aduenit, Gyges nihil cumctatus est (quippe cui nulla deuitandi facultas esset, sed necesse aut perire, aut Candaulem perimere) nudam in thalamū sequitur, quē illa dato pugione subter eadem fores occulit. Vnde postmodum iste procedens, quiescentem Candaulem obruit, uxoreque eius & regno potitus est. Cuius rei meminit & Archilochus Parius, qui per idem tempus fuit, in iambo trimetro. Obtinuit autem regnū Gyges atque possedit ex Delphico oraculo. Nam cum Lydi indigno animo ferret Candaule casum, atque in armis essent, cōuenit inter hos ac factionem Gygiā, ut si oraculū respondisset hunc esse regem Lydorum, ipse regnaret: sin minus, principatum Heraclidis restitueret. Accepto pro se oraculo Gyges ita regnauit. Hoc tantum Pythia locuta est, Heraclidam uelut in amepotem Gygis esse uenturam. Quod car-

Gyges oc-
ciso Can-
daule re-
gno poti-
tus.

men neq̃ Lydi, neq̃ ipſorum reges ullius momenti fecerunt
 prius, quàm exitu comprobatum eſt. Hunc in modum obti-
 nuere tyrannidem Mermnadæ, ſublatis Heraclidis. Gyges
 tyrannide occupata, Delphos dónaria miſit non pauca, ubi
 quæ ex argento donata uiſuntur, eorum pleraq̃ iſtius ſunt.
 Et præter argentũ immenſam uim auri dedicauit: poſuitq̃
 cùm alia, tum uerò (quod præcipua mentione dignum eſt)
 pateras aureas, numero ſex, pondo triginta talentorũ, quæ
 in Corinthiorũ theſauro collocata ſunt. Licet is theſaurus
 (ſi uera loqui uolumus) non Corinthi populi ſit, ſed Cypſo
 li Eetionis filij. Ita Gyges Barbarorum, quos ipſi nouimus,
 primus, munera apud Delphos poſuit, ſecundum Midam
 Gordij filium, Phrygiæ regem. Nam & Midas obtulit regi Midas ſel
 an ſellam, in qua ſedens iuxta ſolitus dicere erat, rem ſpecta la Delphiæ
 culo dignam. Quod tribunal eodem quo Gyges obtulit lo- poſita.
 co, uocitatur à Delphis Gygadas, eius uidelicet, qui obtulit,
 regnominæ. Is poſtquã imperio potitus eſt, arma intulit Mi-
 læo, & Smyrnæ, urbemq̃ Colophonem ui cepit. Nec aliud
 ullum præclarum facinus ab eo geſtum eſt, cũ duodequa-
 draginta annos regnauerit. Hũc nos his duntaxat de eo cõ-
 memoratis, miſſum faciamus, Ardyis eius filij faſturi men-
 tionẽ, qui poſt Gygem regnauit. Hic Prieneas expugnaui-
 t, Miletum oppugnaui: quo Sardium tyrannidem obtinente,
 Cimmerici à Scythiſ Nomadib. eieſti, è ſedib. ſuis in Aſiã trã-
 ſerũt, Sardisq̃ præter arcem ceperũt. Ardys cũ undequin-
 quaginta regnaſſet annos, ſucceſſit Sadyattes, regnauit an Sadyat-
 nis duodecim. Sadyatti ſucceſſit Halyattes, qui cum Cya tes, Haly
 tate Deiocis pronepote bellaui, et Medis: Cimmericoſq̃ exe attes,
 gi ex Aſia, Smyrnam etiam à Colophone conditam cepit,
 & Clazomenas inuaſit: unde nõ, quemadmodũ optabat, diſ-
 ſiſit, uehementer euentu fruſtratus. Alia quoq̃ opera, cũ in
 A 4 imperio

HEROD. HALICARN.

imperio fuit, dignissima memoratu edidit quæ hæc sunt.
 Bellum gessit cum Milesiis à patre traditum. Nā Milesiū ag-
 gressus obsedit in hunc modum. Dum fruges in regione erant
 adultæ, tunc exercitum intravit procedens in expeditionem
 nō ad cantū fistularū fidiumq; ac tibiarū tā muliebris quàm
 uirilīs. Cum in agrum Milesium perueniret non ædificia,
 quæ in agris erant, diruere non incendere, non fores effringere:
 sed incolumes esse passim sinere: arboribus modò, fructibusq;
 regionis persuasit, rursus se recipiebat. Nam Milesiū mare obtinebant ut opus non esset hostili illic conside-
 re. Adificia autem idcirco Lydos non excidebat, ut Milesiū habētes unde procederent, humum fererent colorēq;
 Et cum hoc illi fecissent, ipse cū exercitu ingressus, haberet
 aliquid quod popularetur. Hæc faciens undecim oppugna-
 uit annis, per quos duo ingentia uulnera accepere Milesiū:
 Vnum in Limeneio (quod est ipsorum regionis) pugna cō-
 missa: alterum in campo Mæandri. Horum undecim annor-
 um sex adhuc apud Lydos regnabat Sadyattes Ardyis fi-
 lius qui cum exercitu terram Milesiam tunc inuaserat, & i-
 dem bellū cōflauerat. Quinq; reliquis eius filius Halyattes,
 bellum quod à patre receperat (ut à me superius cōmemora-
 tum est) intentius, administravit: in quo bello Milesios nulli
 ex Ionijs subleuauerunt, præter Chios qui soli fuere auxilio
 reddentes uicē, quod antea Milesiū Chios bello, quod cum
 Erythraeis gerebant, auxilia iulissent. Duodecimo autem
 anno incensis ab exercitu segetib; hoc rei fieri contigit. Se-
 getes ut erant incensæ, ualido uigente uento, celerrimè per-
 uaserunt Minervæ templū cognomine Affesia, quo incēdia
 templū deflagrauit. Neq; illius momenti ea res protinus ha-
 bita est: sed cum post exercitus rediū Sardis Halyattes de-
 cubuisset, et diuini agrotaret, Delphos misit ad Deū de sua
 maleiudine

CLIO, LIBER I.

uale tudine sciscitatum, siue alieno, siue suo pte consilio ad
 mittendum inducitur. Nuntij cum Delphos peruenissent se
 reddituram responsum Pythia negat prius, quam templū
 Minervae repararint, quod in terra Milesiorum apud Assef
 sum concremassent. Ita actum esse, ego apud Delphos ac
 cepi. Milesij his illa addunt: Periandrum Cypseli filium,
 cum audisset oraculum Halyatti redditum, misisse nuntiū
 ad Thrasymbulum, tunc Milesiorum tyrannum (cuius in pri
 mis erat familiaris) admonitum, ut aliquid prospiciendo si
 bi consuleret in præsens, Et Milesij quidem ita gestū memo
 rant. Halyattes autem, ubi hæc ipsi nuntiata sunt, confestim
 caduceatores Miletum mittit ad incundas cum Thrasymbu
 lo & Milesijs pacificationes tantisper, dum templum ædificare
 tur. Dum caduceator Miletum uenit, Thrasymbulus (ut qui
 omnem sermonem planè persenserat, noratq; quidnam Ha
 lyattes faciturus esset) huiusmodi rē machinatur: Quod
 frumenti in urbe erat uel suum ipsius, uel priuatorum, id o
 mne in forū congerit: præcipitq; Milesijs, ut cum ipse signū
 dedisset, cuncti potarent. & inter se comesationibus uteren
 tur. Hæc Thrasymbulus ea gratia fecit, præcepitq; ut caduce
 ator Sardius cernens ingentem frumenti aceruū effusum,
 & homines oblectationibus uacantes, renuntiaret Hallyat
 ti: quod & cōiigit. Nam ut illa conspexit caduceator, Thra
 symbuloq; Lydi mandata exposuit, reuersus est Sardis. Et ut
 ego audio, ob nihil aliud inter eos pacificatū est. Sperās e
 nim Halyattes uehementem penuriā rei frumentariae Mile
 ti esse, & populū ad extremum usq; malorum deuensisse, re
 uerso illinc caduceatore, audiebat contraria; atq; ipse fue
 rat opinatus. Post hæc inter eos ita cōuentū est, ut mutuo ho
 spites essent, ac socij: proq; uno, duo delubra apud Assesum
 edificauit. Halyattes ipse ex morbo cōualuit. Et q̄ ad bellū
 quidem

Thrasymbu
lus astutus.

quidem Halyattis cum Mileijs atq; Thraſybulò pertinent,
ita habuere. Periander autè Cypſeli filius fuit, is, qui Thraſybulò indicauit oraculum, Corinathi tyrannus, cui maximum miraculum fuiſſe oblatum populares ſui prædicant, & his Lesbij aſſentiuntur: Arionem Melhymæum delphino inſidentem ad Tanaron fuiſſe euectum, qui erat ciuibus rectorum ſui ſæculi nulli ſecundus: quicq; primus hominum, quos nouimus, & fecit, & nominauit, & docuit Corinthi dithyrambū. Hunc Arionem ferunt, cū permukum temporis triuiſſet apud Periandrum, concupiſſe in Italiā Siciliamq; nauigare: rursus parua ingēti pecunia, uoluiſſe Corinthum reuerti: & cū profecturus ē Tarēto eſſet, quia nullis magis, quā Corinthijs fideret, nauigium uirorum Corinthiorum conduxiſſe. Cū alium tenerent, illos Arioni inſidiatos, ut, eo deturbato, pecunia potirentur. Hoc illum intellegentem, oblata eis pecunia, mortē tantum fuiſſe deprecatus. Non perſuadenti nauitas iuſſiſſe, aut ſibi manus inferre: ut ſepulcrum in terra nancifceretur: aut ilico in mare deſiliret: Arionem ad hanc difficultatem redactum, obſecraſe, ut quandoquidem ipsis ita placitum eſſet, certerent ſe omni ſuo ornatu coopertum ſtantiq; ſuper ſoros, audirent cantatē: & cū decantaſſet, ſibi ſe manus illaturum: atq; iſtos permittentes (inuaserat enim libido eos audiendi præſtantiffimum inter homines modulatorem) ē puppe in mediā nauem conceſſiſſe. Illum induto ſibi omni ornatu, aſſumpta ciuhera ſtanti ſuper ſoros, inchoaſſe carmē, quod dicitur Orthium: eoq; decantato, ſe ſe ut erat ornatus in mare icciſſe. Et hos quidē curſum tenuiſſe in Corinthum: illi uerò aiunt à delphino exceptum, in Tanaron fuiſſe trāſuſtum. Et cū ē delphino deſcendiſſet, Corinthum eodē habitū perrexiffet, & ubi peruēni, negotiū omne enarraſſe, et

Periandrum

De Arione narra-
tio.

Periantrum (quia non crederet) tenuisse hominē in custo-
 dia, ne quò prodiret: ceterum curauisse ut nautas haberet.
 Bos accitos, ubi affuerunt, percontatum si quid de Arione
 nemorarent: & referentibus, illum sospitem circa Italiam
 gere, fortunatumq; Tarenti se reliquisse, Arionem appa-
 uisse eodem quo desiliisset habitu: istos terrefactos, nihil
 amplius habuisse, quod conuicti inficiarentur. Hæc Corin-
 thi ac Lesbii aiunt. Extatq; in Tænaro ingens Arionis ex-
 tre donarium, super Delphinū sedens homo. Porro Halyat-
 es Lydus composito cum Milesijs bello, postea cum septā
 & quinquaginta regnasset annos, uita excessit: qui secun-
 dus ex hac domo, cum è morbo conualuisset, apud Delphos
 edicauit grandem ex argento pateram: itemq; alteram ex
 ferro paruulam, compactile, spectatione dignā, inter omnia
 que sunt Delphis donaria. Opus Glauci Chij, qui solus o-
 mnium compactionem ferri excogitauit. Defuncto Halyatti,
 accessit in regno Cræsus, annos natus quinque & triginta,
 qui primus Græcorum Ephesijs bellum intulit. Vnde Ephe-
 si ab eo obfessi, urbem Dianæ donauerunt, fime ex aede Di-
 æ ad murum alligato. Est autem inter ueterem urbem,
 que nunc obsidebatur, & templū, septē stadiorum interual-
 lum. His primis Cræsus arma intulit: deinde carptim singu-
 lis ionum Acolorumq; alias in alios causas prætendens, ut
 in quosq; maximas reperire poterat, in quosdam etiam fri-
 uola causatus. Postea uerò quā Græcos in Asia subegit, ad
 tributum pendendū, tunc constituit ædificatis nauibus ag-
 gredi insulanos. Ad quas compingēdas cum omnia in expe-
 ditio essent, dicunt alij Biantem Prienæum, alij Pittacū Mi-
 tylenæum, cum se Sardis contulisset, interrogatum à Cræ-
 so, num quid apud Græciam noui esset: respondisse, quod il-
 lum à compingenda classe inhibuit; inquit enim, Insulanū
 rex, de-

rex, decem millia equorum coëmerunt, habentes in animo
aduersus Sardos, atq; te, exire in expeditionē. Et Cræsum
ita loqui ratum dixisse: Vinam dens di hanc insularis mē-
tem in filios Lydorum ueniendi cum equis. Atque bin-
excipientem dixisse. Videris mihi, rex, cupidē optasse, ut in-
sulanos in continēte adipiscaris equitantes, haud absurda
spe. Verum quid aliud insulanos optare censes, quā su-
mul ac audierint constituisse te aduersus se classē adifi-
care, ut uelī Lydos in mari intercipient: teq; pro his Græ-
cis, quos tu in continēte tibi adiecisti. Hac ratione delecta-
tum admodum Cræsum, atq; inductum (est enim uisus ille
perquā scite dixisse, ut ab edificanda classe desisteret, atq;
ita cum Ionibus, qui insulas incolerent, hospitium contrax-
isse. Interiecto tempore subactis fermē omnibus qui intra
Halym colūt præter Cilices ac Lycios, ceteros omnes Græ-
sus in suam potestatem redegit, qui hi sunt: Lydi, Phrygiæ,
Myti, Mariandini, Chalybes, Paphlagonēs, Thraces, Oetæ-
niq; & Bithyni, Cares, Iones, Dorei, Aeoles, Pamphyli. His
subactis & potentia Lydorum per Cræsum aucta, contula-
runt se Sardis opibus florentes tum ceteri omnes è Græciā
sophista, qui ea tempestate erant, pro se quisque proficis-
centes, tum uerō Solon uir Atheniensis: qui cum leges in-
uentibus Atheniensibus tulisset, decem annos per causam
contemplandi nauigando peregrinatus est, ut ne quam le-
gem quas cōdiderat, abrogare cogeretur. Nā hoc Atheni-
enses ipsi facere nequibant, maximo iureiurando adacti ad
eas per decem annos seruandas, quas ipsis Solon cōdidisset.
Harū itaq; legū, ac contemplandi gratia Solon peregrē pro-
fectus, in Aegyptum ad Hamasim se contulit, & Sardis ad
Cræsum. Eō cum peruenisset, hospitaliter in regiā dē-
Cræso exceptus est, tertioq; aut quarto quā uenerat die

Solonis
cum Cra-
so cōgres-
sus.

iussu Cræsi ministri circumdixerunt hominem circa thesa-
 ros: omniaq; quæ illic inerant magna, atque beata, ostensa-
 runt. Contemplatum eum cuncta, & ut sibi opportunum es-
 set intuitum, talibus percontatus est Cræsus: Hospes A-
 theniensis, quia multus ad nos rumor de te emanauit ob tu-
 am sapientiam, tuamq; discursationem, qui philosophan-
 do permulta uidendi gratia es peregrinatus, mihi nunc cu-
 rido incescit sciscitandi te, cequem uidisti omnium beatissî-
 mû? Sperans uidelicet se inter homines beatissimum esse, i-
 ta sciscitabatur. Solô nihil admodum assentatus, sed ut res-
 pondens: Ego uerò, inquit, rex uidi beatissimû Tello-
 um Atheniensem. Quod dictum admiratus Cræsus, instat
 interrogare: Qua de re Tello iudicas esse beatissimum? Tello A
theniense.
 Quod inquit, Tello in repub. benè instituta filij erant hone-
 sti & boni, eorumq; singulis liberi, hiq; omnes supersites: &
 cum hoc uitæ, quantum in nobis situm est, bene iraduxisset,
 obitus splendidissimus obigit. Siquidem praelio
 quod Athenienses cum finitimis gessere apud Eleusinam,
 hic cum auxilio uenisset, hostemq; in fugam uertisset, pul-
 cherrimam oppetiit mortem. Quem Athenienses quo loco
 occubuerat, in eo loco publicè humauerunt, magnificeq;
 honorarunt. Multa de Tello ac beata Solone referente, ex-
 citatus Cræsus interrogat, Quemnam secundum ab illo ui-
 disse, putans haud dubie secundas se partes esse laturû: Cle-
 obin, inquit ille, & Bitonem: quippe his & genus Arigiui-
 erat & uictus suppeditabat: ad hæc corpori robur tantû ut
 & incertaminib. ambo pariter uictores extiterint, & de his
 ista memorètur. Cum dies festus lunonis apud Argiuos es-
 set oportereq; omnino matrè horum ad templû Terri bo-
 bus iuctis, hiq; boues ex agro eis ad horâ præsto non essent:
 tunc iuuenes exclusi tempore, iugum subeuntes plaustrum
 periraxerunt

Cleobis
 & Biton.

pertraxerunt quo mater uehebatur, & quinque ac quadraginta per stadia trahentes, ad templum peruenerunt. Quibus, cum hæc fecissent, & ab omni cætu conspecti fuissent, optimus obiigit uitæ exitus: per quæ Deus iudicauit, satius homini esse mori, quàm uiuere. Nam cum circumstantes Argij laudibus tollerent, uiri quidem consilium filiorum, femina uerò eorum matrem, quòd tales filios haberet: mater gaudio perfusa cū liberorum factio, ut fama, ante simulacrum stans precata est deam, ut Cleobi & Bitoni filijs sua daret id, quod optimum esset homini cōingere. Post hæc precationem, ubi sacrificarunt, epulatiq; sunt, quiescentes in ipso delubro, non sunt amplius excitati, sed hoc uitæ exitu perfuncti. Quorum effigies, tanquam uiro- rum qui optimi extitissent, Argij factas, apud Delphos collocarunt. Et his quidem Solon secundas beatitudinis partes tribuebat. Cræsus autem conturbatus, inquit: Hospes Atheniensis, & deone tibi quasi nulla contemnitur nostra felicitas, ut in priuatis quidem uiris nos equiparādos ducas? Cui ille: Ne Cræse gnarum omne numen inuidum esse et turbulentum, de rebus humanis interrogas. In diuturno enim tempore multa uidentur, quæ nemo uelit uidere: & tolerantur multa, quæ nolit quispiam tolerare. Proponamus enim homini terminum uitæ ad septuaginta annos, qui anni constant et uiginti quinque millibus ac ducentis diebus, mense intercalari non posito. Quod si uelis reliquum annorum ob hunc mensem prolixius fieri, ut horæ ad id quod deest accedant congruant, menses quidē intercalares supra annos septuaginta fient triginta quinque, dies aut ex his mensib. mille quingenti Horū dierū omnium, quæ sunt ad septuaginta annorum numerum uiginti sex millia ducenti quinquaginta, nullus prorsus quilibet alius re affert. Ita igitur Cræse omnino calamitosus est

homo.

hamo. Verū tu mihi uideris & diuitijs ualde pollere, & per multorū hominū esse rex, sed quod me interrogasti nondum te appello, prius quā bene uita defunctū te audiero. Neq̃ enim beator est, qui magnis opib. præditus est, eo qui diurnum uictum habet: nisi eidem omnibus bonis prædito, fortuna concesserit, bene uita defungi. Etenim complures homines sunt perquā locupletes, minimè tamen beati: complures item mediocria habentes patrimonia, fortunati. Quorum is qui diuitijs affluit, sed non beatus est, duabus tantummodo rebus antecellit fortunatum: at hic illum pluribus. Ille ad cupiditates implendas, & ad magnos casus ferendos potentior est: hic, etsi illo inferior est in his duobus, quæ bene illi à fortuna denegantur, tamen excellit, quod illorum inexpertus est, quod prospera fruitur uoletudine: quod malorum expers, quod bonorum liberorum parens, quod formosus est. Qui si præter hæc diem quoq̃ suū rectè obierit, is est (quem quæris) dignus qui uocetur beatus, prius tamen quā ad obitum peruenerit, nequaquā beatus appellandus, sed fortunatus: quæ omnia cōsequi quādiu sis homo, impossibile est. Sicut nec una regio cuncta sibi ipsi supeditat: sed aliud habens, alio indiget: quæ tamē habet plurima, ea est optima. Quemadmodum & hominis corpus uinum aliquod non est consummatum, quia aliud habet, alio uacat. Quisquis autem horum plurima perpetuò habuerit, dehinc placido animo è uita excesserit, hic apud me nomine hoc uelut rex donari meretur. Omnis rei oportet inspicere exitum, quo sit euasura: quoniā multos Deus, quibus fortunas suppeditauerat, radicitus euerit. Hæc Solon, neq̃ assensu Cræso, neq̃ ullius eum momenti faciendo locutus, dimittitur. Saneq̃ est uisus esse indoctus, qui bonis p̃sentib. prætermisiss, iuberet omnium rerum inspicere exitum. Post
abun-

honestas, ut uisus est.

Cræsi so-
nium.
De mor-
te filij.

abitum Solonis ingens deorum indignatio Cræsum excre-
pit, id quod credibile est ei ideo accidisse, quoniam seipsam
omnium hominum beatissimū arbitratus fuisset. Bi statim
quiescenti somnium oblatum est, ueritatem indicans malo-
rum, quæ circa filium erant euentura. Erant autem Cræsi
liberi duo: quorum alter qui mutus, inutilis erat; alter inter
æquales omni iure longe primus, nomine Atyr. Hunc Atyr
Cræso significat somnium, fore ut ferrea cuspis traiectum
interimeret. Experrectus, & secum rem uersans, somnio ter-
ritus, ducit filio uxore solito præesse copijs Lydorum: post
hæc ad tale munus nunquam dimittit. Iacula & hastas, &
omniaq; huiuscemodi, quib. homines in bello utuntur, è por-
ticibus amota in thalamos infert, ne quid suspensum in fili-
um decideret. Cum autem nuptias filij in manibus haberet,
aduenit Sardis quidam calamitosus manibusq; non puris.
natione Phryx, regio ex genere. Hunc, cum ad ædes Cræsi
uenisset, ex rituq; domestico, ut sibi expiari liceret, orasset,
Cræsus expiauit. Modus expiandi propemodum is est ap-
ud Lydos, qui apud Græcos. Vbi legitima peregit, Cræ-
sus percontatus est, unde ille quisnam foret, inquiring: Ho-
mo quis tu? & unde è Phrygia profectus, domesticus mihi
factus es? & quem uirum, aut quam sæminam interemisti?
Ad quem ille respondit: Gordij Mida prognati sum filius,
nomine Adrastus: quia fratrem meū ipsius imprudens intere-
mi, adsum eiectus à patre, & omnibus rebus exutus. Cræsus
inuicè ad eū his uerbis inquit: Ex uiris nobis amicis oriun-
dus es, et ad amicos uenisti, hic in nostris ædibus tu manens,
nullius rei indigebis. Istā porro calamitatem quàm leuissimè
ferendo, plurimum lucrifacies. Atq; ille quidem apud
Cræsum domicilium habuit. Verum per hoc idem tēpus a-
pud Olympū Mysiæ, aper eximia magnitudinis extitit, q ex
hoc mon-

hoc mōte progressus, Mysorum opera peruastrabat: quemq̃
 sepenumerò Mysi aggressi, nihil admodū mali ei fecerant,
 sed ab eo acceperant. Ad extremum missis ad Cræsum nū-
 tijs, ita dixere: Exiit rex, apud nos maxima rei aper, qui
 aggressia corrumpit opera, quem studiosissimè sectātes, in-
 terumere tamen non ualemus. Nunc itaq; te obsecramus, ut
 nobiscum filiū tuū, ac delectos iuuenes, canesq; mittas, quō
 belluam à regione tollamus. Hæc illis precantibus Cræsus
 somnia memoria repetens, ita respondit: Filij quidē mei no-
 lite amplius facere mentionē; neq; enim eum uobis dimittā:
 Nam est nouus maritus, & nuptiæ sunt ei nunc curæ. Lydo-
 rum tamen delectos & uenatores omnes cum canibus unā
 mittam, mandaboq; eunibus, ut promptissimè uobiscū bel-
 luam de regione summoueāt. Hæc Cræsus respondit. Cuius
 uerbis cū continent non essent Mysi, interuenit Cræsi fi-
 lius, auditisq; quæ Mysi precarentur, & Cræso negante cū
 illis missurum se filiū, hæc inquit ad eum adolescens. Pater,
 quæ nobis antè hac aliquando honestissima ac magnificen-
 tissima erant, uel in bella, uel in uenationes eundo specimen
 sui dare, horū utroq; nunc exclusum me tenes, nulla in me
 animaduersa, neq; ignauia, neq; socordia, quibūsnā me ocu-
 lis conspici oportet eundē in forū, atq; illinc redeuntē, qualis
 ciuib; qualis uxori recens nuptæ uidebor? cui illa tiro ui-
 debitur nupta? Proinde me tu, aut sinas uenatum ire, aut
 oratione persuadeas potiora ista esse quæ facis. Cui respon-
 des Cræsus: Fili, inquit, neq; quod ignauia, neq; quod aliud
 quippiā iniucundum mihi animaduenterim in te, hæc facio:
 sed uisum quod in somnis mihi oblatū est: dixit te breuīs æ-
 ni futurū, quippe ferrea periturū cuspide. Cuius uisi gratia
 & has maturauī nuptias, nec ad hoc negotiū dimitto, obser-
 uans si quo pacto queam te, dum uiuo, à clade subtrahere,

Cræsi fi-
 lius à pa-
 tre ueni-
 am petit
 aprū ag-
 gredien-
 di.

Filius enim inimicus es. Namque alterum auditu captum, pro nullo mihi existimo. Ad quem uicissim adulescens: Pater, inquit, tibi equidem ignosco agenti mei custodiam, qui talem uideris uisionem: uerum tu illum non probe percipis: quam, quoniam te latet, æquum est me tibi interpretari. Ais tibi somnium ostendisse, me ferrea periturum cuspidem. At uero, quænam manus sunt, quæue cuspis ferrea, quam tu pertimescas? Nam si dētes dixisset, aut aliquo huius simili periturum me, deberes facere, quæ facis: nunc autem dixit, cuspidem. Quare cum non sit nobis pugna cum uiris, ire me sinas. Et Cræsus: euincis me, inquit, fili ista loquens de somno intelligendo. Quapropter ut abs te uictus, tibi indulgeo, ueniamque de eundi ad uenationem. Hæc locutus Cræsus, Adrastum Phrygem accersit: eique ubi adfuit, talia inquit: Ego te Adraсте calamitosum (non ingrato tibi hæc exprobro) expiaui, et receptum domi habeo, omnem suppeditans sumptum. Nunc ergo de me, qui prior de te bene meritus sum, debes inuicem bene mereri. Custodem te opus est esse filij mei, uenatum proficiscentis, ne qui inter uiam occulti grassatores in uestram perniciem prodeant. Ad hæc, tua interest eò te uadere unde splendor ex operibus extitit, quod tibi paternum est, et præterea quia robur adest Cui Adrastus: Ego, inquit, rex in istud certamen alioqui non pergerem: quem tali calamitate affectum, nefas est ad æquales se conferre fortunatos, aut uelle inter eos adesse, à qua re et frequenter meipsum continui. Nunc quoniam tibi hoc in animo est, cui gratificari debeo, et gratiam referre pro beneficijs, istud exequi paratus sum: filiumque tuum, quem me custodire iubes, expecta incolumen rediturum per custodem. Posteaque his uerbis Adrastus Cræso respondit, mox re apparata, uiris delectis, iuuenibusque et equibus, disceditur. Qui ubi ad montem Olympum peruenit,

inere, belluam indagant, inuentam circumfusi iaculis inces-
 sunt. Ibi hospes is, qui à cæde fuerat expiatus, & uocabatur
 Adrastus, uibrato in aprū iaculo, nō in illum, sed frustrato
 ictu in filium Cræsi incidit. Ille cuspide ictus uocem somnij
 impleuit. Quod factum quidam ad Cræso nuntiandum cu-
 currit, perueniensq; Sardis pugnam illi & filij necem indi-
 cavit. Cræsus morte quidem filij perturbatus, nonnihil ta-
 men agrius ferebat, quòd is eum necauerat, quem expiassee
 à cæde. Et cum pergrauiter cladem suam lamentaretur, lo-
 uem expiatorem inuocare testificans quæ ab hospite passus
 esset. Inuocare etiam hospitalem, & familiarem hunc eun-
 dem nominans Deum. Hospitalem quidem uocans, quòd in
 domum excepisset hospitem, percussorem filij sui ignarus se
 pascere: Familiarem uerò quòd quem pro illius custode mē-
 sisset, eum compererit hostilissimum. Secundum hæc, Lydi
 affuerunt, qui mortuum afferebant, post ipsum interfector
 sequebatur. Stans autem hic ante cadauer, sese Cræso tra-
 debat, manus protendens, iubensq; ut se super cadauer ma-
 ciaret, referendo tum priorem calamitatem suam, tū quo-
 niam suum etiam expiatorem interemisset, sibi uiuendū am-
 plius non esse. Hæc Cræsus audiens, etsi in tanto domestico
 luctu positus, tamen Adrastum miseratus est, ad eumq; in-
 quit. Habeo abs te hospes omnem satisfactionem, quoniam
 te ipsum morte condemnat. Neq; uerò tu huius mihi cladis
 autor es, nisi quatenus id fecisti imprudens, sed decorum quē
 spiam, quī iam mihi uentura significauit. Et Cræsus filium
 pro sua dignitate sepeliuit. Adrastus autem Gordij filius,
 Midæ nepos, is, quī tum fratris, tum expiatoris interfector
 extiterat, ubi silentium fuit ad sepulchrum, ignoscentibus
 ei hominibus. ob quæ ipse grauissimè afflictabatur, sese
 superbustum transfodit. Cræsus filio orbatu, ingenti m-

Filiū Cræ-
 si mori.

Cræsus
sciscita-
tū mit-
tit ora-
cula ad
Persas
invasen-
dos.

luctu duos annos egit. Quem luctum postea finiuit Astya-
gis Cyaxaræ filij dominatione à Cyro Cambysis filio subla-
ta, & rebus Persarum augetur: atq; in sollicitudinem
uenit, si qua ratione posset potèntiam Persicam prius, quàm
magna efficeretur, occupare. Sub hâc statim cogitationem
tentare statuit uaticinia, quæ q; apud Græcos, quæq; in Afri-
câ essent, alijs aliò dimissis, quæ uisdam Delphos, quibusdâ
Dodanâ, nonnullis ad Amphiaræum, ac Trophoniû. Pue-
runt qui ierunt ad Branchidas oræ Milesiæ. Atq; hæc sunt
Græca, ad quæ consulenda Cræsus misit, oracula. In Afri-
ca uero ad Ammonem alios responsa petituos dimisit. O-
mnes autem, exploratum oracula quid sentirent, ut si con-
sentanea int uero deprehenderentur, secundo loco de suis tē-
tatum mitteret, nunquid in Persas expeditionem moliretur.
Mittens itaq; ad oracula tentanda Lydos, hæc dedit man-
data ut qua die profisciscerentur ex Sardibus, ab ea reli-
quum tempus supputantes quotidie oraculis uterentur. Sci-
scitantes, quidnam faceret Lydorum rex Cræsus, Halyat-
tis filius. Et quod singula oracula respondissent, id omne cō-
scriptura ad se referrent. Quid cætera responderint oracu-
la, à nomine cōmemoratur. At apud Delphos simul atq; in-
gressi sunt Lydi domû, consulturi deû, & sciscitaturi quod

Pythiæ
oraculū.

si i effect inunctum, Pythia hexametro tenore hæc inquit:
 Noui ego quis numerus sabuli mensurâq; ponti:
 Matum percipio fantis nihil audio uocem.
 Venit ad hos sensus nidor testitudinis aeris.
 Quam simul agmina coquitur cum carne lebetes,
 Qui superest stratus, stratum cui desuper est æs: Vel,
 Noui ego arenarum numerû spatiumq; profundû. Vel,
 Noui ego arenati numerum modios & aquai. Vel,
 Acqueris est spatium, numerus mihi notus arena.

His ora

His oraculis, quæ Pythia reddidit conscriptis, Lydi digressi, Sardis rediere. Cumq; alij, quos circumfuserat Cræsus affuissent, tunc singula aperiens, quod scriptum esset inspexit: quorum quidem nullum probavit. Vbi autem illud Delphicum audiuit, protinus adoravit, atq; admisit, existimans solam esse apud Delphos uaticinationē: quippe quæ compererat, quod ipse fecisset. Etenim posita quam ad petenda oracula nuntios dimiserat, observato ex omnibus diebus præcipuo, tale quiddam est machinatus, commentando quæ ad deprehendendum, & ad differendum ardua forent. Testudinem pariter & agnum concisos in aheno coxit, operculo aheneo imposito. Atq; ita è Delphis Cræso responsum est. Ex Amphiarai uaticinio quiddam responsum sit Lydis, cum in sacro illo ritè sacrificassent, non queo dicere: nā de eo nil fertur aliud, quam quod & hoc Cræsus uerax esse uaticinium existimavit. Post hæc ingentibus hostijs Deū, qui est apud Delphos, exorandum statuit. Immolavit etiam pecora, quæ fas est immolari, numero tria millia. Fulcra & aurea argenteaq; ad hoc phialas aureas, & amictus purpureos, ac tunicas ingenti pyra extructa concremavit, sperās aliquāto magis his rebus propitiari Deū. Iussit etiā Lydis omnibus, sua ipsorū quicquid tale haberet quisq; immolaret. Quo ut ex sacrificio cū immensa uis auri defluxisset, ex ea dimidia tos lateres deformavit, longiores (ut inscripsit) sex palmorū breviores trium, crassitudine palmari numero centum decem & septem: quorum quatuor erant auri excelsi, singuli pondo duorū & dimidi talenti; cæteri uerò albidī, pondo binum talentorū. Fecit Leonis quoq; effigiē, ex auro excelsa, decem talentorum pondo, qui leo dum templum Delphicū deflagrauit, à semilaterib; decidit, super illos enim erat collocatus, & nunc in Corinθiorū thesauro repositus est,

Cræsi sacrificiū
& donaria.

11 HEROD. HALICARN.

pondo sex talentorum atq; dimidiū, reliquatis tribus talentis
 ac dimidio. Hæc Cræsus ubi perfecit, Delphos misit. Cumq;
 eis hæc alia, duas grandi forma pateras, auream argente-
 amq; quarum aurea insistantibus templum ad dexteram po-
 sita erant, argentea ad sinistram. Quæ ipsæ cum templum
 incensum est, amotæ furrunt aureaq; in Clamezoniorū the-
 sauro posita, pondo talentorum octo & dimidiū. præterea
 minarum duodecim argentea ad suggrundam annulū tem-
 pli sexcentarum amphorarum capax: in quam miscebatur
 uinum à Delphis Theophaniæ festo. Opus, ut Delphi aiunt,
 Theodori Samij, ut & ego arbiutor. Non enim mihi uide-
 tur opus temerè factum. Misit præterea dola argentea qua-
 tuor, quæ in Corinthiorum thesauro stant. Donauit item
 aquiminaria duo auream argenteamq; quorum in auro
 superscriptum est, donarium esse Lacedæmoniorum: non
 rectè superscriptum quoniam, hoc Cræsi est. Sed quidam
 Delphos in gratificari Lacedæmonijs uolens inscripsi ca-
 pius nomen ego cognitum habens non tamen promam. Ve-
 rum puer, per cuius manus fuit aqua, Lacedæmoniorum
 est, sed eorum neutrum aquiminare. Alia quoq; cum his per-
 multa Cræsus dona misit non insignia. Item fusilia ex argē-
 to orbi orbiculata. necnon mulieris simulacrum tricubita-
 le, quod Delphi narrant esse effigiem pistricis Cræsi. Super
 hoc donauit uxoris suæ monilia à collo pendentia, ac zonas,
 quæ Delphos Cræsus trāsmisit. Amphiarao insuper, cuius
 & uirtutē audisset & cladē, donauit clypeum ex auro, te-
 lū totiq; ex auro solido cuspidē, & xystū cū suis iaculis au-
 reū: quæ ambo ad meā usq; memoriam apud Thebas repo-
 sita fuerunt in Ismenij Apollinis tēplo. Hæc dona Lydis, qui
 qui portaturi ad oracula erāt, Cræsus iniunxit, ut interro-
 garēt, nūquid aduersus Persas Cræsus sumeret expeditionē

& num.

¶ num aliquorū hominum auxilia ascisceret. Lydi ubi eò, quò dimittebantur peruenerunt, donarijs oblati, oracula consultarunt, iniquientes: Cræsus Lydorum aliarumq̃ nationum rex, ista in hominibus sola esse uaticinia sentiens, idcirco digna dona dat, uosq̃ percontatur, nūquid aduersus Persas proficisci debeat in expeditionem, & num quem socialem asciscere exercitum. Atq̃ hi quidem hæc interrogauerunt. Oraculorum autem in idem concurrebant sententiæ, prædicentes Cræso, fore ut si arma Persis inferret, magnū imperium euerteret. Consulebant tamen, ut potētissimos quosq̃ Græcorum ad comparandos sibi socios exquireret. His responsis relatis, atq̃ auditis, Cræsus ita elatus animo est, ut omnino conciperet spem se euersurum esse imperium Cyri: ac rursus mitteret Delphos ad Pythiam dona in singulos uiros, quos illic multos esse audiebat, binos auri stateres. Ob quæ munera Delphi uicissim Cræso Lydisq̃ donauerunt primas in consulendo oraculo partes, primumq̃ in sedendo locum atq̃ immunitatem, & ius perpetuum cuique eorum uolenti adscribi in numerum Delphorum. Donis Cræsus profectus Delphos, tertio uaticinium poposcit, quò uidelicet illud uerax sibi esse comperisset. Poposcit autem, nūquid diuturnum foret imperium sibi. Cui Pythia in hæc uerba respondit.

Regis apud Medos mulo iam sede posita,

Tunc ad scruposum fugere Hermum strenue Lyde,

Nec perstare, nec ignauum te esse pudendum.

His ex uersibus, cū allati essent, multo magis quàm ex cæteris uoluptatē Cræsus accepit, sperās fore ut nunq̃ apud Medos mulus pro uiro regnaret, & proinde nec ipse, nec posteri sui principatu abrogaretur. Posthæc putauit sibi curādū, ut potētissimos Græcorū sibi conciliaret. Idq̃ uestigando, compe-

Delphi-
cum ora-
culum
Cræso
reddidit.

Atheniē
sum ori
go.

rit Lacedæmonios atq; Athenienses eos esse, quòd aliteri in Dorico genere, alteri in Ionico antecellerēt. Nam de his ita antea iudicabatur, cum ab initio altera gens foret Pelagica, altera Hellenica, hoc est, Græca: quarum hæc nunquam solum mutauit, illa assidue multumq; est peruagata. Etenim sub Deucalione rege oram Phthiotidem incoluit, sub Doro Hellenus filio tractum, qui ad Ossam & Olympū iacet, nomine Istiaotim, unde à Cadmeis ciecla, coluit in Pindo locū, quē uocant Macednum. Rursus in Dryopidem cōmigravit, atq; ita in Pelopōnesum uenit, Doricāq; cognominata est. Qua lingua Pelasgi sint usi affirmare non possum, sed cōiectura signorum licet dicere eandem, qua nunc Pelasgi utuntur, qui supra Tyrrenos urbem Cresionem incolunt, quodam tempore finitimi eorū, qui nunc Dores uocantur, tunc incolentes regionē, quæ nunc Thessalia nominatur, & Placiam, & Scylacen, cum Pelasgi habitarent ad Hellepontum, qui contermini Atheniensiu erant: aliaq; omnia Pelasgica oppida nomen immutarūt. Quib; signis cōiectātes oportet dicere, Pelasgos barbara lingua fuisse usos: & si tota gens Pelasgica talis erat, gentē Atticā uispete Pelasgicam, cum in Hellenes, id est, Græcos trāsijt, linguā simul istorum perdidicisse. Et enim neq; Cresioniatarum loquela, cum ullo finitimorum populorum cōsenuit, & Placianorum ne secum quidem ipsa. Per quod declarant quā lingue formam obinebant, cum in hæc loca transferunt, eandē se nūc retinere. At natio Hellenica, id est, Græca, ex quo exitiit eadē lingua semper est usa, ut mihi uidetur: quæ cum esset imbecillis, quòd ex Pelasgica fuit abscissa, & ab exitu initio profecta, mox in multas gentes aucta est, tū aliarū, tū p̄cipuē barbararū frequentia, se ad illā cōferēt. Quæ causa mihi uidetur fuisse, cur gens Pelasgica, quòd Græca esset,

esset, nequaquam magnos profectus fecerit. Ex his igitur
 gentibus Atticam Cræsus audiebat obtineri, oppressamq[ue]
 esse à Pisistrato, Hippocratis filio. Hic enim ea tempestate
 tyrannus Athenis erat. Cuius patri cū priuatus spectaret o-
 lympia, ingens cōtigit portentū. Nam cum hostiam immo-
 lasset: athena (ut imposita erāt) plena & carne, & aqua, et i-
 igne efferbuerunt, ita ut aqua redundaret. Quod portentū
 conspicatus Chilon Lacedæmonius, qui fortē aderat, suasis-
 ei primū, ne uxorem fecundam duceret domum, secundo lo-
 co si uxorem haberet, eijceret: & si quidem ex illa filiū sustu-
 lisset, abdicaret. Huius cōsilio non persuasus Hippocrates,
 hūc postea Pisistratum filiū sustulit, qui in seditione littra-
 liū, quibus præerat Megacles, Alcmaeonis filius, et campestri-
 um, quibus præerat Lycurgus, Aristolaidi filius, tertiam se-
 ditionem excitauit, tyrannidem affectans, contrariūq[ue] sedi-
 tiosis, per causam tutandi montanos, huiuscemodi rem ma-
 chinatur. seipsum ac par mularum cū uulnerasset, agitan-
 uū illas in forum, tanquam elapsus ex hostibus, quem rus
 proficiscentem illi prorsus interimere uoluissent. Orare po-
 pulum, ut aliquid custodiæ circa se habere permitteret, cū
 prius specimen sui in expeditione declarauerit, qua contra
 Megareas præfuerat, capta Nisæa, alijsq[ue] præclaris operib[us].
 editis. Populus Atheniensis ita deceptus, dedit ei quos-
 dam ē ciuib[us] delectos pro satellitibus, non qui hastas, sed
 clauas ferrent, Pisistratum sectantes. Cum quibus ille impe-
 tu facto arcem occupauit, & inde Atheniensium imperio
 potitus est: nullas neque dignitates, quæ erant, perturbans,
 neque consuetudines transferens, sed constitutis adhere-
 scens, urbem bene atque commodè exornauit. Eum tandem
 non multo post tempore milites Megacelis, & Lycurgi, qui
 idem senserant, eiecerunt. Hunc in modum Pisistratus pri-

Fortis-
de for-
ro Pis-
trato.

Pisistra-
ti affecta-
tio tyrā-
nidis.

Mega-
cles. Pi-
stratus
arte re-
cuperat
tyranni-
dē.

nium Athenas, tyrannidemq; nondum ualde stabilitā. amittit: cuius electores rursus inter se seditiones redintegrarunt: qua seditione Megacles agitatus Pisistratū misso caducea-
tore inuitat, nunquid uelit filiam capere uxorem. Accipiente conditionē Pisistrato, inititur consilium de illo restituendo, res ut ego interpretor longē stultissima. Quoniam inde a prius temporibus responsum erat Gracā gentem dexteriorem esse, quā barbarā, & magis stolidā stultitia alienā: etsi Athenienses inter Gracos feruntur sapientia principes, ex quibus fuerunt isti, qui talia sunt machinati: Erat in tribu Peanica mulier nomine Phya, tribus digitis minus statura quatuor cubitorum, alioqui formosa. Hanc mulierem omni armatura cum instruxissent, in currumq; sustulissent, compositam in eum habitum, quo uenustissima uidenda esset, in urbem agunt. præmissis præconibus emissariis, qui cum in urbem uenissent, hæc mandata exquerentur, ut dicerent: Athenienses, bona mente excipite Pisistratum, quem Minerva ipsa præcipuo inter homines honore profecuta in suam reducit arcem. Et hi quidem passim uadentes talia prædicabant. statimq; rumor emanauit in tribus, Minervā reducere Pisistratū. Qui in urbe erant, credentes mulierē ipsam deā, fœminæ supplicauerunt, pariter & Pisistratum acceperunt. Hunc in modū, quem dicimus, recuperata tyrannide Pisistratus, ex pactione, quam inierat cum Megacle, illius filiam duxit uxorem. Verū cū & filij essent ei adulescentes, & qui oriundi forent ex Alcmaeone, dicerentur obnoxij esse crimini piaculari nolens ex nouo coniugio liberos tollere, haud legitimè coibat cum uxore. Quā rē cū illa primum occultasset, postea ad matrem retulit, enuntiaret id, nec ne. Mater uiro indicauit. Id iste iniquo animo ferens, se à Pisistrato contumelia affici (ut erat iratus) mi-

litq;

lites homini infensos reddidit. Quæ fieri Pisistratus contra
 se animaduertens, regione prorsus abscessit, & ubi Eretriā
 peruenit, unā cum filijs deliberat. Et cum sententia Hippia
 præualuisset de tyrannide: rursus recuperanda, aliquot ciui-
 tates excitauerunt, quæ ipsis nonnihil beneuolæ erant. Et
 cum aliæ coniplures pecuniâ multum contulerunt, tum ue-
 rò Thebani plurimum. Post hæc non ita multo interiecto
 tempore, omnia ad reditū cis in expedito fuerunt. Nam &
 ex Peloponeso Argiui aderant mercede conducti, & Naxi-
 us quidam nomine Lygdamus, qui ultro adueniens, pluri-
 mum studij exhibuit, allatis & pecunijs copijs. Profecti ex
 Eretria, anno undecimo uertente redierunt, & primum in
 Autica Marathonem occupauerunt. Ad quos interea ibi ca-
 stra habentes, cum seditiosi ex urbe se conferebant, tum alijs
 ex tribubus confluebant, quibus erat tyrannis, quàm liber-
 tas incundior, atq; ita congregabantur. Dum Pisistratus pe-
 cuniam cogit, & Marathonem tenet, Athenienses qui intra
 urbem degēbant, rem nullius momenti fecerunt. Ac ubi ac-
 ceperunt cum ex Marathone urbem uersus mouere, ita de-
 mum ad se defendendos obuiam tendunt. Et dum isti cum
 omnib. copijs infesti in illos, & illi circa Pisistratum à Mara-
 thone digressi contra urbem irent, & in eundē locum conue-
 nissent, perrexerunt ad Mineruæ Pallenidis fanum, alrinse-
 cusq; arma posuerunt. Hic diuina pompa fungens Amphily-
 tus Acarnan, uir ariolus, Pisistratum cui assisibat adiit,
 atq; hæc hexametro carmine uaticinatus est inquit.

Est nummus proiectus, item sunt retia tenta,

Nocte meant thynni claro sub sydere lunæ.

Hoc ille oraculum diuino afflatus spiritu reddidit:

Quod oraculum Pisistratus coniectans, & se accipe-
 re affirmans, in Athenienses urbe egressos copias ducit.

At illi

Pisistratus ite-
 rum ty-
 rannide
 delectus,
 iterū as-
 sedat.

Oracula
 Pisistratus
 to red-
 tum.

Pisistratus
ter-
tium po-
tuit ty-
rannide.

De Lace-
dæmo-
nis.

Lycur-
gas le-
gislator

At illi tunc ad prandium se conuerterāt, & secundū prandium partim ad talos, partim ad somnū. In hos impetu date, hi qui cum Pisistrato erāt, in fugam uertunt. Quibus fugientibus solertissimum consilium Pisistratus exogitauit, ut Athenienses nec amplius congregarentur, & dissiparentur. Pueros iussos conscendere equos præmittit, qui assequēdo fugientes mandata Pisistrati dicerent, iubentēq; eos bono animo esse, & ad sua quēq; abire. Ita audientibus dicto Atheniensibus, Pisistratus tertio potitus Athenis tyranniq; stabiliiuit tum auxiliariorum copijs, tum pecuniarum prouentibus, partim indidem partim à flumine Strymone comparatis. Filios quoq; eorum Atheniensium qui persisterant, nec è uestigio fugam fecerant, pro obsidib; sumptos in Naum transfudit. Hanc enim insulam bello subegerat, Lygdamoq; permiserat. cū ante hæc etiam Delū insulam ex oraculis expiasset. Expiavit autem sic: Quatenus prospectus à templo ferebatur, catenus ex omni loco mortuos effodit, & in alium eiusdem insule locum transfudit. Igitur Pisistratus tyrānide potitus est Atheniensium, alijs in prælio cæsis, alijs unā cum Alcmaeoninis domo profugis. Hunc ita Atheniensibus imperantem ea tempestate Cræsus audiebat. Lacedæmonios quoq; magnis è cladibus creptos, & iam Tegeatibus bello superiores esse. Quippe sub Leonte & Hegeſicle, in Sparta regnātibus, cum cætera bella prosperè gessissent, in Tegeati tamen succubuerunt. Nam iam inde ante istos ferè ex omnibus Græcis pessimè morati fuerant, tam circa se, quàm circa hospites, nullo consuetudinis, conuersationisq; commercio, quæ instituta in melius mutauere, Lycurgo inter Spartiatis probato uiro, Delphos ad oraculum profecto. Cui statim atrium ingresso Pythia hæc inquit:

Ad mea uenisti præpingua templa Lycurge, -

Grate

Grate Ioui, & cunctis qui tecta tuentur olympi.

Ambigo uaticiner sis utrum uirne deſine.

Sed multo magis eſſe deum te ſpero Lycurge.

Nōnulli præter hæc diūt Pythiā ei diſſeruiſſe inſtituta quæ nūc à Sparciatis ſeruātur. Ipsi tamen Lacedæmoniꝝ uolunt Lycurgū, cū eſſet tutor & idē patruus Leoboti Spartatarū regis, è Creta hæc attuliſſet. Siquidē cū primū tutor factus eſt, omnia iura immutauit deditq; operā, ne quis ea præteriret. Deinde quæ ad bellū pertinerēt, iuriurandū, conuētus; comeſſationes, ſuper hæc inſtituit tribunos plebis, ephoros, ac ſenatores. Ita illi ad rectū uitæ genus trāſlati ſunt à Lycurgo: quē uiua deſunctū delubro ædificato egregie colunt. Ex quo cū bonitate ſoli, tū nō exigua hominū copia diſcurrerunt ſtatim, ac bene rem geſſerunt. Nec amplius contenti otio frui, cū ſe Arcadibus præſtantioreſ eſſe arbitrarentur, de omni illorum terra occupanda oraculum Delphicum conſuluerunt. Quibus Pythia reſpondit:

Me petis Arcadiam, multis petis, haud tibi tradam.

Multi apud Arcadiam ueſcentes glande uiri ſunt.

Qui te reiſcient tibi ego haud inuidero quicquam.

Saltandam Tegeam planta plaudente daturus,

Vtq; queas campum metiri ſune feracem.

Hæc reſpōſa ubi acceperè Lacedæmoniꝝ à cæteris Arcadibus abſtinētes, bellū intulere Tegeatib. ferētes ſecū cōpedes, uidelicet captioſo freti oraculo, tanq̃ eſſēt ipſi redaſluri Tegeatas in captiuitatē. Verū cōgreſſi prælio ac fugati, æcunq; eorū uiui ſunt capti, eiſdē quas ipſi attulerūt cōpedib. indutiſ. cāpū Tegeatē metiti ſune coluerūt. Cōpedes quib. uincti fuerant ad noſtrā uſq; memoriā incolumes fuēre, circa templum Mineræ Aleæ, apud Tegeam ſuſpenſæ. Atq; ſuperiore quidē bello Lacedæmoniꝝ aduerſus Tegeatas aſſidue ſem-

Pythiæ
captio-
ſum ora-
culū La-
cedæmo-
niæ.

Lacedæmoniū in Tegeatas consulūt oracula
 due, semper male pugnauerant: Crasi tamen etate, & Andræ-
 xandridæ Aristonisq; regum suorum, longè superiores con-
 tra eosdem exiiterunt, hunc in modum tales effecti: Cū sem-
 per in bello à Tegeatibus repellerentur, missis Delphos con-
 sultioribus, oraculum sunt sciscitati, quemnam deorum pla-
 cadrent, ut Tegeatum uictores existerent. Plis Pythia respon-
 dit, id fore, si ossa Orestis, filij Agamænonis referrent. Cu-
 ius urnam cum nequirent inuenire, rursus ad deum mittūt,
 de loco sciscitatum, in quo situs Orestes esset. Hac nuntijs
 interrogantibus ita Pythia inquit:

*Est pars Arcadiæ Tegeæ in regione patenti;
 Hic duo flant uenti ui peruehemente coacti.
 Forma hostis formæ, & plagæ supperaddita plagæ.
 Hic Agamennonides terra omniparente tenetur,
 Quo tu sublato Tegeæ superabere uictor.*

Vbi hac audierunt, nihilo tamē minus inuentione frustra-
 bantur, & si omnia disquirentes, donec Liches unus Spar-
 tiatarum, eorum qui benemeriti uocantur, comperit. Sunt
 autem benemeriti, ex ciuib. semper militia equestri perfun-
 ctis, quini quotannis, qui quo anno ex equitibus Spartiatis
 exeunt, ne torpescant, alij aliò mittuntur. Ex his Lichnes
 cum esset, rem apud Tageā adinuenit, fortuna pariter atq;
 solertia usus. Nam cum Tegeates à Lacedæmonijs hoc an-
 no commercio mutuo adeundi essent, & isle in ætariam ofe-
 ficinam uenisset, intuebatur ferrum dum producebatur.
 Quo in spectaculo admirabundū animaduertens faber fer-
 rarius, intermisso opere. Quāto magis Lacon, inqt hospes
 admirarere, si idē quod ego, tu nosses, & tantopere admira-
 ris ferrariū opificiū? In hac enim corte puteū facere cum
 nellem, incidi in sepulcrum septem cubitorū; & quia incre-
 dulus

*Orestis
 ossa Spar-
 tam por-
 tata.*

Julus eram omnino fuisse maiores, quàm nunc sunt homi-
nes, aperui uidiq; mortuum aequali atq; sepulchrum lógius-
dine: quam ubi mensus sum, iterum obrui. *Hæc* illo referen-
te quæ uiderat, *Liches* considerans, cōiectauit hunc ex ora-
culo esse *Orestem*, hæc uidelicet coniecturæ: Duos quidem
 quos cernebat excussoris folles, totidem comperit esse uen-
tos. Incudem uerò & malleum formam formæ hostem: fer-
 rum uerò quod proeuderetur, plagã superinditam plagæ,
hæc ratione coniectabat, quòd in plagam hominis ferrum
 inuentum est. *Hæc* itaq; secum agitans, *Spartiam* regressus,
 rem omnem *Lacedæmonij*s refert. Illi ex compositio homi-
 nem ceu criminis conuictum, exilio damnant. Qui in *Tegedã*
 profectus, & calamitatem suam referens fabro conducit ab
 eo, nolenti uendere, cortem. Ibiq; aliquandiu habitans, ubi
 ré cognouit, effosso sepulcro ossa collegit eaq; portans *Spar-*
eam redijt. Ex eo tempore *Lacedæmonij* quoties cum *Te-*
geatibus congressi sunt, superiores extitere, Adeò ut multũ
 iam *Peloponnesi* eis pareret. *Hæc* itaq; omnia *Cræsus* au-
 diens, misit nuntios *Spartam* cum muneribus, ad rogãdam
 belli societatem, iussos dicere quæ oporteret. Si postquã per-
 uenerunt: Nos aiunt, *Cræsus* misit *Lydorum* aliarumq; gen-
 tium rex ita inquires: *Lacedæmonij*, quoniam deus oracu-
 lum reddit, ut *Græcam* mihi societatem adsciscerem, et uos
 inter *Græcos* antecellere audio, statui uos mihi in societa-
 tem ex oraculo prouocandos, ad ineundam mecũ quam cu-
 pio amicitiam atq; societatem, citra dolum fraudemq;. *Cræ-*
sus hæc per legatos nuntiauit. Quorũ aduentu *Lacedæmo-*
nij qui & ipsi oraculũ audierant, gauisi fœdus cũ eis hospi-
 tij societatisq; inierunt. Et enim iã antea intercedebãt non-
 nulla *Cræsi* in *Lacedæmonios* beneficia. Nã cũ illi misis-
 sent *Sardis* ad aurum cõmendum, quo usuri erant in id si-
 mulacrum,

Cræsus
Spartã
 nuntios
 misit ad
 ineundã
 societã-
 tem.

mulacrum, quod nunc positum est apud Laconicā in Thor-
 nace Apollinis, eo auro sunt à Cræso donati. Qua de re La-
 cedæmonij, quodq; se amicos ille delegisset societatem ad-
 miſerunt: & hoc denunciāti se se paratos exhibuerūt. Quod
 ubi fecerunt, pateram æneam labiorum tenuis frequenti-
 bus animalibus cælata, triginta amphorarum capacem,
 dono afferebant, uolentes Cræsum remunerari: sed eā Sar-
 dis non pertulerunt, propter alterutram harum (quæ ferun-
 tur) causarum. Lacedæmonij quidem aiunt hanc pateram;
 cum ferebatur Sardis, cum Samum appulsi essent, à Samijs
 fuisse interceptam. Qui cognita re, nauibus istos longis ag-
 gressi fuere. Ipsi uerò Samij aiunt Lacedæmonios, qui pate-
 ram portabant, serò uenientes, cum audiissent Cræsum ca-
 ptum esse cum Sardiis, illam in Samo uendidisse, uiris priua-
 tis. qui eam Iunonis templo dedicauere, & illos qui uendi-
 didissent, Spartam reuersos forsità dixisse à Samijs sibi fuisse
 ereptam. De patera ita res se habet. Cræsus elusus oraculo,
 aduersus Cappadociam exercitus comparabat. spe & Cyrū
 & potentiam Persicā euertendi. Cui in hac apparamda ex-
 peditione occupato, Lydus quidam nomine Sādamis, & an-
 te hac pro circumspecto habitus, & ob hanc quam dixit sen-
 tentiam plus nominis apud Lydos consecutus, hunc in mo-
 dum Cræso consuluit. Aduersus tales uiros expeditionem
 parat rex, qui coreacea subligacula, qui è corio reliquam
 uestem ferunt. qui non quibus uolunt cibis uestiuntur, sed
 quos habent, utpote regionem asperam incolentes. Ad hæc
 potu non uini utuntur, sed aquæ: non ficos ad comedendum,
 nec aliud quicquam boni habentes: quibus cū nihil sit quod
 eripies, si uiceris, sin uictus fueris, animaduerte quot bona
 amittes. Vbi gustauerint illi nostra bona, circumsistent nos,
 nec abigi poterunt. Equidem dijs habeo gratiam, qui non
 induxerunt.

induxerunt in animum Persis, ut Lydos inuaderet. Hæc locutus, non tamen Cræsum persuasit. Etenim Persis antequam Lydos subigerunt, nihil erat neque lautum, neque opparum. Porro Cappadoces à Græcis Syri nominantur, & erant hi Syri, antequam Persæ imperitarent, ditionis Medorum, tunc autem Cyro parebant. Siquidem imperium Medicum ac Lydum determinabāt fluuius Halys, qui ex Armeno monte profluens, primum Cilicas, de hinc Matienos, qui sunt ad dexteram, & Phrygas, qui sunt ad læuam: tum boreū uersus tendens, Syros, Cappadoces, Paphlagonesq; interfluit: Cappadoces à dextra, Paphlagones à sinistra perstringens. Ita flumen Halys, cuncta ferè superiora Asia à mari, quod Cypro obnoxium est, ad Euxinum usq; Pontum dirimit, dorsum omnis regionis longitudine quinque dierum itineris uiri expediri. Aduersus Cappadociam Cræsus cum exercitu proficiscebatur, cupidus cū hanc partē soli succundi suo adiciēdi, tum uel magis fiducia oraculorum Cyrum ulciscendi, propter Astyagem Cyaxaris filium, Medorum regem, affinem suum, quē Cyrus Cambysis filius prælio uictum ceperat. Erat autem Cræso Astyages hunc in modum affinis: Apud Scythas pecuarios cum esset seditio, caterua quædam eorum secessit in terram Medicam, qua tempestate Medorum tyrannus erat Cyaxares, Phraortis filius, Deiocis nepos: qui Scythas hos tanq̃ supplices initio benignè alloquebatur, ac plurimi faciebat, adeo ut pueros eis traderet imbuendos, tū lingua Scythica, tum artificio arcus utendi. Interiecto deinde tempore, cum Scythæ uenatum assidue irent, & semper afferrent, nonnunquam tamen contingebat ut nihil caperent. Quos ita reuertentes manibus inanibus, Cyaxares (erat enim, cū ingenti tenebatur ira peracerbus) probris insectabatur. Id illi ut se indignum à Cyaxari, pati

Halys flui-
uius.

Cræso
Astya-
ges quo
modo af-
finis.

non ferentes, consilio habito decreuerunt aliquem eorum
 puerorum quos docerent, trucidare instructumq; (ut feras
 instruere consueuerant) Cyaxari offerre quasi ferinam. Idq;
 cum obtulissent, quàm celerrimè se ad Halyattem Sadiattis
 filium Sardis conferre, quod & factum est. Nam & Cyaxa
 res & qui aderant conuiuæ: ex his carnibus gustauerunt, &
 Scythæ perpetrato hoc, Halyatti se supplices præbuerunt:
 quos postea reposcenti Cyaxari, quod Halyattes reddere
 abnuerat, bellū inter Lydos Medosq; quinquennale confla
 tum est. Quo in bello aliquoties Medi uictores extiterunt, &
 nocturnum quoddam prælium gesserunt. Sexto anno signis
 collatis, cum æquo Marte certarent stante acie contigit, ut
 repēte dies nox efficeretur. Quam immutationē huius diei
 futuram Thales Milesius Ionibus prædixerat, hunc annum
 præhniens, quo immutatio facta est. Lydi ac Medi ubi diem
 noctescere uiderunt, à pugnando destiterunt eoq; propen
 sius ad pacem inter se constituendam festinarunt, autoribus
 conuentionis Syennesi Cilice, & Labyneto Babylonio, qui
 ut iusiurandum intercederet, & reconciliatio affinitate fieret
 properarunt, decernentes ab Halyatte Arienam filiam
 Astyagi Cyaxaris filio nuptum dandam, quoniam sine ue
 hementi necessitate conuentiones stabiles iniri non queunt.
 Ineunt autem hæ gentes fœdera cum cætera ritu Græco
 rum, tum feriendo brachia qua illa humeris connectun
 tur, ac mutuum sanguinem delingendo. Hunc igitur Astya
 gem auem suum maternum, Cyrus bello uictum tenebat,
 ob eam quam in sequentibus indicabo causam. Quo nomi
 ne Cræsus ei insensit, num inferret Persis bellum, ad ora
 cula miserat. Et cum responsum rediisset haud sincerum,
 secum facere interpretans, in expeditionem profectus ad
 aduersus Persarum partem. Atque ubi ad Halym flumen
 peruenit,

peruenit, tunc (ut ego quidem sentio) pontibus qui nunc sunt, copias transduxit: ut autem Græci discederent, Tales Milesius traductor extitit. Nam cum incertus animi Cræsus foret, qua parte fluminis traiceret exercitum (nullos enim eorum fuisse ea tempestate pontes) fertur Thales qui in his castris aderat, fecisse ut fluuius, qui ad laeuam exercitus fluebat, flueret etiam ad dexteram. Fecisse autem hunc in modum. Fossam per altam exorsus supra castra, ut erant metata, à tergo amplecteretur. In quam cum traduxisset ex pristino alueo fluuium, iterum eum ubi exercitus traiectus esset, in suum alueum refundere. Itaque cum celerrimè fluuius deductus esset, utrinque uado meabilis effectus est. Quidam aiunt ueterem omnino exaruisse alueum: cui rei equidem non accedo. Quo enim modo qui rursus redierunt, illum transierunt? Cræsus exercitu traiecto uenit in Cappadocia, locum qui dicitur Pteria, omnium eius regionis tutissimum, iuxta urbem Sinopem, ferè ad pontum Euxinum sitam. Hic statiuam habens, prædia Syrorum uastat, & urbem Pteriorum expugnat, diripitque. Cæpit quoque cunctas circa urbes, Syros nihil commeritos exterminans. Hinc Cyrus coactio suo exercitu, sumptisq; omnibus qui in medio incolebant, obuiam pergit: missis tamen antequam exercitum educeret, caduceatoribus ad Iones tentandas, ut se à Cræso deficerent. Illis abnuentibus, profectus castra contra Cræsum posuit, ibidemque in regione Pteria pro se uterque alterum laceffere. Commissaque acri pugna, & multis utrinque cadentibus, ad extremum noctis interuentu dirimuntur neutri uictores. Atque hunc in modum duo exercitus dimicauerunt. Cræsus à suo exercitu incusatus quòd cum Cyri multis maioribus copijs conflisset,

Thales
Milesius
Cræsum
exercitum
traiecit.

Cræsus
Cyro præ
lium.

postero die cum Cyrus ipsum supersederet inuadere, regressus est Sardis, habens in animo euocari Aegyptios ex fœdere: quorum cum rege Hamasi ante, quam cum Lacedæmonijs societatem inijerat: accersere etiam Babylonios, cū quibus & ipse fœdus percusserat. Erat autem Babyloniorum tyrannus ex tempestate Labynetus. Denunciare item Lacedæmonijs, ut ad certam diem præsto essent. Hisq; & suis copijs coactis, ubi per hyemem quieuiisset, initio statim ueris tēdere aduersus Persas. Hæc destmans Cræsus, abijt Sardis, dimisitq; caduceatores ad socios, edicens uti ad quintū mensem Sardis conuenirent. Exercitū uerò qui aderat ex militibus cōductis, qui cum Persis dimicaret, missum fecit ac dissipauit: minime credens unquam fore, ut Cyrus, qui sic æquomarte pugnasset, Sardis copias promoueret. Hæc Cræso ratiocinante, omnia suburbia colubris impleta sunt. Quos ut existerant, equi inter ambulandum cum ad pascua irent, comedebant. Id Cræso cernenti (ut erat) uisum est esse portentum, ideoq; mittendum ad coniectores Telmisses. Qui missi sunt ad consulēdos Telmissas, ubi acceperē respōsum, diceretq; quid sibi uellet significaretq; portentum, non contigit ut Cræso renunciarent. Nam prius quàm retro Sardis reueherentur, Cræsus est captus. Telmisses ita cognouerant exercitum externum Cræso illuc affuturum, qui cū afforet, indigenas subigeret, quod dicerent colubrum terræ filium esse: equum, hostem & aduenam. Hæc Telmisses Cræso sunt interpretati, sed iam capto: nondum tamen gnari eorū quæ circa Sardis ac Cræsum erant. Cyrus certior factus, Cræsum qui statim post prælium apud Pteriam gestum abscesserat, constituisse dispergere copias, consilio habito comperebat operaprecium esse, quàm maturrimè posset, promouere exercitum Sardis, ut hostem prius, quàm ille contraheret

Porten-
tū Cræ-
so obie-
tum.

traheret iterum Lydorum copias, occuparet. Hoc ubi probauit, executus est: propereq; ducto in Lydiam exercitu, ipse nuncius Cræso aduenit. Vnde Cræsus in magnam sollicitudinem adductus, quod præter opinionem, præterq; expectationem suam se res haberent, tamen Lydos in prælium producit. Lydorum gente in Asia nulla fuit ea tempestate nec fortior, nec magis strenua, Ex equisq; pugnabat equitandi sanè perita, hastas perlongas gestans. Campus in quo concursum est, ante urbem Sardaniam iacet, magnus & editus: quem cum alij amnes interfluunt, tum omnium maximus Hermus palude interruptus, qui è monte Hirciæ matris Dindymenæ lapsus, infunditur mari iuxta Phociam oppidum. Hic ubi uidit Lydos ad pugnandum instructos, Cyrus eorum equitatum reformidans constituit admonitu Harpagi uiri Medi, ita faciendum: Coactis omnibus qui ipsius exercitum sequebantur, camelis uel frumentum uel uasa portantibus, sarcinas detraxit, uiros imposuit equestri stola indutos, quibus ornatis præcepit ut præirent ceteras copias aduersus Cræsi equitatum, peditatus ut hos subsequeretur. Post hunc collocat omnem equitatum. Postquam omnes constituit, imperat eis ne cui ceterorum Lydorum parcerent: sed quemcumq; occideret obsistentem, præter ipsum Cræsum, ne si captus quidem repugnaret. Hac imperans, camelos contra equitatum instruit hac ratione, quod camelum equus reformidat adeo quidem, ut nec speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat. Id ideo cõmentus est, ut equitatum Cræsi, quo ille se præualiturum confidebat inutile redderet. Simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retrò se auertunt, unde spes Cræsi interijt. Verum non protinus Lydi ob id exterriti sunt, sed cognita re, ab equis desiliunt, ac pedites cum Persis confligunt. Multis tamen

Cræsi al
terum
cum Cy
ro p
z
lium.

Argiuo-
rum cū
Spartia-
tis con-
tentio de
agro.

aliquandiu utrinque castris, tandem uertuntur in fugam. Muros ingressi à Persis obsidebantur. Quam obsidionem in longius processuram ratus Cræsus alios nuncios è muris mittit ad socios. Nam qui antea dimissi erant, hi conuentum Sardis ad quintum mensem indixerant. Ad hos dimittebat oratum, quam celerrima auxilia mitti sibi, utique iam obfesso. Et cum ad alios socios misit, tum uerò ad Lacedæmones. Per id tempus & ipsis Spartiatis inciderat cum Argiuis contentio, de agro qui dicitur Thyrea. Quem locum etsi terræ Argolica partem, tamē Lacedæmonij intercisum tenebant. Etenim Argiuorum est, quicquid regionis Malea tenus ad occasum uergit in eontinente: & insulæ tum aliæ, tum uerò Cythera. Cum ergo Argiui suo territorio intercisi auxilium ferrent, ibi ab utrisque in colloquium uentum est, ut treceni utrinque dimicarent: & utri superiores extitissent, eorum regio foret: atque ambo exercitus in suam uterque terram discederent, nec permanerent dum dimicaretur, ea scilicet causa, ne si adessent, parti succumbenti auxilium sui ferrent. His cōuentis in diuersa digrediantur. Ex utrisque delecti uiri qui relictī sunt conflixerunt: atque illis quidem ut æquo Marte pugnantibus, ex sexcentis tres omnino reliqui fuerunt, & id noctis interuentu, ex Argiuis duo, Alcenor & Chromius, qui tanquā uictores Argos cursu contenderunt: ex Lacedæmoniis unus Othryades, qui spoliatis Argiuorum cadaueribus, eorum arma ad suorum castra detulit, & se in suo ordine tenuit. Postero die utrique re audita affuerunt, sibique uictoriam uindicabant. Argiui quidem, quòd suorum plures superfuissent, dicentes: Lacedæmonij uero quòd eorum qui supererant illi fugissent, suos perstitisset, & hostium casos spoliasset. Ex contentione tandem concurrentes pugnant, ac postquam permulti utrinque ceciderunt,

Lacedæmo-

Lacedæmonij uincunt. Quo ex tēpore Argiui tonsis capiti-
bus, cum antea criniti essent necessario legē condiderunt, se
deuouentes ne prius comā alerent. nēue mulieres aurum fer-
rent, quā Thyreas recuperassent. His ē diuerso legē tulere
Lacedæmonijs, in posterū comati essent, cum antehac non
fuisset. Othryadem, qui unus ex trecentis delectus reliquus
fuisset, aiunt pudore Spartā reuertēdi ob socios interfectos,
illic apud Thyreas mortem sibi consciuisse. Cum hæc esset
apud Spartiatis rerū cōditio, aduenit caduceator precatū
Cræso obseffo auxilia. Illi caduceatore audito statuerunt
Cræso statim succurrendū. Quib. iam se apparantibus, ac
nauiis paratis, alius affertur nuncius, murū Lydorum expu-
gnatum, Cræsumq; uiuū esse captū. Sic Lacedæmonij ma-
gno se affectos detrimento rati, supersederūt. Sardis autem
hanc in modum sunt expugnata. Quartodecimo q̄ obsideri
ceptæ sunt die, Cyrus missis passim equitib. per suas copias
edicit, se dona daturum ei qui primus muros conscendisset.
Postea q̄ id conato exercitu res non processit, ibi quiescenti-
bus cæteris, Mardus quidā cui nomē erat Hyrcædes, id ag-
gredi est ausus, à parte arcis, ubi nullus ad excubandū erat
collocatus, quia illinc ne quādo urbs caperetur haud suspe-
ctum erat, utpote loco prærupto atq; inexpugnabili: quaq;
parte solū ne Leonē quidē Meles primus Sardius rex circū-
tulerat, ex pellice sua genitū: qui Leo quacunq; parte muro
rū circumlatus esset, ex ea parte Sardis inexpugnabiles fore
Telmiffes iudicauerant. Eum Meles per cæterā partē muro
rū circumduxit, quacunq; poterat arx oppugnari, per hanc
partē, tanquam inoppugnabilē atq; præcisam, circumducere
prætermisit, quæ ad Imolum fluuium uergit. Ab hac igitur
parte Hyrcædes ipse Mardus conspicatus quendam Ly-
dum pridie descendisse ad recipiendam guleam illuc deuo-

Sardis -
expugnata
Cræso.

Mardus.

40 HEROD. HALICARN.

lutam, aduertit animum atq; considerauit dehinc ipse con-
scendit, & post eum alij Persæ subinde atq; alij frequentes,
Ita urbs Sardis capta est, atque omnis direpta. Circa ipsum
autem Cræsum hoc contigit. Erat ei filius, cuius superius
habui mentionem, habilis ad cætera sed mutus. In cuius ui-
tium emendandum Cræsus pro uiribus omnia fecerat, cum

Ora culū
de Cræ-
si filio
muto.

alia excogitando, tum uerò Delphos mittendo ad oracu-
lum sciscitandum, atq; ei Pythia talibus respondit.

Lyde genus rex multorum ualde in scie Cræse,
Nec cura gnati exoptatam audisse loquentis
Intra ædes uocem, sine qua potior tibi longe,
Ille die quoniam primum infelice loquetur.

Capiis manib; quidā Perses in Cræsum sibi ignotū ut occi-
surus uadebat. Quem inuadentē se Cræsus cū uideret, tamē
præsenti clade affectus deuigare negligebat: nihil putās dis-
ferre, an percussus oppeteret mortē, an non. Id ubi filius eius
mutus aspexit, timens patri, erupit in uocē, inquit: Homo,
ne perimas Cræsum. Atq; hoc ille primum effatus, postmo-
dū per omne uitæ tempus uocalis exiit Persæ & Sardibus
positi sunt, & Cræso uiuo, cum regnasset annos quatuorde-
cim, totidemq; dies fuisset obsessus, amisso magno imperio,
ut ei fuerat responsum. Eū captū Persæ ad Cyrum perdu-
xerunt, quē ille uinctū cōpedibus, super ingentem quam stru-
xerat, lignorū struem imponit, circaq; eū bis septem Lydorū
filios, siue habens in animo primitias has alicui deo offerre,
siue uolens uotum persoluere, siue cupidus sciendi num quis
dæmonum liberaret Cræsum, quem religiosum esse audie-
rat, quo minus pyræ impositus uiuus concremaretur. Hæc
quidē Cyrum feci, se aiunt. Cræso autem super pyram stan-
ti, etsi in tanta calamitate posito, tamen uenisse in mentem
Solonis, quod ab eo sibi nuū dei fuisset dictum, ex uiuen-
tibus

Cræsus
captus
ad Cyrū
ducitur.

Cræsus
strui im-
positus
Solonem
recla-
mat.

sibus beatum esse neminem. Quod dictum ubi subiit Cræso, ferunt eū ex uehementi defectione animi uictū ingemiscētem ter Solonem nominasse. & Cyrum cum audisset iussisse interpretes eū percontari, quemnam inuocaret. Illosq; accedentes fuisse percontatos & hunc interrogatum silentium egisse. Deinde cū loqui cogeretur, dixisse: Illum nominauī, qui ut omnes tyrannos alloqueretur, ego quā ingentem pecuniam, præoptarem. Eum non planē loquentem, rursus interrogat, quodnam esset quod dixisset. Efflagitantibus atq; instantibus interrogatione, inquit quemadmodum Solon, qui esset Atheniensis ad ipsum à principio uenisset, et inuuitus omnes eius opes corā pro nihilo duxisset. Adeo quā de ipso dixerat, ea omnia euenisse: neq; hæc magis de se ipso quā de omni hominum genere, & de his præsertim, qui sibipsis beati uiderentur. Hæc Cræso referente, iā pyra incensa ardere extrema cœpisse, & Cyrū auditis per interpretem quā Cræsus dixisset, pœnituisse: cum se quoq; hominem esse cognosceret, qui aliū hominem, qui se inferior non fuisset opibus, uiuū rogo traderet. Præterea ueritum ob id pœnam, ac reputantem, nihil esse rebus humanis stabile iussisse ignē celerrime extinguī iam incensum, Cræsumq; deponi & quæ circa eum erant. Verūm eos qui ignem iam conabantur extinguere, non eualuisse. Ibi Cræsum cognita per Lydos Cyri pœnitentia, cū cerneret unumquemq; extinguendo deuoluendoq; igni incumbentem, nihil tamen profici, exclamādo inuocasse Apollinem, ut ipsi adesset, si quod ab eo donum illi gratum fuisset oblatum, ipsumq; præsentī malo liberaret. Ita cū lachrymis Cræso deū inuocante, nimis hos repente cū serenū ac tranquillū esset confusus esse, imbrēsque erupisse, ac uehementissima aqua pluuisse. & rosgum exinxisse. Ita Cyrum cognito deorū cultum ac bonum ui-

Cyrus
Cræsum
soluit.

num uirum esse Cræsum, è pyra deposuisse, atq; hunc in modum interrogasse: Cræse, quisnam tibi hominum persuasus, ut cum exercitu inuaderes terram meam, ex amico sis factus hostis? Cui Cræsus: Ego, inquit, rex istud feci tuo prospero, meo infausto fato, Græcorum deb authorē, qui me ad bellum tibi inferendum impulit. Neque enim quispiam ita amens est, ut bellum quàm pacem præoptet. Nam in pace filij patres, in bello patres filios sepeliunt. Sed ut ista fierent, damoni cordi fuit. Hæc Cræsus locutus est, quem Cyrus solutum iuxta se collocauit, ac multa sanè obseruantia habebat: insuensq; eum admirabatur tam ipse, quàm omnis circa cætus. Ille cogitabuntus silentium tenebat. Mox conuersus, ac cernens Persas Lydorum diripientes urbem: Verum debeo, inquit, rex tibi loqui quod sentio, an tacere hoc tempore? Cyrus uerò eum quacunque liberet, audacter proloqui iussit: Tunc ille Cyrum percontatur: quidnam, inquit, tanta frequentia properet agere? Cui Cyrus: Tuam, inquit, urbem diripere, tuasq; opes absumere. Atqui Cræsus excipit: Neque urbem meam diripis, neque meas opes. Nihil enim mihi iam cum istis rebus est, sed tua ferunt, aguntque. His uerbis iniecta cura, Cyrus Cræsum semotis arbitris interrogat, quidnam in his quæ fierent, sibi constituendū censeret? Ad quem Cræsus: quoniam me dij seruum tibi traderunt, iure debeo, si quid amplius animaduertero, id tibi indicare. Persæ, ait, natura proterua sunt, & iidem inopes. Quos si diripientes tu ac potientes magnis opib. negligis, id tibi ex hos credibile est euenturū: ut quisque istorum plurimis opibus potietur, ita maxime in te rebellaturum esse expectandum est. Nunc igitur, si tibi placent hæc quo ego dico, ita facito: Siste ad singulas portas aliquot ex suis satellitibus custodes, qui uetent exportari opes, ut

cræsum

earum decima Ioui necessario reddantur. Ita neque tu odium illorum contrahes, ui opes eripiendo; ipsi agnoscen-
 tes se iusta agere, non inuiti facient. Hac audiens Cyrus,
 maiore in modum gauisus est tali admonitu, eaq; uehemen-
 ter approbavit: & iussis satellitib. id exequi quod Cræsus
 ipsi subiecisset, his uerbis cum affatus est: Cræse, quando-
 quidem & facta & dicta tua egregia uiri regis sunt, pete
 quid muneris à me uelis in præsentiarum tibi dari. Ad quæ
 Cræsus: Hæc, inquit, sine me gratum esse erga deum Græ-
 corum, quem ego maxime omnium ueneratus sum, ut mis-
 sis ad eum his uinculis perconter, nunquid ei fas sit bene de
 seipso merentes decipere. Et Cyro interroganti quidnam id
 esset quod incusaret, alius repetens omnem suum aperuit
 animum, redditaq; sibi oracula, & præcipue donaria sua,
 quibus rebus fretus suscepisset aduersus Persas expeditio-
 nem. Hac commemorando redijt rursus ad petendam ueni-
 am id deo exprobrandi. Ad quem ridens Cyrus: Et hoc, in-
 quit, Cræse à me impetrabis, & quicquid aliud, atq; id quo
 ties tibi opus erit. Vbi hæc audiuit Cræsus, Delphos misit
 quosdam Lydorum, iussos cum ad limen templi uincula de-
 posuissent, sciscitari deum, nunquid eum puderet ob oracu-
 la, quibus induxisset ad bellum Persis inferendum, tan-
 quam Cyri potentiam euersurum: unde tales primitiæ offer-
 rentur, compedes scilicet ostendendo: sciscitari cum hæc,
 tum nunquid Græcis dijs foret fas esse ingratum. Lydis illue
 profectis, & hæc mandata executis, Pythia fertur ita re-
 spondisse: Sortem fato destinatam defugere, deo quoque
 est impossibile. Cræsus quinta retro ætatis crimen luit, hoc
 est abau. qui cum esset satelles Heraclidarū, mulieris dolo
 inductus, dominum interemit: illiusq; dignitate potitus est,
 nihil ad ipsum pertinente. Verum Apollo cum studuerit ut
 hæc Sar

Cræsus
 mitur ex-
 probra-
 tum A-
 Pollini
 fraudē.

44 HEROD. HALICARN.

*hæc Sardium clades circa liberos Cræsi, non circa Cræsum
contingeret, tamen transferre fata non potuit, sed quatenus
illa permisserunt, annixus est, atq; ei gratiam retulit, utpote
dilata Sardium expugnatione tres annos. Et hoc Cræsus
discat, tribus annis, quam fata destinant, serius se fuisse
captum. Secundo loco, quòd ipsa ardenti opem tulit. Nam
quod ad oraculū pertinet, haud rectè Cræsus incusat: quo-
niam Apollo prædixit, eum esse magnum imperium, si bel-
lum Persis inferret, euersurum: de qua re ipsum consultare
uolentem, decuerat mittere scisi itatum, utrum ipsius Apo-
lo diceret imperium, an Cyri. Sed cum dictum nec conside-
rauerit nec interrogauerit, sibi ipsi acceptum refecit. Quod
autem ultimò responso ait Apollinem dixisse de mulo, ne
hoc quidem discussit. Nam mulus hic, Cyrus erat: quippe
qui duabus ex gentibus ortus est, generosiore matre quàm
patre. Nam illa quidem Meda erat, Asiyagis Medorū regis
filia: hic autē Persis & Medis subiectus: & licet omnium in-
famus, tamen dominam suam in matrimoniū duxit. Hæc Ly-
dis Pythia respondit, quæ illi Sardis reuersi, Cræso nuncia-
runt. Quibus auditis Cræsus suam ipsius agnouit culpam
esse, non dei. De Cræsi imperio, & prima Ionie subactiōne
ita res habent.*

Cræsidonia.

*Porro Cræsi nō hæc solū quæ iā diximus, sed alia quoq;
permulta donaria in Græcia extant. Siquidē apud Thebas
Bæoticas tripus aureus, quē illic Apollini nuncupauit Isme-
nio. Apud Ephesum quoq; bucule aureæ, atq; colūnæ ple-
ræq;. Quin etiā in pro tēplis apud Delphos clypeus uisitur
aureus & ingens, atq; hæc etiamnū ad nostra usq; tēpora su-
persunt, nonnulla tamē interciderūt. Ac uerò quæ apud Brā-
chidas Milesiorū à Cræso dedicata, pōdere (quantū intelli-
go) æquali fuerant his, q̄ in Delphis extant. Cæterum ea quæ*

ad Del.

ad Delphos simul & Amphiarai misit templum, hæc sibi ueluti pecularia, paternarumq; facultatū primitias diuis consecrauit. Quandoquidem cætera donaria è facultatibus erant aduersarij, qui Cræso priusquam regno inauguraretur, repugnans, Pantaleontis partibus impensè studebat, hunc in regni potestatem prouehere conatus. Pantaleon enim & ipse Halyattis filius, erat Cræsi frater, at non germanus matres enim habebant diuersas. Nam Cræsus matre fuit Caira Halyattis uxore: Pantaleon ex Iade fuit susceptus. Ac uerò ubi tradito à patre imperio Cræsus potiretur, hominem illum qui antè sic pertinaciter sibi restitisset, occursantē forte in fullonis officinam pertractum interemit. Bona autem eiusdem iam antè diuis destinata, dictis modis iā illuc suspondit. Atq; de donarijs intactum dictū sit. Porro Lydia quod scribatur, nihil sanè mirandum habet, ut aliæ regiones, præter auri ramenta è Tmolò prouenientis. Vnū tamen nobis exhibet multo maximū, præterq; tam Aegyptiorum, quàm Babyloniorum opera in primis Hætyæ-
 admirandum. Est Halyattis Cræsi parentis ibidem se pul-
 chrum, cuius basis è grandioribus est lapidibus, reliqua se-
 pulchri pars aggressio terræ. Quod sepulcrū construxisse feruntur homines emptiij atq; operarij, & unā cum his adiuvantes ancilla. Ad nostrā usq; ætatē tumuli summitas quinque terminis distinguitur, quibus literæ insculptæ indicant, quod quinq; hic laborauerint. Apparetq; ancillarum opus esse maximū. Lydorum enim filia omnes meretricatū atq; hoc nimirum quæstu tantisper dotē colligunt, dum nobiles ipsas se elocent. Sepulcri huius ambitus stadiorum est sex, & duorum iugerum: latitudo iugerum tredecim. Confinis est eidem sepulcro lacus ingens, quē Lydi referunt esse perennem. Vocatur autem Gygæus, atq; hoc quidem sic habet.

Lydi

Lydorū
mores &
colonia.

Lydi legibus propemodum utuntur Græcorū similibus, nisi quòd Lydi filias suas patiuntur prostitui. Hi primi eorum dūtaxat quos nouimus, nummum aureum argenteumq; ad utendum percusserunt, & primi caupones inſtitutoresq; extiterunt. Aiunt & ipsi se ludos inueniſſe, qui etiamnum apud Græcos cum illis communes sunt, simul autē hęc inueniſſe, & in Thyrreniam, hoc eſt, Thufciam colonos deduxiſſe id quod hunc in modum accidiſſe referunt: Tempore Atydis, Manis regis filij, annonæ difficultas per uniuersam Lydiam ualde graſſabatur, adeò ut Lydi qui tum miſerè degebant, non ceſſantes remedia huic malo quaerere, alius aliud exco gitauerint: inuentumq; tunc ab iſſdē aleæ teſſerarumq; ludum, & pilæ caterorumq; ludorum omnium genera præterquam talorū. Horū enim inuentionem ſibi non uendicāt Lydi. Porro ad famem diſcuiendā, altera quidem dierum in totū luſibus occupabantur, ne uidelicet ciborum quarento dorum ſollicitudine diſtorquerentur: altera uerò à luſib. abſtinentes, paſcebantur. Atq; hoc modo uixerunt annis dode deuiginti. Vbi autē malum iſtud magis atq; magis ingrueret, factum eſt ut rex Lydos biſariā diuideret: & hos quidē in ſedibus ſuis permitteret, illos uerò aliquò ablegaret colonos. Ac uerò his qui in ſedib. ſuis permanerent, rex ipſe pergeret imperare: illis autē qui deducendæ coloniæ deſtinati, erant, filiū ſuum perficeret, cui nomē Tyrrheno. Hi ē Lyda excedentes, primū diuenterunt Smyrnā. Hic mox fabricatis nauigijs, nimirū quib. ea quæ nauigationi accōmoda uidebantur, imponerent: ad uicliū ſedesq; querendas oram ſoluiſſe, donec uarias nationes pertranſeuntes, ad Vmbros perniſſent. Vbi ciuitatibus conſtructis, hæcenus habitauerunt. Atque pro Lydis, propter regij filij, qui eos deduxit, nomē clauram, nomen quoque conmutatum, nominatōſque Tyrrhenos,

Tyrrhenos. Et Lydi quidem à Persis in seruitutem redacti. Hinc iam nobis exequetur oratio, cū Cyrum qui Cræsi euer-
 tit imperium, quisnam fuerit, tum Persas qui Asiam subege-
 runt. Igitur quemadmodū quidam memorant Persarum,
 non quī res Cyri illustrare, sed prout illa se habent, referre
 student: ita ego conscribam, gnarus trifarias alias esse de
 Cyro narrandi uias. Assyrijs annis quingentis uiginti supe-
 riorem Asiam obtinentibus primi Medi ab ipsis deficere co-
 eperunt: qui ubi cum Assyrijs forte pro libertate contende-
 rent, strenuos se uiros declararunt, excussoq; seruitutis iu-
 go in libertatem sese asseruerunt. Post quos & alie natio-
 nes idem fecerunt, quod iam successerat Medis. Caterum
 ubi iam per continentem in uniuersum proprijs uterentur le-
 gibus, hac demum occasione rursus tyrannidi sunt subiecti.
 Fuit apud Medos uir sapiens, cui nomen erat Deioces filius
 Phraortis, qui cum ad tyrannidē aspiraret, huiusmodi quæ-
 dam excogitauit. Cum Medi per uicos passim habitarent, is
 Deioces cum antè apud suos probatus, tum magis studiosi-
 usq; æquitatem affectitabat uenditabatq;, quod uideret a-
 pud Medos uniuersos magnā quandam licentiam, sat sciēs
 quod æquitati iniquitas esset inuisa. Medi uerò qui eundem
 habitabant uicum, intuentes hominis mores, iudicem ipsum
 controuersiarum sibi constituunt. Hic ut qui principatū am-
 biret, rectum se, æquumq; exhibuit. Quæ cum faceret, lau-
 dem apud populares suos obtinuit haudquaquam exiguam
 adeo ut hæc intelligentes qui apud ceteros pagos habita-
 bant, nemine quod Deioces solus esset qui incorruptè iudica-
 ret, læti undecunq; affluerunt, & quotquot prius iniquis sen-
 tentijs fuerant superati, ad Deiocem & ipsi lites finiendas
 transferrent: postremò nulli alijs prouinciam permitterent.
 Ac uerò ubi numerus accurrentiū cresceret, qui cognouis-
 sent

Medorū
 ab Assy-
 rijs de-
 fectio.

Deioces
 Medus
 tyranni-
 dem ui
 affectus.

sent sententias iuste terminari, Deiocesq; animaduverteret
 uniuersa in se unum incumbere, neq; amplius illic confide-
 re, ubi prius ius dicere consueuerat, uolebat: neq; omnino iu-
 dicare amplius. Siquidem non è re sua esse inquit, si totos
 dies rebus suis domi neglectis, dirimendis litibus operam im-
 penderet. Cum igitur rapinae sceleraq; passim per uicos mul-
 to etiam impunius quàm prius patrarentur, factum est ut
 Medi habito concilio, inciperent de communi rerum statu
 tractare. Et quantum mihi uidetur, Deiocis amici ex com-
 posito in hanc sententiam loquebantur: Nequaquam hisce
 modis utendo, hanc nostram regionem poterimus diu habi-
 tare. Agite igitur, constituamus nobis ipsi regem, ut uideli-
 cet diuisio nostra bonis legibus administraretur: & nos ad sua
 quisque opera diuertentes, nusquam impunitate scelerato-
 rum uidemur. Quae cum sic referrentur, persuasi Medi regi-
 bus sese subijciunt. Continuo consultatum est quemnam re-
 gem crearent. Deioces adeò ab omnibus commendatus pro-
 ductusq; in medium, ut omnium suffragio rex comprobare-
 tur. Ille uerò iussit aedificia sibi erigi imperio digna. stipato-
 resq; ad custodiam corporis sui adiungi. Huic Medi haec
 praestiterunt, eiq; aedificia ingentia, probeq; munita extruxe-
 runt, permiseruntq; satellites ex uniuersis Medis quos uellet,
 sibi deligeret. Deioces uerò cum imperio potiretur, Medos
 compulit unum oppidum condere, atq; hoc uno communi-
 to exornatoq; aliorum non ita magnam curam habere. Ob-
 sequentibus quoq; hac in re Medis, mœnia construit ampla
 simul & ualida ea, quae nunc Ecbatana appellantur, in quibus
 murus unus alteri ueluti confinis erat. Sic nimirum con-
 stitutis mœnibus, ut ambitus singuli alteris gradatim essent
 sublimiores, solisque primis prominerent. Adiuuabat hoc
 loci ipsius commoditas, ut qui collis instar esset eleuatus.

Acces-

Ecbata-
 norum
 constitu-
 tio.

Accessit etiam maius quiddam data opera factum. Si quis-
 dem ambitus isti numero erant septē contingui, in quorum
 postremo regia erat & thesauri. Hæc mœnia cum amplif-
 sima sint magnitudine prorsus illum Atheniensium æquante
 ambitu. Atq; singulæ quidem pinnae suis atq; hunc in modū
 distinctis fulgent colorib. Nempe primi ambitus pinnae co-
 lore sunt albi cantī, secūdi nigro, tertij purpureo, quarti cæ-
 sis, quinti sandaracino. Postremi uerò duo, alter argentea-
 tas, alter inauratas habebat pinnas, atq; hisce munimentis
 Deioces se suamq; sepiebat regiā, ac reliquum populū iussit
 seorsum circumquaq; habitare. Cæterum uniuersis ad hūc
 ornatum cōstruētis, primus Deioces cauit ne quis ad regem
 ingredi permutteretur, sed per internuncios cuncta transige-
 rentur, adeo ut nec conspici regem à quoquam fas esset. Ad
 hæc, ne ridere, nec exquere, propterea quod omnibus factū
 deformia essent, corā licere. Hæc ideo faciunt apud re-
 gē, ne uidelicet eum cernentes, æquales & unā cum eo edu-
 cati indoleant atq; insidientur, quin aliud potius uideatur
 ipsis corā non contuentib. Vbi uerò Deioces iā adornas-
 set constabilissetq; tyrannidem, in exercenda iustitia seue-
 rus erat & incorruptus. Etenim disceptantib. intro ad se ac-
 cersitis, lites terminabat, eosdemq; rursus dimittebat: atque
 hæc circa causas fætitabat. Quantum autem ad alia atti-
 net, si quem audiret iniuriū, hunc ad se ascitum indicta pro-
 delicti modo pœna multabat, in quē usum exploratores au-
 scultatoresq; destinauit per uniuersam regionem, cui p̄erat.
 Deioces autē solā Medicā subegit nationē, eiq; soli impera-
 uit. Cuius nationes tot numero gentes sunt, Busæ, Paretace-
 ni, Struchates, Arizātī, Budi, Magi. Tot sunt in Media gen-
 tes. Deioce defuncto q̄ annos tres & quinquaginta regnauit
 filius eius Phraortes suscepit imperiū. Qui soli imperio Me-

Deiocis
 Persarū
 regis in-
 stituta.

Phraor-
 tes Me-
 dorum.

Cyaxa-
res Me-
dorum
rex.

dorum non contentus, bellum ante omneis intulit Persis, eosq; primus in potestatem Medorum redegit. Quibus nationibus potitus, ualida utraq; mox Asiā subegit, aliam deinceps atq; aliam inuadendo gentē, donec ad Assyrios oppugnandos peruenit, ad eos Assyrios, qui Ninum incolebant, quondam omnium principes, sed tunc à socijs per defectionem desertos, alioqui per se bene habentes. Aduersus hos expeditione sumpta Phraortes, secundo ac uicesimo quàm regno potitus est anno, cū pleraq; exercitus parte perijt. Post obitum eius Cyaxares filius, Deioeces nepos successit, qui dicitur multo quàm maiores sui fuisse præstantior, & primus Asia populos in prouinciās distinxisse, primusq; in suū quosque ordinem distribuisse, hastatos, sagittarios, equites, cum prius omnia promiscua fuissent, atq; implicita. Hic & cum Lydis prælium fecit, quod prælium cum fieret, dies nox effecta, & omnem irans Halym flumen Asiā sibi subiecit. Colleclis omnib. quibus imperauit, castra mouit ad urbem Ninū, simul & patrem ulturus, & urbem ipsam euersurus. Commotum hunc obsidentem Ninum, adoritur Scytharum numerosus exercitus, cui Madyes præfuit Scytharum rex, filius Protothyæ. Hi inquam transgressi in Asiam, cū Cimmerici ex Europa pepulissent, persequentib. deinde illis, fugam cepissent, atq; sic in Medicam penetrauerunt. Est enim à lacu Maotide ad Phasim usq; atq; Colchos, expedito uiatori iter triginta dierū. E Colchis uerò non ita longus progressus in Medicam. Sed una duntaxat natio media est Saspire, quos ubi transieris, cōtinuo occurrit Medica. At Scythæ sanè hæc non eruperunt, sed per aliā uia longè superiorem deflectentes, ad dextram Caucasum montem reliquerunt. Hic Medicū Scythi congressi, prælioq; fusi, Asiæ imperiū amiserunt. Porro Scythæ uniuersa Asia potui, hinc rectā in Aegyptū contendunt.

Scythæ
Asiā po-
tuit.

contendunt. Fortè iam Syriam Palestinam ingressus Psam-
mitichus occurrit Aegypti rex, & muneribus precibusq; cō-
tendens, effecit ne ulterius progredierentur. Scythæ ubi re-
trocedentes in urbe essent Palestina Ascalone, bonaq; par-
te Scytharum nullam iniuriam inferente. pauci aliquot re-
lictæ Veneris Urania fanum depeculati sunt, inter cetera
(quantū equidem scio) huius deæ fana vetustissimum. Siquē
dem quæ in Cypro est eiusdem deæ ædes, ex hac nata est: id
quod ipsi etiā referunt Cyprij. Quinetiam illud apud Cy-
theros delubrum ex hoc Syria à Phœnicibus erectum pro-
ditur. Ac uerò dea ipsa templi spoliatoribus, eorumq; proli-
bus morbum immisit theliā, ut simul & ipsi fatētur Scythæ,
se uidelicet illo morbo ob id laborare, & uidere licet apud
Scythas hunc morbum curantes, quos Enareas appellant
Scythæ. Postquam uerò uiginti octo annis Asia imperium
Scythæ obinuerunt, omniāq; iam penè ex negligentia, li-
centiaq; depopulata essent. (nam præter tributum exactio-
nesq; extorquebant diripiebantq; à quibuslibet quæcunque
possidebant) tandem horum potiore partem Cyaxares
atque Medi hospitio acceptam inebriatāque intereme-
runt. Et sic quidem Medi recuperarunt imperium, rece-
ptis ijs quibus prius potiebantur, & Ninum expugnaue-
runt. Vt autem ceperint, in alijs scriptis indicabo, Assyriōs-
que excepta Babylonia parte subegerunt. Post hæc Cya-
xares cum quadraginta annis unā cum Scythis impera-
set, uita functus est. Huius regnum suscepit Astyages filius.
Hic filiam sustulit, appellauit que eam Mandanen. Quæ ui-
sa est ei per quietem tantum urinæ facere, ut omnem ipsius
urbem oppleret, atque uniuersam Asiam inundaret. Quod
somnia quum magis somniorum interpretibus expo-
suisset, conterritus est, singula quæque ab illis edoctus.

Scythæ,
morbo in-
festantur
ob sacræ
legium.

Medi im-
periū re-
cuperāt.

Astyages

Ideoq; uisum hoc reformidans. Mandanen iam uito matu-
 ram, nulli Medorum qui ea dignus esset, tradendam statuit.
 sed Persæ cuidam nomine Cambysi, quem compertum ha-
 bebat familia quidem bona ortum: caterum ingenio sedato,
 gerentemq; se multo infra Mediocris Medi alicuius cōdi-
 tionem. Eodem quo Cambysi collocauerat filiam anno, ui-
 sionem alteram uidit. Videbatur ei ex genitalib. filia uitis
 enasci, quæ omnem occuparet Asiam. Quod uisum cū retu-
 lisset ad interpretes somniorum, filiam iam prægnantem &
 partui uicinam, ex Persis accersit, eiq; cum uenisset, custo-
 diam apponit, uolens quòd illa edidisset, interimere. Etenim
 magi somniorum interpretes, uisionem illam portendere di-
 cebant Astyagi, prolem filia pro ipso regnaturam. Hæc igitur
 obseruans Astyages ubi genitus est Cyrus, adscito Har-
 pago familiari suo, & inter Medos fidissimo, atq; omnium
 rerum suarum procuratori, hæc inquit: Harpage, negotiū
 quod tibi iniungo caue prætermittas aut ullo modo exequi
 supersedeas: neue committas ut alios præponendo, postea ti-
 bi ipsi perniciem crees. Capito quem Mandane peperit pue-
 rum, in domumq; tuam ferto, atq; occidito: postmodū quo-
 quo modo uoles, ipse sepelito. Cui respondit ille: Neq; aliās
 unquam rex huic uiro rem iniunxisti ingratam, & in postea-
 rum dabimus operam, ne quid in te delinquamus. Quod si
 tibi cordi est hoc ita fieri, mea interest id industriè exequi.
 Hæc cum respondisset Harpagus, ei que puer traditus esset,
 ornatus ad necem, contulit se domum flens, adiensq; uxo-
 rem, refert omnem habitum secum ab Astyage sermonem.
 Ad quem uxor: Quid igitur inquit, facere tibi in animo est?
 Ego uerò, respondet uir, quanq̃ Astyages mandauit, etiam
 si desipiet, eiusque insaniet quam nunc insanit, non tamen
 eius uoluntati parebo, neque ad hanc necem obsequar: idq;

multis

Cyri na-
tuitas.

multis de causis, tum quod puer ipsi mihi cognatus est, tum quod Astyages grandis natu est, & uirili prole orbis: quo defuncto, si tyrannis ad eius peruentura est filiam, cuius nunc filium per me interimit, quid aliud restat hinc mihi quam periculum maximum? Enimuerò tutelæ meæ causa expedit hunc puerum interire, sed per aliquem ipsius Astyagis, non per aliquem meorum. Hæc locutus, euestigio nuntium mittit ad bubulcum Astyagis, quem norat pascuorum maximè idoneorum, & montium feris frequentissimorum esse gnarissimum, cui nomen erat Mitrادات, cuius contubernalis & eadem conserua erat, nomine Cyno Græca lingua, id est, canis: Medica, Spaco. (nam canem Medi spaca appellant) ubi boum pascua ille habebat, montiumq; radices erāt ad uentum boream Achatanorum, & ad pontum Euxinum. Hoc enim tractu ad Sapiros uergente Media, sanè montosa est & edita, ac nemoribus frequens, reliqua uerò tota admodum plana. Hic itaque accersitus properè cum uenisset, inquit ad eum Harpagus: Iubet te Astyages hunc capere infantem, quem in desertissimo montium exponas, ut celerrimè pereat, & hæc ut tibi dicerè, mihi iniunxit. Et nisi hunc interemeris, ullòque pacto seruaueris, pessimo exitio te occubiturum. Cui expositioni infantis inspector ego præpositus sum. Hæc ubi audiuit bubulcus, sumpto infante redijt, qua uenerat ad bouile suum. Ei dum in urbem abiit, uxor sua, quæ erat prægnans per totam diem parturiens, è uoluntate dei enixa est filium. Absente marito utrique mutua tenebantur sollicitudine: hic quidem uxori parturienti metuens, illa uicissim marito timens propterea quod præter consuetudinem ab hero accersitus esset, Vbi reuersus affuit cum uxor utpote ex improviso cernens, prior interrogauit, quid ita exactè ipsum Harpagus accer-

lisset. Cui ille: *Vxor, inquit, profectus ego in urbem, & uidi
& audiui, quod nec uisum oportuit, nec agi circa dominos
nostros. Harpagi domus omni licitu tenebatur. In quā ego
perterrefactus simul atq; inuiron, uideo infantulum palpiantem
uagientemque, auro ac distincta ueste ornatum. Eum
Harpagus, ubi me uidit, iussit celerrimè sumere atq; aspor-
tare in efferatissimum montem ubi exponam, dicens Astya-
gem esse qui hac mihi iniungeret, magnopere minatus, nisi
ea perpetrasset. Ego acceptum puerum attuli, ratus alicu-
ius illum domesticorum esse, non autem illius generis. Ad-
mirabar tamen, quòd uiderem auro uestibusque ornatum:
præterea quòd planctus exercebatur in Harpagi domo. At-
qui iter uiam ex omni oratione famuli, qui me extra urbem
deduxit, mihi que infantem tradidit percepi eum Manda-
nes Astyagis nata & Cambysis Cyro geniti esse filium, &
ab Astyage iussum interfici, atque is hic est. Hac loquens
bubulcus, puerum detexit atque ostendit: quem illa intuita
procerum ac speciosum, genua uiri cum lachrymis ample-
ctitur, obsecrat ne qua ratione puerum exponat. Hic nega-
re aliter ista fieri posse: superuenturos enim ab Harpago
speculatores ad rem explorandam, seque nisi id exequatur,
miserrimè periturū. Mulier ubi uiro non persuadet, Quan-
doquidem, inquit, te nequeo inducere, quod secundum est
facito, si modò necessitas prorsus est, aspici puerum dum
exponitur, quoniam ego quoque peperī. Peperi autem mor-
tuum. Ferto hunc, & istum ex Astyagis filia tanquam ex
nobis genitum alamus. Ita neque tu iniurius in dominos
esse deprehenderis, neque nobis malè consuluerimus. Nam
& hic qui obiit, regale sepulchrum nanciscetur, & iste
qui superest, animam non amittet. Sanè quàm commodè ui-
sa est bubulco mulier loqui ex præsentī conditione, atque*

tergiuersari mendacio ne argumentis cōuinceretur, sed ita respondit: Ego posteaquam infantem accepi rex, cogitavi quo pacto ex animi tui sententia facerem: & tamen cum apud te innoxius extitisssem, ne forem aut filia tua, aut tibi ipsi carnifex, ita statui agendum: Accersito huic bubulco infantem tradidi, inquit te esse qui iuberet illum interfici: in quo dicendo mentitus nō sum. Tu enim ita praecepisti. Atq; huic dum puerum trado ex tuo praecepto, iussi exponeret in deserto monte, perstaretq; in eo obseruando tantisper dum expirasset, comminatus isti extrema quaeq; nisi haec effecta reddidisset. Vbi hic fecit imperata, & infans obiit, misissis eunuchorum fidissimis rem cognoui, & per eosdem mortuum sepeliui. Ita res habet rex, atq; hac morte defunctus est puer. Et Harpagus quidem directam habuit orationem. Astyages autē dissimulata qua illi infensus erat causa, ob id quod contigerat, primum rem ei enarrat, quemadmodum ipse à bubulco audisset: deinde ea narrata, eo deuenit loquēdo, quod puer uiueret, & bene haberet, quia sic actum esset. Nam ex hoc, inquit, quod gestum erat circa puerum, agro ualde animo fui, & à filia mea insimulatus haud leuiter tuli. Igitur in bonū conuersa fortuna, mitto filium tuū ad puerum hunc qui recens ueni. Præterea destino pro liberatione eius dijs immolare, quibus hic honor debetur, tu mihi adesto ad cœnam. Harpagus cum haec audisset, adorato rege, ac sibi maiorem in modum gratulatus, quod peccatum suum commodè cefsisset, & ultra bonam fortunam ad conuiuium uocaretur, domum abiit. Quam ingressus, propteranter filiū qui ipsi unicus erat, tredecim ferme natū annos, mittit ad domum Astyagis, iubens exequi quaecunq; ille imperaret. Ipse gestiens, quid sibi successisset, uxori exponit. Eius filiū ubi aduenit, Astyages maelat, concisumq; mēbra

Asty-
ges Har-
pago i-
pſus fi-
lii carnē
appont.

tim & partim affum, partim elixum, ubi esculentum effecit,
paratū habuit. Dehinc sub horam cœnæ, poſtquā affuerunt
cū cæteri conuiuæ, tum uerò Harpagus: conuiuiſ quidem
alijs atque ipſi Aſtyagi menſæ appoſitæ ſunt ouilla refertæ
carne. Harpago autē carne filij ſui, præter caput atq; extre-
ma manuū pedumq; cætera omnia. Nā ea in caniſtro oper-
ta, ſeparatim repoſita erant. Eum poſtquam ſatis depaſtum
illo cibo putauit Aſtyages, interrogat nunquid ſit illis oble-
ctatus epulis? Se uerò ſanè oblectatum dicenti Harpago, hi
quibus negotium erat datum, aſſerunt caput filij cum extre-
mis manuū pedumq; uelatum, aſſiſtentesq; iubent detege-
re, ac ſumere quod uellet ex eis. Harpagus obtemperās, ubi
detexit, cernit reliquias filij. Non tamen eo ſpectaculo con-
ſternatus eſt, ſed apud ſeipſum fuit. Et perconti Aſtyagi, nū
quid agnoſceret cuius feræ carne paſtus eſſet, ſe agnoſcere
reſpondit, ſibiq; quicquid rex ageret, placere. Hoc reddito
reſponſo, receptisq; reliquijs carniū, domum abiit, eas (ut
ego opinor) illinc collectas humaturus. Hac ulſione Aſtya-
ges Harpagū proſecutus eſt. Idē de Cyro deliberās, eoſdem
ex magis accerſiuit, qui fuerant ipſius ſomniū interpretati.
Poſtquam uenerunt, ſciſcitatur eos, quid cenſeāt de uiſione
ſibi agendum. Illi neceſſariò fore inquiunt, ut puer ſi ſupera-
ſtes eſſet, nec hætenus periſſet, regnaret. Atqui puer & ui-
uit & incolumis eſt. Aſtyages excipit: & cū ipſum ruri agen-
tem pueri eius pagi regē delegiſſent, quæ faciunt, qui re uera
ſunt reges, ea omnia hic fecit. Nam ſatellitib; ianitorib; in-
ternuncijs, ac cæteris munijſ institutis, imperiū exercuit, quæ
nobis quonā uidentur ſpectare? Si ſupereſt puer, magi reſpō-
dent, atq; regnauit nulla ex prouidentia: confidito ob id, ac
bonum habeto animum, iam non eum regnaturum iterum.
Nam quedam uaticinationes noſtræ in exigua reciderunt.

Aſtya-
ges ma-
gos de
Cyro cō-
ſulit.

ita continuo esse faciendum. Igitur quem necaturus attulerat, cum uxori tradidit: suum autem qui mortuus erat, sumens, collocauit in eo uase, in quo alterum portauerat. Omnisq; alterius pueri cultu ornatum baiulans, in uastissimo montium exposuit. Ideoq; post pueri expositionem, relicto quodam pecuariorum pro se illic uicario, in urbem se contulit. & ad domũ Harpagi: aitq; sese paratum illi ostendere pueri cadauer. Harpagus missis suorum satellitum fidelissimis, rem per eos inspexit, ac bubulci filium sepeliuit. Et hic quidem infans humatus est. Alterum uerò qui postea Cyrus appellatus est, mulier sibi sumptum educauit, imposito illi nomine bubulci, alio scilicet quàm Cyro. Qui posteaquam decennis extitit, huiusmodi rem quæ illi contigit, palam fecit. Ludebat in hoc pago, ubi bouilia illa erant, & ludebat cum æqualibus in uia, quem inter ludendum ceteri pueri cum pro rege sibi elegissent, cognominatũ bubulci filiũ, ipse eos munijs distinguebat: ut alij domorũ structores essent, alij satellites, alius ut oculus regis, alius mandatorum renunciator, suũ singulis hanorẽ munusq; assignans. Horum puerorum quidam collusor Artembaris filius erat, uiri inter Medos spectati, quẽ Cyrus, quòd imperata non fecisset, iussit ab alijs pueris cõprehendi, & cum illi paruissent, multis uerberib; affecit. Quæ puer tanq; se indigna passus, iniquissimo animo ferẽs ubi primum dimissus est, in urbem ad patrem perrexit, & quæ à Cyro pertulisset complorauit, nõ tamen Cyrũ nominans (nondum enim eius hoc erat nomẽ) sed filiũ bubulci Astyagis. Artembares, uĩ erat ira percitus, ad Astyagem ducens filiũ secũ, contendit: & rem intolerandã passũ esse inquires, eiusq; humeros ostendens. Siccine indigne, ait, accipimur rex à filio bubulci serui tui? Audiens hæc, atq; cernens Astyages, uolens ulcisci puerum, Artem-

Cyrus
bubulcis
imperat.

Asty-
ges Cy-
rū agno-
scit.

baris honoris gratia, iussit accersi bubulcum & filium. Quē cum ambo affuissent, intuens in Cyrum Astyages: Tu ne, inquit, hoc tale patre genitus, ausus es huius filium, uiri apud me primarij, tam indignis concidere uerberibus? Cui ille: Istud, inquit, here huic ego iure feci. Pueri enim pagani, quorum hic unus erat, me regem suum iugentes constituerant: quippe qui uidebar eis ad hoc maxime esse idoneus. At iste cū ceteri pueri iussis obtemperarent, audiens dicto esse nolebat, ac me nihili faciebat, propter quod pernas dedit. Quod si ego propterea ullo malo sum dignus, hic tibi praestito sum. Hæc loquente puero, subiit Astyagi agnitio eius, uisq; est figura oris inferre ac præsentare ipsum, & gestus esse liberalior, & tempus expositionis cum pueri ætate congruere. Hic percussus Astyages, aliquandiu sine uoce mansi, uixq; tandem ad se reuersus. uolens à se Artembarem dimittere, ut bubulcum submotis arbitris rimaretur: Ego, inquit, Artembares efficiam, ut filius quoq; tuus ob hoc nil conqueri possit. Dimisso Artembare, & eius iussu per famulos Cyro introducto, bubulcum (qui solus erat relictus) percontatur unde puerum acceperet, quisue ei tradidisset. Ille ex ipso genitum respondere, & genitricem eius apud se esse. Astyages dicere, non bene sibi illum consuluisse, qui cuperet ad ingentes deuenire necessitates. Simulq; hæc dicens, satellitibus significauit ut caperent ipsum. Hic autem cum ad necessitates adduceretur, rē uiri erat promitt. ab initioq; exorsus uera referēdo, deuenit ad preces, petendamq; sibi ueniā, iubēs ut eā haberet bubulco ueritatē elocuto. Astyages pauisiora iā uerba fecit. Ceterū cui ualde succēsebat, Harpagū uocēt satellitib. iubet. Quē ubi affuit, percontatur Astyages: Harpage, qua nece interemisti quē tibi tradidi puerū & filia mea genitū? Harpagus (ut uidit pastorem interesse) noluit tergiuer-

ex uelut inſomnia in imbecillum quiddam tandem redactæ ſunt. Ego, inquit Aſtyages reſpondens, iſti ueſtra, magi aſſentior ſententia, me ſomno eſſe deſunctum, puero iam rege nominato, nihilq; mihi amplius eum eſſe reformidandum. Vos tamē probē conſiderantes quanam futura ſint, & meæ domui & uobis tutiſſima conſulite. Ad hæc magi, Noſtra etiam rex, inquit, magni intereſt, tuū ſtare principatum: qui ſi immutetur, & ad hunc puerum, qui Perſa eſt, trāſeat, nos quoq; qui Medi ſumus, in ſeruitutem redigemur Perſis, & extranei nullius erimus precij. Te uerō regnāte, cuius populares ſumus, cum ex parte imperamus, tum magnos apud te honores obtinemus. Quo magis per nos & tibi & regno proſpiciendum eſt, & nunc ſi quid cerneremus, quod timendum eſſet, tibi aperiremus. Verū cum in rem friuolā nunc euaserit ſomnium, & ipſi confidimus, & te itidem conſidere iubemus, & hunc alegare puerum ab oculis tuis in Perſiā dem ad parentes: His auditis, Aſtyages gauſus eſt: accitoq; *Aſtyages* *Cyrum* *Perſidē* *dimittit,* *Cyro hæc inquit: Fili, cum ego propter quandam haud ſanam ſomni uiſionem in te fuiſſem iniurius, tuo tamen ipſius ſato ſuperſtes es. Nunc itaq; lætus ad Perſas ito cū his, quos ad te ducendum mittā. Eo perueniens, parentes tuos offēdes: patrē non qualis Mitrادات bubulcus, & matrem non qualis uxor eius. Hæc locutus Aſtyages Cyrū dimittit, quē ad domum Cambysis reuerſus acceperunt ſui parentes, & audita re uehementer amplexi ſunt, ut quem ſtatim mortem obſiſſe crediderant. Sciſcitabantur quonam modo ſuperſtes eſſet. Hic ſe uerō ait eos antea non nouiſſe, & ob id maxime erraſſe: inter uia tamen omne ſuū infortunū audiſſe, crediſſe enim ſe bubulci Aſtyagis eſſe filiū. Verū in illo itinere omne rē geſtā ab his qui ipſum deduxerant, accepiſſe. Com memorabat autē ſe ab uxore bubulci fuiſſe educatū, ſemper*

ea laudib' prosequens, ita ut in omni eius sermone esset Cyno. Quod nomen accipientes eius parentes, ut diuinitus uideretur Persis filius ipsorum fuisse seruatus, divulgauerunt à cane Cyro, cuius esset expositus, fuisse educatum. Unde hæc fabula emanauit.

Cyrus ubi in uirilem adoleuit ætatem, & inter æquales uirilissimus euasit, & idem dilectissimus constituit Harpagus ad eum dona mittere, Astyagis ulciscendi cupidus. Nam per sese qui priuatus esset, non uidebat futuram de Astyage uindictam, sed Cyrum, cuius casus similis casibus ipsius extitisset, quum eum uideret educari, sibi socium comparabat.

Harpagus in
Astyagis
uindicta
molitur.

Ceterum ante hoc alia ab eo comparantur. Cum esset acerbus Astyages in Medos, Harpagus singulis quibusque eorum se insinuans primoribus, persuadet oportere, Astyagum à regno summoueri, Cyro delecto. His transactis Harpagus ac paratis ita demum uolens Cyro apud Persas agenti, suam aperire sententiam, cum aliter non posset, utpote itineribus custoditis, huiusmodi rem comminiscitur. Exenterato solet ter lepore ut nihil omnino rescinderetur, indidit libellum, in quoque libuit conscripserat, resutoque uenire, lepore una cum retibus tradidit uenatori cuidam suorum domesticorum fidissimo, præcipiensque suo ore cum daret leporem, Cyro diceret ut ipse suis manibus aperiret, idque sine arbitris faceret, hominem dimisit in Persidem. Hæc executo nuncio, Cyrus acceptum leporem aperuit, inuentumque libellum qui in eo inerat, legit, in hæc uerba. Fili Cambysis, quem dii respiciunt (nam aliter nunquam in tantum fortunæ peruenisses) ulciscere nunc Astyagem tuæ necis autorem. Quoniam ex huius tu quidem studio perieras, deorum tamen beneficio & meo superstes es. Quæ omnia quemadmodum circa te gesta sunt, opinor te olim iam rescuiisse: & tuem, qualia ego ab Astyage passus sum, quod te non occidissem.

Astyages in-
elusus le-
pori licet
ras mit-
tere ad Cy-
rum.

X

dissem, sed bubulco tradidissem. Nunc si mihi auscultare uis, omni tu (cui Astyages imperat) regioni imperabis. Persas ad rebellandum cum persuaseris, ducito aduersus Medos, ad uotum tibi re successura, siue ego dux ab Astyage ad tibi occurrendum creatus fuero, siue alius quispiam Medorum illustris. Horum enim primi quique ab illo, ad te deficientes, Astyagem conabuntur euertere. Ita tanquam cuncta tibi sint hic in expedito ista exequere sine mora. Cyrus his auditis, considerabat quonam solertissimo modo Persas induceret ad rebellandum. Cogitando tandem comperit hunc esse appositum, ut ita faceret: Scripto libello de his quae uolebat, consilium Persarum coegit. Deinde resignato libello atque lecto, ducem se inquit Persarum ab Astyage esse designatum & nunc Persae, ait, edico uobis, ut praesto mihi sitis cum singulis falcibus. Hoc Cyrus Persis praecipit, quorum complura sunt genera, eorum quaedam Cyrus contraxit. & a Medis ad deficientium induxit, sub quibus alia omnia. Ea autem haec sunt: Arteatae, Persae, Pasargadae, Meraphij, Masij. Sed horum Pasargadae praestantissimi, in quibus & Achamenidarum cognatio est, unde reges Persidae sunt oriundi. Alij Persae hi sunt: Paethelaei, Derusiaei, Germani: atque hi omnes aratores. Alij uero pecuarij, Dai, Mardi, Dropici, Sagartij. Vbi cuncti afferunt, habentes quod eis erat praecipitum, ibi Cyrus iubet locum quendam diuinosum (erat Persidae is locus circiter decem & octo aut uiginti stadiorum) totum detergant intra diem. Quo labore perfunctus Persis, iterum praecipit in posterum diem ut lauti adsint. Interim coactos in unum caprarum, ouium, bouum greges patris sui maculat, atque instruit, tanquam Persarum exercitum accepturus uino epulisque quam lautissimis. Postero die conuenerunt Persae, & ille iubet eos discumbere in prato, atque epulari:

Cyrus
Persas
ad defe-
ctionem
pellicie.

epulari. Deinde cenatos interrogat, utrum pridianā an præsentem conditionem præoptarent: Illis respondentibus, multum esse inter hæc duo discriminis: pridianam enim omnia mala habuisse, præsentem uero omnia bona habere, excepit Cyrus, & omnem rem denudauit: inquit: Viri Persæ, ita res uestræ habent, uolentib. uobis mihi obtemperare, & hæc & alia infinita commoda aderunt sine ullo seruitutis labore: nolentibus uero, innumerabiles quales hesternæ ærummæ. Nunc itaq; obtemperando mihi, efficiamini liberi, quæ bona ipse diuina quadam sorte genitus uideor in manus uestras esse allaturus, quos non arbitror inferiores esse Medis cum in alijs, tū uero in bellicis rebus. Quæ cum ita sint, res bellate quamprimum ab Astyage. Persæ, ut qui iampridem dedignarentur parere Medis, nacti præsidem, libenter se in libertatem uindicarunt. Hæc molientem Cyrum Astyages cū accepisset, misso nuncio accersijt. Iste nuncium iubet renunciare, se prius illuc uenturum, quàm Astyages ipse uelit. His auditis Astyages Medos cunctos armat, hisq; aduerso numine Harpagum præfecit, oblitus eorum quæ illi fecisset. Comparato exercitu, ubi Medorum copiæ cum Persicis prælium conseruerunt, quicumq; eorum sermonis Harpagi erant expertes præliabantur: qui uero participes, ad Persas transibant. Pleriq; de industria ignauiter agebant fugamq; faciebant. Dilapso turpiter Medico exercitu, Astyages ut primū rē cognouit, munitans Cyro, inquit: Ne sic quidem Cyrus gaudebit. Hactenus locutus, ante omnia eos magos somniorū interpretes q̄ suasisset ipsi Cyrū dimittendū, patibulis affixit. Deinde reliquos Medorū qui in urbe erāt, adolescentes pariter & senes armat. Quib. educlis, cū Persis confligēs fugatur, uiuusq; capitur, amissis quos eduxerat Medis. Ei captiuo assisilēs Harpagus, insultauit exprobrauitq; cū alia q̄ hominē

Asty-
ges à Cy-
ro uictus
capitur.

homini dolerent dicens, tū uerò percontando eum de cœna sua, in qua ille ipsum carnib. filij pauisset. Quoniam regnū eius ad seruitutem decidisset, eum intus Astyages uicissim interrogat, nūquid ipsius foret Cyri opus? Harpagus suum uerò esse dicere, idq. meritò, quoniā ipse ad Cyrum scripsisset, & Astyages eū meritò improuidissimū atq. iniquissimū omnium hominum compellauit. Improuidissimū quīdem, quod si facultas ei aderat, ut rex efficeretur, alteri tribuerit imperiū, si modò illa per ipsum gesta essent: iniquissimū uerò, quod cœnæ causa Medos in seruitutem redēgisset. Si enim oportebat omnino eum comparare alteri regnū, nec sibi habere, satius futurum fuisse Medorum alicui id bonum comparare q̄ Persarū. Nunc Medos, qui huius peccati affines non extitissent, ex dominis factos esse seruos: & Persas qui fuissent hactenus serui, nūc dominos effectos esse Medorum. Hunc in modū Astyages cū quinq. triginta regnasset annos, regno amotus est, ob cuius acerbitatē Medi subiecti fuere Persis centū ac duodetriginta annos, omni supra Italiam fluiuium Asiæ dominati, excepto tempore quo Scythæ regnauerunt. Idē sequentibus temporibus, cum horū pauciorū pœniteret, à Dario defecerunt, Sed præliis uicti iterū subacti sunt, Persæq. qui tunc cum Cyro aduersus Astyagē rebellauerunt, deinceps Asiæ imperitauerunt. Cyrus nullo alio malo afficiens Astyagem, penes se habuit quo ad uictā excessit. Ita Cyrus genitus educatusq. regno potitus est. Et mox Cræsum iniuriæ illatorē subegit, quemadmodum à me superius commemoratum est. Quo subactō, ita omnem Asiā adeptus est. Ritus quib. utuntur Persæ, tales esse cōperi. Persarū ritus. Neq. statuas, neq. tēpla, neq. aras extruere cōsuetudo est, quā imò hoc facientib. insaniæ tribuere. Ob id, ut mea fert opinio, quod nō quemadmodū Græci, sentiūt deos ex hominib.

esse

esse ortos, Moris habent, editissimis quibusq; conscensis mō-
 tibus, Ioui hostias immolare, omnem gyrum cœli Iouē ap-
 pellantes, Soli, Lunæq; sacrificant & telluri, igni aquæ atq;
 ventis, hisq; solis sacra faciunt iam inde ab initio. Vrania
 quoq; sacrificant, sic nimirum ab Assyrijs Arabibusq; edo-
 eli Assyrii Venerem Mylittam uocant, Arabes eandē Alit-
 tam appellant, Persæ Metrā. Sacrorum autem ritum circa
 hosce iam dictos deos huiusmodi quondā instituerunt. Per-
 sæ quippe sacrificaturi nec aras erigunt, neq; ignē incendū
 prorsus, sed neq; libamentis utuntur, aut tibijs, infulisue, au-
 molis. Verū ut quisq; diuis hisce sacra facere statuit, in lo-
 cum mundum uictimam sistens deū illum implorat, myrto
 maximē cinctam gestans tiarā. Sacrificans autē, non pro se
 solo, priuatimq; uota nuncupat, sed communiter uniuersus
 Persis bene precatur, in primis quidem regi: quando inter
 Persas omnes idē quoq; comprehenditur. Vbi uerō iā in mi-
 nutas portiunculas membratimq; hostiam conscindit, carni-
 bus elixis herbā substernit quā tenuissimā, maximē trifo-
lium Hæc collocatis impositisq; carnibus, magus asiani
 theogoniā accinit, siquidem hanc illi dicunt incantationem
 efficacissimam: citraq; magum nullum illis sit legitimū sa-
 crificiū. Mox sacrificus sublatis carnibus abutimur, in quē-
 cunq; usum illi fert animus. Ex omnibus diebus præcipuē
 colendum censent suum quiq; natalē, nimirum hoc die plus
 alijs æquum cēsant ciborum apponere. Et ditiores integros
 boues, camelos, equos, asinos, eosq; in fornace tostos isto die
 in mensam apponunt. Pauperes natalem minoribus pecori-
 bus honorant: cibus utuntur perpaucis, bellarijs multis, ne-
 que ijs admodum bonis. Hinc est quod Persæ dicant, Græ-
 cos pastos iam demum non esurire amplius. Nempe ipsis dē
 cœna cibi apponuntur precij nullius, & si quid apponā-
 tur,

tur, non cessant quin edant. Vinum largius illis apponitur. Eisdem nec uomere coram, nec urinam facere licet, quæ etiam nunc ita obseruantur. Poti, de rebus maximè serijs consultare consueuerunt. Nā si quando ipsis consultandum uideatur, tum postera die ieiunant, proponitq; is qui adibus illis, in quibus fortè consultatur præest, & si placuerit atq; ieiunauerint, utuntur ipsò: sin minus cōprobetur, abrogant: & de quibus ieiuni deliberauerint, de eisdem poti pronuntiāt. Si in uia inuicē sibi occurrant, facile cognoscēs si pares sint: nam salutationis loco se mutuò osculantur. Quòd si alter fuerit humilior paulò, genas osculatur duntaxat: sin autem alter fuerit multò inferior, prostratus adorat honoratiore. In primis illos obseruant reuerenter, qui proximè habitant. Secundas tribuūt his, qui à primis proximi, atq; sic deinceps progredientes, quo uiciniores, hoc arctiori necessitudine iudicatos existimant. Sic nimirum omnium hominum longè õptimos arbitrantur. Alios uerò quò remotiores dissiiti sunt, hoc à uirtute magis esse alienos: atq; illos demum secundum distantiam proportionem pessimos esse colligentes, qui à Persis adsint quàm remotissimè. Sub Medis imperiũ obtinentibus, pleraq; nationes quoque imperitabant: sed quibus omnibus prætrant Medi, ydem & affines, perinde atq; Persæ, colūt. Quæ gens imperij curam gerens, latè progressa fuit. Exterorum Persæ maximè omnium hominum studiosi. Nam & Medicam uestem propria elegantiore arbitantes, gestāt: & in pugnis thorace utuntur Aegyptico. Quin uoluptatibus etiam omnis generis quas semel senserint, frui student. A Græcis edocti, puerorum quoq; indulgent amorib. Puellas plures ducunt uxorū loco, atque præter has plerasque pellices alunt. Secundum bellicam fortitudinem potior ducitur numerosa sobolis procreatio. Et illi qui quàm

plurimos liberos ediderit, rex tanquam strenuum quippiam præstiterit, singulis annis munera mittit. Liberos eorum, à quinto anno incipientes usq; ad uicesimum, tribus duntaxat artibus instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, uera loqui. Ante quinquennium filius in conspectum patris non utitur, sed apud feminas degit. Quod ea gratia sic fit, ut si inter educationem decedat, nullam hac prolis iactura patri offerat molestiam. Equidem hunc morem laudo, item illum, ne ob unam tantum causam liceat uel ipsi regi occidere quæpiam, neq; alicui aliorum Persarum atrocius aliquid in familiam exercere ob unum solum delictum: sed expendere iubetur quisq; si plura ac magna patrarit, atq; tum demum iusta utatur indignatione. Suum aut patrem, aut matrem aiunt neminem unquam occidisse. Verum quotquot horum fortè acciderunt, omni necessitate excussa hos tandem deprehensos tradunt aut subdititios aut spurios. Quippe ueri simile nequaquam uideri aiunt, ut hic qui uerus parens sit, à proprio filio interimere tur. Quæcumq; apud eos fas non est facere, ea nec dicere. Turpissimum apud eos ducitur, mentiri: secundo loco, æs alienum debere, cum ob alias multas causas, tum quòd necessum sit eundem qui debet, mendacio quoq; obnoxium esse. Si quis è ciuilib. lepra aut uirilgine infectus sit, huic in urbem accedere non conceditur, neq; cum alijs Persis consuetudinem habere. Dicunt enim hos morbos illis immisos, quòd in solem peccauerint. Externum uerò qui ab iisdem acceptus fuerit, è regione sua exigunt, atq; ob eadem causam albas columbas in regionem illam afferunt. In flumen nec immeiunt, nec inspuunt, nec manus abluunt, nec denique simile quippiam faciunt, sed flumina inter omnia religiosissime colunt. Hoc quoque Persis accidit peculiare, quod quanquam illos lateat, nobis minime est obscurum.

Nempe

Nempe quæcunq; apud illos nomina uel corpori, uel magnificentia sunt similia, ea omnia in eadem terminari litera, quam Dores San appellant Iones Sigma. Esi animaduertas ardetius, deprehendes nomina Persarum non quædam, sed omnia similiter elaudi. Equidem hæc probè sciens de Persis, possum indubitato affirmare. Atqui ista quæ de mortuis produntur, obscuriora, neq; perinde certò: quòd uidelicet defunctorum Persarum cadauera non prius humentur, quam ab alite aut cane trahantur. Magos tanè sat scio hæc facitäre, quando quidem apertè faciunt: mortuumq; cera inuolutum in terram condunt. Magi uerò cum ab alijs hominib; tum à sacerdotibus Aegyptijs differunt. Siquidem hi nullius animantis occisione se polluunt, præter ea duntaxat quæ dijs immolant. Magi suis ipsorum manib; excepto homine atq; cane, quiduis occidunt: imò hoc palmarij loco ducentes si formicas serpentesq;, & breuiter, reptilia atq; uolatilia plurima necauerint. Atq; de horum ritibus hunc in modum dictum sit, nos ad institutam narrationem recurrimus. Iones atq; Aeoles ubi audierant Lydos citra negotium à Persis uictos, legatos Sardis mittunt ad Cyrum ultrò postulantes, ut iisdem conditionibus eos admitteret, quibus Croesi subiectos in diuisionem accepisset. Verùm Cyrus ad eorù postulata per huiusmodi similitudinem atq; apologum respondit. Tibicen quidam ubi pisces in mari conspexisset, canere tibia incipiebat, ratus nimirum eos ad cantus suauitatem in terrã progressuros: at spe sua frustratus, misso in mare uerriculo, ingentem piscium uim complexus traxit. Et cum palpitantes cerneret in sicco, dixit ad pisces: Temperate, inquit, nunc mihi quæso à saltationibus, quando non libuit me canente saliendo progredi. Quæ uerba Cyrus Ionibus Aeolitib;que iteo dixit, quòd Iones prius ipso Cyro per legatos ad am-

Iones &
Aeoles
ad Cyrum
legatos
mittunt
de dedi-
tione.

X

Ionie
Graec.

citiam inuitante flagitantesq; ut Cræso rebellarent constanter recusauerant: ac iam demum rebus non ex sententia succedentibus. parati essent Cæri imperata facere. Hac occasione ira commotus, dicto responso eos dimisit. Iones his auditis, ad suas quiq; uel reuertuntur, moeniaq; communium. Congregabantur autem in Panionio alij omnes, præter Milesios. Quippe cum his solis fœdus inierat Cyrus iisdem conditionibus, quibus & Lydos receperat. Porro reliquis Ionibus communi sententia uidebantur legati in Spartam mittendi, qui simul & præsentem rerum statum nunciarent, & auxilium impetrarent. Iones uerò illi, ad quos Panionium quoq; pertinet, urbes habent cû cæli bonitate, tum montium commoditate optimè sitas, quas nos nouerimus, adeo ut neque superior regio, neq; inferior, neq; ea deniq; quæ orientem occidentemque spectat plaga, Ioniam hac in parte æmulari possit. Siquidem hæc uel frigore riget, uel premitur aquis, illa rursus calore ac situ squalent. Lingua utuntur non eadem sed eius quatuor proprietates ducunt. Miletus prima apud ipsos ciuitas, ad meridiem uergens: post hanc Myus. & Priene: hæc quia in Caria habitabantur, cum horum lingua conueniunt. Illæ uerò in Lydia, Ephesus Colophon. Lebedus. Teos, Clazomenæ, Phocæa. iam distinctis sanè ciuitatibus, quantum ad linguam attinet non respondent, inter se tamen eadem sonant lingua. Reliquæ tres ciuitates Ionice, quarum duæ insulas habitant. Samum uidelicet, & Chium: tertia in continenti sita Erythrea. Ex his Chij & Erythrea eandem proprietatem sibi uendicant: Samij uerò ab his discrepantes, propriam quandam receperunt loquendi formam, atq; hunc in modum quatuor omnino linguarum sunt proprietates. Ac uerò ex iisdem Ionibus Milesij erant, qui cum Cyro metus prætextu fœdus pepigerunt. Insularibus

sularibus nihil dum grauius fuit metuendum, quandiu Persis Phœnices nondum fuerunt subiecti, & ipsi Persæ nauigij non uterentur. Porro hi non aliam ob causam ab Ionibus defecerunt, quàm quòd cùm imbecilles essent omnes alij Græci tum Iones oppido quàm infirmissimi, & nullius propemodum momenti. Si quidem præter unas Athenas, nullam ferè Græcia insignem habebat urbem. Iam enim alij Iones, atq; ipsi Athenienses, Ionum nomen refugerunt, non uolentes Iones appellari. Quinetiam nunc plerosq; ex illis uideas, quos nominis istius pudeat. Cæterum duodecim istæ ciuitates nomine ipso gloriabantur. Et ubi semel nomē sibi Panionij indidissent, sanum quoq; de suo nomine construxerunt Panionum: id quod nullis alijs Ionibus permittere in animum sibi induxere, nec erant qui magnopere postularent eiusdem participes fieri, exceptis tantum Smyrnaeis. Tale quippiam Dorienſibus accidit, qui Pentapolim incolunt, illam quæ antè Hexapolis uocabatur. Hi quoq; deprehenduntur adeò neminem è finitimis Dorienſibus ad Triopium sacrum admittere uoluisse, ut etiam populares suos, sicubi sacri legē transgredierentur, à ludorū communicatione excluderent. Nam in certamine Apollinis Triopij tripodes uictoribus constituebantur arci, & quos è sacro uictoribus nō liceret efferre, sed deo ipsi donare ibidē. At uir quidā Halicarnassens, nomine Agasicles, in eodē certamine uictoria potitus, ausus legem hanc uiolare, tripodemq; domum ferens sibi afferuare. Propter quod commissum, quinq; hæ ciuitates, Lyndos, Lalyſſus, Camerus, Cos atq; Cnidus, sextam ciuitatē Halicarnassum à sacrorū participatiooe mouerunt, hac uidelicet pœna Halicarnasseos multantes. Atqui mihi sanè uidentur Iones duodecim fecisse ciuitates, nec uoluisse plura recipere, propterea quòd dū Peloponnesum habuissent,

De Dorienſibus.

X

eorundem totidem fuerint partes, quemadmodum nunc quoque Achæorum, qui Ionas è sedibus suis exegerunt, duodecim sunt genera. Nempe prima secundum Sicyonem Pellenia iacet, deinde Aegira, & Aegæ, ad quam Crathis fluuius labitur, à quo Itabeus ille uocatus est. Post Aegæ Buta est & Helice, quod ab Achæis bello fracti Iones confugerunt. Post hanc Aegidn est & Rhyses & Partenses & Pharêses, atq; Olenus: præter hunc Pirus ingens fluuius fluit, postea Dyma & Tritæenses, qui soli mediterranea colunt. Hæ sunt duodecim Achæorum illæ portiones, quæ tum quidem Ionum erant. Hæcque causa fuisse uidetur, quapropter Iombus duodecim ciuitates constituere placuerit. Verum quod isti præcipuè magisque alij sunt Iones, aut præstantius quippiam gesserint, magna insania esset asseuerare, quando ex his Abantes sint, Euboia haudquaquam minima portio, qui tamen cum Ionum nomine nihil habent commune: & Minyia Orchomenijs admixti, Cadmaei, quoque, Dryopes, Phocæses, Molossii, Arcades, Pelasgi, Dores, Epidaurij atque alia pleraque nationes inter se cômiscebantur. Quorû alij ex Atheniensium Prytanæo progressi, nobilissimos se Ionum existimauerunt. Hi coloniam ducentes, loco uxorû Caricas habebant mulieres, quarum iam antè parentes interemerat: propter quam eadem mulieres Caricæ legem tulerunt, quâ iureiurando inter se firmauerunt, tradideruntque suis deinceps filiabus, quod uidelicet cum maritis nunquam cibum sumerent, neque proprijs nominibus compellarent, propterea quod eorum patres, maritos atque filios trucidauissent, & cum hæc patrassent, simul orbas ad concubitum uiolenter rapuissent. Hæc Mileti fiebant. Reges creauerant partim Lycios, Glaucio Hippolochi filio oriundos, partim Cauconas Pylios à Codro Melantii filio ortos, partim utrosque. Nomen

autem Ionum inter ceteros maxime amplectebantur sintque
 iam ueri atque genuini Iones. Omnes tamen Ionum nomen
 clatura communicant, quotquot Athenis oriundi Apaturia
 festa concelebrant. Concelebrant autem omnes præter
 Ephesios & Colophonios, qui soli ex Ionibus ab Apaturijs
 arcentur, idque ob cadis patratae causam. Est autem Panio-
 nium locus Mycales sacer, ad septentrionem uergens, com-
 munitè ab uniuersis Ionibus Neptuno Heliconio dicatus.
 Mycale autem promontorium in continenti situm: quod
 quia Zephyro uento expositum est, ad Samum pertinet. Ad
 hunc montem collecti uniuersi Iones, sacrificium operantur
 quod Panionia uocant. Accidit hoc sanè non Ionum sacris
 dumtaxat, uerum communiter omnibus Græcorum festiui-
 tatibus, ut in eandem literam simant, perinde atque Persa-
 rum nomina. Et hæc quidem Ionice sunt ciuitates Aeolicae
 ciuitates sunt. Cumæ, quæ & Phriconis uocatur, Larissæ,
 Nouus murus, Tenus, Cilla, Notium, Aegiroëssa, Pitana,
 Aegæa Myrina Gryniæ. Atque hæc undecim Aeolicae fuerunt
 priscae ciuitates. Vna autem Smyrna (Aeolica & ipsa ciui-
 tas) ab Ionibus diruta fuit. Alioqui & hæc duodecim erant
 numero in continenti sitæ, quæ ditionem habebant Ionibus
 præstantiorem: quæ tamen ad illius cæli temperiem nequa-
 quam accederent. Smyrnam uerò hac occasione amise-
 runt Aeoles, quòd Colophonios per seditionem è sedibus
 submotos recepissent, qui postea Smyrnaeos obseruantes dum
 extra urbem Bacchi sacra celebrarent, occlusis portis urbem
 occuparunt. Succurrentibus autem Aeolibus uniuersis, se-
 inter eos tractatum est, ut si Iones utensilia bonaque mobilia
 Smyrnaeis redderent, Aeoles Smyrna cederent. Hanc condi-
 tionem cum Smyrnaei accepissent, distributæ sunt undecim hæc
 ciuitates, suos quæque constituens ciues. Hæc itaque continentis
 sunt

Panionii
 locus.

Mycale
 promon-
 torium.

Aeolicæ
 urbes.

sunt ciuitates, exceptis ijs quæ Idem habitabant: nam illæ ad has non referuntur. Insulares uerò quinque ciuitates, Lesbium colebant, sextam enim in Lesbo Arisbam, Methymnæiam sibi subiecerant tanquam sanguinitate iunctam. In Tenedo una habitabatur ciuitas. & altera quadam in centum appellatis insulis. Iam uerò Lesbiijs Tenediisq; perinde atque cæteris Ionib. insulas tenentibus, cum nihil grauius esset metuendū, reliquis ciuitatib. communiter placuit Iones sequi,

Ionū & quocumq; illi duxissent. Porro ubi Ionum Acolumq; legati
Acolum legati ē
Sparta-
Sparta-
nis pe-
tunt au-
xilium,

quocumq; illi duxissent. Porro ubi Ionum Acolumq; legati
Spartā appulissent, id quod factū est properanter, ex omnibus delegerunt Phocensem quendam, cui nomen Pythermo, qui postulata proponeret. Hic purpurea ueste indutus, in Spartiatarum conuentum, qui ad famam legatorum collectus fuerat, processit: hortatusq; Lacedæmonios multis uerbis ad auxilium Ionibus ferendum. Illi, quanquam Ionum legatos repulerint, tamen myoparonem ablegarunt, quantum ego conijcio, hominibus instructum, qui rerum Cyri Ionumq; successum explorarent. Hi Phocæam appulsi, Sardis mittunt spectatissimum ipsorum nomine Lacrinem, qui Cyro Lacedæmoniorum mandata perferret. Cyrus audiens quæ Lacrines proferret, rogasse fertur circumstantes Græcos, quinā homines essent Lacedæmonij, & q̄ multi numero.

Cyri responsum ad legatum Lacedæmoniorum,
Cyri responsum ad legatum Lacedæmoniorum,
ro. Mox ubi hoc cognouisset, ad Spartiatarum dixisse: Equidem non extimui unq̄ homines illos, quibus locus est media urbe uacuius, ad quē collecti mutuis ipsi sibi iuramentis imponebant. His (si modò superi me seruauerint incolumē) non Ionū, sed propria sua incōmoda erunt deploranda. Hæc in uniuersos Græcos uerba detorsit Cyrus: quia fora ampla haberet, in quib. negotiationib. uteretur illi, Persæ ipsi horū nullo destineretur, neq; illis ullū forū. Post hæc Sardis Tabalo hominē Persæ cōmisit. Cræsi aut̄ cæterorūq; Lydorū thesaurum,

rum *Pactya* Lydo tradit deferendū. Ipse uersus *Ecbatana* contendit, *Cræsum* unā secum ducens, Ionū interim non magna habita ratione, etiamsi primi adoriendi fuissent. Quandoquidē *Babylon* ei obstaculo esse uidebatur, & *Bactriana* quoq; natio, itē *Sacæ* atq; *Aegyptij*, in quos ipse expeditionē facere in animo habebat. in *Ionas* aut alium quempia impetorem mittere. Postquam *Cyrus* ē *Sardis* *Lydos* exegit. *Pactyas* à *Tabalo* atq; *Cyro* desciscit. Et quia *Lydorum* thesaurū habebat, consensu nauib. auxiliarios mercede cōducit, maritimisq; omnib. persuadet, ut cōmunem secū expeditionem suscipiant. Quib. succedentib. *Sardis* castra admo-
nit, *Tabalumq;* in arce undiq; cōclusum obse dit. *Cyrus* hac ex itinere intelligens, *Cræsum* hūc in modum allocutus est: Quisnam, inquit, *Cræse* finis erit eorū, quæ nunc mihi accidunt, quādo nō cessant *Lydi*, ut uidentur tātis per & sibi, & mihi negotiū faceffere, dū eos prorsus delere aggrediar: Vi-
deor equidē perinde fecisse atq; is, qui occiso patre, filijs pe-
percit. Si quidē ego te capio, qui plusq; *Lydorum* parens es, ipsius *Lydis* urbem suā reddidi. Cū hanc suam sententiā *Cyrus* exposuisset, *Cræsus* excepit, ueritus nimirum ne *Sardis* funditus euerteret. Rex, inquit, *Cyre*, quāq; prudenter tu recteq; dixisti, moderaberis tamen furori, neq; patieris anti-
quam hanc urbem ita excindi, quæ cū superiorum, tū eorū quæ nunc acciderunt, causa non sit: nam priorum ego auctor fui, id quod me opte hoc capite pēdo: præsens factum *Pactyas* designauit, cui tu *Sardis* cōmiseras. Hic tibi pœnas det, *Lydis* aut ueniam dabis. Modò hac impera, ne uidelicet aliquando uirib. aucti, uel defectionem meditari ausint, uel molesti esse possint. Interdices illis ne arma bellica possideant, iubebisq; ut supra tunicam pallium gestent, indui cothurnos. Ad hac isdem citharam cantusq; indulgebis,

Pactyas
à *Cyro*
desciscit.

Cyrus
Cræsum
consulit
deponē-
dis *Ly-*
dis.

X

denique cauponari liberos instituere, & mox comperies, o rex viros in mulieres degenerasse, nihilque metuendum ne rebelles unquam a te desiscant. Hæc ideo Cræsus suggestit, ratus optabiliorem Lydis hanc esse conditionem, quæ semel subactos populari, sat sciens, ni prætextum idoneum committeretur, non persuasurum ut institutum deirectaret. Adde quòd formidabat ne in posterum aliquando Lydi si imminentem calamitatē effugissent, rebellantes à Persis funditus exterquerentur. Cyrus hæc Cræsi admonitione gauisus, remissaque iracundia, respondit ei se pariturum. Accersitoque continuo Mazare homine Medo, eadem illi præcipit, quæ Cræsus suggererat Lydis imperanda. Atque præter hæc mandauit illos omnes sub corona uenundari, quotquot unam cum Lydis Sardis oppugnassent. Pactyam autem uiuum ad se perducere. Et hæc quidem ex itinere præcipiens, Lydos compulsi ad Persarum mores recipiendos. Pactyas intelligens exercitum non procul abesse, conterritus confugit Cumam. Mazares uero nihil cunctatus, Cyri exercitus partem, quam secum ducebat, Sardis promouit. Verum ubi Pactyam iam unam cum suis commilitonibus Sardis abesse cognouerat, primum Lydos ad egi Cyri mandatis obsecundare. Et iam inde Lydi omnem uitæ rationem commutarunt. Deinde Mazares nuncios Cumam misit, qui Pactyam repescerent. Cumæi uero consilio inito statuerunt ad deum apud Branchidas referendum, quid facto opus esset. Erat enim illi oraculum peruectustum, quo Aeoles Ionesque communiter uitæ consueuerant. Oraculum hoc in Milestorum agro est situm ad Panormum lacum. Misissis igitur ad Branchidas consultoribus rogabant quidnam faciendum hac in re deo gratificarentur. Consulenti bus responsum est, Pactyam Persis esse permittendum. Quæ ubi relata audiuerunt Cumæi putauerunt oraculo acquiescendum, Pactyamque

Pactyam
fuga.

Panchi-
dicum ora-
culum.

reddendum.

reddendum. Ceterum cum huc bona pars propensa esset Aristodicus Heraclides, uir inter ceteros Cumæos clarus, seu oraculo parum fidens, siue ipsos consultore oraculi responsum non recte perferre existimans, constanter obstabat, quo minus oraculo Cumæi obtemperarent. Vnde factum est, ut uerum de Pætya consulturi, alij mitterentur sacerdotes consultores, inter quos ipse quoque Aristodicus erat. Hi cum ad Branchidas peruenissent, ex omnibus sciscitans Aristodicus oraculum, rogabat in hæc uerba: O rex, uenit ad nos supplex Pætyas Lydus, martem fugiens uiolentam: Persæ eundem repositos, iubent Cumæos hominem dimittere. Nos Persarum potentiam formidantes, tamen supplicem tan-
tisper reddere detrectauimus, dum intelligeremus ex te indubitate, quid facere nos conueniret. Hunc in modum sciscitanti Aristodico, idem rursus respondebatur quod priores retulerat, nemo, Pætyam Persis permittendum. Post hæc Aristodicus tale quippiam de industria aggreditur: Tempulum circumiens, passeret aliasque auiculas, quæ forte in templo istic nidulabantur, e nidis exemit. Quæ cum ille faceret, memorant uocem ex adyto auditam, quæ ad Aristodicum ferretur, atque huiusmodi quædam sonaret: Hominum sceleratissime, quamam libido te incescit, ut auderes meos supplices diripere? Aristodicum nihil dubitasse ad hunc modum respondere: Et tu, inquit, rex huiusmodi auxilium fers supplicibus, quando Cumæos iubet Pætyam tradere Persis. Cui deus respondens: Equidem, inquit, iubeo, ut impij male pereatis, neque deinde oraculum hoc de reddendis uestris supplicibus lacestatis. Porro ubi responsum hoc postremum referrent Cumæi, neque uolentes Pætyam Persis tradere interimendum, neque eundem penes se detinendo Cyrum, ad urbis suæ expugnationem excitare, ho-

Aristod.
ci astus
ob ad de
dendum
supplicem

minem

minem ablegant in Mitylenam. Mitylenai, cum Mazares subinde per nuncios Pactyam flagitaret, paciscuntur pro certa mercede mittendum: quod tamen nolim indubitato asseuerare, quandoquidem non fuit persoluta. Cumai cognoscentes ea quæ circa Pactyâ à Mitylenais gesta essent, misso ad Lesbû nauigio, Pactyam deportant in Chium. In didem nimirum ex Mineruæ tutelarîs deæ templo uiolenter raptus à Chijs redditur. Reddiderunt aut pro Atarnæi mercede, Atarneus autem locus est Mysiæ, Lesbo è regione situs. Et sic quidem in custodia Persæ habuerunt Pactyâ, ut Cyro cum primum liceret traderetur. Atq; multo iam inde tempore, Chiorû nullus Atarneo neq; molis libauit hordea ceis deo cuiq;, neq; secundæ mensæ fructibus inde decerpiti utuntur. Breuiter, omnia à sacrorû usu remouentur, quæ è prouincia illa proueniunt. Postquâ uerò Pactyas iam Chijs traditus fuit, Mazares mox in illos castra promouit q; unda eum Pactya Tabalum oppugnassent: & partim Prienenses subegit, partim Mæandri campû incurfauit, frumentatione militibus faciens, Magnesiâ etiam pari modo. Postremò Mazares morbo correptus, uita defungitur. In defuncti locum successit Harpagus, & ipse Medus: nimirum quem Medorum tyrannus Astyages indignis epulis excepit, quiq; Cyru in regni potestatem inuexit. Hic inquam à Cyro institutus dux, simul atq; in Ioniam uenit. urbes ductis aggeribus cepit. Nam ubi moenia ciuesq; undiq; exercitu clausisset, aggere ad murum obiecto citra negotium expugnaui: atque sic Phocæa prima Ionum ciuitate potitar. Phocenses primi Græcorû longis nauib. usi feruntur. Adriam simul & Tyrreniâ, Iberiâ atq; Tartessam occupauerunt. Nauigijs autē utebantur non rostratis, sed penticonteris, hoc est, lembis quinquagenum remorum. Hi cum primum Tartessum

uenissent,

Pactyas
Persæ
traditus

Mazari
mortuo
succedit
Harpagus.

uenissent, grati admodū fuerunt regi, cui nomen erat Argatho-
 thonio, quiq; id octoginta annis Tartesiorū regno prae-
 rat. *Argatho-
 nius rex* Vixit autē annis centū uiginti. Atq; Phocenses Argatho-
 nio ista occasione redditi sunt amiciores: quod uidelicet
 Phocenses iussit Ionia relicta in sua ditione sedes deligere
 ubicunq; illis liberet. Verū ubi hoc non persuasisset Pho-
 censibus, intelligeretq; interim Medū in eos exercitum du-
 cere, pecunias numerauit ad urbem muro circundandā, &
 quidem liberaliter numerauit. Siquidem ipsius muri ambi-
 tus non paucorum est stadiorū, totusq; ē maiusculis lapidi-
 bus, ijsq; affabrè concinnatis. Et murus quidem ille hoc pa-
 flo fuit constructus. Porro Harpagus exercitum promo-
 uens, urbē oppugnavit cū postulassent prius, si uellent Pho-
 censēs, sibi sat esse, unū duntaxat muri propugnaculū demo-
 liri, ubi habitationē extrueret, cetera illis se permissurum in-
 tacta. Phocenses seruitutē auersantes, responderunt diē unū,
 se ad consulandū sumpturos: interim dum cōsultaretur, ille
 exercitum ab urbe reduceret. Harpagus autē quanq; se scire
 diceret quid facturi essent, tamē permissurū ut cōsultarent.
 Etenim simulatq; ille exercitū reduxit. Phocenses continuo
 liberos instruunt, quib. liberos unā cū uxorib. atq; supellectile
 uniuerſa imponent: ad hēc statuas quoq; & donaria, nisi
 quae uel ferrea, uel lapidea, aut deniq; picta essent, omnia na-
 uib. important, quib. & ipsi cōsensus soluerūt: traieceruntq;
 in Chium. Phocēā autē iam desertā hominib. occupauerunt
 Persae. Phocenses autē postq; ipsis Chij insulas, quas Oenusas
 uocant, licitantibus addicere nollent, metuentes ne illuc em-
 porium transferretur, obq; hanc causam hēc eorum insula
 clausa fuit, concesserunt in Corsicam. Hic enim iam ante
 20 annos ciuitatem ex uaticinio condiderunt, nomine Ala-
 • liā. Interea Argathonius satis concesserat. Porro Corsicam
traiecit

traiefluri Phocenses prius diuenterunt Phocæa, præsidiaq;
 illic Persarū, quæ ab Harpago fortè custodiæ causa relicta
 fuerant, trucidarunt. Quibus patratīs, quòtquot ex classica
 sodalitate supererant, communi consilio sese mutuis execta
 tionibus dirisq; deuotionibus astringunt. Ad hæc grande
 saxum in mare demergūt, iuramentoq; confirmant, nō prius
 se de repetenda patria cogitaturos quàm saxum uadis imis
 leuatum renarit. Commodum uerò profectiōnem molienti
 bus, plus q̄ dimidiā eorum patrem desideriū cepit ingens pa
 terni soli, morumq; Phōcensiū. Et pleriq; etiā uiolatio iura
 mento remigrarunt in Phocæam. Alij uerò iureiurando sa
 tisfacientes soluentesq; ex Oenusi, Corsicam rectā petunt.
 Quò cum appulissent, cōmuniter habitauerunt unā cum alijs
 eolomis annis quinq; sacraq; erexerūt. Cæterum ubi iā uici
 nos circumquaq; hostili more popularentur, cōmuni senten
 tia bellum in eos adornant Tyrreni atq; Carthaginienses,
 uiriq; sexaginta nauibus instructi. Phocenses ex aduerso ar
 mati sexaginta quoq; naues milite implent, obuiāq; illis pro
 cedunt in mare, quod appellatur Sardonium. Cōmissa clas
 sica pugna, Phocensib. Cadmæa quædam contigit uictoria.
 Nā quadraginta illis naues perierunt, reliquæ uiginti contu
 sis rostris factæ inutiles. Regressi aut Alaliā, sumptis liberis,
 uxoribusq; atq; reliquis facultatibus, quantum naues ferre
 poterant relicta Corsica demigrarunt in Rhegiū. Verum è
 nauib. illis quæ perierant, quòtquot homines in Carthagini
 ensiū Tyrrenorumq; manus peruenerunt (capti enim pluri
 mi hi omnes protracti è nauibus, lapidib. obruti sunt. Dein
 cept uerò quæcunq; ex Agyllensiū uel pecorib. uel iumentis
 atq; hominib. locū illū acceperunt, ubi Phocenses lapidati
 fuerant, continuo morbida fiebant stupore atq; igne corri
 piebantur sacro. Agyllenses Delphos miserunt, uolentes cō
 missum

missum illud expiare. Pythia hac eos iussit facere, quæ etiã
 nunc ab Agyllais obseruantur. Nã & iusta illis persoluant
 magnificè & gymnicum celebrant certamen. Et Phocenses
 quidem huiusmodi fato usi sunt. Illi autè qui hinc progressi
 Rhegium confugerant, ciuitatē condiderunt in agro Oeno-
 triæ, quæ nunc appellatur Hyela. Atq; Phocensium in Io-
 nia res sic habent. Simile quiddam accidit Teijs, quos simul
 atq; aggerum beneficio cepisset Harpagus, omnes conscen-
 sis nauibus traiecerunt in Thraciam, ibidemq; urbem condi-
 derunt Abdera, cuius fundamenta prius fecit Temesius Cla-
 zomenius: sed nihil pro hac sua opera fructus reportans, à
 Thracibus explosus est, nunc tamen à Teijs apud Abdera
 heroum colitur honoribus. Hi igitur Ionum soli seruitutem
 non ferentes, patrium solū reliquere. Verùm alij Iones præ-
 ter Milesios, prælio superati tandem, accesserunt Harpago,
 sicut & illi qui defecerunt, uirosq; se strenuos declararunt,
 pro suis quisq; foriiter pugnans. Superati autem & capti, in
 sua quisq; patria remanserunt, eaq; quæ imperabantur subie-
 runt Milesij, qui iam Cyro fœdere astricti quietè agebant,
 quemadmodum superius à me cōmemoratum est. Huc itaq;
 in modum Ionia secundo in seruitutē redacta. Porro ubi Io-
 nibus ijs potitus esset Harpagus qui continentē habitabant,
 insulam horū exemplo cōterriti, ultro sese dediderunt Cy-
 ro. Iam uerò Ionibus etiamsi malè affectis, nihilominus sese
 ad Panionium recipiētib. audito Biantem Prienau salu-
 berimū dedisse consiliū, cui si obtemperassent, licuisset Græ-
 corū omniū felicissimos uiuere. Siquidē ille suasisit, ut cōmu-
 ni classe soluentes, Sardinia peterent. Ibidem una quadam
 urbe omniū Ionū cōstructa, absq; seruitute liberi feliciterq;
 uiueret: nimirū insula inter omnes maxima recuperata, alijs
 imperarent. Sin autem manerent in Ionia, nullam sibi ap-
 parere

De Teijs
 narratio

Biantes Io-
 nib. con-
 silij dat.

Thales
ionibus
consiliū
dat.

Da Carib.
bus nar-
ratio.

parere libertatis spem. Hæc Biantis sententia ipsis Ionibus periclitantibus prodita fuit. Sanū quoq; Thaletis illud consiliū iam ante subactam Ioniam datum: nempe qui iusserat Ionas unam quandam communē curiā habere, eamq; in Teio: propterea quod Teos in media esset Ionia. Alias autē urbes habitatas nihilominus huic parituras quā aliarum urbiū tribus, legibus parerent. Atq; hi quidem huiusmodi consilia dederunt. Harpagus subacta Ionia in Caras exercitum traduxit, & Caunios atq; Lycios, unā ducens Ionas atq; Aeoles. Nam Cares ab his oriundi, ex insulis progressi sunt in continentem. Olim enim Minoi paruerunt, appellabanturq; Leleges, & insulas habitabant, tributum autē nullum pendebant, quantum equidem possum superiora repetendo ē longissimo auditu coniectare. Eadem cum Mimos flagitabat, naues ei implebant. Ille felici usus belli successu, multos agros populatus est. Caricæ gentis omnium quæ illis temporibus claruerunt ingeniosissima, memorantur tria inuenta: quippe galeis cristas imponere primi docuerunt Cares, clypeis signa adiungere, postremò lora quoq; scutorum excogitauerunt. antea namq; citra habenas gestabāt quotquot clypeis utebantur, & baltheis duntaxat coriaceis fulcos collo sinistroq; humero sustinebant. Post Caras uerò tempore longo succedente, Dores atq; Iones ex insulis egressi, in continenti sedes posuerunt. Hunc in modū Cretenses de Carib. referunt. Quāq; his non assentiuntur Cares, qui se Aborigines atq; indigenas esse memorant eodemq; nomine usq; usos. Apud Mylassos Iouis Carib. delubrum ostendit uetustissimū, quo cōmuniter Mysi quoq; atq; Lydi utuntur, ut qui Carib. sint germani. Quippe tam Lydū quam Mysum Caris fratrem appellant, atq; ob id eodem uiti fano. Quotquot alterius sunt gentis, etiamsi Carum lingua utantur, non tamen

tamen sacro participant. Caunij, quantū mihi uidetur, indigenae sunt, etsi ipsi se è Creta oriundos affirmant. Linguam sanè aut ipsi ad Caricā accommodauerunt, aut Gares Cauricā edidicerunt, id quod agrè dijudicari potest. Siquidem legib. utuntur cū ab alijs gentibus, tum à Carum moribus multum diuersis. Nam apud illos laudatissimum habetur, iuuentutem frequenter amoris gratia ad cōpotationes conuenire, tam uiros quā mulieres, atq; pueros. Sacra principio sibi constituerunt externa, quorum postea pertasi, cum patrijs duntaxat uideretur utendū dijs, Caunij omnis ætatis sumptis armis, sacerdotem ad Calyndicos usq; montes persequuti sunt, fustib. cædentes exclamantesq; externos se exisgere deos. Et huiusmodi moribus illi utebantur. Lycij è Creta ab initio originem traxerunt. Cretā enim primum uniuersam barbari colebāt; deinde contendentib. pro imperio Europæ filijs Sarpedone atq; Minoë, Minos superior factus expulit Sarpedonem, eiusq; gregales. Hi propulsati, Asiæ ditionem occupauerunt Milyada. Et quā nunc Lycij colunt, olim erat Milyas, et Milyæ iam tunc appellabantur Solymi. * His igitur imperitabat Sarpedon. Mox Termilæ appellati, quo nomine etiā uicini eos appellabant tantisper, dum Lycus Pandionis filius à fratre Aegæo Athenis pulsus, ad Sarpedonem in Temilæ abiisset, factumq; esset, ut temporis progressu ad Lyci nomen Lycij uocarentur. Legibus utuntur partim Cretensiu, partim Carum. Quāq; hoc unum præter ceteros homines pro lege habent peculiare, quod à matrib. nomina sibipsiq; indunt. Et si quis obuiū percontetur quisnam sit, quæue familia ortus, à matribus auisq; protinus genus suum repetet. Et si qua ingenua seruo nupserit, liberi qui ex his suscipiuntur, ingenui atque nobiles existimantur. Sin autem uir uel inter ciues primarius uxorem duxerit

De Cre-
ta narra-
tio.

De Cnidijs.

externam aut pallacam, suscepti ex his liberi putantur non ingenui. Igitur illius tempestatis Cares nullum præclarum factum relinquentes, ab Harpago subacti sunt. Nec Cares tantum uerum & uniuerſi Græci quotquot illam regionem tenebant. Tenebant enim cum alijs, tum Lacedæmoniorum coloni Cnidij, quorum regio declinat ad pontum, appellatur Triopium. Nā cum initium Bybleſiæ ex peninſula incipiat ſintq; Cnidij propemodum circumflui, eam partem, qua boreā ſpectat, Ceraunius claudit ſinus, australe uerò Symanum Rhodiumq; mare. Reliquum frontem hoc eſt, iſthmum qui perquam exiguus eſt, nempe quinque ſtadiorū, Cnidij tenuerunt perfodere: uolentes interea, dum Harpagus Ioniam euerteret, ſuā ditionem in inſula formā redigere. Eratq; hic iſthmus quem perfodere ſtatuerant, ea parte qua continentem ſpectat, Cnidia. Id iam multa manu conantibus, diuinitus arbitror aliquid repugnaffe, quod nimirum omnes qui manum admouerēt, læderet, cum alias corporis partes, tum præcipuè oculos infeſtante petra. Cnidij miſſis nuncijs Delphos, rogant quidnam eſſet, quòd tantopere conatibus eorum aduerſaretur. Pythia, ut ipſi referunt Cnidij ſenario uerſu reſpondit in hanc ſententiam:

Iſthmum neq; aggerate, neque fodite.

Iupiter nanq; ipſe, ſi placuiſſet, feciſſet

Inſulam. Cum reſpondiſſet hunc in modum Pythia, Cnidij à perfodiendo Iſthmo deſtiterunt, ſequentiq; cū exercitu Harpago, ultrò ſeſe non commiſſo prælio dederunt.

Pedasij.

Pedasij, qui mediterraneam ſupra Halicarnaſſum colunt, aliq; uicini maximā diligentiam adhibere feruntur, ut eorū ſacerdos Palladi ſacram barbā habeat id quod ter illis accidiffe putatur: hi ſoli in Caria populi Harpago diu relictati, multum negotij exhibuerūt, montē extruendo, cui nomen

Lyda.

Lyda. Tandem tamen & ipsi expugnati. Caterum ubi in *Xanthium* campum exercitum produxisset *Harpagus*, *Lyci* contra progressi, pauciq; cum multis confligentes strenue sese gesserunt. Superati autem praelio fugatiq; in urbem sese recipiunt, uxores, liberos, atq; pecunias una cum totis familijs in arcem cogunt, admotoq; igne, arcem una cum cæteris rebus incendunt. Quæ ubi fecissent, ipsi regressi iureiurando se mutuo adstringunt, & cum hostibus iterum congruuntur, fortiterq; pugnando omnes oppetierunt.

Ex *Lycijs* autem qui *Xanthij* dicuntur esse, hi omnes præter octoginta quosdam *Istiazorum* sunt conuenæ. Qui octoginta cum emigrarunt, atq; ita superstites remanserunt. Atq; *Xanthum* hunc in modum obtinuit *Harpagus*, pari modo *Caunum*. Nam *Caunij* *Lycios* magna ex parte imitati sunt. Igitur inferiorem *Asiam* *Harpagus* subegit: superiorem ipse *Cyrus* deuicit, omnem gentem euertens, nullamq; relinquens. Ego illorum gestorum pleraq; præmittam, & ea duntaxat prodam, quæ illi quam plurimū laboris exhibuerunt & memoria digna sunt. Igitur *Cyrus* ubi continentem uniuersam suæ ditionis fecisset, *Assyrijs* bellū intulit. *Assyria* cum aliæ multæ magnæ urbes, tū uerò celeberrimi nominis ac ualidissima *Babylon* illic ubi euersa ab *istjs* *Nini* regio extiterat, ea urbs in ingenti planicie sita est, forma quadrata, magnitudine quoquò uersus centenū uicenū stadiorum, in summa quadringentorū & octoginta in circuitu quatuor laterū urbis. Tāta est *Babylonis* urbis magnitudo, quæ ita exornata est, ut alia nulla earum quas nos nouimus. Iā primū fossa ambit alta atq; lata, aqua plena. Deinde murus, quinquaginta cubitorum regionum crassitudine, ducentorum celsitudine. Est autem regius cubitus quam mediocris tribus digitis maior. Opera precium est me præter

Xanthij.

Babylonis deserti pte.

hac differere quemadmodū humus ē fossa sit egesta, & mu-
 rus effectus. Vt quidq; terra in deprimenda fossa efferebā-
 x ex eo lateres ducebant, quorū cū magnam uim extraxerant,
 eos in fornacibus coquebant. Postea cæno utentes, asphalto
 feruenti per tricesimū quemq; laterum ordinem summitates
 arundinū instipatas conglutinabant: & primum labra fos-
 sa, deinde ipsum murum ad eundem modū, super quem cir-
 ca oras extruxerunt dictas singularias, alteras alteris obuer-
 sas inter quas tantum intercapedinis relinquebatur, ut qua-
 driga interagi posset. Eius per ambitum centum portæ sta-
 bant, aræ omnes cum cardinib; iidem postibusq;. A Baby-
 lone octo dierū itinere abest alta urbs, nomine Is, ubi fluui-
 us est haud magnus eiusdem nominis, qui se deuoluit in flu-
 men Euphratem. Hic itaq; fluuius Is unā cū aqua permul-
 tos reddit asphalti bituminis grumos, quæ asphaltus ad mu-
 rū Babylonis comportabatur. Hunc in modū Babylon ex-
 tructa est. Eius duæ sunt plagæ, quas interfluit fluuius no-
 mine Euphrates, qui magnus & altus, & celer, ex Armenijs
 in rubrum mare decurrit. In hunc uterq; murus lacertos ex-
 porrigit, eiusq; incuruæ utrinq; ripæ cōtilib; laterib; pro ma-
 ceria prætexuntur. Ipsa urbs plena domib; est ternarū qua-
 ternarūq; contignationū, scēia in uias rectas cū alias, tū
 uerò transuersas, q̄ ad flumen pertingunt. Ad quarum sin-
 gulas pro numero uicorum portulæ factæ sunt in maceria,
 quæ flumen sepiebat, & ipsæ aræ, & ad flumen idē feren-
 tes. Et hic quidem murus lorica est. Alter uerò interior non
 multo, q̄ hic debilior, sed exilior. In utraq; urbis media pla-
 tea est murus erectus, quorū hic regiā cōprehendit ambitu
 prægrandi atq; ualido in altero Iouis Beli templū æreis por-
 tis, id quod mea etiam nunc ætate extat, duorum undecun-
 que stadiorum amplitudine, figura quadrata. In sacri me-
 dio

dio turris solida, crassitudine simul & altitudine stadij, cui
 alia rursus superimposita turris, & huic deinde alia, ad ocla
 uam usq;. His extrinsecus scalæ sunt in circuitu adhibitæ,
 per quas ad singulas conscenditur turres. In medijs gradib.
 ductus, sellæq; in hoc factæ, in quibus ascendentes liceat se-
 dere ac conquiescere. In postrema turri sacellum est aliud,
 in quo lectus est splendide stratus, & apposita in mensa au-
 rea. Statua in hoc sacello nulla est, neq; hic noctu cubat ho-
 mitum aliquis, præter mulierem unam ex indigenis, quam
 ex omnib. deus delegerit, uti narrant Chaldaei huius dei sa-
 cerdotes. Narrant enim illi, tametsi mihi parû credibilia re-
 ferre uidentur, deû uidelicet ipsum templû ingredientem, in
 hoc cubili conquiescere, sicut & Thebis Aegyptiacis ad eû-
 dem modû in Thebani Iouis fano, si modo Aegyptijs fides
 habenda est, mulier quoq; cubare creditur: quæ mulieres cû
 uiris non putantur habere consuetudinē. Idem fit apud Pa-
 tara Lyciæ urbem, quâdo oraculum celebratur. Neq; enim
 id fit perpetuò: ubi id futurum est, uates noctu in templum
 concluditur. Porro in Babylone præter hæc commemora-
 ta, aliud est sacellum inferius, quod Iouis magnâ habet sta-
 tuam, eamq; auream, pone mensam, & ipsam auream, simul
 & sustinaculum cum sella, omniaq; aurea, adeò ut Chaldaei
 octingentorum talentorû auri opus existiment. Extra tem-
 plum altare est, & ipsum aureum, & præter hoc aliud alta-
 re ingens, in quo solennes hostiæ immolantur, quandoquidē
 aureum illud non licet hostiarum sanguine polluere, præ-
 terq; lactentium. Insuper in hoc maiusculo altari Chaldaei
 quotannis centû millia talentorum thuris adolent, quando
 huic suo deo sacra faciunt. Eratq; in hoc templo etiamnum
 illo tempore statua duodecim cubitorum è solido auro:
 quanquam ego hanc non uidi: sed ea refero quæ à Chaldaeis

Semira-
mis.

Nitocris

referuntur. Hanc statuā Darius Histaspis filius insidiosè ca-
ptans, nō ausus tamen fuit diripere, sed q̄ postea Xerxes Da-
rii filius abstulit. sacrifico (qui uetabat statuam loco dimoue-
ri) interempto. Atq̄ illud templum hoc pacto fuit ornatum.
sunt & multa priuata donaria. Huius Babylonis multi aliij
reges extitēre, uerū in exponendis rebus Assyrijs mētionem
faciā, qui & muros ornauerunt & templa: & inter eos duæ
feminae. Harū prior, quæ quinq; atatibus ante posteriorem
regnavit, uocata est Semiramis. Hac per planiciem aggeres
extruxit spectaculo dignos, cum ante hac flumen eā omnem
restagnare solitus esset. Posterior regina Nitocris nomine
extitit superiore solertior. Cuius cū alia monumenta extite-
runt, quæ ego cōmemorabo, tū uerò hoc, quod animadu-
rens imperiū Medorum ingens ac pacatū, subactasq; ab his
multas urbes, & inter has Ninū, permuniuit se omnibus quā
potuit maximè. Ante omnia fluuium Euphratem, qui
primum mediam ipsorū urbem interfluens, reclusus erat, tor-
tuosum reddidit, fossis superius depresso, adeò ut quendam
Assyriæ pagum, nomine Arderica, ter influat, & qui nunc è
mari per Euphratem Babylonem uersus subuehatur, ter ad
hunc eundem pagū applicent, idq; triduo. & hunc quidem
talem reddidit. Aggerem uerò ex utroq; fluminis labro ag-
gestit uisu mirandū: tantæ est & magnitudinis & sublimita-
tis. Multo supra Babylonem aliquantulū seorsum à flumi-
ne, & fodit paludis eluuiē, profunditate quidem ad aquam
semper ducta: latitudine uerò eius quoquo uersus trecento-
rum uiginti stadiorū. Hac fossitia humus ad fluminis ripas
aggesta est, quem locū ubi depresso, crepedinē ambitus eius
lapidib; induxit. Hac duo, ut flumen flexuosum & lacuna
tota fossa esset, ideo fecit, ut fluuius per multos anfractus re-
tentus, sedatior mearet, & nauigationes in Babylonē essent
inortuose,

tortuosa, & ex ipsis nauigationibus longus ambitus lacunæ exciperetur. Ad hæc quacunq; erat regio ad inuadendū oportuna, & cōpediaria ex Medis uia, hæc intersepit, ne Medi cōmercio Assyriorū ipsius negotia cognoscerent. Et hæc quidē ex profundo circūiecit. Cæterū ex eis talem fecit cōmunitionem: Cū sit urbs in duas dirēpta regiones, fluuiio mediū tenēte quoties aliquis ex altera in alterā regionē trāsire uolebat sub regib. superiorib. is necesse habebat nauigio trāsire: quod erat (ut reor) sanē molestū. Huic rei prospexit: siquidē ubi effodit effluuiū lacus, aliud opere eodē monumentū sui reliquit. Saxa prægrādia præcidit, q̄ ubi in expedito fuerunt, & locus depressus, in locū ipsum quē depresserat, omnē fluminis cursum auertit. Cū hic locus effossus impleretur, in terea pristino alueo arefacto, oras fluminis intra urbē ac de scēsus, qui ex portulis ad flumē ferūt, extruxit coctis laterib. eadē ratione qua muri extructi sunt. Extruxit itē circa mediā fermē urbē pōtem ex ijs quos effoderat lapidib. ferro eos ac plūbo deuinciens. Hūc sublicij quadratis, per quem Babylonij trāsirent, interdium cōmittebat, easdē noctu tollebat: hac uidelicet causa, ne pernoctē trāsēuntes mutua furtā exercebant. Vbi lacuna repleta est flumine, & opus pōtis exornatū, tūc fluuiū Euphratē è stagno in pristinū reuocauit alueū: atq; ita lacus quē foderat, uisus est utiliter factus, & pōs in usum ciuiū extructus. Eadem regina hunc machinata est dolū: Supra portas urbis celeberrimas, in loco edito atq; cōspicuo, sepulcrū sibi extruxit, atq; his literis inscripsit. Si cui regū Babylonis post me futurorū fuerit pecuniæ penuria, aperto sepulcro sumat quantūcunq; libuerit pecuniæ, dūtaxat indigēs, alioqn ne aperiat. Nō. n. bonū fuerit. Hoc sepulcrū tādū fuit immotum, dū regnum peruenit ad Dari ū. Is indignum esse ratus, se neq; uti quippiā his portis (ideo au-

Cyrus in
Labyri-
num Ba-
byloniæ
regē du-
cit exer-
citur.

X
Cyrus
Gyndem
fluvium
in mul-
tos ri-
uos diui-
dit.

tem non utebatur, quòd supra caput ipsius transeuntis mor-
tuus situs esset) neq; sumere pecunias repositas, & eas ipsum
prouocantes, reſerauit monumentũ in quo non quidem pe-
cunias inuenit, ſed literas ita dicentes: Nifi pecunia eſſes in-
explebilis, & turpis lucri cupidus, haud aperuiſſes urnas de-
functorũ. Talis extitiſſe hæc regina memoratur. Aduerſus
cuius filiũ Labyntiũ, patris nomen, & Aſſyriæ imperiũ ha-
bentẽ Cyrus exercitũ duxit. Ducit aut̃ rex magnus exercitũ
probẽ domi cõparata re frumentaria; atq; pecuaria. Porta-
tur item aqua ex flumine Choaspe, Suſa præterfluente, quo
uno ex omnib; fluminib; rex potat, Cuius Coaspis aquã de-
coctã, & in argentea uafa diffuſam, ferentes per multã car-
ruca quatuor rotarũ. multis trahentibus, aſſiduẽ comitan-
tur, quocunq; ille proficiſciitur. Cyrus Babylonem tendens,
ubi uenit ad Gyndẽ amnem (qui in Mantienis ortus monti-
bus, per Dardaneos in Tygrim alterũ amnem fluit, q Opim
urbẽ præterlabens, rubro infunditur mari) conabatur hunc
flumiũ Gyndẽ trañcere, cũ non poſſet niſi nauib; trañci. Inte-
rim ei quidã è ſacris equis candidis petulanter ingreſſus flu-
uiũ, transire conabatur. Hunc fluuius uorticibus contor-
quens, obruendo abripuit. Cyrus per quã agre ferens hæc
fluminis iniuriam, illi cõminatus eſt, ſe ſic redditurum eum
tenuẽ, ut poſthac facile uel à mulieribus transiri poſſet, ne
genua quidem tingentiib; Hæc minatus, expeditione in Ba-
bylonẽ intermiſſa, copias ſuas biſariã diuiſit. Dehinc alueos
ad funiculum designauit centenos & octogenos, utrinq; ad
Gyndis labra omnino cõuerſos, quos diſtribuitis copijs effo-
di iuſſit. Et opus quidem, ut quod à tãta multitudine fieret,
perficiebatur tamen eo faciendo eã aſtate triuerunt. Cyrus
ubi Gyndem mulclauit in trecentos & ſexaginta riuos didu-
clũ, & alterum uer illuxerat, ita porro ire Babylonem per-
git.

Sit, Babylonij cum producto exercitu praestolantib. Qui ubi propius urbem ille promouit, cum eo conflixerunt, praelioq; fugati, in oppidū se receperunt. Ii tamen quia Cyrum iā pridem animaduverterant inquietū esse, uiderantq; omnes pariter gentes aggredientem, cōportauerant multorum sanē annorū cōmeatus. Ideoq; tunc obsidionē nullius momenti faciebant. Et Cyrus cū iā in longo tempore nihil admodum res proficerent, inops cōsiliij erat. Tandē siue alius ei anxio suggessit, siue ipsi in mentē uenit quid in rem esset, sic statuit faciendū: Instruētis uniuersis copijs partim quā fluiuius urbē ingreditur, partim à tergo quā egreditur. praecipit, ut dū cernerent alueū posse transiri, illac urbē inuaderent. Ita instruētis atq; admonitis suis, cum inuiliori exercitus parte abiit ad stagnū. Eō ubi peruenit, q̄ Babyloniorū regina fecerat apud flumen, & apud stagnū, quod erat palus, eadem ipse fecit. Nā reuocato flumine, alueū eius pristinum uado transibilem reddidit. Id tale ubi actū est, Persae qui ad hoc ipsum instruētī erant, per alueū unde fluiuius Euphrates abfcesserat, mediorū ferē femorū tenus gnauiter Babylonem introierunt. Quos Babylonij si factū Cyri prius aut audissent, aut sensissent, haud dubiē, contēpto eorū ingressus pessimo exitio effecissent. Nam obseratis omnib. quae ad flumen ferūt portulis, cōscensisq; septis ipsi pro ripis stātes illos progressos ueluti in cauea exceperunt. Nūc ex inopinato eis Persae astiterūt: & cū capti essent q̄ media urbis incolebant Babylonij, propter eius tamē magnitudinem nō sentiebatur (ut fertur) ab his qui circa extrema habitabāt. Sed fortē quoniam nūc dies festus eis esset, exercēdis choreis atq; oblectatiomb. opera dabatur, donec planē rem animaduverterunt. Atq; ita primum capta est Babylon. Cuius urbis quāta sit potentia, Babylon cum ex alijs multis pandam, tum uerō ex hoc, quod cū regi

Cyrus Ba
bylon
potitur.

magno omnis plaga, cui imperat, sit distributa in ipsius atq;
 exercitus eius alimentū, p̄ter tributa ex duodecim quib. an-
 nus cōstat, mensib. quatuor regio Babylonia octo reliq; eū
 omnis Asia alit. Ita huius regionis potētia tertiā Asiæ partē
 æquat, & eius principatus quē satrapiā Persæ uocant, o-
 mnium prouinciarū lōgē est optimus, adeo ut Tritachmæ Ar-
 tabaxi filio, q̄ pro rege tributū hoc exigebat, singulis dieb.
 singulæ argēti plenæ artabæ penderētur. Est aut̄ artaba mē-
 sura Persica, capacior q̄ Atticus medimnus trib. chœmicib.
 Atticis. Ad hæc erāt ei peculiares eq̄, p̄ter bello destinator,
 admissarij octingēti, cū equarū quib. admittebātur sexdecim
 millib. nā singuli ad uicenas admittūtur. Præterea canū In-
 dicorū tāta alebatur multitudo, ut adp̄bēda eis cibaria, qua-
 tuor in eadē planicie magni uici attributi essent, aliorū tri-
 butorū immunes. Atq; hæc p̄sidis Babylonis pecularia erāt.
 In Assyriorū terra parū pluit, quod in ea frumētū germinat,
 id demū est, quod ex flumine irrigatur. Irrigatur aut̄ seges,
 & frumentū prouenit, nō quēadmodū in Aegypto, flumine
 sua spōte in rura ascēdēte, sed manib atq; scrobib. irrigatū.
 etenim Babylonica regio oīs, quēadmodū Aegptiaca, di-
 stinguitur, quarū maxima nauib. trāsiri potest, ad solē hyber-
 nū uergēs, ex Euphrate exient in Tigrim, alterū flumē, iux-
 ta quod urbs Ninus sita erat. Hæc regio oīum quas nos uidi-
 mus, lōgē optima est, dūtātaxat ferēdo frumento. Nā in arbo-
 rib. ferendis, ficu, uite, oleo, nequa q̄ de principatu cōtendit.
 Ceteris aut̄ fructu procreādo adeo ferax est, ut nunq̄ nō ferē-
 ducenta reddat; & ubi p̄stās bonitate se uincit, etiā ad trice-
 na, quaternū ferē digitorū latitudine triticeis atq; hordea-
 eis folijs. milij uerō ac sesami proceritate instar arborū etsi
 mihi cōpertā tamen memorare supersedeo probē sciens, his q̄
 nunq̄ Babyloniā regionē adierūt, q̄ de frugiferis dicta sum,
 p̄q̄ incredibilia uisum iri. Oleo neutiq̄ utūtur, nisi quod ex
 sesamia

Assyri-
 natura.

amīs faciūt. Sūt eis passim oēm regionē palmæ sua spōte
 nascētes, pleraq; fructifera: ex quib. & cibos & uinū & mel
 cōficiūt, curātes more ficorū. Harū, ut aliarū arborū, Græci
 masculas uocāt, quarū fructū his q̄ palmulas ferūt, alligāt,
 ut illinc prodiēs culex, palmulas penetrās cogat maturesce-
 re, aliog occasuras. Masculas. n. in fructu culices ferūt, quem
 admodū caprifici. Venio ad id, quod ex omnib. q̄ de ea regio
 ne secūdū ipsā urbē, mihi pro summo miraculo est differen-
 dū. Nauigia illorū q̄ p flumē cōmeāt Babylonē, oīa sūt orbī
 culata atq; coriacea, q̄ pecuarij. Armenij, qui supra Assyrios
 incolūt, ex castis salicib. faciūt instruūtq; pellib. nudo illarū
 extrinsecus posito in modū soli: neq; puppe discreta, neq; pro-
 ra acuminata, sed in specię clypei magis orbiculata. tale na-
 uigiū stramēis stipatū, fluuiio deferēdū p mittūt, cū alijs reb.
 iū uerò dolijs palmarū uino onustū, dirigētib. illud duob. cū
 totidē palis: quorū alter introrsū palā trahit, alter exterius
 pellit. Fiūt aut nauigia hæc & magna admodū, et minora,
 quorū maxima q̄q; ferūt pōdus q̄q; milliū talētorū, singula
 singulos asmos uiuos intus habentia maiora etiā plures. In
 quos illi postq̄ nauigātes Babylonē puenerūt, onusq; distra-
 xerūt, lignaq; nauigij, atq; oīa stramēta adduxerūt, pelles cō-
 gerūt, & eos in Armeniā agitāt, aduerso. n. flumine nauiga-
 ri p illius rapiditate nullo pacto pōt. Qua ex causa nō ex li-
 gnis sed ex pellib. nauigia fiūt. Idē ubi asmos agitādo in Ar-
 meniā redierūt, alia ad eūdē modū nauigia cōparāt te naues
 q̄dē eorū tales sunt. Amictu aut tali utūtur: duab. amiciūtur

Babylo-
 niorū ue-
 stimenta

Babyloni-
orum
lex con-
iugalit,

X

est cultus. Leges uerò quæ constitutæ ab ipsis, hæ sunt: una q̄
dem prudentissima, altera aut̄ (quantū ego sentio) qua Hæ-
netos ex Illyrijs audito uiri per singulos pagos. Semel quorā-
nis ista fiunt. Vbi uirgines effectæ sunt nobiles, eas congre-
gant. & uniuerſas unū in locū conducunt, quas circūſisten-
te uirorū frequentia, surgens præco sigillatim uēdit, sed pri-
mū pulcherrimā omnium, secundū hanc (ut q̄ plurimo uenda-
tur auro) aliā euocat, quæ post illā est speciosissima. Vendū-
tur aut̄ in contuberniū, quarū pulcherrimas quasq̄ Babyloni-
j. qui locupletes, & ijdem cælibes sunt, mercantur, ut quisq̄
licitando alterum superat. At ex plebe qui sunt cælibes, his
non est opus pulchra forma, ideo pecunias ac turpiores ac-
cipiūt urigines. Nā præco, ubi uirginū speciosissimarū per-
egit uenditionē, excitat deformissimā, si quis illorū merca-
ri uolens existat, edicitq̄ quisquis uelit q̄ minimo auri sum-
pto eā in matrimoniū habere, donec illi qui minimo conten-
tus est, fœmina addicitur. Ita aurū ex speciosis uirginib. con-
ficitur, & per easdem cuicunq̄ uolenti deformes ac debiles
collocantur. Quarū nullā cuiq̄ emptori fas erat sine fideiuf-
sorib. abducere, sed datis fideiussorib. de cōtubernio uxoris
ita demum licebat abducere: sed de hoc non conueniebat.
lex lata erat ut aurum illi redhiberet. Quinetiam ex alio
pago uenientib. licebat uxore mercari, si uellent. Hæc apud
eos honestissima lex erat, quæ tamen non perseuerauit. No-
uissimè aliud quiddā excogitauerūt, ne quis fœminas inui-
ria afficiat, neue quis aliā in urbem abducatur. Nam postea
quā expugnati malè accepti sunt, remq̄ domesticā absum-
pserunt, unusquisq̄ plebeius ob uictus inopiā filias suas ad-
git ad quæstum corpore faciendum. Alterā item sapienter
condiderunt legem, languentes efferendi in forū (neq̄ enim
medicis utuntur) ut de eorum languore consulant qui eos
adeunt,

Babyloni-
orum lex
de agro
tis.

X

Adeunt, si quis & ipse eundem passus est morbum, aut alium uidit patientem. Hæc uiri qui illos adeunt consulunt, hortanturq; ad ea, quæ ipsi faciendo effugerint simile morbum, aut aliud nouerint effugisse. Nec fas est cuiquam languentes præterire silentio, nec ante quam explorauerit quoniam laboret ille languore. Sepulcra eisdem in melle sunt, luctus funebris Aegyptio persimilis. Quoties cum uxore miscetur uir Babylonius, adhibito thymiamati assidet, & ex aduerso mulier idem facit. Sub diluculum abluuntur ambo, nullum uas priusquam se abluerunt tacturi. Eadem & hæc Arabes faciunt. Vna istidem Babylonij lex est, omnibus modis execranda: nempe omnibus mulieribus indigenis commune est, semel in uita ad Veneris templum desidentibus cum externis uiris consuetudinem habere. Cæterum cum pleraque sint diuitijs tumentes, quæ sui copiam facere recusent, hæc uehiculis cameratis subuectæ, pro templo consistunt, relictæ interim à tergo magna famulitij turba. Pleraque etiam hunc in modum faciunt: Ad templum Veneris sedent, nodis corollisque tempora reuinctæ, quibus dum aliæ seorsum abeunt, aliæ egrediuntur. Nam diuerticula undecunque sic funiculis distincta aditum præbent externis ad mulieres illas, quæ cuique libuerit deligenda. Porro cum semel illic consederint, non prius domum regrediuntur, quam hospitum aliquis pecuniam mulieri in sinum iniecerit, & cum eadem à fano seorsum, abducta rem habuerit. Hospitem autem illum qui pecuniam obtulit, dicere oportet: Tanti ego tibi dea Mylitam imploro. Myliatam enim Assyrii Venerem appellant. Ac uero pecuniam illam, quantulacunque sit, non est fas reijcere, siquidem in sacrum conuertitur usum. Neque mulieri etiam permittitur hospitum aliquem repudiare, sed quicumque is est, qui pecuniam obiecerit primum hunc illa sequitur citra delictum. Postremo ubi iam congressa fuerit cum externo mulier, dea expiata, domum reuertitur. Ac

Babyloniorum lex de scortatione.

deinceps

deinceps haud ita multo conduxeris. Iam quæ forma sunt elegantiori, citius (ut par est) expediuntur: quæ uerò deformes, diutius coguntur desiderare pro templo, anteq̃ legi faciant satis. Fiq̃ interdū, ut uno atq; altero anno, aut etiam triennio atque diutius expectare oporteat miseris. Alicubi nempe in Cypro, similis quædā lex est. Hæc sunt Babyloniorū instituta, quorum tres suos familiæ quæ nullo alio nisi piscib. uictitant. Quos captos ubi arefecerunt ad solem, hoc faciūt: In pilā deiiciunt, ac pistillis pinunt: deinde linteis conseruant, unde quisquis uult cōspergit, offamq; facit, q̃ in modū panis torreat. Cyro post hanc gentem ab eo subactā, incessit cupido Massagetarū in suā potestatem redigendi. Quæ gens fertur & magna esse & robusta, ad aurorā solisq; ortum sita, trans Araxem flumiū è regione Issedonorū. Sunt qui dicant, eā Scythiæ nationis. Araxes Istro maior, & idem minor esse memoratur. & in eo frequentes insulæ Lesbō pares magnitudine: & homines qui illas incolunt, æstate uesci radicibus quibuscunq; quas ipsi euellunt. Arborum autē fructus quos maturos cōperiunt, in cibum reponere, quo per hyemem uescantur. Apud eos etiā inueniri arbores talem fructū ferentes, qui iactus in ignem ab his, qui ad se calefaciendum conuenerunt ioco circumsedentes incenso igne, sic ebrios reddit odorē suo. ut uinū Græcor. & eo uehementius, quo plus eim fructus fuerit iniectū, quoad cōsurgatur ad tripudiandū, ac perueniatur ad cantū. Atq; hæc fertur eorū esse uiuendi cōsuetudo. Araxes porro fluius à Mantienis quidem, unde & Gyndes (quem Cyrus in trecentos ac sexaginta didaxit riuos) fluit, sed per sexaginta ora prorumpens, quæ uno excepto in paludes eluuiēsq; euoluitur, ubi feruntur homines habitare, qui crudis uictitent piscibus & pro uestibus utantur uitulorum marinarum pellib. Reliquum illud per apertum fluit in mare Caspium, quod mare per sese est, nec ullo cum

Massagetar.

Araxes fluius.

Mare caspium.

alio cōmifcetur: Nam & illud quod Græci omnes pernau-
 gant. & id quod extra columnas uocatur Atlanticū & Ru-
 brum, idem est mare. Caspium uerò alterum, ac per feipsum
 est longitudinis quindecim dierū curfu nauis qua remis uta-
 tur, latitudinis ubi fpaciofiffimum eft, oēto dierum: qua ex
 parte ad uefperum uergit, Caucafo pratentum monte, cum
 maximè uestitatis, tum summæ altitudinis, multas atq; in fe
 onnifarias gentes habente, ac pleraſq; omnes agreſti mate-
 ria uiſitantes, ubi arborū frondes his q̄ ſunt apud nos ſimi-
 les feruntur eſſe, quibus cōtuſis & aqua dilutis, illi animalia
 ſibi per ueſtes inſcribere dicuntur, eaq; animalia numq̄ elui,
 ſed perinde atq; ab initio eſſent intexta, ſi cum reliqua lana
 ueteraſcere. Horum quoq; hominum concubitus ſicuti peco-
 rum in propatulo eſſe. Et ad ueſperam quidem uergens hoc
 mare quod Caspium uocatur. Caucasus cohibet: qua uerò
 parte uergit ad auroram orientemq; ſolem, planicies excipit
 proſpectu immenſæ magnitudinis. Quam ſpacioſam plani-
 ciem non ex minima parte Maſſagetae poſſident, quibus bel-
 lum Cyrus inferre cupiebat multis ac magnis ſolicitatus in-
 citatusq; cauſis. Primum ſua genitura, quod uidebatur ma-
 ius quiddam homine eſſe. Secundo loco, felicitate qua fue-
 rat uſus aduerſus hoſtes. Quamcumq; enim gentem Cyrus in-
 uaderat, ea gens nullo pacto potuerat euadere. Erat autem
 Maſſagetarum regina deſuncto uiro Tomyris, nomine: ad q̄
 in cōiugium petendā Cyrus miſit uerbo duntaxat, nolens eā
 habere uxorem. Animaduertens illa nō ſe in coniugium, ſed
 regnum Maſſagetarum peti, acceſſum Cyro interdicit. Po-
 ſtea Cyrus cū dolus nō procederet, progreſſus uſq; ad Ara-
 zem, apertè inſeſto cum exercitu Maſſagetæ tendit, flumen
 pontibus iungit, quib. copias traſijciat factis ex nauibus, tur-
 res de ſuper edificans. Ad quem in hoc labore occupatum,

Tomyris.

Cyrus
 Maſſage-
 tæ bello
 petiit.

Tomy-
ris regi-
næ man-
datū ad
Cyrum.

Cræsi cō-
siliū su-
per To-
myris
mādato.

Tomyris caduceatorem misit, qui diceret: Rex Medorum de sine incumbere, in quæ incumbis, nescius an ista quæ constituisti, tibi conducibilia erunt. Omissio incepto apud tuos ipsius regna, & nos sine finium quorum sumus principes esse. Verum tu admonitionibus his uti noles, & omnia mala quam otium. Quod si tantopere affectas laceffere Massagetas, omitte quam sustines ærumnam, iungendo fluuium ac nobis tridui itinere digressis, trajicio in nostram regionem: aut si maius nos excipere in uestrā, tu hoc idem facito. Hac ubi Cyrus audiuit, accitis Persarum primorib. coactisq; in mediū rem proponit, consulens, utrū sibi agendū consisterent. Illorū in idem conuenēre sententiā, iubentium recipi in ipsorū regionem cū suo exercitu Tomyrim. Quā sententiā Cræsis Lydus cum adesset, improbat, in contrariū disserens his uerbis: Equidem tibi rex etiam antea dixi, quando quidem Iupiter tibi me tradidit, quicquid animaduertero errari in tua domo, id omne me pro uiribus auersurum. Nam meæ ruinæ etsi ingrata, mihi tamen exitere disciplina. Si tibi esse uideris immortalis, & eiusmodi exercitui præesse, nihil est opus ut meam tibi dicam sententiā: sin uero te quosque agnoscis hominem, & alijs talib. præesse, illud in primis discito humanarū rerū circum esse: qui rotatus, semper eodem fortunatos esse nō sinit. Ideoq; de hac, q̄ proposuisti re, secus ego atq; isti sentio. Si enim hostes in terrā nostram uolumus excipere, id tibi ex hoc periculum erit, ne fugatus omne omittas imperiū: quia haud dubiē uictores Massagetas non se retro fuga recipient, sed tuas provincias adorientur. Victor aut tu non adeo multum uincis, q̄ multū si transfessus in terrā illorū, uictis Massagatis instabis fugientib. Hoc enim pro illo substituito consilium, ut uicto hoste rectā pergas ad subigendum Tomyridis regnum, & quidem sine duce.

duce. Deforme est enim atq; intolerabile, *Cyrum* *Cambysis* filium mulieri cedentem detrectare pugnam. Itaq; mihi placeat, traiectis copijs procedere eousq; , dum illi in occursum prodeant; atq; dehinc ita faciendo, dare operam, ut illos superemus. Namq; , ut ego audio, *Massagetæ* bonorū sunt *Persicorum* insueti, & magnorum comodorum expertes. Eis ergo uiris propone in nostris castris instructarū affatim epularum magna ui pecorum interfecta, cum magna etiam uī poculorum uini meri, atq; omnis cibariorum generis. Hoc ubi fecerimus, imbecillissimis quibusq; militum ibi relictis, cum reliquis ad flumen nos recipiamus. Quib; tantis bonis illi cōspectis (nisi me fallit opinio) se ad ea cōuertent, unde nobis supererit facultas magnas res perpetrandi. Atq; hæc quidē in discussione uenere sententiæ. *Cyrus* autē priori repudiata, *Cræsi*q; probata sententiā, indixit *Tomyridi*, ut retrocederet, utpote aduersus illā traiecturo. Illa quemadmodū à principio sponderat, regressa est. *Cyrus* in *Cambysis* filij sui (cui regnū tradebat) manus præbuit *Cræsum*, ac maiorem in modū, ut hominē honore beneficijsq; prosequeretur, præcipit: si sua aduersus *Massagetæ* tractio, non rectē cederet. Hæc ubi præcepit, eosq; remisit in *Persidē*, ipse cum copijs suis flumen traiecit. Trāsmisso *Araxe*, ubi nox aduenit, uidit per quietē talē uisionem: Videbatur *Cyrus* in somnijs cernere maximū natu filiorum *Hystaspis*, habentē in humeris alas, quarū altera *Asiā*, altera *Europā* inumbraret. Erat *Hystaspi* *Achemenidæ* *Arсамenis* filio, ex liberis natu maximus *Darius* nūc fermē 20 annū ætatis agēs, in *Perside* relictus quod nō maturus militiæ esset. Experrectus *Cyrus*, uī sum suū intra se retractabat: quod cū ei magnimomēti uideretur uocato *Hystaspi*, remotis arbitris inquit: Filius tuus, *Hystaspes*, mihi, atq; regno meo insidiari deprehensus est:

Cyri somnium.

hoc unde proculdubio poverim, per me noscas licet. Dii mihi, quod mei curam gerunt. quaecumque euentura sunt ostendunt. Siquidem proxima nocte inter quietē liberorum tuorum natu maximū in humeris habentē alas: quarum altera Asiā, altera Europā inumbraret. Ex quo uiso nulla tergiversatio est, quin ab illo mihi tendantur insidiae. Quapropter tu quam rapidissimē in Persidem reuertere: facitoque, ut, cum ego subactis Massagetis, illuc rediero, filium tuū mihi sistas ad causam dicendam. Et Cyrus quidem haec locutus est, scilicet, quod sibi insidiari Dariū suspicabatur. At deus ei portendebat, ipsum ibi mortem appetiturum. & eius regnum ad Dariū esse peruenturum. Respondens illi Hystaspes: Absit (inquit rex, ut quispiam uir genere Perses, tibi molatur insidias. Qui si quis sit, is primo quoque tempore morte mulctetur. Tu enim Persas ex seruis liberos, ex subditis aliorum hominum dominos effecisti. Quod si qua tibi uiso filium meum indicat, rebus nouis contra te studentem, ego tibi eum exhibeo pro tuo arbitratu utendum. Hoc reddito sponso, Hystaspes traiecto Araxe, Persidem contendit, Cyro filium suum Dariū in custodia seruaturus. Cyrus autē Araxe traiecto progressus unius diei iter, quae Cræsus admonuerat, exequitur, relictisque illic imbeli parte copiarum, mox cum expedita manu ad Araxem reuertitur. Hos itaque relictos, ex Cyri exercitu aggressa tertia Messagetani exercitus pars, sese defensantes, interemit. Eadem conspecto epularum apparatu, post aduersariorum cadem; ad epulandū discūbit: refertaque cibo, ac uino soporatur. Persae superuenientes, horū multos occidunt, multoque plures uiuos capiunt, cum alios, tum uerò ducem eorum, reginae Tomyridis filiū, cui nomen erat Spargapises. Tomyris cognito exercitus, ac filij sui capū, misso ad Cyrum caduceatore, ita inquit: Inexplebilis

plebilis cruore Cyre, ne spiritus tollas ex hoc quod actum est. si fructu uiteo, quo ipsi disenti adeò desipitis, ut descende in corpus uino improba à uobis uerba fundantur: tali ueneno filium meum uicisti, dolo, non praelio superior. Quare meum admitte consilium bene tibi consulentis: ubi, reddito mihi filio, ex hac regione, ferens impunè, quòd tertiam Messagetarum partem profligasti. Quæ, nisi feceris, per solem iuro, Messagetarum dominum, fore, ut ego te (etsi insatiabilem cruore) tamen satiem. Hæc uerba ad se perlata, Cyrus pro nihilo habuit. Filius Tomyris Spargapises, ubi uino laxatus, didicit se in malo esse, exorauit à Cyro, ut uinulis solueretur. Statimq; cum solutus est, ac manuum compos effectus, seipsam interemit. atq; hic quidem talem obiit mortem. Tomyris autem, quando Cyrus ipsam non auscultaret, contractis suis copijs, ita confligit cum Cyro, ut hanc pugnam ex omnibus, quæ inter barbaros extiterunt, acerrimam censeam extitisse: quamq; ita gestam fuisse accipio, primum utrosq; spatio inter se distantes, sagittas egisse: deinde sagittis absumptis, concurrentes, lanceis pugionibusq; fuisse confertos: ac diu pugnantes, præstitisse, neutris fugere uolentibus, ad extremum Massagetarum superiores extitisse: ibiq; eum permagnam exercitus Persici partem, tum uerò Cyrum ipsum oecubuisse, cum unum de triginta omnino regnasset annos. Cuius cadauer inter casorum Persarum stragē Tomyris exquisitū, cum inuenisset, caput in utrem demisit, quem humano cruore cōpleuerat: mortuoq; insultans, inquit: Tu quidem meum uiuentis, & in pugna uictricis filium perdidisti dolo captū, at ego te (prout interminata sum) cruore saturabo. Hæc de Cyri uite exitu: de quo, cum multa referatur is q; mihi maxime uerisimilis uidetur, à me cōmemoratus est.

Massagetae, & amictum gerūt, & uicium habent Scythi-

Tomyris
filius ubi
mortem
infert.

Cyri exitus.

Massa-
getarū
mores.

co similem. Ex equis præliantur & pedibus. Vtroque enim genere ualent: sagittarij item atque hastati. Sangares, hoc est, pugiones. è more gestantes: in omnibus auro uentes & ære. Viuntur namque ære in omnibus, quæ ad hastas, ad pharetras, ad Sangares pertinent: auro autem in cunctis, quæ ad capitulis, ad baltheorum, ad axillarum ornamentum spectant. Equorum iidem pectoribus æreos thoraces circumdant. Cincta frantum, frænâque & phaleras, aurum adhibent: ferro, atque argento nihil prorsus utentes. Quorum in regione, cum immensa sit auri, atque æris copia ferri tamen atque argenti nihil est. Moribus his utuntur. Nam quod Græci memorant, facere Scythas, id non Scythæ faciunt, sed Massageta. Si quidem uir Massageta, quoties libidine capitur mulieris, suspensa ad plaustrum pharetra, sine pudore concumbit. Terminus uitæ nullus eis propositus est: ubi quis admodum senuit, eum conuenientes proximi quique cognati immolant, & cum eo aliquot pecudes, quarum carnibus pro epulo, ubi de coxerunt, uestuntur, quod genus obitus apud eos beatissimum habetur. Languore extinctos non edunt, sed terra operiunt, loco damni putantes, quod ad immolationem non uenerunt. Nihil omnino serunt pecoribus uiclitant. piscatuque, qui eis abunde ex Araxe fluuio suppeditat, ac lacte quod potitant. Ex dijs unum Solem uenerantur, cui equos immolant. His autem est eis mos sacrificandi: ut deorum perniciosissimo è pecoribus omnibus perniciosissimum maculent.

HERO:

HERODO-

TI HALICARNASSEI

HISTORIARVM,

Liber II.

Qui inscribitur

E V T E R P E.

Pro uita functo, regnū suscepit Cambyſes, Camby-
 eius filius, & Caſſandaneæ Pharnaſpo geni- ſes Cyro
 ta: quam ante uirum defunctam, Cyrus. & ſuccedit
 ipſe ingenti luctu proſecutus eſt: & cæteris,
 quibus imperabat, lugeri præcepit. His pa-
 rentibus ortus Cambyſes, cū Iones & Aeoles, pro hæredi-
 tarijs ſibi ſeruis exiſtimaret, aduerſus Aegyptios fecit expe-
 ditionem, comparato, cū ex alijs, tum uerò è Græcis, qui-
 bus dominabatur, exercitu. Aegyptij, prius quàm apud eos
 regnaret Pſammetichus, omnium hominum ſe priores exti-
 tiſſe arbitrabantur: uerū Pſammeticho regnum adepto,
 cū inceſſiſſet cupido noſcendi, qui nam primi hominum ex-
 itiſſent, ex eo tempore putauerunt Phrygas, quàm ſe prio-
 res extiſſe, ſe uerò quā cæteros. Enimuerò Pſammetichus,
 ubi ſciſcitando, qui nam primi hominum extiſſent, nullū
 exitum inuenire poſſet, huiusmodi rem machinatur: Pueros
 duos ex humilibus parentibus recēſ natos, tradit paſtori,
 inter pecora educandos, hunc in modum: Luſſit neminem co-
 ram eis uocem ullam edere, ſolitaria in caſa ambos ſibi ipſi
 relinqui, eiſdē in tēpore capras admoueri, ubi lacte expleti
 forent,

Pſammeti-
 chus Ae-
 gypti rex
 pueros du-
 os curat
 nutriēdos
 à mutis.

Hæc ideo faciebat, iubebatq; Psammetichus, quod cuperet ex pueris, ubi inarticulatè uagire desisterent, audire, si qua uox prima erumperet, prout & contigit. Nam ubi bimatus exactum est tempus, pastori qui hæc administrabat aperienti ianuam atq; intranti, ambo infantes porrectis manibus procidentes, beccus clamabant. Quod primò audiens pastor, obtulit. Cum uerò crebrius adeunti, & obseruanti, idè uerbū frequentaretur, ita demum re domino indicata, iussus ab eo pueros attulit exhibuitq;. Quos, cum & ipse Psammetichus audisset, percontabatur, quinam homines beccus quippiam appellarent? Hæc percontans, comperit, Phrygas sic panem appellantes. Tali negotio argumentati, Phrygas se priores extitisse, Aegyptij concesserunt. Quod ita actum esse, equidem ex sacerdotibus Vulcani, qui sunt Memphi, audiebam. Græci tamen alia multa & inepta memorant; Psammetichum pueros educandos curasse apud mulieres, quarum linguas præcidisset, Hactenus de puerorum educatione referebant. Alia quoq; apud Memphim audiui ex Vulcani sacerdotibus, cum quibus in colloquium ueni. Quin etiam harum ipsarum rerum gratia, & Thebas, & Heliopolim, id est, Solis urbem, me contuli, animo cognoscendi, nunquid consentanea forent, his, quæ Memphi dicerentur. Nam Heliopolitani feruntur, Aegyptiorum esse solertissimi. Atq; ex ijs narrationibus, quæ ad rem diuinam pertinentia audiui, ea non libenter enunciauerim, nisi ipsorum tantummodò nomina, existimans omnes homines sentire de his. Quorum quicquid commemorabo, id oratione coactus, cōmemorabo. Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare: Omnium hominū primos Aegyptios annū cōperisse, distinguētes eū in duodecim temporum menses. Idq; comperisse ex astris; eo scientius (ut mihi
uidea

videtur) hoc agentes quā Græci, quod Græci quidem tertio quoque anno intercalare mensem introducunt tēporis gratia: Aegyptii uerò 13. dieb. quibus 12. mēses taxant, adijciunt huic numero quotannis quinos dies. Unde eis ratio circuli tēporū cōstat eodē redeuntis. Aegyptios quoque primos 12. deorū cognomina censuisse, & ab illis Græcos fuisse mutuatos. Item primos dijs, & aras, & simulachra & delubra statuisse: quin etiam animalia in saxis sculpsisse quarum rerū pluraque ita affecta opere demonstrabant. Præterea primum mortaliū regnasse Menem, ac sub eo omnē Aegyptiū præter Thebaicā plagā palustre fuisse: ex eāque nihil eorū, quæ supra stagnum Myrios extāt extitisse: in quod stagnū à mari per flumen 7. dieb. nauiga:ur Atque de regione bene mihi dicere uidebantur. Manifestū est ei, qui si antea nō audierit, tamē inspexerit, modò sit solertia præditus, Aegyptū, in quā Græci nauigāt, accessionē esse terræ, ac fluminis donū: quinetiā loca supra stagnū hoc, ad 3. usque diē ū nauigationē, de qua nihil amplius cōmemorabant Est autē & aliud tale. Nā Aegyptiacæ regionis huiusmodi natura est. Aegypti
natura. Iam primū cū Aegyptū uersum in alto cursum tenes, procul ab ea adhuc diurnæ nauigationis spatium, patieris sensum cœni, etiā in aqua 11. alta passus: quæ res declarat eatenus esse humi aggestū. Ipsius autē Aegypti longitudo secundū mare est 60 schœnorum id est, funiculorum: quemadmodum nos Aegyptum distinguimus à sinu Plinthinete, id est, lateritio, usque ad stagnū Selbonidis, ad quod mons Cassius usque pertingit. Itaque ab hac parte sexaginta schœni sunt. Etenim, qui modicum terræ possident, metiuntur illa passibus: qui minus inopes terræ sunt, metiuntur stadijs: qui multum possident, parasangis: qui plurimū sanè, schœnis. Constant autem parasangæ 13. schœni sexagenis stadijs, Ita erit Aegyptius secundū mare stadiorum

diorum trium millium sexcentorū. Hinc ad Heliopolim mediterranea uersus Aegyptus spacioſa eſt, ſupina omnis, & aquarū inops, ſimul ac limoſa. A mari ad Heliopolim eundo per ſuperiora, eiufdem penè ſpacij iter eſt, cuius ab Athenis illud, quod ab ara duodecim deorū fert Piſan, & ad delubrum Iouis Olympij: quæ itinera, ſi quis computet, inueniet aut parum quiddā differre, quo minus paria ſint: aut nō amplius 15 ſtadijs. Nam uiæ, quæ ex Athenis Piſam fert, 15 ſtadia deſunt, quo minus ſit mille & quingentorum ſtadiorum. At ea, quæ à mari ad Heliopolim ducit, hunc ſtadiorū numerum complet. Ab Heliopoli per ſuperiora eundo Aegyptus anguſta eſt. Nam qua parte mons Arabiæ exporrigitur, ab Aquilone ferens ad meridiem, atq; ad auſtrum, ſemper per ſuperiora pertingit ad mare, quod rubrum uocatur, ubi inſunt lapidiciæ ad pyramides, qui ſunt apud Mēphim exciſæ: ab hac quidē parte deſinens mōs, declinat in quæ diſſeſum eſt. Qua uerò parte productior ſeipſo eſt, duorum ego audiebā menſiū itineris eſſe ab aurora, ad heſperū: & eius extrema, quæ ad aurorā uergunt, ſeracia thuris eſſe. Atque hic quidē mons talis eſt. Quo aut latere Africā Aegyptus ſpectat, alius mōs ſaxeus extēditur (in quo pyramides ſunt) ſabulo obſitus eodē modo, quo Arabici montis tractus, qui ad meridiē fert. Itaq; quod ab Heliopoli eſt nō ita multorū ſpaciorū eſt, quod modò Aegypti ſit, ſed 4. duntaxat dierū nauigatione. Aegyptus anguſta eſt inter eos, quos dico montes, quod intercapedinis campeſtris eſt terra, ſtadiorum ferme (ut mihi uidetur) qua parte artiſſima eſt, non amplius ducentorum, è monte Arabico ad eum, qui dicitur Punicus. Illinc rursus Aegyptus laxa eſt, atque ita ſitus regionis natura comparatus eſt. Ab Heliopoli autem ad Thebas, 9. diebus nauigatur, ſpacio 4360 ſtadiorum, hoc eſt,

est, unius & octoginta schœnorū: quæ Aegyptia stadia collecta secundū quidē mare, sunt, prout à me superius indicatū est, tria millia sexcēta: quātū uerò à mari ad Thebas mediterraneū sit, indicabo. Sunt enim sex millia ac cētū uigintī stadia: à Thebis autē ad urbē, nomine Elephantinā, octingēta uiginti. Huius igitur regionis, quæ à me dicta est, pleraq; pars, ut & sacerdotes aiebāt, & mihi ipsi esse uidebatur, acquisititia Aegyptijs est. Siquidem quod inter prædictos mōtes, supra Memphim urbem positos, mediū est, uidetur mihi sinus maris aliquando fuisse, quemadmodū ea, quæ sunt circa Ilium, & Teuthrariam, & Ephesum, & Meandri planiciem ut hæc parua magnis cōparentur. Quoniā nullū eorū fluminū, quæ has regiones oblimauerunt, dignū est cōparari uni ex septem ostijs Nili, magnitudine. Sunt & alij fluuij, nequaquā ad magnitudinē Nili, qui magna opera ediderūt, quorū nomina possem referre: cum alij, tum uerò Achelous, qui per Acarnamiā fluens in Echīnadū insularum mare, iā eas media ex parte fecit continentē. Est autē Arabicæ regio, nō procul ab Aegypto sinus maris, productus ex eo quod rubrū uocatur, lōgus ita, atq; arctus, ut differendo ostendā. Prolixitas quidē, inchoando nauigationē ex Inacho in amplū æquor, cōsumit quatuor dies remigationis: latitudo uerò, ubi sinus amplissimus est, dimidiatū diē nauigationis: in quo situ quotidie reciprocanō aquarū, & uadosum æstuariū est. Aliū huiusmodi arbitror sinū in Aegypto extitisse: quorum alter mare ad aquilonem habet, Aethiopiam uersus: alter Arabicum: de quo differere pergā, ferens ex austro in Syriā, qui penē inter se suos recessus termināt, exiguo quodā terræ interuallo dirēpti. Quòd si in hūc Arabicū sinū Nilus uelit aluē suā conuertere, quid eū prohibebit assiduē fluentem, quin intra uiginti millia annorum illum oblimet? Ego

Sinus Arabicus.

enim credo intra decem millia annorū . qui ante me natum
 transierunt, sicubi siccanea facta sunt, nimirum, & sinū sic-
 caneum fieri posse, etiam multò (quam hic est) maiorem, à
 tanto flumine, atq; ita opcroso. Itaq; quæ de Aegypto à re-
 ferentibus audiui, ea & ipse ita habere existimo. Quippe cū
 uideam, & Aegyptum esse exporrectam à terra contigua, et
 conchylia existere in montibus, ac salsuginem exudare, quæ
 etiam pyramides corrūpat : & montē hunc, qui in Aegypto
 imminet Memphi, arcas solas habentem. Præterea regionē
 hanc nulli alteri cōterminæ, aut Arabiæ, aut Africa, aut Sy-
 riæ assumilē esse. Etenim Arabiæ maritima, ubi Syri incol-
 lūt, pulla humus est, et fragilis, utpote limus ex alluuiōibus
 ab Aethiopia, flumine deuectus. Nā Punicū humum scimus
 magis puniceā esse, et magis subarenaceam: Arabicam uerò
 atq; Syriacā argillosiorē, ac suppetrosam. Quincitiā ut ma-
 gnū huius terræ documentum aiebant sacerdotes, sub rege
 Myri fluiū, quoties octo cubitis dū minimū influebat, irri-
 gasse Aegyptū, quæ supra Memphim est necdū ab obitu My-
 ris nōgenti sunt anni, ad tēpus, quo hæc ego à sacerdotibus
 audiebā. At nunc, nisi ad sedecim, aut ad quindecim saltem
 cubitos ascendat fluuius, regionē nō transcēdit. Quæ regio,
 si proportionē in altū surgat, et tantundē ad incrementū tē-
 dat uidētur mihi Aegypti, utiq; hi, qui infra paludē incolūt
 cū alia loca, cū uerò eū qui uocatur Delta, idem passuri,
 omni futuro tēpore eā regionē nilo non restagnante. quod
 aiebāt ipsi passuros aliquando Græcos. Nā cū audirent o-
 mnē Græcorū terram pluuiā perfundi, nō fluminibus, ut su-
 am, dicebant fore, ut decepti aliquando magna spe, malē
 esurirent. Qui sermo hoc dicere uult, Græcos si nolit eis
 Deus pluere siccitate extinctum iri: ut quibus nihil sit aliud
 aquæ, nisi tantum quod ex Ioue subministratur. Atq; hæc,
 qua

quæ ab Aegyptijs in Græcos dicuntur, rectè habent. Age nunc uicissim dicam, quomodo res apud ipsos Aegyptios habeant. Si (ut superius dicebam) quæ infra Memphim est regio (hæc enim est, quæ augetur) uelit in altum augescere proportionem præteriti temporis, quid aliud Aegyptios, qui illuc incolunt, quam esurituros? si neque gustare ea, quæ ab Ioue sunt, neque à flumine restagnari queant rura ipsorum. Isti namque ex omnibus hominibus, atque ex omnibus Aegyptijs, maxime illaboratum percipiunt fructum, neque proscindendis aratro sulcis, neque subigendo solo, neque aliud quicquam exercendo eorum, quæ in aruis colendis ceteri mortales laborant: sed postquam fluius sua sponte superueniens irrigauit rura, et rursus irrigata deseruit, tunc in suum quisque rus iacto semine sues immittit, conculcatoque suis semine messem deinde expectat: atque ubi suis semen uersauerit, ita demum frumentum percipit. Quod si uelimus de Aegypto Ionum uti sententias (qui solum Delta esse Aegyptium aiunt, à Persei specula appellatum, dicentes, illam secundum mare ad Pelusiaca usque Tarrichea quadraginta schœnorum esse: à mari autem mediterranea uersus, pertingere ad Cercasorum urbem, iuxta quam scinditur Nilus in Pelusium fluens, et in Canobum: cetera uerò Aegypti (partim esse Africæ, partim Arabiæ) ostendamus, hac ratione utentes, nullam Aegypti primitus fuisse regionem. Nam Delta eis (ut ipsi dicunt, et mihi uidetur) defluxa humus est, ac nuper, ut sic dicam, extitit. Itaque si nulla eis terra erat, quid curiosi sunt, putantes se primos homines extitisse? qui ne in puerorum quidem experimentum (qui primam linguam proderent) ire debebant? quos ego opinor, neque cum loco, quem Delta Iones uocant, pariter extitisse: sed semper fuisse, ex quo genus humanum extitit, progressuque terræ multos ex eis reliquos fuisse, multos aliunde subingressos. Idcirco
olim

olim Thebæ Aegyptus uocabatur, cuius ambitus est stadiorum sex millium, ac centum uiginti. Itaque si nos de eis rectè sentimus, Iones non rectè sentiunt de Aegypto. Sin rectè Iones sentiunt, ostendo, neque Græcos, neque Iones scienter computare: qui cum aiunt, tria membra totam esse terram, Europam, Asiam, Africam, quartum membrum annumerant Delta Aegypti, si non sit, neque Asia, neque Africa. Nā secundum hanc rationem nō est Nilus, qui Asiā ab Africa disternat. Qui cū diuortia faciat circa acumen Deltae, quod in medio est, id Asiā, & Africae esset. De quo nos Ionū sententiā missam facientes ita sentimus: Aegyptū quidē eā omnem esse, quæ ab Aegyptijs incolitur: quemadmodū Ciliciam eā, quæ à Cilicibus, & Assyriā, quæ ab Assyrijs. Sed Asiā, & Africae, scimus recte ratione, nullum esse terminum, nisi terminos Aegyptiorum. Si uerò, quod Grecis persuasum est, sequemur sentiemus omnem Aegyptum, quæ à Catadupis, & Elephantina urbe incipit, bifariam diuidi, & utrūque cognomen obtinere. Aliā enim eius partem esse Africae, aliā Asiæ.

Nilus. Quippe Nilus à Catadupis incipiens, mediā interfluens Aegyptum, irrumpit mari, uno quidem usque ad Cercasorū urbē alueo, deinceps tripartito: quorū alueorū unus ad auroram, quod Pelusium ostiū, alter ad uesperam tendit, quod Canobicū ostiū nominatur. Tertius, quo rectā Nilus meat, talis est: Delatus per superiora in acutū Deltae proficiscitur, dehinc mediū Delta scindēs, in mare euadit, non minimā huic alueo portionem aquæ præbens, nec minimè celebrem, quod Sebennyticum ostiū appellatur. A Sebennytico item duo alia diuiduntur ostia, in mare ferentia, quibus hæc sunt imposita nomina, uni Saiticum, alteri Mendesium. Nam quæ Bolbitinum, & Bucolicum nominantur, non sunt natia ostia, sed defossa. Huic mea opinio, tantam esse Aegyptū, quanta

quanta ratione demonstraui, testimoniū etiā dat oraculum, quod ab Hammone est redditum, quod ego posterius, quā ita in animum induxeram, circa Aegyptium audiui. Nā qui sunt ex urbe Marea, & Apia, incolentes Aegypti fines Africam uersus, quod sibi Pæni, nō Aegyptij uiderentur, quodq; perosi sacrorum caeremonias, nollent bobus fœminis prohiberi miserunt ad Hammonem, negantes quicquam cū Aegyptijs sibi esse cōmune. Habitare enim se extra Delta, nullūq; sibi cum illis linguæ esse cōmercium, ac uelle sibi fas esse omnia gustare. Hæc eos Deus facere non permisit, inquiens, Aegyptum eā esse, quam Nilus supergressus irrigaret. quiq; intra urbem Elephantinam incolentes, ex hoc flumine potarent, eos esse Aegyptios. Hæc illis ita responsa sunt. Porro Nilus, ubi inflatus est, non modò Delta inundat, uerumetiā plagam, quæ dicitur Africanā esse, aliquoties, & Arabicā: idq; utroq; uersus, duorum dierum itinere, & amplius eo uel minus. De cuius fluminis natura, neq; ā sacerdotibus quipiam, neq; ab alio ullo percipere potui: cum promptissimo forem animo ad hæc ab illis audienda, cur Nilus aquis inflatus deueniret, inchoans intumescere ab æstiuo solstitio, ad centum usq; dies, & propè totidem diebus retrocederet, relinquens fluentia: ita per omnem hyemam tenuis esse perscueret ad solstitium rursus æstiuū. De his nihil omnino potui percipere ab Aegyptijs sciscitando, num aliquam uim Nilus haberet, natura diuersam ceteris fluuijs. Hæc ego noscendi cupidus, eos interrogabam, & cur solus omnium amniū, nullas ex se auras remitteret. De qua tamen aqua quidam Græcorum insignes cum uellēt effici sapientia, trifariam differuerunt. Quarum opinionū duas ne mentione quidem dignas existimo, nisi eatenus ut illas tantū significem. Parū una ait, aëntos Etēstias esse in causa, ut Nilus infletur, prohibentes

De Nilii
natura di-
sputatio.

cum

cum effluere in mare. At qui nonnunquā Etesiae nondū spirauerunt, cū Nilus id agit. Ad hāc, si Etesiae causa forent, oporteret alia quoq; flumina, quaecūq; Etesis obnoxia sunt, idem quod Nilus, pati: & eo magis, quo tenuiora sunt, minores gurgites exhibentia. Sunt aut̄ multa in Syria, multa in Africa flumina, quae nihil tale patiuntur, quale patitur Nilus. Altera opinio est incredibilior quidem quā hāc, quae dicta est, dictū tamen admirabilior, quae ait illum, quod ab oceano fluat, istud efficere ipsum uerō oceanū, orbi terrarū circumfluentē. Tertia opinio, ut multo modestissima, ita lōgē falsissima est: quippe quae nec ipsa aliquid dicit, inquit, ē niuib. liquescenib. manare Nilū: qui cū ex Africa per medios Aethiopes fluens, in Aegyptum euadat, ex locis calidissimis ad frigidissima, qui possit ex niuib. fluere? De qua re multa sanē sunt, quae quis coniectare possit, non esse credibile, cū qui talis sit, manare de niuib.: primū ac maximū testimoniū perhibentib. uentis, qui ab ijs regionibus calidi spirant. Secundū ea plaga, quae sine imbribus, & sine glacie perpetuō est: super niuē aut̄ quae cecidit, necesse omnino est, intra quinque dies pluerē: ut si in his regionibus ningeret, etiā plueret. Tertiū hominib., q. ab aflu solis nigri sunt, & miluis, atq; hirundib., quae illic perennant: gruitus quoq; quae Scythicae plagae hyemē fugientes, ad hāc loca se cōsternūt hybernātū. Si igitur, uel quantulumcūq; ningeret in ea plaga, per quā fluit, & ex qua incipit Nilus, profectō nihil tale esset, quemadmodū necessitas arguit. At is, qui de oceano loquitur, ad occultā fabulam referens caret argumento. Neq; enim ego ullū noui fluiū, q. esset oceanus, sed hoc nomen (opinor) Homerū, aut aliquem praescorū poetarū cū inuenisset, in poeticā intulisse. Quod si opiniones, quas proposui improbantem me, oportet de occultis ferre sententiam.

dicam

dicam quare mihi uideatur impleri Nilus aestate. Hyberno tempore sol abscedens à pristino cursu subter hyemale sydus, meat in superiora Africa: hoc quidē, ut breuissimè demonstretur, totū dictū est. Etenim deū hunc, ut cuiq; terræ proximè accedit, ita eā maxima siti afficere credibile est, & scaturigines indigenarū amniū arefacere. Vt aut pluribus uerbis demonstretur ita habet: sol Africa superiora permans, istud efficit. Nā cum omne ueris tempus sit serenum in his regionibus, & ipsæ regiones sint torridæ, quas sol transiens uentos frigidos facit, quemadmodum medio cælo means æstate facere consuevit: ad se trahit aquam, attractamq; in superna abijcit loca quā excipientes uenti, ac dissipantes liquefaciunt. hi uidelicet, qui (ut credibile est) ab hac regione flant, auster, & africanus, multò omniū pluuiosissimi. Quamquam mihi uidetur, non omnē sol humorē eius anni Nilo remittere, sed penes seipsum reseruare. Idem mitigata hyeme, rursus in mediū cæli regreditur, atq; illinc iā itidem ex cunctis fluminibus trahit humorē: quæ flumina mox multarū aquarū imbre cōmixto, terrā madefaciēte utiq; lacunosam, magna decurrūt. At aestate cū destituātur ab imbribus, & à sole attrahātur, exiliora sunt. Nilus aut, q̄ imbricitus caret, cū attrahitur à sole, meritò solus fluuiorū eo tempore fluit multò exilior, quàm solet p̄ astatē. Tūc enim per aquē attrahitur, atq; cæteræ aquæ, p̄ hyemē uerò solus attrahitur. Ita solē censo huius rei esse causam. Idē mea sentētia, autor est aëreæ siccitatis in ea regione, dū exæquat transitum suū. Ita semper Africa superiora astatas obtinet. Quòd si finii ac cæli situs immutaretur, ut ubi nūc aquilo situs, & hyems, bi austri situs esset, & meridiei: & ubi auster, illic aquilo collocatus esset: si hac ita haberent, profectò sol amotus è medio cælo, sub hyemem, & aquilonem mearet supra Europam, quem-

quemadmodū nunc supra Africam: pertransiliēsque nobis omnem Europam faceret (opinor) eadem in Istro, quæ nunc facit in Nilo. De aura autem, quæ nulla è Nilo efflat, hoc mea fert opinio: Consentaneū esse, è locis ualde feruidis nihil respirare auræ, quæ ab aliquo frigido loco flare gaudet.

De Nili
fontibus:

Verū hæc ita sint, quemadmodū et sunt, et ab initio fuere. Nili tamē fontes, nemo neque Aegyptiorū, neque Græcorū, neque Afrorū, cum quibus in colloquiū ueni, se nosse professus est, præter scribā sacrarū Mineræ pecuniarū apud Aegyptiū, in urbe Sai, qui mihi iocari uidebatur, affirmans, se id proculdubio nosse. Sic autē dicebat: geminos esse montes, cacuminibus in acutū tendentibus, inter Syenē positos urbē Thebaidis, et Elephantinā. Quorū uni nomen esset Crophī, alteri Mophi, et ex eo medio Nili fontes abyssos, hoc est, immensæ altitudinis, emanare. Cuius aquæ dimidiū, Aegyptiū uersus, et uentiū aquilonē flueret, reliquū dimidiū Aethiopiā uersus, atque austrum. Quod autē abyssi forent fontes, aiebat Psammetichum Aegypti regem periculū huius rei fecisse: quod funibus multorum milliū passuum connexis, et in fontes demissis, tamen ad fundū nō deuenisset. Scriba hic, si modò gesta fuerāt, quæ dicebat, affirmādo faciebat, ut ego opinarer uortices quosdam illic esse rapidos ac refluxus, quemadmodū præcipitantis è montibus aquæ, nequit funis ad explorandum demissus peruenire in fundum. Aliud ab ullo audire nō potui, nisi (cum ipse inspicendi gratia ad Elephantinam usque urbem profectus sum) quiddam longissimæ narrationis, quod ex fama illic iam inquirēdo accepi: eum ab urbe Elephantina ad superiora esse locū accliuem, ubi necesse sit nauigio utrinque alligato, tanquam boue pergere: et si funis abruptatur, abire nauigium, rapiente fluminis impetu. Abesse autem hunc locum ultra quatuor dierum nauigationem:

gationem: esse & ibi Nilum tortuosum, ueluti mæadrum, & 12. schænorum, quibus hunc in modum nauigare oporteret & postea peruenire planum in locum, ubi sit insula Nilo circumflua, nomine Tachompso. Ab elephantina desuper iam Aethiopes incolere, & dimidium insulæ, nam alterum dimidium incolere Aegyptios. Insulam contineri ingēti stagno, accolentibus circum Aethiopibus pastorib. in quod è Nilo subuectus, peruenias in alueum, qui in stagnum diffunditur. Deinde egressus, itinere pedestri, quadraginta dierum peragas propter flumen. Nam in Nilo acutos scopulos existere, & saxa frequentia, per quæ nauigare non licet. Peragrato 40. dieb. eo loco alterū rursus ingressus nauigium, 12. diebus subueheris, dum uenias in urbem magnam, nomine Meroën, quæ fertur aliarum urbium esse metropolis. Cuius incolæ solos deorum colunt Iouem & Liberum, eosq; magno perē uenerantur. Ioui etiam constituerunt oraculum, cuius responsis quando iubentur, & quocunq; iubentur, eò sumūt expeditionem. Ab hac urbe intra tātundem temporis, intra quantum ad ipsam ex Elephantina peruenitur nauigando, peruenies ad transfugas, quib. nomē est Asmach: quod uerbum idem pollet, quod sinistrae regiæ assistentes. Isti cū essēt Aegyptij bellatores, 208000. ad hos Aethiopes trāsire, hac de causa. Sub rege Psammetycho fuerant in praesidijs collocati, alij ad urbem Elephantinam, & ad Daphnas Pelusias aduersus Aethiopes, alij aduersus Arabes, & Syros, alij ad Meroën aduersus Pænos. Quibus in locis, quem admodū sub rege Psammetycho erant, ita in ea etate Persarum praesidia excubabant. Nam & in Elephantina, & in Daphnis, Persæ excubias agunt. Cū igitur trienniūm p̄sidio fuissent Aegyptij, neq; illinc ab aliquo dimitterentur, communi usi consilio, a Psammetycho ad Aethiopiām sibi tran-

secundum putauerunt. Quos, re audita, Psammetichus infectus, ubi est affectus, multis uerbis obsecrabat, uetabatq; patrios deos, ac liberos, uxoresq; deferere. Ibi quidam illorum fertur ostenso ueretro dixisse, ubicunq; id esset, id sibi et uxores, et liberòs fore. Hi posteaquàm in Aethiopiam profecti sunt, sese Aethiopum regi tradiderunt: quos ille ita re muneratus est. Erant ei nonnulli Aethiopum aduersarij, quorum terram eripientes, istos iussit incolere. Aethiopes his colonis inter se collocatis, facti sunt mansuetiores, moribus Aegyptiacis imbuti. Ad quatuor igitur mensium partim nauigationem, partim iter, cognoscitur Nilus: prater id, quo fluit per Aegyptum. Tot enim menses in summa reperientur impendi ab his, qui ex Elephantina ad hos per fugas pergāt. Fluit autem ab Hespero, et occasu, dehinc quid sit, nemo potest pro comperto narrare. Est enim deserta praefuore ea regio. Accepi tñ hoc ex quibusdā Cyrenais, qui se ad Ammonis oraculū isse commemorarent, collocatosq; cum Etearcho Ammoniorum rege, et ex alijs sermonibus deuenisse in garrulationē de Nilo, cuius nemo nosceret fontes: Etearchumq; narrasse aliquando Nasamonas quosdam ad se uenisse, quæ gens sit Punica. Syrtim incolens, et oram quæ uergit ad auroram, nō multum supra Syrtim eos cum uenissent, interrogarenturq; nunquid amplius haberēt quod referrent de Africa desertis, retulisse apud se fuisse uirorum præpotentium filios procaces: eos cum in uirilem aetatem adoleuissent, cum alia superuacua fuisse machinatos tum uerò ex sese quinq; sortitos ad inspicuandas Africa solitudines, si quid ampliùs cernerent quàm hi, qui longissima inspexissent. Oram enim maritimam Africa aquiloni obnoxiam Pænos, et Pænorum permultas gentes ab Aegypto incipientes omnem obtinere usq; ad promontorium Solentem.

De quæstio-
nis Nili
fontibus.

loñtem, quod Africam terminat, præter id demum, quod
aut Græci obtineāt, aut Phœnices supra maritimam oram,
et eos, qui ad mare incolunt, feris ulteriora habitari. Ulter-
iora feris arenosa esse, uehementerq; arida, ac prorsus ua-
sta. Igitur eos iuuenes ab æqualibus dimissos, aqua atq; ci-
baris probè instructos, primū per loca hominibus habitata
perrexisse, hanc per mensos in illam feris frequentem, perue-
nisse. Ex ea per solitudines iter fecisse in uentum zephyrū,
peragratōq; multo spatio, sabulosi loci pluribus sanè diebus
asperxisse, demum arbores in planitie quadam enatas, ad
easq; accessisse, ac fructum qui inerat, decerpisse, eisq; inter
decerpendum superuenisse quosdā infra mediocrem uirorū
staturam puillos, uoce quæ nec à Nasamonibus agnosce-
retur, nec Nasamonum uocem ipsa cognosceret. Et ab his
deprehensos, ductosq; per maximas paludes: atq; illos trans-
gressos, peruenisse in urbem, in qua uniuersi forent æquali
statura illis, qui adduxissent colore nigro. Eam urbem præ-
terlabi grande flumen, ab hespero ad orientem solem fluēs,
in quo apparerēt crocodili. Hactenus à me de sermone Ana-
monij Etearchi commemoratum sit: nisi quod is aiebat Na-
samones, ut Cyrenæi referebant reuertisse, et eos homines,
ad quos illi peruenissent, omnes esse fallaces. Flumen autē,
quod præterfluebat, et Etearchus coniectabat Nilum esse
et ratio sic dicat. Ex Africa enim Nilus fluit eamq; medi-
am secat: et (ut ego ex apertis ignota coniectio) pari tractu
atq; Ister meat. Ister namq; fluens ex Celtis atq; urbe Pyrene Ister fluit
profluens (Celtæ autem sunt extra cippos Herculis, Cy- uis,
nejs finitimi, omnium in Europa ad occasum habitan-
tium ultimi) mediam Europam scindit, totamquæ per-
mensus, quā Istriani Milesiorum coloni incolunt, ma-
ri Euxino finitur: et Ister (fluit enim per terram habitas-

tam) inter primos cognoscitur. De Nili uerò fontibus nemo habet quod referat: & meritò, utpote Africa per quã fluit, deserta. De eius fluxu, quã potuit longissimè repetendo narrari, dictum est. Euadit autem in Aegyptum. Porro Aegyptus montanæ Ciliciæ serè opposita est. Hinc rectà ad Sinopen in pòto Euxino sitam, & dierũ est uiro expedito: Sinope aut Istro mare irrumpèti, ex aduerso est sita. Ita Nilus totà pmeàs Africã, uidetur mihi apparandus Istro. Hactenus de Nilo dictũ sit Venio ad plura de Aegypto referenda, quia plura quã alia omnis regio mirabilia habet & præter omne regionẽ exhibet opera relatu maiora. Horũ gratia plura de ea cõmminorabuntur. Aegyptij quemadmodũ & cœlo, quod apud eos, & flumine diuersa ab aliorũ natura, ita ipsi pleraq; omnia à cæteris hominib. diuersa cõstituerunt & instituta, & iura: apud quos fœminæ quidẽ negotiantur cauponiũrũq; & institoris operis uacant. uiri aut intra domos tæxunt. Alij uillũ sub tegminis de super tramãt, Aegyptij subter. Onera uiri capitib. fœminæ humeris baiulant. Fœminæ stantes mingunt, uiri sedentes. Domi uentrem exonerant, exterius in uijs comedunt: reddentes rationem quæ sunt turpia, sed necessaria, ea in occulto fieri debere: palàm uerò, q non sunt turpia. Mulier neq; dei, neq; dea ulla sacerdos est, sed uiri deorum omnium & dearum. Alendi parentes filijs, nulla nolentibus filiabus, & ut nolint summa necessitas est. Deorum sacerdos alibi comati sunt, in Aegypto derasi. Apud alios ritus est, statim in funere proximi capita de glabrare: Aegyptij in funeribus sinunt capitis crines augescere, barbam tamen tondent. Apud cæteros mortales uictus à ferarum secretus est consortio: Aegyptij eum feris uestiuntur. Alij frumento, atq; hordeo uictitant: Aegyptijs uictitare his, quæ ex his facta sunt, maximo probro est: sed cibus è farre

Aegyptio
rum mo-
res.

farre confectis, quod quidam siliginem appellant. Conspersionem pedibus, lutum manibus subigunt. Virilia, prout cōtigerunt, alij esse permittunt, prater eos qui eos didicerunt: Aegyptij circumcidunt. Viri binas uestes habent, scemina singulas. Alij uelorum ansulas, & funes extrinsecus assuunt: Aegyptij intrinsecus. Græci literas scribunt, & calculis cōputant, à sinistro in dexteram manum ferentes: Aegyptij à dextro in sinistrum: & hoc facientes, aiunt se in dextrum, Græcos facere in sinistrum. Literis bifarijs utuntur, quarū unas sacras uocant, populares alteras. In deos religione supra modum, supraq; omnes homines utuntur. Talibus etiam moribus utūtur: Atheneis in poculis potant, singulis ea diebus extergentes, non eorum aliquot, aliquot non itē, sed uniuersi. Linea ferunt uestimenta semper recēns abluta, huic rei præcipuē uacantes. Virilia circumcidunt munditiæ gratia, pluris facientes, se mundos esse, quā decoros. Sacerdotes quoq; die totum corpus eradunt, ne quid eis inter deorū cultum, aut pediculi, aut alterius sordis creetur. Iidem uestem tantummodò lineam, calceos papyraceos gestant. Aliā uestem, aut alios calceos inducere eis fas non est. Lauantur quotidie frigida interdiu ter, noctu bis. Alias præterea ceremonias propē dixerim infinitas exercent. Quinetiā non exiguis afficiuntur commodis. Nam neq; è re domestica aliquid conferunt, neq; erogant. sed eorum singulis quotidie cibi sacri cocti præstō sunt, & carnis bubulæ, & anserinæ satis abundaq;. Vnum quoq; uiteum datur. De piscibus gustare nefas est illis. Fabas Aegyptij in sua terra nec admodum ferunt, neq; natas, aut crudas, aut in aqua coctas edunt. Sacerdotes uerò ne aspicere quidem sustinent arbitrātes haud mundum illud legumen esse. Initiantur non sigillatim cuiq; deorum, sed gregatim: quorum unus est pontifex. Vbi

Aegyptio-
rum sacro-
rum ritus.

quis defunctus est filius eius subrogatur. Boues maris Epaphi esse censent, eaq; de re hunc in modum explorant: Si pilum in eo nigrum, uel unum uiderint, nequaquam mundum censent. Explorat autem haec sacerdotum aliquis ad id constitutus, linguam pecudis uel stantis resupinatae exercendo, an munda sit his signis, quae ego alio referam in libro. Inspicit & cauda pilos, num habeat secundum naturam procreatos. Nam si fuerit his omnibus munda, notat alligato cornibus cannabo: deinde applicita terra sigillari annulo impressa, et ea abducunt. Nam immolare non notatam poena morte sancta est. Et hunc quidem in modum pecus probatur. Sacrificandi autem is eis est ritus: Pecude, quae obsignata est, ad aram ubi immolatur, abducta pyram incendunt: deinde supra pecudum libato contra templum uino, ac deo inuocato: eam mactant: mactatae caput asportant in forum, si numinae sunt, & Graeci negotiatores adsunt, atq; illis uendunt: qui si non adsunt, in flumen abijciunt. Execrantur autem capita in haec uerba: Si quid mali, aut ipsis immolantibus, aut uniuersae Aegypti futurum sit, id in caput hoc conuertatur. Eodem ritu circa capita pecudum immolandorum, & uini libamina, omnes pariter Aegypti ad omnia templa uiuent. Atq; ex hoc ritu nemo Aegyptiorum de capite illius animantis degustat. Est tamen sacrorum delectus, & alius apud alia templa adolendi modus ab eis institutus. Quem uero Deum maximum existiment, eiq; maximum festum agant iam dicam. Posteaquam ieiunauerunt pridie festi, atq; obdormierunt, uaccam immolant, eamq; corio exuunt, & toto aluo uacuunt. Intestina intra uentrem adipemq; linquunt, crura truncant, & externos lumbos, armosq; ac ceruicem. His actis, reliquum uaccæ corpus stipant panibus panis, & melle, & uina passa, & ficis, & thure, & myrrha, atq; alijs

De Aegy-
ptiorum
ritu.

odor-

odoribus. Vbi hæc infarserunt, adolent, multum uini oleiq;
 infundentes, ieiuni tamen priusquam sacrificent. Dum sa-
 crificium ardet, omnes uerberantur. Posteaquàm uapulaue-
 runt, dapes ex sacrificij reliquijs proponuntur. Boues ma-
 res eosdemq; mûdas, ac uitulos uniuerſi Aegyptij immolât.
 Fœminas eis immolare non licet, utpote Iſidi consecratas.
 Nam Iſidis simulachrum muliebre est, bubulis præditum
 cornibus, quemadmodum Io Græci describunt. Bouesq; fœ-
 minas omnes itidem Aegyptij uenerantur ex omnibus pecu-
 dibus longè plurimum: eoq; nemo Aegyptius, Aegyptiæue
 Græci uiri aut os suauatur, aut cultro, uerûue, uel olla, uel
 pura bouis carne Græco cultro incisa utitur. Boues, qui de
 mortui sunt, hunc in modum sepeliunt: Fœminas quidem
 in flumen abijciunt, mares autem in suburbanis singuli de-
 fodiunt, uno aut altero cornu extante, signi gratia. Vbi
 computruerunt, & statum tempus aduenit, præſto est ad sin-
 gulas urbes nauis, ex insula nomine Prosopitide, quæ est in
 Delta, nouem schœnorum ambitus. In qua, cùm aliæ sunt
 frequentes urbes, tum ea, unde proficiſcuntur naues, ad ossa
 tollenda, nomine Aterbechis, ubi templum Veneris extru-
 ctum est. Ex hac urbe alij permulti uagantur in alias ur-
 bes. Vbi effoderunt ossa, asportant, eaq; in uno loco cuncti
 sepeliunt. Quam in modum boues, in eundem defuncta alia
 pecora sepeliunt. Ita enim apud eos circa hæc legibus com-
 paratum est. Nam neq; interimunt ea. Caterum, qui Iouis
 Thebani templum incolunt, aut Thebani ritus sunt, ñ om-
 nes ab ouibus se abſtinentes, capras immolant. Non enim
 eosdem deos per æquẽ colunt uniuerſi Aegyptij, præter Iſi-
 dem, & Osirim quem Bacchum esse aiunt. Hos per æquẽ u-
 niuerſi colunt. Qui Mædetis tẽplũ obtinet, siue Mædesij ritus
 sunt, hi capris abſtinẽtes, immolât oues. Itaq; Thebani & q-

Iupiter
cur Am-
monius
dictus.

De Her-
cule.

cumq; propter illos ouibus parant, aiunt idè sibi conditam hanc legè, quòd Iupiter, cùm ab Hercule cernere eum uolente, cerni nollet, tandem exoratus, id còmentus sit, ut amputato arietis capite, pellèq; uillosa, quam illi detraxerat, induta sibi, ita sese Herculi ostenderet: & ob id Aegyptios instituisse Iouis simulachrum facere arietina facie: & ab Aegyptijs Ammonios accepisse, qui sunt Aegyptiorù, atq; Aethiopum coloni, & linguam inter utrosq; usurpantes. Qui etiam mihi uidentur eadem re se Ammonios cognominasse, quod Aegyptij Iouè Ammonè appellant. Ob hanc rē Arietes non mactantur à Thebanis, sed eius sacrosancti sunt. Certo tantum die, quotannis in festo Iouis, unum demum arietem amputant, cuius pellem detractam, hunc in modum Iouis simulachro induunt: ad illudq; deinde aliud ducunt Herculis simulachrum. Hoc aclo, cuncti, qui circa templum arietè uerberant, deinde sacra eundè urna sepeliunt. De Hercule hunc ego audiui sermonem, quòd sit unus ex 12. Nam de altero Hercule, què Græci norunt, nulla in parte Aegypti quippià potui audire, cuius nomē Aegyptij à Græcis accederūt, sed Græci potius ab Aegyptijs: & hoc nomen filio imposuere Amphytrionis. Quod ita se habere, cum multa mihi indicia sunt, tum uerò aliud, quòd huius Herculis uterq; parens, Amphytrion & Alcmena, fuerunt ab Aegypto oriundi. Ideoq; Aegyptij negant se, aut Neptuni, aut Tyn-daridarum nomen nosse: neq; hos deos inter ceteros admitterunt. Quòd si nomen dei ullius à Græcis mutuati essent, non minus, imò uel magis istorum mentionem habuissent, si etiam tunc nauiculariam exercebant, & ulli Græcorum nauicularij erant, ut credo, & mea fert opinio, quapropter istorum potius deorum, quàm Herculis nomen Aegyptij percepissent. Atqui uetustus quidam deus est
apud

apud Aegyptios Hercules, & (ut ipsi aiunt) decem & septē annorum millibus ad Amasim regem, ex quo Herculem ex octo dijs, qui duodecim facti sunt, unum esse arbitrantur. Quibus ego de rebus certior fieri cupiens, à quibus possem in Tyrum, & Phœnicem nauigavi, quòd ibi templum Herculis esse audirem, quod & uidi opulenter exornatum cum alijs multis donarijs, tum uerò duobus cippis, altero ex auro, excocto, altero ex lapide smaragdo maiorem in modum splendente p noctē. Cūq; uenissem in colloquiū cū dei sacerdotib. percōtabar, quantū temporis foret, ex quo id templū fuisset extructū. Cōperi, ne hos quidem cōgruere cū Græcis, quippe dicentes ab urbe cōdita fuisse dei templum pariter extructū: esse aut à Tyro cōdita annorū duo millia, ac trecentos. Vidi p̄terea Tyri etiā aliud Herculis templū cognomine Thasi. Quinetiā in Thasum profectus sum, ubi inueni templum à Phœnicib. conditū, qui ad inuestigandū Europā nauigantes, Thasum cōdiderunt: quod quinq; uirorū ætatibus prius fuit, quàm Hercules Amphyrionis in Græcia existeret. Hæc quæ cōmemorantur, planè declarant Herculem uetustū deū esse. Eoq; uidentur hi rectissimè facere è Græcis, qui bisariā Herculi templa ædificanda colendaq; censuerunt: uni qdem ut immortalī cognomine Olympio immolantes: alteri uerò ut heroi, parentantes. Alia quoq; multa inconsideratè Græci loquuntur, quorū & hæc inepta fabula est, quā de Hercule ferunt, eū cū in Aegyptum peruenisset, ab Aegyptijs redimitū, tanquā Ioui immolandū, sub pompa fuisse eductū, ac tantisper quietem tenuisse, dū illi ante arā eum stitissent: ibi ad uim cōuersum, omnes interemisse. Quæ cum dicunt Græci, uidentur mihi se & naturæ Aegyptiorum, & morū ignaros prorsus ostendere. Quibus enim nullam pecudem fas est immolare, præter sues, præterq; boues mares, & uitulos,

dummodò mundos, & auferet: ij, qua ratione immolarent homines? Aut quò Hercules, cū & unus esset, & adhuc (ut aiunt) homo, tot millia uirorum intermisset? Et hæc quidē quæ de his rebus diximus, sint, & à dijs, & ab heroibus in bonā partem accepta. Capras, & hircos ea de causa hi quos

De Pane. diximus Aegyptiorū nō mactant, quod Pana inter octo deos Mendesi numerent, quos octo aiunt priores duodecim dijs extitisse. Panos simulacrum, & pictores pingunt, & statuarij scalpunt, quemadmodū Græci, caprina facie, bircinisq; erubus haudquaquā existimantes, eū esse talem, sed similē cæteris dijs. Qua tamen eū causa talem describant, nō est mihi relatu iucundū. Verū hi, cū capras, tūm uerò capros, hircosūe omnes uenerantur. Et inter Mendesios caprarū præcipuo honore afficiuntur, et ex his unus maximè: qui cū decessu, ingens toti Mendesiæ plagæ luctus existit. Vocatur autē, & hircus, & Pan Aegyptiaci Mendes. In hac regione cōtingit hoc mea memoria prodigium: Hircus cum muliere cōiū propalam, quod in ostentationē hominū puenit. Suem Aegyptij spurcam belluā arbitrantur: quam si quis uel trāseundo cōtigerit, abit lotū sese cū ipsis uestimentis ad flumen. Eoq; soli omniū subulci in Aegypto, etsi indigenæ, tamen nullum ingrediūtur in templū: nemoq; aut filiā cuipiā eorū nuptum dare uult, aut cuiuspiā eorū filiā in matrimoniū ducere. Ipsi inter se subulci dāt, accipiūtq; filias. Alijs dijs immolare suus Aegyptijs nō est, præterquam Lunæ tantum & Libero: nisi per tempus plenilunij, quo sues immolāt, ac suilla carne uescuntur. Ideoq; alijs diebus festis sues abhorrent, cum in hoc mactent. Cuius rei ab Aegyptijs ratio redditur, sed eandem intellectam mihi magis decorū est non referre. Sacrificium autem de suisbus Lunæ hunc in modum fit. Immolata sue, extremam eius caudam, & uenem, & omenta simul cōponunt,

ponunt, & adipe qui circa aluum pecudis existat, ea operi-
 unt, ac deinde igni admouent: reliqua carne plenilunij die
 uescuntur, quo die sacra faciunt: alio die amplius gustant.
 Qui sunt ex eis inopes propter tenuitatem facultatum, assi-
 malatos quosdā sues coquunt, quos immolent Baccho, quoq;
 in eius festo. Singuli in cenā porcū pro foribus maciant, red-
 duntq; subulco, qui illū tradidit. Quin & aliū diem festum
 Baccha Aegyptij agūt sine porcis, ferē per omnia Græco fe-
 sto similem, Sed loco phallorū, id est, ficulneorū ueretrorū &
 collo pendentium, sunt ab eis excogitata statuae cubitales ē
 neruis cōpactæ, quas fœminæ circūferunt p pagos, mentula, Aegyptio
 quæ propemodū instar est reliqui corporis in uentre, & tibia rum festo
 præeunte, quā fœminæ Bacchū canentes sequūtur. Cur aut Bacchi,
 mentulā habeat iusto maiore statura, & unū corporis mem-
 brū agitet, redditur ab eis ratio: ut iā Melampus Amytheo-
 nis filius nō imperitus huius sacri, sed peritus fuisse uidea-
 tur. Siquidē Melampus fuit, qui Græcis Dionysii, id est, Li-
 beri patris uel Bacchi nomen, & sacrificiū, & pompā phallū
 enarrauit, nō tamen omnē planē rationē cōplexus. Verū hi,
 qui post hunc extiterunt sophistæ, rē in maius explicauerūt.
 Itaq; phallum Dionysio missum, narrandi Melampus autor
 extitit: à quo edocli Græci faciunt ea, quæ faciunt. Equi-
 dem Melampodem dico uirum fuisse sapientem, diuinatione
 nemq; sibiipsi comparasse: eundemq; cum alia multa ab Ae-
 gypto accepta Græcis enarrasse, tum uerò nonnulla de Dio-
 nysio tamen commutata. Neq; enim dixerim, quæ in Aegy-
 pto sunt huic deo., congruere cum his, quæ in Græcia.
 Nam consentanea sunt Græcis, non nuper introducta. Ne-
 que tamen credam Aegyptios à Græcis fuisse mutuatos, aut
 hoc, aut aliud quidpiam, sed Melampodem, quæ ad Dion-
 ysum pertinent, nudisse ex Cadmo, alijsq; Tyrjs, qui
cum

124 HEROD. HALICARN.

cum eo è Phœnice uenerunt in terram, quæ nunc Bœotia appellatur. Ad eò deorum omnium nomina fermè ex Aegypto in Graciam peruenerunt. Idq̃ ego ex barbaris sciscitatus, ita rem habere comperio, ac reor ex Aegypto præcipuè uenisse: & iccirco illic non esse usquam nomina, neq̃ Neptuni, neq̃ Castoris, quemadmodum à me superius dictum est, neq̃ Iulonis, neq̃ Vestæ, neq̃ Themios, neq̃ Gratlarum, neq̃ Nereidum neq̃ aliorum deorum. Dico autem, quæ ipsi Aegyptij qui se negant deorū agnoscere nomina. Qui dñi uidentur mihi à Pelasgis fuisse nominati, præter Neptunum, quem ab Africanis audierunt. Nam Neptuni nomen ab initio non usurpauerunt, nisi Afri, qui semper hunc deū in honore habent. Eum Aegyptij igitur putant esse, sed nullo honore prosequuntur. Hæc itaq̃, & alia præterea, quæ ego referam, Græci sunt ab Aegyptijs mutuati. sed non id, ut Mercurij statuas facerent, porrecto cum ueretro, uerum à Pelasgis: & primi ex omnibus Græcis Athenienses, & ab his demceps alij. Nam præstabant inter Græcos ea tempestate Athenienses, in quorum regione permixti Pelasgi habitant, ex quo cõperunt pro Græcis haberi. Hæc quæ dico, quisquis Cabirotum sacra imitatur, quibus Thraces initiantur, nouit à Pelasgis esse sumpta. Nam Samothraciam quondã incoluerunt hi Pelasgi, qui cum Atheniensibus unã habitauerunt, à quibus Samothraces cæremonias mutantur. Itaq̃ primi è Græcis Athenienses à Pelasgis edocti, statuas Mercurij erecta tenere uirilia, idem factitauerunt. De qua re Pelasgi sacrum quendã sermonem retulerunt, qui in Samothracibus mysterijs patefactus est. Idem antea in deorū inuocatione, tum omnia immolabant, quemadmodum ego apud Dodonam audiendo cognoui, tum nulli deorum aut cognomen, aut nomen imponebant, quippe quod alicunde

numi-

nunquam audissent. Quos aut cognominauerunt, eos ob id cognominauerunt, quod omnes res, atq; omnes regiones illi tenerent redacta in ordinem. Multo deinde progressu temporis, aliorum deorum nomina audierunt ex Aegypto allata: post quos diu nomen Liberi acceperunt. Itemq; aliquanto post de illorum nominibus in Dodona oraculum petiuerunt. Nam hoc oraculum omnium, quae apud Graecos sunt oraculorum uetustissimum esse existimatur, atq; adeo solum erat ea tempestate. Consulentibus igitur Pelasgis apud Dodonam, non omnia, quae barbaris aduenissent, asciscere deberent, oraculum redditum est, ut illis uterentur. Atq; ita ex eo tempore sacrificauerunt, deorum nomina occupantes, & ea deinceps à Pelasgis Graeci acceperunt. Vnde autem singuli deorum extiterint, an cuncti semper fuerint, aut qua specie, haud ita multo ante hoc tempus ignorabatur, ut ingenuè loquar. Nam Hesiodus, atq; Homerus, quos quadringentis non amplius annis ante me opinor extitisse, non fuisse, qui Graecis deorum prolem introduxerunt, eisq; & cognomina, & honores, & diuersa artificia, & figuras attribuerunt. Quibus & posteriores uidentur extitisse hi poetae, qui fuisse priores feruntur. Et prima quidem illa Dodoneae sacerdotes meminerunt: posteriora autem ad Hesiodum usq; ad Homerum, ego referam. At de oraculis, quae in Graecia, & de illo quod in Africa est, talia Aegyptij commemorant. Nam enarrabant sacerdotes Iouis Thebanis duas feminas, quae essent sacerdotes à Thebis, à Phœnicibus fuisse exactas: & harum unam in Africa fuisse uenundatam se audisse, alteram in Graecia: atq; has feminas esse, quae primae apud dihas gentes oracula condidissent. Percontantiq; mihi unde id, quod commemorant, planè compertum haberent: responderunt, maiorem in modum se instituisse uestigare de his mulieribus, nec tamen unquam peruestigare potuisse, sed

De origine & natura deorum
extremo
narramus.

sed postea hæc quæ dicebantur de eis audisse. Hæc igitur
 Thebis à sacerdotibus audiebam. Antislites autem Dodo-
 neorum illas aiunt geminas ex Aegypto columbas aduola-
 uisse, utranq; nigrâ, unâ quidē in Africam, alterâ ad ipsos:
 quæ fago insidens, humana uocē elocuta sit, eo loci Iouis o-
 raculū cōdī debere, & se interpretes esse, quod ipsis annūcia-
 retur diuinitus fieri, & ob id se ita fecisse. Eâ uerò, quæ ad
 Afros abiisset columbâ, iussisse Afros, ut Ammonis oraculū
 conderent, quod oraculū, & ipsum Iouis est. Ita referebant
 Dodoneorū sacerdotes, cū assensu caterorū Dodoneorum
 templo uicinorum: quarum antiquissima nomen erat Pro-
 meneæ, proxima Timarete, minima natu Nicædræ, de qui-
 bus ita mea fert opinio. Si re uera Phœnices ablegauerunt
 fœminas sacerdotes, & earū alterâ in Africa, alterâ in Græ-
 cia uendiderunt: hanc, quæ in Græcia illa quæ Pelisgia uo-
 tabatur, uenit, eam esse, quæ apud Thesprotos uenit: atque
 deinde ancillantem ibidem condidisse sub fago enata fanū
 Iouis, quemadmodū mos erat Thebis ministrare in Iouis tē-
 plo. Hinc processit, ut hîc memoria eius haberetur, atq; hîc
 oraculū institutū. Et posteaquā illa linguam Græcam per-
 cepit, dixisse aiunt, sororem suam in Africa ab eisdem Phœ-
 nicibus (ut ipsa faisset) uenundatam. Quod autem mulie-
 res à Dodonæis columbæ uocatæ sūnt, ob id mihi uidetur fa-
 ctum, quia barbæræ essent, quod uidelicet simile quidam a-
 nibus sonarent. Interiecto deinde tempore columbam hu-
 mana uoce locutam aiunt, postquam more ipsorum mulier
 locuta est, tandiu uolucris modo sonare uisa, quamdiu bar-
 bæræ loquebatur. Nam columba quodammodo humanam
 uocem sonat. Nigram autem columbam esse dicentes, Argy-
 ptiam fœminam significant. Sunt itaq; similitima inter se o-
 racula, & illud apud Thebas Argyprias, & hoc apud

Do-

Dodonam. Estq; diuinandi in templis ratio ab Aegypto a-
scita, cum ipsi Aegyptij extiterunt principes conuentus, &
pompat & conciliabula facitandi, & ab eis Graeci extite-
runt. Cuius rei hoc apud me argumentū est, quod illa cōstes
priscis temporibus. Graecanica uerò recens fuisse instituta,
nec semel quotannis conuentum agere Aegyptios: sed frea-
quenter, cum alibi, tum p̄cipue, ac studiosissime in urbe
Bibasti, in honorem Diana. Secundo loco in urbe Busiri, in
honorem Isidis. In qua urbe maximum est templum Isidis,
ipsa in medio Delta Aegypti sita. Est autem Isis, quae Grae-
ca lingua dicitur Διμήτηρ, id est, Ceres. Tercio gradu in
urbe Sai, in honorem Mineruae. Quarto Heliopoli, in ho-
norem Solis. Quinto, in urbe Buti in honorem Latonae. Se-
xto in urbe Papremi, in honorem Martis. Caterum, cum se
conferunt in urbem Bubasti, hac faciunt: Nauigant uiri pa-
uiter & mulieres, magna in singulis nauibus utrorum mul-
titudine. Inter nauigandum assidue mulieres aliquot crepita-
cula tenentes plaudunt, uiri tibijs canunt. Cateri, ceteraq;
modulantur, manusq; complodunt. Ita nauigando, ut ad
quamq; urbem perueniunt, talia agunt: appulsa ad terram
naui, mulierum aliae ea quae dixi faciunt, aliae compellantes
eius urbis feminas, ingerunt probra, aliae saltant, aliae sur-
gentes, retrahunt illas. Talia ad singulas urbes flumen acco-
lentes agunt. Cū ad urbem Bubastum peruentum est, diem
festum celebrant magnis hostijs offerendis. Quo in festo
plus uini uinealis absumitur, quā in reliquo anni tēpore. Cō-
meant illuc (ut indigenae aiunt) uirorum, ac mulierum prae-
ter pueros ad septingenta millia. Atq; hae quidē in ea urbe
sunt. At in urbe Busiri, ut diem festum Isidi agant, super
ius a me dictum est. Verberantur enim post sacrificiū cuti-
milia sanē hominum millia: quos autē uerberentur, nō est
mihī

mihi fas dicere. Sed ex omnibus præcipue hoc faciunt Caræ,
 qui Aegyptum incolunt: adeo quidem, ut gladijs quoque fron-
 tes concidant, ex quo factum datur intelligi, eos hospites esse,
 non Aegyptios. Ut uero in Saim urbem sacrificatum conue-
 nerunt, noctu sub dio uniuersi circum mœnia frequentes lu-
 cernas accendunt, imbutas sale, et oleo plenas cum multo lys-
 chno, quod tota ardeat nocte. Cui festo nomen impositum est,
 Accensio lucernarum. Ad hunc conuentum quicumque Aegy-
 ptiorum ierint, obseruantes sacrificij noctem, et ipsi lucernas
 accendunt, neque id in Sai modo, sed etiam per uniuersam Ae-
 gyptum. Qua uero gratia nox hæc lumen, et honorem sor-
 titam sit, sacra quedam ratio commemoratur. Ad Heliopolim,
 et ad Butim, qui ueniunt, tantum sacrificasse contenti sunt.
 In Papremi uero, quemadmodum in alia, et hostias, et sa-
 cra operantur, sed quoad sol circumfertur, pauculi sacerdo-
 tes circa simulacra exercentur: complures eorum tenentes
 ligneas clauas, stant pro foribus templi: alij è regione plus
 mille uirorum, qui uota exequuntur, cum singulis fustibus
 frequentes consistunt: qui pridie simulacrum ligneum ex li-
 gneo sacello deaurato, in alias sacras ades exportant, paucis
 illis, qui ministerio simulacri delecti sunt, trahentibus plau-
 strum quatuor rotarum, quo uehitur sacellum cum simula-
 cro, quod intus est. Hos ingredi prohibet hi, qui in uestibulo
 stant. At hi, qui uota exequuntur, opitulantes Deo, percuti-
 unt hos sese defensantes. Hic uehemens existit fustuaria pu-
 gna mutuo capita ferientium, multique ex uulneribus (ut ego
 opinor) pereunt, etsi Aegyptij quenquam mori negant. Aiunt
 autem indigenæ conuentum hunc ideo institutum, quod id
 templum incolat mater Martis, et ad eam Martem iam
 adultum, ac uirilis ætatis uenisse gratia cocundi cum
 matre, quem materni ministri, ut, qui cum à principio

non agnoscerent, ingredi ad matrem non sinerent. Hunc ex alia ciuitate adductis hominibus, illos male mulctasse, & ad matrem esse introgressum. Et ob hanc rē ait solennem esse, matri die festo hanc rixam, & institutū, ne in templo cum foeminis coiretur, nēue à Venere, nisi ablutis, templa adirentur. Hi sunt, qui primi caeremonijs uacauerunt: nam ceteri ferè mortales, præter Aegyptios, ac Græcos, coeunt in templis: & à Venere surgentes, non abluti introeunt templum, putantes hominem esse, ut ceteras animantes. Etenim uidere licet, & pecudes omnes, & uolucrum greges coire in deorum templis, atq; in fanis: quod si non esset Deo gratum, nō facturas illas fuisse allegant. Mihi autem ista facientes, non probātur. Aegyptij cū in alijs ad sacra pertinentib. tū uerò in his superstitionē agūt. Ceterū Aegyptus, cū sit Africa finitima, nō tamē admodū feris est frequēs: q̄ uerò illic sunt, ea oēs pro sacris habētur, partim māsuetæ, partim immāsuetæ. Quā aut causa pro sacris habentur, si dixero, ad res diuinas oratio mea descēderet, quas ego imprimis enarrare deuitō: quarumq; quicquid dixi, id necessitate coactus tamen delibando dixi. Lex uerò, quæ de feris est, ita habet: Earum educandarum curam seorsum à ceteris Aegyptij, atq; Aegyptiæ suscipiunt. In quo honore filius patri succedit. His feris omnes, qui in urbibus sunt, uota persoluunt, quæ suscepērūt illi Deo, cuius illa fera est, hunc in modum: derasis filiorum capitibus, aut in totum, aut ex media, aut tertia parte, appēdunt crines una in lance, & altera tantundē argenti: quæ pecunia, cū lancem traxerit, eam tradunt curatorem ferarum ille pro hoc amputatum piscem præbet feris escam. Tā his cibis illis præbetur. Quarum, si quam quis necauerit, si uolens morte mulctatur: sin inuitus plectitur ea multa, quā sacerdotes statuerint. Quisquis tamen ibi, aut accipiem

Aegyptio
rum lex de
feris.

Felis.

necauerit, siue uolēs siue nolens, necessario morte afficitur. Sed cum multæ sint feræ, quæ unâ cum hominibus uiuunt, multò tamen plures essent, nisi res hæc officeret felibus. Felles postquam sunt enixæ, nõ amplius adeunt masculos. Eæ isti cõeundi gratia indagantes, tamen potiri nequeunt. Ergo contra illas talia cominiscuntur: Ereptos aut subreptos earum fetus occidunt non tamen occisos edunt. Illa filijs orbata, cupiditate aliorũ (amantissima enim filiorũ fera est) ita demũ ad mares se conferunt. Felem incensa strue, diuina res occupat. Nam quoties igne extinguere neglexerunt Aegyptij, custodias felium dispositi agunt. At illæ aut intruendo sese hominibus, aut transiliendo in ignem insiliunt. Hoc dum contigit, ingenti lucũ afficiuntur Aegyptij. Qui buscunq; aut in domibus ultrò felis oppetit mortem, earum domorum habitatores cuncti sola supercilia eradunt: totũ aut corpus & caput, in quorum domibus sic moritur canis. Effertur felis mortuæ ad sacra tecta, ubi salsæ sepeliuntur in urbe Bubasti. Canes in sua quisq; urbe iumulant, sacris in loculis. Eodem quoq; canes modo, indagatores sepeliuntur. Nam mygalas, id est, mures araneos, & accipitres in urbem Butum asportant. Vrsos autem qui sacri sunt & ludos, non multò uulpibus grandiores, eò loci sepeliunt, ubi iacētes inueniunt. At crocodilo talis inest natura. ut 4. mensib. maximè hybernis nihil omninò edat: & cùm sit quadrupes, tamē terrestre & aquatile est. Nam tua parit humi, excluditq; & plerunq; diei in sicco agit, sed totam noctem in flumine, quippe calidiore aqua quàm nocturno sereno, & rapido. Ex omnib. quæ mortalia agnoscimus, hoc maximũ existit ex minimo, siquidem oua gignit haud multò maiora asserimis, & pro portione oui fetus excluditur. Excretus, ad 10. & 7. & amplius cubitos peruenit. Oculos habet suil-

Crocodilus.

los,

les, dentes magnos pro portione corporis, & prominentes, atq; seratos, cui ex omnibus feris soli innata non est. Idem in feriotem maxillam solū non mouet, sed superiorem inferiori admouet. Vngues quoq; robustos habet, pellemq; circa tergum impeneirabilem. Inter aquas cæcus, sub djo perspi-
 caciissimus. Itaq; cū in aqua uitam degat, os fert intror-
 sum hirūdīnibus refertum. Cumq; eum ceteræ feræ, ac uo-
 luctes fugiant, solus ipsi trochilus pacatus est, quod uideli-
 cet ei est utilis. Etenim posteaquā crocodilus ex aqua in
 terram egressus est, ac deinde hiauit (semper enim ferè hoc
 ad zephyrum facere solet) tūc in eius os trochilus penetrās,
 deuorat sanguisugas. Qua utilitate delectatus crocodilus,
 nihil omnino crochilum lādīt. Quibusdam Aegyptiorum
 crocodili sacrosancti sunt, quibusdam non sunt, sed ueluti
 hostes exagitātur. Sacros admodū esse eos existimāt, qui cir-
 ca Thebas & Mærios stagnum incolunt: quorū utriq; unū
 ex ommb. crocodilis alunt cicutē, & edoelū manu tractari,
 appendentes eius auribus uel gemmas, uel ex auro fusiles in
 aures & primoribus pedibus catenā innectētes: cibaria quo-
 que accommodata, ac sacra præbentes. cōseclantur tanquā
 pulcherrimē uiuentē. Vbi mortē obiit, sale conditū sacris in
 urnis sepeliunt. At qui circa Elephantinam urbem incolūt,
 quod sacros esse non censeant, etiam comedunt. Neq; uerò
 crocodili uocantur, sed chamfsæ. Iones appellauēre croco-
 dilos, illi generi crocodilorum, quod apud eos in sepib. gig-
 nitur, comparantes. Hos capiendi cū sint cōplura, & multi-
 plicia genera, unum tantū hoc, mihi quod maximē dignum
 relatu uidetur puto scribendum. Vbi tergum suillum ha-
 no circundatum, ad alliciendum crocodilum, pertulit in mediū
 fluminis uenator, ipse ad ora fluminis porcellū, quē uiuū te-
 net, uerberat. Cuius uocē crocodilus audiēs secūdū illā ten-

dit, nactusq; tergum deuorat. Et posteaquā attractus est, ante omnia eius oculos uenator corno opplet. Hoc actō, catera facile sanè obtinet, alioqui cum labore adepturus. Equi uerò fluuiales in plaga Papremitana sacri sunt, in cetera Aegypto non sacri, talem speciē naturamq; habentes: Quadrupes bifidis pedibus, ungulis bifinis, simo naso, equina iuba, eminentibus, & cancellatis dentib. fulgida cauda, equina uoce, magnitudine maximi tauri, tam crasso corio, ut ex arefacto fiant pila missilia. Gignuntur præterea in fluuiis aquatila quædam, quæ Aegyptij sacrata esse arbitrantur.

Pisces Aegyptij sacri.

Phoenix.

Arbitrantur itē sacrum genus piscium, quod uocatur squamosum, atq; etiā anguillā. Hos pisces aiunt sacros esse. Ex uolucribus uerò uulpanseres. Est & alia uolucris sacra, nomine Phoenix, quā equidem nunquā uidi, nisi in pictura. Etenim perrara ad eos cōmeat, 500 quoq; (ut aiunt Heliopolitani) anno, & tunc demū cū pater eius decessit. Is, si pictura æssimilis est, talis tantusq; est: Pennæ coloris partim rubidi, maxima ex parte cū habitu, tū magnitudine simillimus aquilæ. Eum aiunt (quod mihi non sit uerisimile) hoc excogitare: Ex Arabia proficiscentem in templum Solis, gestare patrem myrrhæ obuolutum, & in eo tēplo humare. Sic autē gestare, primū ex myrrhæ ouū cōponere, quantū ipse ferre possit: deinde ferendo illud experiri. Hoc expertū, ita demū ouum exenterare, atq; in illud parentem inferre: & qua parte ouum exmanuit, patremq; intulit, eam partem alia myrrhæ inducere. Et cū tantundem ponderis imposito parente effectum sit, obstrueto rursus foramine baiulare illud in templum Solis. Hæc facere hanc auem commemorant.

Sacri serpentes.

At circa Thebas sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxi pusillo corpore bini præditi cornib. è summo uertice enatis: quos defunctos in Iouis æde sepeliunt.

Fluic.

Flute onim Deo sacros illos prædicat. Est Arabiæ locus, ad Brutum urbem ferè positus, ad quem locum ego me contuli, quod audirem uolucres esse serpentes. Eò, cù perueni, ossa serpentum asperi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni, & his alij atque alij minores, ingenti numero. Est aut hic locus, ubi spinæ proiectæ iacebant, huiusmodi: Ex arctis montib. exporrigitur in uastam planitiem Aegyptiæ contiguam. Fertur ex Arabia serpentes alatos ineunte statim uere in Aegyptum uolare, sed eis ad ingressum planitiæ occurrentes aues ibides, non prætermittere, atq; ipsos interimere: & ob id opus, ibidem magno in honore ab Aegyptijs haberi. Arabes autem consuetibus & ipsis Aegyptijs, idcirco se his auib. honorem exhibere. Eius auis species talis est: Nigra tota uehementer est, crurib. gruinis, rostro maxima ex parte adunco, eadem, qua grex magnitudine Et hæc quidem species est nigrarum, quæ cum serpentibus pugnant. At earum, quæ pedes humanis similes habent (nam bifariæ ibides sunt) gracile caput, ac totum collum: pennæ candidæ præter caput ceruicemq; & extrema alarum & natium: quæ omnia, quæ dixi, quæ sunt uehementer nigra, crura & facies alteri consentanea. Serpentis porro figura, qualis hydrarum, alas non pennatas, sed glabras gerit, & alis uespertilionis ualdè similes. Hædonus de sacris feris dictum sit. Ipsorum autem Aegyptiorum, qui circa partem Aegypti frumentariam colunt, memoriam omnium hominum commentante, sunt ferè eorum (in quorum ego ueni experimentum) longè excellentissimi, ante omnia tali uitæ genere degentes. Singulis mensibus triduo purgant se, uomendo, atq; intestina diluendo, gratia sanitatis conseruandæ, existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. Nam sunt alij Aegyptij omnium uirorum secundum Astros maximè sano corpore,

ibis.

Aegyptiorum uisus.

æris (ut mihi uidetur) beneficio, q̄ nunq̄ immutatur, cuius
 mutationib. præcipuè existūt in hominib. morbi. Pane uescū
 tur, quē ex farre conficiūt quē collestē nominant. Vīno utū
 tur factō ex hordeo. desūt enim in ea regione uites. Vīlītāē
 quoq̄ tūm piscibus partim crudis ad solem arefactis, partim
 falsugine conditis, tūm auibus, sed earum crudis, prius tamē
 sale conditis, cothurnicibus, anatibusq̄ atq̄ auiculis. Cete-
 ris autem uel uolucris, uel piscibus, quæ ipsis in proximo
 sunt (præter illa quæ ab eis sunt recepta pro sacris) partim
 assis, partim elixis. Apud locupletes eorum cum multi con-
 uenerunt, & à cœna discessum est, circumfert aliquis in locu-
 lo mortuum ē ligno factum, sed pictura, & opere uerum ma-
 ximè imitantem, longitudine cubitali omnino, aut bicubita-
 li, ostendensq̄ singulis conuiuiarum, ait: In hunc intuens po-
 ra, & oblectare, talis post mortem futurus. Hæc illi apud cō-
 uiuia faciunt, contentiq̄ moribus patrijs, nullum alium ascī-
 scunt. Quibus cū alia sint egregia constituta tūm uerò il-
 lud, adhibendum modulatorem, qui & in Phœnice, & in Cy-
 pro, & alibi, nomen pro differentia gentium habet. Idem ta-
 men congruit cū eo, quem Græci decantant appellantes Li-
 nus. num, ut ego admirer, cū alia multa, quæ sunt apud Aegy-
 ptum, tūm uerò unde nomen Lini acceperint, quem semper
 quodammodo decantare cognoscuntur. Vocatur autē Li-
 nus Aegyptiacè Maneros: quem Aegyptij tradiderunt, cum
 filius unicus extitisset primi ipsorū regis, præmaturāq̄ morte
 decessisset, his lamentis ab Aegyptijs fuisse decoratum, &
 cantilenam hanc eamq̄ solam ipsis institutam. Congruunt
 præterea in hoc cum solis Græcorum Lacrdæmonibus Ae-
 gyptij, quod minores maioribus natu obuī cedunt uia, ac
 deflectunt, aduenientibusq̄ ē sedili assurgunt: qua in re
 sum

*eum nullis alijs Græcorum conueniunt. Inuicem compellan-
 di se mutuò in uijs adorant, genu tenus demissa manu. Ve-*
stibus amiciuntur lineis, circa crura fimbriatis, quas casili-
ris appellant, super quas candida ferunt amacula, tanquam
superiecta. Laneæ uestes, neq. in ædes sacras gestantur, neq.
undâ cum cadauere sepeliuntur: profanum enim est, quæ con-
sentanea sunt his, quæ Orphica, & Bacchica appellantur,
ab Aegypto, & à Pythagora ortû ducentib. Nâ his cerem-
nijs participât, laneis indutû uestib. humari religiosum est.
De quib. sacra redditur ratio. Alia insuper sunt ab Aegy-
ptijs excogitata, quis mensis, dies uel cuius deorum sit, & quo
quis die genitus qualia sortiatur, & quam mortē obibit, &
qualis existet. Quib. rebus, qui in pœsi uersati sunt, usi fue-
runt. Plura quinetiam ab eis prodigia comperta sunt, quàm
à cæteris omnibus hominibus. Nam cum prodigium extitit,
scribunt id, obseruantes quomodo euenierit. Et si quando
postmodum huius simile extiterit, exemplo prioris putant e-
uenturum. Diuinitio apud eos ita est constituta, ut ejus ar-
tificium nulli mortalium uendicaretur, sed certis dijs. Siquidē
Herculis illic oraculum est, & Apollinis, & Minervæ, Dian-
æq., ac Martis, & Iouis. Sed quod præcipuo honore colunt
ex omnib. oraculis, Latonæ est, in urbe Buti. Verûm hæc ua-
ticinia non eodē modo sunt omnia instituta, sed differenter.
Iam uerò medicina apud eos hûc in modum est distributa,
ut singulorum morborum sint medici, non plurimum. Itaq.
omnia referta sunt medicis. Alij enim sunt ocularij, curan-
dis oculis constituti, alij capiti, alij dentibus, alij alui partib.
alij morbis oculiis. Luctus eorûdē, ac sepulturæ tales sunt:
Quibuscunq. domesticis aliquis decessit homo alicuius mo-
menti, ibi omnis muliebris sexus familia caput sibi & uultû
oblinit luto. Deinde relicto domi cadauere, ipsæ per ur-

Aegyptia
 rum uesti
 tura.

De prod
 gij.

Aegyptio
 rum medici.

Aegyptio
 rum funera.

bem uagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mamillis, & cum eis proxima quæq. Altera ex parte uiri, & ipsi expectorati se uerberant. His actis, ita demum ad condiendum portant. Sunt autem certi ad hoc ipsum constituti, qui hoc artificium faciunt: qui cum ad ipsos cadauer portatum est, ostendunt his, qui portauerunt, exemplaria mortuorum lignea pingendo assimilata. Et eorum unum accuratissima fabrefactum esse aiunt, cuius ego nomen si nuncupauero, haud faciã sanctè. Alterum illo inferius ac uilioris precij. Tertiũ uilissimi. Ea dicentes, sciscitantur ab his, ad quod exemplum uelint effingi mortuum suum. Isti conuento de precij illinc abeunt. At hi, qui relinquuntur in adibus hunc in modum diligentissime condiunt corpus. Ante omnia incuruo ferro cerebrũ per nares educunt, ut quamq. partem eduxerunt, ita locũ eius medicamentis explentes. Dehinc acutissimo lapide Aethiopico circa ilia cõscindũt, atq. illac omnem aluũ protrahunt: quã, ubi repurgarunt, ac uino Phœniceo expleuerunt, rursus odorib. contusis refarciũt: tum omenta cõplent contusa myrrha pura, & casia & ceteris (excepto thure) odoribus, iterumq. consuunt. Vbi hæc fecere, saliant intro abditum 70. dies. Nam diutius salire nõ licet. Exactis 70 dieb. cadauer, ubi abluerunt, sindone byssina incisis loris, totum inuoluunt, gummi illinentes: quo Aegyptij glutinis loco plerũq. utũtur. Eo deinde recepto, propinqui ligneam hominis effigiem faciunt, in qua mox inserunt mortuum, inclusumq. ita reponunt. Hic autem, qui medicocria uolunt, nimirum fugientes sumptum, ita comparat: Clysterem unguine, quod è cedro gignitur, cõplent. Deinde ex hac aluum mortui, ipsam neq. scindentes, neq. extrahentes, sed per secessum, prehensio uia posterioris hiatu, infarfiunt: & tot, quot dixi, diebus sale condiunt: quorum dierum

· EV. TERPE, LIBER II.

dierum ultimo cedrinum unguem, quod prius ingesserāt, ex aluo egerunt, quod tantam habet vim, ut unā secum aluum atq; intestina tabefacta educat. Nitrum autem carnes tabefacit, mortuūq; tantum cutis, & ossa relinquuntur. Vbi ista fecēre, ex quo sic tradidēre mortuum, nihil amplius negocij suscipiunt. Tertia conditura hæc est, adornandi eorū mortuum: Qui tenuiori sunt fortuna. dilutionibus uentrem abstergunt, arefaciuntq; sale septuaginta per dies, deinde tradunt reportandum. Vxores tamen insignium uirorum, non statim uita defunctas tradunt condiendas, ac ne eas quidem foeminas, quæ conspicuæ ualde & maioris momenti fuerint, sed triduo, atq; quatruiduo defunctas: ea de causa facientes, ne cum foeminis salinarij concumbant. Deprehensum enim quendam aiunt, coeuntem cum recenti cadauere muliebri, delatumq; ab eiusdem artificij socio. Quisquis autem uel ipsorum Aegyptiorum, uel hospium compertus sit mortuus, siue à crocodilo raptus, siue ab ipso flumine, necessariū prorsus est ei ciuitati, ad quam eiectus est, condire, & quā honestissimo funere sepelire in sacris monumentis, quem ne cōtingere quidem fas est alteri, aut proximorū, aut amicorū, nisi ipsis Nili sacerdotibus, ceu maius quiddam quā hominem mortuum tractantibus ad sepeliendum. Græcanicis institutis uti recusant, & (ut semel dicā) nullorū hominū aliorū institutis uti uolunt. Et hoc quidem ceteri Aegyptij obseruant. Est tamen Chemmis oppidū grande, Thebaica plage, propè nouam urbem, quo in oppido est templum Persei, Danata filij, quadratum, ac palmeto circumdatum, ingenti sanè è saxis uestibulo, stantibus desuper duabus grandibus è lapide statuis. In hoc uestibulari ambitu est sacellum, & in eo simulacrum Persei. Quem Chemmitani memorant, sibi apparere frequenter è terra exeuntem, frequenter, in-

Chemmi-
tani Græ-
canicis lu-
dis utun-
tur.

tra templū. Eiusq; sandaliū quod gestabat, inuentū bicubi-
tali magnitudine : quod postquam apparuerit, exhuberare
omne Aegyptū. Hæc quidem illi aiunt. Faciunt autem Per-
seo Græcicet gymnicos ludos, p omne certadi genus, pro-
positis præmijs, tum pecorum, tum palliorum, tum pellium.
Percontantiq; mihi, cur eis solis solet apparere Perseus, &
tur in edendo gymnico certamine ab Aegyptijs discrepa-
rent, aiebant Perseum ex ipsorum ciuitate esse oriundum,
Danaum enim, & Lynceum, qui essent Chemmitani, nauis-
gasse in Græciam: à quibus originem gradatim ducendo, de-
ueniebant ad Perseum. Hunc in Aegyptum profectum, quē
& Græci dicūt gratia asserendi ex Africa caput Gorgonis,
uenisse ad ipsos quoque, ac cognatos omnes agnouisse, quos
postquam didicisset, & nomen Chemmis ex matris audisset,
in Aegyptum uenisse, & gymnicum certamē celebrari iuis-
sisse. Hæc omnia opinantur Aegyptij, qui supra paludes in-
colunt: qui uerò in paludibus, utuntur eisdem, quibus ceteri
Aegyptij moribus, cum in alijs, tum in habēdis singulis uxo-
ribus, quemadmodum Græci. Ceterum, ad uictus facillia-
tem alia sunt eis excogitata. Siquidē cū fluxius plenus cam-
pos inundauit, in ipsa aqua exoritur ingens uis liliorū, qua
lotos Aegyptij uocant. Ea ubi decessuerunt, ad solem exie-
cant. Deinde quod mediū loti est papaueri asimile, postquā
eoxerunt, ex eo faciunt panes affos. Est autē huius loti radix
quoq; esculenta, etiam suauitate præstanti, orbiculata, mali
magnitudine. Sunt & alia lilia rosis similia, & ipsa in flumi-
ne nascentia: quorū fructus in alio calyce germinante ē ter-
ra, similimus specie est fauo uestparū. In eo esculenta quædā
instat nuclei oliuæ coagmentata innasuntur, quæ et tenera
comeduntur, & arefacta. Iā uerò iuncū annū, ubi ē paludib.
excerperunt, superiorem eius partē amputant, quā in aliud
quiddam

Aegyptio
cum faci-
antur.

quiddam conuertunt: quod relictum est inferius longitudi-
ne cubitali, id edunt pariter, ac uenumdant. Eo si qui admo-
dum suauituti cupiunt, in luculento furno torrefactum ita
comedunt. Sunt præterea ex eis, qui solum piscibus uictitāt,
quos, ubi ceperunt, exenteratos ad solem desiccant, exiccan-
tisq; deinde uestiuntur.

In fluminibus nō ferè gignūtur pisces gregales. Qui nu- De piscib. Aegyptiæ
triūtur in stagnis, hæc faciūt. Simul ac incessit eis libido gi-
gnendi gregatim in mare enatāt, ducib. masculis geniturā
spargentib. q; fœmina cōsectantes, recuruando se ex ea cōci-
piūt. Eadē ubi pręgnātes in mari sunt effectæ, remeant oēs
rursus ad sibi cōsuetā, nō amplius eorundē ductu, sed fœmi-
narū. Ducūt enim ille quēadmodū fecerāt mares, gregatim
qua fundētes instar milij parua, quæ mares aduētes deuorāt.
Sūt autē ea tanquā milij grana pisces, ex quorū reliquijs non
deuoratis, sed nutritis, pisces sūt. Ex his piscibus q; capiūtur
dū in mare meāt. hi detritis capitū dexteris partib. qui uerò
retro meāt, sinistris, apparent: quod ea de causa patiuntur,
quod in mare dū tēdunt, à sinistra terrā legūt: rursus eadem
uia reuertētes, incurfant atq; offensant cōtingendo terrā pla-
numq; ne timere aberrēt propter aqua decursum. Nilo inci-
piētē augescere, in primis depressa terrarū, & lacunæ fluuiio
proximæ impleri incipiūt. Confestimq; redundāt à flumine
aqua, hæc plena sunt, & cōtinuò cuncta pisciculis minutis
appletur. Vnde autē secundo loco uerisimile sit eos gigni,
hoc mihi uideor causæ intelligere, quod superiore anno, post
quā Nilus abfcessit, pisces qui oua in cæno pepererant, undē
cum postremis abeant aquis, circumactio rursus anno, ubi
aqua restagnauit, protinus ex his ouis gignuntur pisces.
Quod ad pisces attinet, ita habet. Utuntur Aegyptij, qui Vnguenti Kiki
palustria accolunt, unguento ex fructu silicypriorum,
quod

HEROD. HALICARN.

249

quod appellant Aegyptij tili, hunc in modū cōficiētes. Sil-
licypria hāc, quae apud Græcos ultrò nascuntur, ad oras flu-
minū, stagnorūq; serunt, multum quidem fructum ferentia,
sed graueolentem. Hunc ubi collegerunt, alij contusum ad
ignem, alij in sartagine coquunt, & quod ex eo perfluit, ex-
cipiūt pingue quiddā, et nihilominus ad lucernas tā idoneū,

**Aduersus
culices re-
medium.**

quā oleum, sed graueolentiam exhibens. Sunt autem aduer-
sus magnā uim culicum hāc ab eis excogitata. Cū enim his
qui supra paludes incolunt, munimento sint turres, quas dor-
mituri ascendunt (nam culices uentus prohibet in altum uo-
lare) alia sunt machinati, qui intra paludes habitāt: singuli
sua obinent retia, quibus per diem pisces capiāt. eisdem no-
ctū utuntur cubili, in quo requiescunt. Circundatis illis, de-
inde operti somnum capiunt: qui si in uestimento inuoluti,
aut in sindone dormitant, eos per ipsa indumēta culices mor-
derent, p̄ retia uerò ne tantulū quidem mordere conantur.

**Naues spi-
nae.**

Naues eorū onerariae sunt factae ē spinō, cuius figura similia
est loto Cyrenaeo, & cuius lacryma gummi est. Ex hac spinō
ligna cōcidunt, quae magnitudine bicubitali, tanquā lateri-
tis opere cōponunt, hunc in modū cōpingentes. Ligno cubi-
tali circundensos, at longos stipites appendunt: ubi hunc in
modum cōpegerunt, de super frequentia transstra extendunt.
Cōmissuris nequaquā utuntur, sed introrsum cōpages iunco
innectunt. Gubernaculū scitē faciunt, et hoc p̄ nauem trāsfit.
Malo quoq; spinaceo, & uelis iunceis utuntur. Hāc nauigia
cōtra flumen meare nō possunt, nisi luculentus ingruat uen-
tus, uerū à terra protrahuntur. Secundū decursum hoc pa-
cto feruntur: Est ianua ex myrica facta putaminibus arun-
dimaceis strata, & lapis politus duorū ferè talentorū pondo.
Huiusmodi ianuā fune alligatam, in anteriore parte nauis
finiunt deferri: lapidem uerò retrorsum alio fune. Ita ia-

nua impetu aquæ insidente, protinus meat, & trahit barim: hoc enim his nauigijs est nomen. Lapis autem, dum retrorsum trahitur, fundo admotus dirigit nauim. Horum nauigiorum ingens apud illos est copia, quorum quædam ferunt multa millia talentorum pondó.

Cū regionem supergressus est Nilus, solæ urbes apparēt, eatenus extātes, ut insulis Aegæi maris ferè asimiles esse uideantur. Nā cætera Aegypti pelagus efficiuntur: ipsæq; urbes, quæ solæ extāt, stationes nauium faciūt. Nec iā, cū hoc cōtingit, per alueū fluminis, sed per mediū cāpi nauigatur. Ex Naucræte quidem Memphim uersus, nō iā iuxta pyramides ipsas, sed iuxta acumen Delta, & urbem Cercaforū: à mari aut, & Canobo Naucrætem uersus p campū, ad Anthyllam urbem uenies. & ad urbem, quæ uocatur Archandri: Harū urbiū Anthylla, quæ est insignis, datur peculiaris in calceamenta uxori semp eius, q in Aegypto regnat. Quod factum est, ex quo Aegyptus fuit diuisionis Persarum. Altera uidetur mihi nomē habere ab Archandro Danaï genero Phthij Achæi filio. Archandri enim urbs nōminatur. Quòd si alius quisquam Archander esset, nequaquam Aegyptum nomen foret. Hactenus quæ uidi, quæ noui, quæ interrogauī, dicta sunt. Hic pergam differere de Aegypto, quæ audiebam, addens aliquid, quod ipse uiderim. Menem, qui primus apud Aegyptū regnauit, aiebant sacerdotes iunxisse pōtib; Nilū ad Memphim. Nā eū, Africā uersus, totū præterlabi mōtem Psanimum: & supra Memphim centum circiter stadia meridiem uersus aggesta humo ad anfractum fluminis arefuisse pristinum alueum. Ita flumen facto sibi alueo, p mediū montium fluere. Adeò nunc quoq; sub Persis iste anfractus Nili tanquam coërcitus fluat, magnis præsidijs custoditur quotannis, obseptus aggeribus. Quos si refringens flumen

Nili nani-
gatio.

Menes Aeg-
gypti rex.

uelit

242 HEROD. HALICARN:

uelit ea parte redundare, omnis Memphis a libit periculum,
ne quis operiatur. Ab hoc Mene, qui primus extitit rex, id
unde fluit annis effectum terrestre, ibiq; ab eodem urbem
hanc conditā, quæ nunc Memphis appellatur (est enim Mē-
phis in angustiis Aegypti sita) & exterius aquilonem uersus
& uesperum, ex flumine effossum esse stagnum (nam ab au-
rora ipse Nilus arceat) & ab eodem in ea urbe extructū hoc
templum Vulcani tum magnum, tum memoratu dignissi-
mum. Post hunc recensabant è libro sacerdotes nominatim
alios trecentos ac triginta reges. In quibus tot ætatibus ho-
minum, decem, & octo fuissent Aethiopes, & una mulier a-
lienigena, cæteri indigenæ. Mulieri quæ regnauit, fuisse no-
men idem quod reginæ Babyloniæ Nitocrim: quam dice-
bant ultam fuisse fratrem, ab Aegyptiis, apud quos regna-
bat, interemptum. & sic, ubi hunc interemerant, regnum ad
hanc detulissent. Ultam autem fratrem, dolo multis Aegyp-
tiorum absumptis Nam extruxisse eam per magnū ædifici-
um subterraneū, per causam quidem noui operis, animo autē
aliud agitantem: & conuocatis ad conuiuium multis, quos
præcipue nouerat fraternæ cædis autores fuisse, per occultū
quendam specum immisisse flumen discumbentibus. Hæc
demum de illa referebant, præterquā quod ubi hoc fecisset,
consperxisse eā multo cinere ædificium, quo impunita esset.
Aliorū aut regū nullū referebant clarum opus editum, nisi
unius: qui postremus horum extitit, Maris. Hunc enim ædi-
ficasse memoratu digna Vulcani uestibula, ad uentum aequi-
lonē uergentia: & stagnū effodisse cuius quot sint in ambitu
stadia, posteriùs aperiā et pyramides in ea extruxisse, de qua
rum magnitudine simul cum ipsius lacu, mentionem faciā.
Hunc itaq; tantum operum edidisse, alios autem nihil prorsus.
Quos ego prætergressus, eius qui his successit, nomine
Sesoftris,

Nitocris
Aegypti
regina.

Maris Aë
gypti rex.

Sesoftris mentionem habeo. Istum dicebāt sacerdotes, primum longis nauibus ex Arabico sinu profectum, rubri maris accolae in suam potestatem redegisse: progressumq; longius, uenisse in mare iam uadosum, & proinde non nauigabile. Illinc ubi retro se ad Aegyptum recepisset, secundū sacerdotum commemorationem, coactio ingenti exercitu percontinentem perrexisse: omnesq; gentes, ut in quaq; incidebat, subegisse. Et quascunq; earum nanciscebatur feroces, & uehementer studiosas libertatis, in earum regionibus cippos statuēbat, inscriptos literis sui nominis, & patriae, & quae referrent ipsum illos ui subegisse. Quarum uerò urbes nulla p̄ alio, nulloq; negotio cœpisset, his cippos inscribebat: tum eisdem literas, quas scripserat eis gentibus, quae uiriles extiterant: & praeterea muliebria genitalia, planū facere uolēs, illos haudquaquā uiriles extiuisse. Haec faciendo peregit cōtinentem, donec ex Asia in Europam transgressus, Scythas subegit, & Thraces, ad quos usq; & non ulterius, mihi uidetur Aegyptius exercitus peruenisse, quoniam in istorū terrae tituli non ultrā positi monstrantur. Hinc digressus retrō abiit, & posteaquam ad Phasim subsedit, quid deinceps, non habeo quod dicam, an ipse rex Sesoftris, diuiso suo exercitu, aliquantulum copiarum reliquerit ad eam regionem incolendam, an aliqui militum pertasi peregrinationis, circa fluuium Phasim substiterint. Nam Colchi uidentur Aegyptij esse, quod ipse prius notum, quā ex alijs auditum refero. Cuius rei cum mihi cupido incesisset, ut utrosq; percontarer, magis Colchi reminiscebantur Aegyptiorū, quā Aegyptij Colchorum. Dicebant tamen Aegyptij, se opinari Colchos ē Sesoftris esse exercitu. Ipse ex hoc coniecturam capiebam, quod atro colore sunt, & crispo capillo: tamen

Sesoftris
Aegypti
rex.

Colchorū
origo.

144 HEROD. HALICARN.

Et lux gen
 tes circun
 cidantur:

met si hoc pro nihilo putari posset, cum & alij sint huiusce-
 modi: sed quòd isti præcipuè. Præterea quòd soli omniū ho-
 minum Colchi, & Aegyptij, & Aethiopes, ab initio statim
 pudenda circumcidunt. Nam & Phœnices, & Syrii, qui sunt
 in Palæstina, didicisse id ab Aegyptijs, & ipsi cōfiteantur. Sy-
 rii uerò, qui fluuium Thermodontem, & Parthenum acco-
 lunt, & horum contermini Macrones, à Colchis didicisse so-
 ciunt: Hi enim ex hominibus soli sunt, qui circumciduntur:
 & in hoc faciendo, agnoscuntur Aegyptij esse. Tamen Ae-
 gyptij atq; Aethiopes, non queo dicere, utri ab utris didice-
 rint. Nam uidetur esse perantiquum. Sed quòd ex Aegypto,
 qui illic commercium habuerunt, didicerint, magnum mihi
 hic hoc testimonium: quòd hi Phœnices, qui cum Græcia cō-
 suetudinem habent, nō amplius circa uirilia imitantur Ae-
 gyptios, sed eorū qui postea procreantur, uirilia non circun-
 cidunt. Aecedū & aliud de Colchis dicam, eos esse similes
 Aegyptiorū. Hi soli atq; Aegyptij linū eadem ratione ope-
 rantur: omnis utrorumq; uita pariter, & lingua cōsentanea
 est. Linū aut Colchicū à Græcis Sardonicū appellatur, cum
 illud quod ab Aegypto uenit, appellatur Aegyptiacum. Ti-
 tulorum, quos Sesostris rex Aegypti regionatim erexit, ple-
 riq; iā incolumes nō extant. Quosdam in Syria Palæstina is-
 pse uidi inscriptos, tum quos dixi literis, tam muliebribus ge-
 nitalibus. Circa Ioniam quoq; duæ huius uiri figuræ uisun-
 tur in petris incisa: una quidem, quæ ex Epheso in Photæ-
 am itur, altera uerò, quæ è Sardibus Smyrnam uersus. In
 quarum utraq; insculptus est uir magnitudine quinūm pal-
 morum, dextra spiculum tenens, sinistra arcus, ceteram-
 quæ item armaturam, etenim Aegyptiacam, & Aethiopi-
 cam gestat: & ex altero ad alterum humerum euntes sacræ
 literæ, Aegyptiacæ sunt incisa in hæc uerba: HANC

EGO

EGO REGIONEM MEIS OBTINVI
HVMERIS. Quis tamen aut cuius fuerit, ab hac parte
non indicant, sed ab altera. Eam quidam conspirati. Mem-
nonis imaginem esse conieciunt, multi à ueritate aberran-
tes. Sesostrum Aegyptium sacerdotes hunc esse dicebant, re-
deuntem, multosq mortales earum gentiū ac regionū, quas
subegerat, reportantē. Eundē posteaquā ad Daphnas Pela-
sias se receperat, fuisse à fratre, quem Aegyptō praefererat,
unā cum liberis inuitatum: & cū ille domū exterius materia
circumstipasset, struemq incendisset, re hunc intellecta ex-
templo cū uxore deliberasse (nam & uxore secum duxerat)
& ea suadente, ut duos è sex liberis super ardentem pyram
extendens pontē faceret, super quos ipsi transeuntes euade-
rent, ita fecisse: & duob. filijs ita incensis, ceteros unā cū pa-
tre fuisse seruatos. Sesostrum in Aegyptum reuersum, ultio-
nem de fratre sumpsisse: quam uero multitudinē è terris pō-
testatem redactis abduxerat, ea usum in hac fuisse. Siquidē
istī fuerunt, qui sub hoc rege immensa magnitudinis lapides
in templum Vulcani portatos pertraxerunt, quiq ad diuor-
tia aquarum, quae nunc in Aegypto sunt, cuncta effodienda
sunt adacti, quia inuiti faciebant, ut Aegyptum prius equit
& plaustis agendis ubiq idoneam, redderent non idoneā.
Nam ab eodem tempore Aegyptus, quae omnis plana est, tā-
men inequitabilis & plaustis inhabilis extitit, propter mul-
tiplices fossas uniuersa loca occupantes, quas ideo rex fo-
diendas putauit, ut ciuitates, quae non accolerent flumē, sed
in medio Aegypti essent, refluxo flumine non laborarent pe-
nuria aquae ad potandum, sed ea suppeditaretur è puteis.
Hac de causa Aegyptus intercisā est & ab hoc rege, ut di-
cebant, in oēs Aegyptios dispartita soli quadrati aqua por-
tione uirgitim per sortem data, atque hinc prouentus insti-

Geome-
trix ori-
ge:

Sesoftri
statue.

Sesoftri
Phero
succedit.

tuti, impōsita certa pensione, quam illi quotannis soluerent. Quod si cuius portionē alluvione flumen decursasset, is ad-
ens regē, rei quæ contigerat, certiorē faciebat, rexq; ad præ-
diū inspiciendum mittebat, qui metiretur, quando deterius
factū esset, ut ex residuo proportionē taxatū uestigal pendē-
retur: atq; hinc geometria orta, uidetur in Græciam tran-
scendisse. Nam polum & gnomonē, id est, normā, & 12. di-
partes à Babylonij Græci didicerunt. Solus hic Aegyptius
rex imperio potius est: Aethiopiæ monumentum quoq; suū
reliquit ante adem Vulcani lapideas statuas, duas quidē tri-
centū, unam suam, alterā uxoris: quatuor autē uicentū cu-
bitorum, totidem filiorū. Huic statuae longo pōst tēpore, cū
Darij Persæ statua anteponeretur, non tulit id sacerdos Vul-
cani, negans Darium tales res gessisse, quales gessisset Seso-
stris Aegyptius: quippe qui cū alias nationes non pauciores
res quā Darius, iū uerō Scythas subegisset: eoq; iniquum
esse huius ante illius sisti donaria, qui rebus gestis non esset
illum supergressus. Hac locuto sacerdoti, tamē ignouisse Da-
rium ferunt. Defuncto Sesostrē, regnum suscepisse Phero-
nem eius filiū, & hunc nullam sumpsisse expeditionem, sed
ei contigisse, ut luminib. caperetur. Idq; hac de causa: Cum
flumen eo tempore copiosissimum manaret, ita ut supra 101
& 8 cubitos rura transcendēret, uicō ingruente, qui fluctus
eiceret, ferunt hunc regem facinus admisisse, quod sumptum
spiculum, in medios fluminis uortices contorserit, statimq;
laborasse ex oculis, ac uisum amisisse decennioq; cecū fuisse.
Vndecimo autem anno ex urbe Buti ei oraculum adue-
nisse, iam exactum esse tempus calamitatis: uisumq; ei reddi-
turum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ ad suum solum
uirum accessisset, aliorū uirorū expers. Et ante omnia urinā
uxoris expertum, cum nihil amplius cerneret, ceterarū de-

incept

inseps urinam expertum, tandem uidisse. Ibiq̃ omnes mulie-
 res, quas fuisset expertus, præter eam cuius lotio lotus uisum
 recepiſſet, unam in urbē cōgisse, quæ ἑρπυρὶ φῶλῳ, id est,
 rubra gleba dicitur, & eas illis coactas cum ipsa urbe om-
 nes concremasse: & eam cuius lotio lotus uisum recepiſſet,
 uxorem duxisse. Atq̃ ea clade liberatum cum alia in alijs tē-
 plis donaria posuisse, omnia memoratu digna, tum maxime
 memorabilia; ac spectaculo digna in templo Solis, gemina
 saxa, quos obelos uocant, à figura ueru centeniū cubitorū
 longitudinis, octonū latitudinis. Huic in regno successisse
 aiebant uirum Memphitem, cuius nomen esset lingua Græ-
 ca Proteus. Cuius nunc Memphi uisitur sanium decorum
 fanē, ac ualde adornatum, ad australem partem tēpli Vul-
 cani positum, circumquaꝗ Phœnicibus Tyrijs habitantibus:
 qui locus omnis castra Tyriorum appellatur. In hoc fano
 Protei est ades, quæ uocatur Veneris hospite: quam con-
 iicio esse Helenes Tyndari filia quia & apud Proteum fuis-
 se diuersatam audiui, & cognomine Veneris hospite appel-
 latam. Nam quacumq̃ sunt aliterius Veneris templa, neuti-
 quam hospite appellantur. Et sanē percontanti mihi sacer-
 dotes de Helena, referebant ita rem esse gestam: Alexandrū
 rapta ē Sparta Helena, cum re nauigare domum in mari
 Aegæo uentis cursu excussum in Aegyptiacum pelagus: atq̃
 illinc non remittentibus flatibus appulsum in Aegyptum,
 ad ostium Nili, quod uocatur Canobicum, atq̃ ad Taries-
 ceas. Erat in eo littore, quod nunc quoq̃ est Herculis tem-
 plum: ad quod si quis cuiuscumq̃ hominis seruus confugere,
 capiat sacras notas, sese deo tradens, eum nefas est tan-
 gere. Quæ sanctio ad meam usque ætatem prorsus im-
 mutata perseuerauit. Eam templi legem famuli Alexandrū
 cum audissent, ab eo profugerunt: assidentesq̃ deo sup-
 plicet,

Lotio facta
 in inx san-
 tus cæcus.

Helens
 templum
 in Aegy-
 pto.

plures, Alexandrum insimulabant, cum destructum uolentes
remque omnem exponerent, ut circa Helenam gesta erant, et
illata Menelao iniuria. Insimulabant autem de his apud sa-
cerdotes, et apud huius ostij Nili praefectum, nomine Thonis.
His auditis, Thonis quam raptissimè Memphim ad Proteum
mittit haec nunciatum, his uerbis: Peregrinus quidam gene-
re Teucer, qui rem nefariam in Graecia perpetravit: quippe
seducta hospiti uxore, quam secum ducit cum multis admo-
dum opibus, in tuam terram uenitis appulsus est: Virum ne
sinemus eum abire impune, an ea, quae attulit secum eripiamus?
Ad haec remisit Proteus, qui diceret: Virum istum, undecum
que is sit, qui rem nefariam in hospitem suum perpetravit,
comprehensum ad me deducite, ut quidnam dicturus sit sciam.

Alexander
ad Proteum
ducitur.

Hoc ubi accepit Thonis, Alexandrum comprehendit, navesque
eius distinet: dehinc illum Helenamque cum opibus, atque etiam
seruos Memphim ducit. Quibus omnibus representatis, Pro-
teus percontatus est Alexandrum, quis nam esset, et unde cum
nauibus profectus: Alexander illi et genus suum commemo-
rauit, et patriae nomen, et unde nauigasset, et quò. Sed in-
terrogante Proteo unde Helenam accepisset, titubantem in lo-
quendo ac tergiversantem coarguebant, hi qui fuerant sup-
plices, exponentes omnia, quae in scelere admittendo gesta
essent. Tandem Proteus apud eos hanc sententiam tulit, in-
quiens: Ego nisi nefas esse arbitrarer de peregrino aliquo
supplicium pro Graeco illo de te sumere omnium hospitem
determinè, scelestissimum facinus admisisti, à tuo ipsius ho-
spite, erepta uxore: neque his contentus, cum ea abisti. Ac ne
his quidem satis habens, compilata hospitis domo uenisti.
Itaque quoniam magni momenti esse duco, non necare hospi-
tem, mulierem hanc atque opes tibi, ut abducas, non sinam, sed
ego haec Graeco hospiti reseruabo, dum ille ipse constituerit
uenire

venire ad ista reportanda: tibi uerò ipsi, tuisq; conuictorib.
ut è mea terra in aliam transferretis præcipio, alioqui uos
pro hostibus persecuturus. Hunc Helenæ ad Protea aduen-
tum fuisse, sacerdotes referebant. Quam famam uidetur mi-
hi & Homerus accepisse, sed quia non perinde decora res
erat in carmine, alio loquendi modo est usus, in quem tran-
stulit, declarans se hunc famæ sermonem notum habuisse.
Id manifestum est, quòd in Iliade facit mentionem eiusdem
erroris Alexandri, nec usquam alibi retractat Alexandrum
ferentem Helenam, fuisse abductum, & alibi errabundum
Sidonem Phœnicia applicuisse. Meminit enim huius rei in
laudanda uirtute Diomedis, ita uersibus inquit:

Picturata inerant ibi pallia, opus mulierum
Sidonidum, pars ipse Paris formosas ab urbe
Sidonia duxit, sulcans freta lata carinis,
Cum retulit magnis Helenam natalibus ortam.

Meminit quoq; in Odyssæa his uersibus:

Hoc habuit Ioue nata probum præsensq; uenenum,
Quod Polydamna sibi Thonis donauerat uxor:
Ægypto, quæ terra ferax fert plurima mixtim,
Multa quidem proba, multa autem damnosa uenena.

Hæc quoq; alia ad Telemachum Menelaus inquit:

Hunc etiam Ægypto dij me tenere reuerti
Conantem, quibus haud tuleram salennia sacra.

In his carminib. fatetur Homerus se nosse errorem Alexan-
dri in Ægyptiũ. Est enim Syria Ægypto cõtermina, & Phœ-
nices (quorum Sidon est) in Syria incolunt. Itaq; cum hi uer-
sus, tum uerò locus non minimum, imò maxime probant Cy-
prius uersus non Homeri, sed cuiuspiam alterius esse: in quĩ-
bus dicitur Alexander ex Sparta Helenam ducens, triduo
illum peruenisse, secundo uento usus, ac tranquillo mari, cũ

De reb.
Iliacis.

id in Iliade dicat, illū cū Helenam duceret, errasse. Ped Hēs
merus & Cyprium carmen ualeto. Caterū, nunquid Græci
uana q̄ circa Iliū gesta memorarent, nec ne, percōtanti mihī
sacerdotes ita respondebāt se nouisse ab ipso Menelao, ra-
pta Helena magnas Græcorū copias, auxilio uenisse Mene-
lao in regionem Teucriam: quæ in terrā egressæ, locoq̄ com-
munito, miserunt Iliū legatos, cūq̄ eis & ipsum Menelaum
isse. Hos, postquā ingressi sūt mœnia, tū Helenā opesq̄, quas
Alexander furto asportasset, repoposcisse. tū iniuriæ satisfa-
ctionem. Teucros aut̄ tunc eadem narraſſe, deinde & iura-
tos negasse. habere se Helenam, atq̄ opes, de quibus argue-
rentur, sed ea in Aegypto esse omnia: neq̄ se iure reatum su-
ſtinere earum rerum, quas Proteus Aegyptius rex teneret:
Græcos cūq̄ se ab illis derideri arbitrarentur, ita obsedisse
Ilium, donec expugnauerunt. Vrbe capta, cū Helena nō exi-
steret, & eandem orationem quā prius, audirent Græci: ita
denum habita priorib. uerbis fide, ipsum Menelaū ad Pro-
teum mittunt. Hic ubi ad Aegyptum peruenit, & ad Mem-
phim nauigauit, exposita rei gesta ueritate, honorificentis-
simo hospitio exceptus. Helenamq̄ malorum immunem, re-
cepit, & insuper omnes pecunias suas. Et cū hac affecutus
esset Menelaus. tamen iniurius in Aegyptios extitit. Nam cū
proficisci conaretur nec per uētos possit, idq̄ iam diu, rem
indignam excogitauit. Sumptis enim duob. pueris quorū-
dam indigenarum filij, erectisq̄ hāruspicinam fecit. Quod
ubi eum fecisse rescitū est, inuisus & exagitatus fuga, deue-
nit in insulas Africæ obiacentes. Eō posteaquā se cōtulit,
nihil amplius quod referrent Aegyptij, habebant. Atq̄ bonū
alia, quæ ex historijs nosse dicebant, alia apud ipsos gesta,
uel magis habere cōperta. Hac aiebāt Aegyptiorū sacerdo-
tes. Ego uerō ad ea, quæ de Helena cōmeniorata sunt, et ipse
adijcio

aditio hoc cōiecturæ: Si intra Iliū fuisset Helena, utiq̃ fuisset Græcis tradita, siue uolente Alexandro, siue inuito. Neq̃ enim ita despiebat Priamus, aut alij eius propinqui, ut suis, ac liberorū corporib. atq̃ etiam urbe periclitari uellent, quo Alexander Helene contubernio potiretur. Quod si inter iuicia ita sensissent, non tamen id fecissent, posteaquā cum multi aliorū Troianorum, tum uerò Priami filiorum duo, tresue, aut plures perierant, cum Græcis præliantes, si quid referentibus credi uersificatoribus debet. Quæ, cūm continerent, ego crediderim Priamum, uel si ipse in contubernio habuisset, Achæis redditurum fuisse, cupiditate præsentia mala deuotandi. Neq̃ uerò regnum ad Alexandrum erat peruenturum, ut iam sub eo res essent seniore Priamo, cum Hector & nata maior, & uirtute præstantior quā ille, regnum esset defuncto Priamo suscepturus: quem haudquāquā conueniebat fratri iniuste agentis, indulgere, cum præsertim tanta mala propter eum, tum priuatim ipsi, tum cæteris Troianis omnibus euenirent. Sed nec poterant reddere Helenam, nec uerum dicentibus eis, Græci fidem habebant, deo (ut quod sentio dicam) disponente. ut funditus euersi, planum facerent hominibus, magnarū iniuriarum magnas à dijs esse ultiones. Et hæc quidem, ut mihi uidentur, dicta sunt. Protei autem regnari dicebant suscepisse Rampsinum, quā memoriam sui reliquit uestibula ab occasu spectantia templum Vulcani, & è regione uestibulorum statuit duo simulachra quinū & uiceniū cubitorum longitudinis: quorum, quod Aquilonem spectat, id æstatem: quod Austrum, id hyemem Aegyptij uocant, præposterè facientes. Huic regi ingentem etiam pecuniarum uim fuisse, quam nemo regum, qui deinceps scripti sunt, superare potuerit, ac ne proximè quidem accedere. Et cum in tuto

Rampsinus
Aegypti rex.

eam pecuniam collocare uellet, ædificiū extruxisse lapideū,
cuius parietum unus in exteriorē ædium partē pertinge-
bat: sed structorem insipientem hoc fuisse machinatum. Is
enim ē lapidibus ita struxit, ut ē pariete facile tolli à duob.
uiris, atq; adeò ab uno posset. Aedificio absoluto regem in
eo pecuniam reposuisse. Interiecto tempore, structorem illū
cū esset uita excessurus, uocasse ad se filios. (nam duos huic
fuisse) eisq; narrasse, se illis prospiciētem ut affluenter uita
degerent astutē ædificasse regis ararium: demq; omnia illis
exposuisse planē, mensurasq; ad lapidē admonendū docuisse
se ac tradidisse. quæ filij obseruantes, regij ararij quæstores
forēt. Patre uita functo, haud in longū filios rem distulisse.
Noctu enim ad regiam accedentes, lapidē ædificij inuen-
tum nullo negotio amouisse, multumq; pecuniæ expilasse.
Cum autem rex fortē fuisset ædificiū ingressus, uideretq; uas-
sa nummorum imminuta, obstupuisse: nec habuisse quem in-
simularet, cū & signa salua, & ædificiū obseratum esset.
Vbi iterum, ac tertio aperiēti minor assidue pecunia appa-
rebat, hoc fecisse, ne fures cum furto abirent. Laqueos fa-
ciendos curasse: & eos circa uasa in quibus pecuniæ merces,
collocasse. Fures, quemadmodum superiori tempore cum
uenissent, & alter eorum penetrans, ad uas restā perrexisset,
cum fuisse laqueo retentum: & ubi agnouit, quo in malo
esset proxiuus fratrem uocasse, & præsētis conditionis sua
certiorem fecisse, iussisseq; ut quam celerrimē introgressus
sibi caput abscederet: ne ipse conspectus, agnitusq; quis es-
set, etiam illum perderet. Qui, cum uisus esset probe dicere,
fratrem ei obsequentem ita fecisse: & adaptato lapide, do-
mum abiisse, fratris caput asportantem. Vbi dies illuxit, in-
gressum in ædificiū regem expanisse, cernentem corpus
furis in laqueo sine capite, & ædificiū incorruptum: nul-
lumq;

*tuumq; neq; ingressum, neq; egressum habens. Ita abisse, atq;
 ita faciendum statuisse, ut furis cadaver è muro suspenderet:
 custodesq; illic apposuisse iussos, ut si quem plorantem, aut
 miserantem animaduertissent, eum ad se perducerent. Su-
 spenso cadavere, matrem indignè tulisse: allocutamq; filium
 qui supererat, impetrasse, ut quacūq; ratione machinari pos-
 set, corpus fratris resolveret, asportaretq;. Id si negligeret,
 minatam se regem esse adituram ad eum indicandum, quòd
 pecunias regias haberet. Aduersus hanc, cum filius multa
 uerba faceret, nec persuaderet, quòd illa rem grauitè acci-
 piebat, eum talem rem fuisse commentum: Instratis asinis uo-
 tres uino completos imposuisse: & postquam agendo asinos
 iuxta custodes fuit ante suspensum cadaver. reuulsis ligacu-
 lis, duos, tresq; pedes resoluisse: & cū uinū proflueret, tum
 caput cadentem uehementer uociferatum, tanquam nesci-
 entem ad utrum prius asinorum se conuerteret. Custodes
 cū multum uini profluere uiderent, concurrisse cum uasis
 in uiam: & id quod profluere lucrifaciētes comportare. Isto
 simulata iracundia omnibus maledicente, aliquantotq; post
 illis consolantiibus, hunc finxisse se mitigatum, & ab ira-
 scendo desisse. Tandem seduxisse è uia asinos, atq; instru-
 xisse: & cum plura uerba inter eos fierent, & quidam faceto
 dicto hominem lacefferet, ut risum eliceret, donasse illis ui-
 num ex utribus. Atq; eos illic, ut erant discumbentes po-
 rare constituisse, prehensantes hominem, ac iubentes, ut se-
 cum ad computandum maneret. Atque istum obsecutum
 remansisse. Et cum inter potandum comiter acciperetur,
 donasse insuper alterum utrem: ita se uino ingurgitantes
 custodes, admodum remulentos esse factos. somnoq; op-
 pressos, ibidem ubi potauerant, obdormisse. Istum ubi
 multum noctis erat, tunc corpus fratris dissoluisse, & cus-
 todem*

Hodem malas dextras in cōtumeliam derasse, & afinos im-
 posito cadauere domum uersus aguisse, executumq; impe-
 ria matris. Regem, ubi ei renunciatum est, furem cadauer
 surripuisse, acerbe tulisse. Et cum uellet quoquo modo in-
 uenire, quis nam esset ista machinatus, hoc fecisse, quod a-
 pud me caret fide. Filiam suam domi prostituisse, iussam o-
 mnes indifferenter excipere: sed priusquam coirent, adigere
 ad sibi dicendum, quid nam in uita esset actum à se solertis-
 simum, ac scelestissimum: & qui narraret, quæ circa furem
 acta essent, cum comprehenderet, neq; exire permetteret. Cū
 itaq; filia patris imperia faceret, furem quod audisset, quā-
 obrem ista fierent, cupientem euadere uersutiam regis, hoc
 egisse: Recentis mortui amputatam ex humero manum sub
 pallio ferentem isse: atq; ingressum ad filiam regis, cum in-
 terrogatus esset, eadem quæ ceteri, enarrasse, scelestissimū
 facinus perpetrasse, quod fratris in arario regis laqueo ca-
 pti caput amputasset. Solertissimum autem, quod cadauer
 fratris suspensum resoluisset, custodibus prius ebrijs factis.
 Illam cum hæc audisset, manum in hunc coniecisse, eiq; sua-
 rem in tenebris manum mortui porrexisset. Quam mulier cū
 apprehendisset, manum se huius istius tenere rata, istum per
 fores se proripuisse, muliere delusa. Postquam, & hæc renun-
 ciata sunt regi, stuporem incussisse, tum astutiam, tum auda-
 ciam hominis. Ad extremum dimissis per omnes urbes uir-
 ejs, regem edixisse, non modò ueniam, sed etiam magnam
 uera manere furem, si in conspectum ipsius ueniret: ita sua-
 rem fide habita, ad eum uenisse: eiq; Rhampsinitum magna
 uiri admiratione ductum filiam suam collocasse, tanquam
 ex omnibus mortalibus plurima scienti. Nam Aegyptios
 quidem ceteris, hunc autem Aegyptijs antecellere. Post
 hæc aiebant, regem hunc descendisse uiuum sub terram,

Rhampsini-
 tus ad in-
 teros de-
 scendit.

quod ubi Græci opinantur sedes infernas esse: & ibi cum Cerere alea lufisse: & aliquando uictorem, aliquando uictum fuisse: & rursum iterum fuisse reuersum, munus ab ea obtinentem manile aureum. Quod tempus à Rhampsinitii dea scensu ad rediū, dicebant feriatum esse apud Aegyptios. Idq; ego ad meam memoriā scio obseruatum. Verum an ob id sic feriatū sint Aegyptij, asserere non possum, sed sacerdotes palliū quoddā quod intra unum diē detexerunt, uni ex suis induere, & oculos mitra obducere: quem gestantem palliū ubi in uiam deduxerunt, qui fert ad Cereris templum, ipsos redire illo relicto. Hunc autem sacerdotem oculos uelatos habentem aiunt, à geminis lupis agi ad Cereris templum, quod ab urbe uiginti stadia abest: & rursus à templo in eundē locū à lupis reduci. Quæ ab Aegyptijs referuntur, cuiusq; credibilia uidentur, is eis utatur. Mihi aut in omni sermone constitutum est, ea scribere, quæ auditu cognoui. Inferorum principatum tenere Cererem, & Liberum, Aegyptij aiunt. Hi deniq; primi extiterunt, qui dicerent animam hominis esse immortalem, quæ de mortuo corpore subinde in aliud, atq; aliud corpus, ut quodq; gigneretur, immigraret. Atq; ubi per omnia se circumtulisset, terrestria, marina, uolutria, rursus in aliquot genū hominis corpus introire. Atq; hunc ab ea circuitum fieri intra annorum tria millia. Hanc rationē sunt à Græcis, qui usurpauerint tanquam suā ipsorum, alij prius, alij posterius. Quorum ego nomina sciens, non duco scribenda. Ad Rhampsinitum usq; regem aiebant in Aegypto uiguisse sanē ius omne. Post hunc autem, qui in regno successit, Cheopem in omne flagitium fuisse prolapsū. Omnibus namq; eū templis obsecratis, ante omnia Aegyptijs ne sacrificarent interdixisse. Deinde iussisse, ut in suis ipsius operibus exercerentur. Alijs, ut ex lapidici-

Animā im-
mortalem
esse & in q
lia corpe-
ra migra-
re opinan-
tur Aegy-
ptij.

Cheos Ae-
gypti rex.

Pyrami-
dis Aegy-
ptiæ con-
structione.

nis Arabici montis saxa exciperent, & illinc ad Nilum usque protraherent. Alijs ut transmissso flumine, illa acciperent, & ad montem, qui dicitur Afrius, traherent. Faciebāt autem opus circiter decem myriades, id est, centum millia hominū, ternis semper mensibus singula. In ea via populus dum trahendis saxis atteritur, decenne tempus triuit, quod non multo minoris operis mihi uidetur, quam pyramidem extruxisse: cuius longitudo est quinque stadiorum, latitudo decem passuum, altitudo ubi maxima est, octo passuum, lapide polito, & animalibus insculpto. In hac decem annos fuisse consumptos, & in subterraneis adibus in tumulo, supra quem pyramides stant, quas fecit sibi pro sepulcro, in insula intromissa perfoſſam Nilo. Verū in pyramide hac annos uiginti absumptos: cuius singule frontes (nam est formæ quadratæ) sunt octogenuū iugerum, pari altitudine, saxis dolatis, decentissimeq; coagmentatis, quorum nullum est minus triginta pedum. Est autem extructa hac pyramis in speciem graduum, quas quidam schelas, quidam arulas uocant. Postea quam eam principio talem fecerunt, attollebant reliquos lapides breuibus machinis è ligno factis, ex humo in primum ordinem gradatim leuantes. Vbi super hunc gradum lapis erat, super alteram machinam imponebatur, quæ in ipso primo gradu stabat. Ab hoc deinde in alterum ordinem trahabatur, super alteram machinam. Nam quot ordines graduum, totidem machinæ erant, siue eandem machinā, quæ una & facilis ad ferendum esset, transferebant ad singulos ordines, quoties saxum amouebantur. Dictum sit à nobis de uero, quemadmodum refertur. Effecta sunt igitur ita prima quæ ex pyramide, ut erat altissima: deinde gradatim sequentia, nouissime uerò, quæ solo sunt iuncta, & infima. In ipsa pyramide literæ Aegyptiæ scriptæ, indicant quan-

tum sit erogatum in operarios pro apio, cepis, & alijs, quod
 interpret earum literarum (ut probe reminiscor) aiebat in
 summa mille, & sexcenta talenta pecunie esse. Quod si ita
 se habet, quantum in alia credibile est fuisse consumptum,
 uel in ferramenta, uel in cibos, uel in uestitium operario-
 rum? Atq; per id quod dixi tempus opera extruebant. Alio
 item tempore (ut ego opinor) lapides excidebant, atq; por-
 tabant, & alio non exiguo subterraneam fossam effecerunt.
 Propter quod eo flagitij deuenisse Cheopem, ut pecunia de-
 fectus, filiam suam in quodam edificio prostituisset, impe-
 rans quantumcunq; faceret questum (non enim quantum
 dicebatur) eamq; cum patris iussa fecisse, tum uero prima-
 rim de relinquenda sui memoria cogitasse. Itaq; singulos ad
 se intrantes obasse, ut sibi ad opera singulos lapides dona-
 rent. Ex his lapidibus aiebant extructam fuisse pyrami-
 dem, quæ fiat in medio trium in conspectu pyramidis ma-
 gna, cuius unumquodq; latus sesquijugerum est. Quinqua-
 ginta annos regnasse hunc Cheopem Aegyptij dicebât, eoq;
 defuncto accepisse regnum fratrem Chephrenem: & hunc
 eodem instituto usum, cum in alijs, tum uero in facienda py-
 ramide, non tamen quæ ad magnitudinem fraternæ accede-
 ret. Eas namq; & nos fuimus dimensi. Nam subterranea
 non subsunt adificia; neq; per fossam deriuatus in eam Ni-
 lus, quemadmodum in alteram influit, sed extructo anfra-
 ctu introrsum insulam circumluit, in qua situm esse ipsum
 Cheopem aiunt. Fulxisse tum ex Aethiopico lapide uersico-
 lore primum domum, quadraginta pedibus depressiorem ad
 terra, sed habentem idem quod grande adificium, magni-
 tudinis. Stant autem super eundem tumulum ambæ, cet-
 tum ferè pedum celsitudinis. Sed & quinquaginta annos
 regnasse Cephrenem aiebant. Ita centum, & sex anni sup-

Cheops &
 liam pro-
 stituit.

Cephre-
 nes Aegy-
 pti rex.

putant.

Mycerinus Aegypti rex.

putantur, quib. & Aegyptij in omni calamitate uersati sunt, nec templa aperta, sed semper fuerunt occlusa. Hos reges Aegyptij pra odio ne nominare quidem uolunt, sed eorum pyramides uocant pastoris Philisiois, qui ea tempestate pecudes per haec loca pascebat. Post hunc regnasse in Aegypto dicebat Mycerinum Cheopis filium, eumq; paterna per osum facta, & templa reserasse, & populo ad ultimum calamitatis afflicto fecisse potestatem res agendi, & sacrificandi: quin etiam super omnes reges iustitiam exercuisse. Quo nomine ex uniuersis regibus hunc Aegyptij maxime praedicabant: tum ob alia, quae bene iudicabat, tum uero quod conquirenti de ipsius sententia, de suo donabat, ut indignationi hominis satis faceret. Cum esset in ciues ita clemens Mycerinus, atque ita studiosus, principium ei malorum contigisse obitum filiae, quae domi unica soboles erat. Qua clade supra modum dum doleret, uelletq; filiam excellentiori aliquo genere sepelire, quam ceteri, fecisse ligneam bouem uacuam, quam cum inaurasset, in ea filiam sepelisse defunctam. Neque humo bos haec condita est, sed ad meam usque memoriam in propatulo fuit in urbe Sai apud regium, in conclauis quadam exornato posita. Cui singulis diebus omnifarii odores inferuntur: noctibus autem perpetuo incensa lucerna astat. In altero contiguo conclauis imagines stantes concubinarum Mycerini: ut in urbe Sai sacerdotes aiebant. Stant enim colossi, id est, graecia simulacra, circiter uiginti de ligno fabricati, nudi plerique: qui quarum sint mulierum non possum dicere, praeterquam, quae narrantur. Sunt, qui de hac boue, & colossis haec referant: Mycerinum amore filiae suae captum, uim ei intulisse: deinde illam cum praemore se suspendisset, patrem in hac boue sepelisse: matrem autem manus ministrarum, quae filiam patri prodidissent,

pra-

prætidisse: & nunc earum hæc esse simulacra eius mali,
quod uiuæ passa fuissent. Hæc (ut ego opinor) dicunt nu-
gatores, ut alia, ita, & de manibus colossorum, quippe quas
ipsi uisimus temporis diuturnitate delapsas, quæ ad meam
usque ætatem ad pedes eorum stratiæ uisabantur. Bos quo-
que, cum cætetum corpus operta est Phæniceo pallio, tum
uero cernicem, & caput crasso admodum auro. Cuius in-
ter media cornua circulus annexus inest, soli assimilatus.
Neq; stans est bos, sed in genua cubans, magnitudine quana-
ta est grandis uacca. Effertur autem è conclauis quotan-
nis. Et postquam Aegyptij uerberant deum quendam,
quem in tali negotio non puto mihi nominandum, tunc, &
bouem in lucem proferunt. Aitunt eam otasse patrem
Mycerinum, ut defuncta quædam semel solem inuere-
tur. Huic regi, post calamitatem filiæ, secundo loco hæc
accidisse: Ex urbe Buti uenisse oraculum, fore, ut sex o-
mnino annos uiueret, septimo defuncturus. Id hunc agere
ferentem, uicissim misisse ad oraculum contumeliosas que-
rimonias: quod, cum pater suus, & patruus, qui deorum im-
memores, templa clausuerant, hominesq; perdiderant, tandem
uixissent, ipse plè faciens, tam citò foret uita defuncturus.
Rursus ei uenisse dicuntur ex oraculo responsa, ea propter
ipsum propter uitam finiturum, quod non id faceret, quod
deberet. Oportere enim Aegyptum centum quinquaginta
annis affligi, idq; duos, qui ante eum fuissent, reges didicis-
se, ipsum uero nequaquam. Hæc ubi accepit Mycerinus, so-
lam numinibus damnatum, lucernas fecisse permultas: qui-
bus cum noctesceret, accensus, potaret, ac se oblectaret: neq;
diu, neq; noctu intermittens, quin per paludes, perq; nemora
uagaretur, utq; audiretur iuuenilibus in rebus studiosissime
arsari. Hæc idcirco excogitauit, quod uellet oraculum cō-
vincere.

Mycerini
pyramis.

Rhodopis
meretrix.

vincere mendacij, ut duodecim pro sex fierent anni, diebus
facilis ex noctibus. Pyramidem, & hic reliquit longè mino-
rem paterna, uicenis pedibus ex omni parte (nam est qua-
drangularis) breviorēq; trium iugerum ad medium usq;
Aethiopico ex lapide. Hanc quidam Græcorum uolunt es-
se Rhodopis mulieris prostantis, non rectè sentientes: qui ne
nosse quidem uidentur, quæ nam fuerit Rhodopis, de qua
loquuntur. Neq; enim talem pyramidem illam sibi facere de-
stinasset, in qua talentorum infinita (ut sic dicam) millia cõ-
sumpta sunt. Ad hæc non istius, sed Amasis regis temporibus
Rhodopis floruit. Multis enim post hos reget annis, qui
istas pyramides reliquerunt, Rhodopis extitit, genere Thra-
cia, ancilla Iadmonis Samij, ex urbe Vulcani, conserua Aesopi
fabularum scriptoris (nam & hic Iadmonis fuit) postea
quam is huic mulieri non minimum cordi fuit. Siquidem
cum sæpenumero Delphi ex oraculo pronunciarent, si quis
sumere pœnas uellet animæ Aesopi, alius nullus extitit, qui
sumere uellet, nisi Iadmonis ex filio nepos alius Iadmon. Ita
Aesopus Iadmonis fuit. Rhodopis autem in Aegyptum abiit,
portata à Xantho Samio, profecta illuc ad quaestum faciendū.
Magna pecunia fuit redempta à Charaxo uiro Mitylenæo Scamandronymi filio, Sapphus poematum condi-
tricis fratre. Hunc in modum Rhodopis libertatem nacta
est, & in Aegypto remansit: gratiosaq; uehementer effecta,
ingentes opes comparauit, quæ Rhodopen transcenderent,
non quæ ad talem pyramidem faciendam ascenderent. Ex
quarum opum decima parte, cuiusque etiamnum uolenti
cognoscere licet, non magnam ab illa pecuniam fuisse re-
positam. Nam cum optaret memoriam sui in Græcia
relinquere, fecit opus quod ab alio excogitatum non esset,
neque donatum, idque donauit in templo Delphico ui-

numen.

umentū sui. E decima enim suarum opum, tot è ferro uer-
na ad boues torrendos fecit, ad quod facienda sufficeret de-
cima ipsa, quā Delphos misit: quæ nūc quoq; posita sunt è re-
gione tēpli post arā, quā Chij donauerūt. Solent aut quodā-
modò in Naucrata meretrices fieri nobiles. Nā hæc, de qua
mentio habetur, adeò nobilitata est fama ut nemo Græco-
rum non didicerit Rhodopis nomen. Alterius quoq; quæ po-
sterior fuit, nomine Archidice; fama per Græciā celebris
exiit, sed minus quā prioris: cuius amore Charaxus insani-
ens, Mithylenen redijt, ut meminit Sappho, conuicijs eum in-
sectata. Et de Rhodope quidem hæc lenus. Post Mycerinum
aut Aegypti regem dicebant sacerdotes Asychin, eumq; fe-
uisse Vulcano porticum ad solem orientem, longè pulcher-
rimā, longeq; maximā. Habere enim ubiq; eum figuras in-
sculptas, tum aliā infinitā ædificiorum speciem: Illud ue-
rò maximum ab hoc rege fuisse factum, ut cum uehemen-
ter laboraretur ex ære alieno, legē hanc Aegyptijs promul-
gauerit, ut ita demum quis pecuniam mutuo acciperet, si eā
dauet patris pignori traderet. Itaq; ad hanc legem adieci-
se, ut penes creditorem esset potestas omnis sepulchri debi-
toris: utq; hæc irrogaretur mulcta pignus deponenti, cui si
dissoluere æs alienum recusaret, fas non esset sepeliri, aut in
paterno, aut ullo in alio spulchro: ac ne alium quidem ex
seipso progenitorum sepultura mandare. Hunc præterea
regem superiores antecellendi cupidum, reliquisse memoriā
sui pyramidem lateritiā, incisis lapide literis in hæc uerba
NE ME CAETERIS PYRAMIDIBVS COMPARES
QVI TANTVM ILLIS PRAECELLO, QVANTVM
IUPITER CAETERIS DIIS. NAM FVNDVM LA-
CVS CONTO VERBERANTES, QVOD LVTI
CONTO AD HAERESCEBAT, ID COLLIGEN-

Archidice
meretrice

Asychin
Aegypti
rex.

Pyramidis
inscriptio.

TES,

TES, ME COMPOSVERVNT, ET IN TALEM
MENSVRAM REDEGERVNT. Atq; id demū operis
hunc regem edidisse. Post hunc regnasse cecum quendā ex

Anysis Ae
gypti rex.
Sabacus
Aegyptiar
162.

urbe Anysi, nomine Anysim. Atq; eo regnante, excurrisse in
Aegyptū magna cum manu Aethiopum Sabacum regem:
Et cum cecus hic fuga se in palustria proripuisset, illum re
gnasse in Aegypto 50 annos: idq; intra tempus hāc edidisse

se: Quoties Aegyptiorum quisquā aliquid deliquisset, nemi
nem vultuisse morte afficere: sed pro sui quēq; delicti magni
tudine, damnare ad agrandam certam mensuram aggerum
ad urbem, unde quisq; incolentium erat. Atq; ita urbes sunt
etiam sublimiores effectae. Nam primū humus aggesta fuē
rat ab his qui sub rege Sesostre riuos effoderant: iterum sub
rege Aethiope ualde sunt urbes factae excelsae, cum ceterae,

Bubastis
templum.

quae in Aegypto sunt, tum uerò, ut mihi uidetur. Bubastis
urbs, ubi praecipue terra est exaggerata. In qua urbe templū
est Bubastis, quae nostra lingua dicitur Diana, omnium ma
ximè memorabile. Quo etsi alia sunt tum grandiora, tum
sumptuosiora, nullum tamen est aspectu iucundius. Id ita se
habet. Cetera praeter accessum insula est: cuius ad ingres
sum usq; duo è Nilo fluentia uicina currunt, nec confluunt,
hinc atq; illinc praeterfluentia, centum utrunq; pedum lati
tudinis, arboribus inumbrata. Eius uestibulum decem pas
sibus sublime est, figura senum cubitorum adornatum. Id
templum in media urbe situm, undiq; circameuntium oculis
subijcitur. Nam cum urbs sit aggestu terrae sublimis, templū
quemadmodum à principio conditum, nec loco motum, pro
speculo est. Illud maceria figuris exculpata ambit. In
terius delubrum, ingenti procerissimis arboribus manu con
stitis luco ambiente, in quo delubro statua est. Longitudo
templi quoquò uersus unius est stadij. Ab eius ingressu uia

per

per forum orientē uersus, quæ fert ad Mercurij tēplum, tria
circiter stadia lēgitudinis, & 4 iugerū latitudinis, strata la-
pide est, utrinq; arborib. manu cōstitis in cælū euntibus. Atq;
hunc quidē in modum tēplum habet. Verū se ita ad extremū
liberatos Aethiope referebāt, quod ille per quietē oblata sibi
uisione, fugæ se mādauerit. Visus est sibi uidere quendā astā-
tem, qui suaderet ipsi, ut congregatos cunctos Aegypti sacer-
dotes incideret medios. Hac eū uisione conspecta dixisse, uia-
deri sibi deos demonstrare causam, ut piaculo in sacro con-
misso, aliquid eladis aut à dijs, aut ab hominib. acciperet: se
uero nequa q̄ista facturū, sed abiturū quoniā excessisset iā
tēpus, quod ipsi à dijs uaticinatū esset, quousq; foret in Ae-
gypto regnaturus. Etenim cū in Aethiopia ageret, oraculis
quib. utitur Aethiopes, respōderat deus, fore, ut is in Aegy-
pto 50 regnaret annos. Id tēpus cū excessisset, & uiso in som-
nū perurbatus esset Sabacus. ulterò ex Aegypto concessit.
Eo profecto ex Aegypto, rursus cecū ē palustrib. egressum.
accepisse imperiū: ubi 50. annos habitās, insulā cinere atq;
humo exaggerauit. Nā, ut quisq; Aegyptiorum iussus, illuc
ibat, portās frumentū, ei mādabat, ut clā Aethiope ad se do-
no etiā cinerē ferret. Hanc insulā nemo ante Amyrtāū inue-
stigare potuit, sed 70 & amplius annis superiorib. Amyr-
taeo reges nequierunt eā inuenire, cui insula nomē est Elbo,
10. omnino stadiorū magnitudinis. Post hunc regnasse sa-
cerdotē Vulcani, nomine Sethō, eumq; bellatorib. Aegyptijs
abusum fuisse, contēptui habentē tanquā sibi non opportu-
nos, & cū alijs ignominijs affecisse, tū uero agris exuisse, qui
bus fuerāt à superiorib. regibus singuli donati duodenis. Ex
quo factū est, ut cū postea Sanacharibus Arabum Assyrio-
rūq; rex cū magnis copijs inuasisset Aegyptum, noluerint ei
opitulari. Tūc sacerdotē consiliū inopē, in cœnaculū se con-
tulisse,

Insula Elbo.

Sethō Aegypti rex.

Sanacharibus Assyri rex.

tulisse, ibiq; apud simulachrum complorasse, quanta pati pe-
 riclitaretur: eiq; inter lamentationem obrepisse somnum: &
 inter quietem uisum astare deum exhortantem, nihil eum
 molesti passurum, si copijs Arabum obuiam iret: se enim au-
 xilarios ei missurum. His in somnijs fretum sacerdotem,
 sumptis Aegyptiorum his, qui sequi uellent, castra in Pelu-
 sio posuisse. Hac enim Aegyptus inuaditur. Nec eum fuisse
 quempiam bellatorum secutum, sed institores, & operarios,
 & forenses homines. Eò cum peruenissent noctu, effusam i-
 psis hostibus uim agrestium murium: qui illorum tum pha-
 retas, tum arcus, tum scutorum habenas abederunt, ita ut
 postera die hostes armis exuti, fugam fecerint, multis amif-
 sis. Eoq; nunc iste rex in templo Vulcani lapideus stat, ma-
 nu murē tenens, atq; hac per literas dicens: IN ME QVIS
 INTVENS, PLVS ESTO. Ad hunc usq; narrationis
 locum & Aegyptij, & sacerdotes referebant, demonstran-
 tes à primo rege ad Vulcani sacerdotem hūc qui postremus
 regnauit, progenies hominum fuisse trecentas quadraginta
 unam, & totidem interea pōtifices, totidemq; reges. Tercen-
 ta progenies idem quod decem millia annorum pollent. Nā
 tres uirorum progenies, centum anni sunt. Ex quibus una &
 quadraginta, quae reliquae sunt ultra trecentas, sunt anni mil-
 le trecenti quadraginta. Ita intra decem millia trecent-
 tosq; quadraginta annos, negabant illum deum forma hu-
 mana exiisse: ac ne in regibus quidem Aegypti, qui aut pri-
 us aut posterius exiiterint aliquid tale dicebāt fuisse: sed in-
 tra hoc tempus quater solem praeter consuetudinem fuisse
 ortum. Bis quidem illinc exortum ubi nunc occidit: bis au-
 tem, ubi nunc oritur, illic occidisse: nec tamen sub hac ali-
 quid in Aegypto esse immutatum, non ea, quae ē flumine i-
 psis proueniunt, non ea, quae circa morbos, aut quae circa

Miracula
 solis.

mories

mortes eueniunt. Atq; ante Hecataeum sermonū scriptorem apud Thebas originem generis sui recensentem, ac progenitores familiæ suæ repetentem, ad 16. deum sacerdotes Iouis tale quiddam fecerant, & mihi non recensenti originem familiæ meæ, introducto in quoddam grāde cœnacum, enumerando demonstrabant tot è ligno colossos quot dixi. Ibi namq; stabant pontifices sub imagine uitæ, qua quisq; uixerat. Enumerantes itaq; sacerdotes, ostendebant mihi unumquenq; eorum esse filiū proximè defuncti sacerdotis, imagines eorū singulas gradatim percensendo, donec omnes exposuerunt. Atq; Hecatao originem suā recensenti, & ad 16. deū referenti, occurrebāt è diuerso progeniē recensentes, & in enumeratione nō admittētes, id quod ab illo diceretur hominē progenerari è deo. Occurrebāt aut̃ in repetēda progenie hunc in modū, quòd dicerent unicuiq; colossorū fuisse Piromin ex Piromi genitū, donec 345. commemorarēt: Piromin assiduē ex Piromi procreatum, non referentes ad deum illos, aut ad heroa. Est aut̃ Piromis Græca lingua expositum *παλὸς καὶ ἀβὸς*, id est, honestus, & bonus. Eos itaq; quorū imagines erant, demonstrabant tales oēs extitisse, sed multū à dijs distantes. Priores tamen his uiris fuisse deos in Aegypto principes, unā cum hominib. habitantes: & eorum semper unum extitisse dominatorem: postremum illic regnasse Orū, Osiris filium, quē Græci Apollinem nominant. Hunc, postquā extinxit, Typhonē regnasse in Aegypto postremū. Osiris Græca lingua est Dionysius, id est, Liber. Atq; apud Græcos nouissimi deorum censentur Hercules, Dionysius & Pan. At apud Aegyptios Pan uetustissimus, est etiā ex octo dijs, qui primi dicuntur, Hercules ex his qui 12. Dionysius ex his qui tertij uocantur, ab illis 11. procreati. Ab Hercule aut̃ quantū annorū ad Amasum regē esse ipsi Aegyptij dicant,

De deorū
extitibus.

Orus.

Osiris.

superius à me patefactū est. A Pane uerò plus annorū esse dicitur, minimum inter hos à Dionysio: quanquā ab hoc ad Amasim regē 15000. annorū supputantur. Et hæc Aegyptij pro cōpertis asseuerāt, scēq; scire assidue supputādo, semperq; annos describēdo. Igitur à Dionysio quidē, qui ex Semele Cadmi genitus fertur, ad meā aetatem sunt anni fermē 6000. Ab Hercule uerò Alcmenæ filio, fermē 900. A Pane autē Pelopes (ex hac enim & Mercurio Pā genitus dicitur à Græcis) minus annorū est, quā à bello Troiano, 800. fore ad me anni. Vtrum horū probabilius sibi uidetur, eo quisque utatur licet: mihi autē de his recepta opinio probatur. Nam si & isti & Græcia cū celebres fuissent, tum sensuissent, quemadmodū Hercules ex Amphitryone genitus, Dionysius ex Semele & Penelope natus, dixisset aliquis. & hos alios habere illorum deorum nomina, qui prius geniti fuerant. Nunc Græci aiunt Dionysium statim editum ab Ioue, insutum in fœmore, portatumq; in Nyssam, quæ est super Aegyptium in Archiopia. De Pane ne habent quidem quod dicant, ubinam à partu sit educatus: ex quo sit mihi manifestum, Græcos audiuisse posterius horum, quā aliorum deorum nomina: & ex eo tēpore illorum progenies recensuisse, quo primū eos audierant. Atq; hæc quidem Aegyptij aiunt. Quæ uerò ceteri homines cum Aegyptijs consensientes memorant in hac regione fuisse gesta, hæc iam explicabo, aliquid etiam his, quæ ego uidi, conferentibus. Post Vulcani sacerdotem regem suum, Aegyptij libertatem adepti, 12. sibi reges (nullo etenim tēporis momento poterant sine rege uiuere) deligunt, in totidem partes omnem Aegyptum distinguentes. Isti iunctis inter se affinitatibus regnabant, pactio nibus initis, ne mutuò auferre imperium conaretur, neus quis plus alio quippiam obtinere quæreret, sed ut essent in-

ter se

Aegyptij
12. reges
creant.

ter se quàm amicissimi. Atq̃ ea de causa has passionēs ar-
 etas accuratasq̃ inierunt, quòd eis inter initia simulatq̃ ty-
 rannides inuaserunt, responsum fuerat, qui in templo Vul-
 cani arca phiala libasset, eum totius Aegypti regno potitu-
 rum. Vbi omnia sacra executi sunt, placitum est eis aliquod
 relinquere sui commune monumētū: ex eoq̃ placito fece-
 runt labyrinthum, paulò suprà stagnum Marios, maximè
 urbem uersus, quæ dicitur crocodylorum: quem ego aspexi
 fama maiorem. Si quis enim ex Græcorum narratione mu-
 ros & operis speciem ratiocinetur, minus concipiet, quàm
 pro labore & sumptu huius labyrinthi. Tameñ & Ephesi
 templum est memoratu dignum, & in Samo, tamen pyrami-
 des erant ad narrandum maiores, quarum singula multis
 ac magnis operibus Græcis æquiparanda sunt. Sed eas quo-
 que labyrinthus antecellit. Etenim duodecim eius aulæ sunt
 tecto operæ, portis oppositis altrinsecus: sex ad aquilonem
 contiguæ totidem ad austrum uergentes, eodem extrinse-
 cus muro præclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, una subter-
 ranea, altera superiora illis imposita, utraq̃ numero tria
 millia quingenta. Quorum ea quidem, quæ superiora sunt,
 ipsi uidimus, & quæ aspeximus, enarramus. Subterranea ue-
 rò auditu dicimus. Nam præpositi Aegyptiorum nolebant
 ullo pacto illa monstrari, quòd dicerent illic sepulchra esse
 tum eorum regum, qui ædificandi labyrinthi fuere autores,
 tum sacrorum crocodylorum. Ita de inferioribus ædificijs
 fando, cognita referimus. Superiora ipsi aspeximus huma-
 nis operibus maiora. Nā egressus per tecta, & regressus per
 aulas diuersissimi, infinitæ admiratione afficiebāt. Ex au-
 lā in cōclauia trāsitur, ex cōclauib in cubicula, è cubiculis in
 solaria alia, è cōclauib in alias aulas. Horū omniū lacunar,
 quemadmodū parietes, lapideū est, sculptilib passim figu-

Labyrin-
 thus.

Stagnum
Marios.

Stadium,
Passus.
Pes.
Cubitus.

ris ornatum Singula aule maxima ex parte digesto lapide albo, columnarū ambitu redimita. Angulo quo finitur labyrinthus, adheret pyramis 40. passuū, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quā iter sub terra fit. Et cum talis sit labyrinthus, tamen stagnū Marios, ad quā labyrinthus edificatus est, plus prabet admirationis. Cuius in circuitu mensura trium milium, & 600. stadiorum est, schœnorum 60. quanta uidelicet ipsius Aegypti ad mare mensura est. Iacet aut stagnum longo situ aquilonē uersus, austrumq;: altitudinē ubi est profundissimum est, 50. passuum. Quod aut manu factus sit, ac depressus, indicat, quod in eius fermē medio stant duæ pyramides. 50 passus ab aqua extantes, altero tanto edificij aquis tectis. Super quarum utraq; lapideus est colossus in solio sedens: ita pyramides sunt centum passuum. Ceterum autem iusti passus sunt: stadium anum sex iugerum. Passus inquam mensuræ sex pedum, siue quatuor cubitorū: pedes autem quatuor palmorum. Aqua stagni natiua non est, utpote solo illo admodum arido, sed ē Nilo deriuata, 6. mensibus in stagnum fluens, totidem retrō in Nilum refluens. Illisq; sex mensibus, quibus effluit, augens regium fiscū, talentis argenti singulis, in singulos dies, prouentu piscium: cum influit uiginti minis. Hoc stagnum dicebant indigenæ euadere in Syrtim Africa, perforato sub terram meatu in mediterranea Hesperiam uersus, secundum montē Memphi imminentem. Verū, cum humum ē lacu egestam nūquam uiderem (hoc enim mihi indagare curæ erat) percontabatur proximos accolarum, ubi nam esset humus illine defossa. Illi dicere fuisse deportatam, facile id mihi persuaderes quippe, qui simile quiddam factū esse apud Ninum urbē Assyriorum audiui cognoueram. Siquidem fures quidam magnam nim pecunie Sardanapali, qui Nini rex erat,

in thesauris subterraneis abstrusam, compilare cum consi-
 quissent, à suis domibus fodere exorsi sunt, dimensi uiam sub
 terra ad regias aedes, eamq; humum, è cuniculis effossam, u-
 bi nox aderat, in flumen Tigrim (qui Nimū præterfluit) ex-
 portabant, donec id quod optabant perfecere. Eodem mo-
 do audiui in Aegypto, hanc alteram fuisse factam lacunam,
 præterquam quòd non noctu hæc, sed interdium est facta. Aeg-
 yptios enim humum quā effodiebāt, in Nilū extulisse, quā
 ille acceptam dissiparet. Et hic quidē lacus ita fertur fuisse
 depressus. Duodecim autē reges, cum iuste degerent, ac statim
 tempore in templo Vulcani sacrificassent, et ultimo die festo
 libaturi essent, porrexit eis pontifex aureas phialas, quibus
 libare consueuerant, aberrans numero, duodecim uidelicet
 uiris undecim phialas. Ibi Psammitichus, qui postremus eorū Psammi-
 rum stabat, cum non haberet phialam, detractam sibi æræ tichus
 galeam tenuit, libauitq;. Ferebant autē, & ceteri omnes re-
 ges, & tunc quoq; gestabant galeas. Nec dolo malo Psam-
 mitichus galeam tenuit. Ceteri tamen id consulto factū esse
 à Psammiticho existimantes, & in memoriam redeuntes, o-
 raculum ipsis esse redditum, qui ærea in phiala libasset, eum
 solum regem Aegyptii futurum non censuerunt æquum esse
 Psammitichum morte mulctari, postquā rimando cōpererūt
 non illum fecisse industria, sed maxima potentie sue parte
 exutum in palustria relegandum: nec illinc egressus, ceteræ
 Aegypto se immisceret. Hunc Psammitichum, cum Sabacū
 Aethiopem, qui patrem eius Necum interemerat, fugasset
 in Syriam, post abitum Aethiopis, ex insomniū uisione redu-
 xerūt hi Aegyptii, q; sūt è tribu Saitana. Deinde cū regnaret
 unā cū undecim regibus contigit ei ut fugeret iterū propter
 galeam in paludes. Igitur intelligens quā ignominiose tra-
 ctatus ab illis esset, statuit ultū ire, qui ipsum persecuti sunt.

Sed ex oraculo Latonæ, quod in urbe Buti apud Aegypti o-
neratissimum est, ad quod ipse miserat, redditum est respon-
sum, affuturam ulionem ei e mari uiris æreis existentibus.
Quod responsum ei magnam incredulitatem effudit, uiros
æreos fore auxilarios. Non longo tempore interiecto, Iones
quosdam, & Cares prædandi gratia nauigantes, necessitas
Aetoi niri cōpulit applicare ad Aegyptum. Hi cū in terrā exissent fer-
ro armati, Aegyptiorū quidā nunciū fert Psammiticho ad
paludes: & quia nunquā uiderat aliquos ære armatos, ait e-
gressos e mari æreos uiros, campestris populari. Ille agno-
scens oraculū esse perfectū, amicitia cū Iomibus, & Caribus
facit: eosq; magnis pollicitationibus hortatur ad secū ma-
nendū. Vbi persuasit, ita demū unā cū his Aegyptijs, qui se-
cū sentiebāt, cumq; auxiliarijs, reges sustulit. Omni potitus
Aegypto, fecit in Memphi, tūm Vulcano uestibula ad uentiū
austrū uergentia, tūm e regione uestibulorum aulam Api, in
qua, cum apparuit, Apis educatur, undiq; columnis cinctā,
ac figuris refertam: in qua aula loca stant columnarum co-
losi duodenū cubitorum. Apis autem Græca lingua Epa-
phus est. His Iomibus, Caribusq; quibus fuerat usus adiuto-
ribus, Psammitichus dedit ad habitādum posita akrinsecus
prædia Nilo medio dirempta, quibus nomen impositum est
Castra. Et cū hæc eis loca dedit, tūm uerò cætera, quæ fue-
rat pollicitus, representauit. Pueros quimetiam Aegyptios
cōmisit lingua Græca imbuendos, à quibus linguam Græcā
edoctis oriundi, qui nunc in Aegypto interpretes sunt. Inco-
luerūt aut Iones, & Cares diu hæc loca cōtra mare, aliquā-
tulum supra urbē Bubasti, ad ostiū Nili (quod dicitur Pelu-
siacū) sita. Vnde postea Amasis rex Memphim eos transtulit,
in sui tutelā aduersus Aegyptios. Post sedes ab istis in Aegy-
pto collocatas, Græci cū illis ita cōmercium habuerunt, &

Iones, &
Cares in
Aegyptū
appellun-
tar.

Insula B-
chemis.

nos res in Aegypto gestas à Psammiticho rege exorsi et quæ deinceps extiterunt, omnia sine ambiguitate nota habemus. Hi enim primi Aegyptum, qui diuersæ linguæ essent, incoluerunt. Atque unde demigrarunt illic, et uestigia naualium, et domorum rudera, ad meam usque ætatem ostendebantur. Atque hunc quidem in modum Psammitichus Aegypto positus est. De oraculo autem, quod est in Aegypto, cum feci multa uerba, tum faciam de re memoratū digna. Est enim oraculum hoc in Aegypto templum Latonæ positum in magna urbe, cui nomen est (ut superius à me dictum est) Buto, contra ostium Nili, quod Sebenniticum appellatur, à superiori parte maris flumen subeuntibus. In hac urbe templa sunt Apollinis Dianæque. Et in quo redduntur oracula Latonæ, grande illud, et porticum habens decem passibus sublimen. Vbi quid mihi ex his quæ in aperto erant, maximo miraculo fuerit, referam: Est in hoc fano Latonæ delubrum, ex uno factum lapide, cuius parietes æquali celsitudine ad longitudinem quadragenū cubitorum: cuius lacunari pro tecto impositus est alius lapis, quatuor cubitorum per oras crassitudinis. Itaque eorum quæ circa templum hoc sunt in propæulo positorum admirabilissimum apud me fuit id delubrum. Secundo loco insula, quæ uocatur Echēmis in lacu profundo, ac spacioso sita, præter templū quod in Buti est quæ insula ab Aegyptiis fertur innare. Ego tamē eā neque innantē uidi, neque se mouentē: et hoc audire admiratus sum, si uerū est, insulā natāre posse. In hac igitur templū Apollinis magnū est, et aræ trifariæ extructæ, et palmæ siue quætes enatæ: aliæ quæ partim fructiferae, partim steriles arbores. Cur autē ea innatās sit, hanc Aegyptij rationē reddūt, quod Latonā, quæ ex octo numinibus quæ prima extiterūt, unū est xum in urbe Buti, ubi hoc eius oraculum est, habitaret, Apollinem ab Iside sibi

Latonæ
oraculū in
Aegypto.

commen-

commendatum, occupauit in hac insula nondum innatanti
 ac sospitem reddidit: quo tempore Typhon omnia indagans
 ut Osiris filium inueniret, aduenisset. Nā Apollinem, & Dia
 nam aiunt Dionysii, & Isidis filios esse: Latronam uerò nu-
 tricem horum, ac liberatricem. Et Apollo quidē Aegyptia-
 cē Horus dicitur: Ceres autē Isis, Diana uerò Bubastis. Atq̃
 hinc solum nō aliundē Aeschylus Euphronionis filius rapuit,
 quod dico, ut solus omnium qui poëtae dicuntur, fecerit Dia
 nam Cereris filiam. Ob hoc igitur insulam redditā esse na-
 tantem. Hæc illi sic aiunt. Psammitichus in Aegypto qua-
 tuor, & quinquaginta regnauit annos: per quorum undetri-
 ginta magnam Syriæ urbem obsidens oppugnavit, donec
 expugnauit. Hæc est Azotos, quæ diuissimam inter omnes
 urbes duntaxat (quas nouimus) sustinuit obsidionem. Psam-
 mitichi filius, qui regnum Aegypti suscepit, extitit Necus,
 Idem fossam ad rubrum mare ferentē primus aggressus est,
 quā Darius Perses secundo loco depressit, longitudinis qui-
 dem quatuor dierū navigationis: latitudinis, ut per eā duæ
 possent simul agi triremes. Aqua quæ in hanc ē Nilo dedu-
 citur, paulo suprà Bubastis urbem, iuxta oppidum Arabiæ
 Patumon deducitur, euadens in mare rubrū. Initium fodiē-
 di sumptū est à planitie Aegypti, Arabā uersus. Nā quæ su-
 pra planitiem sunt, cūtinens propè Memphim occupat mons,
 in quo lapidicina sunt. Itaq̃ ad huius montis ima, ducta est
 fossa uersus hesperum, & aurorā, longo tractu: et deinde p-
 ringens diuortio nionis tenus, quod diuortium ad meridiē,
 & uentum austrum fert in sinum Arabicum: quā breuissi-
 mus tractus, & maxime compendiarius est ē mari septentrio-
 nali ascensus ad australe, quod idem rubrum uocatur, à mō-
 te Cassio, qui Aegyptum, Syriamq̃ determinat. Hinc stadia
 mille sunt in Arabicum sinum. Ex hoc quidem breuissi-

mum est, uerum fossa multò longior, scilicet quanto est con-
 fragosior. In qua fodienda sub rege Neco centū uiginti mil-
 lia Aegyptiorum perierunt. Inq̃ eius medio opere Necus de-
 stixit, hoc interpellatus oraculo, eū id opus barbaro pramu-
 nire. Aegyptij barbaros omnes uocant, qui non ipsorum lin-
 gua loquuntur. Supersedens itaq; à faciēda fossa Necus, ad
 militū copias se conuertit: atq; ad classes, quæ partim in ma-
 ri septentrionali, partim in sinu Arabico ad rubrum mare
 sunt ædificate, quarum adhuc uestigia naualim ostendunt.
 Et classibus quidem Necus, dum opus fuit, est usus. Terrestri
 autem acie congressus cum Syris in Magdolo, uictoria poti-
 tus est, & post pralium, Cadyti magna Syria urbe. In uesti-
 tu autem curiosus cum fuisset. Illum Apollini dicatum ad
 Branchidas Milesiorum misit. Hic perfectis decem, & septē
 Imperij sui annis decessit, tradito imperio Psammi filio suo.
 Eo apud Aegyptum regnante, nuncij Heliorum dimittebā- Psammis
 tur, iaciētes à se in olympia iustissimum, ac maximum inter Aegypti
 mortales propositum esse certamen, rati ne Aegyptios quidē rex.
 hominū sapiētissimos aliquid ultra hæc esse inuenturos. Isti
 ubi in Aegyptum peruenerunt, eaq; exposuerunt, quorū gra-
 tia uenerant rex cōuocat ex Aegyptijs eos, qui sapientissimi
 haberentur. Qui cū conuenissent, et Helios audissent omnia
 cōmemorantes quæ par erat ab eis fieri in edēdo certamine,
 & se uenisse dicētes sciscitatū, nūquid possent Aegyptij repe-
 rire iustius. Habito inter se consilio interrogāt Helios, nūqd
 apud eos certaret ciues? & illis respōdentib; sine discrimine,
 & suorū, & caterorū Græcorū, cuicumq; uolenti certare fas
 esse illi inquirunt, illos cum tale certamen proponant, ab o-
 mni iure excedere. Nullo etenim pacto posse fieri, quin con-
 ciui pugnanti ciues fauerent, faciētes iniuriam hospitii.
 Sed si uellent iustum proponere certamen, & si eius gratia
 uenissent

uenissent in Aegyptum, iuberent hospitibus ponere certa
 me, nullo Heliorum certare permissio. Hæc Aegyptij Helys
 subiecerunt. Psammitichum cum sex omnino regnasset annos in
 Aegypto, facta in Aethyopiâ expeditione, mox uita defun-
 ctus est. Cuius regnum Apries filius accepit qui secundum
 Psammitichum proauum suum fortunatissimus exiit omnium
 ad eam ætatem regum, quinque, & uiginti dominatus annos.
 Quod intra tempus, & bellum Sidoni intulit, & cum Tyro
 pugna nauali dimicauit. Sed cum calamitas eum maneret,
 contigit ob eam causam, quam ego pluribus, dum res Puni-
 cas exequar, exponam, paucis contentus in præsentia. Cum
 aduersus Cyrenos Apries exercitu misso magnâ cladem ac-
 cepisset, id ei imputantes Aegyptij rebellauerunt, opinati se
 ab illo in apertam perniciem fuisse dimissos: ut his interne-
 cione deletis ipse cæteris Aegyptijs imperitaret securius.
 Hæc perquam grauius ferentes, tum illi, qui redierunt, tum
 eorum, qui interierant amici aperit deſciuerunt. Id ubi reſci-
 uit Apries, mittit ad eos uerbis sedandos Amasim. Qui cum
 peruenisset, reprehendensque dissuaderet, ne talia facerent, quæ-
 dam Aegyptiorum ei à tergo stans, galeam circumdat eaque
 circumdata inquit se illam ob regnum imposuisse. Neque hoc
 quod fiebat, eo uisito fiebat, ut ostendebat. Nam simulatque
 ab his, qui deſciuerant Aegyptijs, declaratus est rex, se se ap-
 parabat, tanquam aduersus Apriem moturus. His cognitis,
 Apries mittit ad Amasim ex his, qui secum erant Aegyptijs,
 spectatum quendam hominem, nomine Patarbemen, iussum
 ad se uiuum Amasim perduceret. Hic ubi peruenit, Amasim
 ad se uocat. Amasis (sedebat autem in equo ad suos cohortan-
 tandos insolenter) stolidè iubet uicissim hunc ad se adducere
 Apriem. Et cum Patarbemis eum rogaret, ut regem adiret,
 accitus respondit, se iam dudum dare operam, ut id ageret,

nec de seipſo Apriem eſſe queſtuum, ſe enim illi præſtò futurum, & alios adductum. Patarbemis non ignarus propoſiti illius, tum ex oratione, tum ex apparatione quã uidebat. ſtatuit ſuæ diligentiaẽ eſſe quàm celerrimè regem rerum (quæ agerentur) facere certiozem. Huic redeunti, quòd Amasum nõ adduceret, nullo uerbo edito, Apries ira percitus, præcidi aures iuſſit, naſumq;. Id intuentes cæteri Aegyptij, qui cum eo haſtenus cenſerant, uirum inter eos probatiſſimum, ita fœdè, indigneq; affectum, ne tantisper quidem differentes, ad cæteros tranſeunt, ſeſeq; Amasum tradunt. His quoq; auditis Apries, armatis auxiliarijs (habebat autè auxiliariorum circa ſe ex Iombus, & Caribus triginta millia) in Aegyptios tendit. Erat ei regia in urbe Sai ingens, ac ſpectata digna. Itaq; utriq; aduerſus alteros Apriani, & Amasiani in Memphi urbe conſtiterunt, tentaturi pugnae diſcrimen. Sunt autem in Aegypto ſeptem hominum genera, quorum alij ſunt ſacerdotes, alij qui pugnatōres appellatur, alij boũ paſtores, alij ſubulci, alij inſtitores, alij interpretes, alij gubernatores nauales. Tot ſunt Aegyptiorum genera, à ſuo quoq; artificio appellata: ſed pugnatōres uocã. ur Calasiries, & Hermotybies, qui harũ regionũ ſunt. Nã in regiones diſtincta eſt omnis Aegyptus. Hermotybiorum quidem hæc ſunt plagæ: Buſiritana, Saitana, Chemmitana, Pappemitana, inſula Proſopitis, quæ uocatur Natho, ex dimidia parte. Ex his traclibus Hermotybies cum plurimi centũ, ac ſexaginta millia ſunt, quorũ nemo quippiã opificij quaſtuarij didicit, ſed omnes rei militari uacant. Calasiarũ hæc aliæ plagæ ſunt: Thebana, Bubaſtiana, Aphihitana, Tanitana, Mædeſia Sebēnitana: Athribitana, Pharbathitana, Thmūtana, Thnuphitana, Anyſia, Myecphoritana. Hæc tribus in ſulā incolit ex aduerſo Bubaſtis urbis. Hæc trib. Calasiriſim

Aegyptio
rũ ſeptem
genera.

dam

dum quoad possunt plurimi coguntur, ducenta quinquaginta milia uirorum sunt, quibus nec ipsis licet ulli artificio operam dare, sed solū rei militari, filio discente à patre. Hoc ab Aegyptijs ne mutuati sint Græci, non possum pro certo diiudicare, cum uideā, & apud Scythas, Persasq; & Lydos, deniq; apud omnes ferè barbaros haberi pro ignobilioribus ciuib; eos, qui artificia discunt, eorumq; liberos, generosiores autem eos, qui à manuarijs operibus abstineant, præsertim qui cessent ob bellum. Hoc itaq; cum ceteri Græci didicerunt, tum præcipuè Lacedæmonij. Corinthij quoq; minimi faciūt opifices. His solis Aegyptiorū, præter sacerdotes, hoc eximij honoris habetur, ut singulorū duodecim agri sint egregij, atq; immunes, singuli agri centum cubitorum Aegyptiorum quoquē uersus. Aegyptius autē cubitus Sannio par est. Hæc tamen uniuersorum peculiaria sunt, quibus per uices in orbē fruebantur, & nunquā ijdem. Calasiriū melleni & Hermothybiū, circa regem fungebantur annuo satellitum munere. Istis præter prædia dabātur uiritim. hæc alia, panis tostii pondo quinæ minæ: carnis bubulæ binæ, uini sextarij quaterni. Hæc assiduè satellitibus præbebātur. Vbi igitur è diuerso ueniētes, Apries cū auxiliarijs, Amasis cū uniuersis Aegyptijs in urbē Memphim peruenere, cōgressi sunt. Ei peregrini quidem egregiè pugnauerunt tamen quod erat multò inferiores numero fugati sunt. Fertur Apries ea fuisse psuasione, ut nullus, neq; deorū, neq; hominum posset sibi adinere regnū, adeo uidebatur sibi illud stabilisse. Et tamē tūc egressus, prælio fugatus est, uiuusq; captus, & ad urbem Sam ductus ad aedes, quæ ipsius antea fuissent, tūc autē Amasis regia. Ibiq; quā diu in regia pascabatur, eū Amasis honeste asseruauit. Tandem incusantibus Aegyptijs, non iustū agere, qui suum, & ipsorum inimicissimū aleret, ita illis

Apriem

Amasis
 pugna cū
 Aprie.

Apriē tradidit. Eum isti ubi strangulauēre, paternis in monu-
 mentis sepelierunt, quæ sunt in templo Mineruæ proxi-
 mē conaculum, ad lauā manum intrantis. Nam Saitani
 cunctos, qui tribules eorum fuēre reges, intra templum sepe-
 lierunt. Etenim Amasis monumentum ex altera parte cœ-
 naculi est, quā illud Aprijs, eiusq̃ progenitorum. In eius-
 dem templi aula hoc quoq̃ est ingens cubiculum lapideum,
 tum columnis excultū, palmarum arbores imitantibus, tū
 alio sumptu. Intra id cubiculum gemini postes stant, in quā
 bus urna est. Sunt etiam sepulchra, cuius nomen si nuncu-
 pauero hac in re, haud sanctē fecero. Apud Saim in templo
 Mineruæ post totum delubrum, propē Mineruæ parietem,
 atq̃ in fano stant ingētes obeli, id est uerua lapidea, lacusq̃
 contiguus lapidea crepidine adornatus, & circumquaque
 probe elaboratus, magnitudine (ut mihi uidetur) quanta in
 Delo, qui dicitur trochoides. In hoc lacu imagines suorum
 quisq̃ affectuum noctu faciunt, quæ uocant Aegyptij my-
 steria: de quibus, cum permulta ego nolim quo pacto se ha-
 beant, singula tamen absit ut proloquar. De Cereris quoq̃
 iniuiatione, quā Græci θειομορφία uocant, hoc est, legi-
 lationes, absit ut eloquar, nisi quatenus sanctum est de illa
 dicere: Danaī filias extitisse, quæ ritum hunc ex Aegypto at-
 tulerunt, eoq̃ Pelasgicas feminas imbuerunt. Sed deinde
 omni Peloponneso à Doribus eiecta sedibus suis ritus ini-
 tiandi abolitus est, à solis Arcadibus, qui à Peloponnensib.
 non eiekti sunt, sed relictī, conseruatus. Aprie extincto, re-
 gnauit Amasis ē tribus Saitana, & urbe cui nomē est Siuph.
 Eum inter initia Aegyptij contemnere, nec ullius sanē mo-
 menti ducere, ut qui plebeius fuisset, nec insigni familia or-
 tus. Sed hos Amasis ad se solertia, non asperitate perduxit.
 Erant ei cum alia bona infinita, tum uerò peluis aurea, in

Aprijs neu

Amasis Ae-
gypti rex.

qua tã ipse quã oĩs cõuiua semp pedes abluebant: hãc ille cõ
 fregit, ex eaq̃ dei statuã fecit, & in appositissimo urbis loco
 statuit Aegypti simulachrum adeuntes, magnoperẽ uenerã
 ri. Id Amasis fieri è popularibus edoctus, conuocatis Aegy-
 ptijs, aperit eã illa pellui, in qua primo Aegyptij euomere,
 immingereq̃, & in qua pedes abluere consueissent, factũ esse
 simulachrũ, quod tunc tantoperẽ uenerarentur. Itaq̃ se aie-
 bat perinde atq̃ peluim esse factũ: qui si ante hac fuisset plo-
 brius, in presentia tamen esset rex, eoq̃ iubere, ut si honor
 haberetur atq̃ reuerentia. Hunc in modum ad se traduxit
 Aegyptios, ita ut equũ censerẽt, ei seruire. Idẽ hoc usus est
 in rebus agẽdis instituto: Ab aurora usq̃ dũ refertũ est fo-
 rum, accuratẽ negotia, quã offerebãtur agebat. Deinde po-
 tabat, & inter cõpotores iocabatur, morionẽ agens, ac scur-
 ram. Quibus reb. offensi amici, talibus eum uerbis castiga-
 bant: Rex, dicentes, non è dignitate tua degis, qui ad tantã
 te dimittis nequitiam. Nam deberes Augusto in solio sedens
 Augustẽ interdũ res administrare. Ita & Aegyptij cogno-
 scerent à magno sibi uiro præsideri, & tu melius audires.
 Nunc haudquaquã facis è regia dignitate. His ille respon-
 dit: Arcus ab his quorum sunt, cum est opus intendi, eos si
 X semper intenti sunt, rupiũ iri, nec posse eis illos cum indige-
 ant uti: ita & hominis institutum, si assiduo laborare studio
 nec ullã partẽ ad lusum sibi indulgere uelit fore, ut pedeten-
 tim aut mente captus sit, aut mēbris. Quod ego intelligens
 utriq̃ rei tẽpus impertio. Hãc Amasis amicis respondit. E-
 tenim fertur Amasis, cũ priuatus foret, fuisse potandi iocan-
 diq̃ cũ dicacitate studiosus: & uir neutiquã rerũ agendarũ
 anxius. Et quoties eum potantẽ ac se obieclantẽ necessaria
 defecissent, solitus circumeundo furari. Et cũ reposcere-
 tur ab his, qui dicerẽt, eũ ipsorũ habere pecuniã ac negaret,
 adduci

Amasis in
 sitotum.

adduci ad oraculū quodcunq; eo in loco erat, & frequēter
 ab oraculis cōuictus, frequēter absolutus. Et postquā asse-
 cutus est regnū, hæc egit: Quicunq; dī eum furti absolue-
 rant, horum templa neq; cura habuit, neq; ulla re ad stabi-
 limentū donauit, neq; adiens sacrificauit, tanquā nil mere-
 rentur, quòd redderent falsa responsa. Qui aut eum pronū
 ciauerant furē, hos tanquā uerē deos, nec mendacia red-
 dentes oracula, maximē coluit. Præterea in Sai uestibulum
 Minervæ fecit, opus admirandum, & longē superans cateā
 ita, tū sublimitate, tū magnitudine. Tanta est uastitas lapi-
 dum atq; substructionū. Quinetiā ingentes colossos, & im-
 manes androsphingas ibidē posuit. Alia quoq; saxa prægrā
 dia in apparatū cōportauit, ducta partim è lapacidinis, quæ
 iuxta Mēphim sunt, partim utiq; quæ maioris molis erant,
 ex urbe Elephantina, quæ à Sai distat 20. dierum nauiga-
 tione. Adhæc quod non minimē, sed maximē omnium admi-
 ror, attulit ædificium ex solido saxo ab urbe Elephantina:
 in quo asserendo, triennium consumpserunt 2000. delecto-
 rum uirorū qui oēs erant gubernatores. Eius tecti extrin-
 secus est 21. cubitorum lōgitudō, 14. latitudo, 8. sublimitas.
 Hæc est dimensio exterior tecti ex uno lapide. Introrsum ta-
 men 22. & amplius cubitorum est longitudo, 5. sublimitas.
 Domus hæc ad ingressum templi collocata est. Nam ob id
 aiunt in templum non fuisse pertractā, quod tectis aduecto
 tum suspirasset eius uehendi architectus, utpote pertæsus,
 diutino tēpore opera, ea de re stomachatus Amasis, nō pmi-
 serit hominē ulterius trahere. Nōnulli aut quendā ex his, q
 uestib lapidē agebāt, ab illo fuisse oppressa, idēq; lapidē nō
 introductū. Donauit præterea operib; ob magnitudinē specta-
 culo dignis cū alia tēpla insignia, tū in Mēphi tēplū Vulca-
 ni, colosso supino ante illud posito lōgitudinis 75. pedū. Su

Amasis
opera

perq̄ idem pauimentum gemmi colossi ſtant ex Aethiopico lapide, uicenum pedū magnitudinis hinc & hinc magno illū aſſiſtētes. Cuius inſtar eſt alter in Sailapis, eodem habitu iacens. Illud etiā quod in Memphi, eſt tēplum ingens & ſpectatu digniſſimū, aiunt Amasim aedificaffe. Sub Amasi rege diſciuntur Aegyptus fuiſſe maximè beata, in his, quæ uel regioni ex flumine, uel hominib. ex regione proueniūt: & urbes, quæ incolerētur tunc, fuiſſe numero illic 20000. Amasius quoq̄ is exitiit, qui legē hanc apud Aegyptios condidit, ut ſingulū eorum quotānis apud prouinciarū præſides demōſtrarent, unde uiuerent. Et qui aut hoc nō faceret, aut nō demōſtraret ſe legitime uiuere, is morte afficeretur. Quā legē Solon ab Aegyptijs mutuatus, Athenienſib. tulit, quā illi, quòd ſit caſtiſſima, aſſidue uſurpāt. Amasius, quoniā Græcorum erat ſtudioſus, cū alia in quosdā Græcos officia contulit, tū his, qui in Aegyptium cōcederent, dedit facultatē Naucratē urbē incolendi. Qui uerò eorū nollent illic habitare. ſed nauigando negotiari, fecit poteſtatē certis in locis aras & fanā extruendi. Adeò maximum eorū fanū atq̄ celeberrimū uocatur Græcū. Ciuitates aut̄ quæ cōmuniter extruxerūt ſunt: Ionū quidē Chius, Teus, Phocæa, Clazomene: Dorum aut̄, Rhodus, Cnidus, Halicarnaffus, Phafelis: Acolorum uerò una Mytilene Harum ciuitatū hoc fanum eſt & ab his præſteli emporij præbētur. Ceteræ ciuitates quæ cōſortes huius rei ſunt, non rei ad ipſos pertinentis cōſortes ſunt. Separatim tamē aedificauerunt Aeginetæ quidē Iouis, Samij aut̄ Iunonis, Mileſij uerò Apollinis fanū. Nā uetus emporiū erat ſola Naucratis. Præter hoc in Aegypto aliud nullum, quòd ſi quis in aliud aliquod Nili eſtiū applicuiſſet, is neceſſe habebat deierare ſe ueniſſe inuitū, dato iureiurando ſe eadem nauī ad Canobicum nauigaturū: & ſi id minus per contra-

rios

Amasius
Græcorū
ſtudioſus.

X

rios uentos posset, onera fluuiatilib nauigijs circumaclurū,
lustrando Delta donec perueniret Naucrati. Ita Naucra-
tis in honore erat. Iam uerò cum Amphycliones templum,
quod nunc Delphis est (quia illud prius sua sponte deflagra-
uerat) 300. talentis construendum locassent, Delphi, quos
quarta pars sumptus continebat, circa ciuitates uagi, cum
aliunde, tum uerò non minimum ex Aegypto retulerūt. Nā
Amasis quidem eis 1000. talenta aluminis. Græci autem,
qui Aegyptum incolebant, uicenas minas donauerunt. Cum
Cyrenæis quoq; Amasis amicitiam societatemq; inijt, ita ut
illinc uxorem etiam putarit sibi esse ducendam, siue fæmine
Græcæ amore captus, siue alias ob beneuolentiam Cyrenæo-
rum. Vxorem quam duxit, alij uolunt filiam fuisse Batti, fi-
lij Arcesilai, alij Critobuli, inter suos populares uiri spectati,
nomine Ladice. Cum qua dum in toro cubaret, concumbe-
re non poterat, cum tamen alijs mulieribus uteretur. Id cū
diu fieret, ad eā Amasis: Tu uerò, inquit, uxor ueneficio me
lasistis: ideoq; nullo machinamento uales effugere, quæ mi-
nus inter omnes mulieres teterrima pereas morte. Ladice
cum pernegando nihilo placatiorem redderet Amasim, uo-
uit intra se Veneri, si ea nocte secum coiret Amasis (hoc e-
nim sibi esse machinamentum) statuam Cyrenas se illi mis-
suram. Concepto statim uoto, coijt cum ea Amasis, ac dein-
ceps quoties adiret, cum ea coibat: ac postmodum eam per-
quam ualde dilexit. Et Ladice uotum deæ persoluit, facta
statua, Cyrenasq; missa, quæ ad meam i. s. p. memoriam inco-
lumis erat extra urbem Cyrenensem posita. Hanc Ladicem
Cambyses posteaquam Aegypto potitus est, cognito, quæ
nam esset Cyrenas illa sam remisit. Donauit item Amasis
dona, quæ misit in Græciam, Cyrenas quidem statuam Mi-
neruæ inauratam, & sui imaginem pictura adumbratam.

Amasis cū
uxore rem
habere ne-
quit.

Lindum autem duo lapidea Minervæ simulachra, & thoracem incum spectaculo dignum Samum uerò Iunoni bifarias sui imagines, quæ magno in templo erectæ erant post ianuas, ad meam usque ætatem. Samum quidem propter hospitium, quod inter ipsum erat, & Polycratem, Acacis filium. Lindum autem nullius hospitij gratia sed quia templum quod Lindi est, Minervæ feruntur extruxisse Danaï filiæ, postquam agnitæ sunt, cum filios Aegypti effugerant. Hæc donari, dedicavit Amasis, primusq; mortaliū Cyprium cepit, tributariamq; fecit provinciam.

HERO.

HERODO-

TI HALICARNAS.

SEI HISTORIARVM

Liber III.

Qui inscribitur
THALIA.

Duersus hunc Amasim Cambyfes Cyri fi-
lius, cōparato cūm ex alijs, quib. impera-
bat, tū ex Gracis lōmb Acolibusq; exer-
citu, bellū mouit ob hanc causam: Misso
in Aegyptū legato, Cābyfes petijt ab A-
masi filiā, & petijt consilio cuiusdā Aegypti, qui Amasi e-
rat infensus, quōd se potissimū ex omnibus Aegypti medi-
cis Amasis ab uxore & liberis abstraxisset, amandando in
Persas quo tempore Cyrus ad Amasim miserat petitū ocu-
lariū medicū, omniū qui in Aegypto essent prastantissimū.
Ob id infensus Amasi Aegyptius, instituit suadere Camby-
fi, ut ab Amasi filiam peteret ut ille aut mōerore afficeretur
data filia, aut non data Cambyfi redderetur iniussus. Ama-
sis eam nec dare audebat, nec abnuere. Nam & Cambysem
intelligebat non habiturum illam uxoris loco, sed pellicis:
& Persarū potentia grauabatur, horrebatq; Hac reputās,
ita sibi faciendum statuit: Erat Aprijs superioris regis filia
nomine Nitetis, unica, domi relicta, grandis atq; speciosa.
Hanc puellā Amasis uestitu, pariter & auro exornatā, pro
sua in Persas dimittit. Quā, cū aliquantiū tēpus Cābyfes fa-
lutaasset, filiam Amasis appellans, ipsa ad eum: Rem, inquit,

Cambyse
in Aegyp-
tum expe-
ditionis
causa.

rex ignoras, ab Amasi elūsus, qui me ornatu cōptam transmittit, tradens ibi pro sua, cum reuera sum Aprijs filia, quē ille dominum suum cum Aegyptijs rebellans interemit. Hic sermo extitit causa, quæ Cambysem Cyri æheementer indignatum induceret aduersus Aegyptum. Atq̃ ita quidē memorant Persæ, Aegyptij autem Cambysem suum uendicāt, asserentes ex hac Aprijs filia illum esse genitum. Cyrum enim fuisse, qui ad Amasim miserit super filia, non Cābysem. Quod, cum dicunt, nō rectē dicūt, etsi eos hoc nō latet. Nā si qui aliq̃ profectō, & Aegyptij rectē norūt mores Persarum, apud quos illud in primis nefas est, illegitimum obtinere regnū: si absit legitimus. Præterea Cassandanes filius erat Cābyses, Pharnaspe uiro Achæmenide genitæ, non mulieris Aegyptiæ. Sed Aegyptij rem gestam transferant, fingentes sibi cum Cyri familia intercedere cognationem. Et hæc quidem ita se habent. Cæterum ille sermo mihi non probatur, quo dicitur, mulierem quandā Persidem ad uxores Cyri introgressam, cum liberos Cassandanes assistentes forma ac statūra egregia conspicaretur, supra modum admirandā magnis tulisse illā laudib: eiq̃ Cassandanē (quæ Cyri esset uxor) ita dixisse: Me, quæ taliū filiorū sum mater, Cyrus contēptui habet præponēs quandā ex Aegypto ancillā, uidelicet infensam Niteti, ista dixisse, & ei maximū natu filiorū Cābysem subiecisse: ego uero tibi mater, cū in uirilem ætatem adoleuero, summa Aegypti reddā ima, & ima summa. Idq̃ dixisse circiter decē natū annos, admiratibus mulieribus. Et cū in uirilē adoleuisset ætatē, & regnū obtenuisset huius rei memorē, Aegypto bellū intulisse. Accessit huc & aliud quiddā, ad hāc sumendā expeditionē. Erat quidē auxiliariorū Amasis, nomine Phanes, genere Halicarnasseus, uir cōsilio p̃stās, & in re bellica strenuus. Hic Phanes nescio qd
Amas

Amasis succensens, nauigio profugit ex Aegypto, uolens in collocautionem uenire Cambysis. Eum Amasis (quod inter auxiliares non parui momenti esset, quodq; res Aegypti cōpertissimas haberet) insequi statuit, adhibita diligentia assequendi. Itaq; ad hominem insequendum mittit cum triremi eunuchorum fidissimum, qui Phanem affecutus in Lycia cepit, sed non retulit in Aegyptum, ab illo prudentia superatus. Nam Phanes maētatis custodibus abiit in Persas, Cambysemq; molientem aduersus Aegyptum expeditionem, quo pacto carentia aquis loca transmitteret ambigentem, adiit. Eiq; cum alias Amasis res exposuit, tum uerò quæ ad transmittendum pertinebant, suadens, ad regem Arabam mitteret, oratum, ut sibi tutum præberet transitū. Hac enim duntaxat patet ingressus in Aegyptum. Nā à Phœnice usq; ad montes Cadytis, quæ est urbs eorum Assyriorū, qui nunc Palestini uocantur. A' Cadyti (ut mea fert opinio) non minore urbe, q̃ Sardis emporia, secundū mare usq; ad urbē Ienysum Arabicae ditionis est. Ab urbe Ienysso rursus Syriacæ usq; ad lacum Serbonitidis, iuxta quem Casius mons pertingit ad mare, à Serbonitidis lacu, in quo se Typhon fertur occuluisse, deinceps iam Aegyptus est. Hoc tamen intercapedinis inter urbem Ienysum, & montem Casium, et lacū Serbonitidis, non exiguus tractus est, sed itineris instar triū dierum, uehementer aridus. Verūm quod pauci eorum, qui in Aegyptū nauigant, notū habent, hoc idē dicā: Ex omni Græcia, & præterea ex Phœnice, portatur in Aegyptū bis quotannis uas fictile uini plenum: & tamen ibi ne unū quidē numero (ut sic dicam) uas uinariū fictile aspici uacūū potest. Vbi nam (dicat aliquis) hæc uasa consumuntur? hoc quoq; depromā. Præfecti prouinciarū necesse habent ex sua quisq; urbe colligere uasa testacea, quæ Memphim poriciunt. Bādē

Phanes Gā
bysem adit

Fidem A-
rabica quo
passo dēt.

ē Memphi alij aqua impleta portare in hac arida Syria lo-
ca. Ita hydria superuenientes in Aegypto sumptæ, ad uete-
res in Syriam portantur. Atq; hunc in modum, quem dixi,
aqua contracta, Persæ usi ferunt, qui hoc ingressu apparato
quā celerrimē Aegypto potiti sunt. Sed tunc, cum in expedi-
to aqua non esset, Cambyfes audito hospitii Halicarnassei
consilio, missus ad regē Arabū nuncijs, totum iter precatus,

obtinuit data, acceptaq; inuicem fide. Arabes seruant fidem
inter homines, ut qui maximē, quam hunc in modum dant:
Quoties fœdus inire uolunt, alius quidā medius inter utrūq;
stans, acuto lapide uulnerat uolā iuxta maiores digitos eo-
rum, qui fœdus inuicem. Deinde sumpto flocco ex utriusq; ue-
stimēto, inungit eo sanguine septem lapides in medio positos
inter inungendum inuocans Bacchum, & Vraniam. Hoc
actō, idem qui fuit sequester fœderis inter amicos contrahen-
di, uadatur hospitem, aut fortē ciuem, si cū ciue res agitur.
Quod fœdus & ipsi qui amicitiam contraxerunt, seruare ius-
sum censent Bacchum quem Vrotale, & Vraniam, quam
Alilat appellant solus deorum esse arbitrantur. Ac se exem-
plo Bacchi cæsariem tondere profitentur. Tōdentur autem,
in rotundum tempora subradentes. Igitur postquam fœdus
cum nuncijs inijt Arabs, talem rem commentus est: Came-
los omnes, posteaquā utribus camelinis aqua completis one-
rauit, egit ad loca humore carentia, ibiq; Cambyfis exerci-
tū præstolabatur. Ex his quæ narrātur, hoc quod dixi pro-
pius fidē est: tamen quod minus credibile est, quandoquidem
cōmemoratur, commemorare debeo. Est magnū in Arabia

Corys flu-
uius.

flumen, nomine Corys, exiens in mare, quod dicitur rubrū.
Ab hoc flumine fertur Arabum rex canalem ex bouinis, a-
lijq; crudis corijs consutum, tāta longitudine produxisse, ut
ad loca arida per illū aquam perduxerit: inq; ipso arido solo
ingenies

ingentes cisternas fodisse, quæ recepta aqua potum suppe-
diarent. Et cum sit à flumine ad terrā aridā duodecim die-
rū uia per tres aquæductus in totidē partes aquā deduxisse.
Apud Nili autem ostium, quod dicitur Pelusium, habebat
castra Psammenitus Amasis filius, Cambysem occidens. Nā Psamme-
nitus rex,
Amasim Cambysem in Aegyptum progressus, non uiuum na-
ctus est sed defunctum, cum quatuor, & quadraginta annis
regnasset. Per eos nihil admodum calamitatis expertus, de-
functusq; & sale conditus est, & in sepulchris, quæ ipse adi-
ficauerat, situs intra templū. Sub eius filio Psammenito ma-
ximū exiit Aegyptijs portentū. Apud Thebas Aegyptias,
quod neq; prius unquam, neq; postea ad meam usq; ætatem
cōtingit, ut ipsi Thebani aiunt, pluit. Thebis tamen tunc pluit
Pluuia a-
gutus. Persæ ubi siccanea peragrauerunt, subsedere uicini
pud Aeg-
Aegyptijs, tanquā iam congressuri. Ibi Aegyptiorum auxis
tentata.
liarij Græci & Cares, Phani, qui externum exercitū in Aeg-
gyptū adduxisset, infensi, hoc rei in illū sunt machinati: Fi-
lios, qui erant à Phane relictī in Aegypto, in castra perdu-
cunt, atq; in cōspectu patris, posito in medio duorū exercitū
ciscuntur
cratere, dehinc productos singulos puerorū super craterem
Aegyptj.
obtruncāt. Omnib. interfectis uinū & aquam craterem intu-
lerunt. Quo sanguine epoto, auxiliares ita cōfluxerunt. Ac ri-
prælio commissio, perquam multis utrinq; cadentibus, in fugā
uertuntur Aegyptij. Ibi ego rem mirandam uidi, ab indige-
nis edoctus: Ossa eorum, qui in acie ceciderunt, cum iace-
rent fusa, ut ab initio distincta fuerant, seorsum erant Per-
sarum, seorsum Aegyptiorum. Sed Persarum capita adeo
fragilia sunt ut si uelis ferire, uel solo calculo perforare pos-
sis: Aegyptiorū autem ita firma, ut ea uix ictu lapidis elidas.
Cuius rei causam hāc illi reddebāt, facile mihi persuadētes,
quod Aegyptij statim à pueris radere capita incipiunt, & os
capitis

Capita eunt
Aegyptijs
dura. Per-
sa fragilia.

Caluit rei
causa.

capitis ad solem redditur compactū. Quæ eadem causa est non caluescendi. Nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos uideat. Cuius rei hoc causæ est, quod robusta capita gestant. Ac Persis, cur fragilia sint capita, id in causa est, quod à principio imbuuntur operire capita, gestantes pilea tiarasq̃. Hæc ego huiuscemodi ossa uidi. Vidi item alia istis similia in Papremi, eorum, qui unâ cū Achæmene Darij ab Inaro Afro sunt cæsi. Aegyptij quoq̃, postquam ex acie terga dederūt, nullo ordine fugam capeffiant. Ad quos, cum se recepissent Memphim, misit Cambyfes ad Persa flumine nauim Mitylenæam cum caduceatore uiro Persa, qui illos ad deditionē hortaretur. Isti ubi nauim aduentare Memphim uident, frequentes ex urbe effusi, nauim corrumpunt, uirosq̃ frustratim dilaniatos in oppidum afferunt. Et Aegyptij quidem post hæc obsessii aliquandiu, restiterunt. Afri uerò id animaduertentes, eadem sibi quæ Aegypto contigissent ueriti, sese citra pugnam dediderunt tributumq̃ inter se partiti dona miserunt. Cyrenæi quoq̃, ac Barcaei uidem ut Afri timentes, similia, & ipsi fecêre. Cambyfes munera, quæ ab Afriis uenere, perbenignè accepit: quæ autē à Cyrenæis, succensens (ut opinor) quod exigua erāt (quingentas enim minas argenti miserant) has sua manu prehas, disperfit in milites. Decimo die quàm muros Memphis cepit Cambyfes, Psammenitum Aegyptiorū regem, qui sex omnino regnarat menses, deposuit in suburbanis, ignominia gratia, cū Aegyptijs alijs, ut eius animum experiretur. Hoc facto, familiam illius uestitu seruilis circumdatā, cū hydria ad aquam emisit: & cū ea similiter indutas alias, quas delegerat, primorū uirorū filias uirgines. Quæ ubi ad patres peruenierunt cū ciulatu, ploratuq̃, ceteri quidem patres conspectis filiabus tam malè acceptis, uicissim uociferati sunt, atq̃

fleue-

fleuerunt. Psammenitus autem, cum id praeuidisset, ac co-
 gnouisset humi uultum demisit. Prætergressis puellis aqua
 ferentibus, secundo loco Cambyfes ante oculos Psammeniti
 misit filium eius, cū duobus milibus Aegyptiorum, aequalis
 ætatis, uinctas fune ceruices, & frenata ora habentibus. Du-
 cebantur autem luituri pœnas his Mitylenæis, qui cum nauī
 fuerant ad Memphim obruncati. Ita enim censuerant regij
 iudices, pro singulis suorum interfectis, denos primorū Ae-
 gyptiorum interficiendos. Psammenitus prætereuntes, in-
 tuens, & filium animaduertens duci ad mortem, alijs Aegy-
 ptijs, qui circumsedebant complorantibus, atq; indignè feren-
 tibus, ipse idem quod erga filiā, fecit. His quoq; prætergres-
 sis accidit, ut quidam compotorum eius iam natu grandior,
 pristinis bonis delapsus, ac nihil habens, nisi quæ inops mēte
 dicabat, obiret exercitum, nec non Psammenitum, aliosq;
 Aegyptios in suburbanis confidentes. Quem ut conspexit
 Psammenitus, erumpente ingenti fletu, compellans nomine
 amicū, caput suū cadebat. Aderant autē ei obseruatores tres,
 qui, ut quicquid ab illo fiebat, ex omni uiarū exitu Cambyfe
 renunciarent. Ea, quæ fiebant, admiratus Cambyfes, misso
 nuncio Psammenitum sic percōtatus est: Psammenite herus
 te Cambyfes interrogat, quamobrē tu qui uisa filia indignè
 affecta, uiso filio ad mortē eūte, neq; eiulasti, neq; fleuisti pa-
 perē tāti feceris, tibi ut ab alijs audiui nō propinquū. Et Cā-
 byfes quidē ita interrogauit. Psammenitus autē his uerbis re-
 spondit. Fili Cyri, domestica mala erant maiora, quā ut
 possem ea deflere. At amici lamētatio digna lachrymis fuit: Amici
 qui ē multis, ac fortunatis opibus ad inopiā recidit, in extre-
 mo limine senectutis. Hæc ubi responsa ab hoc renunciata
 sunt uisus est illis Psammenitus, ut ab Aegyptijs fertur, rectē
 respondisse. Cræsusq; dicitur illachrymasse, item qui aderāt
 Perse

Psammeni-
 tas depo-
 nitur.

Amici &
 ploratio.

X

Persæ ipsiq; Cambyſi miſerationem ſubiſſe, ut protinus iuſ-
 ſerit, & filium, ex his, qui morti addicti eſſent liberari, & pa-
 trem è ſuburbanis excitatum ad ſe perducere. Sed filium quidẽ
 qui adierunt, non iam ſuperſtitem inuenerunt, ſed primo lo-
 co truncatum: ipſum uerò Pſammenitum excitatũ ad Cam-
 byſum perduxerunt. ubi reliquum uitæ degit, nihil uiolentiũ
 paſſus. Qui ſi compertus fuiſſet, non affectaſſe res nouas,
 accepiſſet Aegyptum, ut eam procuraret. Nam conſue-
 runt Perſæ in honore habere filios regum, etiamſi qui ab eis
 defeceſſent tamen illorum filiis reſtituere principatũ. Quod
 eos ita facere conſueſſe, cum alijs permultis poteſt probari
 documentis, tũ uerò hoc, quod Thannyra Inari Afri fili-
 us recepit, quem pater obtinuerat principatũ, quodq; Pau-
 ſiris Amyrthai filius, & ipſe paternum recuperauit imperi-
 um. Nec ipſis Inaro, & Amyrthao quicquã amplius à Per-
 ſis irrogatum eſt. Nunc Pſammenitus malè cogitans, mer-
 cedem accepit. Nam cum ad defectionem Aegyptios indu-
 xiſſet, captus eſt: ac deinde à Cambyſe conuiſtus, epoto cru-
 ore taurino expirauit. Atque hunc in modum iſte deceſſit.
 Cambyſes autem è Memphi urbe Saim abiit, animo facien-
 di quæ fecit. Etenim ſimul atq; in aedes Amasidis ingreſſus
 eſt imperauit cadauer Amasidis è conditorio efferri: deinde
 prolatum uerberibus cædi, q; uellicari, & ſtimulis pun-
 gi, omni deniq; contumelia infeſtari. Quod facientes, poſtquàm
 deſtigati erant (nam cadauer, ut pote ſalutem, reſiſtebat,
 nec quicquã omnino elidebatur) iuſſit cremari: haud qua-
 quam piã iubens quia Perſæ deum eſſe ignem arbitrantur,
 & apud neutros moris eſt cremare cadauera: apud Perſas
 quidem, propter id, quod dictum eſt, quia nefas eſſe, aiunt,
 deo depaſci cadauer hominis: apud Aegyptios autem quia
 perſuaſum habent ignem animatam beluam eſſe, & omnia
 quæ

Perſarum
 erga deum
 & eos cle-
 mentia.

ignis de-
 us. Cada-
 uera ubi,
 & cur non
 cremantur.
 ignis be-
 lua.

quæ nascuntur, deuorare: & postquam deuorando fuerit expleta, unâ cum ipsa re deuorata emori. Ideoq; non esse apud eos consuetudinem, mortuum beluis tradendi, sed saluendi, tum ob id, tum ne humatus deuoretur à uerbis. Ita neutris probatam rem iussit agi Cambyfes. Quamquam (ut ipsi aiunt Aegyptij) non Amasis fuit, qui ita passus est, sed alius quidam Aegyptius, eadem, quæ Amasis ætate: quem Persæ Amasim arbitantes uexauerunt. Memorant enim Amasim, cum ex oraculo audisset, quæ circa se defunctum futura essent. hoc modo rei uenturæ medendum putasse: ut unum hominem, qui flagellatus est, ad postes sepeliuerit extra conditorium suum se autem in conditorij quam intimo recessu collocari filio mandauerit. Mihi tamen non uidentur hæc ab initio Amasis fuisse mandata de sua, & alterius hominis sepultura, sed aliàs ab Aegyptijs adornata. Secundum hæc Cambyfes cõstituit trifariam mouere bellum, aduersus Carthaginenses, aduersus Ammonios, aduersus Aethiopes, aduersus Indos, qui Africam ad australe mare incolunt. Aduersus Carthaginenses nauticis copijs, aduersus Ammonios pedestri, aduersus Aethiopes prius exploratores mittendos, per uicem dona ferendi illorum regi, spectatum illic mensamolis, nunquid re uera esset: simulq; res Aethiopicas exploratum. Solis mensa talis esse memoratur: Est in suburbanis ratum, omnium quadrupedum assa refectum carne, quam per noctem singuli ciuium magistratus properant ponere: et eamq; ubi illuxit, cuilibet epulatum licet accedere. Hæc facta à terra reddi assidue indigenæ aiunt. Et mensa quidem præ Solis uocatur talis esse fertur. Cambyfes autem, ubi tenuit speculatores dimittere, continuo ab urbe Elephantina accersit ex Ichthyophagis, id est, pisces uescentibus, marmæ gnaros Aethiopica lingua. Dû isti ueniunt, mætra nã

Cambyfes
expeditiones.

Aethiopes
longæul.

Solis menses
Exploratores
Cambyfes.

u alet

uales copias Carthaginem uersus nauigare iubet. Verum hæc executuros se Phœnices negauerunt. Esse enim magno cum illis iureiurando se deuinctos. Præterea non facturos sancte, si aduersus liberos suos militarent. Nam ceteri Phœnicibus ire recusantibus, ad pugnandum haud idonei erant. Ita Carthaginenses, quo minus in seruitutem Persarum redigerentur, euaserunt: quomâ Cambyser haud æquū ducebat uim afferre Phœnicibus, qui seipfos Persis dediderant, ex quibus nauticus omnis constabat exercitus. Cyprii quoque, qui aduersus Aegyptum in militia erant, sese & ipsi dediderant. Cambyser, posteaquam ex urbe Elephantina adueniunt Ichthyophagi, eos ad Aethiopes misit, iussus cum ea dicere, quæ oporteret, tum dona ferre amiculum purpureum, aureumq; torquem tortilem, & armillas, ac unguenti alabastrum, cadumq; uini Phœnicii. Aethiopes hi, ad quos misit Cambyser, feruntur esse maximi omnium hominum, atq; pulcherrimi: diuersisq; uti à cæterorum hominum ritibus, cum alijs, tum uerò hoc circa regnū, quod quem è popularibus maximū pro magnitudine ualidū iudicant, hūc regem diligendū censent. Ad hos itaq; uiros Ichthyophagi uenerunt, offerentesq; regi munera, ita locuti sunt: Cambyser Persarum rex cupiens amicus tibi fieri, atq; hospes, nos misit, iubens, ut in colloquiū tuum ueniremus, tibiq; hæc dona daremus, quorū ipse usu maximè delectatur. Ad hos Aethiops gnarus ad speculandum uenisse, talia respondit: Neque rex Persarum uos ideo cum donis misit, quod magni faciat hospitium meum, neq; uos uera loquimini, quippe qui ad explorandum nostrū imperium uenistis: neq; iustus ille uir est. Si enim iustus foret alienam regionem non afflaret, sed esset sua cōtentus, nec homines (à quibus nihil lacepsitus est) in seruitutem redigeret. Ei nunc uos hunc arcum date, ita dicentes: Rex Aethio-

Cambylla
dona ad re
ge Aethio
pum.

Aethiops
respōsum
ad Cāby-
sem.

pum regi Persarum consilium dat, quando Persæ tam facile trahent tanta magnitudine arcus, tunc aduersus longæa uos Aethiopes cum maioribus copijs moueat bellum. Interim dijs gratiam habeat, qui non inducunt in mentem filijs Aethiopum, ut præter suam uelint aliam comparare regionem. Hac locutus, arcum, laxauit, eisq; qui uenerant dedit. tum sumptio purpureo amiculo, rogauit, quidnam esset, & quomodo confectum. Et cum Ichthyophagi ueritatem de purpura, deq; tinctura dixissent. Dolosi, inquit, homines, dolosa sunt uestimenta. Secundo loco de auro sciscitatus, de tortili monili, atque armillis, ornatum eius rei exponens, risit, atque existimans uincula esse, inquit, robustiora apud se uincula esse. Tertiò sciscitatus unguentum, cum illi de confectura; unguentiq; ratione dixissent, idem dixit quod de uestimento. Vbi ad uinum peruenit, cuiusq; conficiendi rationem audiuit maiorem in modum delectatus potu, percontatus est, quibus nam rebus uesceretur rex, & quod longissimum tempus à uiro Persa uiueretur. Isti dixerunt, uesci regem pane, exponentes tritici naturam, perfectissimumq; diu uiuendi spacium homini Persæ proponi 80. annos. Adhac Aethiops nihil se mirari inquit, si stercore uescentes paucis uiuerent annis. Nam ne tot quidem annis uicturos, nisi hoc potui acceptum referrent. Affirmantibus Ichthyophagis ita esse de uino (hoc enim ipsos Persis subdidisse) interrogatus uicissim rex ab Ichthyophagis de uita & uictu, plerosq; è suis ait ad 120. annos peruenire, nonnullos etiam hoc ætatis transcendere: cibum eis esse carnem coctam, & potum lac. Et cum spectatores de numero annorum mirarentur, ad fontem quandam eius deduxit, in quo loti efficiuntur perinde atq; inunt, uiolâ olentes. Eâ quâ aiebant exploratores adeò inuali-

Persarum
uictus, ui-
uendiq;
spacium.
Aethiopu
uictus ui-
tæq; lon-
gissima.

Fontis intr.

dom. ut in ea nihil innatare posset, ne lignum quidem, & quæ leuiora sunt ligno: sed omnia pessum ire in profundū. Hæc aqua, si uere apud illos est, qualis commemoratur, idē longæui existunt, quod ea semper utuntur. Deinde à fonte rex istos ad carcerem deduxit, ubi uiri omnes aureis uinculis erant alligati. Est autem apud hos Aethiopes omnium rarissimum ac preciosissimum æs. Inspeculo carcere, exploratores inspexerunt & mensam quæ dicitur Solis. Post hanc ad extremum inspexere eorum sepulchra, quæ dicuntur è uitro esse constructa hunc in modum. Posteaquàm mortuum siue Aegyptiorum, siue aliorum more arefecerunt, totum gypso inducunt: picturæq; exornantes representant quoad potest, effigiem eius. Deinde cippum ei è uitro, quod apud illos multum est, & facile effoditur, circumdant: in cuius medio mortuus interlucet, n. hil neq; odoris ingrati, neq; sordiditatis ullius exhibens, sed omnia ipsi illi mortuo similia habens. Hunc cippum maximè propinqui intra ædes annum tenent, offerrentes ei omnium rerum primitias hostiasq; Anno exacto offerunt, circaq; urbem statuunt. Omnibus exploratores inspeculis, reuersi sunt. Qui cum hæc renunciassent Cambysi, continuò ira percitus aduersus Aethiopes exijt in expeditionem: neq; rei frumentariæ apparatu indito, neq; secum ipso ratione inita, quod in extrema terrarum faceret expeditionem, ueluti uesanus, nec mentis compos, simul atq; Ichthyophagos audiit, profectus est cum omni peditatu, Græcis qui aderant illic manere imperatis. Vbi ad Thebas est uenium, delegit de exercitu quinquaginta circiter milia, quibus præcepit ut Animonios diriperent. deinde oraculum Iouis incenderent: ipse cū reliquis copijs aduersus Aethiopes contendit. Sed antequam quintam itineris partem conficissent, exercitum protinus eius cōmectus omnis (quæ secum

Expeditio
æra. eraria
Cambyse,
in Aethio
pess.

Iouis Am
monij tē
plum in
acensum.

secum habebat) defecit: mox & iumenta ad uescendum de
fecerunt. Quibus rebus cognitis Cambyſes ſi reſipuiſſet, ac
retroduxiſſet exercitum, in eo quod prius admiſerat pecca-
to, uir ſapiens exiuiſſet. Nunc nihil penſi habens, aſſidue
proceſſit ulterius. Milites quandiu quod de terra ſumerent,
habuerunt, herbis uiſcitauerunt. At ubi ad ſabulum perue-
nere ibi nonnulli diram rem perpetraverunt. Nam ſortiū
ex ſeipſis decimum quenq; comederunt. Id audiens Camby-
ſes, ueritus ſuorum mutuam depaſſionem, intermiſſa adue-
ſus Aethiopes expeditione, retrò redijt, Thebasq; peruenit,
multis de exercitu amiſiſis. Et cum è Thebis deſcendiſſet
Memphim, Græcos miſſos fecit ut illinc enauigarent. Et
exercitus quidem adueſus Aethiopes ita geſiit. Copiæ au-
tem, quæ adueſus Ammonios miſſæ erant, à Thebis profe-
ctæ, itineris duces ſequebantur, ac uiſi ſunt, donec ad urbem
Oaſim peruenerunt, quam incolunt Samij hi, qui feruntur è
tribu Aefchriconia eſſe, ſeptem dierum per arenas itinere di-
ſtancem à Thebis, quæ regio uocatur beatorum inſula. In
hunc locum dicitur perueniſſe exercitus. Deinceps quid de
eo actum ſit, præter Ammonios & qui ab his audierūt nul-
li alij quicquam habent dicere. Nam neq; ad Ammonios
peruenerunt, neq; retrò reuerterunt. Ab ipſis autem Ammo-
nijs feritur: Cum illi ex urbē Oaſi per arenam iter facerent,
iamq; medio ſerè ſpacio inter Oaſim & Ammonios prande-
rent, ingruiſſe magnum ac ualidum auſtrum, & ingeſſis a-
renæ cumulis eos obruiſſe: atq; hunc in modum illos è con-
ſpectu ſublatoſ. Ita actum eſſe de hoc exercitu Ammoniū me-
morant. Cambyſe Memphim regreſſo. Apis quem Græci uo-
cant Epaphon, apparuit Aegyptij, ſimul atq; Apis extitit,
ueſtimenta quàm pulcherrima ferre, & celebrando feſto o-
peram dare. Id tunc facientes Aegyptios Cambyſes intueſ,

Mutua mi-
litum de-
paſſio.

Aefchriconia
tribus.

Militum
his ol. p. 1.
Apis ap. 2.
ritio & 6.
gura.

ratusq; ob res à se malè gestas, prorsus illos esse in his gaudijs præpositos accersis Memphis: quos, ubi præstò fuerunt, interrogat, quid ita, cum antea se apud Memphis agente, nunquam aliquid tale fecissent, nunc id facerent, posteaquàm ipse rediisset, parte copiarum amissa. Illi dicere: dum illis deus appareret (longo autem temporis intervallo apparere solitum) tunc omnes Aegyptios solennam celebrare lætitiã. Hæc ubi audit Cambyfes, mentiri eos, respondit ac tanquàm mentientes morte mulctavit. His interemptis, iussit sacerdotibus in conspectum venire. Quibus eadem referentibus, dixit: Si quis deus mansuetus ad Aegyptios veniret, fortè, ut se non lateret. Hactenus locutus, iussit sacerdotes adducere Apim. Illi ad eum adducendum perrexerunt. Est autem hic Apis idemq; Epaphus è uacca genitus quæ nul- lum iam alium potest concipere fixum, quam Aegyptij aiunt fulgure islam, concipere ex eo Apim. Habet hic vitulus, qui appellatur Apis, hæc signa: Toto corpore est niger, in fronte habens candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum in palato, duplices in cauda pilos. Posteaquam Apim sacerdotes adduxere, Cambyfes ueluti uecordior, educto mucrone cum uellet ferire uentrem, femur percussit, cachinnasq; ad sacerdotes inquit: O' capita nequam, huiuscemodi dij existunt, sanguine atq; carne præditi, & ferum sentientes: dignus nimirum Aegyptijs hic deus. Notè certè ludibrio habuisse non uos iuuabit. Hæc lotutus: imperauit his, quorum munus erat, ut sacerdotes quidem flagris caderent, Aegyptios autem (ut quenq; feriantem adipiscerentur) neciderent. Ita festum solutum est sacerdotes mulctati. Apis fauciatus femur, in templo iacès extatuit: quem è uulnere extinctum tumulauere sacerdotes, etiam Cambyse. Ob hoc scelus (ut Aegyptij aiunt) continuo Cambyfes insaniit;

Cambyfes
x Apim uul-
nerat.

cum

*quum ne prius quidem compos mentis fuisset, exorsus primū
 perpetrare facinus in Smerdim, ex eisdem sibi parentibus
 fratrem, quē ex Aegypto remiserat in Persas liuore commo-
 tus, quod solus ille Persarum arcum (quē Ichthyophagi ab
 Aethiops attulerant) ad duos digitos traheret: quod nemo
 alius ē Persis poterat, Smerdi in Persidem profecto, hanc
 uidit in somnis Cambyzes uisionem: nuncius quidem ē Per-
 sis ueniens ei nunciare est uisus, Smerdim in regio sedentē,
 folio cælum contingere uertice. Ob id Cambyzes sibi me-
 tuens, ne se necato à fratre occuparetur imperium, mittit in
 Persas ad illum interimendum Prexaspem, sibi ex omnibus
 Persis uirum fidelissimum. Hic ubi Susa conscendit, Smer-
 dim necandum curauit (ut quidam aiunt) cū eum eduxisset
 uenatum: quidam inquirunt, cum ad mare rubrum perdu-
 xisset, ibi eum demersisse. Et hoc quidē initium scelorum
 Cambysis extitisse. Secundum autē scelus, sororis necatio-
 nem, in Aegyptum eum secuta: quæ ex eisdem parentibus
 erat soror atq; eadē uxor, quam hunc in modum acceperat
 uxorem: cum antehac Persæ sorores in matrimonium acci-
 pere nequaquam consueuissent, Cambyzes unius sororum
 amore captus, cupidusq; deinde ducendi illam uxori, quo-
 niam rem insolitam facere cogitabat accersit eos qui regij
 iudices nominantur. Fiunt autē delecti ē Persis uiri suntq;
 perpetui, nisi delicti alicuius comperti fuerint. Hi apud Per-
 sas ius dicunt, & legum patriarum sunt interpretes, & ad
 eos omnia referuntur. Hos Cambyzes percōtatur, num qua
 lex sit quæ sinat uolentē cum sorore contrahere matrimo-
 nium iudices & iustē & ingenuē respondētes, negat ullam
 se inuenire legem, quæ sinat fratri nubere sororē: quandam
 tamen inuenire legē, quo liceat regi Persarum facere quic-*

Cambyse
 somnium.
 Prexaspem
 ab Iustitia
 non appel-
 latur, sed
 Comeris.
 Smerdis,
 quem alij
 Mergiderem
 appellant.
 Cambyse
 parricidia.

X

Regi Persa-
 rum licere
 quæ libeat

N 3 quid

Cābyfes so-
riorem suā
occidit

X

quid libeat Ita neq̃ legem abrogarunt meū Cambysis: & ne legem tuētes ipsi perirent, aliam inuenerunt, adiutricem eius, qui sororem in matrimonium ducere uelit. itaq̃ Cābyfes eā quā dixi duxit uxorē. Aliquātiōq̃ post & alterā Harum iuniorē. quæ ipsum contra Aegyptū comitata est, interemit. Cuius mors, quemadmodum illa Smerdis, anceps refertur. Nam Græci quidem aiunt, dum Cambyses duos catulos, alterum leonis, alterum canis committit, hanc interfuisse spectaculo: & cum à leunculo catulus superaretur, alterū catulum huius canis fratrem, abrupto loro, superuēnisse. Et cum duo essent, ita superiores leunculo extitisse Et Cambyfes dum id cernit, capiente uoluptatem hanc ei assidentem illachrymasse. Ea re animaduersa, Cambysem interrogasse, quidnam lachrymaretur & mulierem dixisse, se uiso catulo suppetias fratri ferente, ideo flere, quòd subierit memoria Smerdis, cuius sciret neminem fore ultorem. Ob hoc dictum Græci illam à Cambyse fuisse interemptam memorāt. Aegyptij uerò ob id, quòd cum ad mensam discumberetur, mulier lactucam sumpsit, eiusq̃ deceptis folijs uirum interrogauit, utrum discerpta lactuca, an densa pulchrior foret: cum hic respondisset, Densa: hanc, inquit, lactucam aliquando imitatus es, qui Cyri domum denudasti. Ibi Cambysem indignatione percitum, insiluisse calcibus in pregnantem, eamq̃ abortu edito decessisse His rebus Cambyses in precipuos domesticorum insaniebat, siue id propter Apim, siue aliunde: qualia multa in rebus humanis mala contingere cōsueuerunt. Etenim fertur Cambyses ab ipsis natalibus graui laborasse morbo, quem quidam sacrū nominant: ut haud ab re fuerit, cuius corpus magna ægritudine inualidum esset.

esset, eius ne mentem quidem sanam fuisse. Atq; in alios quoq; Persas insanisse, ueluti in Prexaspem, quem praeipuo honore prosequeretur, & qui ad eum nuncios perferebat; & cuius filius Cambyse uina miscerat, qui honos & ipse non paruus est. Ad hunc fertur dixisse Cambyse: Quemnam uirum Persae me esse censent, aut qualem de me sermonem habent? Et iste ei respondisse: Here, cetera quidem omnia in te magnis laudibus ferunt, sed nimis te uino deditum aiunt esse. Haec Prexaspes de Persis respondit. Quibus ille indignatus: Siccine, inquit, Persae me aiunt uino deditum desipere, nec mentis esse compotem? Ergo in eo quod prius dixerunt, non ueri fuere. Nam senatum Persarum (cui intererat Cræsus) aliquando interrogarat Cambyse, qualis ipse uideretur esse uir ad patrem Cyrum adaequandum. Be illi responderant, eum patre esse praestantiorum: qui & omnia illius haberet, & Aegypti ac maris accessiorem adiecisset. Haec quidem Persae dixerunt. Sed Cræsus qui aderat, displicente ei, quae dicebatur sententia, ad Cambysem, inquit: Mihi tu quidem Cyro genite, non uideris adaequandus esse patri: quippe cui nondum est filius, qualem ille te reliquit. Hoc audita Cambyse delectatus, Cræsi sententiam approbavit. Quorum nunc reminiscens, ad Prexaspem iratus inquit: Intellige nunc ipse per te, nunquid Persae uera dicant, an haec dicentes ipsi desipiant. Nam si filij tui, qui in uestibulo stat, medium cor non frustrato ictu percussero, constabit nihil esse quod Persae dicunt: sin aberrauero constabit Persas uera loqui, & me esse intemperantem. Hoc locutus, intendit arcum, puerumq; percussit. Atq; eum collapsum iussit discindi, & inspicere ictum. Cumq; in corde sagitta esset inuicta, ob id letabundus atq; cachinnans, ad patrem pueri uocauit.

Cambyse
uolentem

Cræsi salu
ad Cambysem
dictum.

Crudeliss
ma Cam
byse faci
pueri uoca

pueri, inquit: Precaspes, facta tibi est fides, non me insanire, sed Persas. Verum, nunc mihi dicito, quemnam ex omnibus hominibus iam nosti ita ad destinatum emittere sagittas? Precaspes hominem aduertens esse uesanum, & in ipsum quoque insanientem Here, inquit, ego ne deum quidem arbitror tam probe percutere. Et tunc quidem hoc perpetravit. Altero die, 12. Persas prioribus pares, ob nullius momenti causam, necauit, uiuos in caput defodiens. Hæc eum facientem Cræ-

Cræsi libe-
ra admo-
nitio.

sus Lydus statuit his uerbis admonendum: Rex cuncta noli ætati atque iræ indulgere: sed cohibe, & compesce te ipsum. Conducit tibi te prouidum esse: & sapientis est prospicere.

Tu uero uiros interficis tuos populares ob nullius momenti causam, interficis pueros, qualia si multa facies, considera, ne abs te deficient Persæ. Enumvero pater tuus Cyrus, etiam atque etiam mandans, mihi præcepit te comones facerem subiiciendo quicquid boni comperirem. Hoc illi Cræsus beneuolentiam præ se ferens consulebat. Ad quem Cambyses respondens: Etiam mihi tu, inquit, dare consilium audes, tamquam bene aut tuam ipsius patriam administraris, aut patri meo consulueris, iubens eum traiecto flumine Araxe tendere aduersus Massagetæ, cum illi uellent transire in terram nostram. Imò & te ipsum male præsidentem patriæ tuæ, & Cyrum tibi credentem perdidisti: sed ob id nequaquam gauisurus, quia olim iam debebam in te capiare occasionem: arcumque corripiebat tanquam hominem confixurus. At

Cræsus à
Gambylla
furore ser-
uatus.

Cræsus cursu se foras proripuit. Hic ubi non habet in quem telum dirigat, mandat ministris, ut illum comprehensum interimerent. Ministri qui mores eius nossent, Cræsum abdiderunt hoc consilio. ut si Cambyses facti pœnitentes requireret Cræsum, eo producto, domus afficeretur, quod illi seruassent: si non pœniteret,

nec desideraret, tunc hominem interficerent. Nec ita multo post, cum Cambyfes desideraret Cræsum, ministri hoc animaduertentes, enunciant ei hominem superesse. Cambyfes se quidem, inquit, Cræso superstite gaudere: sed ijs qui illū seruassent, ueniam non daturum, sed mortem allaturum, prout & fecit. Multa huiusmodi tam in Persas, quam in socios, cū Memphi moratus est, Cambyfes faciebat insania. Adeoq̃ uetusta recludens sepuichra, mortuos inspiciebat. Etiā templum Vulcani adijt, & multo derisu simulacrum illius cauilatus est. Siquidem statua Vulcani similima est his dijs, quos Pataicos uocant Phœnices, quos in triremium pro dijs Phœnices circumferunt: quos qui non uidit, ego sic ei indicabo, esse illos Pigmaei uiri imagine. In templum quoque Cabyrorum, inaccessum alteri quam sacerdoti, ingressus est: & quæ illic erant simulacra, multis in ea iocatus uerbis, concremauit. Sunt enim, & hæc illis Vulcani similia, à quo se hi homines aiunt esse oriundos. Cū multa igitur apud me documenta sunt, Cambysem uehementer insanisse, tūm uerò illud quòd alioqui non tentasset templa, legesq̃ habere ludibrio. Nam si quis uniuersis hominibus præbeat facultatem optimas ex omnibus leges eligendi, profectò cunctas unusquisq̃ rimatus, suas eliget. Non igitur credibile est, aliū quā dementē, talia ludibrio habere. At ita de suis quæq̃ legibus sentire, licet cū alijs coniecturis colligere, tūm maxime hac. Darius cum imperaret, Græcos percontatus est, quanta pecunia uellent defunctis parentibus uesci. Illis negantibus ulla se pecunia hoc esse facturos, Darius dehinc Græcis presentibus, & quæ dicebantur per interprete discētibz, interrogauit eos Indos, qui Gallatiæ nominantur, qui uescuntur parentibus, quantum accipere pecuniarum uellēt ut patres defunctos igne cōburerent. Indi uehemēter recla-

Vulcani
templū, &
statua.

Pataici dñ

Hodie etiam sunt
apud Indos Orientis
hæc imagine
quas Pataici ap-
pellant.

Legū uis.

mantes, meliora illum ominari iubebant. Atq̃ ita maiorib.
 comparatū est. Recte q̃ mihi uidetur Pm̃ Iarus fecisse, ut di-
 ceret morem omniū esse regem. Cū Cambyses in Aegyptum
 cōtendit, Lacedamonij quoq̃ intulere bellū Samo, & Poly-
 cratis erati Aeacis filio, qui Samū ui occupauerat. eamq̃ inueni-
 tia trifariā partiturus erat cū fratribus Pantagnoto & Sy-
 losonte. Quorū deinde altero necato, altero qui erat iunior
 eiecto, totā solus obtinebat, imito foderet cū Amasi rege Ae-
 gypti, cū quo hospitiiū habebat, mittens munera, uicissimq̃
 accipiens. Breuiq̃ statim tēpore res eius adeo profecerūt. ut
 p̃ Ioniā, ceterāq̃ Graciā celebrarentur. Quocūq̃ enim bel-
 lum intulerat, cuncta ei prosperè cedebant, cū haberet cen-
 tā biremes, mille sagittarios, inuadens omnes sine ullo cuiusq̃
 quam discrimine: quod diceret, se magis gratificari amico si
 ei quæ abstulisset redderet, quā si prius nihil abstulisset. Mul-
 tas itaq̃ hic insulas, multa etiam in cōtinentē oppida cepit.
 Lesbios enim cū multis copijs opem Milesijs ferentes, nauali
 praelio uicit cepitq̃, qui omnem fossam mœnia Sami ambien-
 tem uicti foderūt. Atq̃ res Polycratis tantopere secundas esse
 non latuit Amasim cui hoc curæ erat. Sed cū assidue forens
 multo secundiores, Amasis libellū Samū misit, in hac uerba
 scriptū: Amasis Polycrati ita inquit: Mihi quidem feliciter
 agi cum uiro amico meo, & hospite, audire uolūptati est: taq̃
 men tuæ magnæ prosperitates mihi nō placent, qui intelligo
 quā inuidum nomen sit. Quod ad me attinet, malim tum
 meas ipsius, tum eorum, qui mihi curæ sunt, res nunc prospe-
 re ire, nunc offendere, & per uarias fortunæ uices auiū tra-
 ducere, quā in omnibus mihi prosperè cedere. Tu itaq̃ mihi
 obtemperando, hoc aduersus prosperitates agito: Dispice
 quid tibi sit, quod plurimi facias, quodq̃ amissum tibi ma-
 xime doleret. Id ubi inueneris, ita abiicio, ut nunquam ad
 homines

homines ueniat. Quod si prospera tua deinceps nō uariabū-
tur, aduersis medeare tu tibi subinde eo modo, quē tibi sub-
ieci. Hæc cū legisset Polycrates, & in animū tanq̃ bene sibi
ab Amasi præcepta demississet, disquirebat, quodnā suorū or-
namentorū esset, qua amisso maxima ipse molestia afficeret-
ur. Atq; hoc tandē queritādo inuenit. Erat ei gēma signa-
toria smaragdus, quā gestabat auro inclusam, opus Theodo-
ri Samij Telecle geniti. Hanc ubi abijciendā, ita abijcere li-
buit. Biremē cōscendit. eā dehinc uiros, quib. illā instruxerat
in pelagus educere iubet. Et postq̃ ab insula procul ab erat,
detrahit sibi sigillū, cūctis q̃ unā nauigabāt inspectantibus,
abiecit in pelagus. Hoc actio renauigauit. Reuerso domū, cū
ex iactura afficeretur, quinto, sextōue quān hęc actia sunt
die, hoc ei casu euenit. Piscator quidē captū à se piscē, gran-
dē sanē, ac pulcrū, putauit dignū quo Polycratē donaret. Eū
ad fores cū attulisset, dixit se in conspectū Polycratis ire uel-
le à ianitore pmissus, donās Polycrati piscē: Rex, inquit, hūc
ego quē cepi piscē, etsi operis manuarijs uitā tolero, tamē nō
iudicaui ferendū à me esse in forū, sed te, tuāq; potentia di-
gnū. Eū itaq; afferro tibi donoq;. His uerbis ille delectatus,
ita respōdit: Tu uerò probè nec factio solo, sed etiā oratiōe a-
pud me inisti gratiā. Ad cernāq; te uacatū uolo. Hęc magni
faciens piscator, domū abiit, piscē ministri rescindentes, of-
fendūt in eius aluo sigillū Polycratis. Quod ubi uiderunt,
sumpserūtq;, ad Polycratē latibūdi q̃ celerrimē ptulerunt.
Eoq; illi reddito, referebant quo pacto fuisset inuentum. Po-
lycrates, quemadmodū res diuinitus contigit, singula quæq;
à se gesta retulit in libellum: & qua ratione quod amiserat,
recepisset. Hęc ubi scripsit, in Aegyptum misit. Quibus ta-
bellis Amasis perlectis, quæ à Polycrate uenerant, intellexit
non posse præstare hominem, ut alterum hominem fatis
impen-

Polycrates
gemma ab
iecit in ma-
re.

Gemma ad
Polycratē
refertur in
piscē.

X

impendenti eripiat, utq; Polycrates bene iam moreretur, bā^a nam fortunam semper expertus, qui ea quoq; reperiret, quā abieciſſet. Miſſo itaq; Samum caduceatore, dixit ſe ius cum illo hoſpitiū ſoluerē. Quod ideo fecit, ne ſi in triſtem aliquē, grauemq; caſum inciſſet Polycrates, animi dolorem ueluti de hoſpiti ipſe contraheret. Aduerſus hunc igitur Polycratem, in omnibus bene agentē, Lacedæmonij ſumpſere expeditionē, accitis ab his Samijs, qui poſt hæc Sydoniam in Creta cōdiderunt. Polycrates, miſſo clanculum caduceatore ad Cambyſem Cyri filiū, aduerſus Aegyptū copias cōparantem, orauit ut nuncijs ad ſe in Samū miſiſ, rogaret aliquid copiarū. Quod audiens Cambyſes, libenter in Samum miſit, ad rogandas à Polycrate nauticas copias, quas ſecū ille mitteret in Aegyptum. Polycrates delectis quos maxime ſuſpicabatur ē popularibus ſuis ad rebellionem ſpectare, quadraginta triremes miſit Cambyſi, mandans ne retrō eos dimitteret. Negant quidam Samios à Polycrate miſſos, in Aegyptū perueniſſe: ſed cum in Carpathio mari curſum tenerent, inter ſe collocutos, decreuiſſe ne porrō tenderent. Quidam aiunt perueniſſe in Aegyptum, ac retentos, inde fugam feciſſe. & in Samū redeuntē, Polycratem cū claſſe occurrentē ſuperaiſſe, atq; in inſulam exiſſe: ſed pugna pedestri cōmiſſa, repulſos, ita Lacedæmonem nauigaiſſe. Sunt qui dicant penes eoſdem, ab Aegypto redeuntē aduerſus Polycratem, extitiſſe uictoriā, non rectē dicentes mea opinione. Neq; enim oportuiſſet illos aſciſcere Lacedæmonios, ſi per ſe ad reſiſtendū Polycrati ualidi erant. Præterea nec ratio dicat, ut cui permulti aderant, cū auxiliariū mercede conducti, tum domestici ſagittarij, is à Samijs redeuntibus numero paucis fu-
erit ſuperatus, cum præſertim liberi ciuium atque uxores ſub Polycrate eſſent, quos iſte inter naualia coactos tenebat,

X

Polycrates
tri-
remes mittit
in Aegy-
ptum.

bat ideo paratos, ut si hi, qui secum erant, eum redeuntibus alijs prodidissent, eos unâ cum ipsis naualibus cremaret. Posteaquam Samij, qui à Polycrate exacti erant, Spartam uenerunt, aggressi principes multa sanè (qualia supplices) commemorabant. Quibus illi primo cœtû responderunt, eorum quæ isti dixissent, priorum quidem oblitos esse se, posteriora uerò non intelligere. Secundo deinde congressu nihil aliud isti dixerūt, nisi allato panario illud panè indigere. Quibus idem responderunt panario superfuturū. Itaq; opem ferendam eis censuerunt. Atq; ubi rē apparauere, cum exercitū in Samum se contulere, referendæ gratiæ causa, ut Samij aiūt, quia illis aliquando Samij aduersus Messinios auxilio fuissent. *Ut Lacedæmonij aiunt, non tam quia tutari deberent Samios, quàm ut eosdem ulciscerentur ob interuersum craterem quem Cræso portabant, & ob thoracem ab Amasi rege Aegypti ipsis missum.* Interceperant enim Samij priore quàm craterem anno, thoracem lintum quidem, sed frequentibus animalium figuris ex auro, lanaq; uersicolore, à ligno intertextum ob id admiratione dignum, quòd cū inscriptæ eius uenationes essent exiles, tamen singulæ in se habebant tricenarum, ac sexagenarum bestiarum, singulasq; euidentes. Hoc mirum reddebat thoracem: qualis aliter est, quem in Lindo Mineruæ idem Amasis dedicauit. Comparauerunt itaq; Lacedæmonij exercitū aduersus Samū, ut Corinthios quoque sollicitarent. In quos etiam Samiorū extabat iniuria ætate, quæ præcessit hanc expeditionem, circa idem tempus facta, quo crates interuersus est. Nam cum Periander Cypseli filius Sardis ad Haliattem castrandos mitteret trecentos primorū Corycæorū liberos Cormibyzq; qui illos feret ant, Samiū oppulsi essent, audita Samij causa, cur Sardis pueri ducuntur, primū edocuerunt pueros, ut puluinat Dianæ congingerent,

X

Spartano-
rū in Sa-
mum ex-
pedicio.

Periander
pueros
mittit ca-
stratum.

rent, deinde non sinentes abstrahi eosdem è puluinari cum prouiderent Corinthij, præbere illis alimenta. ipsi diem solennem egerunt, quem nunc quoq; per id tempus celebrant. Cum enim nox aduenit, quamdiu pueri precati fuerūt, tantum exercere choros uirginum, atq; adolefcentium. Tunc autem choros exercentes. esculenta fecerāt ex sesamo, ac melle quæ distribuenda ferrent: ut ea Corcyraorū filij rapientes, alimenta haberent. Idq; eousq; factum est, dum Corinthij pueris (quos asseruabant) omisis abierunt. Ita Samij pueros Corcyram reducerūt. Quod si defuncto Periandro, Corinthijs cum Corcyraeis amicitia exiitisset, non ob hanc causam Corinthij aduersus Samios expeditionem sumpsissent. Nunc ab ipsa urbe Corcyrensi à se condita, Corinthij semper cum Corcyraeis discordes mutuo fuere. Huius igitur rei memores Corinthij, exulcerato in Samios animo erant. Mittebat autem Periander ad castrandum Sardis primorū Corcyraorum delectos pueros, ulciscendi facinoris gratia, quod Corcyraei priores in eum admiserant. Nam posteaquā uxorem suam Melissam necauit Periander, accidit ut ad superiorem calamitatem hæc quoq; accederent: Erant ei ex Melissa liberi duo, unus decem, & septem, & aliter duo de uiginti natus annos. Hos auus maternus Procles Epidauri tyrannus, ad se accitos ea prosequabatur charitate, quæ debet nepotes ex filia. Quos ubi remittendos statuie, priusquā dimitteret: Scitis, inquit, pueri, quisnam matrem uestram interemerit? Hoc dictum ei qui maior natu erat, nullius momenti habitum est: at minori, cui nomen erat Lycophroni, ita doluit, ut reuersus Corinthum, patrem neq; prior affatus sit, neq; affantem reaffari, ac ne interroganti quidem responsum reddere uoluerit. Eum Periander tandem sanè indignatus, è laribus eiecit. Quo eiecto, maiorem natu perscota-

Periandri
in Corcy
teos inimi
cinarum
causa.

huius, quam cum eis auus esset collocutus. Ille narrare, ut
 se auus amantissime accepisset: nō tamen facere mentionem
 dicti illius, quod Procles in eis dimittendis dixisset, quippe
 quod in mentem non admiserat. Perianther dicere, nulla ra-
 tione fieri posse, quin aliquid illis ab auo sit suggestum itaq;
 percontando instare. Tūc adolescens in memoriam rediens,
 id quoq; dictum fuisse narrauit. Quod Perianther in animū
 accipiens, tamen nolens aliquid filio concedere indulgentio-
 us, mittit ad eos, apud quos filius ab ipso expulsus debebat,
 prohibitum, ne adolescentem in domum excipiant. Ille illinc
 eiectus, in alteram se domum conferebat, sed ab hac quoq;
 abijciatur. Perianthro his qui acceperant edicente, atque
 ut arcerent imperante. Expulsus hic, ad quendam sodalium
 se consulit. Illi etsi formidantes, tamen quod esset Perianthri
 filius, hominem excipiebant. Ad postremum Perianther edi-
 ctum proposuit, quisquis hunc in domum reciperet, aut allo-
 queretur, cum sacram pœnam Apollini debereturum, quantā
 ipse nuncupabat. Ad hoc edictum, cum nemo illum in do-
 mum reciperet, nemo affari uellet, ne ipse quidem putauit rē
 desperatam esse tentandam: sed intra porticus se tenens, as-
 siduē uersabatur. Quem die quarta Perianther illuuiē, & in
 edia enectū cernens, misertus est, depositaq; ira propius acce-
 dens: Fili, inquit, utrū est optabilius, istūne quod faciendo
 pateris, an patri obtemperādo tyrannidem, atq; opēs accipe-
 re, quas ego habeo? qui cum sis, & meus filius, & beatae Co-
 rinthi rex, praepostiti mendicam uitam, obfistendo atq; iras-
 cendo illi cui minimē debebas. Nāsi quid calamitatis illino
 accidit, unde suspicionem in me habes, id mihi accidit, eiusq;
 ego particeps eo magis sum, quod ipse id perpetrui. Tu uero
 edoctius quāto satius sit inuiciōsum quā miserabilem esse,
 & simul quid sit in parentes, & in maiores se irasci, abi
 domum.

Perianther
 in filiū in-
 micium.

domum. Periander quidem his uerbis filium castigabat. Ille autem nihil patri respondit, nisi hunc sacram pœnam Deo debere, quòd in ipsius colloquium uenisset. Ibi Periander animaduertens malum filij uehementius esse, quàm ut corrigi posset, ab oculis eum sibi amandandum putauit, nauigio in Corcyram misso. Nā Corcyra quoq; imperitabat. Hoc amā dato, bellum socero Procli intulit, tanquam præcipuo harū rerum autori. Expugnataq; Epidauro, Proctem cepit, quē tamen uiuum seruauit. Interiecto deinde tempore, cum senuisset Periander, sibiq; esset conscius, non esse amplius patrem ministrandis, obeundisq; rebus, mittit Corcyram accersitum Lycophronem ad tyrannidem administrandam. Nam in maiore filio non erant inadoles, hebetiorq; esse ei uidebatur. Lycophron ne responsione quidem dignatus est eum, qui sibi nunciū afferebat. Periander in amorē adolēscēntis propensus, rursus ad eū misit sororem filiam suam, sperans fore, ut ei per hanc præcipuē persuaderet. Hæc ubi uenit: Fili, inquit, mauis tyrannidem recidere in alios, cō domum patris tui ad alienos dispergi, quàm tu ipse habere illuc recursus? Redi quæso ad penates, desine tibi met officere. Leua possessio est peruiacia, noli malū medicari malo. Multi mā suetiora iustiorib; proponunt. Multi materna sectātes, pater hæc perdiderūt. Lubrica res est tyrannis, cuius multi sunt amatores. Pater senex est, prouectaq; ætatis. Tua ipsius bona ne alijs tradas. His illa uerbis ad inducendum appositis, fratrem alloquebatur, à patre edocta. Cui isle respōdens, negat se iturum Corinthū, quo ad patrem superesse audiret. Hoc cum mulier renunciasset, tertio Periander caduceatorē mittit, qui dicat, se quidem in Corcyram uelle concedere, sed tu hinc Corinthum profisciscatur ad tyrannidis successio. nem. Id approbante filio, Periander Corcyram ipse ueniebat,

bat, iuuenis Corinthum mittebatur. Hæc omnia edocsi Cor
 cyrai, ne ad ipsorum regionem Periander accederet, ado-
 lescentem interimunt. Ob hæc igitur Periander de Corcy-
 rais ultionem sumebat. Lacedæmonij ingenti cum classe,
 ubi peruenere Samum obsederunt, succedentesq; muro, tur
 rim mari imminente iuxta suburbana trāscenderunt. Sed
 mox cū magna manū suppetias ipso ferente Polycrate, res
 iecti sunt. Quinetiā à superiori turri (quæ tergo mōtis pro-
 minebat) erupuerunt, tū auxiliarij, tum ipsorum Samiorum
 permulii. Et cū aliquantisper Lacedæmonios sustinuissent,
 retrō fugā fecerunt, insequentiq; ab hoste cadebātur. Quod
 si Lacedæmonij, qui aderant, Archiæ, & Lycopi similes ex-
 itissent, eo die capta Samus fuisset. Siquidē Archias & Ly-
 copēs soli cum Samijs ad murum refugientib; irrumpentes,
 interclusum ad redeundum uia, intrā urbē Samiorum occu-
 buerunt. Equidem ipse cum alio Archia, Archiæ filio, eo-
 demq; tertio ab hoc Archia, congressus sum apud Pitane-
 (huius enim tribus erat, quæ ex ommb; hospitibus maximē
 Samios honorabat) qui diceret sibi Samio nōmen à patrē
 fuisse inditum, quod eius pater Archias strenuē pugnās, Sa-
 mi mortem oppetisset: seq; ideō Samijs honorē habere, quod
 auus fuisset à Samijs publicē affectus egregia sepultura La-
 cedæmonij 40. dieb; in obsidendo absumptis, cum in susce-
 pta re nihil admodum proficerent, in Peloponnesum redie-
 rūt. Fertur Polycratē (ut rumor quidā temerarij, emanauit)
 magnum numerum moneta patriæ ē plumbo percussisse,
 eamq; auro induxisse, ac Lacedæmonijs dedisse: atq; ea acce-
 pta illos recessisse. Hanc primam expeditionem Doræ ad-
 uersus Asiam per Lacedæmonios suscepērūt. Samij, qui Po-
 lycrati bellum intulerant, posteaquā à Lacedæmonijs se re-
 lictum iri uident, & ipsi transiuerunt in Siphnum, desitie-
 bant

Siphniorū
opes.

bant enim pecunia. Vigebant ea tempestate Siphniorū res, eratq; hæc insularum locupletissima: ut in qua auraria & argentaria metalla essent, unde tantum pecunia fiebat, ut ex decima eius parte reponeretur apud Delphos thesaurus locupletissimo cuiq; par, Siphnijs pecunia (quæ quotannis conficiebatur) distribuentibus. Qui id thesaurum confecerunt, num diu permanere possent ipsis præsentia bona, consulentib; oraculum Eis ita Pythia respondit:

Oraculum
Siphnijs
editum:

Cum tamen in Siphno fuerint Pritaniā canā,
Cana fori facies tunc uir uaser adsit oportet,
Qui notet ē ligno agmen, legatumq; rubentem.

Erant eo tempore Siphnijs Pritaneum, forumq; Pario lapide exulta. Hoc oraculum Siphnijs neq; tunc statim, neq; post aduentū Samiorū intelligere potuerunt. Nam Samij cū uelocissimē ad Siphnum applicuissent, miserunt ad urbē cū legatis unā ē nauib; Veteri instituto naues oēs erāt rubrica delibutæ: atq; hoc erat, quod Siphnijs Pythia prædixerat, ut obseruarent lignum agmen, ac rubrū legatū. Nuncij igitur ubi peruenēre, 10. talenta sibi mutuati precabātur. Negantib; Siphnijs se mutuatueros, Samij eorum agros populas bantur. Id audientes Siphnijs, continuo occurrentes, commissa pugna fugati sunt: eorūq; multi ab urbe interclusi, quos postea 100. talentis recuperauēre. Ab Hermioneis quoq; Samij pecuniarum loco insulam Tyreā acceperunt, Peloponneso adiacentem, quā Træcenij commendauerunt, ipsi Cydoniā in Creta cōdiderunt: cū illuc nō ea de causa nauigassent, sed ut Zacynthios ex insula summouerent. In hac urbe quinquenniū degentes, ita rem bene gesserūt, ut templa quæ hunc in Cydonia uisuntur, ipsi fecerint, & Dyflinnes præte rea delubrū Sexio eorū anno Aegineta nauali prælio uictos tū Cretensib; diripuerunt, ac rostratas naues mutilauerunt.

eaq;

Daq; rostra apud Mineruæ tēplum in Aegina affixerūt. Hæc
 Aeginetæ Samijs fecēre infensi, quod illi antea sub Amphi-
 crate rege, bello Aeginetis illato, magnis cladib. illos affe-
 cissēt, & inuicē affecti fuissent. Et hæc quidē fuit causa. Pro-
 tracti autē sermonē de Samijs ob hoc magis, quod tria sunt
 apud eos opera Græcānicorū omniū maxima. Vnū mōtis in
 150. passus editi, à cuius imo fossa incipiēs ad contrariū os
 deducta est, lōgitudinis 7 stadiorū, celsitudinis autē ac latitu-
 dinis octonū pedū. Itē per eam totā altera fossa depressa
 est 20 cubitorum, triplo maioris latitudinis, per quam deri-
 uata à magno fonte aqua fistulis in urbē deducitur. Huius
 fossæ architectus extitit Megarensis Eupalinus Nauſtrophū
 filius. Alterum ē trib. operibus est agger circa portū in ma-
 ri, ad 20. passus altitudinis, 2. amplius stadys longitudinis.
 Tertium opus est templum omnium, quæ nos uidimus, am-
 plissimum, cuius architectus primus extitit Rhæcus, Philei
 filius illinc indigena. Horum operū gratia sermonē aliquā-
 tō magis extendimus. Cambyse Cyri circa Aegyptiū immo-
 rante, ac desipiente, duo Magi, idemq; fratres coniurauerūt.
 Quorū alterū Cambyſes reliquerat rei domesticæ curatorē.
 Hic cognita Smerdis nece, quæ occultabatur, paucisq; Per-
 sarum erat nota, plerisq; eum uiuere arbitrantibus rebellan-
 dum sibi putauit, atq; ita rem esse aggrediendam. Erat ei in
 regia Germanus, quem dixi unā coniurasse, corporis habitu
 quā simillimus Smerdi Cyri filio quē Cābyſes fratrē suū in-
 teremerat, nec spēcie tātū corporis Smerdi aſimilis, sed etiā
 cognomine. Hūc uirū magus Patizithes instructum, quem
 admodum ipse illi omnia peracturus esset, in regium solium
 perducit. Hoc acto, caduceatores, cū alia in loca, tū in Aegy-
 ptum dimittit ad exercitū, qui edicerent Smerdi, Cyri filio
 demceps obedirent, nō Cambyſi. Hæc caduceatores aliq; ali-

Samiorum
 opera me-
 morabilia.

Patizithes
 magus in
 Cambyſem
 rebellat.

Falsus Smer-
 des.

bi edixere. Is quoque, qui ad Aegyptum delegatus erat (inuenit autem Cambysem atque exercitum in Ecbatanis Syria agerem) stans in medio, praecepta Magi exposuit. Haec audiens Cābyses, uera loqui caduceatorem ratus, seque à Prexaspes esse proditum, quod missus ad occidendum Smerdē, rem non per egisset, intuens in eum Prexaspes, inquit: Ita ne mihi rem executus es, quā tibi iniunxerā? Ad quē ille: Ista herē ait, haudquaquā uera sunt, ut aut frater tuus aliquando rebellet in te, aut quippiam ex illo uiro certaminis existat magni exiguiue. Quippe, cum ego sim executus, quae tu mihi imperasti, hominemque meis ipsius humauerim manibus. Quod si defuncti rebellant, expecta ut etiam Astyages Medus in te rebellet. Sin autem ita habet, ut antea habebat, nihil tibi ex illo nouū amplius germinabit. Igitur mitti mecum, qui affertentur caduceatorem, qui percontando indagent, nunquid à quo Smerde rege nobis denunciatum uenit, eum audierit. Haec loquentem Prexaspem Cambyses audiens, cum ei placuissent, confestim ad retrahendum caduceatorem nūsit. Eum ubi rediit, Prexaspes his uerbis interrogauit: O homo, quādoquidē te ais à Smerde, Cyri filio, uenire nuncium, dicito ueritatem, qua dicta abito sospes. Vtrum Smerdis ipse in conspectum datus tibi ista mandauit, an quispiam eius ministrorum? Tum ille: Equidem, inquit, ego Smerdem Cyri filium ex quo Cābyses aduersus Aegyptū fecit expeditionem, nunquam conspexi, sed Magnus, quē Cābyses rerum suarum familiarium procuratorem constituit, is mihi ista mandauit, dicens Smerdem Cyri optare haec apud uos dici. Haec ille loquens, nihil admodum e mentibus est. Tum Cābyses: Prexaspes, inquit, tu quidē quia ut uir bonus imperata fecisti, culpam effugisti. Verum, quis nam fuerit è Persis, qui contra me rebellauit, occupato Smerdis nomine? Ad quem Prexaspes:

Ego;

Ego, inquit, hoc quod actū est, mihi uideor intelligere. Magi sunt, qui aduersus te insurrexerunt. Patizithes, quem tu rerum familiariū curatorē reliquisti, & frater eius Smerdis. Ibi Cābysem cum Smerdis audisset nomen, percussit ueritas sermonis ac somnii: per quod ei quidā uisus fuerat nūciare Smerdē regio sedentem solio, ad cælum usq; pertingit uertice. Agnoscens itaq; siue causa fratris interemptorem se fuisse, deflebat Smerdem. Quē ubi defleuit (ut erat omni clade afflictus: tū equū insiliit, habens in animo quā raptissimē Susa uersus exercitū ducere in Magum. Insilienti in equum uagina gladij excidit, unde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte, in qua prius ipse tanquā opportuna ad feriendum (ut sibi uidebatur) percusserat Apim Aegyptiorum deum. Vulneratus Cambyser, quod nam illi oppido nomen esset, interrogauit. Illi aiunt Ecbatana. sed cum fuisset iam antea Cambysi redditum ex urbe Bui oraculum, cum in Ecbatanis decessurum, ipse interpretabatur se in Ecbatanis Mediæ, ubi res eius omnis erat, senē uita functurū: at oraculum in Ecbatanis Syriæ loquebatur. Tūc postquā sciscitatur, respuit, oppidi nomen audiens. tum Magi iniuria percussus, tum uulnere uerbāq; oraculi expendēs. Hoc in loco, inquit, fatale est Cābysem Cyri decedere. Hastenus tunc locutus. Vicesimo dehinc die accitis Persarum, qui aderant, præstantissimis quibusq; ita inquit: Quod maxime occultum uolebam Persæ, id egogor apud uos efferre. Ego enim cum apud Aegyptum agerem, inter quietē uisum uidi, quod quidem minimē uisum oportuit. Videbatur mihi nuncius quidā domo adueniēs, nunciare Smerdē in regio sedentem solio, cælum capite contingere. Ex quo uertus, ne à fratre exuerer principatu, properantius quā prudentius feci. Neq; enim in hominis natura situm est auer-

Cambysem
à seipso ea
su uulne-
ratus.

Cambysta
morituri
ad Persas
oratio.

tere quod euenturum est. Itaq; demens ego Prexaspem Susa
ad Smerdem interimendū misi. Quo tanto scelere perpetra-
to securius degēbā, nequaquā futurū suspicans, ut Smerde
sublato, alius quispiā mortaliū in me exurgeret. Vnde pror-
sus euentu rerū frustratus, & parricida fratris incassum ex-
iit, & nihilo minus regno exutus sum. Nā Smerdis Magus
erat is, quē dāmon mihi per quietē demonstrauit in me ar-
ma sumpturū. Hoc opus cū ego perpetrārim, iā uobis Smer-
dē Cyri non superesse existimetis, sed Magos uobis regnū oc-
cupasse: quorū alterū rerū domesticarū procuratorē relinque-
ram, alter eius frater est Smerdis. Sed quem dicebat præci-
puē uicē meā ulcisci, indigna à Magis passi, is immerita mor-
te à proximis suis affectus est. Secundo loco (quod reliquum
est, Persæ) necessarium quidē mihi demandare uobis, quod
ē uita exiens effici mihi cupio atq; opto, per regiōs deos ob-
testās, cū oēs uos, tū maximē Achæmenides qui adestis, ne p-
secordiā admittatis, ut imperiū rursus redeat ad Medos. Sed
si dolo occupatum est, illud dolo surripiatis: sin ui præceptū,
ui recuperetis. Hæc uobis facientibus, & tellus fructum
proferat, uxoresq; & pecora pariant in omne tempus libera-
tate fruētibus. Secus facientibus contraria his, quæ dixi,
imprecor: & præterea unicuiq; Persarum eū finē, qualis mihi
hi contigit. Simul hæc locutus Cambyfes, defleuit omne suā
conditionē. Persæ, ut regē se lamētantē conspexere, uniuersi
tum uestimēta rescindere, tū effuso ploratu uti. Posthæc, ubi
femoris os uitiatū est, femurq; celerrimē contabuit, Camby-
si uita crepta est Cyri filio, cum regnasset 7. omnino annos,
& menses 5. nulla unquam prole suscepta uirili fame ac uē.
Persis qui aderant magna effusa est incredulitas, rerum po-
tiri Magos, interpretantibus potius Cambysem, quæ de neo
ce Smerdis dixisset, ea dixisse, ut illi omni nomen Persicū
redo

redderent hostile. Itaq; pro certo habebant, Smerdem Cyri per rebellionē regnare, utpote Prexaspe usq; pernegante dē se fuisse Smerdē interfectum. Neq; enim tutum ei erat post Cambyſis obitum fateri, ipsius manu filium Cyri interemptum. Magus defuncto Cambyſe per simulationem Smerdis Cyri, qui ipſi fuerat cognominis, securus regnavit menſes 7 qui reliqui erant ad implendum 8. annum regni Cambyſis, per quos menſes omne genus liberalitatis in ſubditos, munificentiaq; exhibuit, adeo, ut eius defuncti magnum ceperit deſiderium oēs Aſiam incolentes, ipſis Perſis exceptis. Nam miſſis ad ſingulas, quibus imperabat nationes edictis, Magus immunitatem tributorum ac uacationē militiae in triennium tribuit, atq; hoc quidē, ſtatim adeptus imperium, edixit. Octauo autē menſe, quis nam eſſet, compertus eſt hunc in modum. Erat Otanes quidam Pharnaſpis filius, ſed genere atq; opibus primo cuiq; Perſarum par. Hic Otanes Magum non eſſe Smerdem Cyris primus ſuſpicatus eſt, ſed eum, qui erat, hac coniectura, quod neq; ex arce progrediebatur, neq; Perſarum procerum quempiam ad conſpectum ſuum uocabat. Itaq; eum ſuſpicatus eſſe, hoc ſibi ſtatuit faciendum. Cū haberet filiam nomine Phædinam, quā Cābyſes tenuerat, cuiusq; tunc Magus contubernio utebatur, ut aliarum omnium Cambyſis uxorū: miſit ad eam quendam pater ſciſcitatum, quo cum homine cubaret, cum Smerde Cyri, an cum altero. Illa remiſſo nūcio, negauit ſe id ſcire, quippe quæ nec Smerdē Cyri uidiſſet unquam, nec eū cū quo cubaret, noſſet. quimā eſſet Ad hanc rursus mittit Otanes, inquiring: Si ipſa Smerdē Cyri non habes cognitū, ſaltē ſciſcitare ab Atoſſa, quo cū uiro tu atq; illa cubitetis. Non enim illa ſuum ipſius ignorat fratrem. Filia ad hoc reſpondit: ne in Atoſſa quidē colloquiū uenire poſſe, aut ullam aliā cernere mulierē, cum

Patizithes
magus Per-
ſarum re-
gnum adeo-
ptus.

illo cubantium. Namq; hic uir, quisquis est, cum primum adeptus est regnum, nos dispersit, aliam alibi collocans. Audiendi hæc Otani res est uisa manifestior. Itaq; tertio nuntium ad eandem mittit in hæc uerba: Filia, decet te bonis ortâ natalib. suscipere periculum, quod re subire pater hortatur. Si enim iste Smerdis Cyri nō est, sed is, quē ego suspicor, nō debet neq; tuo frui cōubernio, neq; quod potentiâ Persarū obtinet, impunē letari, sed pœnas luere. Nūc igitur agito: Cū tecū cubabit animaduertesq; soporatiū, palpa eius aurículas, quas si habentem cōperies, cū Smerde Cyri te cubare existima: sin minus, cū Smerde Mago. Ad hæc Phadyma respondet, se si id faciat magnū adire discrimen, quoniā propt̃ sciret si ille careat auribus, & ipsa in palpādo deprehendatur, fore ut ipsa ab illo trucidetur, tamen se id fâcturam. Et Phadyma quidem recepit se patri hoc esse profecturam. Huic aut̃ Smerdi Mago Cyrus, cū regnaret, aures præciderat, non exigua de causa. Ergo Phadyma hæc Otanis filia, quacūq; receperat patri, executæ est. Nam ubi uices eius fuerunt adeundi Magum. (etenim uxores Persarū per uices in orbem ad illos pergunt) adiens Magū unâ cubuit, eiusq; dū uehemēter soporatus est, aures palpaui quib. carere hominē nō difficulter, sed facili sanē deprehendit. Vbi illuxit celerrimē patrem certiorem rei gesta fecit. Iste sumptis Aspathine & Gobrya Persarum primoribus, & ad fidem sibi seruandam accommodatissimis, rem omnem exponit, qui & ipsi sua spontē rem ita se habere suspicabantur. Eoq; uerba quæ Otanes attulerat, admiserunt. constituerunq; ut singuli sibi singulos in societatem delegerent ē Persis, quibus maximē cōfiderent. Asciiuit itaq; sibi Otanes Intaphernem, Gobryas Megabyzū, Aspathines Hydarnē Hi cū sex forēt, Darius à Persis (nam his pater eius Histaspes præerat) Susa aduenit.

Phadyma
Magū de-
prehendit,
non esse
Cyri filiū.

aduenerit. Qui cū aduenisset, placuit sex Persis hunc in societate adsciscere. Qui cum septem essent, cōgressi, collocutiq; fidem inuicem dederunt. Cumq; ad Dariū ordo dicendæ sententiæ uenisset, ita apud ceteros uerba facit: Equidem mihi uidebar ego solus nosse Magum regnare, & Smerdem Cyri mortem oppetisse: atq; ob id ipsum dedita opera huc me cōtulī, ad necem Mago comparandam. Verū quandoquidē contigit, ut uos quoq; rem sciatis, & non solum ego, uidetur mihi coniectum esse transigendum, neq; differendum. Differre enim satius nō est. Ad hæc Otanes: Fili, inquit, Hystapis, & patre egregio ortus es, & teipso nihilo inferiorem esse patre tuo indolem præfers, noli tamen ita properare ad rē aggreddiendam inconsulto. sed cūsiderantiū illam capesse quā uā demum aggredi debemus, cū plures fuerimus. Tum Darius: Viri inquit, qui adest, si eo, quem Otanes dixit, utemini modo, sciatis uos ieterrimē perituros. Aliquis enim priuatiū lucri ratione habita, rem ad Magū deferet. Et uos quidē de bebatis potius per uosmet, qui cōperatis ista exequi: sed quoniam statuiſtis ad plures referendum, & me adhibendū, aut hodie transigamus, aut scitote (si nobis hodiernus elabatur dies) non aliū occupaturū, ut me apud Magū accuset, sed me ut uos accusem. Ad hæc Otanes, cum cerneret Dariū esse properū. Quoniā, inquit, nos maturare cōpellis, nec sinis differre, age expone nobis ipse quonam pacto regiā introire possimus, & illos aggredi. Excubias nāq; depositas esse, ipse quoq; etsi non uisu, certē auditu nosti quas qua ratione pene trabimus? Cui respōdens Darius. Multa sunt, inquit, Otanes quæ nequeūt oratione declarari, sed facto. Alia, quæ ratione declarari possunt, sed inde nihil clari operis existit. Vos uerō nostis excubias, quæ dispositæ sunt. haud quaquā diffīciles esse ad penetrandū. Nā cū nos tales sumus, nemo non,

Septē Persæ de occidendo mago consultant.

quisquis ille sit, cedet nobis: partim ob reuerentiam, partim ob timorem: ad quod habeo prætexitū accommodatissimū, cui inuitamur: siquidem me dicam ē Persis uenisse, ac uelle quadam à patre mandata regi nunciare. Vbi enim expedit mendacium dicere, dicatur. Nam idem optamus, quiq̃ mendacium dicimus, quiq̃ ueritatem. Quippe cum hi, qui mentiuntur, tunc mentiantur, cū persuadendo sunt quippiā lucrī facturi. Et qui uerū dicunt, ideo dicunt, ut uerū dicendo alī quid lucrū consequantur. Et alius huc, alius illuc magis propensus est. Ita non idem facitando, idem tamen obtinemus. Quod si nihil lucrī faciendum esset, per aequē, & uerax foret mendax, & mēdax uerax. Quod ad ianitores attinet, si quis eorū libenter cedet nobis, utilius ei suo tempore erit. Si quis obuiam ire conabitur, ut est hostis, ita tunc pro hoste habeatur. Deinde ubi intro irruperimus, rē transigamus. Post hæc Gobryas: Viri amici, inquit, nobis pulchrius erit recuperare imperium, aut si recuperare non poterimus, mortem oppetere, quā cū sumus Persæ, uiro Medo parere, & quidē aures nō habenti. Cū præsertim quicumq̃ uestrūm Cambyse aegrotanti affuistis, memoria teneatis, quæ ille dū uita excederet, Persia imprecatus sit, nisi imperium recuperare tentauerint: quæ nos tunc non admittebamus, inuidiosè dici à Cambyse existimantes. Nunc igitur calculū pono in Darij sententiam. Neq̃ hunc cœtū dissoluendū censeo, sed statim aduersus Magnum adeundū. Hæc dicta à Gobrya cæteri cōprobarunt. In terra dum ab istis cōsultatur, fortē hoc contigit, ut Magi inuito inter se consilio, statuerunt cōciliandū sibi amicū Prexaspe, quod indigna passus à Cambyse esset, occiso eius filio, ictu sagittæ, & solus mortē Smerdisi Cyro geniti nōisset, quē ipse suapte manu interemisset, quod præterea ob id apud Persas maxima flagrabat inuidia. His de causis accitū hā-

minem sibi amicum cōparant, accipientes fidem, ac iusiurandū fallaciā, quæ ab ipsis in Persas facta esset, intra se habiturū, neq; cuiquam mortaliū patefacturum pollicitantes innumera vabilia se ei daturus. Recipiente Prexaspe facturum se, quæ Magi suaserāt, iterū illi dicere, in animo habere, omnes Persas sub murum arcis cōuocandi, ideoq; iubere hunc cōscensa turri predicare, à Smerde Cyri Persis imperari, & ab alio nemine. Hæc illi præcipiebant, ueluti homini summa apud Persas autoritatis, & qui sæpenumerō asseuerasset eum esse Smerdem Cyri, ac eadem à se factā pernegasset. Hæc quoq; Prexaspe se paratum exequi dicente. Magi conuocatis Persis, hominem in turri perductum iubent habere orationem. Prexaspes ea, quæ ab istis oratus fuerat. sponte obliuiscitur: exorsusq; ab Achamene, seriem familiæ Cyri recēset: & ubi tandem deuenit ad Cyrū, cōmemorauit illius in Persas beneficia. His expositis prompsit ueritatem, causatus ideo se hætenus occultasse, quod sibi tutum non fuisset proferre rem gestam, sed in præsentia necessitate coactū proferre: dixitq; se à Cambyse adactū Smerdē Cyri accidisse, & Magos esse qui regnent. Multis quoq; uerbis Persas deuouit: nisi rursus imperiū recuperarent, ac Magos ulciscerentur. Hæc locutus, sese in caput à turri præcipitem dedit. Hunc in modū Prexaspes, uir per omne tempus uitæ spectatus, occubuit. At septem Persæ ubi cōstituerunt aggredi protinus Magos, neq; rē differre, deos cōprecatum ierunt, ignari omnino eorū, quæ circa Prexaspem acta essent. sed inter eundū in medio itineris audierunt: eoq; à uia secedentes, iterum collocati sunt. Otanes differendū negociū, neq; turgentibus rebus aggrediendū cōsebat: at Darius cōfestim eundū & quod decretū esset pagendū. Eis cōcertantib. apparuerūt septem accipitrū paria, hyescian-

Prexaspes
Magū ad
populū in
dicat: de-
inde præ-
cipiat.

Coniurati
ad magos
occidēdos
irumpunt.

infectantium duo paria uulturum, eoq̃ uellientium, atque infectantium. Quod intuentes septem Persæ sententiã Darij comprobauerunt: & mox freji auibus, ad regiam cum fiducia perrexerunt. Vbi ad portas affuerunt, prout Darius senserat, ita euenit. Nam custodes reuerſi Persarum primarios, nec aliquid huiusmodi suspicantes ex his fore, qui uenirent diuina cum pompa, ne interrogauerunt quidem. Vbi in aulam introgressi sunt, offendunt eunuchos, qui sunt à nuncijs: & ab his qua gratia uenirent, interrogantur. Illi inter percontandum ianitoribus minitabantur, quòd homines ingredi permississent: atq̃ ulterius pergere uolentes eosdem prohibebant. Isti se mutuò cohortati, eductis gladijs, eos à quibus arcebantur, ibidem trucidant: ijdemq̃ cursu in conclaue còtendunt: intra quod tunc fortè ambo Magi agebant, et de ijs quæ à Prexaspe erant acta, consultabant. Qui cū nouissent tumultuantes eunuchos, atq̃ uociferantes, procurrerunt uterq̃: & quod fiebat animaduertentes, ad uires còuersi sunt: quorum unus occupat arcũ, alter lanceam sumit. Atq̃ inde miscentur inuicē. Verũ arcus ei, qui illũ sumpserat, cū hostes iuxta essent nulli usui fuit. Alter se lancea tuebatur, eoq̃ tũ Aspathimis femur percussit, tũ oculũ Intaphernæ: oculoq̃ ex uulnere Intaphernes, non tamen & uita, priuatus est. Et hos quidem alter Magorũ uulnerauit, alter uerò, quando arcus ei nulli usui erat, in thalamũ, qui erat conclaui còtiguus, se proripuit, fores oclusurus: sed illic duo de sepiẽ cū eo irumpunt, Darius, & Gobryas: eũ esset implicitus cū Mago Darius, adhuc stans, atq̃ hærens, considerabat ne Gobryam feriret in tenebris. Eum cernens Gobryas ociose stantem, interrogat, cur non uteretur manu. Respondenti Dario, dispicio ne te feriam: Tu uerò, inquit, uel per utrumq̃ exige gladium. Cui Darius obtemperans, pugionis iclu uibrato

Magum

Magū casu percussit. Interfectis Magis capita demunt, eaq̃ gestantes quinq̃ eorū, duobus reliquis, qui sancij erāt, illic relictis, tū quod inualidi essent, tū arcis tuēdæ causa, foras procurrūt cū uociferatione ac tumultu, cæterosq̃ Persas cōpellando rē gestam exponebāt, capita ostentantes: & simul quicunq̃ Magorū ipsis occurrebat, mactabant. Persæ cognito ab his quod actum erat, ac dolo Magorū, & ipsi faciēda sibi Magorum rex. eadē cōsuerunt, eductis gladijs, ut quenq̃ reperiebāt Magū, interficiebant: & nisi noctis interuentu cohibiti fuissent, neminē Magorū reliquissent. Hunc diem Persæ maximē solennem publicē obseruant, & in eo ingens celebrant festum, uocantes id *μαγοπορία*, id est, Magorū cadem. Quo die nulli magorum fas est prodire in lucem: sed cuncti se intra domum cōtinent. Vbi resedit tumultus, diesq̃ quinq̃ excessere, hi, qui Magos inuaserant, de omni rerum statu cōsultabant. Quorum orationes, etsi apud nonnullos Græcorum fide carent, tamen huiusmodi fuerunt. Otanes hortabatur rē Persicam in mediū constituti ita inquit: Vnū ē nobis principē fieri amplius mihi non uidetur: neq̃ id aut iucundū esse, aut bonū. Nam & quod licentiæ Cambyses processerit, nostis, & quod Magus. Quid igitur nobis opus est monarchia, quam sustulimus? in qua licet pro libidine agere omnia impune: quæ uirū etiā si optimus omnium fuerit, tamē cū in ea positus est, extra cōsuetos abiicit sensus quippe cū præter inuidiā ab initio ingeniā homini, ingeneretur ex præsentib̃ bonis insolentia. Itaq̃ hæc duo mala habēs, nimirū omnē malitiā habet, tūm p̃ insolentiā, quod expletus omnibus rebus est, tūm p̃ inuidiā multa facinora admittēs. At enim uir tyrannus (ut q̃ omnia bona obtinet) debebas sine liuore esse Verū ita natura cōparatum est ut is sit aduersarius popularibus suis. Siquidem eorum optimis quibusq̃, qui superslites sunt atq̃ uiuunt, in-

uidet,

Otanes
ratio de ab
olendam
narchia.

videt, deterrimis delectatur: & quod indecentissimū est, cō-
 minationes admittere optimum putat. Nam siue admeritis
 eum modeste, offenditur, quōd non effusē hoc facias: siue ef-
 fusē facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut exequar di-
 cēdo, quæ maxima sunt, iura patriæ labefactas, formis una
 affert, indemnatos interimit. At cum dominatur multitudo,
 in primis nomen obtinet omnium pulcherrimum, isonomiā,
 id est, iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorū agit, quæ mo-
 narchus, hoc est, unicus princeps. Nā magistratus, tum fortē
 deliguntur, tum administratorum rationem reddunt: omnia
 deniq; consilia in commune referuntur. Itaq; (ut meam dicā
 sententiam) censeo nobis monarchiæ deiectoribus statum
 multitudinis esse optandum. In multitudine quidem omnia
 insunt. Otanes quidem hanc sententiam dixit. Megabyzus
 autem ad oligarchiam, id est, ad statum paucorum rem tra-
 ducens, ad eam socios hortabatur his verbis: Quæ Otanes
 dixit de abolenda tyrannide, ea sine pro dictis à me quoque:
 sed quatenus hortabatur summā deferri ad multitudinem,
 in hoc ab optima errauit sententiā. Etenim populari multi-
 tudine nihil est, neq; insipientius, neq; insolentius. Itaq; eos
 qui tyranni sæuitiam fugiunt, ad intemperantis plebis reci-
 dere sæuitiam, nequaquā tolerandum est. Nam tyrannus si
 qd facit, intelligens facit: at plebi inest nihil intelligere. Quō
 enim pacto intelligat, qui neq; edoctus est, neq; honestum no-
 uit, ne domesticum quidem, qui ad res agendas sine consilio
 præceps ruit, torrenti flumini similis? Itaq; si qui male con-
 sultum Persis cupiunt, ij statu populari utantur. Nos uerō
 qui ceterum uirorū optimorū delegimus, ad hos deferamus.
 Nā inter eos, & ipsi erimus, & ex optimis uiris credibile est
 optima existere consilia. Hanc Megabyzus sententiā dixit.
 Tertio loco suam Darius, inquit, Quæ Megabyzus dixit,
 quatenus

Megabyzi
 oratio pro
 oligar-
 chia.

Darß ora-
tio pro mō
narchia.

Quatenus ad statum popularem pertinent, recte mihi uidetur
dicere: quatenus ad statum paucorum, non recte. Propositis
enim tribus statibus & his omnibus optimis, ut optime impe-
ret populus, optime pauci, optime unus, inter hæc multo an-
tecellere unius imperium sentio. Nam unius uiri, qui opti-
mus sit imperio, nihil melius esse constat. Quod qui sentit,
non immerito statum popularem inissum faciat, ut taceam
sic præcipue consilia in aduersarios trahi solere. Porro in sta-
tu paucorum, cum plures uirtuti incumbant in publicum,
uementiora priuatim odia excitari consueuerunt. Cum ea-
nim quisq; princeps esse optet, & in dicenda sententia uince-
re, ad ingentia inter se odia euadunt. Ex quibus seditiones
exsunt, & seditionibus cædes, & cædibus ad unius imperium
deuenitur. Vnde intelligi datur, quanto sit hoc illo præstan-
tius. Iam uero plebe imperante, abesse non potest, quin mali-
tia exoriat. exorta malitia in republica inter malos, nō o-
dia sunt, sed amicitia ualida, qui enim aduersus rempubli-
cam facinorosi sunt, mutuò se occultant: idq; tandiu fit, dum
aliquis populo præpositus, tales homines compefcat, is uide-
licet, quem populus inter ceteros admiretur. Hic enim admi-
ratione est tunc uerè monarchus ostenditur, declaras in hoc
monarchiā esse omnium præstantissimū. Atq; ut in summa o-
mnia colligā, unde nobis libertas extitit, & à quo data, à po-
pulone, an ab oligarchia, an à monarcho? Ego sentio, cum
fatis per unū uirū liberati, uos debere talem rem cōplecti: nō
alioqui leges patrias dissoluatis bene conditas, quod nequa-
quā expedit. Hæc tres fuerūt d. Etæ sententiæ, quarum ultima
quatuor reliqui assenserunt. Omnes qui iuris æqualitatem
facere Petris studebat, ubi ipsius sententia reiecta est a-
pud alios, ita in medium locutus est: Coniuratores, quoniam
constat necesse esse unum aliquem è nobis regem fieri, siue

per

per sortem, siue permissu Persarum per multitudinis electio-
nem, siue qua alia ratione : equidem ego uobis nō refragor,
quippe neq; praeesse uolo, neq; subesse. Et hac lege cedo uo-
bis ius meū imperij, ut nulli uestrū, aut ipse ego, aut nullus
unquā meorū subsit. Otanē hāc locutio, ceteri sex eius po-
stulatis assenscrunt. Ita hic alijs nō refragatis, ē medio abiit
aliō sessum. Ceteris septem de iustissimo rege deligēdo cōsul-
tantibus, uisum est, si ad a' i' quem ex ipsorum numero regnū
pueniret, Otanē donari debere peculiariuer, eiusq; deinceps
posteris, cum omni alio magnificentiae genere apud Persas
honorificentissimo, tūm Medica quotannis ueste. Quae ideo
decreuerunt eis donanda, quod primus rem agitauerat &
ipso in cōtū cōegerat. Et hāc quidē peculiariuer in Otanē
decreuerūt. Illa uerō in cōmune, ut regiam introire unicuiq;
ē septē sine internuncio liceret, nisi forte cum uxore cubaret
rex, neue regi fas esset aliud, quā ē familia coniuratorū

De regis
electione
statuunt
toniura-
cores.

uxorem ducere. De regno aut hunc in modum : Ut sub oriū
solis cōscensis equis, dum in suburbanis uelarentur, cuius e-
quus uocē primus edidisset, is regnū Cambysis obtineret. E-
rat. Dario quidā equiso, uir solers, nomine Oebares: ad quē
Darius, postquā ē cōtū digressi sunt, ita inquit: Oebares, de
regni negotio sic inter nos cōuenit, ut sub ipsum statim solis
oriū equis cōscensis, cuius equus uocē primus ediderit, is re-
gno potiaur. Quare si quid solertiae habes, nūc cōminisce-
re, ut nos obtineamus hoc decus, & nemo alius. Ad eū respō-
dens Oebares: Hec, inquit, si in hoc uersatur, rex sis necne,
huius rei causa cōsidere te iubeo, et bonū habere animū, ante
te te fore regē neminē. Eiusmodi habeo medicamēta. Si igitur,
inquit Darius, habes istiusmodi cōmentum. adest tēpus
cōminiscendi, nec differēdi rem uipote crastino die nobis
futuro certamine. Hac ut audiuit Oebares, ita sibi faciendū
putauit

putauit: Vbi nox aduenit, unam equarum, quam equus Darij maximè adamabat, in suburbana adducit, ibiq; alligat. Tum equum Darij eòdem ducit: eumq; circumagès, itentidè equæ admouet, ac tandem admittit. Postero die simulatq; il luxit, sex Persæ ex conuento affuerunt equis assidentes. Et cum in suburbanis ulirò citroq; uectarentur, ubi ad locum peruenerunt, ubi superiore nocte equa fuerat alligata, ibi Darij equus accurrens hinnitū edidit: & hinnitu edito, protinus fulgur sereno cælo tonitruq; extitit. Hæc cum Dario tāquam ex composito accidissent, eum compotè uoti fecerunt. Nam cæteri ex equis desilientes, Darium adorauerunt. Sūt quæ hoc dicāt Oebarem fuisse machinatum, sunt qui aliud. Viroq; enim modo refertur à Persis. Volunt nanq; Oebarē attrectatis manu huius equæ genitribus ipsam manum intra subligaculum tenuisse abditam: & sub ipsum statim solis ortum, cum equi degressuri essent, eam naribus equi Darij admonuisse, equūq; ad odoris sensum infremuisse, atq; hinnisse. Darius itaq; Histaspis filius declaratus est rex: eiq; omnes Asiā audientes dicto fuerunt, præter Arabes, qui à Cyro, & rursus à Cambyse populos subigente, nunquam tamen in seruitutem redacti sunt, sed hospites extiterunt, qui Cambysi in Aegyptum transitum præbuisent. Inuitis enim Arabibus Persæ Aegyptum inuadere non possunt. Darius matrimonia ex Persis auspicatus est, ductis duabus Cyri filiabus, Atossa, quæ Cambysi fratri, & rursus Mago nupserrat, & Artystona uirgine. Præterea altera Snerdis Cyri filia nomine Parmis. Nec non filiam Otanis duxit, quæ Magum prodidit. Idem uiribus omni ex parte stabilitis, ante omnia simulachrū è lapide factum statuit hominis equo insidentis, inscriptis in hæc uerba literis: DARIVS HYSTASPI, TVM EQVI VIRTUTE, cuius nomen lege-

Darius rex
creatur.

Darius re-
gibus cō-
sultor.

batur. TVM OEBARIS EQVISONIS PERSARVM
REGNV M ADEPTVS.

*His apud Persas aëlis, uiginti prouincias (quas ipsi Sa-
trapeias uocant) constituit. earumq; singulis præfides præse-
cit: taxato quod penderetur tributo per nationes, alijs fini-
timis transcribens, alijs transferens, alijs remotiores gentes
attribuens, distributo prouincijs hunc in modum tributo,
quod exigebatur cum hoc edicto ut qui argentum, hi Bæ-
bylonici talenti pondere: qui aurum, hi Euboico pondere
afferrent Valet autem Bæbylonicum talentum septuaginta
minas Euboicas. Etenim sub Cyro atq; deinde sub Cam-
byse, nihil dum fuerat circa tributa institutum, sed munda
afferebantur Ob hanc tributi ordinationem, & alia huius-
modi, Persæ aiunt, Darium fuisse institutorem, Cambysem
autem dominum, Cyrum uero patrem quoniam Darius res
omnes quæstui habebat, Cambyse afferebat ac morosus,
Cyrus mitem agens, & omni ratione de illis bene mereri
studens. Ab Ionibus igitur & Magnetis, qui in Asia incolunt
& Aeolibus, & Caribus & Lycijs & Melyensibus, & Pam-
phylijs (unum enim erat, idemq; impositum his tributum)
pendebantur quadringenta argenti talenta: Hæc erat ab
eo prima portio instituta A' Mysijs, & Lydis, & Alysonijs,
& Cabalijs, & Hygennensibus quingenta talenta. Secunda
portio hæc erat. Ab Hellespontijs, qui ad dexteram illius
nauigantium siti sunt, & Phrygibus, & Thracibus, qui As-
siam incolunt & à Paphlagomibus, & Mariandemis, & Sy-
ris, trecenta & sexaginta talenta: Hæc erat tertia portio.
A' Cilicijs equi albi tricenari sexageni, in dies singulos sin-
guli, necnon talenta argenti quingenta quorum centum &
quadraginta erogabantur in eam Ciliciæ regionem, quæ
equos*

quos producebat trecenta autem & sexaginta ad Darium ibant. Hac quarta portio. Ab urbe Eofideo, quam colonia Amphiloehus Amphiarai filius deduxit in finibus Cilicū, ac Syriorum, ab hac ad Aegyptum usq. præter Arabū partem (hæc enim erat immunis) 350. erat tributum: Quinta portio hæc. Cui annumeratur omnis Phœnicia, & Syria, quæ dicitur Palæstina & Cyprus. Ab Aegypto & Afria, Aegypto conterminis & Cyrena, & Barca (in portione nāque Aegyptii hæc ordinantur) 700. proueniebant talenta, præter pecuniam è piscario prouentu lacus Martios. Excepta hac pecunia, & certo frumenti numero, 700. talenta obueniebant. Nam centum uiginti millibus Persarum, quī in albo muro Memphitico stationem habent, & eorum auxiliarijs admetiuntur illi frumentum: Sexta portio hæc. Sætagida, & Gandarij, & Dadica, & Apparyta, in idem confuuti, 170. talenta pendebant: Septima portio hæc. A' Sūsis, & cætera Cissiorum regione, 300: Octaua portio hæc. A' Babylone uerò cæteraq. Assyria, mille talenta argenti proueniebant, & præterea pueri castrati 500: Nona portio hæc. Ab Ecbatanis, & ab reliqua regione Medica, & Paricenis, & Orthocorybantibus, 450. talenta: Decima portio hæc. Caspij, & Pausica, & Panthimati, & Darite, simul conferentes, 200 talenta afferebant: Undecima hæc portio. A' Bactrianis ad Arglos usq. 360 erat tributum: Portio duodecima hæc. A' Paethica, & Armenijs, eorumq. cōterminis, Euxino tenus ponto talenta 400: Tertiadecima portio hæc. A' Sagarijs & Sarangibus, & Thamanais, & Vijs, & Mecis, & his, qui rubri maris insulas incolunt, ubi rex eos, qui relegati uocūtur, collocat: ab his omnibus 600 talentorū proueniebat tributū: Quartadecima portio hæc.

Saca & Caspij, 250. talēta afferebant: Quintadecima portio hęc. Parthi Chorasmijq; & Sogdi, & Arii, 300. talēta: Sextadecima portio hęc. Paricani, & qui ex Asia sunt Aethiopes, 400 talenta: Decima septima portio hęc. Mantienis, & Saspirib. & Alarodij 200. talenta sunt: Duodevicesima portio hęc. Moschis, & Tybarenis, & Macronibus, & Mosynacis & Mardis, 300. talenta imperata sunt. Undevicesima hęc portio. Indi, ut sunt multitudine multò numero sissimi inter omnes, quos nouimus mortales, ita tributum su per ceteros oēs afferebant 360. talenta aureorum ramentorum. Vicesima portio hęc. Quod si Babylonica pecunia ad pondus Euboicum redigatur, sunt 9540 talenta argenti. Aurum uerò, si terdecies tanto ramentorum taxetur, in summa reperiatur ad rationem Euboicam esse 6680. talentorum. Quibus in unum contractis, ad Euboicum cōputum, exigebantur in summam annui tributi à Dario, talentorum 14560. Minorem his summam omittendam mihi, non referendam puto. Hoc tributum Dario ex Asia obueniebat, & aliquantulum ex Africa, procedente tempore, & ab insulis obuenit aliud tributum: & ab his, qui Europā Thessalia tenus incolunt. Id tributum rex hunc in modum thesaurizat, hoc est, reponit: liquefactum aurum argentūq; inficiiles fidelias infundit. Expletas mox fidelias subinde frangi: ex eoq; auro argentoūe quoties pecunia indiget, tantum concidit, quantum usus postulat. Atq; hęc quidem provinciae erant, ac tributorum taxationes. Sola autem Persis idē inter tributarias à me prætermissa est, quod eam minime Persae colunt. Isti tamen ad ferendum ullum tributum non adigebantur, sed munera portabant. Aethiopes Aegyptio contermini, quos Cambyfes in expeditione contra Macrobios Aethiopes sumpta subegit, qui sacram Nisam incolunt,

Tributum
quomodo
Persarum
rex rego-
nat.

solunt, & Baccho dies festos agunt: ibi Aethiopes, eorumque finitimi, eodem quo Indi Calandiae semine utuntur, subterraneasque obtinent domos: horum utrique tertio quoque anno munera portabant: portantque ad meam usque memoriam binos semodios auri rudis, & ducentos fascēs ebeni, & quinos Aethiopes pueros, & uicenos grandes elephantorum dentes. Colchi quoque inter dona ferentes, repositi erant, eorumque finitimi ad montē usque Caucasum. Ad hunc enim montem imperitatur à Persis. Nam, qui ad Aquilonem Caucasi habitant, eorum iam nulli Persas curant. Hi igitur dona sibi imperata, etiam ad meā usque aetatem, quinto quoque anno afferebant, centenos pueros, totidemque uirgines. Afferebant & Arabes mille quotannis talenta thuris. Haec illi dona, praeter tributum, regi portabant. Sed id aurum tam multum, Indi, unde ramenta (quae dixi) regi afferunt hac ratione comparant. Indicae regionis id, quod ad solem uergit fabulosum est. Nam Indi, duntaxat eorum, quos scimus, de quibus aliquid pro certo narratur, primi sunt hominum, qui in Asia ad auroram, & solis ortum habitant. Indorum enim tractus qui auroram spectat, propter arenam uastus est. Eorum autem complures sunt gentes, atque ea lingua inter se dissonae quarum aliae sunt deditae rei pecuariae, aliae non. Item aliae in palustribus fluminis habitant crudis uiscitantes piscibus, quos agrefsi, arundineis nauigijs exceptant. Singula autem nauigia è singulis arundinis internodijs fiunt. Isti ex Indis ferunt uestem è tegete: quam ubi è flumine messuerunt, incideruntque, plectentes in modum storea, tanquam thoracem sibi induunt. His finitimi auroram uersus sunt Indi pecuarij, carnibus crudis uescentes, nomine Padai, qui tabus uti moribus narrantur: Quoties ciuium aliquis aliquaue agrotat, uirum quidem sui maximè familia-

Indiae situs
& mores.

Indorum
mores.

res interimunt: quòd dicant illum morbo tabescentem, car-
 nes ipsis corrupturum. Et licet se neget ille ægrotare, nihil-
 ominus illi non ignoscens necant eum, epulanturq̃. Mu-
 lieri uerò suæ maximè necessaria, idem quod uiri uiro faci-
 unt. Qui autem ad senium peruenit, eo uidem mactato, pa-
 seuntur. Ideoq̃, cum hac de causa, tum, quia omnes, qui in
 morbum incidunt, necantur, non multi sanè eorum ad sene-
 ctutem perueniunt. Est aliorum Indorum hæc diuersa con-
 suetudo, ut nullam animantem interimant, uiq̃ nihil serant,
 nec domos parandas existiment, atq̃ herba uisitent. Est eis
 semen quoddam milij instar, sua sponte nascens è terra, suo
 in calice quod cum ipso calice lectu coquunt, eduntq̃. Quo-
 rum quisquis in morbum incidit, is in locum desertum per-
 git, ibiq̃ decumbit, eius uel discumbentis, uel defuncti cura
 gerente nemine. Horum omnium, quos recensui, Indorum
 coitus in propatulo est, sicut pecorum Color similis ac pro-
 ximus Aethiopico. Genitura, quam in mulieres emittunt, nò
 alba, quemadmodum ceterorum hominum, sed atra, ut co-
 lor corporis: qualem Aethiopes quoq̃ emittunt. Hi Indi lon-
 gius à Persis absunt, & uèto austro subiecti: eoq̃ Dario neu-
 siquam obtemperabant. Ceteri Indi Casbatyro urbi, & Pa-
 ctica regioni contermini sunt, ad uentum aquilonem habi-
 tantes. Ex omnibus Indis ij, qui proximam Bactrianis uicã
 degunt, pugnacissimi sunt, & qui ad austrum præcipuè mit-
 tunt. Circa hanc enim plagam uasta sunt, propter arenam
 loca. In qua solitudine arenosa formicæ gignuntur, canum
 quidem magnitudine minores, uulpium uerò maiores. Ea-
 rum nonnullæ & apud eos, & apud regem Persarum uisun-
 tur hinc uenatu capta. Hæ formicæ in faciendis sub terra
 domicilijs egerunt arenam, ut apud Græcos formicæ, atque
 eodem

Indi hu-
 manæ car-
 ne uescun-
 tur.

Coitus in
 propatulo.

Genitura
 Indorum
 atra.

Formicæ
 Indicæ.

eodem modo ipsa specie corporis simillima Ea autem, quæ egeritur arena, auracea est: pro qua in desertum mittentes Indi, ternos singuli camelos iugunt: mares à lateribus, quos frenatos trahūt, formam in media, in quam ipsi ascendūt: data opera, ut à recentissimis sc̃tibus abstractas iungant. Etenim apud eos cameli, cū nihilo sint minori pernicitate quàm equi, tum uerò ad ferenda onera multò ualentiores. Qualem habet camelus speciem, Græcis utpote scientibus, non puto scribendum: sed quòd eius animalis nescitur, elo-
quar. Camelus in posteribus cruribus gerit quatuor femo-
ra, & totidem genua, & ueretrum inter posteriora crura caudam uersus spectans. Huic in modum iunctis camelis, Indi ad aurum legendum tendunt: ut cum feruentissimus erit astus, sint in rapina. Siquidem præ astu formica sub ter-
ra se occultas tenent. Est autem illis hominibus sol ardens-
tissimus matutino, non quemadmodum alijs meridie, cons-
que efferuescens, dum tēpus est à foro discedendi, per quòd spatium multo magis urit, quàm meridianus in Græcia: a-
deo, ut dicantur illi, tum in aqua se abluere. Meridies uerò Indos urit per æquē atq; alios homines: declinante meridie, talis est illic sol qualis alibi matutinus. Ac deinceps magis, ac magis frigescens, dum ad occasum peruenit: quo tempo-
re præcipuē friget. Vbi ad locum Indi peruēnēre, culteis (quos attulere) arena cōpletis, raptissimè retrò se recipiunt. Quos protinus formica (ut à Persis fertur) olfactu per-
ceptos insequuntur tanta pernicitate, quāta in alio est nullo: ita ut nisi uia, ad quam formicæ congregantur, anticipent Indi, nemo sit ipsorū inde euasurus. Ideoq; camelos mares, quòd impares feminis sit in currendo, ne trahātur, dissoluūt:

Camelli
forma.

Arena æ-
reacea
quibus mo-
dis dissipla-
tur.

sed non utrunq; pariter. *Fœmina* uerò pulli (quem reliquit) memor, nihil sibi remittit. *Hac* ratione *Indi* maiorem auri pariem nanciscuntur, ut *Persæ* memorant. Nam quod effoditur eadem regione aurum, rarius est. Et sanè pulcherrimas quodammodo res extrema orbis habitati pars sortita est, quemadmodum *Græcia* (quod præstantissimum iudicatur) pulcherrimas regiones. Nam, ut paulò antiè dixi, ultima plagarum, quæ ad orientè uergentes habitantur, *Indica* est: in qua ☉ animantes, tam quadrupedes, quàm uolucres, multò sunt grandiores, quàm cæteris in locis, præterquàm equi (nam ab equis *Medicis* uincuntur, qui *Nisæi* uocantur) ☉ in finita uis auri, partim effossi, partim per flumina deuecti, partim (ut indicauimus) surrepti. Præterea aggresses arbores pro fructu lanæ ferentes, ouillæ tum pulchritudine, tum bonitate præcellentem, quæ in uestiariū *Indi* utuntur. Ad meridiem ultima è regionibus, quæ habitantur, *Arabia* est in qua sola omnium nascuntur thus, myrrha, casia, cinnamomum ☉ ledanum. Cuncta hæc facilia ad nanciscendum, præter myrrham. Nam thus *Arabes* storace sufficientes, legunt ea, quam *Phœnices* ad *Græcos* exportant. Hæc suffitū thus capiunt. Etenim thuriferas arbores obseruant colubri subalati, exiguo corpore, discolori specie, permagno numero circa singulas arbores, ijdem uidelicet qui aduersus *Aegyptum* factio exercitus tendunt. Nec ullo alio ab arboribus, quàm storacis fumo submouentur, uniuersam terram oppleturi (ut *Arabes* aiunt) nisi ut ijdem narrabant, simile quiddam istis contingeret ei, quod nouimus contingere uiperis, idq; (ut credere debemus) solerti diuinitatis prudentia. Nam quæ ☉ timido animo sunt, ☉ esculenta, ea omnia fortuosa fecit, ne assiduo esu deperirent: contra, quæ sa-

Lana ar-
bores.

Storax.

Naturæ so-
lertia.
Leporis fa-
cunditas,
lege *Plin.*
lib. 8. ca. 55.

ua,

ua, & maligna sunt, ea uoluit parum esse fœtuosa. Vnde fit, ut lepus, quem omnia uenantur, fera, ales, homo, tam ferax sit: sola quæ ex omnibus bestijs cum grauida est, etiam impleatur, & alium fœtum in utero gestans pilis uestitum, aliud nudum alium tantum non formatum, alium concipiat. Et lepus quidem talis est. At leana ualidissimum, ferocissimumq; animal semel in uita unum parit. Nam una cum fœtu uterum emittit. Cuius rei causa est hæc: quod catulus leoninus, ubi moueri in utero incipit cum habeat ungues longè acutissimos, ex omnibus feris, uterum lacerat, augegens. quæ magis, ac magis, ungues imprimendo exhulcerat. ita, ut ad postremum, dum partus adest, nihil uteri relinquebatur incolume. Quare si uiperæ, & alati Arabia serpentes ita gignerentur, ut ipsorum natura fert, non esset hominibus uiuendi facultas. Nunc autem cum libidine agitantur, & per paria coeunt, fœmina collum maris in emittenda genitura comprehendit, sorbensq; non prius dimittit, quàm deuorauerit. Et mas quidem hoc modo perit. Fœmina uerò talem luit masculo pœnam: quod filij, dum adhuc intra uterum sunt, patrem ulciscences, matricem ambedunt: eiusque aluo ambesa, ita partum faciunt. Cateri serpentes, qui non sunt hominibus perniciosi, oua pariunt, & magnam uim fœuum excludunt. Atque uiperæ per uniuersum orbem terrarum uisuntur, alati uerò serpentes nusquam alibi, nisi in Arabia, aut certè non adeò frequentes. Hunc in modum Arabes thus comparant. Casiam autem sic: Postquàm sibi cum cæterum corpus, tum faciem præter oculos obligauerunt corijs a'ijsq; pel'ibus, ad casiam pergunt. Ea nascitur in palude non alta, circa quam, & in qua degunt fera alata, uesperilionibus simalma. stridore diro, & uiri-

Vide Gell.
lib. 13. cap:
7. & Arist.
6. ani.

Viperæ
coitus par
tusq;.

Serpentes
alati.

Casiz col
lectio.

Cinnamo-
mi colle-
ctio.

Hæc tan-
quã fabu-
losa cõsu-
et Plin.

bus prævalentibus, quas ab oculis arcentes Arabes, sic ca-
siam metunt. Cinnamomum etiam, quàm superiora mira-
bilis legunt. Nam aut quo modo, aut qua in terra gigna-
tur, illud nequeunt dicere nisi quod probabili ratione utun-
tur, quòd quidam uolunt id gigni in his regionibus, ubi Bac-
chus educatus est: & ipsas cinnamomi festucas afferri à grã-
dibus quibusdam alitibus ad nidos è luto cõstructos in præ-
ruptis montium, & homini inaccessis. Contra quas hoc Ara-
bes excogitauerunt: Boum asinorumq; defectorum, & ali-
orum iumentorum membra minutatim concisa, in ea loca
portant: & ubi iuxta nidos posuere, procul abscedunt. Ad
hac frustra delapsæ uolucres, ad nidos suos carnem com-
portant: cui sustinenda impares nidi, ad terram discissi la-
buntur. Tunc Arabes ad eos colligendos accedunt. Hæc
ratione cinnamomum ab illis legitur, & illinc in alias regio-
nes dimittitur. At Ledanum, quod Arabes Ladanũ uocant,
etiam cinnamomo mirabilis comparatur. Quippe quod
in graueolentissimo loco nascens, tamen fragrantissimè o-
let. In barbis hircorum inuenitur innatum, ueluti mucor li-
gni, cum ad conficienda multifaria unguenta utile, tum præ-
cipuè ad suffitionem, qua Arabes utuntur. Hactenus de thy-
miamatis dictum sit. Redolet Arabica regio mirificè in-
cundo quodam odore. Suntq; in ea ouium duo genera, ad-
miracione digna, quæ nusquam alibi uisuntur, quorum u-
num caudas habet tam longas, ut non sint tribus breuiores
cubitis, si quis trahi sinat, hulcera contrahunt, dum per
terram atteruntur. Nunc unusquisque pastorum hacte-
nus est doctus arte fabili, ut plostella faciant, quæ singu-
larum ouium caudis subligent, superq; plostella caudas i-
psas

psas alligent. Alterum genus ad cubitalem latitudinem
 caudas gerit. Huic, qua parte meridies ad solem occidentē
 uergit, contermina est Aethyopia terrarum habitatarum Aethiopia,
 ultima. Hæc, & auri multum fert, & uastos elephantes, pro-
 minentibus utrinque dentibus: & cum agrestes omnes arbo-
 res, tum uerò eburnum nec non uiros maximos, pulcherri-
 mosq; & aui longissimi. Atque hæc quidem extrema sunt
 Asiæ. Africaq;. De extremis autem Europæ quod pro com- Europa
 perto referam non habeo. Neque enim assentior, fluuium extrema:
 quendam esse, Eridanum à barbaris uocitatum, qui subeat
 mare ad Septentrionem spectans, unde electrum uenire nar-
 ratur. Ne Cassiteridas quidem noui insulas, hoc est, stannas
 rias, unde ad nos uenit stannum. Quam rem uel ipsum co-
 arguit nomen Eridanus, quod Græcum est, non barbarum,
 ab aliquo poëtarum fictum. Sed eisi hoc studiose quasue-
 rim, à nemine qui ipse uiderit, accipere potui, quomodo se ha-
 beat mare ad illam Europæ partem. Ab extremis itaq; ad Eridanum.
 nos uenit stannum, electrumq;. Ceterum, ad septentrionem
 Europæ quam plurimam auri uim esse constat. Sed quomo-
 do fiat, ne hoc quidem pro comperto dicere queo. Dicuntur
 tamen id à gryphibus auferre Arimaspi, uiri unoculi, quod Arimaspi.
 nec ipsum crediderim, ut uiri nascentur unoculi, ceterā na-
 turam habentes, alijs hominibus parem. Porro extrema ter-
 rarū cōcludunt aliā regionē, intusq; cohibent ea, quæ nobis
 pulcherrima putātur, illisq; rarissima. Est in Asia plantis
 quedā, undiq; cincta monte, quinq; in locis interciso quæ ali-
 quando fuit Chorasmiarum, cum ipsorum finibus, & Hyr-
 canorum & Parthorum, & Sarangeorū, & Thomaniorū.
 Sed posteaq; Persæ rerū potiti sunt, facta est regis, ex hoc cir-
 cum-

Britannia insula
 vulgo Silly, uel
 Sorling. Camb.
 Brit. p. 554

Aces am- cum iuncto monte ingens amnis profluit, nomine Aces, qui
nis. quondam per singulas undiq; intercisiones ductus, ac distri-
 butus, totidem quas dixi partium regiones irrigabat. Vbi
 uerò in potestatem regis Persæ uenerunt, hoc ab illo sunt
 passæ, quòd anfractibus montium ab rege abscissis, & ad
 eorum singulos portis inditis, aqua ab exitu interclusa est,
 interfluenteq; introrsum amne planities, quæ intra montes
 erat, pelagus facta, cum fluat in interiora amnis, nulla ex
 parte exitum habens: atq; ita ipsæ gentes pristino aquæ usu
 fraudatæ, afficiuntur permagno detrimento. Nam hyberno
 tempore Deus illis, quemadmodum alijs hominibus pluit.
 Sed æstate cum serant pisum & sesamum, aquam desiderât.
 Igitur cum nihil eis aquæ tribueretur, ad Persas uenerunt
 uiri, atq; mulieres, stantesq; pro foribus regis, cum eiulatu
 uociferabantur. Tunc rex his, qui maximè indigebant, por-
 tas referari iussit, utiq; eas, quæ ad illos ferrent, easdem cum
 illorum terra humore hausto satiata est rursus obserari: ita
 deinceps alias, ut quiq; caterorum populorû maximè aqua
 indigerent. Id faciens, quantum ego auditu cognoui, pecu-
 niæ exigendæ gratia præter tributum. Atq; hæc quidem ita
 se habent. Cæterum, rex unum è septem uiris, qui aduersus
 Magum conspirauerunt, Intaphernem cœpit, ac capite da-
 mnauit ob hanc noxam: Intaphernes statim post oppressos
 Magos regiam ingressus, uolebat admitti ad colloquium re-
 gis. Etenim hac lege conuentum erat inter Magi oppresso-
 res, ut eis ad regem foret aditus sine internuncio, nisi cuban-
 tem cum uxore. Itaq; non oportere sibi interuenire nuncium
Intapher- censens Intaphernes, quia foret unus è septem, introire uti-
nis faci- que uolebat. Sed cum ianitor, & qui à responsis erat, in-
uus. troire non sinerent, quòd regem dicerent rei uxoriæ dare o-
 peram,

nam, eos mentiri ratus, educto acinace, aures utriq; naresq; præcidit, ac loro freni equini ad ceruices ipsorum alligauit, hominesq; dimisit. Qui cum sese regi exhibuissent. & facti causam exposuissent, Darius sigillatim quinq; Persas accersuirit, ueritus ne id communi sex Persarum consilio factum esset, explorauitq; nunquid id quod actum foret, comprobarent. Vbi comperit siue horum consensu Intaphernem hæc fecisse, hominem comprehendit, eiusq; liberos atque omnem familiam, multis de causis, credens illos cum suis cognatis rebellionem fuisse molituros: hos comprehensos ad necem uinciri iussit. Tunc uxor Intaphernis ad regias fores accedens plorabat atq; lamentabatur. Id assidue faciendo, ad sui misericordiam Darium cum adduxisset, misso ad eum nuncio, rex inquit: Mulier, offert tibi Darius unius electionem, ex uinctis domesticis tuis quem uelis liberari. Illa postquam secum deliberauit, ita respondit: Si unius omnino animam rex mihi gratificetur, eligo ex omnibus fratrem. Hæc audiens rex, miratus huius orationem, misso nuncio, inquit: Percontatur te rex, qua de causa uiro. filijsq; prætermisissis, fratrem delegeris ut superesset, qui, & remotiori abs te est gradu, quàm filij, & minus iucundus quàm maritus. Cui illa respondens: Rex, inquit, maritus mihi alius si Deus uoluerit atq; alij liberi, si hos amiserō, esse possunt: alius frater parentibus meis iam uita defunctis, nulla ratione potest esse. Hanc secuta causam, ita locuta est, uisaq; est Dario probè dixisse. Itaq; ea re delectatus rex, & eum quem mulier optauerat, missum fecit, & filiorum natu maximum, cæteris omnibus interfici iussis. Ita unus è septem Persis intra initia occubuit. Id autem ferè circa Cambyſis ægrotationem contigit. Erat Sardibus præses quidam à Cyro præfectus, no-

Frater marito præferto.

mine Orates, uir Perses, cui nefariæ rei cupido incescit: sic
 Polycratia quidem Polycratem Samium, à quo nullo nec factio, nec di-
 cordis ne- casso. cto, quantulocumq; læsus esset, quemq; ne uidisset quidem un-
 quam, tamen concupiuit capere ad interimendum. ob hanc
 (ui pleriq; aiunt) causam. Cum aliquando pro foribus re-
 gis considerent Orates, & alter quidam Perses, nemine Mi-
 trobates, præfectus gentis, quæ est in Dascylis, è uerbis ad
 iurgia peruenerunt. Et cum de uirtute disceptaretur. Mi-
 trobates obijciens Orati inquit: Tunc in precio uirorum es,
 qui insulam Samum tuæ provinciæ adiacentem regi nō ac-
 quis, ita facili capiu, ut quidam è popularibus quinde-
 cim armatis fretus occupauit, eiusq; tyrānde potiatur. Hoc
 iurgium audienti Orati adeò do,uisse quidam aiunt, ut as-
 sectauerit, non de obiurgante uindictam, sed Polycratem
 prorsus occidere propter quem male audisset. Alij sed pau-
 ciores, inquit, caduceatorem in Samum ab Orate mis-
 sum cuiusdam rei rogandæ causa (cuius autem, nō dicitur)
 Polycratem tunc fortè in conclaui cubantem fuisse, assiste-
 te ei Anacreonte Teio. Idq; siue consilio, quod res Oratis
 contemptui haberet, siue sorte aliqua factum. Ad quem ac-
 cedens Oratis caduceator, cum mandata exponeret, Poly-
 cratem, neque se ad hominem conuertisse (erat enim ad pa-
 rietem uersus) neq; quicquam respondisse. Hæ geminæ cau-
 sæ mortis Polycratis fuisse memorantur, quarum utrilibet
 accommodare fidem quis potest. Itaq; Orates in urbe Ma-
 gnesia degens, quæ est ad Alexandrum flumen sita, misit Myr-
 sum quendam Lydum, Gygis filium, cum nuncio in Samum
 ad Polycratem cuius animum nouerat. Etenim Polycrates
 primus exitiū Græcorum, duntaxat eorum quos neuimus,
 secundum Minoem, & si quis alius isto prior maris imperio
 positus

potitus est, qui in animum induxerit, ut mari potiretur. Pri-
mus, inquam, exiit ex eo genere, quod humanum uocatur,
qui nullam conciperet spem Ionia, atq; insulis dominandi.
Hoc igitur, cum in animo habere certior Orætes factus, mi-
hi nuncium in hæc uerba: Orætes Polycrati ita inquit: Au-
dio te res excellentes agitare animo, sed proposito rem pecu-
niarum non suppetere. Quod si ita feceris, ut suadeo, pro-
spexeris, & tibi, & saluti meæ. Nam rex Cambyfes, ut mihi
pro comperto renunciatur, de me interficiendo cogitat. Nūc
igitur meipsum recipito, atq; pecunias, earū partem sibi ha-
biturus, partem mihi permissurus: & ipsarum pecuniarū be-
neficio omnī Græciæ imperaturus. De quibus, si mihi fidem
non habes, mittito quempiam tibi fidissimum, cui ego fidem
faciam. Quid audito, Polycrates gaudisus est, atq; obsequi uo-
lebat. Maiorem enim in modum pecuniam auebat. Mittit
itaq; prius ad rem inspicendam quendam ē popularibus su-
is Meandrium, Meandriū filium scribam suum, qui non lō-
go post hoc tempore ornatum conclauis Polycratis, specta-
tu dignum, templo Iunonis omnem dicauit. Hūc Orætes in-
telligens speculatorem esse circumspēctum, ita sibi agendū
putauit. Octo scrinia lapidibus implet, præter admodū par-
uam partem circa ipsas oras, ac superficiem lapidum auro
inducit, eaq; scrinia alligata in expedito habet. Quæ adue-
niens Meandrius cum inspexisset, Polycrati renunciauit. E-
nimuerò, ne illuc sese conferret, magnopere dehortabantur
tūm oracula, & amici, tūm præcipuè somnium hoc, quod
eius filia uiderat. Videbatur sibi cernere patrem suum in
aëre sublimem esse, qui à Ioue quidem lauaretur, à sole au-
tem inungeretur. Hanc uisionē conspicata, instabat omninò
dissuadere patri, ne à patria profisceretur ad Orætē: quin
etiam

Orætes de
luc.

Somnium
filii Poly-
cratis.

etiam ad biremem eunti male cominabatur. Cui cum ille minaretur, si hospes rediret, fore ut hæc per diu maneret uirgo: ipsa ut ita contingeret, sibi imprecata est. Malle enim se diutius uirginem esse, quam patre orbari. Polycrates omne consilium pro nihilo habens, ad Orætem nauigauit, cum alios secum ducens, tum uerò Democedem Calliphontis Crotoniensem medicum, qui eam artem apud suos præclarissime omnium exercebat. Vbi Magnesiam peruenit Polycrates, tetra morte est affectus, indigna quoque aut sua persona, aut suis cogitationibus. Nam neque eorum, qui Syracusis tyranni existerunt, neque aliorum Græciæ tyrannorum ullus est magnificencia cum Polycrate comparandus. Eum Orætes, quod indignum relatu est, cruci suffixit. Eorum uerò, qui illum comitati fuerant, Samios quidem dimisit, iubens eos, gratiam sibi habere, quod liberi essent: hospites autem, atque seruos iure captiuitatis sibi uendicans, retinuit. Polycrates ergo suspensus, omnem filia uisionem excoluit. Nam ab Ioue quidem cum plueret lauabatur: à sole autem exudante è membris abdomine, ungebatur. Hunc exitum habuerunt tot prospera Polycratis, quem uaticinatus ei fuerat Amasis rex Aegypti. Verum non multo post tempore, Polycratis ultio Orætem excepit. Quippe post Cambyisis obitum occupato à Magis regno, Orætes cum esset Sardibus, nihil admodum de Persis, qui à Medis Imperio fraudati erant, meritus est: sed in ea perturbatione Mitrobatem à Dascyllo præfectum (qui illi de Polycrate exprobrauerat) interemit: & eius filium Cranapè, spectatos in Persis uiros. & cum alia quoque omnifaria flagitia commisit, tum quendam à nuncijs, qui ad ipsum à Dario uenerat, quod parum iucunda nunciaffet, trucidandum curauit, summisis quibusdam, qui redeuntem aggredere-
derentur,

Polycra-
tes cruci
suffixus.

Fortuna
Polycratis
catastro-
phe.

derentur, quiq; trucidatum cum ipso equo occultarent. Da- Orates Po-
lycratis
mortē lult.
rius, ubi principatu positus est, Oratē ulcisci cum ob alia
scelera, tum præcipuè ob Mitrobatē, filiūq; cupiebat. Sed

aduersus eum è professo mittere copias, consilij non erat, u- Orates sa-
tellitium.
tiq; rebus nondum satis fundatis, & imperio recens parto:
cum præsertim audiret Oratē multa ui nixum, mille Per-
sarum satellitibus stipatum. Nam suæ prouinciæ habebat

Phrygiam, Lydiam, Ioniam. Itaq; Darius aduersus hæc,
hanc rationem iniuit. Accitis Persarum summis quibusque
proceribus, his locutus est uerbis: Persæ, quis hoc uestrum
mihi repromittat executurus prudentia duntaxat, nulla ui,
nullisq; copijs? Vbi enim opus prudentia est, ibi ui agere ni-
hil attinet. Ergo qui uestrum mihi Oratē, uel adducat ui-
uum, uel interficiat, qui de Persis nihil omninò meruit, sed
multa scelera admisit, uel hæc duo: unum, quod duos è nobis
Mitrobatē eiusq; filiū interemit: alterum, quod à missos
ad se accersendum necandos curat, facinus profectò non to-
lerandum. Ideoq; priusquàm maiora in Persas scelera ad-
mittat, comprehendendus est ad necem. Hæc Darius inter

rogabat Persas. Eorum triginta exiiterunt, qui repromitte-
rent, singuli uolentes ipsi id exequi. Quos inuicem conten-
dentes Darius reprehendens, sortiri iussit. Id cum fecissent,
fors Bagæum Artontis filiū ex omnibus contigit. Hic sor-

Bagæus.

te delectus hac ratione usus est. Complures literas uarijs de
rebus ubi scripsit, sigilloq; Darij impressit, cum his profe-
ctus est Sardis. Eas posteaquàm in conspectum Oratis ue-
nit, dedit separatim recitandas regio scribæ. Regios autem
cuncti præsides habent. Reddebat separatim Bagæus lite-
ras, explorandi gratia animos satellitum, nunquid annuerēt
ad rebellandum ab Orate. Quos animaduertens magnopere
uenerari literas, & ea, quæ in illis dicerentur, etiam uehe-

Scribæ re-
gū Persa-
rum.

Orætis ex
des.

mētius reddidit aliā epistolam in hæc uerba: Persæ, Darius rex interdicat uobis, ne apud Orætē fungamini satellitum officio. Hoc illi audito, lanceas deposuerunt. Tunc Bageus cernens, illos obtemperantes epistolæ, sympta fiducia reddidit scribæ ultimū libellum, in hæc uerba scriptum: Rex Darius mandat Persisqui in Sardibus sunt, ut Orætē interimant. Id ubi audiēre hastati satellites, eductis acinacibus sine mora Orætē interemerunt. Ita uindicta Policratis Samij Orætē persecuta est.

Democedes à Da-
rio accer-
situr.

Traductis atq; comportatis Susa bonis Orætis, contigit non diu post, ut in uenaiu ferarū Darius rex, dum ab equo desiluit, pedem intorserit, uehementerq; luxauerit. Nam talus ē iuncturis amotus est. Existimans itaq; apud se, ut prius, habere se ex Aegyptijs eos, qui primi putarentur arte medicinæ, eorū opera utebatur. At isti retorquendo pedem, ac uiolenter tractando, plus mali faciebant, adeo quidem, ut septē dies, totidemq; noctes Darius præ molestia, qua afficiebatur, transegerit infomes. Octauo die eidem malè habenti, quidam Democedis Crotomienſis mentionem facit, cuius de artificio prius iam inde in Sardibus audisset. Darius hominem quàm celerrimè accersi ad se iubet. Ille, ut inter captiuos Orætis inuentus, ubi pro neglecto habebatur, in mediū adductus est, sicut erat pannosus, ac compedes trahens. In medio positum, Darius interrogauit nunquid eam nosset artem? Democedes ueritus, ne si se proderet, usq; quāq; Græcia priuaretur, dissimulare. Sed cum uideretur notitiam artis præ se ferre, Darius iussit eos, qui hominem adduxerant, uerbera & tormenta afferre in mediū. Tunc ille dissimulatione, missa, se planè scire artem illam negauit, sed aliquantulum ob eius consuetudinem, quam cum medico habuisset. Factaq; ei potestate curandi, Græcis medicamentis utēs,
 & le-

& leuia, post acria admouens, Darium compotem somni fe-
 cit, & breui tempore incolumem reddidit, cum iam se post-
 hac ualidum fore ad incedendum desperasset. Ob quam cu-
 rationem, postea cum eū Darius duobus aurearum compe-
 dum paribus donasset, interrogauit. Democedes, nunquid
 ideo se duplici malo remunerandum putaret, quod ab eo so-
 spes ipse foret effectus? Hoc dicto Darius delectatur, ad suas
 uxores hominem misit. Eunuchi, qui eum deduxerunt ad
 foeminas, dicebant hunc esse, qui restituisset animam regi.
 Tunc earum singula auream phiala thecam suffringentes,
 Democedem donauerunt tam amplo munere, ut excidentes
 ex percussione phialarum stateres, famulus qui sequebatur,
 nomine Scithona aduertens, collegerit non paruā auri sum-
 mam. Hic Democedes hunc in modum ē Crotone profectus
 cum Polycrate consuetudinem habuit. Cum à parte sanē i-
 racundo Crotone cohiberetur, nec eum tolerare posset, illo
 relicto abiit in Aeginam. Vbi commoratus unum annum,
 primos medicos transcendit, etsi imparatus erat, & nihil in-
 strumentorū habens, quæ ad artē medicinæ pertinerent. Ex
 quo factum est, ut in sequenti anno Aeginetæ cōduxerint eū
 talēto Athenienses tertio anno 100 minis, Polycrates quar-
 to anno talentis duob. Ita in Samum profectus est. A quo
 uiro non minimum medici Crotonienses primi numeraban-
 tur, secundi Cyrenæi. Qua etiam tempestate Argiui cæteris
 Græcis præstare musica ferebantur. Tunc itaq; Democedes
 Dario sanato, Susis maximas ædes obtinebat, & cum rege
 ad mensam sedebat, omnib. rebus affluens, præter hanc unā
 quod in Græciam redire non poterat. Quinetiā Aegyptios
 medicos regem curare solitos, cum essent patibulis suffigen-
 di, quod à Græco medico supati foret, impetrata ab rege ue-
 nia, liberauit. Itē uaticinū quēdā Heleū, qui Polycratē secu-

Democedes
 des splen-
 didis mu-
 nerib. do-
 natus.

Democedes
 dis in me-
 dicina pro-
 fectus.

Medici clari.

Musici Ar-
 giui.

Atossa rō
filiū apud
Darium ē
suggestio
ne Demo
cedis.

tus fueras, & inter captiuos pro neglecto relictus. Deniq; ma
ximi apud regem momenti Democedes erat. Interiecto de
inde breui tempore, inter alia contigit, ut Atossæ Ciri filiæ
(quæ erat Darij uxor) in mamilla hulus exoriretur, deinde
rescissum porro grassaretur: quod ista quoad fuit exiguum
præ pudore occultans, nemini indicauit. Sed ubi male iam
habebat, accersito Democedi rem ostendit. Ille se redditu
rum sanam affirmans, adiurat eam, ut sibi uicissim ipsa in
seruiat in eo quod orauerit. Oraturum nihil, unde dedecus
redundaret. A quo posteaquam curata est edocta, Darium
dum cum eo cubat, his uerbis allocuta est: Rex, cum tantum
tu habeas copiarum desides, nullam neq; gentem, neq; po
tentiam Persis acquirens. At qui par est uirum, & iuuenem,
& magnarum opum dominum, aliquid operis edendo se os
tendere, quo etiam Persæ cognoscant sibi uirum præesse.
Quod ut facias, duabus causis interest, ut Persæ, & cum qui
ipsis præest, uirum esse intelligant, & bello atterantur, ne o
cium agentes, tibi insidias tendant. Nunc ergo aliquod o
pus edas, quoad in ætate iuuenili es. Nam augescente corpo
re, ingenium pariter augescit: & consenescente consenescit,
& ad res omnes elanguescit. Hæc Atossa ex admonitu De
moceidis. Ad quam Darius respondens: Quæ, inquit, uxor
ipse facere destinaueram, ea omnia dixisti. Ego enim consti
tueram Scythias bellum inferre, iuncto mari è nostra conti
nente in alteram pōte, quod breui tempore perficeretur. Ad
eum Atossa: Animaduerte, inquit, nunc, omne primum bel
lum Scythias inferre, qui, quandocūq; uoles tui erunt, ad
uersus Græciā mihi tu eas in expeditionē. Concupisco enim
Lacenas, & Argiuas, & Atticas, & Corinthias fando co
gnitas, mihi fieri ancillas. Et ad hoc habes uirum & ex om
nibus maxime idoneum ad demonstrandas Græciæ res, atq;
expo.

Darij pro
positum.

exponendas, hunc qui pedē tuum sanauit. Cui Darius: Quādoquidē, inquit, uxor tibi uidetur, nos primum Græciā tentare debere, mihi uidetur satius ante omnia mitti illūc exploratores Persas, unā cū isto, quē dicis, qui pcepta omnia illic & uisa renunciēt: & mox ego ab illis edoctus, aduersus Græcos tendā. Hæc locutus Darius id quod locutus, re quoq; aggressus est. Namq; ubi primū illuxit, accitis 15. uiris Persarū spectatis, præcepit, ut sequentes Democedē, omnia Græciæ maritima collustrarent, neūc committerent, ut Democedes ab illis aufugeret, sed rursus eum omninō reducerēt. Hæc illis ubi præcepit, secundo loco Democedem ipsum ad se accersit, ut orat, ut exposita, atq; demonstrata Persis omni Græcia, rursus redeat iubetq; eum dono ferre patri, ac fratribus omnia sua utensilia, affirmans se alia multō plura illi inuicem donaturum. Ac præter dona, missurum ait, quæ unā inter faciat, onerariam nauim, omnifarijs bonis refertā. Hæc Darius nullo doloſo consilio (ut mea fert opinio) mādauit. Ille tamen ueritus, ne se Darius tentaret tanquā fugitiuum, iuncta sibi oblata caperet: respondet se quidem sua illic uelle relinquere, ut ea reuersus sibi haberet, uerum nauim onerariam, quā Darius promitteret, domo fratribus accipere. Darius postquā hæc Democredi præcipit, homines ad mare dimisit. Illi cum in Phœnicē descendissent & ex Phœnice in urbem Sidonē, confestim duas trirēmes instruxerunt & simul ingentem onerariā omnifarijs bonis impleuerunt: comparatisq; omnibus, in Græciā traieciunt. Et adeuntes maritima eius loca, intuebantur atq; describebant. Tum pleraq; ac celeberrima Græciæ loca contemplati, in Italiā Tarantum transmiserunt. Ibi Aristophilides Tarantinorum rex, & ipse Crotoniensis, gubernacula Medicarum nauium resoluit, simul & ipsos Persas detinuit tanquā certos exploratores.

Democedes in Græciam cum exploratoribus ablegatur.

res. Interea dū isti patiūtur hæc, Democedes Crotonē abijt ad domū suā. Quo abeūte, Aristophilides Persas missos fecit, restitutis his quæ de manib. abstulisset. Illinc Persæ nauigātes ac Democedem persequentes, Crotonem perueniunt, na-
 etiq; in foro Democedemprehendunt. Eum Crotoniensium quidam, rem Persicam reformidantes, tradere parati erant: quidam iniectis è diuerso manibus, Persas fustibus cædebant, his uerbis commonescentes: Viri Crotonienses, considerate quid faciatis, qui hominem regis fugitiuum eripia-
 tis. An ex usu erit uobis hanc iniuriam regi Dario intulisse, ac uobis bene cedit ista fecisse. si nobis hominem hunc eripueritis? Cui enim primum quā huic urbi bellum inferemus aut quam priorem diripere conabimur? Hæc dicendo nihil magis Crotoniensibus persuaserunt. Quinimò non modò Democede, sed etiam oneraria naui, quam unā duxerāt, pri-
 uati sunt, atq; in Asiam reuersi, omisso iā studio discendi ul-
 teriora Græciæ, duce fraudati. Quibus tamen digressu ille mandauit ut Dario dicerent, Democedem ducere uxorem, Milonis filiam. Erat enim apud regē celebre nomen Milonis luctatoris. Quas nuptias uidetur mihi eo tēpore properasse magna erogata pecunia, ut ipsum etiā in patria sua specta-
 tum esse Dario appareret. Profecti Crotone Persæ ad Tapy-
 giam, in quasdam naues inciderunt: à quibus in seruitutem redactos, Gillus quidam Tarentinus exul redemit, & ad re-
 gem Darium reportauit. Ob quod meritum cum rex para-
 zus esset donare ei quicquid uellet, optauit se in patriam re-
 duci, exposita prius sua calamitate, dicens ne omnem Græ-
 ciam conturbaret, si classiis ingens ipsius causa in Italiā mit-
 teretur, contentum se esse, ut per solos Cnidos reduceretur, existimans pro amicitia, quæ Cnidis erat cum Tarentinis,

Milo Croto-
 nates lu-
 coror.

se præcipuè reductum iri Id Darius pollicitus, effecit. Nam misso Cnidum nuncio iussit, ut Gillum Tarentum reducerent Cnidi Dario obsequentes id tamen à Tarentinis nō impetrauerunt. Nam ad uim inferendam inualidi erant. Atq; hæc hunc in modum administrata sunt Hic Persæ primi extitère, qui in Græciam traiecerunt speculandi gratia, & ob hanc rem Samum uerò post hæc rex Darius, omnium urbium tam Græcarum, quàm barbararum primam, euertit, ob hanc causam Dum Cambyses in expeditione aduersus Aegyptum ageret permulsi se illuc Græcorum conferebāt, partim (ut credibile est) negotiandi partim militandi, partim ipsius regionis oculis subiiciendæ gratia. E' quibus fuit Syloson, Aeacis filius, Polycratis germanus, extorris patria. Huic Sylosoni felicitas huiusmodi contigit: Sumpto hic amiculo rutilo, ac sibi circumdato, apud forum Memphicos spaciabatur. Quem cum uidisset Darius Cambysis satelles, nullius admodum conditionis uir, captus amore amiculi, addit hominem, ut mercetur amiculum Syloson animaduertens Darium magnoperè cupere amiculum, diuina quadam fortuna usus: Ego, inquit, amiculum hoc nulla pecunia uendo, sed tibi largior, si modò tuum omninò debet esse. Hæc approbans Darius, accepit indumentum. Syloson, qui putaret sibi illud stultè petisse interiecto tempore. cum Cambyses decessisset. & septem illi Magum oppressissent, & ex septem Darius regnum adeptus esset, ubi certior factus est, ad eum uirum peruennisse regnum, cui ipse precanti dedisset in Aegypto uestimentum, Susa ascendit, sedensq; in uestibulo regiae, ait se eum esse, qui de rege sit bene meritus. Hæc audiens iamitor, regi renunciavit, ad quem mirabundus rex. Et quis est, inquit, Græcorum, qui in me beneficus extite-

Samī euer
tionis causa

Darius Ca-
bylis satel-
les.

Sylosonis
amiculam,
prouerbiū.

rit, cui ego reuerentiā debeam recens regno potitus, ecquis uerò, an potius nullus eorum ad nos ascendit, nec ulli Græcorum ut ingenue loquar, quicquā debeo: tamen hominem introduce, ut sciam, quid hæc dicendo uelis sibi. Vbi à ianitore introductus est Syloson, ac status in medio, interrogatur ab interpretibus, quisnam esset, aut quo facto beneficus in regem extitisset. Ipse rem omnem gestam circa amiculum refert, seseq; illum esse qui id donasset. Ad hæc respondens Darius: O, inquit, uirorum generosissime, tu ne ille es, qui mihi nullam potentiam habenti, donasti ea, quamuis parua tamen perinde grata, ac si nunc aliquid magnum acciperem: Qua de re immenso te auro argentoq; renumerabor, ut nūquam pœniteat te liberalem in Darium Hystaspis extitisse. Cui Syloson: Mihi, inquit, rex, neq; aurum, neq; argentum dederis, sed patriam meam Samum, ubi eam liberaueris, quam nunc post necem fratris mei Polycratis, ab Oræte interfecti, occupat seruus noster, hanc mihi donato circa eadem atque direptionem. His Darius auditis, misit exercitum, duce Otane, uno è septem uiris, iusso, ut quæ Syloson rogasset, ea effecta redderet. Otanes ad mare degressus, contrahebat exercitum. At Sami imperium obtinebat Mæandrius Mæandrii, acceptum à Polycrate, ut illud procuraret, cui iustissimo uirorum uolenti esse, non licuit. Nam ubi de Polycratis interitu allatus est nuncius, ante omnia Loui liberatori statuit aram, eiq; fanum in circuitu designauit, id quod nūc quoq; in suburbijs extat. Deinde ubi hoc perfecit, aduocata omniū ciuiū cōcione, ita uerba fecit: Mihi scriptū atq; omnis potētia Polycratis (ut uos etiā nostis) demā data fuit: in meo quoq; arbitrio sūt uobis dominari: sed quod inuicino reprehēdo, id ipse quoad potero, nō faciā. Nā

Darius ad
Sylosonē.

Mæandrius
Sami pro-
curator.

neq;

neq; Polycrates placebat mihi, in uiros sibîpsi pares domina-
tum habens, neque alius quispiam talia faciens. Et Polycra-
tes quidem fatum suum expleuit: ego autem deposito in me-
dium dominatu, iuris æquabilitatem suadeo, postulans iure
optimo mihi ipsi hoc honoris tantummodò, ut è pecunia Po-
lycratis sex demum talenta peculiariter mihi cedât. Et præ-
terea Iouis liberatoris (cui ego templum extruxi) sacerdo-
tium tam meis in perpetuum liberis, quam mihi, qui liberta-
tē uobis resitui. Hæc Mæandrius à Samiis postulabat. Tunc
eorum quidam surgens: Tu uerò, inquit, indignus es, qui nos
bis imperes, tu qui malus extitisti, ac funestus: sed dignus po-
tius, qui pecuniarum, quas interuertisti, rationem reddas.
Hæc Telesearchus, ita enim uocabatur, dixit, quod inter ci-
ues erat experta uirtutis. Quæ Mæandrius in animum acci-
piens, reputansq; fore, ut si dominatum ipse deponeret, alius
quispiam in eius locum tyrannus constitueretur, non depo-
nendum sibi dominatum statuit, sed in arcem regressus, ac-
citus unumquenque eorum, tanquam rationem pecuniarū
redditurus, comprehendit, alligauitq;. Post hæc, dum hi in
uinculis sunt, Mæandrius morbo corripitur: quem decessu-
rum credens frater eius, nomine Lycaretus, quo facilius Sa-
mi rerum potiretur, omnes uinctos interemit. Neque enim
uidebantur uelle liberi esse. Igitur ubi in Samum peruenere
Persæ Sylofontem reducentes, nemo aduersus eos manum
lepauit. Atque hi qui contrariæ Mæandrio factionis erant,
deditionem se facere uelle dixerunt: quin ipse Mæandrius
ex insula discedere. Approbante hæc Otane, atque inito for-
dere eminentissimū quique Persarum positis sellis è regione
arcis sedebant. Erat Mæandrio germanus ueraciusculus,
nomine Charileus, qui quod delinquere solebat, in superter-
raneo loco erat alligatus. Hic cum audisset, quæ agebatur,

Telesear-
chus.

tur, & per specum suspiciens uidisset Persas quietè sedentes, uociferando dicebat, uelle se in colloquium uenire Meandrii. Eum audiens Meandrius, iussit solutum ad se adduci. Ubi adductus est, confestim conuiciando maledicendoq; illi suadebat, ut Imperium daret in Persas. Hæc, inquit: Metu ô deterrime uirorum, qui sum tuus frater, quiq; nihil uinculis dignum peccaui, in superterraneo carcere alligandum putasti. Persas autem, quos cernis te adorientes, atq; extorrem facientes, ultum ire non audes tam faciles tibi ad capiendum? Quos si tu reformidas, præbe mihi auxiliares tuos, ut istos ob suum huc aduentum ulciscar, paratus te ipsum ex insula amittere. Hæc Charileus. Quem sermonem Meandrius admisi, quantum ego sentio, non quia eò insipientia uenisset, ut putaret suas uires regijs superiores esse: sed quia inuidens Sylofonti, si ciuitatem, & integram, & sine labore esset accepturus, maluerit res Samias debilitari. Persis irrita tis, atq; ita tradi: probè intelligit, Persas prius iniuria lacepsitos, scituros esse in Samios, & sibi tutum ex insula excessum esse, quandocunq; uellet. Foderat enim sibi occultum cuniculum, ex arce ferentem ad mare. Itaq; ipse quidem Meandrius è Samo profectus est, Charileus autem armatis cunctis auxiliarijs, patefactisq; portis, egreditur in Persas, nihil tale expectantes sed omnia pacata existimantes. In hos Persas, qui sellas attulerant, & plurimi momenti erant, dato impetu auxiliarij grassantur. Dum hæc isti agunt, ceteræ Persarum copiae auxilio ueniunt: à quibus repulsi auxiliarij, rursus in arcem se recipiunt. Otanes Imperator cernens, tantam cladem accepisse Persas, etsi memòr erat præceptorum Darij, dum ipsum mittebat, ne quem Samiorum, aut occideret, aut caperet, sed insulam immunem malorum Sylofonti traderet: tamen horum præceptorum oblitus est, iussitq; milites,

Otanes
Da-
rii præ-
ceptorū ob-
litus.

ut quæque Samium adipiscerentur, occidere, uiros pariter,
 & pueros. Tunc pars copiarum arcem obsidet, pars obuium
 quæque sine discrimine trucidat, tam in delubris, quàm ex-
 tra delubra. Mæandrius è Samo profugiens. Lacedæmo-
 nem nauigauit. Eò ubi peruenit, habens, quæ in discessu
 exportauerat, dat negocium famulis, ut pocula argentea, &
 aurea proponant. Dum illi ea promunt, interea ipse Cleo-
 menem Anaxandridæ filium, Spartæ regem, colloquendo
 deducit ad ædes suas. Cleomenes, ubi pocula inspexit, præ
 admiratione admonitus fuit. Mæandrius eum iubere, quæ-
 cunque liberet, illinc asportare. Idq; cum etiam atque etiã
 Mæandrius diceret, tamen Cleomenes uirorum iustissimus
 extitit: qui ea, quæ sibi donabantur, recipienda non puta-
 uit. Sed cum sensit eadem nonnullis ciuium Mæandrium
 elargiri, quomodo puniri deberet excogitauit. Aditis enim
 ephoris, hoc est, tribunis plebis, ait, satius esse Spartæ hospi-
 zem Samium è Peloponneso ablegari, ne cui Spartanorum,
 aut ipsi aut alij, cuiuspiam persuadeat fieri malum. Illi Cleo-
 menem obsequentes Mæandrium ablegarunt. Persæ ubi di-
 ripuere Samum, Sylofonti tradiderunt, uiris desolatam. In-
 teriecto tamen tempore Otanes Imperator frequentem in-
 eolis effecit, è uisione per quietem morbo correptus, quo la-
 borauit circa pudenda. Dum Samum nauticus proficisci-
 tur exercitus interea Babylonij rebellauerunt, rebus probè
 admodum comparatis. Nam quandiu Magus imperauit,
 & septem coniurati rem aggrediuntur, per hoc omne tem-
 pus, & per occasionem rerum turbatarum, se ad ferendam
 obsidionem instruxerunt, & in his apparandis usque latue-
 runt. Verum ubi è professu descuiuerunt, hæc sibi facien-
 da statuerunt. Matres expellunt: mulierum unam, quam
 sibi quisque uoluit, è domesticis delegit, & hanc ad panem
 sibi

Samus Sy-
 losonti tra-
 ditur.

Cleome-
 nes rex
 Spartæ.

Strabo in
 14. tradit
 Samū ho-
 minib. ui-
 duatā, Sy-
 losontis o-
 pera acer-
 bius impe-
 rantis.

Babylonij
 rebellantes
 mulieres
 strangulā.

sibi faciendum : ceteras in unum contractas strangulant: hoc idcirco facientes, ne rem frumentariam ipsoꝝ illa absumerent. His rebus cognitis, Darius aduersus eos contractis omnibus copijs contendit. Eò postquam peruenit, urbem obsidione cingit. Sed illi nihili pendere obsidionem. Nam consensu propugnaculis, tripudiare, probraque ingerere Dario, atque exercitui: quorum quidam ita inquit: Quid istic desidetis Persæ, quin potius ascenditis, tunc expugnaturi nos, cum pepererint mulæ. Hoc quidam Babyloniorum dicebat, credens nunquam parere mulam. Anno, ac septem mensibus in obsidione consumptis, iam Darium atque uniuersum exercitum tadere, quod Babylonios expugnare non posset, licet aduersus illos omnia machinamenta, atque omnes insidias expertus, cum alias, tum illas, quibus eosdem Cyrus expugnauerat. Omnia hæc frustra fuerunt, quia Babylonij uehementer excubijs incumbabant. Sed cum ne sic quidem capi possent, uicesimo quam circumuallati sunt mense, Zopyro Megabyzi filio, ami è septem, qui Magum sustulerunt, hoc contigit portentum, ut quædam mularum eius, quæ frumentum subuectabant, pepererint. Quod ei renunciatum, cum non crederet, ipse factum inspicere uoluit. Eo uiso, uetuit seruos cuiusdam rem aperire, reputans illius Babylonij uerba, qui inter initia dixisset, postquam mulæ peperissent, fore ut mulari expugnarentur. Ex hac fama Zopyro uisa est expugnabilis Babylon. Diuino enim numine, et illum locutum, et suam mulam esse enixam. Igitur ubi uisum est, fatale esse iam Babylonem capi, aggressus Darius sciscitatus est, nunquid perquam magni faceret, expugnare Babylonem? Audiens perquam magni ab illo fieri, aliud consultat, quo modo ipse foret urbis expugnator, et suum hoc opus (beneficia enim apud Persas permultum ad incrementa honorum consequenda

Mula par
tus.

Theophrastus tamē
mulas uol
go parere
in Cappa
docia di
cit. Vide
Pliniū in
8. lib. cap.
44.

sequenda ualent.) Eoq; nemini expromens, se suffecturum rei faciendæ, si seipsum cum mutilasset, ad hostes transfugeret: sese deformissima mutilatione affecit, prorsus cum id minimi faceret. Quippe nares sibi præcidit, auriculasq; comam deformiter circumtondit, plagas imposuit, atq; ita ad Darium perrexit. Quem ille intuens, iurum, scilicet, spectatissimum sic truncatum, adeo grauitè tulit, ut exiliens è folio, exclamaret, interrogando, quis eum ob quod facinus mutilasset. Ad eum respondens Zopyrus: Nemo, inquit, rex præter te, cuius tanta potentia est, ita me potuisset afficere. Neque alienus quispiam hoc mihi fecit, sed ipse ego: quod indigno animo fero, Assyrios Persis illudere. Cui rex: O uirorum miserrime, inquit, turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisti, inquit, propter eos, qui obsidentur, temetipsum indignè lacerasse. Nunquid o demens te mutilato, protinus hostes deditionem facient? Quid in teipsum laniando sensus amisisti? Ad eum Zopyrus: Si, inquit, tecum communicassem, quæ eram facturus, tu me non permisisses. Nunc memet ego adhibens in consilium, id feci. Itaque iam Babylonem capiemus, nisi tu tuis parces. Ego enim ita uisum, ad muros ut transfuga fugiam: dicãq; ad illos, me hæc abs te esse passum: & ut opinor, ex hoc corporis habitu fidẽ eis faciens, consequar exercitus præfecturam. At tu decimo die, quàm muros fuero ingressus, mille milites ex eo genere, cuius amissione nihil admodum damni fiat, colloca aduersus portam, quæ uocatur Semiramidis. Rursus interiectis septem diebus, colloca duo millia ad portas, quæ dicuntur Niniurum. Atq; tertio, uiginti diebus interiectis è regione portarum, quæ dicuntur * Chaldeorum, alios statue, numero quatuor millia, dum neq; priores, neq; posteriores habeant, quo se defendant, præter gladios: hæc tantum sinas eos habere.

Zopyrus
ipse se mu-
tilauit.

Græcè τα-
μέ legitur
χαλδαιῶν
ωρ.

Zopyri u
frū ad Ba-
byl. profu-
gium.

habere. Post diem uicesimum reliquas copias iube rectā mu-
ros undiq; subire. Verū ad portas, quæ Belides, ac Cissia
uocantur, Persas mihi statuito. Etenim, ut ego sentio, Ba-
bylonij mihi, qui magna opera ediderim, committent, cum
alia, tum uerò poetarum clauēs. Illinc mihi atque Persis tu-
ra erit operam nauare. Hæc ubi mandauit, ad muros perre-
xit, subinde respectans tanquam uerè perfuga. Eo conspe-
cto, qui in turribus ad id disposui erant, deorsum decurre-
runt, & alteram portam aliquantulum reclinantes, sciscita-
bantur quisnam esset, & cuius rei indigens ueniret. Cumq;
hic dixisset se Zopyrum esse, & se ad illos transfugere, eum
ad Babyloniorum magistratus deduxerunt. Ante quos ubi
stetit Zopyrus, conditionem suā miserebatur, referens à Da-
rio se passum, quæ à semetipso passus esset: idq; ob eam cau-
sam, quòd suasisset illi discedere cum exercitu, quoniam nul-
la uia ostenditur urbis expugnandæ. At nunc, inquit ad uos
uenio Babylonij, futurus uobis in maximo bono, Dario au-
tem, & copijs eius maximo malo. Neque enim, quòd ita me
mutilauit, feret impunè, cum habeam exploratos omnes con-
filiorum eius exitus. Hæc Zopyrus commemorabat. Quem
Babylonij utiq; uirum apud Persas spectatissimum cernen-
tes, naribus atq; auribus priuatum, uibicibus, ac sanguine
conspersum sperantes omnino uerè loqui, & ad ipsos uenire
socium, inducti sunt ad permittenda ei, quæcunque postu-
lasset. Ille postulauit copias militum, quas ut accepit, perfe-
cit ea, quæ cum Dario composuerat. Siquidem decimo die
eductis Babyloniorum copijs, mille Darianos, quos colloca-
ri primus mandarat, circumuentos trucidauit. Eum Baby-
lonij aduertentes consentanea uerbis facta præstare, maio-
rem in modum lætabantur, parati omni iure homini parère.
Iste rursus interiectis diebus, de quibus erat conueniunt, cū
delectis

delectis Babyloniorum egressus, duo millia Darienorum militum interfecit. Babylonij cernentes hoc alterū opus, nihil aliud, quā Zopyrum in ore habere, eum laudibus tollere. Hic rursus constitutis diebus intermissis, ad prædictum locum copias educit, circumuentāq; quatuor millia occidit.

Quo tertio opere edito, Zopyrus apud Babylonios erat omnia, ita ut & dux exercitus, & murorum custos declaratus fuerit. Vbi uerò è composito Darius copias undiq; muris admouit, ibi Zopyrus omnem dolum patefecit. Nam cum Babylonij conscensis muris copias Darij adorientes arcerent, ipse apertis Cissijs, ac Belidibus portis, Persas in urbem introduxit. Quod factum, qui Babyloniorum uidebant, hi in puluinar Iouis Beli confugerunt. Qui non uidebant, hi in suo quisque loco permanserunt, donec, & ipsi se proditos intellexerunt. Ita Babylon iterum capta est. Qua potitus

Babylō secundo capitur.

Iouis Belii puluinar.

Darius muros eius circumcidit, & portas omnes amolitus est: quorum neutrum Cyrus fecerat, prius eidem à se capta. Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixit, data cæteris uenia urbem incolendi. Atque ut iidem uxores haberent, unde succresceret soboles, prouidit. Nam fœminas Babylonij (ut superius demonstratum est) rei frumentaria consulentes strangulauerant. Itaque Darius uicinis undique populis negocium dedit, ut fœminas Babylonie representarent pro iniuncto quisque numero. In summa igitur quinquaginta millia fœminarum conuenerunt. Ex quibus, qui sunt Babylonij, originem duxerunt. Darij iudicio nemo Persarum Zopyri præstantia facta supergressus est, neque eorum, qui prius, neque eorum, qui posterius existerunt, præter unum Cyrum, cui nullus unquam Persarum se dignum, qui compararetur, existimauit. Ferturque Darius hoc dictum sæpenumero usurpasse, præopta

surum

X
 turum se Zopyrum nihil esse cladis passum, quam uiginti
 sibi Babylones, præter illam, quam haberet, acquiri. Eum
 Darî cele
 bre de Zo
 pyro elat-
 gium, tamen egregiè remuneratus est, cùm dando quotannis, quæ
 apud Persas sunt honorificentissima, atque alia permulta:
 tum tradita Babylone immuni, quoad uiueret, in peculia-
 rem portionem. Fluius Zopyri filius fuit Megabyfus: qui
 dux exercitus exitit in Aegypto aduersus Athenien-
 ses, & socios. Atque huius Megabyfi filius fuit
 Zopyrus ille, qui ad Athenienses
 transfugit à Persis.

HERO.

HERODO. TI HALICARNAS. SEI HISTORIARVM

Liber IIII.

Qui inscribitur

MELPOMENE.

Post Babylonis expugnationem, Darius ad ^{Darij la} uersus Scythas fecit expeditionem. Nam ^{Scythas} cum floreret uiris Asia, & magno pecunie ^{expeditio} prouentu, cupido incescit ei Scythas ulciscē di: quippe qui priores iniuriam intulissent, ingressi Mediam, & his qui occurrerant praelio uictis. Etenim Scythae (quemadmodum superius à me dictum est) 32 annos superiori Asia imperitauerunt. Siquidem persequentes gentem Cimmeriam, ingressi Asiam, abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum aduentum Asiam obtinuerāt. Scythas, cum 28 annos peregrè abfuissent, in patriam reuertentes, excepit non minor, quàm Medicus fuerat, labor. Offenderunt enim non exiguum exercitum contra ipsos uenientem. Vxorēs namq; eorum diuturna uirorum absentia ad seruos accesserant uisu orbatos. Orbant autem Scythae seruos omnes: lactis gratia, quod potant, ita id faciētes: Sufflatoria osse a fistulis simillima sumuntur, eaq; genitalibus equarum imposita ore inflantur. Hoc alijs facientibus, alijs aquas emulgent. Hoc ideo se facere aiunt, quòd uenae equarum sufflatae implentur, & mammae descendunt. Posteaquā emulxere lac, in concaua uasa lignea diffundunt. His cit-

De his listi

Setui Sey
tharū qua
re oculis
orbentura

Hic Asia hodi
Hybernarū m
est in multitudine
uaccis.

R

cumla

Ludis e-
mulgendi
modus a-
pud Scy-
thæ.

cūque i cæci, lac agitant. Cuius quod summū est delibatur,
preciosi. q̄ habetur: uilius aut quod subsidit. Huius rei gr̄a
Scythæ quicūq; capiunt, uisu orbant. Non enim agricul-
tores sunt, sed pastores. Ex his igitur seruis ac mulierib. Scy-
tharum progenita est iuuetus: quæ suorum natalium cōditio-
ne cognita, obuiā perrexerit his, qui reuertebantur ē Medis: &
primū regionē interserpit ducta lata fossa, quæ à Tauricis
montib. pertingebat ad Maotim paludē omnium maximam.
Deinde in his cōsistens, Scythis introire conantib. repugna-
bat. Septē cōmissa pugna, cū nihil tamen Scythæ proficeret,
quiddā ex eis inquit: Quidnā rei facimus uiri Scythæ, cū no-
stris ipsorum seruis dimicantes: qui & cū interficimur, ipsi pau-
ciores efficimur: & illos interficiēdo, pauciores. Deinceps im-
perabimus: mihi uidetur hastis arcubusq; omisis, sumenda
flagella, quib. equos uerberamus, & ad illos propius eundū.
Nam quoad uident nos arma habentes, arbitrat̄ur se simi-
les nobis, atq; ē similib. esse: ubi nos pro armis uerbera tenen-
tes uiderint, tunc se nostros seruos esse intelligentes, atq; id
agnoscentes nō perstabunt. Hoc Scythæ cum audissent, ita
sibi faciendū putauerunt. Quia ex re percussi illi, pugnae im-
memores fugā capefferūt. Ita Scythæ imperio sunt Asiæ po-
riti: & rursus à Medis eiecti, ad terrā suā hunc in modū re-
uersi. Hac de causa Darius ulciscendi cupidus, cōparauit
exercitum. Scythæ gentem suā omnium nouissimā esse aiunt,
idq; hoc modo extitisse: Virū quendā in hac terra, cū deser-
ta esset primū fuisse, nomine Targitaū & eius parētes (quod
tamen mihi nō probatur) Iouem Borysthenis fluij filiā. Ta-
li genere ortū aiunt: Targitaū, eiu. q; treis liberos fuisse, Li-
poxam, Arpoxam, & nouissimū Colaxam. His regnantib.
demissa exiluit in Scythicā regionem ex auro facta aratrum
cum iugo, securim, phialam: Quæ cum primus omnium in-

spexisset

Scythæ se
Brium con-
allium.

Scytharū
origo.

spexisset natu maximus, accessisse, & iidē animo illa sumere
 di: sed eo accedente, aurum arsisse. Hoc digresso secundum
 accessisse, & iidem aurū arsisse Ambobus ab ardenti auro
 summotis, tertio loco, cum minimus nati accedret, aurum
 fuisse extinctum, & ab illo deportatū. Ea q̄ re maiores fra-
 tres animaduersa, totum regnum ad minimum detulisse. Et
 a Lipoxai quidem progenitos esse Scythas, quæ genus Au-
 chata appellantur. Ab Arpoxai uerò, qui medius fuit, eos q̄
 Catiari & Traspios nominati s̄, & omnib. nomen esse Scolo-
 tis regis cognomen. Sed Scythas Græci appellauere. Hunc
 in modū se exiisse Scythæ memorant, & ex quo extiterunt
 à primo rege Targitao, usq̄ ad Darij aduersus ipsos transi-
 tum, annos omnino mille non amplius fuisse. Aurum uerò
 illud sacrum in primis custodire à regib. platariq̄ maiorib.
 hōstijs, & adiri quotannis solenniter & qui aurū sacrum ha-
 bet, die festo dormire sub dio, & eum nunquā perennare: &
 ob id dari ipsi tantum soli, quantum uno die uectus equo per-
 agrare potest. Et cum regio sit ingens Colaxain consituisse
 trifarium filijs suis regnum. Vnum quidem (quæ maxima
 portio est) ubi aurum asseruatur. Superiora autem ad uen-
 tum aquilonem uergentia, ultra quā regionem nulli inco-
 lere possint, neq̄ prospicere, neq̄ transire propter interfusa
 pennas. Pennis enim tum terram tum aërem oppletum esse:
 & has præsepire uisum. Hæc Scythæ de seipsis, pariter ac de
 regione superiore narrant. Sed Græci, qui Pontum incolunt,
 ad hunc modum: Herculem Geryonis uaccas agentem, in
 hanc peruenisse terram, quæ deserta esset, quam nunc Scy-
 thæ incolunt. Geryonem autem habitasse extra Pontum, in
 terra, quam Græci uocant insulam Erythiam, cōtra Gadē,
 quæ sunt extra columnas Herculis in oceano Oceanū uerò

Aurum
 sacrum

Hercule
 Geryonis
 uaccas

ab ortu solis incipientem, circumfluere terram, uerbis quidem affirmant sed re tamen non demonstrant. Illinc Herculem cum ad regionem, quæ nunc Scythica uocatur, uenisset, subtracta sibi pelle leonis obdormisse (deprehenderat enim cum uehemens pluuia, & gelu) & dum dormit, interea equas eius à curru pascentes, diuina quadam sorte amotas, non comparuisse. Eas experrectus cum indagaret, omnem regionem collustrans, tandem in terram quæ dicitur Hylæa deuenisse ibiq; in antro quandam inuenisse uirginem ancipitis naturæ, huminæ ac serpentinæ: superne quidem femora

Fœmina se rum tenuis fœminam, inferius autem uiperam. Eam conspicit
uiperam. catum Herculem atq; admiratū interrogasse, nuncubi suas equas errabundas uidisset? Illamq; respondisse, se quidem illas habere: sed non prius reddituram ei, quàm cum ipsa coisset: Herculem sub ea mercede cum fœmina concubuisse. Sed cum illa differret reddere equas, cupida diutissimè cum Hercule concumbendi, & hic cuperet receptis equis abire, ad postremum illis redditis mulierem dixisse: Has ego tibi equas, quæ huc uenerant seruauī, tu earum seruatarū pretium mihi persoluiſti. Concepi enim ex te filios tres: qui ubi adoleuerint, expone quid facere debeam, nunquid hic habere domicilium (nam ipsa huius regionis imperium teneo) an ad te mitti. Hæc percontatæ respondisse: Posteaquàm eos in uirilem ætatem adoluisse uideris si ita facies, non delinques: Quem animaduertes eorum hunc arcum ita tendentem, & hoc balteo ita percinctum, eum tu huius regionis incolam effice. Qui autem his operibus, quæ mando, non erit par, eum hinc ablegabis. Hæc exequendo & ipsa lætaberis. & præceptis meis obtemperaueris. Atq; ita locutum Herculem, tetendisse alterum arcū (duos enim gestabat) & baltheum præmonstrasse, atq; utrunq; mulieri tradidisse et.

cum

cum & balteum, qui balteus in commissura haberet, aureâ
 phialam: & his donatis abiisse. Illam pueris natis nomina
 imposuisse, uni Agathyrso, sequenti Gelono, nouissimo Scy
 thæ. Et cum in uirilem ætatem adoleuerunt, eandem man
 datorum memorem illa peregrisse: & duos quidem filiorum
 Agathyrsum ac Gelonum, qui proposito certamini non suf
 fecissent à matre ablegatos è regione excessisse: Scytham
 uerò, qui rem compleisset, ibidem remansisse: & ab hoc, rege
 progeneratos deinceps reges Scytharum: eoq; ab illa phia
 la Scythas ad hanc usq; ætatem phialas in balteis ferre: &
 id solum Scythæ matrem excogitasse. Hæc Græci qui ha
 bitant Ponto, referunt. Pertur & alius sermo, ita habet, cui
 ipse præcipue assentior: Scythas pecuarios qui Asiam inco
 lunt, cum à Massagethis bello uexarentur, Araxe transmis
 so, in Cimmeriam abiisse. Nam regio, quam nunc Scythæ in
 colunt ea fertur olim fuisse Cimmeriorum. Sed inua lenti
 bus Scythis Cimmerios cum deliberarent, ut qui magno in
 uaderentur exercitu, in sententia discrepasse, hinc reges, in
 de plebem, utraq; quidem ualida, sed regum meliore. Nam
 populus sentiebat abstinendum bello, nec oportere cum mul
 tis adire periculum: reges autem pro regione cum inuasori
 bus dimicandum. Ita cum neutris alteri obtemperare uellent,
 & populares censerent sine prælio demigrandum, tradita in
 uasoribus regione, reges in sua potius patria occumbendū,
 nec unâ cum plebe fugiendum, reputantes quot bona habu
 issent, & quorū mala euidentia habituri essent patria profu
 gi: hæc illi è diuerso sentiētib; inter se decertasse, utrosq;
 numero pares & omnes qui mutuis ictib; concidissent, fuisse
 à plebe Cimmeriorum sepultos ad flumen Tyram, quorum
 adhuc sepulcrum extat. His humatis, ceteri è regione mi
 grarunt: quam desertam superuenientes Scythæ occupauē.

Agathyr
 sus.
 Gelonus.
 Scythæ.
 Phiala in
 balteis Scy
 tharum.

Cimmerij.

17. Extātq; adhuc in Scythia tū murū Cimmerij tū portoria
 Cimmeria, tū loco cuidā nomen Cimmerio, tū Bosphorus, q;
 Cimmerius appellatur. Cōstat aut Cimmerios in Asiā fugisse
 Scythas, quōd Cherfonnesum condiderunt, ubi nunc Si-
 nōpe Græca urbs sita est. Apparet etiam Scythas in illis pō-
 sequendis Mediā intrasse, uia aberrantes. Nam Cimmerij
 quidem fugientes iter semper secundum mare tenebant: Scy-
 thæ autem eos ad dexterā Caucasum habentes insequēban-
 tur, ingressi Mediā, itinere in mediterranea conuerso. Alia
 quoq; fertur communis Græcorum barbarorumq; narratio.

Aristeus quidam Proconnesius uersificator, Castrobij filius,
 memorat se Phæbo instinctū, uenisse ad Issedonas: & supra
 hos incolere Arimaspos homines unoculos: & item su-
 pra hos esse gryphas, qui aurum asseruent: ac supra
 hos esse Hyperboreos, i. superaquilonares, ad mare perti-
 nentes. Hos autem oēs, præter Hyperboreos, Arimaspis au-
 tiquis assidue finitimis bellum inferre, & ab Arimaspis ex-
 terminari Issedones, ab Issedonib; Scythas, à Scythijs uexa-
 tos Cimmerios, qui ad australe mare incolēbant, regionem
 relinquere. Itaq; ne Aristeus quidem cum Scythijs de ea re-
 gione consentit: qui unde fuerit, qui hæc retulit dictum est
 à me. Dicitur item, quānam de eodem uiro, in Proconne-

18. Aristeo so & Cyzico audierim. Aristeuū aiunt, qui nullo suæ ciui-
 tatis esset inferior genere, ingressum in Proconneso fullonē
 cam officinam decessisse: fullonemq; occlusa officina, abisse
 denunciatum rem propinquis defuncti. Dissipatoq; iam per
 urbem rumore, Aristeuū esse uita functum, superuenisse
 sermoni de hac re disputantium quendam Cyzicenum, ex
 urbe Artacia profectum. qui diceret sese fuisse congressum
 cum Aristeo apud Cyzicum, atq; collocutum. Et cum id

iste

Iste contendendo asseueraret, propinquos mortui ad fullo-
 niam præstò fuisse, habentes quæ ad efferendos homines pen-
 tinent. Aperta domo, Aristæum nec uiuum apparuisse, nec
 mortuum septimoq; deinde anno, cum in Proconneso appa-
 ruisset, eos uersus fecisse, qui nunc à Græcis Arimaspei uo-
 cantur: quib; cōdiuis, rursus euauisse Hoc ille ciuitates cō-
 memorant: quod scio cōgruisse cum Metapontinis, qui sunt
 in Italia 340. annis postquā iterū euauit Aristæus, quem
 admodum coniiciens, & in Proconneso. & apud Metapon-
 tinos inueni Metapontini aiunt, Aristæū cū apud ipsos apa-
 paruisset, iussisse aram Apollinis extrui, quæ cognomen ha-
 beret Aristæi Proconnesi: & iuxta eam erigi statuam, quod
 diceret Apollinem ad eos solas ex Italicis in ipsorum terram
 uenisse, illum se affectante. Et qui nunc Aristæus esset, tum
 Deum affectatur, tum fuisse coruum: & hæc locutum, è con-
 spectu abisse. Eoq; aiunt Metapontini se Delphos ad Deum
 misisse sciscitatum, quodnam illud hominis esset proloquiū,
 sibiq; iussisse Pythiam, ut dicto audieret essent. Melius enim
 cū illis actum iri, si parerent. & hæc se admittentes perfeciso
 se. Et nūc statua extat cognomine Aristæi iuxta aram ipsam
 Apollinis, in foro extructam, circumstātib; utrinque lau-
 ris. Hæc hætenus de Aristæo. Regionis aut, de qua nos dice-
 re instituerāmus, quæ nā sint ulteriores, nemo exploratum ha-
 bet. Neq; enim id ego ab aliquo audire potui, qui se diceret
 nosse, quod ipse uidisset. Ac ne Aristæus quidem ipse (cuius
 paulò antè feci mentionem) in his quos fecit uersib; ait se ut-
 tra Issedonas processisse: sed ulteriores fando sibi esse cogni-
 ta, quod Issedones diceret ista commemorare. Verum nos,
 quoad lōgissimè rem inuestigare potuim; omni referemus.
 Ab emporio Borysthenitarum (hoc enim ex maritimis totius

Arimaspei
 uersus.

Aristæi Pro-
 connesi.

Borystheni-
 tarum em-
 porium.

Gallipidæ. Scythiæ est maximè medium) primi incolunt Gallipidæ, qui sunt Græcoscythæ, id est, è Græcis facti Scythæ, super hos aliud genus eorum, qui uocantur Halixones. Horum utriq; cum in cæteris seruant ritû Scytharum tum in serendo atq; uescendo cepe alio, lente, milio. Supra Halixones incolunt Scythæ aratores, qui non ad panē conficiendum serunt triticum, sed ad illud torrendum. Supra hos incolunt **Neuri,** quorum tractus, qui ad Aquilonem uergit, quantum nos scimus, uastus est. Atq; hæ quidem nationes iuxta flumen Hypanim colunt, ad occidentalem partem Borysthenis. Verū, transmissio Borysthene à mari in primis est Hylea, Dehinc habitant Scythæ agricolæ, quos Græci, qui sub Hypane incolunt, Borysthenitas appellant; ipsi uerò se Olpiopolitas. Hi igitur agricolatores Scythæ colunt eum quidem tractû qui uergit ad auroram, trium dierum itinere pertingentes ad flumen nomine Panticapem: eum uerò qui ad uentum aquilonem, undecim dierum nauigatione Borysthenem uersus. Nam tractus, qui ulterior est, in multum sanè spacij desertius est. Vltra quam solitudinem Androphagi habitant, id est uirorum carne uescentes separata natio, ac nequaquã Scythica, Et supra hos uasta iam proculdubio omnia: nec ulla gens quantum nos scimus. At horum Scytharum, qui agricolæ sunt, plagam quæ ad auroram uergit, transmissio flumine Panticape, Nomades, id est, pecuarij Scythæ incolunt, neq; ferentes quicquam, neq; arantes. Nuda arboribus

Androphagi.

Nomades. est omnis hæc plaga præter Hyleam. Nomades isti incolunt tractum quatuordecim dierum longitudinis, auroram uersus, ad Gerrhum usq; flumen. Trans Gerrhum autem sunt ea quæ uocantur regia, & Scythæ optimi pariter & plurimi, & qui suos seruos esse cæteros Scythas arbitrâtur: à meridie quidem ad Tauricam regionem pertingentes aurora uerò

però ad fossam, quam duxerunt illi, qui ex cecis geniti fu-
 erant, & ad emporium paludis Maotidis, quod uocatur Cre
 mini, id est, prærupia. Quorum pars ad flumen Tanaim per
 rigitur. Quæ superiora sunt aduentum aquilonem Scythæ-
 rum regionum, eo incolunt Melanchlæni, alia non Scythica
 gens. Et supra Melanchlænos paludes sunt, & deserta homi-
 nibus regio, quantum nos scimus. Trans flumen autem Ta-
 naim non est regio Scythica, sed prima Laxiorum, Sauro-
 matarum, qui à secessu Maotidos paludis incipientes, inco-
 lunt tractum qui spectat aquilonem, itinere dierum quindecim,
 uacuum prorsus arboribus tam agrestibus quam fructi-
 feris. Supra hos habitant (quæ secunda portio est) Budini,
 terram colentes totam omni arborum genere frequentem.
 Supra Budinos aquilonem statim excipit solitudo octio die-
 rum itineris. Post hanc solitudinem declinando potius ad uen-
 tum subsolanum, incolunt Thyssagetae, natio copiosa, & pro-
 pria, & è uenatu uisitans. His contigui, & in eisdem habi-
 tantes locis his, quibus nomen inditum est Irycæ, & ipsi è ue-
 natione uisitantes, hunc in modum: Conscensis arboribus,
 quæ per omnem regionem frequentes sunt, insidiantur: Sim-
 gulis adest canis, uem equus, in uentrem cubare edoctus hu-
 milius, subsidendi gratia. Vbi quis ab arbore feram uiderit,
 sagittâq; percusserit, conscenso equo illâ persequitur, comitante
 cane. Super hos qua uergit ad aurorâ, incolunt alij Scythæ,
 qui à regijs Scythijs deficientes, ita in hunc locum peruene-
 runt. Ad hos usq; Scythas omnis regio Scythica est campe-
 stris, & spissi soli. Reliqua hinc lapidosa atq; salebrosa. Cu-
 ius regionis magno transmissio spacio, incolunt sub excelsio-
 rum montium radicibus hi homines, qui ab ipso natali di-
 euntur esse calui, mares pariter, & feminae, simis quoque
 paribus, & ingenui mento, propriæ quodam oris sono, Scy-

Cremal.

Melanch.
læni.Laxi.
Saurema-
ta.Venandi
modus.Calui à
natali.

**Ponticum ar-
boris genus.**

thicam gestantes uestem, ex arboribus uelutantes, cui generi arboris nomen est Ponticum, magnitudo ferè eadem quæ sicco, fructus fabæ similis, instarq; nuclei habet. Id ubi mæte est, uestibus exprimunt, & quo ab eo crassum, & nigrum desu-

**Aschy liquoris
genus.**

it, nōmine Aschi, id aut lingunt, aut lacte commixtum, potant. Ex ipsius quodq; crassitudinis fece massas ad esum cōponunt. Neq; enim multum est eis pecorum, utpote non studiis rei pecuariae. Sub arbore quisq; cubat, per hyemem quidem, arbore pileo albo, firmoq; contectus: per æstatem uerò, sine hoc pileo. His nemo mortalium iniuriam infert. Sacri enim dicuntur esse, nihilq; Martiorum armorum possident. Eidem finitimorum controuersias dirimunt. Ad quos quisquis confugit, is à nemine læditur. Nomen eis est, Argip-

Argippui.

pei. Ad hos usq; caluos ingens quoquò uersus prospectus est regionis & gentium, quæ in conspectu sunt, ex Borysthenis, atq; ex alijs Ponticis emporijs. Scythæ, qui ad hos cōmēant, per septem interpretes, totidemq; linguas perueniunt. Florum tenuis notitia rerum habetur. Quod supra caluos est, nemo pro comperto referre potest. Nam montes editi, atq; prærupti transitum interdicunt, quos nemo transcendit. Hi tamē calui refrunt, quæ apud me fidem non habent, incolæ mon-

Capripedes.

tes ab hominibus Capripedibus: quos ubi transieris, esse alios, qui senos menses dormiant, quod ego in primis nō admitto. Sed tractum illum qui ad auroram caluis est, ab Issedonibus habitari sine ambiguitate compertum est. Ille uerò superior, qui uergit ad aquilonem, tam Issedonibus, quàm caluis ignotus est, nisi quatenus isti ipsi dicunt. Issedones talibus moribus uti feruntur. Quoties pater alicui decepsit, omnes eius propinqui pecora adducunt: quæ ubi maculae sunt, consideruntq; concidunt, & mortuum patrem illius, quo in conuiuium accipiuntur, commixtisq; omnibus carni-

**Issedonum
mores.**

bus

bus, conuiuium exhibent. Caput cum defuncti denudatum,
 purgatumq; inaurant, eoq; pro simulacro utuntur, agentes
 illi quotannis maiores hostias, caeremoniasq;. Hæc filius pa-
 tri facit, quemadmodum Græci natalitia. Dicuntur præterea
 et hi ipsi esse, et ipsorum uxores per a quæ fortes, ac ui-
 ri. Hi, et ipsi cognoscuntur. Quod supra hoc est, ibi aiunt
 Issedones esse homines unoculos, et gryphes auri custodes.
 Hoc ab eis acceperunt Scythæ, à Scythiis nos cæteri acce-
 ptum, uerum putamus, ac Scythicè eos appellamus Arima-
 spos. Nam arima Scythæ unum uocant, spu uerò oculum.
 Omnis autem quam dixi regio, aded infestatur hyberna se-
 uitia, ut octo mensibus tolerari non possit: tantum illic gelu
 est. Sicubi aquam effundas, non facies ibi lutum: facies au-
 tem, si ignem accenderis. Ibidem quoq; mare glaciatur, et
 omnis Cimmerius Bosphorus, super quam glaciem, omnes,
 qui intra fossam incolunt Scythæ, exercitus ducunt, et plau-
 stris agunt trans mare, usq; ad Indos. Ita uis hyberna octo
 mensibus perstat, quatuor tamen mensibus reliquis frigora
 illis sunt. Vbi etiam aliam, quam in cæteris regionibus, con-
 ditionem habet hyems. Nam cum tempus pluendi est, nihil
 ibi, quod sit ullius momenti, pluit. Aestate plueri non cessat.
 Quæmetiam tonitrua, cum alibi, tum ibi nulla existunt, æstas
 nubila est: hyeme si fiant tonitrua, pro ostento habetur. Ter-
 ramotus in Scythia si existat, seu æstate seu hyeme, tãquam
 prodigium admirantur. Eam uim hyemis equi perferunt,
 muli, asiniq; ne incipientem quidem ferunt, cum tamen alibi
 stantes in gelido equi labefiant, asini uerò, ac muli durent.
 Et hæc mihi uidetur esse causa, cur omnino cornua bouina
 generi ibi non succrescant, astipulante sententiæ meæ Ho-
 meri carmine in Odyssea, quod ita habet:

Et Libyen, ubi sunt cornuti protinus agni.

Quod

Arimaspi pa-
de appellati,

Frigeris mis-
sio.

Odyss. 4.

Cornua
quibus in
locis ear
maturius
preueniāt
aut ferius.Moscos 2.
pud Heliē
tes non gi

gni.

Plumis op
pletus aerDe Hyper-
boreis.Hesiodus.
Homeri
Epigoni.Sacra Hy-
perboreo-
rum.

Quod recte dicunt. in locis calidis mature cornua existi-

re. Nam in uehementibus frigoribus aut nō oriuntur statim,

pecoribus cornua, aut si oriuntur, uix oriuntur. In Scythia

itaq; hoc propter frigora contingit. Quo magis miror (ab

initio enim oratio mea indagare instituit.) cur in omni He-

leo agro muli nequeant gigni, cum neq; locus sit frigidus,

neq; ulla alia causa appareat. Aium Helienses ipsi ex impre-

catione quadam id sibi contigisse. Cumq; tempus aduentat

conceptus equarum se in loca finitima illas educere. Ibi post

quam admiserint animos, donec conceperint, tunc rursus eas

reducere. De plumis autem, quibus aiunt Scythæ oppletum

esse aerem, & idcirco non posse prospici longius continentē

nec ulterius transiri, hæc est mea sententia: Quod ultra eam

regionem assidue ningit, & (ut credibile est) minus æstate

quàm hyeme. Nam ut cuilibet eminus intuenti cadentē ni-

uem copiosam, liquet quod dico, nix plumis assimilis est: &

propter hanc ralem hyemem inhabitabilia sunt eius conti-

nentis loca, ad aquilonem spectantia. Boq; opinor, plumas

niuem esse interpretantes Scythas, ac circumiectas gentes

ita loqui. Verum hæc, quæ reperiuntur, lōgissimè dicta sunt.

De Hyperboreis autem hominibus, neq; Scythæ quippiam,

neq; aliq; ulli illic incolentium memorant, præter Issedones,

nec ipsi quidem (ut mihi uidetur) dicentes aliquid. Dice-

rent enim, & Scythæ de hoc, quemadmodum de unoculis di-

cunt. Quanquam & ab Hesiodo de Hyperboreis mentio fit,

quinetiam ab Homero in Epigoni, si tamen Homerus re-

uera fecit hos uersus. Sed multo plurima de his Delij me-

morant, sacra alligata in triticea stipula ex Hyperboreis de

lata uenisse ad Scythas: à Scythis deinceps finitimos acce-

pisse, gradatimq; per singulos ad occasum usque, atque il-

linc meridiem uersus dimissa, à primis Græcorum Dodo-

nais

nais esse accepta, & ab his descendisse ad Meliensem sinum
 peruasisseq; in Euboiam, & oppidatim usq; ad Carystum, &
 illinc reliquisse Andrum. Carystios enim esse, qui in Tenum
 portarint: Tenios uerò in Delum, atq; ita hæc sacra in De-
 lum aiunt peruenisse. Sed primum Hyperboreos misisse du-
 as puellas, quæ ferrent hæc sacra, quas Delij aiunt Hypero-
 cham, & Laodicem, & cum his tutela gratia quinque suis
 popularibus, qui eas deducerent, nunc Periphærees uocatos
 in Delo, ubi in magno honore habentur. Et cum isti ab Hy-
 perboreis missi rursus non redirent, indignè ipsos Hyperbo-
 reos tulisse, si eos quos assidue mitterent, non reciperent. Ita
 misisse, qui ferrent ad confines suos sacra in stipula tritici li-
 gata, iuberentq; illos consideratè mittere ad aliam nationem.
 Atque ita hæc gradatim missa, aiunt deuenisse in Delum.
 His quidem sacris simile quiddam fieri animaduerti à forē-
 nis Tracij, atque Pæonijs, quæ in sacrificando regie Dia-
 na, non sine stipula triplex id faciunt, atque ipse uidi eas fa-
 cientes. Cæterum, his uirginibus Hyperboreis uita functis
 in Delo, parentant puella Delia, ac pueri, tonsis utriq; crini-
 bus, quos puellæ quidem fuso inuolutos, supra monumen-
 tum aliarum deponunt: pueri autem ad quandam herbam
 applicantes, & ipsi sepulchro imponunt. Est autem monu-
 mentum intra Artemisium ad sinistram intrantibus, olea il-
 lic superenata. Hoc honore ab incolis Deli afficiuntur hæ
 uirgines. Aiunt iidem Argin, & Opin uirgines ex Hyperbo-
 reis, eorundem hominem ætate in Delum uenisse, etiam pri-
 ores Hyperocha, & Laodice: & has quidem uenisse ad red-
 dendum. Lucina tributum pro partu maturando, quod in-
 stituerant, Argin uerò & Opin, unâ cum ipsis deis aduenis-
 se & honoribus a ijs ante illas fuisse donatas. Ad eas enim
 conuocari ceterâ mulierum, quæ hymnum canant ab Ole-

Delia pu-
 ellæ sacra.

Diana re-
 gis sacra.

Argis
 Opis.

Lycinae uti-
 batum.

Olen. ne Lyciò conditum, in quo hymno nomina Argis, & Opis
Lycius. nuntupantur. Deinde à Delijs edoctos insulanos, & leones,
 cætus agere instituisse, & nominatim Argin, & Opin decan-
 tare. Hic Olen è Lycià profectus, alios quoq; uerustos ferie
 hymnos, qui cantantur in Delo, dum cinis, qui suprà sepul-
 chrum est, Argis, & Opit, dispergitur super infinitam agro-
 torum turbam, qui ad aram sunt. Est autè sepulchrum earum

Celorum co- post Artemisiū, ad aurorā spectans, proxime Cælorum cœna-
naculum. culum. Hactenus de Hyperboreis dictum sit. Nam de fabu-
Abaris fabula. la Abaris, qui fertur esse Hyperboreus, nihil dico qui sagit-
 tā dicitur per uniuersam terrā circumtulisse, nihil comedere.

Quod si qui sunt Hyperborei, id est, supra aquiloneres, erūt
 alij, & Hypernotij, id est, supra australes. Nempe rideo, cum
 multos uideo iam descripsisse ambitum terræ, nullū haben-
 tes in exponendo sensum qui Oceanū scribunt circumflucere
 terram, tanq̃ tornū factam esse orbiculatam, & Asiam fa-
 cientes Europæ parem. Nam ego singularum magnitudinē
 breui patefaciam, & quanta sint singula ad describendum.
 Vbi Persæ incolunt, id ad australe protenditur mare, quod
 dicitur rubrum. Super hos ad uentum aquilonem habitant
 Medi, super Medos Sapires, super Sapires Colchi ad septen-
 trionale pertingentes mare, in quod influit flumen Phasis.

Orbis par- Hæ quatuor nationes à mari ad mare incolunt. Dehinc ue-
titio. speram uersus, ab ea duæ oræ terrarum ad mare protendunt
 tur, quas ego exponam. Hinc quæ ad aquilonem uergit, ora
 una à Phasi incipiens porrigitur id mare per Pontū, & Hel-
 lespontum, usq; ad Sigeum Troicum. Quæ uerbò ad austrum
 uergit, eadem ora à sinu Mariandico, qui Phœnici adiacet,
 tenditur secundū mare ad promontoriū usq; Triopliū. Inco-
 lunt aut in ora hac hominū nationes triginta. Talis est una
 ora. Altera uerò à Persis incipiens, porrigitur ad rubrū ma-
 re,

Et, quod & Persicū uocatur: deinde gradatim Assyria, atq;
 inde Arabia, desinitq; in sinū Arabico: & si nō desineret, nisi
 quod Darius ē Nīlo riuos in illum sinū induxit. A' Persis ad
 Phœn: cē tractus amplius est, ac multus. A' Phœnice hæc ora
 tendit secundū hoc mare per Syriā Palestinā, & Aegyptū,
 in qua terminatur intra quā tres sunt omninō nationes. Atq;
 hæ sunt, quæ à Persis occasum uersus in Asia continentur.
 Quæ supra Persas sunt, & Medos, & Sapries, & Colchoi,
 auroram uersus, & solem orientem hinc mari rubro abluunt
 tur, aequilōnem uersus, à mari Caspio, & flumine Araxe, qui
 contra solem orientem fluit. India tenus habitat Asia. Il-
 linc iam auroram uersus deserta sunt: nec qualia sint, dicere
 quisquā potest. Et Asia quidem talis, & tanta est. Africa autē Africa
 ab altera ora est, ab Aegypto enim iā excipitur. Hæc ora cit
 ra Aegyptū iā angusta est. Nā ab hoc mari ad rubrū, inter-
 capedinis est, centū milliū ulnarū, quæ sunt mille stadia. Ab
 his deinceps angustij spaciōsa sanē ora excipit, quæ Africa
 na dicitur. Itaq; admiror eos, qui dislerrimarunt atq; distinx-
 erunt Africam, Asiam, Europā: inter quas non parū est dif-
 ferentiæ. Siquidem Europa longitudine quidē cæteras asse Europa
 quitur, latitudine uerō non uidetur mihi comparari digna.
 Nā Africa seipsam monstrat circumfluam mari esse, excepto
 duntaxat ubi Asia cōtermina est, Neco Aegyptiorū rege,
 eorū quos nouimus primo in hoc demonstrando. Is postquam
 destitit à deprimēda fossa, à Nīlo ad Arabicū sinū misit na-
 uib; quosdā Phœnices, præcipiēs ut trāsueclī columnas Her-
 culeas penetrarent ad septentrionale usq; mare: atq; ita ad
 Aegyptū rēmearent. Phœnices igitur ē rubro mari soluētēs, Phœnices ad
 abierunt in mare australe qui postquam autumnus aduene- Africa cogno-
 rat, applicitis ad terram nauibus sementem faciebant: ut scendā inuol-
 usidue Africani legerēt, ac messēm expectarēt. Deinde mes-
 sa

so frumento nauigabant. Ita biennio consumpto ad Herculeas columnas, anno tertio declinantes in Aegyptum remeant, referētes, quæ apud me fidem non habent, foriè apud aliquem alium: prætereuntes Africam, se habuisse solem ad dextram. Atq; hunc in modum Africa primum est cognita. Secundo loco fuere Carthaginenses, qui dixerunt quendam Sataspem, Teaspis filium, uirum Achamenidem, qui Africam non per nauigauit, cum esset ad hoc ipsum missus: sed tum nauigationis longitudine, tum terræ solitudine deterritus retrò redijt, non impleto labore, quem ei mater iniunxerat. Etenim uitiauerat filiam uirginem Zopyri filij Megabyri, quem ob hanc causam à Xerxe rege suffigendū cruci matri suæ, quæ fuerat Darij soror, liberauit: quòd diceret se maius illi supplicium irrogaturam, quam rex pararet. Quippe necesse ei fore per nauigare omnem Africam, dum perueniret ad Arabicum sinum. His annuente Xerxe, Sataspes in Aegyptum abiit, sumptaq; illinc naue, ac socijs, nauigauit ad columnas Herculis: quibus transmissis, circumuectus Africae promotorium, nomine Syloes, in meridiem cursum tenebat. Emensusq; per uultum maris intra complures menses cum assidue pluri tempore opus esset, conuerso cursu in Aegyptum redijt. Et illinc ad regem Xerxem regressus, aiebat se in præternauiganda remotissima ad quam ierint ora, uidisse homines pusillos, Phœnicea utentes ueste, qui quoties ipsi terræ nauim applicarent, ad montes se fuga proriperent relictis urbibus. Ipsos autem illos ingressos nihil iniuriæ intulisse, pecora tamen illic excepiisse. Quòd autem totam Africam non per nauigassent, hanc causam afferebat, quòd nauigium ulterius procedere non posset sed, retineretur.

Sataspes
cruci suffi
xi. Hunc Xerxes negans locutum uera, quòd certamen sibi propositum non exoluisset, in crucem susulit, irrogata quam desti-

destinauerat pena. Huius Sataſpis eunuchus audita dñi nē
 ce. Samum cū magna pecunia profugit, quā Samius quidā
 inuerterit. Eius nomē cū ſciā, tamē uolens obliuiſcor. Aſia
 bona pars à Dario inueſtigata eſt. Is cupidus cognoscendī,
 ubi nam Indus (qui ſecundus omnium fluminum crocоди-
 los præſtat) mare inſluat, miſit nauib. cū alios quosdā, quos
 uera renunciaturus confidebat, tum Scylacem quēdam Ca-
 riandem. Ili à Caſpatyrō urbe, & à terrā Paſſya profeſſi,
 ſecundo flumine auroram uerſus atq; ſolem orientum nauī-
 gantes in mare, dehinc per ipſum marē, 30. dē mū mēſe
 tenuerunt eum locum, unde rex Aegyptiorum eos Phœni-
 ces, quos antea dixi, miſerat ad Africā pernauigādā. Poſt
 horum pernauigationem, Darius Indos ſubegit, & eo mari
 potius eſt. Ita Aſiam præter eam quæ orientem ſolem ſpe-
 ctat, compertum eſt parem Africā eſſe. Europa à nemine
 inueſtigata eſt, neq; quā ad orientem, neq; quā ad aquilonē
 uergit, an mari claudatur. Longitudine tamen cognoscitur
 ad uirāq; accēdere. Neq; poſſum coniectura colligere, unde
 ſit: & cum una ſit terra, trifaria ſunt ei nomina indita ē
 mulierum cognominib. eiusq; ſines ponantur Nilus, fluuius
 Aegyptiacus, & Phaſis Colchidicus. Alij aiunt eſſe ſines Ta-
 naim & Mæotidem, fretūq; Cimmerium: ſed negant ſe au-
 diſſe nomina eorum, qui hæc diſtinxerunt, & unde nomina
 impoſuerint. Iam enim Lybia quidē, id eſt, Africā, à pleriq;
 Græcorum fertur ſortita nomē à Lybia quādā muliere in
 digena. Aſia uerō ab uxore Promethei: quanquā Lydi hoc
 ſibi nomē uendicant, aſſerentes ab Aſio Manē filio, Aſiam
 appellatam non ab uxore Promethei. Vnde & Sardibus ſa-
 miliam quandam eſſe uocatam Aſiadem. Europa autem,
 neq; an ſit mare circumflua, neq; unde hoc nomē accēperit,
 neq; quis nominis autor extiterit, ab aliquo mortaliū com-

Indi à Da-
 rio ſubacti.
 Aſia.
 Europa.

Lybia unde.
 Aſia unde.

Europā unde
 de appellat.

* After
Syria.

peritū est, nisi quod dicimus ab Europa * Tyriā nomen accepisse regionem: nec antē, sicut ceteras nomen habuisse. Tamen illam ex Asia fuisse constat, neq; in hanc commeasse terram, quæ nunc à Græcis uocatur Europa, sed ē Phœnice itum in Cretam & ē Creta in Africam. Hæc hæcenus de his dicta sunt. Nam quæ sentimus de his, hæc dicimus. Ponto

Pontus Eu
ræus.

tus Euxinus, in quem Darius fecit expeditionem, nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica dūtaxat excepta. Nullius enim nationis eorum quæ sunt intra Pontum, aut aliquid ad sapientiā pertinet, proferre possumus, aut aliquē uirum pro erudito habitum nouimus, præter Scythicā gen-

Anacharsis.
Scythiarum
morea.

tem, & Anacharsim. In gente Scythica ex omnibus humanis negotijs unum maximum, quantum nos scimus, excogitatum est. Nam cætera non admiro. Quod maximum ab eis excogitatum, id est, ut neq; quispiam, qui ad eos se contulerit, aufugere: neq; ipsi capi possent, aut ne inueniri quidē si uolint, atq; deprehendi. Siquidem nullæ sunt eis urbes, nullā mœnia extructa. Domos secum ferunt singuli: equestresq; sunt sagittarij, non pane uictitantes, sed ex pecoribus: præ domibus plaustra habentes quidni, imbelles alioqui futuri, & ad dimicandum inhabiles. Hæc sunt ab eis inuenta, cum opportunitate terræ, tum fluminū beneficio. Nam hæc terra cum sit campestris, sua sponte uliginosa est & humida, tamq; interfluunt flumina nō multo pauciora numero, quā

Flumina
Scythia.

in Aegypto fossæ Quorum quæ sunt celeberrima, & à mari nauigabilia, ea recensebo. Ister quinque ostia habens, post hunc Tyres & Hypanis, & Borysthenes, & Panticapes, & Hypacyris & Gerrhus, & Tanais. Hi horsum fluunt. At Ister, omnium quos nouimus fluuiorum maximus, semper sibi ipsi par, tam æstate, quā hyeme, fuit ab Hesperio primus omnium qui sunt in Scythia. Ob id omnium maximus, quod

aliq

alijs in eum influunt, qui ipsum ingens reddunt. per Scythiā
de apli numero 5. Vnus, quē Sarata Scythæ appellant, Græ-
ci Pyreihon, aliter Tiarāus, tertius Ararus, quartus Napē-
res, quintus Ordissus. Horū primo loco dicius fluuius ma-
gnus est, ad aurorā fluens, cum Istri aqua communicat. Mi-
nor est Tiarantus ad Hesperū magis uergēs. Inter quos cæ-
teri fluentes Ararus, Naparis & Odissus, in Istrum infun-
duntur. Hi sunt uernaculi Scythiæ amnes, qui illū augent, in
quē etiā euoluuntur. Ex Agathyrhis quidē fluens unus, Ma-
ris, ex Hami uerō iugis tres alijs ingentes ad aquilonē uentū,
Ailas & Autas, & Tibesis. Per Thraciā uerō & Crobyzos
Thraces, Athres & Noas, & Atarnes. Et ex Pæonijs, ac mō-
le Rhodope, mediū intersecindens Hamum, Cius. Quin ex
Illyris in aquilonē tendens Angrus, planitiē Triballiam in-
terfluens, Brongū intrat Brongus Istrum. Ita utrūq; per se
magnum Ister excipit. Præterea ex Vmblicorū regione Car-
pis, & aliud aduentū aquilonem Alpīs in Istrum exeūt. O-
mnem n. Europam Ister emetitur (sumpto ex Cælis initio, q
omnium in Europa ad solis occasum extrema sunt post Cy-
netas) totāq; permensus Europam, ex transuerso ingreditur
Scythiam. His quæ dixi fluminibus, & alijs aquas ferenti-
bus, Ister sit omnium maximus. Quod si alterius cum alie-
rius aqua comparetur profectò Nilus copia aquæ antecel-
lit, quod in eum nullus neq; fluuius, neq; fons ingrediens, ad
incrementum aquæ confert. Quod autem Ister sibi semper
par fluit, tā æstate quā hyeme, ob id sit (ut mihi uidetur) Ister semper
quod hyeme est, quantus est, aliquantulo maior quā sua
natura fert. Nam per hyemem paululū in ea regione pluuit,
sed ubiq; nungit. æstate uerō nix q̄ sub hyemē decidit pmut-
ta, undiq; in Istrum liquefacta dilabiur, cumq; implet, nec

Noas

Triballia
planities

Cælis

Ister semper
per par

ipsa solum, sed cum ea imbres multi atq; uehementes. Quippe per aestatem pluit, quo tempore quāto plus aquae sol ad se attrahit quā hyeme, tantō plus aquae cum Istro miscetur aestate, quā hyeme. Ita cum paria faciat Ister danti aquis et acceptis, fit ut semper uideatur sibi esse similis. Ex fluminibus ergo quae apud Scythas sunt, unum est Ister. Post hunc Cyres, qui ab aquilone means, ortum trahit ex ingenti palude, quae Scythicā terrā à Nebride separat. Ad ostium huius incolunt Graeci, quae Tyrina uocantur. Tertium flumen est Hypanis, ex Scythia ueniens, et ex magna palude profluens, circū qua pascuntur equi syluestres candidi, recteque uocatur haec palus mater Hypanis. Ex hac igitur ortus Hypanis, fluit ferè 5. dierū nauigatione, angustus et adhuc dulcis, sed mox 4. à mari dierū nauigatione sanè quā amarus, propter amarum, qui in eum fluit, fontem: adeo in quā amarus, ut cū sit exiguus magnitudine, tamen inficiat Hypanim flumen, in paucis magnū. Est autē hic fons in finibus regionis Scytharum aratorum, et Alizonum, eodē nomine quo locus, unde emanat, Scythica lingua Amarāpeus, id est sacra uia. Apud Alyzonas cōtrahunt terminos suos Tyres et Hypanis, mox deinde in diuersum abeuntes, mediā intercapedinem laxāt. Quartus stucius est Borysthenes, secundum Istrum omnium maximus, et nostra sententia, non modò Scythicorū fluuiorum lōgè huberrimus, sed etiā ceteris huberior præter Aegyptium Nilum, cum quo non licet alium cōparare. Ceterorum huberrimus est Borysthenes pascua praebens amantissima et accommodatissima pecoribus, necnon optimorum, ac singularium affatim piscium, idem ad potandum suauissimus, liquidus inter turbidos fluens iuxta quem sementis optima fit, et herba non satiuā, etiā altissima. In cuius quoque ostia ingens uis salis sua sponte concrefcit. Praebet idem in-

genia

gustia cete ad falsurâ, spinis earentia, quæ antacæos appel-
 lant. Alia præterea præstat administratione digna. 40. die-
 rum navigatione usq; ad locum nomine Gerrhum, cognosci-
 tur ab aquilone fluere. Superiora per quæ fluit, nemo homi-
 dum eloqui potest. Apparet tamē fluere per solitudinem ad
 Scytharum agricolantium plagā. Nam hi Scythæ 10. die-
 rum navigatione accolunt hoc flumen. Cuius tātum ac Ni- Nili fon-
 li fontes, nec ipse possum, nec ullum Græcorum reor posse tea.
 dicere Idem cum ad mare adueniat, Hypanis cum eo na-
 scetur: eodem in loco mare irrumpens. Quod inter hos am-
 nes in confluentem tendentes intercapedinis est, Hyppoleo
 promontorium uocitatur, ubi delubrum Cereris extructum Cereris de-
 est. Vltra quod delubrum sub Hypani incolunt Borystheni- lubrum.
 tæ. Hactenus q̄ ab his fluunt. Post hos alius, qui quintus est,
 nomine Panticæpæ, & ipse ab aquilone fluens, atq; è palude.
 Inter quem & Borysthenem incolunt Scythæ agricolatores. Scythæ agri-
 Idem in Hyleam ingreditur, qua transmissa Borystheni im- colatores.
 miscetur. Sextus est Hypacaris, qui è palude manans, medi-
 osq; Scythas pecuarios influens, in mare uoluitur, iuxta Car-
 cinium oppidum, ad dexteram coercens Hyleam, & cur-
 sum, qui dicitur Achillis Septimus est Gerrhus, nomen à lo- Achillens,
 co obtinens, qui à Borysthene dirimitur circa ea loca, apud cursum.
 quæ Borysthenes cognoscitur: cui loco nomen est Gerrho,
 determinatq; regionē Scytharum pecuuariorum ac regionū.
 Et dum in mare fluit, in Hypacarim dilabitur. Octauus est
 Tanais, qui superius è uasta palude profluens, in aliam ua-
 stioreffunditur, nomine Mæotim, qui discludit regioē
 Sycthas à Sarmatis In hunc Tanaim alius influit, nomine
 Hyrgis Ita Scythæ celeberrimis amnib; muniti sunt. Gramē
 quod in Scythia germinat, omnium quæ nos nouimus ger-

minum aridissimum est quod ita se habere dissectis pectoribus licet discernere. Et ea quidem quæ maxima sunt, ita apud eos abundant. Cateri eorum mores hunc in modum instituti. Deorum hos solos propitiatur: Vestam ante omnes, deinde Iovem ac Tellurem existimantes Tellurem Iovis cōiugem esse. Post hos Apollinem, & cælestem Venerem, & Martem, & Herculem. Hos cuncti Scythæ deos arbitrantur: Sed qui regij Scythæ uocantur, etiam Neptuno sacrificant appellâtes Vestam lingua sua Tabiti, Iovem Papæum. mea sententia rectissime: Tellurem Apiam, Apollinem Oetosyrium, cælestem Venerem Artimpasam, Neptunum Tamimasadem Simulachra & aras, & delubra facienda non putât, præterquam Marti: Idem sacrificium prorsus apud omnia templa fieri, eodem modo est institutum, qui talis est: Victimam ipsa primoribus implicita pedibus sistitur, cuius à tergo stans immolator, amota inprimis infula, pecudem ferit, eâque concidente deum invocât, cui illam mactat: deinde circumdat laqueum collo, tum iniecta baculo circumducit, hostiamque strangulat non incenso igni, non votis nuncupatis, non sumptis libamentis: sed ubi pecudem strangulavit, eâque pelle detraxit, ad cocturam se convertit. Verum cum Scythica regio lignorum sit admodum inops, hoc ab illis ad carnem coquendam excogitatum est: Vbi victimam pelle denudarunt, denudant ossa quoque carnibus, dehinc illas in lebces elus gentis, Lesbys crateribus asimiles, nisi quod sunt multo capaciores, injiciunt. Subiectis atque succensis ossibus hostiarum, coquunt. Si autem non adfuerit lebes, omnes carnes in aluos illatum, & cum aqua commiscunt, atque ossa succendunt. Quibus pulcherrime ardentibus, & aluis faciliè capiētibz carnes ossibus separatas, ita fit, ut bos seipso coquat, &

item

Tellus dea.
Venus cælestis.
Vesta.

Victimæ
exdendæ
ritus.

Scythia lignorum
inops.

Item cetera pecora immolata, per semetipsum quodq; elixū fiat. Coctis carnib; is qui immolauit, earum atq; intestinorū libamenta ante se porricit. Immolant autē cum alia pecora, tum præcipue equos. Et alijs quidē dijs hunc in modum & alias pecudes immolāt. Marti uerò sic prisco ritu apud quosque tale extruitur templum: Sarmentorum fascēs aggeruntur trium in longum latumq; stadiorum, minoris tamen sublimitatis, de super quadrata planities efficitur, tria latera prurupta sunt, quartum accliuē, per quod ascendatur. Eo quotannis comparant 150. plaustra sarmentorum. Nam semper propter eali tēpētatem illa marcescunt. Sed hoc aggestus ferreus Acinacis, qui singulis uetusus est statuitur. Icq; est Martis simulachrum, cui annuas hostias offerunt, cū aliorū pecorum, tum equorum, & plus huic Acinaci, quā ceteris dijs. Ex captiuis centesimum quenq; immolant non eodem quo pecora modo, sed diuerso. Nam ubi eorum capitib; uinum libauerunt, ipsos ad quoddam uas maciant dehinc eisdem in congeriem sarmentorum sublaeis, Acinacem cruore perfundunt. Hæc quidē supra conferunt, inferius auēem ad templa illa faciunt. Virorum interemptorum omnes humeros & dexteros præcidunt, quos unā cum manibus in aērem iaciunt, quocunq; deciderit manus, ibi iacet & seorsum mortuus. Ceteris deinde solennibus confectis, abeunt. Et sacrificia quidē hæc ab eis sunt instituta. Sues pro nihilo putant, quos nec alere omninò in sua regione uolunt: quæ uerò ad bellum attinent, hunc in modum sunt ab eis comparata. Quem primum uirum ceperit uir Scythæ, eius sanguinem potat: quoscunq; in prælio interemerit, eorum capita regi offert. Nā capite allato, sit prædæ quācunq; ceperit pariticeps, alioqui expert; Caput hoc modo præcidit. In orbem illud amputat circa aures, uerticeq; sumptio, excutit, de-

Martis si-
mulachrū
Acinacis,

Sues apud
Scythas.

Scytharū
mos in
hostes

Mantilia
Scytharū.

Coria hu-
mana.

Vaticina-
tores cum
falignis
uirgis di-
uinantes.

inde pellem detrahit: & ubi sicut bouis corium manib. mol-
luit, tanquam mantile possidet, eaq; & habenis equi sui ap-
penſa gloriatur: qualia mantilia quisq; ut plurima habeat,
ita uir iudicatur præstantissimus. Sunt multi quoq;, qui co-
ria hæc humana tanquam brutorum consuunt, quibus pro
amiculis induantur. Multi etiam caſorum hostium manus
dexteras cum unguibus excoriant, eisq; opercula pharetrarū
integunt. Est autem inter omnia coria humanum ferè &
crassum maximè & candore splendidum. Multi totos homi-
nes excoriatos, & super ligna extentos, supra equos circum-
ferunt. Hæc ab illis in mores sunt recepta. Non tamen de o-
mnium, sed de inimicissimorum capitib. hoc faciunt, ut illud
quisq; infra supercilia recisum prorsus extenderet: & crudo
tantum bouis corio, si pauper sit: sin diues, non modò exte-
rius inducat bouino corio, uerū etiam interius inaret, &
sic uterq; pro poculo utatur. Idem agunt de domesticis, si in-
ter eos extiterint discordiæ, dū apud regē uictoria sunt po-
titi. Hæc capita hospitib. qui ad eos ueniūt, uiri alicuius exis-
timationis, exhibent: referuntq; illos, cum essent domestici,
& ad pugnā laceſsissent, ab ipsis esse superatos, id strenuita-
tis loco ponentes. Semel quotannis singuli regionum princei-
pes miscunt uinum crateri: de quo Scythæ oēs hostium homi-
cida bibūt, nemo gustat, qui nihil præclari operis ediderit,
sed sine honore seorsum sedet: quæ res apud eos maximè est
ignominia. Qui uerò complures cædes fecerunt, hi duobus
pariter quos habent calicib. potant. Apud eosdem permulti
sunt uaticinatores, qui cum plurib. uirgis falignis diuinant,
ad hunc modum: Grandes uirgarum fascēs cum attulerūt,
humis positos, dissoluunt, ac separatim ponentes illarum sin-
gulas uaticinantiur. Atq; hæc dicendo, uice uersa uirgas pre-
hendūt, ac rursus sigillatim cōponunt. Hæc est illis tradita à
maioribus

MELPOMENE, LIB. IIII. 291

maioribus diuinationis. Sed Enarices, qui sunt androgyni, aut sibi à Venere traditam diuinationem, tilie fronde uaticinant. Tiliam ubi quis trifariam sciderit, digitis suis eam implicando, ac resoluendo tractat, atq; hunc in modum uaticinantur. Florum tres maximè probatos accersit rex quoties agrotat: cui isti semper ferè dicunt hunc, aut illū ciuem (nominat aut hominem, de quo loquuntur) peierasse, iurantē p̄ regni solū. Est aut Scythis mos plerūq; iurandi per regium solū, cum maximum uolunt interponere iusiurandum. pro inusq; is quem dixerint peierasse, adductus, coarguitur scientia diuinandi, tanquā compertus falsò peierasse per regium solū, & ob id regem agrotare. Si ille inficiatus se negat peierasse, atq; rem grauitè fert, rex duplum uaticinorum accersit. Qui inspecta diuinandi ratione, si & ipsi hominē perini conuicerint, sine mora caput excidunt: eiusq; facultates inter se partiuuntur primi uaticini. Sin uerò illi, qui superueniunt, uaticini homines absoluerint, aliq; atq; aliq; præstò sunt: quorum si plures absoluerint, decernitur primis illis uaticinis esse pereundum, eosq; hunc in modum necant. Plaustrū concameratum ubi sarmentis referferunt, bobusq; iunxerūt, uaticinos pedibus implicatis, & manibus post tergum reuinctis, atq; ore obstructo, extendunt in medium sarmentorum: incensuq; sarmentis territando agitat boues. Quorū bouum multi cum uaticinis concremantur, multi ambusti utiq; cremato plaustri temone aufugiunt. Hoc, quem dixi, modo uaticinos comburunt, etiam ob alias causas, appellantq; falsos uaticinos. Sed quos morte rex afficit, eorum ne liberos quidem relinquit, sed uniuersos mares interficit, feminis nihil lesi. Fœdera cum quibuscunq; ineunt Scythæ, hoc modo ineunt: Infuso in grandem calicem fictilem uino, cōmuscant

Scytharū iurandum.

Vaticinorū falsorum pena.

HEROD. HALICARN.

eorum sanguinem, qui ferunt fœdus, percussorum cultellor
aut incisorum gladio aliquantulum corporis. Deinde in ca
lice tingunt acinacem, sagittas, securim, gladium. Hæc ubi
fecerunt, sese multis uerbis deuouent, postea uinum epotant,
non modo ij, qui fœdus fecerunt, sed etiã comites hi, qui sunt

**Regum sepul-
chra.** maxima dignitatis. Regum sepulchra apud Gerrhos sunt,

ubi Borysthenes iam nauigabilis est. Ibi cum rex eorum de
cescit, ingentem scrobem effodunt forma quadrata. Hoc ubi
præpararunt, accipiunt mortuum corpore incerato, aluo e
uulsa, atq; expurgata, quam silere contuso, & thymiamate,
apudq; semine, & anisi, cum expleuerunt, resuunt rursus, im-

**Lustratio regis
cadaueris.** positumq; plaustro cadauer, ad aliam gentem ferunt. Quod
qui excipiunt, eadem agunt, quæ regij Scythæ: aurem deci
dunt, crinem circumtendent, brachia circumcidunt, frontem,

nasumq; consauciant, sinistram manum sagittis trañciunt.
Postmodum regis cadauer carpeno ferunt ad aliam gentem,

cui imperitant. Sequuntur aut eos ij, a quos prius uenerunt.
Postq; mortuum circumferentes perlustrarunt omnes, uentum

est ad Gerrhos, quæ gens extrema est eorū imperij, & in qua
est sepultura. Deinde postquam mortuum super torum in lo
co posuerunt, hastis hinc, atq; hinc defixis, desuper ligna di
sponunt, deinde pallio contegunt. In reliqua loculi spaciosi

**Sepultura re
gum Scytharū.** tate aliquam eius pellacum strangulatam sepeliunt, & cum
qui uina miscebat, & cocum, & equi agasonem, et ministrum,

& qui erat à nuncijs, necnon equos, & aliarum rerū omniū
primitias quinetiam phialas aureas. Nā argenteū, & æreū

**Argentum at
que æs Scythæ
in usu non ha
bent.** nihil in usu habent. His aëlis humum certatim atq; auidē
inijciunt, cupientes tumulum quam maximum efficere. Cir

**Famuli regum
Scytharum.** cum aëlo anno, rursus hoc agunt: E famulis regis intimos
sumunt. Sunt autem famuli regum ingenui Scythæ, & quos

ipse

ipse rex iusserit. Nam nullus uenalius ei ministrat. Horum ministrorum quinquaginta cum strangulauerunt, ac totidem praestantissimos equos, eductis intestinis, expurgatis paleis implent, ac consuunt. Et ubi dimidium orbis rota super duo ligna resupinatum statuerint, alterumq; dimidium super altera duo ligna, & item alia multa huiusmodi defixerint, tunc super ea equos imponunt, crassis tignis in longum ad ceruicem usq; traiectos, ita ut priores orbes sustineant armos equorum. posteriores uero iuxta femora suscipiant uteros, uirisq; cruribus supernè pendentibus. Equos infrenant, eorumq; habenas ad palos extensas alligant. Dehinc super eorum singulos statunt, singulos quinquaginta iuuenum strangulatorum, hunc in modum: Vnicuiq; eorum rectum stipitem per spinam ad ceruicem usque transfingunt: quod inferius stipitis extat ultimum, insigunt ligno illi, quo equus traiectus est. His equitibus sepulchro circumpositis abeunt. Hunc in modum reges sepeliunt. Alios autem Scythas, cum decesserunt, proximi quinque in plaustris collocatos ad amicos circumferunt. Eos singuli amicorum excipientes, epulæ cadaver comitantibus præbent, tam propinquis quàm cæteris. Ad hunc modum quadraginta diebus priuati homines circumaguntur: dehinc humanantur, tali tamen ratione prius purgati: Vbi caput exinaniuerunt, ablueruntq; circa corpus ita agunt: Tria ligna statuunt mutuo inclinata, circa hæc prætendunt lanea fila, quam maximè possunt constipantes, & in scapham, in medio lignorum, pileorumq; positam, lapides conijciunt ex igne candentes. Nascitur autem apud eos cannabis lino similima, præterquàm crassitudine, ac magnitudine. Sed quàm nostra est multò præstantior, uel sua sponse nascens, uel sata:

Thracum uesti-
menta canna-
baea.

ex qua Thraces uestimenta conficiunt, lineis similima: quæ
nisi quis admodum terat, lineæ sint an cānabacea, non quæ
dignoscere: & qui non uiderit cannabem, existimet lineū esse
uestimentum. Fluius cannabis sumptū semen Scythæ sub pi-
leis occultant, supra lapides ignē candentes: unde fit thymia-

Thymiamada
gena.

ma, tantum reddens uaporem, quantum apud Græcos nullū
tharibulū reddit. Hoc odore stupentes Scythæ, ciulāt, quod
apud ipsos loco lauacri est. Neq; enim lauant omninō cor-
pus, sed uxores eorum infundentes aquam, corpora ad lapī-
dem aliquem scabrum conterunt cypresse, & cedro, & thu-
ris ligno. Deinde perfrictum corpus cum intumuerit, illud
faciemq; medicamentis oblinunt. Id eas simul bene olentes
facit, simul postero die, medicamentis amotis, mundas, ac
splendidas. Externis hi ritibus uti magnopere cauent, ne mu-
tuo quidem inter se: sed Græcorum præcipuē, utiq; posteaq;

Anacharsis.

deprehenderunt Anarcharsim, & deinde iterum Scylem.
Siquidem Anacharsis cum multum orbis terrarum contem-
platus esset, & multum in sapientia profecisset, eam ad mo-
res Scytharum pertulit. Is cum in Ellespontum nauigans
peruenisset Cyxicū, uouit matri deorum (offendit enim Cy-
xicenos eius diem festum magnifico sanē apparatu celebra-
tes) si saluus, sospesq; domum reuertisset, sacrificaturum se
eodem ritu, quo Cyxicenos sacrificantes uidisset, & peruigi-
liū noctis instituturum. Cū abiisset in Scythiam, uenit ad lo-

Achillis cur-
sas.

cum, qui dicitur Hylea, iuxta Achillis cursum sua, ubiq; c-
mnifarijs arboribus referta. In hāc abstrudens se Anachar-
sis, omnem festi ceremoniam deæ persoluit, tympanum te-
nens, exutisq; simulacris. Hæc cum agētem quidam Scythæ
animaduertens, indicium detulit Saulio regi. Rex cū & ipse
cōtulisset se eō, & Anarcharsim ea faciēte inspexisset, excussa

sagitta,

Regitta, nec auit. Et nunc si quis de Anacharsi interrogat, <sup>Anacharsis
exdos.</sup> Scythæ negant se nouisse hominem, ob id, quod in Græciam
peregrinatus est, externosq; sit mores sectatur. Vt uero ego
audui ex Timne Spargapithis tutore, fuit patrum Inda-
thyrsi Scytharum regis, filius Gnuari, nepos Lyci, pronepos
Spargapithis. Itaq; si ex hac familia extitit Anacharsis, con-
stat eum à patruele fuisse interemptū. Indathyrus enim fuit
filius Sauli, Saulus autem fuit, qui Anacharsim interem-
it. Quanquam & aliud quiddam Peloponnenses audiui refe-
rentes, Anacharsim ab rege Scytharum missum. Græciæ sa-
tuum esse discipulum, & cum rursus redisset, dixisse ad eum,
qui se miserat, cunctos Græcos esse in omni sapientia occu-
patos, Lacedæmonijs exceptis, qui soli rationem haberent
dandi, & accipiendi prudenter. Verum hæc narratio aliter
ab ipsis Græciis fiæta est. Hic igitur uir (quemudmodum an-
tea dictum est) mortem oppetiit, & ipse quidem ita egit pro-
pter externos ritus, & Græcorum consuetudinem. Multis au-
tem sanè annis postea interiectis, ita passus est Scyles, Arip-
ithis filius. Etenim Aripithes Scytharum rex, cum alios filios
multos, tum Scylem sustulit ex uxore Istrina, haudqua-
quam indigena quæ filium Græcam linguam, literasq; edoc-
cuit. Interiecto deinde tempore, Aripithe per dolum occiso
à Spargapithe Agathyrsum rege, Scyles regnum suscepit
& uxorem patris, nomine Opream. Erat autem Oprea hæc
ciuis, ex qua erat Aripithi filius Orius. Scyli regnum Scy- <sup>Scyles Iulio-
suo à Græciis.</sup>
tharum obtinuit, Scythicus tamen uiuendi mos nihil pro-
fus cordi erat, sed Græcus, in quo fuerat imbutus à puero.
Ideoq; multò magis ad hunc exercendū se cōuertebat. Vtiq;
tum ad urbem Borysthenitarum Scythicam ducebat exerci-
tū. Borysthenitæ autem se à Miletis aiunt esse oriundos. Ad
hoc

hos quoties Scyles ueniebat, relicto in suburbanis exercitu, ipse muros ingressus portas obserabat, depositaq; Scythica stola, Græcum sumebat uestimentum: & eo indutus, per forum spaciabatur, nullo neq; satellitum, neq; populi comitatu, appositus qui portas custodirent, ne quis Scytharum cer-neret eum gestantem huiusmodi stolam & cum cæteris Græcorum institutis utebatur, tum in faciendis deorum sacris. Et cum ibi tempus menstruum, aut amplius criuerat, abscedebat, induta sibi Scythica stola. Idq; sæpenumero faciebat, extructis sibi ædibus illic, & uxore illuc accepta. Sed cum forte ei male euenturum, ex hac occasione male euenit.

Dionysii Bacchanalia sacra.

Affectatus ei Dionysium Bacchanalem initiari, ac hostiam initiationis iamiam sumpturo in manibus, oblatum est ingens ostentum. Erant ei in urbe Borysthenitarum circum

Portentum.

ædes suas, quarum paulo antè hatui mentionem, magnas atq; magnificas, è lapide candido sphinges, & gryphes stantes. In has ædes deus fulmen iaculatus est, totaq; deflagrauerunt.

Bacchanandi consuetudo.

Scyles nihilominus initiationem peragit. Eritimero Scythæ Græcis probro dant bacchanandi consuetudinem, negantes esse credibile deum inuenisse, quo homines ad dementiam adigantur. Posteaquam Bacchanalibus sacris initiatus est Scyles, quidam Borysthenitarum Scythis indicium detulit, inquit: Vos quidem Scythæ nos irridetis, quod Bacchanalia agamus, quodq; nos deus occupet. At nunc deus hic uestrum quoque regem occupauit. Nam Bacchanalia exerceat a deo in dementiam actus. Quod si mihi non habetis fidem, sequimini me rem uobis ostensurum. Primores Scytharum hominem secuti sunt, quos Borysthenita ille deducit etanentum in turri collocauit. Vbi affuit Scyles cum thyaso, id est, cum choro illo, bacchabundus, Scythæ eo

con-

conspecto, rem ingentis calamitatis esse duxerunt, digressiq;
 ea quæ uiderant, omni exercitui indicarunt. Post hæc, ubi
 ad lares suos rediit Scyles, defecerunt ab eo Scythæ, delecto
 fratre eius Oetamasade ex filia Thris genito. Scyles cogno- Oetamasades.
 to quid de se fieret, & quare ob causam profugit in Thra-
 ciam, Id cum audisset Oetamasades, cum exercitu aduersus
 Thraciam contendit, cui ad Istrum progresso, Thraces oc-
 curserunt. Et dum conflicturi erant, Sitalces ad Oetamasade
 dem misit caduceatorem, cum his mandatis: Quid opus est
 inter nos tentare fortunam? Tu quidem sororis meæ et fili-
 us, sed habes germanum meum, quem si mihi reddideris, ego
 uicissim Scylem tradam tibi. Ita neq; tu, neq; ego pericula-
 bor exercitu. Erat autem apud Oetamasadem frater Sital- Sitalces.
 cis ab eo profugus. Hanc à Sitalce oblatam conditionem
 Oetamasades accepit, redditoq; Sitalci fratre, eodẽq; auxi-
 culo suo, Scylen recepit fratrem. Et Sitalces quidem recepto
 fratre, reduxit exercitum: Oetamasades autẽ eodem die ca-
 pte Scyli dempsit. Adeo sua instituta Scythæ obseruant: & Scyli
more.
 his, qui externos ritus asciscunt, tales irrogant pœnas. Mul-
 titudinem Scytharũ nõ potui exactè indagare, cũ de eius nu-
 mero uaria referetes audiã, & permultos illos, & rursus pau-
 cos esse, utiq; Scythas: Quantum autẽ sub aspectum meum
 uenit, est inter Borysthenem, & Hypanim flumina locus, no-
 mine Exampæus, cuius etiã aliquanto antea habuimus men- Exampæus
locus.
 tionem, cum dicebam fontem in eo esse aquæ amaræ, Hypa-
 nim, in quem fluit, impotabilem reddentis. Hoc in loco ia-
 cet ahenum sexies tantum, quàm crater, qui est in ostio Pon-
 ti, à Pausania, Cleombroti filio dedicatus, quod si quis non
 inspexit, hunc ei in modum declarabo: Sexcentarum est
 amphorarum facile capax, crassitudine digitarum sex. Id
 aiunt

aiant indigenæ ex aculeis sagittarum esse factum. Regem enim suum, nomine Ariantem, cū numerum Scytharū scire uellet, iussisse singulos Scythas conferre singulos sagittarū aculeos, proposita morte ei, qui non ferret. Ita magnā uim collatam esse aculeorum: & ex his aliquod confectum opus, placuisse ei pro monumento relinquere, atque inde fecisse id ahenum, & in hoc Exampæo dedicasse. Hoc de multitudine Scytharum audiebam. Hæc regio miracula nulla habet præter flumina, cū multo maxima, tū numero plurima.

Herculis uesti-
gium.
Tyres Aquius.

Si quid tamen præter flumina, & magnitudinem campi exhibetur admiratione dignum, id dicetur: Vestigium Herculis ostendunt, petra impressum, uirili uestigio simile, bicubitali magnitudine, iuxta fluuium Tyrem. Et hoc ita se habet. Redeo ad eam, quam ab initio institueram orationē: Dario aduersus Scythas exercitum comparantī dimissis numeris ad imperandum, alijs ut peditatum, alijs ut classem præstarent, alijs ut Bosphorum Thracium iungerent: Artabanis Hytaspis filius, Darij frater, nolebat illum ullo pacto Scythis inferre bellum, commemorans Scytharum inopiam utilia suadens. Cum tamen non persuaderet illi destitit à dissuadendo. Darius ubi omnia ei in expedito fuere, copias eduxit ex urbe Susis. Ibi eum Orobazus quidam Persa, cui tres filij erant, omnes in militiam euntes, obsecrabat, ut unū sibi ex illis relinqueret. Cui Darius tanquā amico, & modesta obsecranti, respondit se omnes eius liberos relicturum. Eo responso Orobazus magnopere lætabatur, sperans liberos suos missionem habere militiæ. At ille præpositos filijs

Orobazi li-
beri.

Orobazi iussit, ut omnes eos interimerent. Ita filij Orobazi obtruncati, illic sūt relictī. Darius Susis profectus, puenit ad Bosphorū Calchedonis, ubi pōs iungebatur. Illic cōscisa na-
ui,

ut transmissit in insulas, nomine Cyaneas, quas Græci prius
 errabundas fuisse aiunt. Ibi sedens in templo, sibi ciebat o-
 culis Pontum, rem spectaculo dignam. Nam inter omnia
 maria est maximè admirabile. Cuius lōgītudo est 11100 sta-
 diorum, latitudo quæ latissimum est, 3200. Huius pelagi
 os latitudinis est 4. stadiorum, longitudo oris, quod est col-
 lum, quæ Bosphorus dicitur, ubi pons connectabatur, circi-
 ter 120. stadia ad Propontidem usq; pertingens. Propontis
 autem 500. stadiorum est, 1400. longitudinis, influens in
 Hellespontum. Ipse Hellespontus ubi angustissimus, stadijs
 septem latus est, quadringentis longus, intrans pelagi vasti-
 tatem, quod Aegæum uocatur. Hæc autem ita dimensa
 sunt. Nautis ferè meat omninò septuaginta millia passuum
 longo die, nocte uerò sexaginta. Itaq; è faucibus Ponti ad
 Phasim, hoc est enim Ponti longissimum, nouem dierum est
 nauigatio, & octo noctium, quæ sunt mille centum ac de-
 cem millia passuum, hoc est, stadiorum undecim millia ac
 centum. E Scythica autem ad Themiscyram, quæ est super
 flumen Termodontem (hic namq; Ponti latissimum est) tri-
 um dierum, duarumq; noctium est nauigatio, quæ sunt pas-
 suum trecenta ac tria millia, stadiorum uerò tria millia &
 trecenta. Hunc igitur in modum Pontus, ac Bosphorus, &
 Hellespontus à me dimensa sunt, & secundum ea quæ dixi,
 situm habent. Quin etiam Pontus hîc paludem habet, in-
 fluentem in se, non multò, quàm ipse est, minorem, quæ Mæ-
 otis appellatur, & mater Ponti. Darius ubi pontem contem-
 platus est, renauigauit ad pontem, cuius architectus extitit
 Mandrocles Samus. Contemplatus item Bosphorum, duos
 super eum cippos erexit à candido lapide, literis incisis, unū
 quidem Assyrys, alterum uerò Græcis, omnes gentes, quas
 I secum

Darî crude-
 le factum.
 Cyaneæ.
 Ponti am-
 plitudo.

Bosphorus.
 Propontis.

Hellespōtus.

Themiscyrā.

Mæotis.

Mandrocles.

Cippi Da- secum ducebat. Ducebat autem omnes gentes, quibus impe-
riū in Bos- rabat, continentibus numero septingenta millia hominum,
phorū erecti. cum equitatu, præter classē, quæ constabat è nauibus sex-
centis. His postea cippii Byzantiij in urbem suam transla-
tis, usi sunt ad aram Dianæ erectæ, præter unum lapidem,
Dianæ ara. qui iuxta Bacchi delubrum, eadem urbe relictus est literis
Assyrijs oppletus. Bosphori locus, quem rex Darius ponte
Byzantium. commisit, coniectanti mihi uidetur medius inter Byzantiū,
& templum quod supra fauces est. Post hæc Darius ponte
sublicio deletatus, autorem eius Mandroclē Samium do-
navit decuplo. Ex cuius primitiis Mandocles pictis anima-
libus commissionem Bosphori, & regem Darium Medico
solio sedentem, ac suas copias traducentem, effinxit, eamq̃

Mandroclis picturam templo Iunonis dedicavit, cum hac inscriptione:

**monumen-
tum.**

Qui ratē piscosum coniunxit Bosphoron, implens
Darii regis uota iubentis opus:

Iunoni Mandrocles hæc monumenta dicavit,
Esset honor Samijs unde corona sibi.

Hæc igitur monumenta extiterunt eius, qui pontem cont-
pegit, quem ubi remuneratus est Darius, transmisit in Eu-
ropam, iussis Ionibus nauigare in Pontum usque ad Is-
strum, atque ubi eò peruenissent, se illic præstolari, fluuium
ponte iungentes. Ducebant enim classē Iones & Aeoles, &
Hellepontij. Hi præteruelli Cyaneas, rectā ad Istrum na-
uigarunt, subuectiq̃ duorum dierum itinere ad mari fau-
ces fluminis, ubi in diuersa scinditur, illud ponte iungunt.
Darius transmissio per ratem Bosphoro faciebat per Thra-

Tearus fl. ciam iter, & cum ad fontes Teari amnis peruentum est, tri-
& eius fontes. duo hic habuit statua. Tearus fertur ab accolis omnium
amniū

MELPOMENE, LIB. III. 294

amniū esse optimus, cum ad alios morbos tū ad scabiē curā
dā, uel hominū, uel equorū. Eius fontes 42. sunt ex eadē pe-
tra manantes, partim frigidi, partim calidi. Ad hos tantun-
dē uia est à Iunonis tēplo eius urbis, q̄ iuxta Perinthū est, &
Apolloniā q̄ est in Ponto Euxino, 2. dierū utraq; Fluit au-
tem Tetrus hic in flumē Cōtadesdū, Contadeslus in Agria

Contades-
dua.
Agrianens
Hebrus.

nem, Agrianes in Hebrū, Hebrus in mare iuxta urbē Aenū.
Ad hunc igitur amnem cum peruenisset Darius, castra q̄

Cippi in-
scriptio ad
Tearum.

posuisset, oblectatus amne, cippū erexit, his literis inscriptū:
TEARI AMNIS CAPITA OPTIMAM AQVAM,
ATQVE PVLCHERRIMAM CUNCTORVM AM-
NIVM CONTINENT, ET AD EA PERVENIT;
EXERCITVM DVCENS ADVERSVS SCYTHAS,
VIR OPTIMVS ATQVE PVLCHERRIMVS CUN-
CTORVM HOMINVM DARIVS, HYSTASPIS

FILIVS, PERSARVM, CUNCTAEQVE CONTI-
NENTIS REX. Hæc sunt illie inscripta. Darius hinc

Artifectus

profectus, uenit ad aliū amnē, nonne Artiscū, qui per O-
dryses fluit: quod ubi peruenit, ita agendum sibi putauit. O-

dryses certo loco topijs suis insit illie singulos quosq; præter-
euntes ponere singulos lapides. Id cū omnis exercitus fecis-

Lapidum
acerius &
Dario com-
gestus.
Getai

set grandes acerui lapidū effecti sunt quib; relictis, Darius
illinc mouit. Sed priusquā ad Istrū perueniret, primos sube-

git Getas, qui immortales faciunt. Nam Thraces qui Salmi-
desum, quiq; supra Apolloniā & Mesambriā urbē incolunt;

& q̄ Cyrmyanæ, & Nipsai uocantur, sine pugna sese Da-
rio dederunt. Geta uero per imperitiā resistentes, in seruitiū

* xruv. &
das. Stephe
* Alias
Myphel.
Zimolxis
Gerarū ad
Zamelxin
nunc.

rem redacti sunt cum sint fortissimi Thracum, atq; iussissi-
mi. Immortales autem faciunt hoc modo, quod se minori

non putant sed eum qui defunctus est, meore ad Zamolxin
eundi, quem nonnulli eorum opinantur eundem esse: Gebel-

T x

rem. Ad hunc enim mittunt assidue cum naui quinque remis
 gūm nuncium quempiam, ex seipsis sorte delectum præci-
 pientes ea, quibus semper indigent, eumque mittunt. Quibus-
 dam eorum datur negotium, ut tria iacula teneant: alijs ut
 comprehensis, eius qui ad Zamolxin mittitur, manibus pedi-
 busque hominem agitantes in sublime iactent ad iacula. Qui
 si in præsentia exinguitur, propitium sibi deum arbitran-
 tur. sin minus ipsum nuncium insimulant, asseuerantes ma-
 lum illum esse uirum. Hoc insimulato, alium mittunt, dan-
 tes adhuc uiuenti mandata. Idem Thraces, dum tonat, ful-
 guratque, in cælum sagittas excutiunt, deo minitantes, quod
 nullum alium præter suum esse arbitrantur. Verum (ut ego
 à Græcis accepi, Hellepontum & Pontum incolentibus)
 Zamolxis hic homo fuit. Samique seruitutem seruauit Pytha-
 goræ Mnesarchi filio. Illinc nactus libertatem, cum multum
 pecuniæ comparasset, in patriam rediit. Qui cum animad-
 uerteret Thraces male uiuentes, & inscite, ipse edoctus Ioni
 cum uiuendi genus & mores quam Thracum liberaliores,
 ut qui uersatus esset cum Græcis, cumque Pythagora non in-
 fimo inter Græcos sophista: domicilium extruxit, in quod
 primos quosque popularium in conuiuium accipiebat, & in-
 ter conuiuandum docebat, neque suos conuiuas, neque illos qui
 illic assidue gignerentur, interire: sed in eum locum ire, ubi
 superstites omnium bonorum compotes essent. Dum ea quæ
 commemorata sunt, agit atque dicit, interim subterraneum
 ædificiū struit. Quo prorsus absoluto è Thracū cōspectu sub-
 ducit, descendens in illud subterraneum ædificiū. Vbi circi-
 ter triennium degit, desiderantibus eum Thracibus, ac sen-
 tibus tanquam mortuum, quarto anno se eisdem in conspe-
 ctum

Thraces
 aduersus
 tonitrua
 sagittas ex-
 cutiunt.

Etum dedit. Atq; ita credibilia sunt effecta, quæ illis exposue-
 rat. Hæc Zamolxum aiunt fecisse. Ego uerò de hoc, & de
 subterraneo edificio neq; non credo, neq; ualde credo. Arbi-
 tror autē multis eum ante Pythagoram annis extitisse, qui
 siue quispiam fuerit homo, siue deus Getarum indigena, ua-
 leat. Getæ hoc ritu uentes, ubi sunt à Persis subacti, cæterū
 sunt exercitum secuti Darius ubi ad Istrum peruenit, & u-
 nā pedestres copias, cunctiq; flumen transmiserunt: tunc ue-
 rò insit Iones, postquam ratem soluissent, sequi se pedestri
 itinere cum nauticis copijs. Qui cum ratem soluturi essent,
 & imperatu facturi, Coes Erxandri filius, Mitylenæorum
 præfectus, ita apud Dariū uerba facit, sciscitatus antea, Coes.
 nunquid ei gratum foret audire sententiam dicere uolentis:
 Cum aduersus eam terram rex facias expeditionem, in qua
 fertur nihil arari, nullas urbes coli, finito tunc pontem hoc
 loci stare, relictis ad eius tutelam custodibus ijs, qui eum cō-
 texuerunt: per quem siue ex sententia rem geremus Scythijs
 inuentis, siue illos inuenire nequibimus, tutus nobis sit redi-
 tus. Neq; enim uereor. ne prælio commissō, à Scythijs uerta-
 mur in fugam: sed potius eis non inuentis, aliquid patiamur
 erratici. At enim credat me quispiam me à ipsius causa hæc
 dicere, ut hic subsistam ego uerò quod in tuam rem esse sen-
 tio, rex, id in medium profero Ipse te sequi uolo, neq; hic re-
 linqui. Delectatus admodum eo consilio Darius, ita respon-
 dit: Hospes Lesbie, fac omnino cum sospes domum rediero
 præstō mihi sis. ut te ob egregium consilium egregijs factis
 remunerer. Hæc locutus, ubi sexaginta nodis lorum innoda-
 uit, accitis ad colloquium tyrannis Iombus, ita locutus est: Nodi à
Dariano
extincti.
 Viri Iones, quam prius habueram de ponte sententiam, eam
 missam facio. Vos sumpto loro, hæc ita uelim agatis. Quo

ex tempore uideritis me raptissimè iter intendentem in Scythas, ex eo tempore incipientes, soluite singulis diebus singulos nodos. Intra quod tempus nisi affero, sed dies nodorum exierit, uela facite in patriam uestram: interea quoniam cōsiliū mutauī agite custodiam ratis, omne studium illi conseruandæ tuendæ adhibentes: quod facientes maiorem in modum mihi gratificabimini. Hæc locutus Darius promo-

Thracia
cellus.

Scythia ue
sus.

Taurica
gens.
Thorica
tribus.

Anaphly-
sia tribus.

Lapygia,
h. Apulia.

Lapyges.
Apulia

Brundisium.
Tarentum.

prætenditur, qua sinum faciente Scythica excipit: & illis Ister mare subit ostio in uentum Eurum conuerso. Quod autem ab Istro soli Scythici secundum mare est, id metiendo indicare aggrediar: Ab Istro hæc iam uetus Scythia est ad meridiem, uersus austrum proposita usq; ad urbem Carcinitidem, eiusdem deinceps quod ad mare fert montosa regionis, & in pontum porrectum, incolit gens Taurica Chersonneso tenuis, nomine Trachea, id est, aspera. Hæc ad mare pertingit, quod ad uentum subsolanum uergit. Sunt autem finium Scythica partes duæ ferentes ad maria: una ad meridianum, altera ad orientale, quemadmodum Attica regionis, atq; similium, quod sic partem Scythia Tauri incolunt, ut si Attica iugum Suniacum alia gens non Atheniensis incoleret, quod à tribu Thorica usq; ad Anaphlystam magis in Pontum porrigit promontorium. Talis est, ut parua cum magnis comparem, Taurica regio. Qui autem non est hæc Attica partem præteruectus huic alio modo planum faciã. Vt si Laphygiæ non Lapyges, sed alia gens imperans, eam diuisa terra à Brundisio usq; Tarentum promontorium inco-
leret. Cum hæc duo dico multa millia dico, quibus Taurica gens est comparanda. A gente Taurica deinceps Scythia supra Tauros, & orientale uersus mare incolunt, quæ Bos-
phori

phori Cimmerij sunt ad uesperam uergentia, & quæ palu-
 dis Meotidos Tanai tenus, qui influit in huius paludis seces-
 sum. Itaq; ab Istro iam quæ superiora sunt ferentia in mea-
 diterranea, discludunt Scythiam ab Agathyrsis, deinde à
 Neuris, deinde ab Androphagis, postremo à Melanchlenis.
 Itaq; Scythiæ, ueluti formæ quadrata duæ partes, quæ ad
 mare pertingunt: altera ad mediterranea ferens, altera ma-
 ritima, usquequaq; sunt pares. Nam ab Istro ad Borysthe-
 nem decem dierum est iter, tantundem à Borysthene ad Mae-
 tidem paludem. A mari mediterranea uersus, usq; Melan-
 chlenos, 20. dierum iter. Supputantur autem à me in singu-
 los dies itineris ducena stadia. Ita transuersa Scythiæ erunt
 quatuor millium stadiorum recta, quæ ad mediterranea fe-
 runt, totidem stadiorum. Tanta est hæc terra magnitudi-
 nis. Scythæ inter se collocuti, cum soli impares essent copijs
 Darij praelio repellendis, nuncios ad finitimos misere. Eorū
 reges ubi conueniēre, consultabant, ut sit ingenti exercitu in-
 uadente. Erant autem qui conuenerant reges Taurorum,
 & Agathyrforum, & Neurorum, & Androphagorum, &
 Melanchlenorum, & Gelonorum, & Budinorum, & Sau-
 romatarum. E' quibus Tauri huiusmodi moribus utuntur: Taurorumq;
 Virgini naufragos immolant, & quoscunq; Græcos illuc mores,
 delatos Hoc modo postquam preces peregerint, hominis ca-
 put claua feriunt, truncum eius quidam aiunt deturbari à
 rupe. Nā in rupe prærupta templum est eorum situm. Cruci
 affigunt caput. Quidam de capite suffigendo consentiunt,
 sed truncum è præcipito deijci negant sed humo contegi di-
 cunt. Deū, cui immolant ipsi Tauri, aiunt esse Iphigeniam,
 Agamemnonis filiam. In hostes quos ceperint, hoc agunt: Iphigenia
 apud Tau-
 ros colitur.

Agathyr-
forum mo-
res.

Amicitia
inter Aga-
thyrfos cō-
manis.

Neurorū
mores.

Lupi exho-
minibus.
Androphag-
orum
mores.
Melanch-
lænorū
nomencla-
tura, & mo-
res.

Budinorū
mores.

Amputatum quisq; capus hostis domum reportat, fusti suffixum admodum sublime supra tecta statuit, & plerunq; supra fumarium: ideo in sublimi locantes, quod dicant eos totius domus esse custodes. Vivunt autem è rapto & ex bello. At Agathyrsi excultissimi uiri sunt, & aurum plerunq; gestantes, in commune cum mulieribus coeunt, ut inter se germani sint, ac domestici omnes, nihil neq; liuoribus, neq; odij mutuo exercentes, cætera ad Thracum consuetudinem accedentes. Neuri Scythicis utuntur moribus, qui unā ante Darij expeditionem æstate coacti fuerant solum uertere, propter serpentes. Nam serpentum cum magna uis ex ipsorum solo est edita, tum maior supernè è locis desertis ingruerat, quibus usq; adeo fuerunt infestati, ut relicto suo loco cū Budinis habitauerint. Eidem uidentur homines esse malefici: dicuntur enim à Scythiis, & ab ijs qui in Scythia incolunt Græcis, semel quotannis singuli ad aliquot dies effici lupi, & rursus in pristinum habitum redire, quod tamen dicentes mihi non persuadent. Ipsi tamen aiunt ita esse, ac deierant. Androphagi agrestissimos omnium hominum mores habent, non iudicij, non legibus utentes, pecuariam exercentes, uelut Scythicæ similem gestantes, propriam linguam habentes. Melanchlæni omnes indumenta nigra gerunt, unde & cognomen habent, qui soli ex his humana carne uescuntur, institutis Scythicis utentes. Budini ingens natio, atq; numerosa, uehementer cæs ijs oculis omnis ac rufa, quorū urbs nomine Gelonus, è materia constructa est muro alto è materia toto, cuius singula latera 13. stadiorum sunt. Aedes quoque, cū priuatæ, tum sacræ, sunt è materia. Nam uisuntur ibi deorum Græcorum templa, græcanicè extructa, simul-

lachris

lactris, aris, delubris ligneis. Libero trieterica, id est, triēnalia agunt, & bacchanalia exercent. Quippe Geloni quondam Græci fuere, sed summoti inter Budinos habitauerūt, lingua partim Scythica, partim Græca utentes. Budini à Gelonis, & lingua, & ficti sunt dispares. Nam cum indigenæ sint, pecuariae operam dant, soliꝑ eius regionis pedunculos edunt. Geloni agriculturæ operam dantes, frumento uictitant, & hortos possident, nihil illis, neꝑ aspectu, neꝑ colore simili. Budini à Græcis Geloni uocantur, non rectè uocantibus. Horum regio omnis est arboribus frequens, & ubiꝑ plurimum consita, ubi est lacus ingens, & multus, & palus, ac multum circa arundinis. Ex quo lacu lutræ capiuntur, & castores, & aliæ feræ, forma oris quadrata, quorum pelles ad renones faciendos consumuntur, & testiculi ad curanda posteriora sunt. De Sauromatis ita memoratur.

Gelonorum
mores.

Dum Græci præliati sunt cum Amazonibus, quas Scythæ æorpata uocant, quod nomen potest transferri uiricide (æor enim uirū uocant, pata autem occidere) feruntur post uictoriam prælij ad Thermodontem facti, abiisse, portantes tribus in nauibus quasꝑ potuere ex Amazonibus capere quibus illæ in pelago insidiatæ, cunctos trucidauère. Sed cum naues haberent incognitas, nec gubernaculo, aut uelis, aut remis uti scirent, interfectis uiris, ferebantur secundum tempestatem, & uentum. Delatæꝑ sunt ad paludis Mæotidis prærupta, quæ Scytharum liberorum telluris sunt. Ibi è nauibus egressæ Amazones ad loca habitata iter habentes, quod primum nacla sunt equorum armentum, diripuit, conscenduntꝑ: & obequitantes, è Scythis prædas agunt. Scythæ quid hoc rei esset, conijcere nequibant, cum neꝑ uocem, neꝑ uestem, neque gentem agnoscerent: admirabundi

Amazones.

unde uenirent, rati cunctos esse uiros eiusdem ætatis. Sed rōs
missa cum eis pugna potiti cadaueribus illarum, ita denu-
nouerunt fœminas esse. Itaq; consilio habito, uisum est eis,
nullo pacto post hæc quampiam illarum esse occidendam:
sed ex se qui maximè iuuenes essent, ad eas mittendos, eodẽ
numero, quo illas esse coniectabant, qui sua propè earum ca-
stra haberent, & eadem, quæ illæ facerent. Si inuaderentur,
pugnarent, neu subterfugerent: ubi subsisterent illæ, & ipsi
proximè accedentes, castra ponerent. Hoc Scythæ iccirco
decreuerunt, quod prolem ex illis suscipere cupiebant. Ado-
lescentes, qui missi sunt, mandata peregerunt. Quos ubi A-
mazones intellexerunt, neuiquam ad se ledendas uenisse,
ualere sinebant. Quotidie tamen castra castris propius ada-
moueabantur. Ne ipsi quidem adolescentes aliquid habebāt,
quemadmodum Amazones præter arma, & equos, & ean-
dem uiuam, quam illæ uiuebant, uenando, atque prædando.
Circa meridiem Amazones solebant, aut singulæ, aut binæ,
separatim à reliquis, ad uentrem lauandum, longius uagari.
Ea re Scythæ cognita, & ipsi idem faciunt. Quorum cuidā
una illarum, quæ soliuaga erat, propinqua cum fuisset, non
se auertit, sed de colloquendo deliberabat, nec appellare po-
terat eum, quo cum non esset prius congressa, tamen manu
significauit, ut ad eundem locum postridie rediret, adducto
secum altero, ut duo essent, se quoq; alteram adducturam.
Digressus ab ea adolescens, hæc enarrat cæteris: posteroq;
die socium secum ducens, ad locū præstō fuit, ac reperit A-
mazonem expectantem sociam. Eius rei certiores facti, re-
liqui adolescentes, & ipsi seducunt cæteras. Post hæc com-
mixtis castris pariter habitant: eam quisq; uxorem, cū qua
primum coierat, habentes. Barum uocem, cum ipsi disce-

re non possent, ipsorum illæ discebant. Et cum utriq; inter se conuenissent, uiri ad Amazonas ita dixerunt: Nobis parientes sunt pariter, & facultates. Proinde non agamus diutius hanc uitam, sed hinc digressi, in hominum frequentia degamus, ubi uos habebimus uxores, nequaquam alias. Ad hæc illæ responderunt: Nos uerò non possumus uestris cum feminis habitare, quibus non idem qui nobis sunt mores. Nos enim arcu tela excutimus, & iaculamur, & equitamus, muliebria opera indocta. Vestrae feminae nihil eorum, quæ recensuimus, sed opera muliebria faciliat, desidentes in plaustris, non ad uenationem, atque alia huiusmodi prodeuntes. Proinde non possumus illis esse similes. Quod si uobis cordi est, habere nos coniuges, & uiros uideri esse iustissimos, ite ad parentes uestros, & facultatum sortiti partem, rursus redire, ita semoti ab illis habitabimus. Id approbantes ita facere adolescentes, accepta q; facultatum, quæ ipsis contingebat, portione, rursus ad Amazonas redierunt. Ad quos illæ: Duplex, inquit, metus nos tenet in his locis habitandi: unus, quòd nos parentibus uestris uos priuauimus alter, quòd terram uestram magnopere uastauimus. Sed quoniam dignamini nos habere uxores, hoc unà nobiscum agatis. Agendum proficiscamur è regione hac, & Tanai transmissio illic habitemus. Huic quoque rei obtemperauere adolescentes. Traiectoque Tanai, & à Tanai trium dierum orientem uersus, totidemq; à Maotide palude, & aquilonem itinere confectio peruenerunt ad eum locum, quem nunc incolunt, ubiq; subsederunt. Ideoque prisca consuetudine uiuendi feminae Sauromatarum utuntur. Venatum unum cum uiris, ac sine uiris eunt, equis insidentes, atque adeo in præliū eandem, quam uiri stolam ferant. Sauromata pu-

Sauromatarum
cum Amazo-
nibus com-
mixtio.

Amazonum
sedes.

Solæcizantes
Sauromataz,

tantur lingua Scythica solæcizare, id est, corruptè uti, quod eâ ab initio nõ probè didicere Amazones. Quod ad cõiugia p̄inet, ita ab eis est institutũ: Nulla uirgo nubit, priusquam aliquem hostiũ interemerit. Ideoq; nonnullæ earũ decedunt iam uetulæ, anteq̃ nubant, quod lege satisfacere nequeant.

Scytharum re-
gnum cũ con-
sibus delibe-
ratio.

Ad harum igitur quas dixi gentium coactos reges, nun-
cũ Scytharum cum peruenissent, certiores eos fecerunt, Per-
sam ubi omnia, quæ sunt in interiore continente, in suam di-
tionem redegit, faucibus Bosphori ponte iunctis, in citerio-
rem traiecisse cõtinentem subactisq; illic Thracibus, fluuiũ
Istrũ iunxisse, animo hæc omnia in suã redigendi potestate.
Proinde uos (inquiunt) nolite ullo pacto de medio cedere,
sinentes ad perniciem nos deuenire, sed idem sentientes, ob-
uiã eamus inuadenti: quod nisi facitis, nos in ultimum disci-
men adducti, aut regionem deseremus, aut manentes deditio-
nem faciemus. Quid enim cladem subeamus nolentibus uo-
bis auxilio nobis esse? quanquã non commodius agetur uo-
biscum, aduersus quos non minus uenit Persa, quã aduersus
nos, neq; nos subegisse contentus, à uobis abstinebit. Cuius
rei magnum hic accipite documentũ, quod si nobis solis in-
ferret ille bellum, animo superioris seruitutis ulciscendæ, de-
bebat à cæteris hominibus abstinere, & sic in nostrã tendere
regionem, ostendens omnibus se aduersum alios ire. At nunc
ubi primum traiecit in hanc continentem, ut quisq; ei occur-
rit, pacat: cæteros, ueluti Thraces, & nobis confines Getas,
suo subiectos imperio habet. Hæc cum Scythæ denunciaf-
sent, n̄, qui è nationibus uenerant, reges deliberabant, sed di-
scordes eorum erant sententiæ. Nam Geloni quidem, & Bu-
dimi, & Sauromata concordi animo receperunt se Scythis
auxilio futuros. Agathyrsus autem, & Neurus, & Andro-
phagus

Getaz.

phagus, & Taurorum, Melanchlenorumq; reges ita Scythis responderunt: Si uos iniuria inferenda, ac laceffendo, bello priores non fuissetis, rectè uideremini precari, quæ precamini: & nos uestris precibus morem gerentes, idem quod uos ageremus. Nunc sine nobis illorum terram ingressi, uos imperitasti Persis, quoad Deus uobis indulsit: & illi, quandoquidem eos idem deus in uos excitat, uicem uobis reddûs.

At nos, neq; tûc quicquam intulimus iniuriæ his hominibus, neq; nunc quicquam conabimur priores inferre. Quod si hic nostram regionem inuaserit, & prior iniuriam fecerit, nos haudquaquam tolerabimus. Id donec cernamus, apud nos metipsos manebimus. Neq; enim in nos uenire Persæ uidentur, sed in eos, qui fuerant auctores iniuriæ. Scythæ, ubi hæc relata audiere, statuerunt nullam sibi pugnam recta, atq; ex aperto conferendam, quando ipsi illi ad societatem nō accedebant. Itaq; digressi, clam, ac longius progressi, puteos, quos ipsi offenderant, ac fontes, obstruunt, bifariamq; diuisi herbam è regione atterunt. Et ad unam è partibus, ubi regnabat Scopasis, iubent Sauromatas pergere, qui se subdu-

Scopasis

cerent, si tō Persa declinaret, fugientes recta ad flumen Tanaim, secundum Maotidem, ydem Persam abscedentem inuadendo persequerentur. Hæc erat una pars regni ordinata ad hanc uia, quemadmodū dictū est. Reliquarū duarū una, cui imperabat rex Indathyrsus, quæ magna est, & tertiā, in qua regnabat Taxacis, in unum coeuntes, accedentibus Gelonis, atq; Budinis, iubent hos quoq; unus die itinere prægressos exercitū Persarum seducere, hos è laceffendo, & ea, quæ decreuissent exequendo, et ante omnia hostem seducere in agris illorū qui societate ipsorū habuissent: ut eos, si minus nolentes, bellū aduersus Persas susciperent, certè inuisos redderent

Indathyrsus.
Taxacia,

redderent istis hostes. Deinde in suam terram defletere, & tentare, si quid ipsis tentandum esse uideatur, ac libeat. Hæc ubi decreuere Scythæ, copijs Darij ex occulto occurrebant, præstantissimis equitum præcursoribus missis. Carros autē, in quibus eorum nati, uxoresq; omnes degunt, unā cum pecoribus, præterquā ad uictum suppetentibus, præmiserant. dato suis mandato, ut semper aquilonem uersus tenderent. Hoc cum præparassent Scythæ, eorum emissarij, posteaquā compererunt Persas ab Istro trium ferē dierum, & ante se unius diei itinere abesse, positis castris, germina terra uacant. Persæ, ubi Scytharum equitatus in conspectum se dedit, eum insequi maturant, à uia sese semper subducentem eū cum ad unam partem uentum est, auroram uersus; & Tanaim & Scythiis tendentibus, & insequentibus Persis, Scythæ Tanaim traiciunt. eō, & Persæ traiecto, illos insequuntur, donec peragrata Sauromatarum plaga, perueniunt in Budinorum. Quam diu Persæ fuerunt in Scythia, ac Sauromatide regione, nihil ei detrimenti inferre potuerunt, ut pote uasta. Vbi uerò Budinica ingressi sunt ibi nacli lignæ mœnia à Budini deserta, & omnibus rebus uacua, incendunt. His actis, ipso itinere ire porro tendunt dum eam regionem peruagati, in uastam solitudinem deueniunt. Hæc solitudo à nemine hominum incolitur, posita supra Budinorū regionē septem dierum itineris magnitudine: ultra quam

Thysageta. Tyssageta incolunt, à quibus quatuor ingentes amnes, per
 Mæotei. Mæoteos fluunt, & in paludem nomine Mæotim se insinuāt,
 Lycus, Hoarus. quibus hæc sunt indita nomina: Lycus, Hoarus, Tanais, Syr-
 Tanais, Syrges. ges. Darius, ut ad solitudinem peruenit, cursu omisso, copias
 Vrbes, à Dario in Scythia conditæ, super fluuium Hoarum locauit. Post hæc octo urbes, easq;
 ingentes condidit, pari inter se spacio distantes, sexagenorū
 ferē

stet stadiorum, quarum ad meam usque memoriam adhuc
 ruinae extabant. Dum in his Darius occupatur, interim Scy-
 thae, quos ille insequabatur, circumitis locis superioribus, re-
 uerterunt in Scythiam. Quibus è conspectu omnino semo-
 tis, nec se amplius exhibentibus, ita Darius urbibus illic reli-
 ctis, dimidiatis conuertit iter ad occasum, ratus, & hos esse
 cunctos Scythas, & ad occasum fugere. Proinde cum exer-
 citu maturans ire in Scythiam, eò deuenit, ubi in duas Scy-
 tharum incidit partes. Hos naclus insequabatur unius diei
 spacio, numquam intermittens, subterfugientes. Subterfu-
 giebant autem de industria in terram eorum qui societatem
 ipsorum respuerant, & primum in Melanchlenorum. Quos
 cum perturbassent, tam Persae, quàm Scythae eorum terram
 ingressi, Scythae in loca Androphagorum Persas adducunt.
 Perturbatis autem Androphagis, hostem in Neuridem du-
 cunt. Neuris quoq; consternatis, tendunt subterfugiendo ire
 ad Agathyrfos. Agathyrfi cernentes fugari finitimos à Scy-
 this, ac perturbatos. priusquàm à Scythis ager ipsorum in-
 uaderetur, misso caduceatore, Scythas ingressu suorum fi-
 nium prohibent: praedicentes, si conarentur inuadere agrum
 suum, cum eis primum se praelium commissuros. Hoc inter-
 minati Agathyrfi, in fines procurrunt, animo arcendi ingredi
 uolentes. At Melanchlani, & Androphagi & Neuri, inua-
 dentibus Persis unà cum Scythis, neq; uirum, neq; minarum
 memores, sed timore perculsi, fugam capefferunt aquilonem
 uersus, ac solitudinem. Scythae partim ad Agathyrfos ià nò
 recusantes societatem se conferebant, partim è Neuride re-
 gione in suas, Persas praebant. Id cum diu faciliaretur, neq;
 desisteretur, Darius ad Indathyrsum Scytharum regem misso
 equite,

Scythae hostem
 in confines
 pelliciant;

Darius.
Indathyrso.

equite, inquit: Homo tu, qd assidue fugā facis, cū liceat tibi horum facere alterutrum? Si tibi uideris idoneus ad resistēdum rebus meis, siste discursum, ac perstans mecum fac praelium: sin agnoscis te imparem esse, sic quoq; siste cursum, &

Terra & aqua
munera.
Indathyrso
ad Darium.

hero tuo munera offerens, terram, atq; aquam, in colloquiū ueni. Ad hæc Scytharum rex Indathyrso ita respondit: Sic res meæ habent, ô Persa, ut neq; ullum mortaliū ego metuens ante fugerim, neq; nunc fugiam te, neq; quicquam faciam diuersum nunc, atq; in pace facere conseruam. Quod autem non protinus tecum in eo praelium, huius rei te certior faciam: Nobis neq; oppida sunt, neq; agri culti, quorum uel admittendorum, uel uastandorum metu, properemus uobiscum conferre pugnam: ad quam, si opus est, continuo deuenire, sunt paterna sepulchra: quæ age dum inueneritis, tentate labefactare: & tunc intelligetis, pugnatūri uobiscum simus pro sepulchris, nec ne: prius autem (nisi nostri ratio traxerit) tecum praelium non conferemus. Hactenus quod ad pacem pertinet, dictum sit. Quod autem ad ca-

Reri Scytharū.

tera, ego solos mihi heros arbitror Iouem progenitorē meū, & solum Scytharum regium. Tibi autem pro terrā, & aqua, quæ dono poscis, mittam, quæ decet ad te uenire dona, pro eo quod herum te meum esse dixisti, iubeo te flere. Hoc à Scythis responsum est, quod caduceator reuersus; Dario renunciauit. Scytharum reges, audito nomine seruitutis, indignatione perfunsi, partem illam, quæ cum Sauromatis ordinata erat, cui præerat Scopasis, mittunt ad colloquendum cum Ionibus, qui Istrum ponte iunctum asseruabant. At Persæ, non amplius sibi uagandum esse, statuerunt, ut hospitibus, qui ipsorum commeatum eripiebant, insidias tenderent, distributis, qui aduersis ereptores frumentariæ

rei

rei iussa exequerentur. Enimuero equitatus Scytharum semper in fugam uertebat equitatum Persarum, sed fugientes incidendo in peditatum, ab ea defensabantur. Ita Scythæ summoto equitatu, hostili tamen metu peditum abscedebāt, & nihilo minus noctibus quoq; incursiones faciebant. Aduersus quos quid Darianis auxilio fuerit referam, res in primis admirabilis, asinorum. uox ac mulorum species. Nam (ut superius à me demonstratum est) nullus in terra Scythica, neq; asinus, neq; mulus gignitur, ac ne ullus quidem uisitur propter frigora. Itaq; rudētes asini perturbabāt Scytharum equos, & cum Scythæ sæpenumero Persas adorirentur, eorum equi ex audita asinorum uoce, consternati aueruebantur, æroclis auribus stupefacti, utpote insolentia tum uocis quam prius non audissent, tum formæ, quā nunquam inspexissent. Atq; hoc quidem paululum quiddam momenti ad bellum afferebat. Caterum Scythæ ubi animaduertunt Persas tumultuantes, quo diutius in Scythia illi commorantur, & commorantes ad omnium necessarium rerum inopiam redigerentur, faciendum ita sibi putarunt, ut pecoribus suis una cum pastoribus relictis, in alium ipsi abscederent locum. Persæ illuc se conferentes, excipiebant pecora. Quo facto, cum sæpius idem tentarent, ad ultimū Darius inopia rerum laborauit. Id reges Scytharum intelligētes, mittunt ad eum cum munerib. caduceatorem, aue, mu-

Scytharum
munera ad
Darium,
Auis.
Mus,
Rana,
Sagittæ.

Monerum
Scytharū
interpreta-
tio.

mus quidem in terra gignatur, & eodem quo homines ui-
uēt. rana autem in aquis nascatur, auis uerò sit equo as-
milis, sagittis dandis, quod seipsos tradere uideantur. In hac
sententiā Darius interpretabatur. At Gobryas unus ē septē
qui Magos sustulerant, hoc dicere dona cōiectabat: O Per-
sæ, nisi effecti, ut aues subuoleatis in cælum, aut muros sub-
eatis terrā, aut ranae insiliatis in paludes non remeabitis, un-
de uenistis, his sagittis confecti. Et Persæ quidem munera
interpretabantur. At una pars Scytharum, cui datū ante e-
rat negotium Mæotidis paludis custodiendæ, tunc aut Ioni-
bus, qui ad Istrū erant colloquendi, ubi ad pontem uenit, ita
uerba fecit. Viri Iones, libertates uobis afferentes uenimus,
si modò nos exaudire uolueritis. Accepimus enim Darium
uobis præcepisse, ut ad 60. duntaxat dies custodiam pontis
ageretis, & nisi intra id tempus ipse non afforet, domū abire
tis. Itaq; si id feceritis, & apud illum, & apud nos culpā de-
uitaueritis. Proinde cum ad præstitutū diem permanseritis,
iam licet abscedatis. Hæc se facturos recipientibus Ionibus,
Scythæ raptim retrò abiēre. At ceteri Scythæ post missa
Dario dona, cum peditatu ac equitatu aduersus Persas in
acie instructi steterunt, tanquam conflicturi. Cum interim
lepus in medium prosiliit, quem, ut quisq; uidit, insequēba-
tur. Perturbatis Scythis ac uociferantibus, sciscitabatur Da-
rius, unde hostium tumultus existeret: & cum audisset illos
leporem insectari, inquit ad eos Persas, cum quibus cetera
colloqui consueuerat: Hi uiri uidentur mihi magno nos ha-
bere contemptui, & nunc Gobryas recte dixisse de Scythi-
cis donis, quo magis cum mihi quoq; ipsi res ita se habere ui-
deantur, bono consilio est opus, ut uictus nobis eò unde ueni-
mus, sit receptus. Ad hæc Gobryas. Equidem, inquit, o rex,
horum

horum ego uirorum inopiam uidebar mihi ferè fama habere cognitam, sed ubi adueni euidentius intellexi. animaduertens eos habere nos ludibrio. Proinde mihi uidetur, cum pri-
 mum nox aduenerit incensis è more ignibus, & alijs quæ cõ-
 sueverunt fieri acies, imbecillissimis quibusq; militũ ad hoste
 fallendum relictis asinisq; omnibus alligatis abeundũ, prius
 quam ad Istrum rectà pergant Scythæ ad pontem soluendũ
 aut Ionibus soluere libeat, quod nobis factu facile erit Hoc
 Gobryas consiliũ dabat. Cui assentiens Darius, ubi nox af-
 fuit, reliquit in castris homines defatigatos, & eos, quorum
 amissio minimi facienda esset, necnon omnes asinos alliga-
 tos: asinos quidem ut uocem ederent: infirmos autem homi-
 nes hoc titulo, ut dum ipse cum flore copiarum adoriretur
 hostem, isti interea castra tutarentur. Hac ubi persuasit
 his qui relinquebantur, Darius accensis ignibus, quàm ma-
 turrime ad Istrum contendit. Asini, quòd multitudine desti-
 tuti essent, eò magis rudere. Quos audientes Scythæ, credes-
 re omnino Persas in eisdem permanere castris. Verũ, ubi il-
 luxit, ij qui relictĩ erant, cognito se proditos esse à Dario, ma-
 nus extendere ad Scythas, & quæ contigerant referre. His
 illi auditis repente retractis duabus Scytharum partibus, &
 una Sauromatarum cum Budinis ac Gelonis, Persas rectà
 Istrum uia persequuntur, utpote plerosq; pedites & itinera
 nescientes, ea præsertim quæ diuortia habebant, ipsi equi-
 tes & compendia uiarum scientes. Sed cum utriq; ab alte-
 ris aberrarent, multò priores ad pontem Scythæ peruenère
 quàm Persæ. Ibi cognito se præuertiisse Persas, ita ad Iones,
 qui in nauib; erant, uerba fecerunt: Viri Iones, cum dierum
 numerus iã prætransierit, iniuriy estis, qui adhuc permaneatís,

Ionum de-
liberatio
de ponte
Darii de-
serendo.

sed quoniam hactenus timore mansistis, nunc soluite quā-
celerrimè traiectum atq; abite sospites liberiq; dijs pariter,
ac Scythis gratiam habentes. Nam eum qui antea dominus
uester erat, ita tractabimus, ut aduersus nulum mortaliū
sit facturus expeditionem. De hac re consultantibus Ionib.
Miltiadis quidem Atheniensium ducis & Chersonnesium,
qui sunt in Hellesponto, tyranni sententia erat, Scythis ob-
temperandum esse, & Ioniam seruitute liberandam. At His-
tiae Milesij diuersa, quod diceret, nunc quidē eos sine quēq;
urbis tyrannos esse ob Darium. Potentia uerò Darij subla-
ta, neq; se Milesijs, neq; alium quenquā usquā praeesse posse.
Fore enim, ut singula ciuitates popularem statum, quā ty-
rannicum mallent. Hanc sententiam cum dixisset Histiaus,
omnes confestim, qui Miltiadi assensi fuerant, in eam tran-
sierunt. Fuere autem qui disceptauerunt, duntaxat uicinius
apud regem existimationis, Hellespontinorum quidam ty-
ranni, Daphnis Abydenus, & Hippoclus Lampsatenus, &
Erophantus Parienus, & Metrodorus Proconesius, & Ari-
stagoras Cizicenus, & Ariston Byzantius, & hi quidem ex
Hellesponto. Ab Ionia autem Stratias Chius, & Aeacides
Samius, & Laodamas Phocensis, & Histiaus Milesius cu-
ius sententia praelata est sententia Miltiadæ. Aeolum uerò
unus affuit, qui esset autoritate praeeditus, Aristagoras Cymæ-
us. Hi posteaquā Histiae probatuere sententiā, hoc sibi agen-
dum dicendumq; censuerunt, ut pontem quidem ab ulterio-
re ipsa eatenus soluerent, ut extra sagitta iacium essent. ne
nihil facere uiderentur, cum tamen nihil facerent, neue Scy-
thæ uim asferre tentarent, & Istrum ponte transire, sed sol-
uentes illinc pontem, quasi omnia ad uocum Scytharum fa-
cerent. Hoc sententia Histiae addendum cum decreuissent,
ita pro uniuersis ad Scythas Histiaus uerba fecit: Viri
Scythæ,

Histia
sententia.

MELPOMENE, LIB. III. 309

Scythæ, iucundam nobis rem attulistis, & opportunè instatis. Atq; ut uos nobis probè uiam ostenditis ita nos uobis obsequenter obtemperabimus. Vt enim cernitis, traiectum rescindimus, adhibaturi omnem diligentiam, cupiditate assequendæ libertatis. Cæterum, dum nos hæc dissoluimus interea uos illos inquirere tempus admonet, & inuentos tam uestro, quàm nostro nomine ita ulcisci, ut merentur. Scythæ lonibus iterum fidem habentes, tanquã uera elocutis, ad inquirendos Persas reuerterunt, atq; ab omni illorum itinere aberrarunt, ipsi sibi huius rei causa. quòd pabula equorum illis in locis corruperant fontesq; obstruxerant: quod nisi fecissent, facile si uoluissent, Persas inuenturi: nunc ita faciendo, uisi sibi sunt optimè consuluisse, ob quæ tamè eos res frustrata est. Quippe in sua regione eam partem consecretantes, in qua cibaria equis atq; aquæ forent, hostem indagabant: rati illum eadem parte fugam intendisse. At ille obseruato, quod prius tenuerat itinere, abierat, atq; ita quoq; agrè traiectus, reperit locum. Et cum noctu peruisset, nactus pontem solutum, animo prorsus concidit, ueritus ne se relicto lones abissent. Erat apud Darium Aegyptius quidam omnium hominum uocalissimus. Hunc Darius supra ripam Istri positum iubet inclamare Histiaum Milesium: Histiaus cum sæpius inclamantem, ad primam tamen inclamatione exaudiens, omnes naues admouit, & ad traiiciendum exercitum pontem iunxit. Atq; hunc in modum Persæ profugerunt, quos indagantes Scythæ iterum aberrarunt, & ob id lones tanquam non liberos, sed pessimos & ignauissimos omnium hominum iudicant, deq; eis tanquam de seruis loquentes, mancipia dominos amancia esse aiunt, & insectatione dignissimos. Hæc in lones Scythæ probra iaciunt, Darius per Thraciã iter faciens, Sestum Chersonesi peruenit,

Histiaus
ad Scythas.

Vocalis-
simus qui-
dam Aegy-
ptius.

lones à
Scythis ho-
minum in-
gnauissimi
iudicantur.

atq; illinc Asiam nauibus ipse transiit, relicto in Europa exercitus duce Megabyzo homine Persa: cui Darius aliquādo hunc honorē habuit, ut hoc uerbum inter Persas diceret, cū esset efusus mala punica, simul ac primum malū aperuit, interrogatus à fratre Arbano. nō tantū hominū sibi optaret quātum illuc esset acmorum: respondit. se optare tot sibi esse Megabyzos. quā Graciā subditā. His uerbis apud Persas hominem honorauit, quem tunc prætorem reliquit cum 80000. militū. Megabyzus autē hic immortalem sui memoriā apud Hellepontios reliquit hoc dicto, quod cum apud

Megabyzi
elogium.

Byzantiā agens audisset Chalcedonios 17. annis ante Byzantium urbē condidisse, inquit, Chalcedonios eo tēpore cæcos fuisse, qui cum pulchrior adesset locus ad urbem condendam, nequaquā turpiorem elegissent, nisi cæci fuissent. Hic igitur Megabyzus in Hellepontia plaga pro prætore relictus, eos qui diuersarum à Medis partium erāt. subigebat: & is quidem talia agebat Per idem autem tempus, alia ingens aduersus Pœnos extitit expeditio, ob eam quam ego commemorabo causam, his prius expositis: Argonautarum posterum cum à Pelasgis, qui scēminas Atheniensium, & ex Braurone prædati sunt, essent eiecti à Lemno, Lacedæmonē nauigauerunt, confidentesq; apud Taygetum ignem accenderunt. Quos Lacedæmonij cum aspexissent, nuntiam misere, sciscitatum quinam & unde essent. Illi nuncio sciscitanti re-

Minyz.

sponderunt, se Minyas esse, ab his heroibus oriundos, qui in Argo nauigassent, quiq; cum Lemnum appulissent, illic eos procreassent. Hanc orationem stirpis Minyarum cum audissent Lacedæmonij, misso iterum nuncio sciscitatur, quid sibi uelit ipsorum aduentus, atq; ignis accensio? Illi uerò se respondent, à Pelasgis eiectos, redire ad parentes (aquisimū enim id factū esse) orareq; ut sibi liceret unā cum eis habitare,

bitare,

bitare, tum bonorum, tum agrorum participib. eos recipere in ea q̄ ipsi uellent, Lacedæmonijs placuit, cū ob alia ad hoc faciendum inductis, sū præcipuè, quòd Tyndaridæ Castor & Pollux in Argo nauigauerant. Receptos Minyas & agris impertierunt, & in tribus coaptarunt. Ibi confestim in alios ablocatis, quas in Lemno duxerant uxorib. matrimonia contraxerunt. Longo deinde interiecto tempore, statim elati sū perbia cum alia flagitiosa perpetrarūt, sū regnū affectarūt. Quo nomine eos Lacedæmonij morte multandos cum cen fuissent, cōprehensos in carcerē coniecreunt. Quoscunq̄ Lacedæmonij morte pleclendos censent, eos noctu pleclūt, interdiu neminem. Cū essent animaduersuri, exorati sunt ab eorū uxorib. quæ ciues erant, & primorū Spartanorū filia, ueniā ingrediendi carcerē, & cum suo cuiusq̄ uiro colloquēdi, nullum in illis dolū esse suspicantes. Horum permissu Minyarum uxores ingressæ carcerem, omni ueste quam gestabant uiris tradita, illorum uestem illæ sumpserunt. Ita Minyæ muliebri ueste amicti, ueluti mulieres, è carcere prodierunt, rursusq̄ apud Taygetum confederunt. Hac eadem tempestate Theras Autesionis filius, Thisameni nepos, Thersandri pronepos, Polynicis abnepos, missus est in coloniam Lacedæmonis, genere Cadmeus, auunculus Aristodemi filiorum Euristhenis & Proclis, qui cum pupilli essent, tutelam gerebat regni Spartani. Adultis mox pupillis, ac recepto imperio, Theras ita grauitè tulit sibi ab alijs imperari, quoniam imperium degustasset, ut negaret se Lacedæmone moraturum, sed ad cognatos nauigaturum. Erant autem in insula, quæ nunc Thera, quondam Callista uocabatur, homines Phœnices à Membliare Pœcilis filio oriundi. Cadmus enim Agenoris filius Europam quæritans, in insula quæ nunc Thera uocatur, appulsus cum esset,

Lacedæmoniorū mores in sumendis noctu supplicijs.

Minyæ uxorū cōmento liberati.

siue regionis more captus, siue qua alia uoluntate, reliquit
 illic cum alios quosdam Phœnices, tum Memblia rem con-
 sanguineum suum. Illi ante aduentum Therae Lacedæmo-
 ne octo ætatib. hominum, insulam (quæ Callista, id est, pul-
 cherrima uocabatur) incoluerunt. Ad quos Theras cum mule-
 titudine tribulium missus est, nequaquã ad illos eijciendos,
 sed ad unã habitãdum, & ad insulam ualdè frequentandã.
 Postea uerò quã Minyas è carcere elapsos, & apud Tayge-
 tum confidentes, Lacedæmonij tamẽ necare statuerant, The-
 ras necẽ eorũ deprecabatur, recipiens, se illos ex ea regione
 abducturum. Et huic postulato Lacedæmonijs assentiẽtib.
 cum tribus biremiis ad posteros Membliaris nauigauit. du-
 cens secum non uniuersos Minyas (pleriq; enim ex ipsis ad
 Parorcatas Cauconasq; diuerterunt) sed paucos, quos in sex
 partes distribuerunt, & toridẽ illic oppida condiderunt, Le-
 perum, Magistum, Trixas, Pyrgum, Epium, Nudiũ. Quorũ
 plana Elei memoria deleuerunt. Insule autẽ à conditore
 Thera nomen est inditum, hic filio, quod negaret se nauiga-
 turum cum eo. Relinquam ergo, inquit, ouem lupis? Ex quo
 dicto nomen adolescenti impositum est Oilycus, id est, ouil-
 lupus, & id nomen alteri prauauit. Oilycus natus est filius
 Aegæus, à quo uocantur Aegidæ, in Sparta ingēs tribus. Ex
 hac tribu uiri, cum eis non permanerent filij, ex Erinnyum
 oraculo, delubrũ Laio & Oedipodæ extruxerunt: quod po-
 stea apud eos Theraeos mansit, qui ex his uiri procreati fuẽ-
 re. Hactenus Lacedæmonij cum Theraeis consentiunt: quod
 deinceps extitit, soli Theraei factum hoc modo esse mem-
 rant. Grinus Aesani filius ab hac Thera oriundus, cum es-
 set Therae insulæ rex, contulit se Delphos, ducens ex urbe so-
 lennes hostias, cum alijs ciuib. cum comitantibus, tum
 uerò Batto, qui erat de genere Polymnesti, apud Minyas
 gratiosus

Quem lu-
 pam relin-
 quere pro
 uerbium.

Oilycus
 unde ap-
 pellatus.
 Laio delu-
 brum.

Oedipodæ
 delubrum.

gratiosus. Cōsulenti Grino Theraeorum regi de alijs rebus,
 Pythia respondit, ut urbem in Africa conderet. Cui uicissim
 ille: Equidē, inquit, ego, ô princeps, senior sum, & grauis ad
 moliedum, tu uerò quempiam horum iube ista faceres simul
 hæc dicens, Battum ostendebat. Hæc hæstenas. Tūc ubi res
 uersi sunt, pro nihilo habuere responsum: neq̃ ubi terrarum
 Africa esset gnari, neq̃ ex incerto oraculo coloniam mittere
 audentes. Septem post hæc annos in Thera cum non pluif-
 set, & omnes (præter unam) arbores exaruisissent, consulen-
 tibus Theræis Pythiam, respondit, mittendam in Africam
 esse coloniam. Illi, quoniam nullū mali remedium erat, mis-
 erunt in Cretam nuncios inuestigatum, si quis aut indigena-
 rum, aut aduenarum illic esset, qui in Africam nauigassent.
 Nuncij, cum Cretam pertrassent, & ad urbem Itanum per-
 uenissent, in ea contraxerunt cum purpurario quodam, cui
 nomen erat Corobio. Is aiebat, se uentis abreptum in Afri-
 cam applicuisse, & ad Plateam insulam Africa. Hunc num-
 cij mercede inductum in Theram duxerunt. Verum non
 multi ad rem explorandam, ex Thera initio profecti sunt,
 duce ipso Corobio: quo in ea insula relicto, cum aliquot mē-
 sum cibarijs ipsi quam celerrimè reuerterunt ad castris, de
 insula renunciandum. Quibus ultra præstitutum tempus
 redire differentibus, omnia Corobio deficiebāt. Sed appul-
 sa eò naui Samia, quæ ab Aegypto redibat, cuius gubernator
 erat Colæus, Samij, omni re gesta à Corobio audita, in
 annum homini cibaria reliquerunt. Ipsi ex hac insula cum
 soluisent, Aegyptum optantes uento subsolano abrepti fe-
 rebantur: nec intermittente flatu, Herculeas transuecti co-
 lumnas peruenerunt in Tartessum, pompam ferentes ad rem
 diuinam. Erat ea tempestate id emporium, id est, nundina,

Battus.

Iltus appli-
dam.

Corobio.

Colæus.

Herculeæ co-
lumnæ Tar-
tessus.

Sostrates.
Ahenum Sa-
miorum.

intemperatum, adeò ut inde reueriètes isti ex mercibus qua-
stum maximum fecerint, inter omnes quot nouimus Græcos
duntaxat post Sostratem Laodamanis, cum quo nemo pos-
sit contendere. Ex hoc quaestu Samij decima (id est, sex iq-
lentis) selecta, fecerunt ahenum ad exemplum crateris Ar-
golici, gryphinis capitibus in circuitu alirinfecus obuersis:
& in templo Iunonis collocarunt, sustentibus illud tribus
colossis, id est, humanis simulacris, septenùm cubitorum ge-
nu nixis: & hoc primum facto ingens amicitia Cyrenæis,
Theræisq; cum Samijs contracta est. Theræi, ubi relicto
insula Corobio, ad Theram reuersi, renunciarunt esse illis
insulam è regione Africa sitam: placuit Theræis, ut è singu-
lis oppidis, quæ septem erant, uiri mitterentur, fratribus in-
ter se sortitis quis potius mitteretur, duce eorum rege Bat-

Theræorum
colonia.

Cyrenzi.

Oaxo.

Etearchus.

Phronima.

to: ita duas biremes in Plataeam miserunt. Hæc Theræi me-
morant. Cætera iam Theræis cum Cyrenæis constant. Nam
quod ad Battum pertinet, Cyrenæi nequaquam cum The-
ræis consentiunt. Sic enim narrant: Est in Creta oppidum
Oaxus, in quo fuit Etearchus rex. Hic amissa uxore, induxit
filia nomine Phronimæ, nouercam: quæ domum ingressa,
ut erat, ita re ipsa se nouercam præstitit, cum ledendo, atq;
omne genus iniuriarum excogitando, tum ad extremum im-
pudiciam impingendo: idq; ita rem habere uiro persuasit.
Ille ab uxore deceptus, rem de filia nefariam commentus est.

Themison.

Erat in Oaxo negociator quidam Theræus, nomine The-
mison: hūc in familiaritatem acceptum Etearchus adiurat,
ut quam rem oraretur, in ea se ministrum præberet. Vbi ho-
minem iureiurando adegit, adductam ei tradidit filiam suā:
iubens, ut eam abductam in mari demergeret. Themison an-
cipiti animo inter nefas operis, & hospitij perfidiam, ita sibi
faciendum

faciendū putauit. Accepta puella mare ingressus, cū in alto fuit, ut iureiurando Etearchi sacis faceret, reum elā fumbus puellā demisit in pelagus: ea deniq; retracta, Therā puenit. Ibi Polymnestus uir inter Theraeos spectatus, in cōcubinātū Phronimā accepit, ex qua interiecto tēpore natus est ei filius sono uocis exili, ac balbutienti, cui nomē impositū est Batto, ut Theraei, & Cyrenae aiūt: ut autē ego sentio, aliud aliquid: sed eum cognominatum Battum, postquam in Africam abiit, cūm propter oraculum apud Delphos ei redditum, tūm propter honorem, quem affecutus est. Battum enim Pæni regem appellant, & ob id reor Pythiā lingua Punica, quam nouerat, cū oraculū reddidit, uocasse Battum quod futurus rex esset in Africa. Hic ubi in uirilem adoleuit aetatem, Delphos adiit, ob linguae uitiiū. Cui cōsulenti Pythia respondit:

Batte uenis uocis causa, dux te iubet ire

Latigeram in Libyen habitatum Phæbus Apollo.

Ad hæc Battus sic uicissim inquit: O princeps, ego ad te ueni gratia cōsulendi de uoce, tu de alijs mihi respondens, quæ nequeunt fieri, iubens migrare in Africā, quæ copia, quæ uis manus? Hæc loquens nō psuasit illi, ut alia respōderet, sed eadē, quæ prius respōdente Pythia illinc digressus abiit in Therā. Mox deinde cū & huic ipsi, & cæteris Theraeis malè eueniret, nec mali causa dephenderetur, ob hæc mittūt Delphos sciscitatū. Quib. cū respōdisset Pythia, melius cū ipsis actum iri, si Cyrenē in Africa cōderent cū Batto, misirunt Theraei Battū cū duab. biremib. Illi in Africā (quādoq; lem nō aliud habebāt quod agerēt) retrō ad Therā se receperūt. Sed eos Theraei arcētes accessu terræ repellebāt, ac rursus reuerſi iubebāt. Ita necessitate adacti remēso iterū mari, cōdiderūt opidū in insula Africæ adiacēti, noīe ut prius dictū est, Plataea

Batto nomen
unde institutum.

Apollinis oraculum.

quæ

quæ fertur par esse Cyrenæis magnitudine. Hanc biennio incolentibus, cum nihilo melius cum eis ageretur, uno è suis relicto, ceteri Delphos nauigarunt ad oraculum consulendum. Eò postquam uenerunt sciscitantibus, quid ita secum in Africam profectis, nihilo tamen melius ageretur, Pythia respondit his uerbis:

Latigeræ Libyes scis quam nec adiueris urbem

Me melius, tuum ego ingenium mirabor euntis.

His auditis, ñ, qui cū Batto erāt, rursus redierūt. Neq̃ enim sinebat eos deus aliò migrare, priusq̃ in Africā cōcessissent.

Reuersi ad insulā, recepto quē reliquerāt, incoluerūt locū in **Aziris** Africa, è regione insulæ, nomine Aziris, amænissimis col-
locus. libus utrinq̃ cōclusum, & utrinq̃ flumine præterlabēte. Huic locū sex annis cū incoluissent, septimo deferendū putauerūt,

admonitu Pœnorū, ut in meliorē transirēt. Ita illinc eos Pœni uesperū uersus, & ad locorū speciosissimū abduxerunt, & quidē noctu, ne Græci interdū facientes iter, diurnū spaciū metiendo animaduertenterent. Est aut̃ huic loco nomen Irasa.

Apollinis Eos ubi ad fontē, qui Apollinis esse fertur, duxerāt, inquit: **font.**

Viri Græci, hic uobis incolere commodū est, ubi cœlū uocaliter sonat. Sub Batto igitur, qui cōdidit Zoā, & annos quadraginta regnauit, & sub eius filio Arcesilao, qui regnauit annos sexdecim, Cyrenæi habitauerunt tot omninò, quot in coloniam initio missi fuerāt. Sub tertio aut̃ Batto, qui felix est appellatus, cunctos Græcos ad nauigandū in Africā cū Cyrenæis habitatū induxit Pythia. Nā accersebant eos Cyrenæi ad agri partitionē. Induxit aut̃ hæc uerba, respōdens:

Serior in Libyen quisquis peruenerit almam,

Discernendi agri mox hunc affirmo pigebit.

Cum ergo ingens multitudo Cyrenam se contulisset, finiti-
morum

morū Pœnorū agros uastabat, atq; inter se partiebatur. At il-
 li, eorūq; rex, nomine Adrican, agris exuti à Cyrenæis, mis-
 sus in Aegyptū quibusdā, sese dediderūt Aprij Aegyptiorum
 regi. Ille cōparatum grandē Aegyptiorū exercitū, misit ad-
 uersus Cyrenas. Cyrenæi instructa apud Irasa locum, & ad
 fontē Thestin acie, cū Aegyptijs cōfluxerunt, eosq; superaue-
 runt, utpote inexpertos antea, atq; cōtemptores Græcorū: a-
 deoq; profligarūt, ut pauci ex eis in Aegyptū redierūt. Qua
 de re Aegyptij succensentes Aprij, ab eo descuerunt. Huius
 Battī filius exiit Arcesilaus, q; regnum adeptus, inter initia
 cū fratribus suis seditiones exercuit, donec illi relicto eo, in
 aliū Africæ locū migrauerunt, ubi cōtracti urbē hanc cōdi-
 derūt, quæ & tūc, & nūc Barca appellatur. Et inter cōdeh-
 dū Pœnos sollicitabāt ad efficiendū à Cyrenæis. Arcesilaus
 tā suis defectoribus, quā eorū receptoribus bellū intulit, quē
 reformidātes Pœni, fugā ad orientales Pœnos intenderunt.
 Sed fugientibus Arcesilaus usq; institit insequendo, dum ad
 Leuconem Africæ puenit, & Pœnis uisus est opportunus ad
 inuadendū. Itaq; congressi eò Pœni, adeò superauere Cyre-
 naos, ut ex illis septem millia ceciderint. Post hanc cladem,
 Arcesilam agrotantem epoto medicamento frater ipsius
 Aliarchus strangulauit. Sed cum dolo uxor Arcesilai inter-
 fecit, nomine Eryxo. Arcesilao successit in regno Battus, pe-
 dibus nō ualens, sed claudus. Cyrenæi ob acceptam calamita-
 tem, Delphos miserunt, per quosdam interrogatū, qua ra-
 tione inita, præclarissimē habitarent. His Pythia respon-
 dens, iussit ex Mantinea Arcadium adducerent moderatorē.
 Itaq; petētib; Cyrenæis, Mantinei dederūt quendā, nomine
 Demonacem, uirum inter populares protatissimū. Hic igitur
 uir Cyrenen profectus, ubi singula quaq; edoctus est, in

Pœni Aegy-
 ptijs se sub-
 dunt.

Adicran.
 Apries, rex.
 Thestin fons.

Barca oppidū.
 Arcesilai re-
 gnū.

Leucon.

Aliarchus.
 Battus clau-
 dus.

Cyrenensium
 distributio.

tres tribus distribuens illos ita digessit, ut unam quidem partem faceret Theraeorum, atque consinium, alteram autem Peloponnesium, atque Cretensium, tertiam uero cunctorum insularum. Qui etiam huic Battō regi, cum alia omnia, quæ superiores reges obtinuerant, consulit tum uero peculiaria fana ac caeremonias in media urbe instituit: quæ instituta sub hoc quidem Battō syncera permāserunt. Verum sub eius filio Arcesilao uehementer sunt perturbata, negan-

Pheretima Ar te Arcesilao Battī illius claudi, et **Pheretimæ** filio se laturū, **Arcesilaus** enim quæ Mantineus Demonax constituisse, ac reposcente honore **Salamin.** res suorum maiorum: hinc seditione orta, eiectus profugit **Euelthon.** in Samum, mater eius in Salaminem Cypri. Obtinebat ea

tempestate Salaminis imperium Euelthon, qui Delphis dedicauit thuribulum spectaculo dignum, quod in thesauro Corinthiorum situm est. Ad hunc profecta Pheretima precabatur, ut se, filiumque Cyrenen cum exercitu reduceret. Ille omnia potius quam exercitum huic dabat. Pheretima id quod dabatur accipiens dicere bonum id quidem esse: sed melius facturum eum, sed quod obsecraretur, daret exerci-

Colas enim fa- tum. Cumque identidem ad omnia, quæ dabantur, hoc dice-
so feminæ ret, tandem misit ad eam Euelthon dono fufum aureū, atque
tractanda. colum penso circumdatam: dicentiq, quæ consueuerat uerba: Pheretimæ. inquit, talibus rebus donari feminas, non exercitu. Arcesilaus interea Sami agens, unumquemque sollicitabat ad spem rei agrariæ: coactoque ingenti exercitu, missus est Delphos ad consulendum de reditu in patriam. Cui Pythia ita respondit: Ad quatuor Battos, ac totidem Arcesilaos octo hominum ætates dat uobis Apollo Cyrene regnare, ulterius uos conari dehortatur. Tibi uero suadet, ut ingressus in domum tuam, quietem agas. Quod si fornacem inueneris

inueneris plenam amphorarum, ne eas excoquas, sed ad au-
 ram emittas. Sin fornacem incenderis, ne committas, ut cir-
 cumfluum intro eas: alioqui peribis tu pariter, & taurus, o-
 ptimè opus faciens. Hæc Arcesilao Pythia respondit. Ille Arcesilaus Cy-
renen recu-
perat.
 sumptis ijs, quos contraxerat è Samo, redijt Cyrenen: recu-
 peratoq; rerum statu, immemor braculi factus, uocatis ad di-
 cendam causam ijs, qui contra ipsum in partibus fuerant, ob-
 iecit culpam fugæ suæ. At illorū alij exilio solum uertebāt,
 alij ab eo cōprehensi, in Cyprū ad necem mittebantur, quos
 Cnidij ad suam terram appulsos liberauerunt, ad Theramq;
 dimiserunt: Quosdam, qui in grandem quandam, & priva-
 tam Aglomachi turrim refugerant, circumdata materia Ar-
 cesilaus igni cremauit. Hoc perpetrato agnoscens id esse o-
 raculum, quo Pythia non sinebat cum inuentas in fornace
 amphoras excoquere, excessit ultrò ex urbe Cyrene, extime-
 scens necem oraculo prædictam, & quòd Cyrenen existima-
 ret esse circumfluam. Contulitq; se ad regem Barcaorū, no- Alazeri:
 mine Alazerim, cuius filius in matrimonio habebat cognatā
 eius. Et quidam tunc Barcaei, tūm Cyrenæi exules, cum in fo-
 ro agentem animaduertissent, obruncarunt, & insuper eius
 socerum Alazerim. Ita Arcesilaus, siue uolens, siue inuitus,
 oraculo non obsecutus, fatum suū impleuit. Mater eius Arcesilas
mater:
 Pheretima, dum filius mali sui sibi autor Barca agit, ipsa
 interea honoribus filij Cyrene fungebatur, ac munera obi-
 bat, cum alia, tūm in senatu præsidendo. Vbi cognouit filium Pheretima
principis obit
munera.
 in urbe Barca appetisse mortem fuga se proripuit in Aegy-
 ptum. Nam Arcesilaus fuerat de Cambyse Cyri bene meri-
 tus quòd is exstitisset qui Cyrenen Cābysi tradiderat, ac tri-
 butum instituerat. Hæc in Aegyptū cū peruenisset, supplex
 Aryandi affedit: hortans eum ad se ulciscendam, prætendēs Aryandes.
 titulum,

titulum, quòd filius, quia cum Medis sentiret, interemptus
 Aryandes. esset. Erat hic Aryandes Aegypti prator à Cambyse consti-
 tutus, qui aliquanto pòst tempore, cum emulari Darium uel-
 let, ab eo est interfectus. Si quidem audiens, atq; animaduer-
 tens Dario cordi esse memoriam sui relinquere, opere quod
 à nullo alio regum factum esset, id sibi imitandum putauit,
 Darium mo- donec mercedem accepit. Etenim Darius ex auro, quàm po-
 neta. tuit purgatissimo monetam percussit. Idem Aryandes Ae-
 gypti prator ex argento fecit. Et nunt quoq; extat purissi-
 Aryandicum mum argentum Ariandicum. Ea re comperta, Darius insi-
 argentum. mulatum quasi rebellare uellet, morte affecit. Tunc tamen
 Aryandes hic misertus Pheretima, omnes ei copias Aegypti
 tradidit, pedestres simul, & nauticas, prapósito quidem pe-
 Badra, destribus Amasi homine Maraphio, nauticis autem Badra
 generis Pasargadi. Sed priusquàm copias mitteret, caducea-
 tore Barcam misso percontabatur, quisnam percussor Ar-
 cesilai extitisset. Barcae se omnes extitisse respondent, multa
 enim se ab illo mala esse perpeffos. His auditis Aryandes ita
 exercitum unà cum Pheretima mittit. Atq; hic quidem titu-
 lus inferendi belli extitit Verùm (ut mea fert opinio) exer-
 citus mittebatur ad Pœnos subigendos. Pœnorum multa
 Pœnorum ua- rix nationes. sunt, & uariae nationes, quarum pauca regi obtemperabāt,
 pleraq; Darium cõtemnebant. Colunt aut Aegyptũ uersus,
 ut hinc, incipiamus, Pœnorum primi Adyrmachida; q; eisde
 ferè, quibus Aegyptij, moribus utuntur. Vestè gestant qualè
 & alij Pœni, uxores eorum in utroq; crure armillam æream.
 Eadem capitis comam alunt, quarum quæq; suos (quos cas-
 Adyrmachida- pit) pedunculos præmordet, atq; ita abijcit. Hoc isti ex om-
 rum mores. nibus Pœnis soli faciliant, soli& uirgines nupturas regi ex-
 hibent, quæ illi placita fuerit, eam deuirginat. Peringūt hi
 Adyrmachida-

Adymachidæ ab Aegypto ad portum usq; nomine Plynû.
 His confines sunt Gygamæ, locum qui occasum spectat, in-
 colentes, Aphrodisiade tenus insula. In huius loci medio est Aphrodisi-
as insula.
 insula Plataea, ubi urbem condidere Cyrenæi, & in continen-
 te est portus Menelai, & Axiris, quam Cyrenæi incoluere.
 Et dehinc Silphium incipit, ab insula Plataea pertingens, usq;
 ad fauces Syrtis. Apud hos idem penè ritus, qui apud alios
 sunt. Gigamas ab occasu contingunt Asbystæ, qui supra Cy Gigamæ.
Asbystæ.
 renen incolentes pertingunt ad mare. Nam maritima Cy-
 renæi colunt. iidem non postremi, sed præcipui Pænorum
 sunt, qui quadrigis uehantur, studiosi in Cyrenæorum mo-
 ribus maxima ex parte imitandis. Horum sunt occasum
 uersus confines Aufchisæ, qui supra Barcam incolentes ad
 mare, pertingunt ad Euhesperidas. Circa mediam Aufchi- Euhesper-
idas.
 sarum plagam habitant Cabales, exigua natio, ad mare per Cabales.
Tauchira.
 tingentes ad Tauchiram oppidum agri Barcæi, eisdem, qui
 bus q; qui supra Cyrenen sunt, moribus utentes. Auchisara
 quod ad occasum uergit, contingunt Nasamones, grandis
 natio, qui sub æstatem relictis ad mare pecoribus, conscen-
 dunt ad locum Aegilen, decerpituri palmulas. Nam palmae
 illic, & permultæ sunt, & spaciøsæ, & fructiferae omnes. Ex
 quibus, ubi palmulas præmaturas decerpserunt, ad solè sic-
 cantes maturefaciunt, deinde lacte maceratas sorbillant. V-
 xores plures singuli è consuetudine habent, & cū his in pro-
 patulo coeunt, eodem penè quo Massagetae modo, prius sci-
 pione prætento. Nasamonibus mos est, cum quis primum du Nasamo-
num ma-
reu.
 cit uxorem, prima nocte, ut sponsa singulos contínuas obeat
 Veneris gratia, & ut quisq; cum ea concubuit, donum det
 illi quod secum habet domo allatum. Iureiurando, ac diui-
 natione tali utuntur per eos viros, qui iussissimi atq; optimi
 X apud

Psylli.
Psyllorum
aduersus
austrum
expeditio.

Garaman-
tes.

Maca.

Africa ar-
boribus
nuda.

Gindanes
Gindana-
rum mu-
nerū sim-
bria.

apud illos fuisse dicuntur, iurant illorum sepulchra tangen-
tes. Diuinant ad suorum accedentes monumenta, et illis, ubi
preces peregerunt, indormiunt. Vbi quodecunque per quietem
in somnium uiderunt, eo utuntur. Fidei danda consuetudo
hac est. De manu alterius uterque sumpto in uicem poculo bi-
bit. Quod si nihil humoris habuerint, sumptum è terra ci-
nerem lingunt. Nasamonibus confines sunt Psylli, qui hunc
in modum interciderunt: Auster eis omnia receptacula a-
quarum arefecerat. Erat autem omnis eorum regio, quae
intra Syriam est, aquarum inops. Ob id illi publico colloquio,
atque consilio expeditionem fecere aduersus austrum. Quae
Poeni memorant, refero. Hos, cum ad arenas uenissent, au-
ster spirans illic obruit. Psyllis extinctis, eorum terram Na-
samones obtinent. Super hos austrum uersus in loco feris fre-
quenti, Garamantes habitant, qui omnium hominum com-
mercium, aspectumque refugiunt, nihil bellicae armaturae ha-
bentes, ac ne defendere quidem sese audentes. Hi supra Na-
samones incolunt. Circa marina uero occasum uersus, co-
fines sunt Macae, qui summum capitis uerticem radunt, in
medio capillos crescere sinentes, hinc atque hinc in orbem ton-
dentes. In bellum pelles subterraneorum struthionem ferunt
pro tegumento. Per eos flumen Cinyrè è colle, qui uocatur
Gratiarum, fluens in mare influit. Hic collis Gratiarum ne-
moribus frequens est, cum caetera (cuius memini) Africa sit
arboribus nuda, ducentorum ab ea ad mare stadiorum in-
tercapedine. Horum Maeorum finitimi sunt Gindanes, quo-
rum uxores fuerunt fimbrias pelliceas singulae multas, ob hoc
(ut memoratur) quod ut à quoque uiro Venerè passa est, fim-
briam orat, et ut quaeque plurimas habet, ita praeclarissima ce-
setur, tanquam à pluribus uiris adamata. Horum Gindanorum
oram

MELPOMENE, LIB. III. 123

etiam in mare porrectam incolunt Lotophagi, qui è solo loti
 fructu uiscitant, qui fructus est instar fructus lentisci. suavi-
 tate assimilis fructui palmarum. Ex hoc fructu Lotophagi
 utnum conficiunt. Lotophagis secundum mare vicini sunt
 Machlyes, loio & ipsi uescentes, sed minus quàm superiores.
 Pertingunt autem usq; ad ingentem amnem, nomine Trito-
 nem, qui in grandem paludem Tritonidem influit, in qua est
 insula, quæ dicitur Phala. Hanc insulam aiunt dici à Laces
 demonijs habitari debere. Aiunt autem hunc in modum, Phala insula.
 Iasonem posteaquâ sub Pelio Argo exædificauit, impositis Iason.
 in ea cum alijs solennibus hostijs, tum uerò tripode æreo, cir- Argus mædificatio.
 cuisse Peloponnesum animo Delphos eundi, eumq; cum te-
 neret cursum circa Maleam, abreptum à uento aquilone, &
 abductum in Africam, & priusquam tellurem cerneret, in
 aspretis paludis Tritonidis astitisse, eiq; hesitanti de egressu
 apparuisse Tritonem, ac iussisse dari sibi tripodem, quod di-
 ceret ostensurum se illis exitum, atq; incolames remissurum.
 Assentiente Iasone ita demum Tritonem ostendisse qua ra-
 tione è breuibus enauigarent, & tripodem ab illis in templo
 positum esse, in eoq; tripode oraculum reddidisse, & ijs, qui
 cum Iasone erant, omnem rationem indicasse. Fore enim, ut
 cum quis tripodem accepisset ex omnibus, qui in Argo na-
 uigarent, necessario centum Græcæ ciuitates, ac toleret pa-
 ludem Tritonidem. Hæc cum audissent Pæni, qui montem
 Gratiarum colunt, tripodem occulasse. Iuxta hos Mach-
 lyes habitant Auses, circum paludem Tritonidem. Ita utri- Auses,
 quæ habitant, ut medio Tritone dirimantur. Quorum Ma-
 chlyes quidem occiput crinitum gestant, Auses uerò antea-
 riorem capitis parietem. Horum uirgines anniuersario Minervæ
 festo in honorem ipsius deæ, indigenæ inter se bisariâ diuisæ

324 HEROD. HALICARN.

Virginum
anniuersa
tius con-
suetudo.

preliantur lapidibus. fustibusq̃, dicentes se morem patrum
seruare ei. quam Mineruam nominauimus: & quæ uirgines è
uulneribus decedunt, eas falsas uirgines appellant: sed pri-
usquam à pugnando desistant hoc faciunt: Quæ uirgo in
pugnâ optimam operam nauauit, eam semper communi
consensu ceteræ uirgines exornant, cùm cetera armatura
Græca, tum crista Corinthia, & currui impostam circa pa-
ludem circumferunt. Quibus autem rebus ornabantur o-
lim uirgines antequàm accolerent Græci, non habeo dicere.
Arbitror ornari sœtas armis Aegyptijs, nã ab Aegypto af-
firmo, & scutum, & galeam ad Græcos esse tradita. Miner-
uam aiunt Neptuni esse filiam, ac paludis Tritonidis, eamq̃
nescio quid à patre reprehensam, donasse se ipsam Ioui, &
Iouem sibi illam asciiuisse filiam. Hæc illi aiunt. Idem pro-
miscuè cum mulieribus non unâ habitantes, sed pecudû mo-
re concumbunt. Vbi apud mulierem puer robustus est fa-
ctus, apud quem uirum habitare sustinet (nam tertio quoq̃
mense uiri conueniunt) eius filius censetur, & hi quidem ma-
ritimi Pœnorum pastoralium, Nomades dicuntur. Supra hos
in mediterraneis Africa feris est frequens. Supra hanc par-
tem efferatam supercilium soli fabulosum est, porrectum à
Thebis Aegyptijs ad columnas Herculis. In hoc supercilio
fermè decem dierum itinere sunt grumi grandes salis, con-
creti in collibus & singulorum collium uertices è medio sa-
le eiaculantur aquam dulcem, pariter, & gelidam. Circa
quam homines habitant ultimi solitudinem uersus, & supra
plagam feris inaccessam, à Thebis itinere dierum decem,
primi Ammonij, habentes templum ad Thebani Iouis effi-
giem. Etenim Thebis, quemadmodum à me memoratû est,
aspectu arietino, Iouis simulacrû est. Apud hos est alia quo-

- que

que aqua fontana, quæ sub matutinum quidem tepet, sub horam, qua forum frequentissimum est, frigescit, sub meridiem multo frigidior est. Eaq̃ hora hortos irrigant. Declinato iam die remittitur frigus, donec sol occidit: tunc tepescit, magis ac magis calefcens ad mediam usq̃ noctem, quo tempore feruens exæstuat: præterita nocte media, ad auroram usq̃ refrigerat. Cognominatur autem fons ipse solis. Post Ammonios per supercilium sabuli, decem rursus dierum itinere est collis salis, & aqua illi Ammoniae par, hominibus circum habitantibus, cui loco nomen est Aegila, ad quem locum Nasamones commeani palmulas decerpunt. Rursus decem dierum spacio ab Aegila alius collis est salis, & aqua, & palmularum fructiferarum magna uis, quemadmodum apud alios, insolentibus illic hominibus, quibus nomen est Garamantibus, natione sanè magna, qui inducta super saltem humo, ita serunt, ab his ad Lotophagos breuissimum iter. A quibus triginta dierum spaciū est ad eos, apud quos gignuntur boues præposterè pascentes. Ideo autem præposterè pascentur, quòd cornua inflexa antè habent, & ob id retrorsum euntes pascentur. Nam offensantibus in terræ cornibus, progrediendo pasci nequeunt, alioqui nihil differentes à cæteris bobus, præter crassitudinem pellis, atq̃ duritiam. Garamantes hi Troglodytae Aethiopes quadrigæ uenantur. Nam Troglodytae Aethiopes, omnium quos faciendo cognouimus, perniciosissimis pedibus sunt, serpentibus, lacertisq̃, & alijs id genus reptilibus uescentes, lingua nulli alteri simili utentes, sed uespertilionum more stridentes. A Garamantibus decem quoque dierum itinere alius collis est salis, & aqua, accolentibus hominibus, quibus nomen est Atlantibus, solis omnium hominum, quos ipsi nouimus, in-

Salis col-
lis.

Garaman-
tes.

Troglody-
tae serpen-
tibus ue-
scentes.

Adantes.

nominatis. Nam salis quidem apud eos uocantur Atlantes.
 singulis autem eorum nullum nomen imponitur. Hi solem
 transcendentem execrantur, eiq; præterea omnia conuicia
 ingerunt, quod torridus. & ipsos, & regionem perdat. Post
 totidem dierum iter, alius tumultus salis est, cum aqua, & ho-
 minibus accolentibus, Cui consinis est mons, nomine Atlas,
 exilis, & undiq; teres: & (ut fertur) adeò celsus, ut eius ca-
 ciomen nequeat cerni, quod à nubibus nūquam relinquatur,
 neq; hyeme, neq; æstate. Columnam cæli illum esse indige-
 na aiunt, Ab hoc monte cognominantur hi homines, nam
 Atlantes uocantur: dicunturq; nec ulla animante uesci, nec
 ulla somnia cernere. Ad hos usq; Atlantes possum recensere
 nomina eorum, qui in supercilio Africa habitant, post hos
 nihil amplius: Porrigitur autem id supercilium ad colum-
 nas usq; Herculeas, atq; ulterius. Intra quod est metallum, id
 est, effosso salis, decem dierum itinere, et homines incolentes
 domicilia sua facientes ex micis salis. Isti enim iam tractus
 Africa uacant Imbribus. Nam si plueret illic, non possent
 manere parietes salis. Est autem sal, qui ibi effoditur, colore
 albus, & purpureus. Supra hoc supercilium, austrum uersus,
 ac mediterranea Africa, deserta etiam plaga est, & sine a-
 qua, ferisq; sine pluuia, ac lignis, omni prorsus humore uaa-
 cans. Ita ab Aegypto qd Tritonidem lacum, pastoritj Afri
 sunt, carne uictitantes, ac lacte, nihil uaccinū gustātes, quia
 nec Aegyptij gustant suem, ne alentes quidem uaccam. Nec
 Cyrenæ femina ferire sibi fas putant, ob idem, quæ est in
 Aegypto, cui etiam ieiunia, & dies festos agunt studiosè. At
 mulieres Barcæ non modò gustu uaccinæ carnis sed etiam
 suilla abstinent. Atq; hæc quidem ita habent. Ad occasum
 erò Tritonidis lacus iam non sunt pascuales Pæni, neque
 eisdem

eisdem moribus utentes, neq; idē circa infantes (quod pascu-
 les solent) faciitantes. Nā Pænorū, qui pastores sunt, an o-
 mnes, nō queo pro certo dicere, sed plariq; hoc faciunt. Vbi
 filij ipsorū quadrum effecti sunt, uenas uerticis illorum lana
 fuccida inurūt, nonnulli uenas temporū, eā uidelicet ob cau-
 sam, ne ullo unq; tēpore phlegma, id est, pituita defluēs ē ca-
 pite, officiat, eaq; de re se aiunt esse optima ualitudine. Et
 sunt re uera Pæni inter omnes, quos nos nouimus homines
 saluberrimo corpore, incertū mihi an ob hanc causam, ceriē
 optima ualitudine sunt. Quod si pueris inurendis spasmus
 existat, inuenta est ab eis medicina. Urina enim hirci aspersa
 eos liberant. Ea refero, quæ ipsi Afri narrāt. Apud pastori-
 nios Afros talia sunt sacrificia: Vbi pro primitijs aurē pocu-
 dis præciderūt, eā supra domū abijciunt; hoc actō, ceruicem
 eius auerit. Solis omnū deorū immolant Soli ☉ Lunæ, ☾
 his quidem uniuersi Pæni sacrificant. At qui circa Tritoni-
 dē paludē incolūt, etiā Minervæ, Tritoniq;, ac Neptuno, sed
 Minervæ præcipuē. A quibus Afri Græci uestē, ☿ agidas
 simulacrorū Minervæ mutuati sunt, præterq; quod apud A-
 fros pellicea uestis est, ☿ pendentes ex eius agidibus fimbriæ
 non sunt serpentes, sed ē toris factæ. Cætera uerō omnia ad
 idem exemplar effecta sunt, nomine quoq; ipso testificante,
 uenisse ex Africa Palladiorum stolam. Quippe Afræ mu-
 lieres super uestem amiciuntur nudis pellibus caprinis fim-
 briatis, ac rubrica delibuitis, à quibus ægeis, id est, caprinis
 pellibus, agidas denominauere Græci. Quin etiam hinc pri-
 mum mihi uidetur eiulatus in templis extitisse, quod eo Afri-
 canæ mulieres uehementer utuntur, ac bellē. Erat ab Afri-
 quadrijugos equos iungere Græci didicere. Sepeliunt autem
 pastores Afri defunctos, ut Græci, p̄ter Nasamones, gillos

Cyrenes-
 rum fami-
 narum ob
 istudem su-
 perstitio.
 Vaccinum
 non gustā-
 tes.
 Sui absti-
 nentes.

Minervæ
 ægis.

Aegis un-
 de appel-
 letur.

sedentes sepeliunt, obseruantes, ut dum quis cepit agere animam, eum sedentem constituent, ne supinus expiret. Domicia eorum sunt uirgulis compacta, suspensæ circa lentiscos, & ea quoquæ uersus uersatilia. Et illi quidem talibus utuntur moribus. Contingunt autem hos ab orientali parte

Auses aratores.

Tritonis fluminis hi Auses, qui sunt aratores: qui uerò Pæni domos possidere consueuerunt, quibus nomen impositum est.

Maxyes.

Maxyes, qui dextram capitis partem comatam gestant, sinistram radunt, corpus minio tingunt, asserentes se à Troianis esse oriundos. Regio hæc, & reliqua ad occidentem uergens, multo frequentior est feris, siluisque, quam regio pastoralium. Nam quæ ad auroram respicit, quam pastores incolunt, Tritone flumine tenuis, & depressior est, & arenosa. Hinc deinceps quæ aratorum est, uesperam spectans, montana ualde est, ac nemorosa, ferisque frequens. Siquidem apud hos, & serpentes sunt supra modum grandes, ac leones: elephantes

Gynace.

phali.

Acephali.

Oculos in

pectoribus

gestantes.

quoque, & ursi, & aspidæ, & asini cornibus præditi. Et cyncephali, id est, capita canina habentes, & acephali, id est, non habentes capita, sed in pectoribus oculos, ut ab Afris memoratur, necnon uiri, feminaeque agrestes, & aliæ permultæ ferae haud ementitæ. Quorum nihil apud pastores est, sed alia, ueluti pygargi, & capræ, & bubali, & asini: non illi quidem cornua habentes, sed alij impositi, nunquam enim bibutes & oryes, quibus ulnales palmae pro cornibus sunt. Huius feræ magnitudo est ad æquiparationem bouis: & bassaria, & hyena, & hystrices & arietes agrestes, & dictyes, & thoyes, id est, ex hyena & lupo geniti, & pæthera & boryes, & crocodili tricubitali ad summum magnitudine, terrestres, lacertis assimiles: & struthij subterranei, & serpentes pusilli cum singulis cornibus. Hæc sunt illic ferae, & item quæ alibi,

præter

præter ceruum, & aprum. Ceruus enim, & aper prorsus in Africa nullus est. Sunt ibidem quoque tria marium genera, Tria marium genera. quorum alij bipedes uocantur, alij xegeries Punica lingua, quod in nostra pollet idē quod colles, alij echinē. Sunt præterea mustela, quæ in Silphio nascuntur, maranis similima. Tot habet feras Pænorum pastoralium regio, quantum nos maximè scrutando longissima inuestigare potuimus. Maxymum Pænorum confines sunt Zabeces, ubi forminae aurigatur currus in bellum. His finitimi sunt Zygentes, ubi magna Zygentes. uim mellis apes conficiunt, sed multo plus opifices uiri facere dicuntur. Omnes minio inficiuntur, ac simijs uestiuntur, quarum affatim gignitur ijs, qui in montibus degunt. Iuxta hos aiunt Carthaginenses sitam esse insulam nomine Cyra- Cyranis insula. nem, ducentorum stadiorum longitudine, arctam in latum, in quam iri è continente potest, oleis refertam, ac uitis. Et in ea esse portum, unde uirgines indigenarum pennis uolucrum pice illitis ramenta auri referunt è limo. Hæc an uera sint, haud equidem scio: sed quæ narrantur, scribo. Fuerit autem totum, ut ipse ego in Zacyntho uidi picem è lacu, & aqua referri. Sunt eo loco complures lacus, quorum, qui maximus, septuaginta quoque uersus pedum est, altitudinis duarum passuum, in hunc uirgines contum, cuius in summitate myrtus alligata est, demittunt: deinde referunt myrto picē, odorem quidem asphalti habentem, sed cætera præstantior pice Pieria, eamque in scrobem, quem iuxta lacum fod- Pix Pieria. runt, effundunt: & ubi multum illius aggrefferunt ita è scrobe in amphoras transfundunt. Quicquid autem in lacum decidit, id sub terram means redditur in mari, quod à lacu quatuor stadijs abest. Ita id quod de insula adiacenti Africæ dicitur, consentaneum est ueritati. Aiunt præterea Cartha-

gineses, locum esse Africa extra columnas Herculis habitatum hominibus. eò quoties ipsi applicuere se, merces è nauibus exponere, easq; in crepidine terræ deinceps collocare: tum consensu nauibus fumum excitare: fumo autem conspecto, indigenas ad mare contendere: dehinc auro praemeritis depositis, rursus illinc abscedere. sed non extra conspectum: tum se illinc è nauibus egressos precium considerare. & si dignum mercibus uideatur, eo sumpto abire: sin minus consensu iterum nauibus conspicere. Illos uerò accedentes plus auri ad id quod deposuerunt addere, donec persuadeant. Neutros autem alteris iniuriam inferre: neque enim, aut se contingere aurum, priusquam mercium praecio sit adaequatum: neque illos prius merces attingere, quàm ipsi aurum sumpserint. Atque hi sunt Pœnarum, quos nominare possum: quorum plerique neque tunc de rege Medorum curabant quicquam, neque nunc curant. De qua regione eatenus quæo dicere, à quatuor eam nationibus (quantum nos scimus) non amplius incolit: quarum duæ sunt indigenæ, totidem non indigenæ. Indigenæ quidem Pœni, atque Aethiopes, quorum alteri ad aquilonem Africae, alteri ad austrum incolunt. Aduenæ uerò, Phœnices, & Græci. Neque uerò uidetur mihi bonitas Africanæ terræ, cum bonitate Asiae, atque Europæ comparanda, præter unam Cinyperem, quæ tellus fluuio cognominis est. Hæc optimæ cuique telluri par est prouentu fructus cerealis, nec ulla re similis est cætera Africa. Est enim pulla, & uida fontibus, ac secunda siccitatis aeris, ac ne imbre quidem, qui sit uehementior, leditur. Nam in eo tractu Africa pluit, & ex prouentibus fructuum terra, totidem mensura illic, quot è Babylonica tellure percipiuntur. Bonum solum, & illud est, quod Eubœiæ colunt. Nam quoties id eximie seipsum habertate

Pœni atq; Aethiopes indigenæ.

Phœnices, & Græci aduenæ.

Cinypis fecunditas. Eubœiæ.

superat, centuplum reddit. At solum Cinipum, circiter trecenta. Porro Cyrenaica regio, quæ huius Africa editissima est, quam pastorales incolunt, treis in se plagas continet admiratione dignas. Primam, quæ maritima est, quod in ea id fructus maturi metuntur, undemianturq. His compositis, in plaga, quæ supra maritimam est, medios fructus legunt, quam plagam colles appellant: ac dum hi fructus adornantur, qui sunt in editissima plaga, coquuntur, atq, maturescunt. Itaq, dum primi fructus bibuntur, atq, eduntur, ultimi adueniant. Atq, hunc in modum ad octo menses percipio fructuum Cyrenæos occupat. Hæc hætenus de his dicta sunt. Persæ ad ulciscendam Pheretunā ab Aryande missi ex Aegypto, Barcam peruenierunt, oppidum obsederunt, Persæ Barcam missis ilico qui denunciarent dedi autores necis Arcesilai. obident. Eos oppidani, ut qui cædis omnes participes essent, in colloquium non admisserunt. Ita octo menses Barcam cum obsiderent Persæ, nono mense cuniculos suffoderunt ad murum ferentes, & ualida tormenta admouerunt. seu cuniculos quidam faber quidam ætarius depræhendit æreo scuto hunc in modum. Circumferens illud intra murum, admoquebat paupero urbis: quod ubicumq, admouebatur alibi, illinc è solo nihil soni reddebatur: ad locum autem, qui suffodiebatur, et clypei resonabat. Ibi è diuerso fodientes Barcæi, Persæ suffossores interemerunt. Tormenta autem Barcæi ipsi repulfabant. Verum cum multum temporis contriuisent, & multi utrinque caderent, nec pauciores ex Persis: Amasis dux peditatus talem rem commentus est: Animaduertens Barcæos ui non posse superari, sed dolo, latam fossam per noctem deprescit, eiq, fragilia superstrauit ligna: & super ea humum induxit, reddens solum catero æquabile.

Cyrenææ regionis loca ditata.

Cuniculi depræhensi.

Fœdus frau-
dulentum.

Barcorum
fœdus.

Barcorum expu-
gnatio.
Pheretimarum in
Barcorum cru-
delitas.

æquabile. Simulatq̃ illuxit, Barcaeos in colloquium euocat.
At libenter obtemperauere, quod eis cordi erat ad pactio-
nem deuenire. Pac̃ionem autem in hanc formulam ineunt,
ferientes fœdus super oculum fossam. Quoad humus ea
ita haberet, tandem fœdus in ea regione ratum foret. Bar-
caois quod æquum foret se pensuros regi promittentibus, &
Persis se nihil rerum nouarum aduersus Barcaeos esse moli-
turos. Barcaei dehinc fœderibus freti, & ipsi ex urbe prodia-
bant, & ex hostibus cuiusq̃ libebat intrandi urbem facie-
bant potestate, patefactis omnibus portis. At Persæ rescisso
fœdus, ponte occulto, in urbem proruperunt. Ideo autem pontem,
quem fecerant, resciderunt, ut fœdus soluerent, quod cum
Barcaeis percusserant, tandem ratū fore fœdus, quandiu ma-
neret terra, ut tunc manebat. Refractio enim ponte, non ma-
nere fœdus in ea regione amplius. Pheretima traditos sibi à
Persis Barcaeos, qui faciendæ cædis principes fuerant, sudi-
bus suffixit per ambitum murorum. Fœminarum quoq̃ de-
cisas mamillas circa muros appendit. Cæteros Barcaeos Per-
sis ut diriperent imperauit. præter Battiadæ, & qui cædis af-
fines non extiterant. His urbem permisit, reliquis in seruitu-
tem abreptis. Persæ redierunt: qui cum ad urbem Cyrenen
redissent, Cyrenæi eos, oraculi cuiusdam seruandi gratia, p̃
urbem deduxerunt. Sed inter transeundum præfectus naua-
lis exercitus Bares illis præcepit, ut urbem diriperent, vacu-
sante Amasi peditum duce se enim aduersus unam Barcam
Græcam urbem esse missos. Verum postquam transierūt, &
ad rupem Lycæi Iouis subsederunt, pœnitentia eos subiit,
quod Cyrenen non occupassent, eamq̃ iterum adoriri cona-
ti sunt, Cyrenæis eos contemptui habentibus. Et licet nemo
contrà ferret arma, tamen incessit eis metus: illincq̃ cursu
se

se proripientes sexaginta circiter stadia confederunt. Vbi
 statim habentibus, ab Aryandemuncius aduenit ad eos re-
 uocandos. Cum à Cyrenais commeatum sibi præberi preca-
 rentur, eo accepto, in Aegyptum reuertebantur. Quos deinde
 de Pœni excipientes, uestitus, atq; utisilium gratia, ut quisq;
 relinquebatur, trahebaturq; interficiebant: donec in Aegy-
 ptum peruentum est. Hic Persarum exercitus in Africam
 longissimè ad Euhesperidas processit. Quos autem Bar-
 ceorum cœpère, quosq; ex Aegypto eiecere ad regem, ijs Da-
 rius rex ad incolendum dedit uicem Bactrianæ regionis, cui
 uico nomen imposuere Barca, ad meam usq; memoriam e-
 tiam incolis frequentem. Verùm ne ipsa quidem Phereima
 probè uita excessit. Nam simul ac ex Africa, ultra Barceos
 in Aegyptum redijt, malè perijt. Vt enim existunt acres ad-
 modum, & inuidiosæ ultiones deorum in homines, uigens
 uerbis computruit. Talis ac tanta Phe-
 retimæ Batti filia in Barceos uia
 dicta exitit.

H E

HERODO- TI HALICARNAS- SEI HISTORIARVM

Liber V.

Qui inscribitur

TERPSICHORE.

Megabyzus.

Perinthij.
Pæones.

T Perse, qui in Europa sub Megabyzo relictus à Dario erat, primos ex Hellestontijs Perinthias, Dario subesse recusantes, subegerunt, antea quoq; à Pæonibus malè affectos. Siquidè Pæones, qui sunt à Stry-

mone, admotum diuino responso, ut bellum Perinthijs inferrent: & si quidem à Perinthijs, ex aduerso confidentibus prouocarentur, nominatim compellentibus, eos inuaderent: sin minus, ab inuadendo abstinerent, ita fecerunt. Confidentibus Perinthijs è regione Pæonum in suburbanis, ibi singulare certamen ex prouocatione commissum est, iuri cum uiro, equi cum equo, canis cum cane. Et cum uictores duo-

¶ can carmen.

bus certaminibus Perinthij præ gaudio carmen Pæana cantarent: tunc Pæones hoc ipsum esse responsum Dei coniectantes, inter se dixere. Nunc oraculum Dei perfectum est, nunc nostrum est opus. Atque ita in Perinthios canentes impetum fecere, egregieq; uicerunt, & ex illis paucos reliquere. Ac quæ quondam à Pæonibus gesta fuerunt, hunc in modum gesta sunt. Tunc Perinthij pro libertate sirenuè pa-

¶ Persuchi ex-
pugnatio.

gnantes,

gnantes, tamen multitudine à Megabyzo superati sunt. Per
rintho capta, Megabyzus per Thraciam arma circumfe-
rens, omnes eius urbes, atq; omnes nationes pacatus regi red-
debat. Hoc enim illi à Dario fuerat imperatum, ut omnem
Thraciam subigeret.

Gens Thracum secundum Indos omnium maxima est, De Thracibus.
quæ si aut unius imperio regeretur, aut idem sentiret, ut mea
fert opinio, inexpugnabilis foret, & omnium gentium mul-
to ualidissima. Sed quia id arduum illis est, & nulla ratio-
ne contingere potest, ideo imbecilles sunt. Habent autem
multa nomina singularum regionum singula. Moribus tamē
ac opinionibus consimilibus imbuti sunt, præter Getas, &
Trausos, & qui supra Crestonæos incolunt. Ex quibus, quod
Getæ se pro immortalibus gerant, à me commemoratum
est. Trausi uerò in cæteris quidē omnibus idem quod Thra-
ces: uerum circa natalia suorum atque obitus hoc faciunt:
Edito puero, propinqui eum circumsidentes, cum plora-
tione prosequuntur, recensentes quæseunque necesse est illi,
quòd uitam ingressus sit perpeti humanæ calamitates. Non
minem fato functum, per lusum atque læticiam, terra de-
mandant, referentes quod malis liberatus in omni sit felici-
tate. At qui supra Crestonæos incolunt, hæc agunt: Sin-
guli plures uxores habent, quorum ubi quis decessit, disces-
ptatio magna fit inter uxores, acri amicorum circa hanc
rem studio, quæ nam dilecta fuerit à marito præcipue.
Quæ talis iudicata est, & hunc honorem adepta, ea à uiris, Vxorū ma-
ac mulieribus exornata, ad tumulum à suo propinquis-
mo maestatur, unaquæ cum uiro humatur, cæteris uxori-
bus id sibi pro ingente calamitate ducentibus. Nam id eis
summo dedecori datur. Reliquis Thracibus hic mos est:
Liberos

Liberos in mercatu uenundant. Virgines non afferuant sed
 quibus libuit, cum uiris concumbere sinunt. Vxorē affer-
 uant uahementer, easq; magno are à parentibus coënuent.
 Punctas notis esse frontes, nobila iudicatur: non esse nota-
 tas punctis, ignobile. Ociosum esse, pro honestissimo habe-
 tur. Agricultorem uerò, pro contemptissimo. Et bello, atq;
 rapto uiuere, pulcherrimum. Atq; hi quidem sunt eorum in-
 signissimi mores. Deos autem hos solos colunt: Martem Li-
 berum, Dianam: sed reges præter populares etiam Mercu-
 rium: eumq; è dijs præcipuè, per quem solum iurant, à quo
 progenitos quoq; se aiunt. Optimatibus eorum tales sunt se-
 pultura: Prolato triduum cadauere, mactatisq; omnifarijs
 hostijs, conuiuantur. Illudq; defletum prius, deinde combu-
 stum sepeliunt, aut alioquin humo contegunt. Aggestoq;
 desuper tumulo, cum alia omnis generis certamina propo-
 nunt, tum præcipuè certa cum ratione monomachiam, id
 est, singulare certamen. Et sepultura quidem Thracum hu-
 iusmodi sunt. Quod autem huius regionis ad aquilonē uer-
 git, nemo potest pro comperto referre, quinam homines eam
 incolant, sed illam quæ trans Istrum plaga est, constat ua-
 stam esse, atq; ignotam, ubi solos audio habitare homines,
 nomine Sigynas, ueste Medica uentes, eorumq; equos toto
 corpore hirsutos esse, ad quinque digitos altitudine pilorum,
 eisdemq; pusillos, ac simos, inualidosq; ad uiros gestandos,
 sed curru iunctos, esse perniciosissimos: atq; his curribus indi-
 genas inuehi. Horum fines proximè accedere ad Heneras,
 qui sunt in Adria. Eos quoq; se colonos Medorum dicere,
 qui quo pacto coloni Medorum fuerint, equidem non queo
 dicere: sed fieri quidlibet potest intra longum tempus. Si-
 gynas Pami, qui supra Massiliam incolunt, institores ap-
 pellant.

Thracum se-
 pultura.

Sigynæ pop-

Heneras.
 Adria.

pellant. Cyprij iacula. Verum, ut Thraces aiunt, apes loca
 Transistrana obtinent, & ob illas ulterius pergi non potest:
 que cum dicunt, haud credibilia apud me dicunt, quoniam
 hoc animal constat frigoris intolerans esse. Mihi tamē loca
 que septentrionibus subsunt, uidentur ob gelu inhabitabi-
 lia esse. Haftenus de hac regione: cuius oram maritimā Me-
 gabyxus Persis obedientem reddidit. Darius transmissio ra-
 pidissimē Helle ponto, postquā Sardis uenit, recordatus est
 beneficii in se ab Histiaeō collati, & consilij Cois Mitylenaei.
 Quibus accersitis Sardis, obtulit electionē. Histiaeus, ut qui Histiaeus.
 esset Mileti tyrannus nullam sibi tyrannidem poposcit, sed
 Myrcinū Hedonidem animo urbis in ea condendae. Et is Myrcinus.
 quidem hanc elegit. Coes autem, ut qui non tyrannus, sed Goes.
 priuatus esset, optauit Mitylenes tyrannidem. Impetrato ua-
 terq; quod optauerat, eō se contulit. At Dario res huiusce-
 modi oblata est, ut illam uidenti incesse- cupido iubendi
 Megabyso, ut Paonas ex Europa in Asiam transporta-
 ret. Erant Pigres & Maslyes uiri Paonas, qui postquam Pigres.
 Darius transmissi in Asiam, & ipsi Sardis uenēre, cupidi ty. Maslyes.
 rannidis apud Paonas potiunda, ducentes unā sororem pro-
 pra statuta, atq; speciosam. Hi obseruato tempore dum in
 suburbanis Lydorum Darius praesideret, talem rem sibi agē-
 dan putarunt: Sororem quā optimē poterant cum exor-
 nassent, ad aquam mittunt, uas capite continētē, equumq;
 ē brachio trahentem linumq; nentem. Eā praetereuntem Da-
 rius attentē cōsiderabat, quod neq; Persica erant illa, quae
 ageret mulier, neq; Lydica, neq; ullarum ex Asia foeminarū.
 Hac cōsiderans, misit quosdā suorū satellitū, iussos obserua-
 re in quā rē uteretur mulier equo illis obsequenti- foemina
 ubi puenit ad flumē, equo satisfecit, uas aqua impleuit. His
 actis, eadem uia regreditur, aquam capite sustinens, equum ē
 brachio

brachio trahens, ac fusum uersans. Admiratus Darius tota
 quæ ab exploratoribus audisset, tum quæ ipse uidisset, addidit
 ei coram feminam iubet. Ea adducta, adolescentes fratres,
 qui aderant, non procul rem ipsam speculantes, interrogan-
 ti Dario cuius illa esset, aiunt se Pæonas esse, & illam suam
 sororem. Ad quos Darius, quinam homines essent Pæones,
 & ubi locorum habitarent, & cuius rei gratia illi uenissent
 Sardis, percontari. Adolescentes se uerò uenisse dicere, ut se
 se ei donarent. Pæoniam autem esse ad flumen Strymonem
 sitam, qui Strymon non procul abesset ab Hellesponto, Pæo-
 nes esse coloniam Teucrorum, qui è Troia fuerunt. Hæc sin-
 gulatim illi referebant. Interrogantiq; Dario, num omnes
 illic feminæ tam laboriosæ essent, affirmare promptè id ita
 habere. Huius enim rei gratia illud fiebat. Ibi Darius lites
 ras ad Megabyzum dat, quem in Thracia præfectum reli-
 querat, iubens è sedibus suis Pæones ad ipsum transferri, cū
 liberis pariter & uxoribus. Eques cum hoc nuncio cōfestim
 ad Hellespontem cucurrit. Hellespontoq; transmissis, literas
 Megabyzo reddidit. Quibus ille lætis, sumptis è Thracia
 duce, aduersus Pæoniam exercitum ducit. Pæones cogniti
 Persarum in se aduentu, contractis copijs processere ad ma-
 re, rati Persas illac ingressuros ad dimicandum. Et Pæo-
 nes quidem ad arcendum exercitus Megabyzi ingressum
 parati erant. Persæ autem certiores facti, Pæones conuenis-
 se ad intercludendum ab ora mariima ingressum, sum-
 ptis ducibus iter ad superiora conuertunt, hostemq; latentes
 in eius oppida irrumpunt, & illa uisite uacua, facile occupa-
 pant. Quod ubi resciuere Pæones, protinus dispersi ad sua
 quisq; dilabuntur, seq; Persis dedunt. Ita è Pæonibus Syro-
 pæones & Paopla, & qui ad Prasiadem usq; paludem in-

Pæonia.

Strymon.

Megaby-
 zus in Pæ-
 oniam exer-
 citū ducit.

Syro-
 pæones.
 Prasiæ.
 Paopla.
 Pangæus
 mons.
 Doberati

colunt è suis sedibus emoti, in Asiam sunt abducti. Qui ue- Agrianæ,
Odomantiæ,
Palus Præ
sadiæ
 tō circa Pangæum montem incolunt, Deberasq; & Agria-
 nas, & Odomantos, & ipsam Prasiadem paludem, à princi-
 pio non cepit Megabyzus, tentauit tamen expugnare eos,
 qui paludem incolunt. Incolunt autem hunc in modum: In
 media palude compactæ erant sublicæ, tenuem à continente
 ingressum uno ponte habentes. Has sublicas tabulata susti-
 nentes, olim communiter omnes ciues statuebant. Mox è lege
 hunc in modum statuendum censuerunt, ut pro singulis uxo-
 ribus, quas quisq; duceret (ducunt autem singuli multas uxo-
 res) ternas defigeret sublicas è monte sumptas, cui nomen est
 Orbelus. Hoc habitantes modo, obinent singuli super ea ta-
 bulatâ tugurium, in quo tegunt & fores inter tabulata com-
 pactas, dorsum ad paludem ferentes. Paruum, liberos per
 pedem riste illigant, metuentes ne illi in aquam deuoluantur. Piscium
copia mirâ
Papracæ
pisces,
Tilonæ
piscis
 Equis autē & subiugalibus, pisces pro pabulo præbent.
 Porro piscium est tanta copia, ut quoties quis lanuam com-
 pactam reclinauerit, demissam fime sportam uacuam, ali-
 quanto post retrahat piscium plenam. Quorum duo sunt
 genera, unum quod uocant Papracæ, alterum Tilonæ. E-
 Pæonibus ij, qui capti fuere, in Asiam sunt abducti. Pæoni-
 bus captis, Megabyzus nuncios in Macedoniam septem Per-
 sās, qui post eum erant in exercitu spectatissimi, misit ad A-
 myntam petituros regi Dario terram & aquam. Est autem è
 palude Prasiade breuis admodum in Macedoniam uia. Nā
 in primis paludi confine est metallū, id est, fossa ætis. Vnde
 postea tempora Alexandro in singulos dies singula talenta
 proueniebant. Post metallū, superato monte, quem uocant
 Dysorum, Macedonia intratur. Eò Persæ ubi peruenere,
 & in conspectū Amyntæ, ad quē mittebātur, regi Dario tere-

Amyntas. ram & aquam petière, Amyntas & ea dedit, & homines in hospitium uocauit instructaq; splendide cœna, percomiter accepit. Persæ postquam à cœna ad potum peruenère: **Flo-**
Perfarum spes, inquit, Macedo, nobis Persis consuetudo est, quoties conuiuia. magnam exhibuimus cœnam, tunc etiam concubinas & adolescentulas uxores ad assidendum introducere. Proinde tu nunc quoniam libenter exceperisti nos, & liberali hospitio profecutus es, regi q; Dario & terram das & aquam, sectare consuetudinem nostram. Ad hæc Amyntas: Nobis, inquit, Persæ ista consuetudo non est, sed uiros è feminis semouendi. Verùm quandoquidem uos exigitis, qui domini estis, hoc quoq; uobis præstabitur: Hactenus locutus Amyntas, feminas accersit. Illæ, ut iussæ præstò fuerunt, & è regione Perfarum deinde confederunt. Quas Persæ conspicati formosas, Amyntam alloquuntur, negantes omnino id factum esse sapienter. Satiùs enim futurum fuisse, ab initio non uenire feminas, quàm postquàm uenerant, non assidere, sed ex aduerso sedere in oculorum dolorem. Ita coactus Amyntas, illas assidere iussit. Quæ cum obtemperassent, illicò Persæ mamillas illarum tractare, utpote plusculo uino temulentis: nonnulli etiam tentare suauari. Hæc Amyntas intuens, etsi iniquo ferebat animo, tamen præ metu Persici nominis quiescere. Verùm eius filius Alexander cum adesset, atq; hæc cerneret, utpote adolescens, & malorum inexpertus, nequam amplius tolerare posse. Itaq; grauius ferens, ad Amyntam inquit: Tu uerò pater cæde ætati, abiq; hinc ad requiescendum, neq; indulgeas nimium potationi. Ego hic remanens, omnia hospitibus quæ oportet, exhibebo Amyntas eum rei nouæ aliquid facturum animaduertens, ad hæc respondit: Fili, inquit, uerba tua hinc me summouentis penè intelligo. Ideò enim dimittis, quòd aliquid noui agere in
 animo

animo habes. Quare nolo te quicquam noui in hos uiros
 perpetrare, futurum in perniciem nostram, sed tolera spe-
 ctans qua geruntur. Nam quod ad discessum meum perti-
 net, parebo. His responsis Amyntas abiit. Et Alexander ad
 Persas: Vobis, inquit, hospites, cum his fœminis, uel omnib.
 si libet, facillimè licet concumbere: sed cum qua earum con-
 cumbere libeat, indicate. Nunc enim ferè tempus cubandi
 aduentat, & uos bene potos esse, temulentosq; uideo. Proin-
 de has fœminas, si uobis cordi est, sinite ire ad se lauandû,
 quas cum lotæ fuerint, accipiat. Hæc locutus Alexander,
 approbantibus Persis, egressas fœminas in muliebre remit-
 tit conclaue ac totidem uiros leues malas habentes, mulie-
 bribus uestibus exornat: traditisq; pugionibus introducit,
 admonetq; Persas, inquiens: Vos uerò Persæ, à nobis in con-
 uiuium estis omni munificentia accepti: quippe quibus, &
 quæ habeamus, & quæ inuenire potuimus, ea omnia repre-
 sentauerimus: & quod omnium maximum est, etiam nostras
 ipsorum matres & sorores liberaliter exhibuerimus: ut om-
 ni honore affecti à nobis, intelligatis quibus rebus digni e-
 stis: utiq; regi, qui uos misit, renunciatis, à Græco quodā Ma-
 cedonum principe uos & mensa, & lecto bene acceptos esse.
 Hæc locutus Alexander singulos Macedonas, quos fœminas
 esse aiebat, asidue iussit singulis Persis. Qui posteaquàm à
 Persis attrectari cœpère, illos obtruncauère. Et hac quidem
 morte affecti sunt Persæ ipsi, pariter & eorum comitatus.
 Comitabantur enim eos & uehicula & familia, & omnis ge-
 neris apparatus, quæ cuncta cum illis omnibus pariter inter-
 cepta sunt. Non multo deinde interiecto tempore, cum ma-
 gna horum uirorum inter Persas inquisitio fieret, Alexan-
 der illos prudenter occupauit, tum multa alijs pecunia, tum
 sorore sua nomine Gygea Bubari data, uiro Persæ, uni ex

Viri pro
 mulierib.
 exornati.

Persarum
 cædes in
 conuiuio.

Pardica. inquisitoribus interfectorum. Ita horum Persarum cades
deprehensa sed silentio suppressa est. Esse autem Græcos.
q̄ hæc fecere, à Pardica progenitos, quemadmodū ipsi aiūt,
et ego assentior in ijs, quæ postea dicam, Id ita esse proba-
tur: et q̄ qui in Olympia certaminibus Græcorum præsumt,
consentiunt. Nam cum Alexander certandi gratia ad hoc
ipsum descendisset, à concursoribus prohibebatur, quod ne-
garent barbarorum id esse certamen, sed Græcorum. At
ubi palā fecit sese Argium, Græcus esse indicatus est: et sta-
dium currens, primus primo extitit. Et hæc quidem ita ge-
sta sunt. Megabyzus autem Pæonas ducens, abiit in Helle-
sponum: et illo transmissio, peruenit Sardis. Cum interim
Histiæus. Histiaeus Milesius iam muris cingeret locum, quo à se petita
donatus à Dario fuerat in precium seruatae ratis, qui locus

Myrciaus. est ad flumen Strymonem nomine Myrcinus. Megabyzus
cognito quod fiebat ab Histiaeo, cum primum uenit Sardis,
primum ducens, Pæones ita est allocutus: Rex, quidnam tu
rei fecisti, dato loco ad urbem condendam in Thracia uiro
Græco, eidemq̄ solerti atq̄ industria: ubi affatim materia
est ad naues ædificandas, multumq̄ remigium atq̄ pecuniæ
multis etiam cum barbaris tum Græcis incolentibus: qui na-
sti ducem facient quicquid ille uel die uel nocte præceperit
Nunc tu uirum hunc ita fauentem inhibe, ne domestico bel-
lo affligeris: inhibe autem miti modo accersitum, quem et
acceperis, da operam ne quando in Græciam reuertatur.

* In Aldi hoc loco, et deinceps
Megabafus legitur. Hæc locutus * Megabyzus, perfacile Dario persuasit, tan-
quam probe prospiciens quid esset euenturum, Darius misso
in Myrcinum nuncio, ad Histiaum hæc inquit: Histiaee, rex
Darius hæc dicit: Mihi rebusq̄ meis melius consulētem quā
te, inuenio neminem, quod non uerbis, sed factis compertum
habeo: proinde cum res magnas agere destinem, præsto mi-

hi su, ut eas tibi aperiā. His uerbis fide habita Histiaus, & simul magnificiēs consiliarium regis fieri, Sardis profectus est. Cui Darius: Histiae, ego (postquam aduenit, dixit) ea de causa te accersiui, quòd posteaquam à Scythis redire maturauī, & tu ab oculis meis abfuiſti, nullius rei desideriu tā me tenuit breui, quā ut tu in aspectum & colloquium meū uenires: cum scias omnium possessionū preciosissimam esse uirum amicum solertem, bene sentientem: quæ tibi ambo ad esse, ego testimonio esse possum ē reb. meis. Quare tibi ego qui fecisti probè quòd uenisti, hoc gratificandum putauī, ut omiſſa Mileto, & recens condita in Thracia urbe, me sequaris Susa, eadem quæ ego habitaturus, meūq; conuictor, ac consiliarius futurus. Hæc locutus Darius, unā secum Histiaum ducens, Susa uersus iter intendit, præfecto Sardibus Artapherne, fratre suo ex eodem patre: item præfecto Otane ora maritimæ: cuius patrem Sisannem, unum ē regij iudicibus, quòd iniuste ob pecuniam iudicasset, rex Cambyſes interemerat, interemptoq; detractum corium in lora concidit, quibus tribunal in quo ille sedens iudicarat, intendit: ibidemq; eius filium Otanem sedere iudicem præcepit, atq; in memoria habere, in quo tribunali iudicaret. Hic igitur Otanes in eo tribunali sedens, tunc Megabyxi successor exercitus, Byzantios ac Chalcedonias cæpit. Cæpit item Antandrum, qui est in terra Troade, cæpit quoq; Lamponium. Sumpta etiam à Lesbys classe, cæpit Lemnum & Imbrum, à Pelasgis tunc quoq; utraq; habitatam. Sed Lemni quoniam prælio contenderant, & aliquandiu repugnauerant, mala perpeſſi sunt: quorum qui superſuere, ijs præfectum Perſe impoſuere Lycaretum, Maandri eius, qui Sami regnauit, germanum. Hic Lycaretus cum Lemno præ-

Amicus
lers precio
ssimam
omnium
possessionū
Artapherne,
Otaneq;
Sisannemq;

ludete
corrupti
iudicet
exemplum,

esset, hac de causa mortem oppetijt, quod omnes in captiuitatem redigebat, atq; euertebat, alios insimulans desertores Scythicae expeditionis, alios uexatores copiarū Darij à Scythiis reuertentium. Haec ille in sua praefectura perpetrabat. Sed non diu in malis faciendis delituit: & coeperunt iterum è Naxo atq; Mileto calamitates Ionibus fieri. È Naxo quidem, quod inter insulas felicitate praestabat: è Mileto autē, quod ea tempestate propè seipsam superans maxime florebat; eratq; Ionia propugnaculo, cum laborasset duabus superioribus aetatibus morbo seditionis, donec eam seditionē Parij sedauerunt, ex omnibus Graecis correctores à Milesijs delecti. Hinc aut in modū eos Parij correxere: Cum Miletū uenissent uiri inter Parios praestantissimi, cernerentq; domos uehementer labefactatas, dixerunt uelle se regionem ipsorum peragrarē. Id facientes & omnem agrum Milesium lustrantes, ut quēq; fundum animaduertebant bene cultū, fructūq; gemittentē, conscribebant domini nomen. Peragrata omni regione, cum paucos huiusmodi fundos comperissent quā maturrimē ad urbem descenderunt, coactioq; capu de decreuerunt urbem ab ijs esse incolendam, quorum fundos bene cultos inuenissent. Videri enim illos ita curaturos publica, ut sua ipsorum curauissent. Ceteros Milesios, qui prius seditiosi fuissent, iusserunt his dicto audientes esse. Ita Milesios Parij correxerūt. Ex his tunc urbibus hoc modo coeperunt Ioniae mala contingere: Ex Naxo quidam locupletes è plebe in exilium missi, Miletum se contulerunt. Miletum autem procurabat Aristagoras Molpagora filius, idēq; gener ac consobrinus Histiaei Lysagora filij, quem Darius Susus distinebat. Nam Histiaeus Miletī erat tyrannus, & per id tempus Susus degebat, dum Naxij Miletum uenēre. Iam prius Histiaei hospites, cum Miletum Naxij aduenēre, obsiderant

Parij Milesios correcturi ueniunt.

Ioniae rebellionis occasio.

erant Aristagoram, ut aliquantulum copiarum ipsis præstaret ad redeundum in patriam. Illi futurum suspicanti, si per eum isti in patriam redirent fore ut Naxo imperaret, tamen præ deus Histiaei hospitium, ita eos est allocutus: *Moe quidem vires ad tantum copiarum præbendum non sappunt, ut inuitis his, qui Naxum tenent, uos possim reducere cum audiam 8000. scutorum Naxijs, ac multum longarum nauium esse tamen omne studium ad istud efficiendū adhibebo, hoc scilicet in animo uersans: Est mihi amicus Artaphernes Histaspis filius, Darij regis frater, qui præses Artaphernon est omnium in Asia maritimarum, multo exercitu præditus, ac multa classe. Hunc ergo uirum opinor facturum omnia ex animi nostri sententia. His auditis, Naxij instare Aristagora, ut rem quam optimè posset, conficeret: utq; mimera homini polliceretur, dicere, & se exerciui sumpsum suppeditaturos, ut ipsi paciscerentur, magnam uidelicet spem habites, cum ipsi in Naxo apparuissent, Naxios omnia quæ iubeantur esse facturos, atq; adeò ceteros insularos. Nulla dum enim Cycladum insularum sub Dario erat. Profectus Sardis Aristagoras, demonstrat Artaphernem, esse insulam Naxum, non spaciosam illam quidem sed pulchram, alioqui & bonam, Ionieq; uicinam, multis præterea & pecunijs & seruijs præditam. Proinde tu aduersus hanc regionem ducito exercitum per causam illuc exules reducendi. Quod facienti tibi magnæ sunt penes me in expedito pecuniæ, præter illas quæ in exercitum erogabuntur. Has enim æquum est nos præbere, qui aduentus uestri authores sumus, & te insula regi acquirere ipsam Naxū, & quæ ex hac pendent, Parum & Andrum, ceterasq; quæ Cyclades nominantur. Vnde profectus, haud difficile inuades Eubœam, insulam magnā*

Naxus

ac beatam, ne inferiorem Cypro, ac facilem sanè ad capiendum, centum omnino nauibus ad has occupandas suffecturis. Huic respondens Artaphernes: Tu uero, inquit, quæ sunt ex uilitate regiae domus exponis, & probè ista suades omnia, præterquam de numero nauium. Nam pro centum nauibus, ducitæ tibi inuente statim uere in præptu erunt. Oportet tamè de his rebus auctoritatem quoque regis accedere. His auditis, Aristagoras lætus Miletum rediit. Artaphernes autem misso Susa ad Darium nuncio, per què de rebus ab Aristagora dictis eum certiorè faceret, ubi ille rem approbauit, ducenas naues instruxit, tum Persum, tum aliorum sociorum, magna sanè multitudine, præfecto eius duce Megabate, uiro Persa, ex familia Achemenidarum, suo, ac Darij consanguineo: cui (si uera sunt quæ narrantur) post hoc tempus filiam desponderat Pausanias Lacedæmonius, Cleombroti filius, Græciæ tyrannidem affectans. Delecto itaque duce Megabate, exercitum Artaphernes ad Aristagoram misit à Mileto. Megabates Aristagora assumpto, atque ladum exercitu cum Naxijs profectus est, per simulatione eundi in Hellepontum. Atque ubi Chium peruenit, classem continuit apud Caucasam, ut illinc uento Aquilone transeret in Naxum. Sed quoniam non erat fatale Naxios ea classe deleri, hoc negotij contigit: Megabates in circumeundis nauium excubijs offendit nauem Myndiam à nemine custodiri. Quam rem indignè ferens, iussit satellites inuentum eius nauis principem nomine Scylacem, uincire traiectum per scabnum, ita ut caput extaret, corpus intus esset. Aristagoras à quodam factus certior hospitè suum Myndum à Megabate uinctum affligari, Persam adit, hominè excusat, reposcit: cum nihil exoraret, ipse Scylacem, atque solauit. Id ubi resciauit Megabates, graui

Scylacis
suppliciu.

ter admodum ferens, Aristagoram inuasit cui Aristagoras. Quid tibi, inquit, est cum istis negotiis? Nonne te misit Artaphernes, ut me sequereris, atque eo nauigares, quocumque ego iuberem? quid multa agis? His uerbis indignatus Megabates ubi nox adfuit, misit Naxum quosdam cum nauis, ad rem Naxiis qua impenderet exponendam. Naxii, ut qui nihil minus quam hanc aduersus se classem uenturam expectabant, ubi id audierunt, omnia confestim ex agris in urbem comportare. et se tanquam obsidendi essent, instruere cibariis, potu, murorum refectiione. Et hi quidem tanquam instante sibi bello, sese apparabant: illi uero, posteaquam è Chio in Naxum traicerunt, iam praemunitionis aggressi sunt. Consumptisque quatuor in obsidione mensibus, absumptisque quam secum attulerant pecunia ab Aristagora maxima, cum plura desideraret obsidio, ubi mœnia Naxiis exulibus edificauerunt, in concionem reuerterunt male affecti. Aristagoras (quando quod Artapherni receperat, praestare non poterat, nec exercitui stipendium exigenti dare, praesertim Megabate insimulante, apud milites male affectos, praeterea ne regno Mileti fraudaretur) his de causis trepidus de defectione consultabat. Contigit enim è Susis ab Histiaeus uenire quendam commo-
puncto notis capite, quibus Histiaeus Aristagoram commo-
nes faciebat, ut ab rege deficeret. Id namque uolens Histiaeus Aristagoram indicare, quia alia ratione facere non poterat, utpote uimeribus custoditis, fidelissimo è seruis caput erasit, literasque impressit, et homine retento, quoad capilli refruiti carerent: ubi illi renati sunt, raptissime dimisit Miletum, nihil aliud mandans, nisi ut cum Miletum peruenisset, iuberet Aristagoram crasso suo capite inspicere. Ea autem stigmata significabant

Litterae eo
pili impressae.

(ut à me superius dictum est) defectionem. Hoc ideo Histieus faciebat, quod magnam sibi iacturam ducebat se Sais di-
stineri: etiam atq; etiam sperans fore, ut si ab Aristagora re-
bellaretur, ad mare proficisceretur. Sin Miletus nil nomi-
naretur, nullam sibi viam amplius esse ad eam reuertendi in-
telligebat. Eum Histieus quidem hæc consideras, nuntium
misit. Aristagoras autem, cū ei hæc omnia consentanea per
idem tempus conuigissent, retulit ad seditiosos, tam de sua
sententia, quàm de Histiei mandatis. Cui cum ceteri omnes
Hecataeus. assensu essent, iubentes ut rebellaret, Hecataeus tamen scri-
ptor initio dissuadere bellum summi aduersus regem Persa-
rum, enumerans cunctas nationes quibus Darius imperaret
omnemq; illius potentiam. Sed cum hoc persuadere non pos-
set, secundo loco suadere, ut classe mare occuparent, negans
se uidere qua alia ratione id esset euenturum. Scire enim se
Milesiorum vires esse imbecilles: si tamen pecunie è templo
quod est in Branchidis, tollerentur, quas Croesus Lydus re-
posuisset, multum spei recipere maris potiundi, atq; ita pecu-
niam & ipsos habituros ad utendum, nec hostes eam dire-
pturos. Erant autem hæc ingentes pecunie, quemadmodum
à me in primo libro demonstratum est. Verum ne hæc quidē
sententia obtinuit, sed illa, ut omninò rebellaretur: utq; unus
eorum Myntem nauigaret ad exercitum, qui è Naxo re-
uersus illis agebat, ut conaretur duces classiariorum com-
prehendere. Missus ad hoc ipsum Aristagoras, dolo cepit O-
liatus. liatum Ibanolis Mylassensem, & Histieum Tymnus Terme-
Coct. nensem, & Coem Erxandri, quem Darius Mitylenæ dona-
uerat, & Aristagoram Heraclidis Cumanum, compluresq;
alios. Ita ex professo Aristagoras defecit, omnia in Dariū
committens. Et primum quidem, uerbo tyrannidem immu-
tans, statim rempublicam Mileti constituit, ut secum libe-

ut Milesii rebellarent. Idem dehinc in reliqua Ionia facit,
 tyrannorum alios ejiciens, alios utiq; quos ceperat è navib.
 q̃. quæ aduersus Naxum unà ierant, ut ciuitatibus gratula
 retur, alium in alia urbe diuendens, ex qua quisq; illorum
 erat. Quorum Coem Mitylenæi ut acceperunt, sine mora
 productum lapidibus interemerunt: Cumani suum dimise
 runt. Posteaquam & alij complures tyranni fuga solum uer
 tere, passim per ciuitates tyrannorum abdicatio facta est.
 tyrannis summotis, Aristagoras Milesius secundo loco iussit
 in singulis ciuitatibus constitui singulos magistratus: moxq;
 ipse Lacedæmonem triremi pro legato missus est. Opus e- Anaxandrides
 nim erat magnam aliquam comparare societatem. Sparta
 regnum iam non tenebat Anaxádrides, Leontia filius, quia
 non superstes erat, sed eius obitu filius Cleomenes regnabat:
 nō ille quidem propter uirtutis specimen, sed propter genus.
 Etenim Anaxandrides ducta in matrimonium sororis filia,
 cum illa ei cordi esset, ex ea liberos non suscipiebat. Id cum
 ita esset, Ephori his eum uerbis incusauerunt: Si tu tibi non
 prospicis, certè nobis hoc non est despiciendum, Euristhai Euristhai ge-
 genus labefieri. Tu quandoquidem uxorem habes quæ non tua.
 concipit, aliam ducito, gratissimam rem ex hoc Spartiatis
 facturum. His ille respondens, negat se earum rerum alteru-
 tram esse facturum: sed hos non rectè consulere, qui ipsum
 hortentur repudiata (quam haberet) uxore innoxia, alterã
 ducere: eoq; se non esse obsequuturum Cui Ephori atq; opti
 mates, consilio inter se habito retulerunt: Quoniam te cer- Ephori.
 nimus amore coniugis quam habes implicitum, facito quod
 dicimus, ac noli repugnare, ne quid de te Spartiata grauius
 consulant. Coniugem quam habes, ut repudies, non postula-
 mus. quæcunq; ei præstas nunc, ea omnia præstato: alteram
 tamen

tamen ducito præter istam uxorem, quæ sit fecunda. Plæ
 Anaxandridæ dicentibus assensus est Anaxandrides, duas dehinc uxores
 uxores. habens, binis ædibus habitabat, haudquaquam Spartiaticè
 faciens. Non longo interiecto tempore, uxor quæ posterior
 Cleomenes na- ducta est, parit hunc Cleomenem, quem mater successorem
 tus. regni Spartiatarum nuncupat. At uxor prior, quæ hætenus
 sterilis fuerat, & ipsa concepit, hoc fato usa: quæ cum re ue
 raprægnans esset domestici tamen posterioris uxoris id au
 dientes, ac moleste ferentes dicere, iactari hoc ab illa, animo
 subiiciendi sibi partum. Itaque his indignè ferentibus, exacto
 tempore pariendi, Ephori increduli foemina parturienti cu
 Doricus. stodes assederunt: quæ Doricum peperit, moxq; Leonidem
 Leonides. & post hunc gradatim Cleombrotum. Sunt qui dicant Cleo
 Cleombrotus. brotum atq; Leonidem fuisse geminos. Quæ Cleomenè pes
 Perinetades. perit secundo loco in matrimonium ducta, Perinetade De
 marmeni filia, alium filium amplius non genuit. Et Cleo
 mienes quidem non compos, ut fertur sed inops mentis: Do
 ricus autem inter æquales omnes primus erat, ac satis inel
 ligebat se ob uirilitatem regno potiturum. Hic ita affectus,
 defuncto Anaxandrida, eum Lacedæmonij Cleomenem ex
 lege, quod maximus natus esset, creassent, indignè tulit id, si
 biq; à Cleomene imperari indignans, petita à Spartiatis ple
 be, coloniam duxit, neq; Delphico usus oraculo, in quam ter
 ram ad urbem condendam tenderet, neq; quippiam consue
 torum executus, adeo rem indignè ferebat. Iam Africam
 Ginyps. nauigans ducibus Therais ad Cynipem delatus, locum cõ
 munit totius Africæ pulcherrimum, iuxta flumen. Sed il
 linc tertio eiectus anno à Macis & Afris & Carthaginensibus,
 Antichares. in Peloponnesum abiit. Vbi Antichares Cleonius ei
 consi-

TERPSICHORE, LIB. V.

consilium dedit ex Laij oraculis, ut Heracleam in Sicilia con-
deret, affirmans Erycis regionem esse Heraclydarium, ipso
Heracle, id est Hercule conditore. Hoc illi audito, Delphos
se contulit ad oraculum consulendum, nunquid regione, ad
quam mittebatur, potiturus esset. Pythia eum positurum
respondit. Sumptaq; Doricus classe, quam & in Africam
duxerat, Italiam præteruehebatur. Ea tempestate, ut ferūt,
Sybaritæ cum Tely regi suo Crotoniatis erant illaturi. Id
metuentes Crotoniata, Doricum ut sibi opem ferret, oraue-
re. His precibus inductus, una cum illis aduersus Sybarim
contendit, eamq; cepit. Hæc Sybaritæ Doricum, & qui cū
eō erant, fecisse aiunt. Crotoniata negant quempiam se pe-
reginum in bello aduersus Sybaritas asciuisse, præter unū
Calliam Heleum Iamideorum uaticinum: & hunc à Tely
Sybaritarum tyrāno ad ipsos transfugisse, hoc modo, quod
sacrificans de eundo aduersus Crotonem non litaret. Hæc
illi aiunt, quarum rerum utriq; testimonia hæc adferunt: Sy-
baritæ quidē sanum ac templum propè Crastin, lapidum
maceriam, quod Doricum capta urbe aiunt extruxisse Mi-
nerua, cognomine Crastia. Et hoc ipsius Dorici necis uolūt
esse maximum testimonium, quod præter uaticinia agens,
inireptus est. Si enim nihil nisi id ad quod mittebatur,
fecisset, nec transgressus esset, Erycinam regionem obtinuis-
set, & obtentam possedisset, non ipse cum exercitu absum-
ptus esset. At Crotoniata multa monstrant peculiariuer do-
nata Callia Heleo in agro Crotoniensi, quæ etiam ad me-
am usq; memoriam prognati Calliæ colebant: Dorico au-
tem & eius posteris nihil omnino fuisse donatum. Cui, si in
bello Sybaritano fuisset Crotoniatis auxilio, multo plura q̃
Calliæ fuisse donanda. Hæc pro se utriq; eorum testimonia
referunt:

Sybaritæ.
Tely rex.

Callias.
Heleo.

Crastia Minæ.
na.

referant: quorum utris accedere, ut quisque mauult, his accedat licet Nauigarunt autem cum Dorico, & alij duces co-

Thessalus. lonia Spartiatarum deducenda, Thessalus, & Parabates,

Parabates. & Celeas, & Euryleon, qui cum omni classe Siciliam tenuerunt,

Celeas.

Euryleon. superati à Phœnicibus atque Aegeſtans, in praelio occu-

Selinusij.

Minoa.

Pythagoras

princeps.

Iouis forensis

ara.

buerunt, uno tantum ex hac aduerſa pugna ſuperſtite Eury-

leonte. Qui collectis eorum reliquijs occupauit Minoam Se-

linuſiorum coloniam, Selinuſioſque liberauit monarchia Py-

thagoræ. Hunc cum ſuſtuliffent, ipſe tyrannidem Selinuſiis

inuafit, & princeps ad breue tempus extitit. Nam Selinuſij

impetu in eum factio, cum ad Iouis forensis aram confuſiſ-

ſet, obtruncarunt. Doricum ſequutus, & una mortuus eſt

Philippus Butacides. Crotoniata: qui deſponſa ſibi filia Te-

lyes Sybaria Crotone profugerat, abnegatoque matrimonio

nauigauit Cyrenen. Ex hac proſectus, ſectatus eſt familiarē

triremem, ac familiarium uirorum ſumptum, quod eſſet O-

lympionices, id eſt, uictor certaminis ad Olympia. & omniū

illinc Græcorum ſpecioſiſſimus. Ob quam corporis ſpeciem

ab Aegeſtans ea qua nemo alius reportauit. Nam ſepul-

ra eius heroico monumento extructo, Aegeſtans hoſtias im-

molant. Hunc in modum Dorieus uita ſunctus eſt. Qui ſi in

animum induxiſſet ſibi ferendum eſſe Cleomenis regnum,

& in Sparta permanſiſſet, regno fuiſſet Lacedæmoniorū po-

ſitus. Neque enim diu Cleomenes imperauit, ac ſine liberis de-

ceſſit, una dumtaxat relicta filia, nomine Gorgo. Cleomene

igitur imperiū tenente, Spartam uenit Ariſtagoras Mileti ty-

rannus, Cleomenemque allocuturus conuenit, habens (ut La-

cedæmonij aiunt) æream tabellam, in qua totius terræ am-

bitus erat incifus, cunctūque mare, atque omnia flumina. Huius

in colloquium ubi uenit, ita ad eum inquit: Studium meum.

Cleo-

Aegeſtans Cleo-
menis regnum

Tabella totius
orbis.

TERPSICHORE, LIB. V. 353

Cleomenes, qui huc aduenerim, ne mireris. Non enim ab re hoc fit. Prolem Ioniam pro libera seruam esse, cum nobis ipsis dedecus, dolorq; maximus est, tum uero uobis, & eo maior, quo magis ceteros in Græcia antecellitis. Proinde nunc per deos Græcos eripitis Iones à seruitute consanguineos uestros, quod facile est ad præstandum. Nam neque Barbari sunt uiri strenui, & uos in summum rei bellicæ per uirtutem euasistis, & genus pugnandi eorum huiusmodi est: Breues arcus, ac breuia spicula, longasq; in capitibus cristas, unde faciles capti sunt, gerentes in pugnam eunt. Ad hæc tantum bonorum est his, qui eam incolunt continentem, quantum non est ceteris uniuersis, tum auri (ut ab hoc incipiamus) tum argenti, tum æris, tum uariæ uestis, tum iumentorum, tum mancipiorum: quibus nos si potiri libuerit, potiesmini. Sunt quoq; inter se confines, ut ego differam. His Ionibus confines sunt Lydi, qui terram incolunt, tum aliarum rerum, tum uero argenti feracissimam. Hæc autem dicebat, ostendens ex ambitu terræ in tabella, quam attulerat, descripto. Lydis uero (dicebat Aristagoras) cōfines sunt hi Phryges auroram uersus pecorum copia, & terræ hubertate, omnium, quos ego noui, longè beatissimi. Phrygibus cōfines sunt Cappadoces, quos nos Syros appellamus. His confines sunt Cilices, huius maris accolæ, ubi hæc Cyprus insula est sita, qui tributum annuum regi pendunt quingenta talenta. His Cilicibus confines sunt Armeni, & ipsi re pecuaria abundantes. Armeniorum hanc regionem contingunt Matieni, quorum terræ Cissia hæc confinis est. In qua iuxta fluuiū hunc Choasphem sita sunt hæc Susa, ubi rex magnus domicilium habet, atq; hic pecuniarum thesauri sunt. Hanc uos urbem, si animosè ceperitis, iam cum Ioue de di-

eum non nisi nauibus transmittendum. Supra quem urbs Susa est sita. Omnes autem hæ mansiones, sunt centū undecim. Tot diuersoria mansionum sunt, ascendenti Sardibus Susa. Quod si iter regium rectè metiamur parasangis, & parasanga ualet quātū triginta stadia, ut ualet, sunt à Sardibus ad regiam, quæ dicitur Memmonia tredecim millia stadiorum, & quingenta: cum sint parasanga quadringenti quinquaginta. Itaq; peragrandro singulis diebus cētena, & quingena stadia, consumuntur omninò nonaginta dies. Hunc in modum ab Aristagora Milesio apud Cleomenem Lacedæmoniū dicente trium mensiū iter esse, rectè dicebatur. Quod si quis exploratius ista inquirat, hoc quoq; ego indicabo. Nā iter ab Epheso ad Sardis, hac ratione decet computari. A Græco mari ad Susa (hæc enim urbs Memmonis uocatur) dīco esse tredecim millia stadiorū, & quadraginta. Ab Epheso ad Sardis quingenta, & quadraginta stadia, atq; ita tribus omninò dieb. produciitur iter trimestre. Digressus Sparata Aristagoras, Athenas cōtēdit tyrannis liberatas hoc modo: Postq̃ Hipparchū Pisistrati filium, Hippiaq; tyranni fratrem, qui in somnis uisionem cladis suæ euidentissimam uidisset, interfecēre Aristogiton, & Harmodius, prisco genere Gephyrai: post hæc nihilominus Athenienses, imò magis, quàm prius, tyrannidem quadriennio pertulerunt. Visio au-

Hipparchi
in somniū.

tem in somniū Hipparchi hæc erat: Pridie Panathænæorum uidebatur Hipparchus cernere uirum assistentem sibi, procerum atq; speciosum hos uersus per ænigma dicentem:

Intoleranda leo patienter ferre memento.

Nullus namq; nocens pœna non afficitur:

Vbi dies illuxit, confestim præ se ferebat, referre hæc uelle ad somniorū coniectores: sed mox spreta uisione misit pom-

pam,

pam, ubi mortem oppetijt. Gephyræi, è quibus erant percussores Hipparchi. ut ipsi aiunt. fuère à principio ex Erethria oriundi. Verùm ut ego interrogando comperio, fuère Phœnices ex his, qui cum Cadmo in terram, quæ nunc uocatur Bœotia uenère, atq; eam incoluère, sortiti Tanagricum tractum. Vnde Cadmeis primum per Argiuos exactis, iterum per Bœotios hi Gephyræi expulsi, Athenas diuerterunt. Ab Atheniensibus recepti, sub conditionibus sunt, ut ciues inter eos essent, multis nec memoratu dignis. quas agerent rebus impositis. Phœnices illi, qui cum Cadmo aduenerunt, quorū Gephyræi fuère, dū hanc regionem incolunt, cum alias multas doctrinas in Græciam introduxère tum uerò literas, quæ apud Græcos, ut mihi uidetur, antea non fuerant. Et primū quidem ijs omnes Phœnices utuntur. Progressu deinde temporis, unā cum sono mutauerunt modum literarum. Et cum ea tempestate in plerisq; circa locis eorum accolæ Iones essent, qui literas à Phœnicibus discendo acceperant, eas illi cum suis pauculis collocantes, in usu habuerunt, & in utendo confessi sunt, ut ratio ferebat, uocari Phœnices, quia essent à Phœnicibus in Græciam illatæ. Priscæq; consuetudine biblos appellant pelles, quòd aliquando penuria librorū, hoc est, stirporum, pellibus caprinis ouillisq; utebantur. Adhuc quoq; ad meam usq; memoriam multi barbarorum talibus in pellibus scribunt. Quin ipse uidi apud Thebas Bœotias in Ismenij Apollinis templo, literas Cadmæas in tripodibus quibusdam incisas, magna ex parte consimiles Ioniceis. Quorum tripodum unus habet hoc epigramma:

Theleboo natus genere Amphitryon posuit me.

Hæc fuère circa ætatem Laij, qui fuit filius Labdaci, nepos Polydori, pronepos Cadmi. Alter tripod hexametro

Gephyræi, id est, Pontanij, qui & Thanagrij dicuntur, inquit Strabo in 9.

Cadmus. Literæ apud Græcos ex Phœnicibus literæ.

Bibli quid Ionibus.

Cadmæas literæ.

carmine ait:

Scaus in assueto pugilum certamine uictor,

Me tibi sacrauit speciosum munus Apollo.

Scaus. Scaus hic Hippocoontis filius fuit, qui tripodem dedicauit, nisi alius fuit, idem quod hic nomen habens, circa aetatem Oedipodis Laio geniti. Tertijs, et is hexametro carmine ait:

Laodamas ipsum tripodem sua in urbe monarchus.

Hoc insigne decus tibi magne dicauit Apollo,

Sub hoc Laodamante Eteoclis filio, qui princeps fuit, eiectioni sunt Cadmaei ab Argiis, et se ad Echeleas conuenerunt. Gephyraei autem postea in suspicionem Boeotiorum cum uenissent, Athenas commigrarunt: ubi sunt ab eis templa extructa seorsum à ceteris, cum alia quaedam, tum Cereris Achea, et templum, et orgia. Quod fuerit uisum Hipparchi somnis, et unde fuerint oriundi Gephyraei, ex quibus fuere percussores Hipparchi, à me commemoratum est. Ceterum oportet ad eum redire sermonem, quem à principio institueram, qua ratione sint Athenienses liberati tyrannis. Hippia tyrannidem obtinente, et insenso eis propter eadem Hipparchi, Alcmaeonidae, qui genere sunt Athenienses, profugii patria propter Pisistratidas, quoniam ipsis una cum ceteris

**Ceres
Achea**

**Alcmaeonidae,
patriam
Athenarum
tyranni.
Hippias,
Lipsydrii.
Amphi-
Byones.**

exulibus res de redeundo tentata, omni ope frustrata fuit: conatiq; Athenas reuertendo liberare grauiter offenderant, Lipsydrium super Pæoniam communierunt. Dehinc omnia aduersus Pisistratidas comminiscenda, mercede conduxerunt, ab Amphictyonibus templum Delphis aedificandum, id quod est, tunc autem non erat. Enimvero cum bene nummati essent, ac uiri spectati iam inde à suis maioribus, extruxerunt templum exemplari pulchrius, quam cetera omnia. Nam cum ex lapide Porino conuentum esset, ut illud

illud facerent, tanten anteriora eius Pario lapide effecerunt. Vt igitur Athenienses aiunt, hi homines Delphis sedentes Pythiæ pecunia persuaserunt, ut & quoties Spartiatæ uenirent, siue priuato, siue publico agmini petentes oraculum, proponeret ipsis liberare Athenas. Lacedæmonij autem, postquàm sibi idem semper diceretur, mittunt Anchimolium Asteris filium inter populares eximium, cum exercitu ad expellendos Athenis Pisistratidas, tamen si hospites suos, & in primis amicos. Antiquiora enim duxerunt, quæ ad deum, quàm quæ ad homines pertinent. Hos itaq; mari nauibus miserunt, cum quibus Anchimolius ad Phalerû ap-
 pulsus, copias eduxit. Id præsciscentes Pisistratidæ, auxilia Thessalia euocauerunt. Societatem enim cum Thessalis fecerant. Quibus rogantibus, communi decreto Thessali miserunt mille equites cū suo rege Cineas, homine Corinæo. Hos Cineas rex.
 socios ubi habuere Pisistratidæ, hoc excogitauere: Panicæ Phalerorum detergunt, eumq; locum equitabilem reddunt, atq; illac equitatum in castra hostium immittunt. Equitatus in Lacedæmonios irruens, cū alios multos, tū uerò Anchimoliū interemit. Cateros, qui superfuere, ad naues repul-
 sit. Hunc in modū primus Lacedæmoniorū exercitus absces-
 sit. Extat in Alopecis Atticæ bustū Anchimolij, iuxta Her- Alopecæ.
 culis templū, quod est in Cynosargi. Post hæc Lacedæmonij Anchimo-
 maiores copias cōtra Athenas miserunt, nō mari, sed terra, liq; cades.
 præfecto illis duce Cleomene, Anaxædridæ filio: cū quib; orā Atticā inuadētibus, cōgressus primū Thessalorū equitatus, nō diu post in fugā uersus est, fusis supra quadraginta è suis. Qui superfuere, qua quisq; potuit, rectā in Thessaliā ridiere. Cleomenes ad urbē pergens, unā cum ijs Atheniensibus, qui liberi esse cupiebant, obsedit tyrannos intra murum

Pelasgicum redactos. Neq̃ tamen omninò Pisistratidas eie-
 cere Lacedæmonij, quippe qui de faciendâ obsidione nō co-
 gitauerant, & Pisistratidæ cibo, potuq̃ bene instructi erant.
 Itaq̃ cum aliquot dies Lacedæmonij tyrannos obsedissent,
 Spartam abiere. Hic tamen casus, qui alijs infaustus, idem
 Pisistratidæ alijs faustus exitit. Nā filij Pisistratidarum, qui clam extra
 Athenis regionem seponébatur, intercepti sunt. Quo ex facto omnes
 eorum res perturbatae sunt, & pro redimendis filijs ad uolum-
 tatem Atheniensium transegerunt, ut intra quinque dies ex
 Attica excederent. Moxq̃ in Sigeum, quod est supra Sca-
 mandrum, concesserunt, cum sex, & triginta annos regnas-
 sent, oriundi à Pylo, atq̃ à Nelo ex eisdem prognati, ex quib-
 us ij, qui fuere cum Codro, ac Melantho, qui prius aduen-
 titij, tamen Atheniensium reges euasere. Eaq̃ de re Hippo-
 crates Pisistrati pater, repetita memoria. Pisistrati, filij Ne-
 storis, idem nomen filio suo imposuit: Hoc Athenienses mo-
 do tyrannis liberati sunt. Qui recepta libertate, quacunque
 aut fecere, aut passi sunt memoratu digna, antequam Ionia
 defecerit à Dario, & Aristagoras Milesius Athenas oratum
 auxilia uenerit, hæc prius edisseram: Athenæ cum magnæ
 fuissent antea, tunc tamen tyrannis liberata, extitere maio-
 res. In quibus duo uiri præpollebant, Clisthenes, Alcmani-
 des, qui (ut fama fert) Pythiæ persuaserat, & Isagoras Tho-
 sandri filius, illustri quidem familia, sed quàm uetusta non
 queo affirmare: eius tamē cognati Ioui Cario immolant. Hi
 homines per factiones de potentatu contendebant. Clisthe-
 nes cum uinceretur, populum amplectendo ex quatuor tribu-
 bus mox decem effecit, cognominibus Iouis filiorum. Peleon-
 tis, & Aegicoris, & Argadei, & Hopletis, in alia cōmutatis,
 quæ ipse inuenit, aliorum heroum indigenarum, præterquâ
 Alacis:

Pisistratidæ
 Athenis
 pulsi.

Hippocra-
 tes.

Peleon.
 Aegicores
 Argadeus
 Goptes.

Aiacis: quem etsi hospitem, tamen adiecit, utpote finitimum ac socium. Qua in re uidetur mihi Clisthenes hic auum suū maternum Clisthenem Sicyonis tyrannum fuisse imitatus. Ille enim, quia cum Argijs bellum gessisset, summouit ē Sicyone certamina canentium poemata, ob Homeri carmina, in quibz Argos atq Argij tantopere celebratur. Neq̄ hoc modo summouit, sed etiam optauit monumentum Adrastū salamitosi, quod erat in ipso Sicyoniorum foro, quia fuerat Argius, exterminare. Ideoq̄ Delphos adiit ad oraculum cōsulendum, num Adrastum eijceret. Cui Pythia respondens, inquit Adrastum quidem Sicyonum regem esse, ipsum uerò lapidatorem. Id non concedente sibi deo, Clisthenes reuersus excogitabat, quo pacto Adrastus ipse demigraret. Quod ubi excogitasse sibi uisus est, misit ad Bæotias Thebas nuntiatum, uelle afferre Sicyonem * Menalippum Astaci filiū. Eumq̄ tribuentibus Thebanis, in urbem intulit: atq̄ ei fanum in ipsa curia designatum exedificauit munitissimo iam loco, in quem intulit Menalippum. Quod factum deberet existimari inimicissimum Adraſto, quod & Meceſtem fratrem eius, & Tydeum generum Menalippus interfecisset. Clisthenes, ubi fanum extruxit, hostias & dies festos Menalippo dedit ab Adraſto ereptos, quibus illum Sicyoniū magno cum honore prosequi consueuerant. Etenim regio Polybi fuerat, qui cum sine liberis decederet, imperiū Adraſto legauit nepoti suo ex filia. Eum Sicyoniū cū alijs honoribus proſequebantur, tū uerò tragicis choris, ita ut non Bacchum, sed Adraſtum uenerarentur. Clisthenes choros quidem Libero, ceteras uerò caeremonias Menalippo dicauit. Hæc ille in Adraſtum egit. Tribus autem Dorienſium, ne forent eadem Sicyonijs, quæ Argijs, in alia nomina com-

Menalippus (ut de num legen dum sit Menalippus) Astaci filius. Meceſtes. Tydeus. Polybus.

mutauit: ex quibus Sicyonios plurimum ridiculos reddidit. Quippe suis, & asini ultima cognomina pro pristinis imposuit, præterquam tribui suæ, cui à suo ipsius imperio nomen indidit, id est, ab Arche. Itaq; hi tribules Archelai uocabantur. Cæterorum alij Hyata, id est, suales, alij Oneata, id est, asinales, alij Chæreatæ, id est, porcales. His tribuum nominibus Sicyonij, & Clisthene imperante, & ea defuncto, ad sexaginta annos usi sunt, quæ postea inter se reputantes in alia transtulerunt, Hylleas, Pamphylos, Dyamanates: quarta tribui quam adiecerunt, imposito cognomine Aegiales, ab Aegialo Adraști filio. Hæc Sicyomus Clisthenes fecit. Atheniensis uero Clisthenes, huius Sicyonij ex filia nepos, & ipse (ut mihi uidetur) præ contemptu Ionum, ne forent eadem ipsis, & Ionibus tribus, Clisthenem sibi cognominem imitatus est. Cum enim populus Atheniensis fuisset antea exagitatus, posteaquam omnium auctoritatem ad suam unius redegit: tum tribuum nomina censuit immutanda, & plures ex paucioribus faciendas decem pro quatuor, & totidē Phylarchos, id est, tribunos à tribuum præfectura. Ita populo in tribus distributo, atq; composito, erat multò superior his, qui erant contrariæ factionis. Superatus in partibus Isagoras, hoc inuicem excogitauit, ut Cleomenem Lacedæmoniu aduocaret, iam inde obsidione Pisistratidarum sibi hospitē factum, qui tamen culpabatur, quod ad uxorem Isagoræ uentitaret, is misso primum Athenas caduceatore, Clisthenem eiecit, & cum eo alios complures Athenienses, quos piaculi insimulabat, uidelicet admonitu Isagoræ hæc dicens. Nam Isagoras, atq; amicitius nō erant affines cædis, cuius insimulabantur Alcæonida, & qui erant enagees: ita nominabatur, qui Atheniensium piaculo obstricti erant. Cylon quidā Athe-

Atheniensis, uir Olympionices, affectata tyrannidis comper-
tus est. Simulato nanque equalium sodalicio arcem occu-
pare conatus est. Id cum efficere non potuisset assedit simu-
lachro dei supplex ipse, ac socij. Hos illinc summouerunt qui
dem magistratus Naucratorum, qui tunc Athenas incole-
bant, data fide puniendi eos citra mortem: sed culpa horum
mox interfectorum fuit penes Alcmaeonidas. Hæc ante Pi-
sistrati ætatem gesta sunt. Vbi Cleomenes per nuncium eie-
cit Clisthenem, atq; piaculares, quamuis Clisthenes ipse pro-
fugisset, nihilo secius Athenas uenit, non magna cum ma-
nu, atq; illinc septingentas familias militares Atheniensium,
tanquam piaculo contaminatas, relegauit, quas ei suggere-
bat Isagoras. Hoc acto conabatur secundo loco senatum
dissoluere, & magistratus trecentis Isagoræ militibus man-
dare. Verum reluctante senatu, atq; obtemperare nolente, Cleo-
menes, Isagorasq; cum suæ factionis hominibus arcem occu-
parunt. Quos ceteri Athenienses cum senatu sentientes, bi-
duo obsederunt. Tertio die, quicumq; Lacedæmonij ibi erant,
accepta fide, regione discesserunt, rato effecto, quod Cleo-
meni dictum est. Nam ei ad occupandam arcem ascendenti,
& ad dei penetrale consulendi gratia eunti, exurgens è sella
sacerdos, antequam ille ualuas referaret: Lacedæmone, in-
quit, hospes, retrocede, neue templū introeas. Non enim Do-
ribus hic introire fas est. Cui Cleomenes: Ego, inquit, mulier,
Dores non sum, sed Achæus. Itaq; admonitu uti nolens,
atq; in conatu pergens, tunc quoq; iterum à proposito cum
Lacedæmonijs decidit. Ceteros ad necem uinxere Atheni-
enses, & in ijs Timesticheum fratrem eius, cuius manualia
opera, atq; strenuitatem in primis referre habeo. Atque hi
quidem in uincula coniecti, mortem oppetiere. Athenien-
ses

Clisthenes atq;
piaculares A-
thenis eieci.

Arcis Atheni-
ensis occupa-
tio.

Timesticheus.

Athenienses le-
gati ad Dariū.

Artaphernes
Sardiū prator.

Oenoem Bæo-
tj occupant
Hyfles.

Demaratus
rex.
Spartiatarum
rex.

ses autem post hæc reuocatis cum Clisithene septingentis mi-
litum familijs, quos Cleomenes exagitauerat, Sardis mittit
ad contrahendam cum Persis societatem. Intelligebat enim
sibi cum Cleomene atq; Lacedæmonijs esse bellandum. Ut
Sardis uenire nuncijs, mandataq; exposuere, percontatus est,
eos Artaphernes Hystaspis filius, Sardium prator, quinam
homines essent Athenienses, & ubi terrarum incolentes, qui
socij Persarum fieri orarent? Vbi id ex nuncijs audiuit, ita
eis ingenuè respondit: Si regi Dario terram darët, & aquã,
se contracturum cum eis societatem: sin minus, illos abse-
dere præcepit. Nuncijs inter se collocti, quòd societatem fa-
cere cuperent, daturos se esse dixerunt. Quo nomē, ubi re-
uersi sunt domum, uehementer accusati sunt. Cleomenes in-
telligens ab Atheniensibus se, & uerbis, & factis ladi, ex o-
mnī Peloponneso copias coëgit, dissimulans quem ad finem,
cū haberet in animo, tū populū Atheniensem ulcisci,
tū Isagoram constituere tyrannum, qui unā cum eo ex ara-
ce decesserat. Comparato exercitu ingenti, ipse Eleusina in-
uasit, & ex composito Bæotij Oenoem occuparunt: & Hy-
fles ultimos Atticæ populos, & ab altera parte Chalcidenses
ora Atticæ loca populabantur. Athenienses etsi ancipiti bel-
lo districti, Bæotiorum, & Chalcidensium ulsione dilata,
arma contra Peloponneses in Eleusine agentes, ferunt.
Dumq; ambo exercitus conferturi prælium essent, Corinthij
primi omnium secum reputantes iniuste à se agi, auerterunt
se, atq; abcesserunt. Secundum hos idem fecit Demaratus
Aristonis filius, qui & ipse erat rex Spartiatarum, & è La-
cedæmone copias contraxerat, nec à Cleomene superiori tē-
pore dissenserat. Ob quam regum dissensionem lex apud
Spartam lata est, non licere uirg regi cum exercitu prodire
(nam

re (nam prius prodibant) sed his seiunctis, alterum è Tyn-
 daridis relinqui, qui & ipsi antehac ab eis euocati, exerci-
 tū ambo comitabantur. Tunc ceteri socij, qui erant in Eleu-
 sine, cernentes nō conuenire inter reges, & Corinthios aciem
 deferuisse, & ipsi dilapsi abierunt. Quarto tunc Dorei in
 Atticam profecti sunt, bis ad bellandum ingressi, bis ob A-
 theniensium multitudinis commodum. Primo, quia Mega-
 ram coloniam deduxerunt, quæ expeditio rectè uidetur sub
 Codro Atheniensium rege. Iterum ac tertio, dum ad expel-
 lendos Pisistratidas ex Sparta uentum est. Quarto dum
 Cleomenes Peloponnenses ducens, Eleusium inuasit. Ita
 quarto Dorei aduersus Athenas expeditionem sumpserunt.
 Dilapso igitur indecorè hoc exercitu, ibi Athenienses uolen-
 tes ultum ire iniurias, primam expeditionem fecerunt aduer-
 sus Chalcidenses, quibus Bæotij ad Euripum iere suppeti-
 as. His conspectis, Athenienses putarunt sibi cum eis prius
 quàm cum Chalcidensibus pugnam conferendam. Itaq; con-
 gressi cum illis, egregiè superant, permultisq; eorum caesis,
 septingentos capiunt. Eodem die transgressi Euboiā, cū
 Chalcidensibus conflixere: quibus etiam uictis, quatuor mil-
 lia colonorum in prædijs equitum reliquerunt. Equites au-
 tem apud Chalcidenses uocabantur locupletes. Horum
 quoscunq; ceperūt, unā cum Bæotiorum captiuis uinctos in
 carcerem coniecerunt, quos aliquantò post, binis mulctatos
 minis soluerunt, eorumq; quibus alligati fuerant, uincula in
 arce suspenderunt, quæ ad meam usq; memoriam extabant,
 pendentia è muris, à Medo ambustis, è regione cœnaculi ad
 occasum spectantis. Decimā quoq; redemptionis cōsecrātū,
 facta arca quadriga, quæ ad sinistram manum intrantium
 statim

statim in propylæa arcis stabat, cum hac inscriptione:

Attica perdomitis acri sub Marte iuuentus
Bæotium populis Chalcidicâq; manu,
Damna rependerunt uinclis, & carcere cæco.

Quorum hæc de decima stant tibi Pallas æque:

Athenienſium
præſtantia.
Thebanis ora-
culum redditū.

Et Athenienſes quidem aucti ſunt, iuris autem æquabilitatem eſſe rem bonam, non ex uno tantum, ſed undiq; perſpicitur. Siquidem Athenienſes quandiu tyrannis ſubiecti fuerunt, nullis finitimorum in bello præſtantes erant. Liberati uerò tyrannis, multò omnium primi exiſtere. Vnde liquet, eos dum tyrannis parebant, de induſtria peccaſſe tantquam domino laborantes: at libertate parta, ſibi ipſi quiſq; rem gerere properabat. Et Athenienſes quidem ita agebant Thebani autem poſt hæc ulciſcendi illos cupidi, ſciſcitatum ad deum miſerunt. Quibus reſpondens Pythia negabat per ſe ſe eos poſſe illos ulciſci iubebatq; ut ad famæ celebriſſimam referentes rogarent proximos. Reuerſi qui miſſi ad oraculum erant, ac reſponſo expoſito Thebani illud nihili facientes, quod referebatur, ut rogarent proximos, dicebant: Ergo proxime nos incolunt, Tanagræi, Coronæi, & Theſpiæſes, qui noſtri aſſiduè commilitones, alacri, attoncordi in partes animo bella nobiſcum tolerant. Quid hos rogari oportet: fortaiſis hoc non eſt oraculum. Hæc illis ratiocinantibus, quidam re audita, inquit: Ego quid ſibi
Atopos. uelit oraculum uideor mihi intelligere. Aſopi duæ filiæ fuiſſe traduntur, Thebe, & Aegina: quæ quoniam ſorores ſunt, opinor deum reſpondere nobis, ut Aeginetas rogemus, qui uicem noſtram ulciſcantur. Thebani, quoniam nulla quàm hæc uiſa eſt, dicti potior ſententia, protinus miſere ad Aeginetas orandos auxilia, tanquam proximos ex dei oraculo,

rulo. Illi petentibus his auxilia, dixere se mittere cum eis
 Aeacidarum freti Thebani, cum laces-
 sissent Athenienses, accepta offensione aduersæ pugnae, ite-
 rum auxilia uirorum remisissis Aeacidis orauerunt. Quo-
 rum prece moti Aeginetæ, tum magnitudine opum inflati,
 tum pristinarum inimicitiarum, quæ eis cum Atheniensibus
 erant, memores, bellum illis haud indictum intulerunt. Nam
 cum Athenienses Bæolijs imminerent, ipsi longis nauibus
 in Atticam traiecti, cum alios multos populos in cætera ora
 maritima, tum Phalerum diripuerunt, magnam ex hac re
 calamitatem Atheniensibus afferentes. Inimicitia autem,
 quas Aeginetæ aduersus Athenienses habebant, ex hoc ini-
 tio extiterunt: Epidaurij, cum sua ipsis terra nihil redderet,
 de hac calamitate Delphicum consulere oraculum. Qui-
 bus Pythia iussit, ut Damia, & Auxesia simulacra erige-
 rent: & postquam erexissent, melius secum actum iri. Scisci-
 santibusq; Epidaurijs, utrum ex ære facerent illa, an ex la-
 pide: respondit se è neutro fieri sinere, sed è ligno oleagino,
 olea tamen, non oleastri. Rogabant igitur Epidaurij Athe-
 nienses, sibi permitterent oleam incidere, qui scilicet oleas il-
 las sacertimas esse existimarent. Pertulit etiam nusquam gen-
 tium nisi Athenis, illa tempestate oleas fuisse. Athenienses
 se uerò dixerunt concessuros, hac dumtaxat lege, si quotan-
 nis illi sacra Mineruæ urbanae, & Erechtheo afferrent. Ac-
 cepta conditione Epidaurij quæ rogabant impetrauerunt,
 & simulacra ex his oleis fabricata statuerunt: terraq; sua
 fructum eis ferente, quod conuenerant, Atheniensibus per-
 solvebant. Eo tempore, atq; superiori, Aeginetæ Epidaurijs
 parebāt, tū in alijs, tū uerò in litibus, quas Aeginetæ inter se
 uel actores, uel rei illuc se cōferentes, agebant. Verū ex eo tē-
 pore

Aeginetarum
 odia in Athe-
 nienses.
 Damia & Au-
 xesia simula-
 cræ Oleæ
 tantum.
 Athenis esse
 dicebantur.
 Simulacra ex
 oleis.

Chori mulle-
rum Aeginet-
arum.

Athenienses
Aeginam ad
repetenda si-
mulacra
miserunt.

pore fabricatis nauibus, nullo consilio usi, ab Epidaurijs de-
sciuerunt. Factiq; hostes, ac mari potiti, cum alias clades in-
ferebant, tum simulacra Damiae, & Auxesia surripuerunt:
eaq; asportata, in regionis suae mediterraneo loco statuerunt,
cui nomen est Oeae, uiginti ferme procul ab urbe stadijs. Hoc
in loco illis erectis, supplicabant sacrificijs, atq; iocabundis
choris mulierum, denis uiris utriq; deorum assignatis, qui
choris praessent. Nam chori neminem uirum nuncupabant,
sed indigenas feminas: quae ceremoniae apud ipsos quoque
Epidaurios fuerant. Surreptis statuis, Epidaurij quod fue-
rant pacti Atheniensibus, non soluebant: cuius rei cum a nun-
cijs Atheniensium admonerentur, reddidere rationem, cur
iniurij non essent. Se enim quandiu apud se statuas habuis-
sent, quod conuentum erat exoluisse, eisdem iam uiduatas
non debere exoluere, sed Aeginetas, qui illas haberent, d qui
bus id exigi iuebant. Ad eas repetendas Aeginam Atheni-
enses misere. Aeginetae negare quicquam negocij esse cum
Atheniensibus. Post repetita simulacra, Athenienses aiunt
triremem missam publice cum ciuibus quibusdam: qui Ae-
ginam cum uenissent, simulacra, tanquam e suis lignis facta
conati fuerint suis sedibus emoliri ut asportarent. Cumq; eo
pacto eis potiri nequirent, circumdatis funibus trahere ten-
tasse. Sed dum trahunt, tonitruum, & cum tonitruo terra-
motum excitasse: eaq; de re illos remiges, qui trahebant simu-
lacula, ab his in amentiam esse conuersos: & hoc morbo sese
tanquam hostes mutuo trucidasse, donec unus ex omnibus reli-
ctus est, qui ad Phalerum se recepit. Athenienses ita rem ge-
stam esse memorant. Aeginetae negant illos unam cum nauem uenisse.
Facile enim se unam nauem, atq; adeo copiosculas, etiamsi sibi
nullae fuissent naues, fuisse propulsaturos: sed cum complu-
ribus

ribus in ipforū terrā inuasisse, se uerò cessisse, nec pugna naturali contendere uoluisse: qui tamen planū facere nequeunt, an quia impares se esse ad pugnandū agnoscerent, cesserint: an uolentes permiserint illos facere quod fecerunt. Athenienses quoque, quoniam nulli propugnatores obstarēt, egressos ē nauibus, ad simulacra se conuertisse: & cum ea ē suis uestigijs amoliri nequirent, ita circumdati restibus trahere conatos, donec tracta simulacra hoc, quod iam dicam fecerint, id quod mihi uerisimile non fit. Aiunt enim illa procubuisse sibi in genua, atque ex eo tempore semper genu nixa mansisse. Et hæc quidē Athenienses fecisse. Se uerò, quod audirent sibi bellū ab Atheniensibus illatū iri, præparasse Argiuos, ut sibi aduersus Athenienses in Aeginā degresi adessent auxilio: eosque cū latuissent hostē in traſciendo ex Epidauro in insulam, in Athenienses, qui nihil præsciſſent, cū nauibus disclusos irruisse: & interea tonitruiū ipsis, terræmotumque exstitisse. Hæc ab Argiuis, Aeginetisque cōmemorantur. Athenienses quoque cōſitentur, unū omnino ē suis incolumē in Atticam reuertisse. Caterū, Argiui dicunt, proſtigato ab ipsis Attico exercitu, unū ex eis superstitē fuisse. At Athenienses diuinitus proſtigatū fuisse exercitū phibent, sed ita, ut ne illi quidē unus supfuerit, quin perierit in hunc modū: Cū Athenas se recepisset, cladēque renunciasset, uxores eorū, que aduersus Aeginā profecti fuerāt, indignē ferētes unū ex omnibus esse reducē, circumſuſas hominem prehendiſſe, ac fibulis uestimentorum pupugiſſe, percontantes singulas, ubi ſuus uir eſſet, atque hoc modo hunc fuiſſe confectum. Idque factum mulierū, cuiſum eſſe Atheniensibus ipsa clade triſtius. In quas cū alia ratione animaduertere non poſſent, uestem illarum in Iadē acruauerunt: nam antea Doridem uestem gerebant Atticam.

Vxores
maritos
repetentes.

Doricam
uestimen-
tum.
Corinthia
ueſtis.

ea feminae similitudinem Gorinethiae. Itaque mutauerunt in lineam
 ne fibulis uterentur, quanquam reuera si ratione utamur, non
 Caria ue- Las olim uestis fuit, sed Caira, quoniam omnis prisca uestis
 ris. foeminarum Graecarum eadem erat, quae nunc, quam Dori-
 dem appellamus. Præterea Argiui, & Aeginetae idē adhuc
 faciunt, apud quorum utrosque mos est, fibulas faciendo se-
 scuplas, quam tunc mensura consueuerat: quas praecipuae fo-
 minae eorum templis deorum consecrare solent, neque aliud quicquam
 Atticum illuc afferre, neque fictilia, sed ex ollis eius lo-
 ci in posterum ibi potare. Eorumque contentione processere Ar-
 giui, atque Aeginetae mulieres cum Atticis, ut ad meam usque
 Aegineta- aetatem fibulas gestauerint, quam antea grandiores. Odio-
 rum in A- rum principium Aeginetarum, ut Athenienses hoc, quemad-
 thenienses modum commemoratum est, exitit. Cuius rei circa statuas
 odiorum gesta, memoriā retinentes Aeginetae, libenter Thebanorum
 principium rogatu auxilium tulere Boeotus: Qui cum maritima Attica
 uastarent, Atheniensesque aduersus Aeginam expeditionem
 inirent, aduenit à Delphis oraculum, ut ab Aeginetis leden-
 dis triginta annos abstinere, tricesimo anno cum fanum
 Aeaco dicassent, bellum cum Aeginetis inchoarent, ad uotum
 eis re successura. Si bellum commouē inferrent, fore ut interea
 multa detrimenta acciperent, & inferrent, sed ad extremum
 illos subigerent. Hoc oraculum ad se Athenienses allatum ubi
 Aeaci fa- audiēre, eatenus ei obtemperandum censuerunt, ut Aeaco fa-
 num. num dicarent, quod nunc in foro extructum uisitur: sed tri-
 ginta annos non tulerint, cum audissent bello supersedendum
 esse aduersus Aeginetas, à quibus tamen indigna passi fu-
 issent. Sed eis ad ulciscendum se parantibus, Laedemoniū
 factum exitit impedimēto. Siquidem Laedemoniū, audito
 cōmento Alemaeonidarū erga Pythiam, & quae egisset Py-
 thia

TERPSICHORE, LIB. V. 371

thia in ipsos, atq; Pisistratidas, duplicem se iacturam feciss^e
 se animaduvertebant: quòd & suos hospites in patriam eieciss^e
 sent, & nulla sibi ex hoc facto gratia ab Atheniensibus ha-
 beretur. Præterea oraculis urgebantur, denunciantibus mul-
 ta ipsis, & indigna ex Atheniensibus futura, quorum ante-
 hac securi fuissent, præsertim ex eo quod à Cleomene Spár-
 tã reuerso didicerant. Etenim Cleomenes potitus est ex arcẽ
 Atheniensium oraculis, quæ à Pisistratidis prius possessa, cū
 expellerentur, relicta fuerant in templo. Ea Lacedæmonij,
 ubi p̄ Cleomenem accepere, & animaduertunt Athenien-
 ses augescentes, nec ad ipsis obtemperandum ullo modo esse
 animatos: præterea genus Atticū, quod sub tyrannis fuisset
 infirmum, & ad parendum promptū, nunc parta libertate i-
 psis par existeret: hæc omnia cōsiderantes, accersierunt Hip-
 piani Pisistrati à Sigeo Mellepontii, quò Pisistratidæ confus-
 gerant. Postquā Hippias accersitus adfuit, accitis etiā alio-
 rū sociorū nuncijs, ita Spartiatæ apud eos uerba fecere: A-
 gnoscimus uiri socij, nos haud rectè egisse qui emēis oracu-
 lis inducti, uiros qui erāt nostri in primis hospites quiq; in a-
 nimū inducebant præbere nobis Athenas obnoxias, è patria
 eiecimus. Et cū hæc fecerimus, tamen ingrato populo urbẽ
 tradidimus: qui posteaquā per nos liberatus est, nos pariter,
 ac regem nostrum per d. decus, detrimentumq; eiecit & glō-
 riā adepius creuit. Itaq; didicerunt hoc ab eis maxime eorū
 finitimi Boeotij atq; Chalcidenses: fortassis etiam alius quis
 idem discet, si peccauerit. Quare, quomā in illis agendis peo-
 cauimus, nunc demus operam ut illuc unā uobiscum euntes,
 supplicium de illis sumamus. Hæc enim de causa Hippiam,
 & uos è sua quosq; urbe accersimus, & publico consensu, &
 cōiuncti exercitū reducentes hunc Athenas, reddamus ei,

Hippiao
 accersitu
 à Laced
 monijs.

Soficles **oratio.** *quæ abstulimus. Hæc Spartiata. Quæ cum alijs socij non probarent, cumq; silentium agerent, Corinthius Soficles ita locutus est. Iam cælum sub terra, ac terra superior cælo erit, hominesq; domicilium in mari habebunt, & pisces ibi habitabunt, ubi antea habitarunt homines, postquã uos Lacedæmonij rebus publicis euersis, tyrannides in urbes introducere conamini: quo nihil est in rebus humanis, neq; iniustius, neq; magis mortiferum. Quod si bonum uobis uidetur ciuitates subesse tyrannidi, ipsi uobis principes tyrannum constituite:*

Tyranni **incommoda** *atq; ita, ut alijs constituatis, operam date. Nunc ipsi tyrannorum expertes, & ne id in Sparta contingat uehementissimè cauētes, hoc in socios studetis efficere, qui si essetis, ut nos sumus experti, meliorem (quam nunc faciis) de hac re diceretis sententiam, Nam Corinthiorum reipublicæ status hic fuit. Erat apud eos paucorum regimen, & hi, qui Bacchiadæ uocantur, urbem incolebant, ultro citroq; inter sese matrimonia contrahentes. Horum, uni nomine Amphioni, nata est filia clauda, cui nomen erat Labda: quam quoniã nemo Bacchiadarum ducere uolebat, duxit Eetion, Echecriæ filius, natu Petreus, sed oriundus à Lapithe, ac Canide.*

Oraculū **Corinthijs** *Qui cum neq; ex hac muliere, neque ex alia tolleret liberos, missus est Delphos, ad consulendum de prole. Eum introeuntem statim Pythia his uersibus compellauit:*

Eetion te nemo (licet sis tantus) honorat.

Conceptum pariet saxum graue Labda, monarchos

Qui cadet in ciues, emendabitq; Corinthum.

Hoc oraculum, quod Eetioni redditum est, eodem tendebat, quò alterū antea Bacchiadis redditum, haud prius intellectum, quàm hoc renunciatum est, in hæc uerba:

Concipit in Petris aquila emixura leonem

Robustum, seuum genua, & qui multa resoluet.

Hæc bene nunc animis uersate Corinthia proles,

Qui colitis pulchram Pallenem, altamq; Corinthum.

*Id oraculū, sū ad eā diem fuisset indeprehensum, simul atq; ex hoc Eetionis pauit eōdem utrunq; pertinere, silentio sup-
presière, animo futurum Eetionis filium extinguendi. Et ut
primum mulier enixa est, miserunt è suo numero decem ui-
ros ad tribum, in qua habitabat Eetion, qui puerum extine-
guerent. Illi postquā Petrā peruenēre, & ad Eetionis atriū
accessière, puerum petunt. Labda cur uenissent ignara, pa-
ternæq; beneuolentiæ causa uenisse eos rata, affert filium, &
in unius eorum manum porrigit. Erat autem inter uiam cō-
stitutum, ut qui primus eorum puerū cepisset, is humi illum
allideret. Verū diuina quadam fortuna, puer ei uiro, cui a
Labda traditus erat, arripit. Quam rem illi cōsideranti mi-
seratio subiit pueri occidendi. Sic misertus alteri tradidit, &
ille tertio, atq; ita deinceps per manus traditus infans, per o-
mnes decē transijt: ac nemine interimere uolente, rursus ma-
tri est redditus. Illi egressi, atq; ante ianuam stātes, alius aliū
incusabant, castigabantq; sed primum præcipuè, qui ex con-
uento non secisset, donec interiecto temporis spacio placitū
est, ut rursus introgressi, oēs fierent participes cædis, sed ne-
cesse erat ex Eetionis stirpe germinari Corintho perniciem.
Nam Labda stans pro foribus, hæc omnia exaudiebat. Eoq;
metuens, ne illi immutata uoluntate acceptū rursus puerum
interimerent, asportauit, & in mēsurā frumētaria occuluit,
qui locus uisus est minimè inuestigabilis, cum sciret illos, si
redirent ad inuestigandum puerum, omnia scrutaturos, ut
& contigit. Nam introgressis, & scrutantibus, ubi non
apparuit, uisum est eis abundum, atque ijs, à quibus missi*

Labda
filius.

Cypselus
unde ap-
pellatus.

essent dicendum se cuncta, quæ illi mandassent, perpetrassent, atque ita reuersi dixerunt. Post hæc Eetionis filio crescenti impositum est nomen Cypselo, ob periculum hoc quod deuiterat in cypsela, id est, mensura frumentaria. Vbi in uirilem adoleuit ætatem, consulenti oraculum Delphis, anceps est redditum, quo fretus, Corinthum aggressus occupauit. Oraculum autem hoc erat:

Vir locuples nostras hic qui descendit ad aedes
Cypselus Eetides, claræ rex esto Corinthi.

Ipsæ & eo gnati, sed nulli deinde nepotes.

Et oraculū quidē hoc erat. Cypselus uerò tyrannide potitus talis exitit, ut Corinthiorū multos exegerit: multos pecuniā longè plurimos anima priuauerit. Cui cū triginta regnasset annos, bene uita defuncto successit in tyrannide filius Periander, qui inter initia mitius agebat quā pater: sed ubi per nuncios consuetudinē habuit cū Thrasymbulo, Mileti tyranno, multo magis quā pater cruētus effectus est. Misso enim præcone, Thrasymbulum interrogauit, qua ratione ipse rebus tutius cōstitutus, ciuitatē pulcherrimē gubernaret. Thrasymbulus, eo qui à Periandro missus erat, extra oppidū educto, ingressus est rus quoddā satū: & unā cū nuncio segetē interambulans, sciscitabatur hominē de suo aduentu ē Corinthio, detruicans, atque abiciens, ut quāq; uidebat spicā inter alias extantē, donec segetē formosissimā, atque densissimā, hunc in modū corruptit, prædiūq; illud peruagatus, nullo uerbo reddito præconē remisit. Reuersus Corinthū præco, quido præceptionis audiendæ Periandro, negauit sibi quippiā respondisse Thrasymbulū mirari quod se ad uirū uesanū Periander misisset, & sua ipsius destruentē, exponitq; quæ ex Thrasymbulo uidisset. Periander id Thrasymbuli factū intelligens, atque

Spicam
destru-
do.
Simile est
apud L.
utrum de
pauere
destruo-
ne.

interpretās sibi ab illo præceptū, ut eminētissimos quosq̃ populariū interimeret, tūc uerò omnē in ciues seuitiā exercuit, interficiēdo, ac persequēdo, cōsummās id quod à Cypsela fu-
erat omissum: adeò quidē ut uno die uniuersas mulieres Corinthias exuerit, propter Melissam uxore suā. Nā cū ad The-
sprotos, q̃ sunt ad flumē Acherontē, misissent nuncios, scisci-
tatū mortuorū oraculū de hospitib. depositū, Melissa appa-
rēs ne gauit se indicaturā aut dicturā ubinā depositum esset
collocatū, quoniā ipsa algeret, quia nuda esset. Nihil enim
sibi prodesse uestes, cū quibus sepulta fuisset, utpote nō cōcre-
matas. Cuius rei, quod uera loqueretur, testimonio foret,
quod Perianther in frigidū furnū panes ingessisset. Hæc Pe-
riandro renūciata, ob illud argumentū fidē fecēre, quod ipse
cū Melissa quāuis defuncta, coierat. Itaq̃ statim post eū nun-
ciū p̃ præconē edixit, ut oēs Corinthiæ mulieres ad Iunonis
templū prodirēt. Eò tanq̃ ad diē festū, q̃ ornatissimē poterāt
eī issent mulieres, ille dispositis clā satellitibus, eas omnes se-
ne discrimine exiit ingenuas pariter, & ancillas, atq̃ eas ue-
stes ad foueā cōportatas Melissam precādo cremauit. Hæc
ubi fecit, & nuncios iterū eosdē misit, tunc ei Melissæ idolū,
hoc est, inanis imago, exposuit, ubinā depositū hospitib. col-
locasset. Talis est tyrannis, Lacedæmonij, & tale opus. Eoq̃
nos Corinthios, cū magna admiratio cepit, simul atq̃ uidi-
mus uos accersisse Hippiam, tūc uerò maior nunc. dum ista
dicitis. Propterea deos Græcorum inuocatus testamur apud
uos, ne uelitis tyrannides in ciuitatib. cōstituere, quas nō ex-
tinguitis sed excitatis præter æquitatē, dū Hippia reducitis,
in qua scitote Corinthios uobis nō assensuros: Hæc Sosicles
Corinthiorū legatus. Quin excipiens Hippias, eosdē quos il-
le deos inuocando dixit, cū ceteros. tū p̃cipuē Corinthios
desideraturos Pisistratidas, dū uenissent dies, quib. expiare

Epistola
Thrasibuli
ad Perian-
ther exat
apud D. La-
ertiū in 1.
Melissa.

In frigidū
furnū pa-
nes inge-
rere.
Perianther
cū defuncta
concubuit.
Corinthiæ
mulieres
denudatas.

Hippias re-
spōsum &
reditus.

se ab Atheniensibus nequirent. Haftenus respōdit Hippia, quoniam oracula illa ipse praeter ceteris nota haberet. Ceteri socij, qui antea silentium tenuerant, audito Sosicle liberius pro se quisque in uocē erumpentes, accedere sententiae Corinthiorum, obtestarique Lacedaemonios, ne quid agerent noui aduersus Graecam ciuitatem. Ita ab ea re cessatum est Hip-

Sigeum. **Amyntas.** **Hegesistra**
tus. **Sigeum.** illinc profectus, offerente ei Amynta Macedone Anthe-
muntē & Thessalis Iolcon, neutrum accipere uoluit, sed rur-
sus ad Sigeum cōcessit, quod armis Pisistratus à Mitylenaeis e-

ripuerat. Eoque capto, tyrannū ibi cōstituit Hegesistratū filiū, nothū ex muliere Argia, qui tamen, quae à Pisistrato acceperat, non tenuit sine praelio. Nam dum inter Mitylenaeos, ac Athenienses pugnatū est, hos ex oppido Achilleo, illos è Sigeo prodeuntes, hos repetētes regionem, illos refellentes hac ratione, quod dicerēt nihilo plus iuris esse Aeolibus in agris Iliensem, quam sibi, ac ceteris Graecis qui Menelao in raptu Helenes operam nauassent. His assidue bellantibus, cum alia in praelijs gesta sunt, tum illud, quod Alcaeus poeta in praelio, quid collatis signis gerebatur, uincētibz Atheniensibus, ipse quidē fugae se mādans euasit: sed armis eius potiti sunt Athenienses, quae apud templū Mineruae in Sigeo suspenderunt.

Alcaeus **poeta.** **Menalippo.** **Athenienses** **nunchi** **ad Artaphernem.**
Hanc rem Alcaeus carmini mandans, in Mitylenem reposuit, indicans Menalippo sodali suam calamitatem. Mitylenaeos tamen, atque Athenienses reduxit in gratiam Periander Cy-pseli, qui delectus arbiter, ita eos recōciliauit, ut utriusque ea cōlerent, quae haberent. At hoc modo Sigeum factū est Atheniense. Hippia, posteaquā Lacedaemone in Asiam abiit, cuncta agitabat insimulando Athenienses apud Artaphernem: atque omnem operam dando, ut Athenae in illius, ac Dary uenirent potestate. Quae agitantem Hippiam cum accepis-

sent

sent Athenienses, mittunt Sardis nuncios, ad dissuadendum
 Persis fidē habere exulibus Atheniensibus. Sed Artaphernes
 inbere, Athenienses (si salui esse uellent) rursus Hippām re-
 ciperent. Athenienses eā conditionem recusare, & malle pro-
 fessi esse Persarum hostes. Dum ita apud Persas insimulans-
 tur, atq; ita animati sunt Athenienses eam conditionem re-
 cusare, hoc interim tempore Milesius Aristagoras à Cleome-
 ne Lacedæmonio reiectus à Sparta, Athenas uenit. Nam ea Persarum bel-
 lica arma.
 Aristagoras, eadem quæ in Sparta commemorauit de com-
 modis, quæ essent in Asia, deq; Persico bello, quod neq; scutu
 neq; lanceam in usu haberent, facilesq; essent ad capiendum.
 Hæc ille referens, illa quoq; addebat, Milesios esse Athenien-
 sium colonos, quos æquum esset ab eis liberari, qui malum
 pollerent. Deniq; nihil non pollicebatur, omnibus precibus
 obsecrans, quod tantopere cupiebat, donec eos induxit. Mul-
 tos enim permouere facilius uidetur esse, quàm unum: quan-
 do ille unum Cleomenem Lacedæmonium permouere non
 potuit: Atheniensium triginta millia potuit. Itaq; Atheni-
 enses persuasi, decreuēte uiginti naues Ionibus auxilio mit-
 tendas, Melanthio illis præfecto, uiro inter populares omni
 in re spectato. Hæc classis initium malorum extitit Græcis
 pariter, & Barbaris. Ante eius egressum Aristagoras reue-
 ctus Miletum, extogitauit cōsiliū, quod in nullam Ionum
 utilitatem erat redundaturum: quanquam ne ille quidem
 hac ratione faciebat, sed ut regi Dario molestiam afferret.
 Etenim misit quendam in Phrygiam ad Pæones, qui à flu-
 mine Strymone erant in captiuitatem abducti à Megaby-
 zo, locum, atq; uicū per sese incolentes: ad quos, ut perue-
 nit nuncius, ita uerba fecit: Viri Pæones, misit me Arista-

goras Mileti tyrannus, ad ostendendam uobis (si obtemperare uelitis) salutem. Nunc enim cuncta Ionia ab rege defecit, eademq; uobis praeſtat facultatem ſalutis paranda patriam noſtram: per uos quidem uſq; ad mare, demceps nobis iam cura erit. Hiſ auditis. Pæones magnam ſanè uoluptatem acceperunt: ſumptisq; liberis, atq; uxoribus, ad mare fuga ſe proripuerunt: nonnulli eorum præ metu illic remaneſerunt. Vbi ad mare peruenere illinc in Chium tranſmiſère.

Quò poſtquam applicuère, eorū inueſtigia inſecutus adfuit ingens equitatus Perſarum: & quia eos aſſequi non potuit, miſit in Chium ad illos, ut eodem redirent. Cuius oratione repudiata, à Chijs ſunt in Leſbum tranſportati, mox à Leſbijs in Doricum, unde terreſtri itinere ſe in Pæoniam receperunt. Poſt hæc ad Ariſtagoram Athenienſes uiginti cū nauibus uenère, ducentes una quinque triremes Erethriorū:

Athenienſium
hæc ad Ari-
ſtagoram.

qui non Athenienſium gratia commilitium præſtabant, ſed debitam iſtis Milesijs gratiã reddebant. Nã Milesij aliquando pro Erethrijs in bello Chalcidenſi operã ſuam præſtiterant, cum Samij contra Erethrios, atq; Milesios Chalcidenſibus opẽ ferrent. Ariſtagoras, ubi illi, atq; alij ſocij adfuère, expeditionem fecit aduerſus Sardis, non tamen ipſe proficiſcens, ſed Mileti remanens, præfecit alijs ducibus Milesiorū

Charopius.
Hermophantus.

fratre ſuo Charapino, cæterorū ciuiū Hermophanto. Hac claſſe Iones, ubi peruenere Ephesum, relictis nauibus apud Coresũ, quod eſt agri Ephesij ipſi cū ingenti manu ſumptis aie ducib. Ephesijs, ad ſuperiora tendebãt, ſecundũ flumen Cayſtrũ tenentes iter. Illinc ſuperato Tmolo Sardis adueniunt, eaſq; occurrente nemine capiunt, omniaq; eius urbis loca præter arcem, quã Artaphernes ipſe tutabatur, habēs nõ exiguas mirorum copias: quæ res fuit impedimento, quo mi-

Sardis capta.

nus qui ingressi erant urbem, diriperent. Erant Sardibus domus pleraque arundinacea, quæ uerò lateritia, tamen ex arundinibus lacunaria habebant. Harum unam quidam è militibus cum incendiisset, repente ignis à domo in domum elapsus, totam urbem absumpsit. Ardente urbe, & uastante iam extrema incendio, nec habente regressum, Lydi & Persarum, quicumque in urbe erant, undique circumueunti, ex urbe in forum confluunt, & ad amnem Pactolum, qui medium forum interfluens, æramenta auri è Tmololo illis defert, deinde fluminem Hermo immiscetur, & ille mari. Ad hunc amnem, & ad hoc forum conglobati Lydi pariter, & Persæ, sese defendere rogebantur. Iones uidentes hostium alios sese tutantes, alios magna multitudine se obuiam ferentes, metu perculsi, ad montem, qui dicitur Tmolus, sese recipiunt, atque illinc noctu ad naues. Crematis Sardibus, deflagrauit una templum Cybeles indigenæ deæ: Cuius prætextu postea Persæ, templaque in Græcia erant, cremauerunt. Hoc ubi Persæ, qui intra Elalym domicilia habebant, rescuerunt, tunc uerò ad ferendam Lydis opem conuenerunt: nec adepti Sardibus Iones iam illinc profectos, eadem uia insecuti, comperiunt Ephesi: congressique cum illis ex aduerso instructis, in fugam eos uertunt, multosque occidunt, & in his cum alios illustres uiros, tum Eualcidem Erethriorum ducem, qui donatus laurea in certaminibus fuerat, & à Simonide Ceio maiorem in modum celebratus. Ex ea pugna, qui euasere, per urbes fuere dissipati. Et tunc quidem ita dimicatum est. Athenienses autem post hæc desertis prorsus Ionibus, etsi per nuncios Aristagoræ magnopere rogabantur, negauerunt se auxilio futuros. Quorum societate fraudati Iones, tamen quoniam illa aduersis, Darium egerant, nihilo segnius

Sardis cremata sunt,

Pactolus.
Hermos.
Tmolus,

Ionum fuga,

Eualcides.
Simonides
poeta.

segnius bellum aduersus regem parabant: Hellepontumq̃ inuēcti, Byzantium ac ceteras circa urbes in suam potestatem redegerunt. Inde cūcti magnam Cariæ partem, et belli societatem asciuerunt.

Nam Caunus quæ prius societatem facere recusauerat, ubi Sardis conflagravit, et ipsa Iomibus accessit. Præterea Cyprij omnes ultro exceptis Amathusijs. Defecerunt autem Cyprij à Medis in hunc modū. Erat Onesilus quidā, Gorgi Salaminiorū regis frater, natu minor, Chersis filius, Siromē nepos, Euclihdīs pronepos, hic uir, cum sæpenumerò antea Gorgum sollicitasset ad rebellandū ab rege, tunc audiens Io-

Onesili delus. nas rebellasse, uehementis urgere hominē institit. In quo quia nihil proficiebat, obseruato tēpore, dū Gorgus oppidū egrediretur, unā cū suis militibus eū portis exclusit. Gorgus oppido exutus, ad Medos transfugit. Eo potius Onesilus, omnibus Cyprij ut rebellarent suadebat: persuasis cæteris, Amathusios rebellare abnuentes obsidione circumdedit. Dū hic Amathuntem obsidet, Darius, ut ei nuntiātū est, Sardis captas, incēsasq̃ ab Atheniensibus, atq̃ Iomibus, et huius cōparandæ classis, atq̃ rei contexendæ fuisse autorem Aristagoram Milesiū, fertur cum primum hæc audiuit dixisse Iones nihil fecisse probè sciens, nō fuisse illos præ contēptu sui rebellaturos: deinde interrogasse quinā essent Athenienses. Id cū audisset, sū arcū poposcisse, eo sumpto sagittam impossitam in cælum excussisse: et ea in aërem excussa dixisse, ô Iupiter, cōtingat mihi, ut Athenienses ulciscar. Atq̃ hæc locutionem excussa.

Regita ad lo-

tum, cuidam famulorum præcepisse, ut sibi semper apposita cœna, ter diceret: Here, memento Atheniensium. Et cū hoc præcepisset, accito ad suum conspectum Histiae Milesio, quæ ipse diu distinuerat, ita eum fuisse allocutum: Audio

Histiæ,

Histiæ, procuratorem tuum, cui tu Miletum demandasti, novas aduersum me res esse molitum. Viris enim ex altera continente persuasit, ut Iones sequerentur, qui mihi commissorum pœnas dabunt. eosq; induxit ad me Sardibus priuandum. Num igitur uidentur hæc tibi bene habere? Quorum quidnam sine tuis consilijs actum est? Proinde uide ne rursus te ipsum in culpam inducas. Ad hæc Histieus: Quodnam inquit rex protulisti uerbum? Mene consulere rem, quæ tibi sit tantum, tantulumue molestiæ allatura? Quid mihi querens ista facerem? aut cuius rei indigens, cui omnia adsunt, quæ tibi, quem tu omnium consiliorum tuorum communione dignaris? Quod si istud quod ais egit procurator meus, sic habeto, id eum fecisse suo consilio. Principio rationem istam non admitto, Milesios, ac meum procuratorem quippiam rerum nouarum fecisse aduersus statum tuum. Si quid tamen huiusmodi faciunt, & tu uera audisti, rex, intellige quid rei egeris, quod me à mari ablegandum putasti. Nam Iones id agere aggressi sunt, postquam ego ex ipsorum conspectu sum amotus, cuius aggrediendi iampridem libidine tenebantur. Quod si ego in Ionia fuisset, nulla profectò se ciuitas commouisset. Proinde nunc properè dimitte me, ut in Ioniam contendam, illic omnia negocia tibi in integrum restiturus. & hunc Miletum procuratorem, harum rerum machinatorem, in tuâ potestatem redacturus. Hæc cum ex animi sui sententia cōfecero, iuro per deos regios me nō prius exuturum hanc uestem, qua indutus in Ioniā descendā quā Sardiniam insulam maximam tibi tributariam reddidero. Hæc Histieus fallendi gratia dicebat. Quibus persuasus Darius, hominem dimisit, præcipiens, ut posteaquam ea, quæ spondederat præstitisset, ad se Susa reuerteretur. Dum nuncius

Darius III. Rizo.

Histiæus ad Darium.

Callida ad fallendum regem oratio.

Histiæi ablatio.

de Sardibus ad regem uenit. Dariusq; illam rem arcu fecit;
 & Histiaë est allocutus, Histiaësq; ab eo dimissus, ad mare
 se contulit, hoc interea omni tempore hæc gesta sunt. One-

Attybius. silo Salaminio Amathusios obsidenti nuncius affertur, Ar-
 tybium uirum inter Persas eximium cum magna ui Persa-
 rum cursum tenere in Cyprum Quo accepto, Onesilus lega-
 tos passim in Ioniam dimittit ad Iones euocandos: qui non
 diu in deliberando cunctati, cum magna classe ad eum se cō-

Clauēs Cyprī. tulerunt. Et cum Cyprum tenuissent Persæ eōdem ē Ciliciā
 traiecerunt, terrestriq; itinere Salaminē contenderunt, Phœ-
 nicibus classe circumcuntibus promontoriū quæ clauēs Cy-

Cyprīforū pri uocantur. His ea facientibus, Cyprī tyranni conuocatis
 oratio. Ionum ducibus dixere: Viri Iones, nobis nos Cyprī optionē

damus cum utris dimicare uelitis, cum Persis, an cum Phœ-
 nicibus. Si terra mauultis cum Persis acie configere, iam tē-
 pus est ē nauibus egrediendi, & in acie standi, ut nos uestras
 ingressi naues, cum Phœnicibus dimitemur. Sin cum Phœ-
 nicibus fortunam tentare mauultis, facite: quoniam alteru-
 trum opus est eligatis, ut quantum in nobis situm est, Ionia,
 atq; Cyprus in libertatem uindicentur. Ad hæc Iones: Com-
 mune, inquit, Ionie consiliū nos misit ad mare tutandū,
 non ad naues tradendas, quo ipsi cum Persis in terra confli-
 geremus Itaq; ubi collocati sumus ut operam nauemus emi-
 temur. Vos uerò debetis, qualia ab imperantibus Medis pas-
 si estis reminiscetes, uiros egregios uos ostendere. Hæc Io-
 nes responderunt. Post hæc Persis in campum Salaminium
 tendentibus, Cyprī reges aduersus alios hostes constituerūt,
 alios Cyprios: aduersus Persas, optimum quemq; Salaminia-
 orum, ac Soliensium, aduersus Artybium Persarum ducem
 Onesilus ultrò constituit. Insidebat Artybius equo, in arma-

tum erigere se docto, Quod audiens Onesilus, ad satellitem suum (erat enim ei satelles sanè quam peritus rei bellicæ, & alioqui solertiae plenus:) Audito, inquit, Artybii equum edotum se erigere, & pedibus simul, atq; ore eū, in quem agitur rem gerere: promde tu propere inita ratione dicito, utrū malis observare, equū ne tibi feriendū, an ipsum Artybium. Ad quem seruus: Ego uerò, inquit, rex paratus sum, & utrumq; & alterutrū, & omnino quicquid imperaueris, facere. Propterea tamen, quod rebus tuis esse conducibilis sentiā, regem ac ducē oportere cū rege, ac ducē certare. Siue enim talē occidas, decori tibi fore: siue à tali quod absit, occideris, quod secundū est, dimidium mali esse. hos uerò famulos cū famulis hostiū debere cōfligere. Nā quod ad equū attinet, non est causa, cur eius artificiū extimescas. Recipio enim tibi eū post hac aduersus neminē se erecturū. Hæc illo locuto, mox exercitus conflixere, terrestres naualesq;. Et classe quidem Iones eos die strenuè pugnantes superauere Phœnices. Samiorum tamen præcipua uirtus exiit. In terra, ubi concursus est, dum acies dimicant, circa imperatores hoc actum est. Vbi Artybius equo cui insidebat, in Onesilum inuectus est, Onesilus, ut conuenerat cum satellite, ipse inuadentem Artybiū ferit: eius satelles equi sublatis pedes in Onesili securū iactant, falce percussos abscidit. Quo ictu Artybius Persarū imperator illinc unda cum equo corruit. Cateris pugnando occupatis, Siësenor, Ciriū tyrannus, non parū circa se copiarū habens, prodidit socios Curienses. Hi Argiuorū coloni dicuntur esse. Post horū proditiōē statim Salaminij, qui curribus uehebantur, idem fecere. Quo ex facto Persæ Cyprijs superiores exiit. Horum acie in fugam uersa, cū alijs multū occubere, tū uerò Onesilus Echeris & Cyprios ad desertio-

nem

Artybii equum

Artybii eundem

Curiosos.
Onesili mors
Artybius
Philocyprus.

nem induxerat, & Soliorū rex Aristocyprus, Philocypri-
 lius eius inquā Philocypri, quem Solon Atheniensis Cyprū
 Onesili caput. profectus inter tyrānos maximē uersibus celebrauit. Onesili
 caput Amathusij, quoniam ipsos obsederat, excisum in op-
 pidum retulerunt, ac supra portas suspenderunt. Quod su-
 spensum cum iam exinanitum esset, ingressum apum examē
 fauo referfit. Ea de re oraculum Amathusij (nā oraculum
 consuēre) redditū est, ut depositū caput humarent, One-
 siloq; quotannis tanquā heroi sacrificarent. Hoc faciētib;,
 melius cū eis actū iri. Quod Amathusij ad mētam usq; memo-
 riā faciebant. Iones, & alij, qui ad Cyprū pugna nauali
 micauerant, ubi didicere res Onesili perditas, & ceteras Cy-
 pri urbes obsessas, præter Salaminem, eam aut Gorgo præsti-
 no regi Salaminios restituisse, in Ioniā redire maturauerunt.
 Soli urbs. urbiū Cypriarum diuissimē obsidionem Soli pertulit, sed ad
 Persæ quinto mense quā obsidere cœperunt, circum suf-
 fesso muro expugnauerunt. Ita Cyprij cum annum liberi fu-
 Cyprij in serui- tutem redacti. issent, denuō in seruitutem sunt redacti. Ac Daurises, qui fi-
 Dardanus urbs- capta. liam Darij in matrimonium habebat, Hymeasq; & Otanes,
 atq; alij Persarum duces, & ipsi filias Darij in matrimonio
 habentes, persecuti eos Iones, qui aduersus Sardis expeditio-
 nē fecerant, postquā in naues repulerunt pralio uictos, de-
 hinc inter se partiti sunt urbes, quas expugnarent. Daurises
 quidē cōuersus ad urbes in Hellespōto sitas, cepit Dardanū,
 Abydus. cepit Abydū & Percotē, Lampscū, & Pason, singulas die-
 Percotes. bus singulis. Cui à Paso ad urbē Parion cōtendenti nuncius
 Pasus. adfertur, Cares cū Iombus sentientes, à Persis defecisse. Igi-
 Parion. tur conuerso uinere ex Hellesponto, aduersus Cariam co-
 Colūz albæ. piā duxit. Sed antequā perueniret, de eius aduentu cer-
 tiōres facti Cares, ad columnas (quæ albæ dicuntur) con-
 ueniunt,

TÈRPSICHORE, LIB. V. 385

ueniunt, atq; ad amnem Marfyam, qui ex Hydriada regio: Hydras.
 ne defluit in Mæandrum. Ibi coactis Caribus, multa sunt à
 multis dictæ sententiæ: sed optima omnium meo iudicio à
 Pixodora Mausoli filio, Cindynsi, qui Syennesis Ciliciæ re- Pixodora.
 gis filiam in matrimonio habebat. Ab hoc sententiæ dicta est,
 ut transmissio Mæandro Cares flumen à tergo habentes, ita
 demum cum hoste congregerentur, ut sublata spe retrò fu-
 giendi, atq; ibidem manere coacti, redderentur meliores quàm
 natura essent. Verùm hæc sententiæ non peruenit, sed illa, ut
 Persis potius à tergo Mæander esset, ut si Persæ si gam fa-
 cientes euaderent, in flumen incidentes abire non possent.
 Post hæc cum adessent Persæ, ac Mæandrum transissent, ibi
 si per amnem Marfyam Cares prælium conseruere cū Persis
 acce, atq; diuturnum. Ad postremum multitudine hostium Carum cū
Persis præ
lium.

terga uertit. Quo in prælio Persarum cecidere duo millia,
 Carum decem millia. Ex quibus qui effugerunt ad Labran- Lucus pla
tanorum
Iouis mi
litaris tem
plum.
 tem, in Iouis militaris templum se receperunt, in magnum,
 atq; sacrum lucum platanorum. Sunt autem ex his (quos no
 uimus) Cares soli, qui Ioui militari hostias offerant. Huc Ca
 res cū se recepissent, de salute cōsultabant, utrum sese Persis
 dedere, an Asiam penitus relinquere satius esset. De hac re
 consultantibus subsidio uenere Milesij cum socijs. Ibi Cares Milesij &
Cares fu
guntur.
 immutata priori uoluntate, rursus ad bellum instaurandum
 animantur, & cum inuadentibus Persis occurrunt: & cum
 diutius quàm prius dimicandum esset, fugantur multis ca
 sis, Milesiorum præcipuè. Post acceptam calamitatem hanc
 Cares copijs reparatis repugnauerunt. Audientes enim ur
 bes suas inuasum iri à Persis, insidias illis in uia, quæ in My
 lossa fert, collocauerunt, autore Heracleide Ibanoleo, My
 lassensi. In eas insidias Persæ noctu illapsi, obtruncati sunt

Heracli- cum ducibus suis Daurise, & Amorge, & Sisamace, nec non
 des. Myrse Gygis filio. Hunc in modum interiere hi Persæ. Hy-
 Daurises. mees autem, qui & ipse erat ex insequentibus Ionas, qui ad-
 Amorges. uersus Sarracis militauerant, ad Propontidem conuersus ce-
 Myrtes. pit Cion, ac Mysiam. Hac expugnata, audiens Daurisen re-
 Sisama- licto Hellesponto tendere aduersus Cariam, ommissa Propon-
 ces. tida, in Hellespontum duxit exercitum, cepitq; Aelos omnes
 Gergithæ. qui oram Iliadem incolunt. Cepit item Gergithas, qui à pri-
 Hymæ o- seis Teucris relictis fuerant. Has gētes cum cepisset Hymæes,
 bitua. morbo decessit Troade & hic quidem ita mortem obiit. At
 taphernes autem Sardium præfectus, et Otanes tertius dux,
 aduersus Ioniam, confinemq; Aeolidem delecti imperato-
 res, cepere ex Ionia quidem Clazomenas, ex Aeolia uero Cae-
 mam. Quibus oppidis captis. Aristagoras Milesius ubi hoc
 accepit nō erat compos mentis, ut qui perturbasset Ioniam;
 & magna negocia confudisset. Itaq; cernens hæc, ubi consti-
 tit ei rem effici non posse, nec Darium regem superari, defu-
 giendo deliberabat: conuocatisq; suæ factionis hominibus,
 consulebat satius fore eis, si Mileto expellerentur, in septen-
 trionalia loca aliqua profugere, ducentes coloniam, uel in
 Sardiniam, uel in Myrcinum Hedonum, quam Histiaeus à
 Dario donatus mœnibus struxerat. Hac Aristagoras per-
 Hecataeus contabatur. Verum Hecataeus Hegesandri scriptor, nega-
 bat coloniam alterutro deducendam, sed si Mileto eijceren-
 tur, mœnia in Lero insula ædificanda, atq; illic quiescendū.
 Deinde illinc Miletum esse remeandū. Hoc consulebat He-
 cataeus. Sed Aristagoras, cuius sententia præcipue erat ab-
 Pythago- eundi in Myrcinum, demandata Mileto Pythagore, uiro
 ras. inter populares probato, procuratore Mileti, ipse sumptis seu-
 Miletī pro- curator, cum omnibus uoluntarijs in Thraciam nauigauit, regio-
 nemq;

TERPSICHORE, LIB. V. 387

nemq; obtinuit, ad quam concesserat. Ex ea profectus, dum urbem obsidet, tam ipse, quam eius exercitus à Thracibus, tametsi illic accepta fide excedere uolentibus, interemptus

est. Et Aristagoras quidem, qui Ioniâ ad defectionem induxerat, ita oppetiit.

Aristagoras
et mors.

Bb 2

HE-

HERODO- TI HALICARNAS- SEI HISTORIARVM

Liber VI.

Qui inscribitur

ERATO.

ARISTAGORAS quidem Ionice re-
bellionis autor, ita oppetiit. Histiaeus autē
Mileti tyrannus, à Dario commeatū ad-
eptus, Sardis uenit. Eò cum uenisset è Su-
sis, interrogatus ab Artapherne Sardium
praefecto quidnam ei uideretur Iones ad rebellandum, indu-
xisse. cum negaret se id scire, quinimò mirari quod actum es-
set, tanquam eius rei prorsus ignarus, Artaphernes uidens,
eum esse artificem, & rebellionis ueritatē sciens, inquit: Hi-
stiae, sic res haec se habet. Hunc calceum tu quidem consui-
sti, Aristagoras autem sibi induit. Hoc Artaphernes ad re-
bellionem pertinens dixit. Quem Histiaeus tanquam rei gna-
rum ueritus, prima statim nocte fuga se ad mare proripuit,
regem Dariū frustratus, cui Sardinia insulam maximam in
illius potestatem redacturum se pollicitus, subiit primas par-
tes Ionici belli aduersus Darium gerendi. Is cum in Chium
transmisisset, à Chijs in uincula coniectus est, exploratū ha-
bentibus eum à Dario illic isse ad res nouas molendas. Sed
ubi omnem cognouere rationem, quod regi hostis esset, ho-
minem soluerunt. Ibi interrogatus Histiaeus ab Ionibus, cur
ita

Prouerbiū

Histiaeus à
Chijs in
uincula
coniectus.

ita promptè, ut à rege deficeret Aristagoræ delegasset, & tâ-
 ra clade Iones affecisset. Verâ causam nō admodū aperuit,
 sed dixit, se regem Darium constituisse, Phœnices ē sedibus
 suis amotos in Ioniam transferre, & Ionas in Phœnicen, &
 hac causa literas se misisse. Cumq; hæc non omnino rex con-
 stituisset, ipse Ionas terrefaciebat. Post hæc ad Persas, qui
 Sardibus erant, literas dat, tanquam secum antea de rebel-
 lione collocutos, quas literas fecit per nuncium quendam
 Hermippum Artamitem. Eas Hermippus non ijs, ad quos
 dabantur reddidit, sed Artapherni. Ille omnibus quæ age-
 bantur cognitis, iubet Hermippum, & eas reddere, quibus
 Histieus mittebat, & quæ uicissim à Persis ad Histiaum re-
 sponderentur sibi dare. Ita rebus palam factis, Artaphernes
 de multis Persarum supplicium sumpsit, & Sardibus quidē
 tumultus extitit. Histieus autem hac spe lapsus, exoratis
 Chijs Miletum reduētus est: sed Milesij libenter etiam Ari-
 stagora liberati, nullo pacto animū inducebant ad aliū tyrā
 num illuc recipiendū, utpote gustata libertate. Histieus sub
 noctem conatus introire Miletum, à quodam Mileso in fe-
 more uulneratus est. Ita reiectus à patria sua, rursus se rece-
 pit in Chium, atq; illinc quoniā Chios ad tradendas sibi na-
 ues inducere nō poterat, traiecit Mitylenen: Lesbijq; ut sibi
 traderent naues persuasis, octo illorū triremibus armatis By-
 zantiū remigauit. Ibiq; subsidens, nauigia quæ è Ponto pro-
 dibāt intercipiebat, præter eorū, qui se paratos Histiaeo ob-
 sequi dicebāt. Histiaeo, & Mitylenæis hæc agentibus, aduer-
 sus ipsam Miletū ingens exercitus hostium, classiarius pari-
 ter, & terrestris in expedito erat. Duces enim Persarū coa-
 ctis in unū copijs cuncti in eā contendebant, minoris cætera
 oppida facientes. Inter classiarios promptissimi erant Phœ-

Hermip-
pus.

Literæ Hi-
stiae pro-
duntur.

Histiaei
uulnus.

nices, cum quibus militabant. & Cyprij recens subacti. & Cilices, & Aegyptij. Hos aduersus Miletum, & ceteram Ioniam uenturos cum accepissent Iones, miserunt suos quique primores ad commune Græciæ concilium. Quibus in eū locum coactis, atq; deliberantibus, uisum est nullas debere terrestres copias aduersus Persas contrahi, sed Milosios maxima per seipso pro uiribus tutari, ceteros classē instruere nulla nauī pratermissa. Instructa q; classe, primo quoq; tempore contractos apud Ladam ante Miletum pugna nauali decernere. Lada autem parua quædam est insula, urbi Milesiorum obiacens. Post hæc impletis ydem nauibus ad locū præstō fuerunt, comitantibus Acolibus, qui incolunt Lesbū. Atq; ita aciem instruxerunt. Cornu quod erat auroram uersus, ipsi Milesij cum octoginta nauibus tenebant. His contigui Prienenses erant duodecim cum nauibus. Miuij cū tribus nauibus. His contigui Theij decem, & septem nauibus, Chij cum centum. Ultra hos locati erant Erythraei, & Phocenses Erythraei quidem cum octo nauibus, Phocenses uerò cum tribus. Phocensibus adhærebant Lesbij cum nauibus septuaginta. Ultimo in loco erant Samij cum sexaginta nauibus, tenentes cornu occasum uersus. In summa, omnium numerus, trecentæ sexaginta tres triremes. Tot fuere Ionice naues. Barbaræ uerò numero sexcentæ. Quæ ubi & ipsæ ad Milesiam uenere, omnisq; eis peditatus affuit, tū uerò duces Persarum audita multitudine nauium, iamdum extimuerunt, ne illos superare neue Miletum, nisi mari potiti essent, capere non possent, & ob id apud Dariū adirent periculum pæna subeunda. Hæc reputantes, contractis Ionie tyjannis, qui ab Aristagora Milesio deiectionis principatu, ad Medos persugerant, & tunc aduersus Miletum militabant, ho-

Tabularū
pauca ca-
talogus.

cum quicumq; aderant conuocatis, ita uerba fecerunt: Viri
 Iones, qui uestrum de domo regia bene meritus est, nunc ap-
 pareat. Suos enim populi res quisq; uestrum conetur abdu-
 cere ab reliquis socijs, eliciendo illos hac promissione, nihil
 eos quod rebellarint molestia sensuros, nullas eorum, uel sa-
 cras, uel priuatas aedes incensum iri, nihil uiolentius, quam
 antea passuros. Sin minus hæc facere, sed omnino decerne-
 re pralio uoluerint, hæc eis damna dicite euentura, quæ certè
 euenient. Ipsos pralio uictos in seruitutem rapiendos, liberos
 eorum à nobis castrandos, uirgines in Bactra asportandas,
 terram alijs tradendam. Hæc locutis Persarum ducibus, lo-
 num tyranni sub noctem ad suos quisq; populares denuncia-
 tum miserunt Iones, ad quos ij nuncij peruenerunt, contem-
 nere hæc, nec animum ad prodicionem faciendam inducere,
 sibi quisq; soli illa à Persis denunciari existimantes. Hoc si-
 mul atq; Miletum Persæ applicuere, gestum est. Mox cum
 ad Ladam Iones coacti essent, cõciliaq; haberentur, & aliæ
 ab alijs sententiæ dicerentur, Dionysius, Phocensis dux, ita
 locutus est: Quoniam in summo ancipiti res nostræ sunt, ui-
 ri Iones, ut aut liberi simus, aut serui, & quidem tanquam fu-
 gitiui: si uultis deuitare calamitates, subeundus est nobis in
 presentia labor: ita superatis hostibus liberi esse poteritis:
 sin autem ignaui fueritis, & ab ordine recesseritis, nullam
 uestri spem habeo, quo minus pœnas regi rebellionis detis.
 Sed assentiamini mihi, & uosippos mihi permitte, & ego
 dijs, & equo iuuantibus, recipio uobis, aut non con-
 cursuros hostes, aut si concurrent, multò inferiores fu-
 turos. His auditis, Iones sese Dionysio permisere. Ille
 classẽ assiduè in cornua producens, ut remiges exer-
 ceret, subinde loca inter nauigandum uariare cogitabat,

Persarum
 lonum ty-
 rannos.

Persarum
 minz lo-
 nibus in-
 tentantes.

Dionysii
 Phocensis
 oratio.

Iones la-
borum in-
sueti.

quinetiam propugnatores armatos esse, & reliquum diei na-
ues in ancoris stare, quotidie laborem Ionibus exhibens ad-
septimum usq; diem obtemperantibus, atq; imperata facien-
tibus. Post eum diem Iones, utpote talium laborum insueti,
tùm defatigatione, tüm sole afflicti, inter se dixere: Quo
nos deorum offenso hæc patimur, qui deficientes, ac mente
capti, uiro Phocensi superbo preis naues habenti, omnino
nos permisimus, eumq; toleramus? Quos ille sumptos per-
dit intolerabilibus arumnis, quorum multi in morbum inci-
derunt, multi idem passuri uidentur, quibus satius est, quid-
uis aliud, quàm hæc mala pati, atq; adeò seruitutem, si qua
futura est, expectare, quàm præsentì afflicti. Agite dein-
ceps huic ne obtemperemus. Hæc inter se locutis, mox dein-
de nemo illi parere uelle, sed tentorij more militari in insula
defixis, frui umbraculis, ac nolle naues ingredi, neq; ad mu-
nia sua redire. Id animaduertentes Samiorum duces, & ma-
gnam Ionum confusionem, putauerunt sibi admittendam
orationem Persarum, quam per nuncium aperuerat Aeaces
Sylofontis filius, rogans, ut à socijs deficerent, cum præfer-
tim non fieri posse uideretur, ut regis potentiam superarent,
ac probè scirent, si præsentem Darij classem superassent, a-
liam quincuplo maiorem affuturam. Nacli igitur occasio-
nem, ubi primum uiderunt Iones negantes se in officio futu-
ros, lucrifaciendam putauerunt suorum factorum, atq; pri-
uatorum conseruationem, Aeaces autem, cuius orationem
admisere Samij, filius Sylofontis Aeacis, fuit Sami tyrannus,
ab Aristagora Milesio exutus principatu, quemadmo-
dum alij Ioniæ tyranni. Itaque posteaquam Phœnices na-
uigare aduersus Ionas cœperunt, Ionesq; & ipsi naues in
cornua digestas producere, ac propius uentum est, præli-
umq;

umq̃ confertum, tunc quinam Iones ignaui, quiue egregij fuerint, haud queo pro comperto scribere, quia alius in aliū reiecit culpam. Dicuntur tamen Samij, quemadmodum cū Aeace composuerant, sublati uelus ex acie excessisse, Samumq̃ abisse, præter decem naues, quarum trierarchi peramanserunt, dimicaruntq̃, nolentes dicto audientes esse suis ducibus. Quo ex facto commune Samiorum concilium eis donauit, ut ipsorum nomina à maioribus repetita, tanquam egregiorum uirorum, in lapide scriberentur, extatq̃ is lapis adhuc in foro. Lesbij uidentes Samios, qui iuxta erant, fugam capeffere, idem fecere quod Samij. Cum id plerique Ionum facerent, eorum qui pugnando perfluitere, Chij præcipue circumuienti sunt: & quia nolebant perfidè agere, edita egregia opera oppressi. Qui (ut superius dictum est) centum naues cum adduxissent, singulas cum quadragenis propugnatoribus delectorum ciuium, etsi cernerent permultos sociorum esse proditores, tamen iniquè se facturos censuerunt, si illorum similes essent. Sed relictis cum paucis discursando dimicauerunt, donec compluribus captis hostium nauibus, pluribus suarum amissis, cum cæteris in terram suam perfugerunt. Quorum uerò Chiorum naues inualidae, quia laceratae erant, ij insequente hoste ad Mycalem fugerunt, & impactis terræ nauibus ac relictis, per continentem pedestre iter fecerunt. Et cum in agrum Ephesium ingressi essent, sub noctem ad urbem cõtendebant, cū illic à mulieribus sacra legifera Cereris fierent: quos armatos Ephesij ingressos agrum suum uidentes, cum de eis nihil audissent, suspicati fuere esse, & ad mulieres tendere, uniuersi ad uim arcendam procurrerunt, Chiosq̃ interemerunt. Et hi quidem hoc casu

Trierarchorū nomina lapidibus inscripta Chiorum constantia.

Chiorū exdes.

occiderunt. Dionysius autem Phocensis, posteaquàm res Ionum perditas intellexit, captis tribus hostium nauibus, abiit non iam in agrum Phocensem, probè sciens, eum in cætera Ionia direptum iri, sed ut erat, rectà contendit in Phœnicen. Vbi nauibus onerarijs spoliatis, raptaq; ingenti pecunia, in Siciliam nauigauit, atque illinc prodeundo, latrocinia agitauit, in nullum quidem Græcorum, sed in Cartha-

Miletus capta.

ginenses, ac Tyrrhenos. At Persæ uictis pugna nauali Ionibus Miletum à terra atq; mari obsederunt, suffossisq; muris, & omni genere tormentorum adnato, eam ab arce acceperunt sexto quàm rebellauerat Aristagoras anno atq; diris puerunt, ut defuncta sit ea calamitate quam oraculum prædixerat. Siquidem Argiuis apud Delphos de ciuitatis suæ salute consulentibus, oraculum promiscuum redditum est, quod in ipsos quidem Argiuos tendebat, sed ex adiectione ad Milesios. Quod quatenus ad Argiuos pertineat, cum ad Milesios, ita habet:

Oraculum promiscuum.

Tunc quoq; commentrix operum Mileta malorum,
Per multis cœna, & præstantia munera fiet,
Crinitisq; pedes tua pluribus abluet uxor,
Nostri erit ast alijs delubri cura gemellis.

Persæ criniti.

Hæc tunc Milesijs contigerunt cum ex ijs pleriq; uiri à Persis, qui criniti erant, sunt cæsi, uxores, ac liberi in prædam cefferunt, templumq; quod erat in geminis, & delubrum, atque oraculum deflagrarunt. Nam pecuniarum, quæ in hoc templo erant, sæpe alibi mentionem fecimus. Milesij conseruati è cade, dehinc Susa perducti sunt. Quos rex Darius nulla alia pœna afficiēs, collocauit in urbe Ampa ad mare (quod rubrum uocatur) sita, ubi fluuius Tigris eam præterfluens

exit in mare. Agrum Milesium urbi circumiectum, atque
 plantam ipsi Persæ obtinere, montana Caribus Pedas-
 cibus, possidenda cesserunt. Hæc Milesijs à gente Persarum
 petitis non reddiderunt uicem Sybaritæ, qui urbe exuti, La-
 on, & Scidron incolebant. Nam Sybari à Crotoniatis dire-
 pta, uniuersi Milesij (qui puberes erant) capita deraserunt,
 & ingentem luctum indixerunt. Ex omnibus enim ciuitati-
 bus (quas nouimus, hæ præcipuè mutuo hospitio iungeban-
 tur. At non item Athenienses, sed Mileti expugnationem se
 permolestè tulisse, cum alijs multis rebus declararunt, tum
 uerò hac, quod Phrynicho docente actum, quem de Mileto
 direpta fecerat, theatrum illachrymauit & Athenienses eū,
 quod domestica mala reficuiisset, mille drachmis multas
 uerunt, adiecto interdicio, ne quis postea eo actu uteretur.
 Et Mileti quidem Milesijs desolata est. Samijs autem ijs,
 qui aliquid habebant, adeò non probatum est id, quod eorū
 duces erga Medos fecerant, ut initio secundum pugnam na-
 ualem consilio, uisum fuerit prius quàm eò tyrannus Aeaces
 ueniret, in coloniam proficisci, ne manentes, & Medis serui-
 rent, & Aeaci. Etenim per hoc idem tempus Zanclei (qui
 sunt Siculi) missis in Ioniam nuncijs, sollicitabant Iones ad
 pulchrum litus, cupientes illic urbem Ionum condere. Hoc
 autem litus quod pulchrum dicitur, Sicularum quidem est,
 sed ad Tyrrenum Siciliae uergit. His ergò sollicitantibus,
 soli ex Ionibus Samij cum ijs (qui effugere) Milesijs eò con-
 cesserunt. Quibus in Sicilia tendentibus, iamq; appulsis Lo-
 cros, qui sunt in Zephyris, hoc rei contigit, ut interea Zan-
 clai, unà cum suo rege (cui nomen erat Scythos) obsiderent
 urbem Sicularum, ut eam expugnarent. Idq; cum audisset
 Anaxila-

Pedascenta.
 Cares.
 Laos.
 Scydros.
 Sybaris.

Phrynichi
 comedia.

Zanclei.

Litus pul-
 chrum.

Locri epize-
 phrij.

Scythos rex.

Anaxila-

Anaxileus tyrannus Rheginus, quod erat Zancleorum hostis, aggressus Samios, suasis satius esse ut pulchrum litus, ad quod nauigarent, ualere sinerent, & Zanciam occuparet uiris desertam. Samij persuasi, Zanciam occuparunt. Id Zancleici cum audissent, urbi suae suppetias ferunt, aduocato Hippocrate Gela tyranno. Erat enim is eorum socius. Qui posteaquam ad illos iuuandos cum exercitu uenit, Scythae Zancleorum principi, tanquam urbis desertori, & fratri eius Pythogeni, uincula indidit, eosque in oppidum Inycum relegauit, ac ceteros Zancleos Samijs (cum quibus publice locutus fuerat) dato & accepto iureiurando, prodidit, pacta mercede, ut dimidium omnis praeda urbanae, atque captiuorum ipse haberet: item omnia, quae in agris essent, quanquam plerisque Zancleorum titulo captiuorum in uinculis habebat. quorum summos quosque trecentos Samijs occidendos tradidit, quod tamen illi facere noluerunt. Ceterum, Scythis Zancleorum princeps, ex Inyco profugit in Himeram, atque illinc transiit in Asiam, ascenditque ad Darium regem: quem Darius iustissimum uirorum omnium censuit, qui ex Graecia ad se ascendisset. Nam cum exorato rege in Siciliam abiisset, rursus ex Sicilia ad regem rediit, donec natu grandior, ac beatus apud Persas excessit ex uita. Samij itaque Medis liberati, Zanciam urbem pulcherrimam nullo negotio adepti sunt. Post nauale praelium pro Mileto gestum, Phoenices iubentibus Persis Aeacem Sylofontis tanquam de ipsis bene meritum, et qui egregiam operam nauasset, Samum reduxerunt. Quae ciuitas sola ex omnibus, quae a Dario rebellauerunt, ea fuit, cuius neque urbs, neque templa incenderentur, quod in pugna nauali a socijs defecisset. Statim expugnata Mileto, Persae Cariam cepere, ciuitatibus partim se ultro

Hippocrates.

Pythogenes.
Inycum oppidum.

Caria capta.

ultrò deditibus, partim ut adactis. Et hæc quidem ita gesta sunt. Histieo autem Milesio, dum circa Byzantiū agit, & Ionum onerarias naues, quæ à Ponto cursum tenebant, intercipit, affertur nuncius de rebus ad Miletum gestis. Itaque negocijs ad Hellepontum pertinentibus, Bisalta Apolophanis Abydeno delegatis, ipse habens Lesbios Chium nauigat, & apud locum quendam agri Chij, abi uocant concaua regionis, quòd ab eius prasidio non reciperetur congressus, permultos interficit, tam eorum, quàm caterorum Chiorum: & ex oppidulo quodam progrediens cum Lesbijis, Chios ex pugna nauali malè affectos, subegit. Sed uidelicet quoties ingentes sunt euenturæ calamitates, uel ciuitati, uel nationi, solent signis prænunciari. Etenim Chij ante hanc cladem ingentia signa contigerant. Vnum, quòd ex choro centum iuuenum, quos miserant Delphos, duo omninò redire, nonaginta octo pestilentia absumptis. Alium, quòd sub idem tempus, paulo antè naualem pugnam, tectum supra pueros literas discentes corruit, ita, ut ex centum uiginti pueris unus omninò euaserit. Hæc eis signa Deus præmonstrauit. Post hæc excepit pugna naualis, quæ ciuitatem in genua deiecit. Accessit ad cladem pugna Histieus cum Lesbijis, qui Chios iam exhaustos facile ad excidium deduxit. Histieus illinc cum multa Ionum, & Aeolum copia aduersus Thasum contendit. Cui Thasum obsidenti, cum esset nunciarum Phœnices à Mileto in reliquam Ioniam profectos esse, Thasum inexpugnatam reliquit, atq; in Lesbum traiecit cum omnibus copijs: & illinc quòd copias suas formidabat, traiecit in prouinciam Atarnis, tanq̃ frumentandi gratia, tam illinc, quàm ex agro Caico, qui erat Mysorum.

Erat

Concaua regionis.

Signa uenturæ calamitatis.

Chorus iuuenum pestilentia absumptus.

Scholæ tectum in pueros collapsum.

Thasus.

Histiæus ca-
pitur.

Erat in ijs locis fortè Harpagus, uir Persa, non parui exercitus dux: qui cum Histiaeo egresso in terram, certamine cōmisso, & ipsum Histiaum uiuum cepit, & maiorem exercitus eius partem occidit. Hunc autem in modum captus est Histiaus: Dum Græci cum Persis pugnarent apud Malenā regionis Atarnitidis, ac diu præstarent, mox equitatus emissus, in Græcos impetum dedit. Quo ex facto uersis in fugam Græcis, Histiaus haud credens ob præsentem noxam se interfectum iri ab rege, ob quandam uitæ cupiditatem captus est: qui ut fugiens capiebatur à quodam Persa: utq; ab eodē erat transfodiendus, sese Milesium Histiaū esse lingua Persica utens indicauit. Quem opinor, si seruatus ad regem Dariū perductus fuisset, nihil tale fuisse passurum, remissa ei à Dario culpa: Nunc ne id contingeret, nèue fuga elapsus rursus apud regem magnus existeret, Artaphernes Sardium

Histiæus in
crucē sub-
latus.

prætor, & Harpagus qui ceperat eum, Sardis perductum in crucem sustulerunt: sed truncum: Nam caput sale conditum Susa ad regem Dariū detulerunt. Ea re audita, Darius obiurgatis qui id fecerant quod hominem uiuum in conspectu suum non adduxissent, iussit Histiaei caput eos elotum, atq; obudlutum sepelire, tanquam de ipso homines, ac de Persis benemeriti. Ita res Histiaei habent. Persarum nauticæ copię circa Miletum cum hybernassent, altero à profectiōe anno haud difficulter insulas continenti adiacentes ceperunt, Chium, Lesbum, Tenedum. quarum insularum ut quāque capiebant, euerriculabant. Euerriculant autem hunc in modum: Viri manum mutuo tangentes, à mari aquilonari ad australe pertranseunt. Post hæc omnem insulam peragrant, uenando homines. Ceperunt quoq; in continente urbes Iadet eadem ratione, præterquam quod non euerricularunt homi-

Euerriculatio.

nes:

ntr: neq; enim poterant non falsò cesserūt ea, quæ duces Per
 sarū minati sunt Ionibus, cū ex aduerso castra haberent. Nā
 posteaquā potius sunt urbibus, formosissimos quosq; puerorū
 seligentes castrauerunt, ex cēlis testibus facientes eunuchos.
 Virginesq; speciosas ad regem transportarunt: & super hæc
 urbes cum ipsis templis cremauerunt. Ita tertio Iones sunt in
 seruitutem redacti, primum à Lydis, bis deinceps à Persis.
 Profectus ab Ionia naualis exercitus, omnia quæ ad leuam
 sunt in Hellespontum nauigantibus, subegit. Nam quæ sunt
 ad dextram, iam subacta erant à Persis per continentē. Hel
 lesponti autem hæc in Europa sunt, Chersonesus, in qua fre
 quentes sunt urbes, & Perinthus, & super Thraciam muri,
 & Selymbria, & Byzantium. Quorum Byzantiū, & qui ul
 teriori in litore sunt Chalcedoniū, ne exptelauerunt quidem
 aduentum Phœnicæ classis: sed relicti suis urbibus, in intē
 riora Euxini ponti recesserunt, ibiq; urbem Mesambriam cō
 diderunt. His urbibus, quas commemorauī incensis, Phœni
 ces ad Præconnesum, & Ariacem conuertuntur. Quibus &
 ipsis igni traditis, rursus in Chersonesum reuehuntur, euer
 suri ceteras urbes, quas superiore accessu non euerterāt. Nā
 Cyzicum ab initio ne accesserant quidem, quòd ipsi Cyzi
 ceni iam ante aduentum hūc classis Phœnicū sub rege erāt
 cū se Oebari filio Megabyxi, qui Dascyliū præses erat, dedis
 sent. Ceteras Chersonesi urbes, præter Cardiam, Phœnices
 subegerunt quartum ad id tempus tyrannus fuerat Miltia
 des, filius Cimonis, nepos Stesagoræ cuius imperij autor fu
 erat Miltiades Cypseli filius, ad hunc modū: Dolonci Thra
 cēs, qui Chersonesum hanc tenebat, cum ab Absinthijs bel
 lo uenirentur reges suos, ut de bello consulerent, Delphos
 miserunt. Quibus Pythiā respondit, ut coloniæ in suam

Castratio Ion
 um.
 Iones tertio
 in seruitutem
 acti.

Miltiades, Cl
 monis filius.
 Absinthij.
 Doloncorum
 oraculum.
 Pisistratus.
 Thetrippos.
 Miltiades.
 Cypseli.
 Philaxus

terram deducenda cum autorem asciscerent, qui primus eo
 templo abeuntes hospitio inuitasset. Dolonci sacram uiam
 ingressi, per Phocenses, atq; Boeotios iter fecerunt. A quo-
 rum nemine inuitati, Athenas diuertunt. Ea tempestate A-
 thenis omne quidem imperium tenebat Pisistratus: domina-
 batur tamē, & Miltiades Cypseli, è familia Tetrippotrophi,
 ab Aeaco, & Aegina oriundus, nuper familia facta Athe-
 nēsi, cuius autor extitit Philæus Aeaci filius. Miltiades hic,
 ut sedebat in domus suæ uestibulo, cernens Doloncos præ-
 zereuntes, non illius loci uestem gredientes, neq; tela, homines
 inclamauit: accedentibusq; obtulit domicilium, & hospitem
 congiarium. Illi in domum excepti, & hospitaliter accepti,
 aperuerunt ei oraculum, precesq; addiderunt, ut deo obse-
 queretur. Miltiades ea oratione audita, confestim persuasus
 est, ut qui pertæsus imperium Pisistrati, cuperet illanc emigra-
 re prouinusq; Delphos se conculit oraculum cōsulturus, nū-
 quid facere deberet, quod à Doloncis rogaretur. Iubente
 Pythia, ita Myltiades Cypseli, qui quadrigario curriculo
 prius Olympiacam palmam reportauerat, unā cum Dolon-
 cis nauigauit, sumptis Atheniensium uoluntarijs, quibusq;
 ad expéditionem incundam: & ubi locum tenuit, ab ijs, qui
 se deduxerant, tyrannus creatus est. Is ante omnia Cherso-
 nesi Isthmum, id est, breuem inter duo maria intercapedi-
 nem, ab urbe Cardia ad Pactyam muro præcepit, ne ab
 Absinthijs regionem incurjantibus infestari posset. Est au-
 tem Isthmus hic sex, ac triginta stadiorum. Ab Isthmo in-
 trorsus, omnis Chersonesius quadringentorum uiginti sta-
 diorum est longitudinis: Inter septis igitur faucibus Cher-
 sonesi Miltiades, atq; hoc modo Absinthijs cohibitis, primis
 cæterorum Lapfacenis intulit bellum. Illi dispositis insidijs

Isthmus.

Miltiades ca-
pitur.

cum

sum uiuium excepere. Ea re Cræsus Lydus audita (erat autem Cræso Miltiades charus) per nuncios Lampsacenis præcepit, ut hominem missum facerent: alioqui se illos in more pini extriturum comminatus est. Hac oratione nutantibus Lampsacenis quid sibi uellet, quod Cræsus minabatur se illos in morem pini extriturum, uix tandem quidam è maioribus natu intelligēs, quid illud esset, exposuit inquit Pisnum ex omnibus arboribus solam esse quæ excisa nullam scaborem remittat, sed prorsus emoriatur. Ea propter ueriti Cræsum Lampsaceni, solum Miltiadem remiserunt. Ita Miltiades ob Cræsum euasit: qui postea sine liberis moriens, imperium atq; opes tradidit Stefagoræ, Cimonis sui è matre germani filio. Ei defuncto, Chersonitæ (ut mos est conditori urbis) sacrificant, certamenq; equestre ac gymnicum statuto tempore celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare permittitur. Durante tum Lampsacenis bello contigit, ut Stefagoras quoq; liberis orbus decederet, apud ciuium percussus securi in capite à quodam, qui se transfugam uerbis simulabat, sed re ipsa hostis erat, & quidem atrox. Stefagora hunc in modum defuncto, Pisistratidæ Miltiadem Cimonis filium fratrem defuncti, cum trireme ad suscipiendam in Chersonneso res dimiserunt: in quem etiam Athenis beneficia contulerant, tanquam non sanè conscij mortis Cimonis patris eius: de qua morte alio in libro qualis fuerit commemorabo. Miltiades ut uenit in Chersonnesum, domi sese continebat, in honorem uidelicet Stefagoræ fratris. Quod audientes Chersonitæ, undiq; ex omnibus ciuitatibus principes contraxerunt ad lugendam cum Miltiade fratris necem. Hi postquam uenerunt illuc in uincula coniecti sunt: & Miltiades Chersonnesum obtinuit conductis auxiliarijs:

Reprehendit hoc loco Herodotum Aulus Gell. cap. 3. lib. 8. Pini nam.

Stefagoræ ex quo.

Olorus filiamq; Olori regis Thraciae Hegesipylam duxit uxorem.
rex. Quem etsi nuper illuc profectum, tamen non mediocria sed
Hegesipyla. gratia sanè negocia exceperunt. Nam tercio quàm hæc ge-
 sta sunt anno, è Chersoneso profugit, non ausus expectare ue-
 nientes Scythas Nomades, qui ab rege Dario irritati, co-
 actis copijs ad hanc usq; Chersonesum processerunt. Illis di-
 gressis, eum rursus Dolonci reducere, tribus annis antequàm
 alijs curis implicaretur. Tunc Phœnices apud Tenedum es-
 se cum audisset, quinq; cum triremibus (quas presentibus
 facultatibus impleuerat) Athenas nauigauit profectus ab
 urbe Cardia. Qui dum per sinum nigrum transmissa Cher-
Niger sonefo cursum tenet, à Phœnicum classe circumuentus, ipse
annus quidem cum quatuor triremibus ad Imbrum euasit: quintà
 Phœnices insecuti ceperunt: cui præerat Miltiadis filius, na-
 tu maximus Metiochus, non ex filia Olori Thracum regis,
 sed ex alia muliere. Eum Phœnices cum Miltiadis filium es-
 se cognouissent, ad regem perduxerunt, rati se magnam apud
 eum gratiam inituros: quoniam Miltiades in dicenda
 apud Iones sententia suasisset, ut Scythis rogantibus Iones
 soluta ratè, domum abire, obtemperarent. Oblato si-
Metio- bi Metiocho, Darius tantum abest, ut quicquam ma-
chus. li fecerit, ut permultis eum bonis affecere. Donauit enim
 domo, facultatibus, uxore etiam Perside: ex qua libe-
 ri geniti sunt, qui inter Persas censentur. Miltiades au-
 tem ex Imbro Athenas peruenit: neq; hoc anno quicquam est
 à Persis amplius in Ionas seuitum, sed benigne sanè eum eis
 actum. Hoc anno Ariaphernes Sardium præses accitis ho-
 stium nuncijs, adegit Iones ad pacificationes inter se faciendas,
 de tradendis muuò ijs, qui iniurias intulissent: neue alij in a-
Parasangæ lios grassarentur. Ad hoc adactis Iombus, per parasangas
 (ita enim Persæ tricena stadia appellant) regiones diuisis

regio-

regionatimq; uectigal instituit, quod regi penderent: quod
 uectigal ab Arthapherne institutum ad meam usq; ætatem
 qui illic fuere, perpenderunt, eadem penè qua prius condi-
 tione institutum. Et hæc quidem illis parata erant. Cæterum
 ineunte statim uere, alijs ducib; à rege abdicatis, Mardonius
 Gobrys filius, adhuc adolescens, & retens in matrimonium
 accepta Darij filia Ariozostira, ad mare descendit, perma-
 gnas ducens peditum classiariorumq; copias. Quo cū exer-
 citu postquam in Siciliam peruenit, ipse consensa naui cū
 classe abiit, alijs ducibus pedestres copias in Hellespontum
 ducuntibus: ubi præteruectus Asiam, in Ioniam peruenit Mar-
 donius. Miram hic rem ego referam ijs Græcis, qui nbn as-
 sentiuntur, Otanem inter septem Persas suasisse potidorem
 esse Persis statum populare, abdicatis tyrantibus. Mardonius
 statum popularem in ciuitatibus constituit. His actis, in Hel-
 lespontum ire contendit: ubi coacta ingenti ui nauium ac
 peditatus, eas copias traiecit Hellespontum, perq; Europam
 iter Erethriam uersus atq; Athenas faciebat. Hæc igitur ci-
 uitates prætextu Darij erant bellu inferendi: sed in animo
 habebat quamplurimas posset Græcarum ciuitatum subige-
 re. Nam & classe Thasios, qui in eum arma non sumpserat,
 subegit: & peditatu Macedonas, ultra eos qui iam serui-
 bant, in seruitutem redegit. Etenim quæ intra Mædones
 sunt nationes iam subactæ erant. Hæc classis à Thaso pro-
 fecta ac terrâ legens ad Acanthum usq; processit: & ex A-
 cantho profecta, dum Athon circumuehitur, uentus aquilo
 uehemens, atq; admodum atrox & intolerandus dicitur in-
 eam ingruisse nauiumq; plerasq; in Athon propulsas, ad tre-
 centas affluxisse, ut supra uiginti millia hominum interie-
 rint: partim à feris rapti, partim quod natum nescirent pot-
 tum petris allisi (nam sæuissimum circa Athon est mare)

Attalus
 per Ioniam
 uectigal
 imposuit.

Mardonius:
 Otanis sen-
 entia.

Thasii sub-
 acti.
 Macedonum
 subacti à
 Darij.

404 HEROD. HALICARN.

partim gelu absumpti. Et cum nauico quidem exercitu ita actum est. Mardonium autem cum pedestribus copijs in Macedonia statua habentem, Thraces Brygi sub noctem inuasere: & cum alios multos ex eis occiderunt, tum ipsum Mardonium uulnerauerunt. Sed non ideo seruitutem Persarum deuotare potuerunt. Nam Mardonius non prius ex ijs locis decessit, quam illos in suam redegit potestatem. His subactis rursus reduxit exercitum, tum ob acceptam apud Brygos calamitatem in exercitu terrestri, tum ob maiorem prouentus. in classe ad Anton. Ita hic exercitus pugna turpiter gesta, redijt in Asiam. In sequenti anno Darius ante omnia Thasios a uicinis insimulatos tanquam defectionem molientes, misso nuncio iussit diruere muros, & naues in Abdera recipere. Nam Thasi, ut qui ab Histiaeo Milesio fuerant obsessi, & prouentus magnos habebant, pecunia multa utebantur cum in compingendis nauibus longis, tum ualidioribus muris urbi circundandis. Erat autem eis prouentus ex continenti atq; ex metallis. Et fossitia quidem metallorum aureorum materia, 70. talentorum: ex Thrasijs at metallis minis: sed tamen frequenter ita, ut si Thrasii fuissent immunes tributorum fuerint eis in summam prouentura quotannis ex continenti atq; ex metallis 200. talenta, & quando plurimum 300. Quae metalla ipse quoq; inspexi, & tamen longe admirabiliora fuisse, quae Phoenices ij. qui cum Thaso eam insulam condiderunt, inuenere: quae insula ab hoc Thaso Phoenice nomen obtinuit. Haec autem Thasi Phoenicea metalla sunt inter locum, qui uocatur Aenyrorum & Cenyrorum sita: atq; e regione Samothraciae ingens mons indagando euersus est. Et hoc quidem huiusmodi est. Thasi autem iubente Dario, & muros suos diruerunt, & naues omnes in Abdera receperunt. Post haec Darius, quid in animo

Grad

Græci haberent, pugnarent secum, an sese dedere, tentandū
 ratus, legatos per Græciam dimittit, alios alibi iussos petere
 terram & aquam: Hos in Græciā, alios item ad tributarias
 sibi maritimas ciuitates mittit, imperans longas naues fieri,
 & hippophoras, id est, naues, quibus equi feruntur. Dum hæc
 isti comparant, legatis per Græciam euntibus, & quæ Per-
 sas præceperat petentibus, terram multi in continente popu-
 li dederunt. Insulani quoq; cum alij omnes, ad quos eadem
 petituri legati accessere, tum uerò Aeginetæ. Qua de re cō-
 tinuò Athenienses irritati sunt, quòd putarent hostili in i-
 psos animo dedisse terram & aquam Aeginetas, ut unā cum
 Persa aduersus Athenas militarent. Itaq; libenter occasio-
 nem contra Aeginetas amplexi, Spartam profecti illos insi-
 mulauerunt, quòd facto eo, Græciam prodidissent. Ad hanc
 delationem Cleomenes Anaxandridæ filius, Spartiatarum
 rex, Aeginam transiit, animo præcipuos eius rei autores
 comprehendendi. Conante illos comprehendere, cum alij Aegi-
 netæ resistere, tum præcipuè Crius Policrii filius, negans eū
 gauisurum non quem abduceret Aeginatarum. Nam id eū
 facere sine communi consilio Spartiatarum, se ab Atheniē-
 sibus pecunia corruptum. Alioqui cum altero rege uenturū
 fuisse ad se comprehendendos. Hoc autem dicebat ex episto-
 la Demarati. Eum Cleomenes ab Aegina discedens interro-
 gauit, quod ei nomen esset? Ille respondit quod erat Crius,
 id est, aries. Cui Cleomenes: Crie, inquit, iam nunc præferra
 to cornua tanquam occursurus magno malo Spartæ. Per id
 tempus Demaratus Cleomenē insimulabat, & ipse rex Spar-
 tiatarum re alia nisi familia inferior Cleomene: (ab eodem
 enim oriundi) sed familia Eurysthenis, qui primigenius
 fuerat, nōnihil honoratior erat. Etenim Lacedæmonij nullū

Cleomenes
 rex.

Demaratus.

poëtarum assentiētes, negant se in eam quam nunc possi-
 dent regionem deductos à filiis Aristodem: sed ab ipso Ari-
 stodemo regnante, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi,
 qui fuit Phili filius. Nec multo post Aristodem uxorem no-
 mine * Argiam quam dicunt fuisse filiam Auesionis, quæ
 fuit Tisamæni, q fuit Tersandri, q fuit Polynicis filius pepe-
 risse geminos; cuiq natis Aristodemū morbo decessisse. Lace-
 dæmones aut qui tū erant, inito consilia creasse regem ē pue-
 ris eum, qui esset primigenius, ut lex iubebat. Sed nescien-
 tes utrum puerorum eligerent, cum essent similes ac pares,
 id cum nequirent ipsi discernere, prius fuisse percontatos ge-
 nitricem, eaq negante se dignoscere sed dissimulante, quod
 uidelicet cuperet ambos effici reges, ita hæsitabundos Lace-
 dæmonios Delphos sciscitatum misisse, quid in ea re agere
 deberent, & q Pythiam respondisse, ut utrumq puerorum
 ducerent ad regem, sed primigenium magis honorarent.
 Hoc responso à Pythia edito, Lacedæmonios nihilominus
 incertos quo pacto primigenium reperirent admonitos fuis-
 se à quodam Messeniq nomine Panice, ut obseruarent, utrū
 puerorum mater priorem lauaret, cibaretq: quam si depre-
 benderent eodem semper modo faciliare, habituros id om-
 ne quod quaererent, & inuenturos quod uellent: sin illa al-
 ternando erraret, palàm fore ne ipsam quidem quippiā ma-
 gis nosse, & isti aliam rationem inirent. Ibiq Spartiatis ex
 admonitu Messenij obseruantes matrem puerarum, ignarā
 cur obseruaretur, animaduertenteq illam præferentem al-
 teri primigenium, tum cibando, tum lauando, accepisse pue-
 rum, qui magis honorabatur à matre, tanquam primigeni-
 um, publiceq alendū curasse, imposito ei nomine Eurysthe-
 ne, iuniori Procle. Hos autem fratres, ubi adoleuerunt, per-
 omis

* Argiam
 aliaq.

Primige-
 nius ex le-
 ge succe-
 dit regno.

Eurysthe-
 nes.

omne uita tempus inter se diffensisse, & iidem eorum poste-
 ros perseuerasse. Hac soli Græcorum Lacedæmonij aiunt.
 Nam quæ commemorantur à Græcis, ego scribo: hos Do-
 rientiū reges usq; ad Perseum Danaæ filium à deo genia-
 tum, recenseri rectè à Græcis, & ostendi Græcos esse. Iam
 tum enim illi inter Græcos censebantur. Ideò autem dixi,
 usq; ad Perseum, nec alius repetij, quòd nullum Perseo co-
 gnomen tum fuit mortalis patris, quemadmodum Herculi
 Amphyrion. Itaq; à me rectam rationem sequente, dictum
 rectè est. Usq; ad Perseum. A Danae uerò Acrisii filia, re-
 trorsum patres eorum recensendo, constabit principes Do-
 rientiū ex Aegypto oriundos. Hac generis recensio ex
 commemoratione Græcorum facta est. Vt autem à Persis
 ferretur, Perseus ipse cum esset Assyrius, factus est Græcus, at
 non progenitores eius. Nam progenitores Acrisii recensere,
 ad progeniem Persei nihil attinet: qui quidem (quemadmo-
 dum Græci aiunt) Aegyptij fuere. Hac de his hæcenus.
 Quod autem regnum Dorum, cum Aegyptij essent, sibi tra-
 ditum acceperint hoc (quoniā ab alijs est) omitemus. Quæ
 uerò alijs non attigerunt, eorum faciemus mentionem. Has
 dignationes regibus Spartiata tribuerunt: duo sacerdotia
 Iouis Lacedæmonij, & Iouis celestis, & ius belli in quam-
 cunq; libuerit regionem inferendi, ut id nulli Spartiatarum
 prohibere fas sit. aliqui piaculari crimine teneatur: ut in ex-
 peditionibus adeundis primi eant reges, in abeundo postre-
 mi sint. Centum delecti uiri eis in militia custodes ad-
 sint. In egressibus utantur quotcunque pecoribus hæ-
 buerit: quorum immolatorum pelles omnes ac terga ac-
 cipiant. Bellica hæc. Alia sunt, quæ pacis tempore
 eis tribuantur: Quoties aliqua publica uisceratio sit,

Dorientiū
principū
origo.

Perseus
Assyrius.

Acrisius.

Spartano-
rum regū
iura.

primi in cœna reges discumbant: & ijs primis distribui inci-
 piat utriq; eorum duplum omnium, quàm cæteris conutatis:
 libaminaq; immolatorum & coria, corû sint, Singulis quoq;
 calendis instantis mensis, singula pecora utriq; è publico de
 Medimnus, tur Apollini immolâda: & farinæ medimnum, id est, sex mo-
 dia & uini Laconicus quartarius: & in spectaculis singulos
 rum certaminum certis locis præsideant. Liceatq; quibus-
 cunq; libeat ciuibus inniti, & utriq; binos eligere Pythios:
 Pythij qui Sunt autem Pythij, qui Delphos ad consulenda oracula mit-
 tuntur, quiq; publicè cum regibus pascuntur. Regibus ad cœ-
 nam non euntibus, mittantur binæ chœnices, id est, semodia
 Chœnices. nam non euntibus, mittantur binæ chœnices, id est, semodia
 Cœtylæ, farinæ, & uini singula cœtylæ, id est, sextarij: præsentib; du-
 pla dentur omnia, Eadem ratione à priuatis quoq; inuitati
 ad cœnam, honorentur. Vaticinia, quæ edentur, ipsi custo-
 diant, sed conscijs Pythijs. Iudicent autem soli reges ea quæ
 iam dicam, uidelicet de uirgine pupilla utri danda sit, ei ne
 cui mater, an cui pater desponderat: nec non de uijs publi-
 cis: & si quis adoptiuum filium facere uelis inuitis regibus.
 Liceat quoq; eis pro suo arbitrio assidere in senatu, qui con-
 stat ex duodetriginta senibus: Si eò non accesserint, eorum
 maxime propinqui duo senatores, ius regum obtineant duos
 Senatus Spartanorû. calculos ponendi, tertium pro seipsis, Viuentibus hæc regi-
 bus à republica Spartiatarû tribuuntur, illa defunctis. Equi-
 tes per uniuersam Laconicam obitum regis enunciant: for-
 minæ per urbem circumeuntes, ollas pulsant. Cumq; hoc
 fit, necesse est ex singulis domibus duos ingenuos, marem ac
 feminam, luctu fœdari, magnis pœnis (nisi hoc faxint) im-
 positis. Eadem circa funus regum consuetudo Lacedæmo-
 nijs est, quæ barbaris Asianis. Nam pleriq; barbarorum eo-
 dem ritu in mortibus regum utuntur. Si quidem posteaquâ
 mortem

mortem obiit Lacedæmoniorum rex, oportet eius exequijs
 adesse ex omni Lacedæmonis regione necessarios quosque
 Spartiatum, qui sunt numero uicinorum. Quorum, & ite
 feruorum, atq; ipsorum Spartiatum, posteaquam multa
 millia in unum coacta sunt, promiscuè cum mulieribus fron
 tes suas intrepide pungunt, & ululatu immenso utuntur, ul
 timum quonque regum dicentes fuisse optimum. Qui uerò
 regum in bello perijt, eius simulachrum cum expresserunt,
 in toto bene strato efferunt. Cuius tumulatione decem dies
 iustitium est: nullusq; magistratum concessus, sed luctus co
 muni. In hoc quoq; cum Persis illi conueniant, quòd defun
 do rege alter qui succedit, liberat ære alieno, quicumq; Spar
 tiata aliquid, aut regi aut reipublicæ debebat, Apud Persas
 qui rex creatus est, omnibus ciuitatibus tributum quod de
 beant, remittit. Cum Aegyptijs etiam Lacedæmonij in hoc
 congruunt, quòd eorum præcones & tibicines & coqui, in
 paterna artificia succedunt: & coquus è coquo, & tibicen è
 tibicine, & præco ex præcone gignitur. Neq; ulli propter uo
 calitatem alijs insidiantes seipsos ingerunt, sed in paterno
 opere perscuerant: atq; hæc quidem ita fiunt. Cleomenem
 tunc, cum apud Aeginam esset, communi Graciæ bono ope
 ram dantem insimulabat Demaratus, non tam Aeginetis
 studeas, quàm inuidia & odio ductus. Quem Cleomenes
 ab Aegina reuersus consultabat, ut regno summoueret, ob
 hanc rem intendens in eum actionem: Ariston Sparta re
 gnum obtinens, cum è duabus uxoribus liberos non suscipe
 ret, neq; in se culpam eius rei esse agnosceret, tertiam duxit
 uxorem, & duxit hunc in modum: Erat ei amicus quidam
 Spartiata, cuius opera ex omnibus ciuib; maxime uteba
 tur. Cui uero erat uxor speciosissima, ex turpissima talis fa
 ctæ.

Ariston rex De
 marati genera
 ra.

Mulier extur-
pissima specio-
sissima.

Ha. Siquidem hanc mala forma praeditam esse cernens nutri-
trix sua, idq; parentes eius, uisite locupletes agreferre, hanc
excogitauit, ut puellam singulis diebus baiularet ad Ele-
lena templum, quod est in loco qui dicitur Therapne, super
sanum Phoebi. Eo quoties nutritrix intulerat puellam, stans
ante simulachrum, deam precabatur, ut alumnam de formi-
tate liberaret. Cui aliquando exeunti de templo, mulier quae-
dam apparuisse fertur, atq; interrogasse illam quidnam in
alnis gestaret? & cum nutritrix se infantem gestare respondi-
set, iussisse sibi ostendi. Cumq; negaret nutritrix se id facturam,
quod infantem parentes sui uetuijssent, ostendi cupiam, insti-
tuisse iubere prorsus ut sibi ostenderetur. Igitur nutritricem, cum
illam uideret id usq; a se expetere, ostendisse infantem. Il-
lam uero demulcentem caput de infantis dixisse, futuram esse
omnium Spartanorum formosissimam. Atq; ab eo die pri-
stinam speciem decidisse: quod cum ad nubilem peruenit aeta-
tem, duxit uxorem Aegetus Alcides filius, ille amicus Ariston-
is. Eius mulieris amore titillatus cum esset Ariston, hanc re-
commentus est. Aegeto sodali suo, cuius illa erat uxor, recepit
se dono daturum unam e suis rebus quamcumq; ille optaret:
atq; inuicem iussit illum simile munus sibi dare. Aegetus ni-
hil de re uxoria suspicatus, cum uideret Aristonem quoq; uxo-
rem esse, accepit conditionem: & in eam rem iusiurandum
interposuit. Cui mox Ariston e suis rebus preciosis donauit,
quam ille elegit. Ipse uicissim, cum eis partes petendi mune-
ris ab illo fuerunt, ibi optauit uxorem eius adduci. Aegetus
dicere se praeter unum cetera annuisse: iureiurando tamen
adactus, ac dolo seductus, ad eam ducendam abiit. Ita ter-
tiam hanc Ariston, repudiata secunda, duxit uxorem: qua
circa

circa legitimum pariendi tempus, nondum exactis decē men-
 sibus, hunc ei genuit Demaratum. Aristō, cum ei sedenti in
 basilica cum Ephoris quidam famulus nuncium nati filij at-
 tulisset, sciens quo tempore duxisset uxorem, deductis in di-
 gitos mensibus, dixit iurando: Hic non est filius meus.
 Quod audientes Ephori, haud magni fecere in praesentia,
 sed posteaquam puer adoleuit, permittunt Aristonem dictis
 opinantem utiq; filium suum esse Demaratum: cui ideo no-
 men impositum est Demaratus, id est, à populo uotis petitus:
 quod ante eum natum omnis populus uota fecit, ut Aristō-
 ni omnium ante id tempus regum probatissimo filius gigne-
 retur: ea de re id nomen impositum est. Interiecto deinde
 tempore Aristone uita functo, Demaratus obtinuit regnū:
 sed uidelicet necesse erat, ut id quod auditum fuerat, homi-
 nem regno priuaret. Ea propter à Cleomene uelementer in
 simulabatur: cum antea quod ab Elepsine abduxisset exerci-
 tum, cum eo tempore, cum aduersus Aginetas cum Medo
 sentiens, traiecit Cleomenes. Ergo ingressus cum urgere
 Cleomenes, componit cum Leutychide Menaridis filio, Argis
 nepote, ex eadem qua erat Demaratus familia, ea pactione
 ut si eum regem in locum Demarati constituisset, se aduer-
 sus Arginetas computaretur. Erat autem Leutychides Dema-
 rato inimicus, ob hanc praecipue causam quod cum Perca-
 la filia Chilonis filij Demarmeni ei desponsata esset, Dema-
 ratus insidiosè hominem coniugio priuauit, praecipua et
 precepta uxore ac retenta. Ob hanc causam Leutychidi in-
 iicitia cum Demarato extiterē: tunc Cleomene sollicitan-
 te contra Demaratum iurauit, negans eum ritē Spartano-
 rum esse regem, quod Aristonis filius non esset: deinde quod
 iurauerat insitiis confirmare, quod Aristō aliquando di-
 xisset,

Demaratus
nomen.

Leutychides,
Percala.

nisset, cum ei nunciasset famulus suus filium ei natū, & menses conferens iureiurando negasset illum esse filium suum. Huic uerbo insistens Leutychedes, pronuntiabat Demaratū neq; Aristonis filium esse, neq; ritē Sparta regnare: eisdem Ephoris adhibitis testibus, qui Aristoni assidentes tunc hāc ab illo audierant. Tandem re in contentionem deducta, utrum sit Spartiatis oraculum (quod Delphis est) consulendū an foret Demaratus Aristonis filius, nec ne. Ibi Cleomenes, cum ex ipsius ad Pythiam providentia nihil suspicionis es-

Colon. set, subornat Colonem quendam Aristophanti filium. homi-
Periolla. nem maxima apud Delphos auctoritate, ut persuadeat Periolla mulieri uaticinantium Antistiti, dicere ea quae Cleomenes uolebat, dici. Ita Pythia sciscitantibus ijs, qui ad oraculum erant missi, negauit Aristonis filium esse Demaratum. Quae tamen res sequenti tempore palam facta est, & Colonē Delphis profugis, & Periolla honore abdicata. Haecenus quae ad deponendum regno Demarata acta sunt. Is ē Sparta ad Medos profugit, ob hanc contumeliam, quod eū eiectus regno gereret magistratum, adessetq; spectaculo gymnopadiarum, id est, nudorum puerorum palestra, misit ad eum Leutychedes, in locum Demarati rex factus, deridendi insultandiq; causa, ministrum, qui interrogaret qualis esset praefectura post regnum. Eam interrogationem agrē ferē Demaratus, respondit se utrunq; experium, illum uerō nō; & eam interrogationem Lacedaemonijē futuram initium plurimae aut calamitatis aut felicitatis. Haec locutus, uelato capite ē theatro domum abiit, confestimq; praeparatum Iouis bouem immolauit, quo immolato, matrem accersit: quae cū aduenisset, positis in eius manus extis, mulierem his uerbis obsecrauit. Per ego te mater cum alios deos, tum Iouem hūc dome-

Leutychedes
rex.

domesticum quem tango precor, promas mihi ueritatem, quisnam re uera meus sit pater. Nam Leutychedes inter conuicia obijcit, te è priore uiro grauidam, ita ad Aristonem uenisse. Alij etiam dementius referentes, aiunt, te ad domesticum asinarium uenitasse, illiusq; me filium esse. Qua de re ego te audiens obsecro, ut uerum dicas. Si quid enim eorum quae dicuntur fecisti, non sola fecisti, sed quod multa. Et multus de hac re Sparta sermo est, negantium Aristoni fuisse generatam ad filios procreandos. Nam si fuisset, priores uxores fuisse concepturas. Haec Demaratus. Cui mater ita respondens: Fili, inquit, quoniam precibus mecum agis, ut dicam ueritatem, omne tibi uerum exponetur: Vt me domum Aristoduxit, tertia quam me duxerat nocte, simulachrum tantquam Aristonis ad me uenit, quod posteaquam ad mecum concubuit, corona quam gestabat, me circumdedit atq; abiit. Dehinc Aristodaduenit, qui cernens me coronas habentem, sciscitabatur quisnam me illis donasset. Ego ipsum respondi, eoq; id abnuente, iuravi asserens, non bene illum facere, qui negaret. Quippe qui paulò ante ingressus, ubi mecum coisset, coronis me donasset. Aristodcernens me iurantem, intellexit eam rem diuinam fuisse. Compertumq; est, illas coronas fuisse sumptas ex heroico conditorio, quod est iuxta ianuam aulae extructum, quod uocant Astrobaci: Quod uates id esse hunc eundem heroem responderunt. Habes igitur filia, ut uolebas audire. Aut enim ex hoc heroe genitus es, paterq; tibi est Astrobatus heros aut ex Aristone. Nam ea te nocte concepisti. Verum hoc tibi praecipue exprobrant inimici, quod Aristod, cum ei te ortum nunciatum est, multis audientibus negauit te suum esse, quia tempus decem mensium non exisses, per inscientiam talium rerum illic hoc uerbum excidis.

Simulachrum
cum matre De
marati.

Heroicorum
conditorium.

excidit. Nam mulieres etiam nouem ac septem mensium par-
tum edunt, non omnes decimum mensem expletes. Ego te
fili septimestrem genui. Ipse quoque Aristoteles non diu post agno-
uit se per imprudentiam id uerbum extulisse. Itaque alias ora-
tiones de tua genitura noli admittere. Omnia enim uerissi-
me audisti. Nam quod ad asinarios attinet, ipsi Leutychedi di-
cuntur, quibus qui talia loquuntur, suæ uxores de asinarijs pariant fi-
lios. Hæc illa dixit. Demaratus audiit, quæ uolebat, sumpto
uaticinio per speciem eundi Delphos ad oraculum consulen-
dum, Helim contendit. Eum suspitati Lacedæmonij fugam
capefisturum, insecuti sunt. Sed Demaratus iam ex Heli Za-
cynthum traiecerat, quem illuc transgressi Lacedæmonij
prehenderunt, eiusque famulos, sed Zacynthijs eum dedere ab-
nuentibus, Demaratus illinc in Asiam ad regem Dariū tra-
iecit: à quo magnifice exceptus est, territorioque ac urbibus do-
natus. Ita in Asia Demaratus abiit, ac tali fortuna usus est.
uir cum alijs in multis factis dictisque apud Lacedæmonios
illustris, tum quod illis olympiadem palmam quadrijugæ
certamine reportauerat, rent eius solius ad ea tempora regū
Spartiatarum. Leutychedi Menaris filio, qui in regnū amo-
ti Demarati successerat, natus est filius Zeuxidemus, quem
nonnulli Spartiatarum Cyniscon id est, catulum tibeabant.
Is Sparta non regnauit, ante Leutychedem defunctus, reli-
cto filio Archidemo. Leutychedes orbatū filio, alteram du-
xit uxorem Eurydanem, Menij sororem, Diactoris filiam, ex
qua nullam prolem uirilem suscepit, sed filiam nomine Lam-
pito: quam Archidemus Zeuxidemi filius in matrimonium
accepit, ab ipso Leutychede datam. Sed ne Leutychedes qui-
dem ipse Sparta consenuit, sed has penas Demarato pen-
dit: In expeditione Pharsalica dux tum omnia faciendi ius
habe-

Demarati
elogiū.

Eurydanē.
Lampito.
Zeuxidemus,
Archidemus.

haberet, multum pecunia per corruptelam dono accepit: ipseq; in re deprehensus cum sederet in castris, utraq; manu pecuniam tenens, in iudicium delatus è Sparta profugit, domusq; eiut excisa. Et Tegæ in quam profugerat, moriè obijt. Sed hæc in sequenti tempore acta sunt. Tunc autem Cleomenes, cum sibi res in Demaratum bene cecisset, desumpto protinus Leutyche, concendit aduersus Aeginetas, maiorem in modum illis propter ighominiam insensus. Ita Aeginetæ in utriusq; regis contra se aduentu, non repugnandum iam sibi esse putauerunt. Ex quibus reges abducere decem, quos delegere, diuitijs ac genere eminentissimos, cum aliorum Crium Polycriti, & Casambum Aristocratis, qui plurimū habebant potentia. Eos in Atticā adductos, penes munitissimos Aeginetis Athenienses deposuerunt. Post hæc Cleomenes, cū cum subisset metus Spartiatarū, iam manifestū maleficiū in Demaratū excogitati, in Thessaliā subterfugit: atq; illinc in Arcadiā profectus, res nouas moliebat, sollicitans Arcadas aduersus Spartā: adigensq; eos iureiurādo ad se sequendū, quocunq; ipsos educeret. Quinetiā in animo habebat, primores illorum ad urbem Nonacrium ductos adigere ad insurandum, per aquam Stygis. In hac autem urbe ab Arcadib. fertur esse Stygis aqua: & est uidelicet talis aqua: E' petra emanat aquula, distillās in uas quoddam, in gyrū materia præseptum. Nonacris autem ubi fons hic uisitur, urbs Arcadiæ est, ante Pheneon urbem. Talia molientem Cleomenem Lacedæmonij cum animaduertissent, timentes sibipsis, Spartiam reuocarunt ad pristinam dignitatem. Sed tum reuersus, statim morbus insaniæ cepit, & iam antea subinsanum, Nam, ut cuique Spartiatarum ob-

Crium.
Casambus.

Nonacris op.
Per aquam Sty-
gis iurare.
Cleomenis in-
sania.

him

De Cleomenis
morte aliter tra-
dit Plutarchus.
Cleomenes sei-
ptum Ianias.

uius erat, in eius faciem infligebat sceptrum. Hæc illum fa-
cientem, ac desipiscentem, propinqui soleis ligneis illigaue-
runt. Ille custodem digressis alijs, solum remansisse cernens,
petijt ab eo gladium. Custodem abnuente dare ab initio co-
minabatur quæ ei facturus esset, donec minis conterritus cu-
stos (erat enim serius quidam) gladium tradidit. Eo acce-
pto, Cleomenes à suris incipiens sese detruncabat. In longũ
manq; discindens carnes, è tibijs ad femora processit, è femo-
ribus ad coxarum uertebras atq; ilia, quousq; peruenit ad
uterum, in quo rescindendo sic expirat: ut pleriq; Græcorũ
memorant, qui Pythiam corruerat ad ea dicenda, quæ cir-
ca Demaratum acta sunt. Vt soli Athenienses, quod ador-
tus Eleusinam, fanum deorum fuerat depopulatus. Vt Ar-
giui, quia eos qui è pugna fugerāt, Argiuius ex Argi templo
ipsorum abductos obruncārat: & ipsum lucum quem in
Argia occupasset, incenderat. Etenim Cleomeni Delphis o-
raculum poscenti, responsum fuerat, eum Argos esse captu-
rum. Qui posteaquam ad flumen Erasimum copias Spartia-
rum duxit, quod flumen è lacu Stympthalio manare fertur
(hunc enim lacum in uoraginem cõdi, & Argis postea exo-
rietem apparere, illincq; iam eam aquã uocari Erasimum)
ad hoc igitur flumen posteaquam peruenit, ei hostias immo-
lauit: & cum læta non essent exta de flumine transmittens
do, ait delectari se quidem Erasino, nolle prodere ciues suos,
non tamen ideo Argiuos gauisuros. Moxq; illinc motis ca-
stris ad Tyream uenit, & mari taurum cum mactasset, nau-
bus copias ad regionem Tirynthiam ac Naupliam duxit.
Id audientes Argiui ad eos arcendos obuiã tendunt ad ma-
re. Et cum aduentarent Tirynthũ, in loco cui nomen inditũ
est Sepia, relicta non magna inter duas acies intercapedine,
confeder-

Erasmus fluu.
Stympthalius
lacus.

confederunt è regione Lacedæmoniorum. Neq; uerò illic ^{Septia 16.}
 pugnam ex aperto reformidabant, sed ne dolo exciperentur.
 Nam ad hanc rem attinebat oraculum quod Pythia edide-
 rat communiter eis atq; Milesijs, in hæc uerba:

Verum quando marem præuertet fœmina uictrix;

Inter & Argiuos referet prælustris honorem,

Tunc Argiuarum reddet plerosq; gementes:

Vt uenturorum aiat quis quandoq; uirorum;

Telo sauis obit sinuoso corpore serpens.

Hæc omnia Argiuis cum contigissent, metum incutiebant.
 Ideoq; eis uisum est præcone hostium esse utendum, atq; ita
 esse faciendum, ut quoties præco Spartiata quippiam Lacedæ-
 monijs denunciaret, idem facerent ipsi. Cleomenes anim-
 aduertens Argiuos facientes quicquid apud Lacedæmones
 præco denunciasset, præcepit suis, ut cum præco denuncia-
 ret prædendū, tunc raptis armis tenderent in Argiuos. Hoc
 executi Lacedæmonij, in Argiuos è uoce præconis præden-
 tes impetum faciunt, eorumq; cum multis occiderunt, cum
 plures in lutum Argi fugâ elapsos circumsederunt. Qui dū
 assuetuantur, Cleomenes hoc sibi faciendum putauit. Sciscit-
 atus quosdam, quos secum habebat, perfugas, misit præco-
 nem ad euocandum nominatim eos Argiuos, qui in lucō præ-
 clusi erant ad se redimendos. Est autē apud Lacedæmonios ^{Redemptio}
 redemptio in singulos uiros, binæ minæ. Ita Argiuorū quin- ^{apud Lace-}
 quaginta, ut quisq; euocatus fuerat, Cleomenes interemit; ^{dæmon.}
 quod faciens, latebat ceteros qui in fano erant, utpote de so-
 luto interiecto nō cernentes, quid illi extrinsetus ageret: nisi
 postq; quidam conscensa arbore, quod fiebat inspecit. Itaque Cleomē-
 nō amplius, qui euocabantur, prodiēre. Ibi Cleomenes iussit ^{nes lucū}
 tnumquenq; seuorum lucum materiā circundare: atque ^{Argiuos}
 lucuauit; ^{lucenat;}

illis obtemperantibus, lucum incendit. Eoq; iam ardente, p-
contatus est quendam perfugarum, cuiusnam deorum esset
ille lucus. Perfuga Argi esse respondit. Quo audito, Cleo-
menes uehementer ingemiscens: O Apollo, inquit, uates,
Argilu- quantopere me frustratus es, dicens me Argos esse capturū,
cus. conijcio iam exitum habuisse oraculū. Post hæc maiore con-
piarum parte Spartam redire permissa, ipse cum mille dele-
ctis perrexit ad templum Iunonis, illic sacrificaturus. Sed sa-
crificare super aram uolens, cum à sacerdote uetaretur, ne-
gante fas esse externo illic sacra facere, iussit seruos abdu-
ctum uerberare. Ac posteaquam immolauit, Spartam abiit.
Reuersum inimici ad Ephoros citauerunt, crimini dantes,
quod pecunia corruptus, Argos cū facile posset non cepisset.
Quibus respondit Cleomenes (incertum mihi uere an falso)
se posteaquam templum Argi cepisset, putasse dei expletum
esse oraculum, & proinde non prius tentandā urbem, quāti
sacris operatus sciret, an sibi deus illam traditurus esset, an
impedimento futurus. Sibi autem apud Iunonis templum li-
tanti effluxisse flammam è pectore simulacri: atque ita ipsos
intelligere, proculdubio eum non esse Argos expugnaturū.
Si enim è capite simulacri flamma extitisset, fore ut urbē ab
Flamma è
Iunonis si-
mulacro.
Argos à
seruis oc-
cupatur.
arce caperet. Cum uerò à pectore fulgur extiterit, id omne
fuisse confectum, quod deus confici uoluisset. Hæc dicens,
credibilia, ac probabilia Spartiatis dicere uisus est, multoq;
maiore parte sententiarum absolutos. Cæterum, Argos ita
uiris desolatum est, ut serui eorū res omnes susceperint, atq;
magistratus admistrarint, dum filij casorum ad puberem
adoleuere ætatem: qui sese in suum ius asserentes, ac reuersi
Tirys. Argos, mancipia eiecere. Serui eiekti, prælio Tirynthem
obtinuere, eatenus quidem, dum fuit in eis mutua beneuo-
lentia,

lentia, & donec ad eos uenit uates quidam Cleander, gene-
 re Phygaseus ab Arcadia. Is persuasit seruis, ut dominos ad
 orientem. Vnde bellum inter eos diuturnum exitit, donec
 Argiui, ægre euasere uictores. Ob hoc igitur aiunt Argi
 Cleomenem ad insaniam redactum, male perisse. Ipsi autem
 Spartiatæ negant ab ullo demonio Cleomenem ad insani-
 am redactum, sed commercio Scytharum, intemperantem
 meri esse factum, & ideo furiosum. Scythas enim Noma-
 det, post illatum sibi à Dario bellum, ad illum ulciscendum
 perstitisse: missisq; Spartam nuncijs ad societatem facien-
 dam, ita pepigisse, tanquam ex utrorumq; utilitate foret, ut
 ipsi quidem Scythæ iuxta flumen Phasim conarentur Medi-
 cam regionem inuadere: Spartiatæ uero ab Epheso ascen-
 dere, & ad certum locum utriq; occurrerent. Cum ijs Scy-
 this, qui ad hoc missi sunt, consuetudinem habuisse Cleomé-
 nem aiunt, atq; ex eo nimiam didicisse potandi intemperan-
 tiam: atq; ob id insanisse se arbitrari. Vnde quoties intem-
 perantius bibere uolunt, aiunt: Scythissato, id est, age Scy-
 tham. Ita de Cleomene referunt Spartiatæ. Mihi uero ui-
 detur, ille has pœnas Demarato pependisse. Eum defun-
 ctum, ubi audiēte Aeginetæ, Spartam nuncios misere uo-
 ciferatum contra Leutychidem de obsidibus, qui Athenis
 tenerentur. His Lacedæmonij, consilio inuito, multum iniu-
 riæ ab Leutychide illarum esse censuerunt, hominemq; de-
 dendum, quem illi Aeginam deportarent, pro ijs, qui A-
 thenis tenerentur. Hunc cum essent ducturi Aeginetæ, tunc
 ad eos Theasides Leoprepis, uir Spartæ probatus: Quid, in-
 quit, uiri Aeginetæ, facere uultis, rem ne Spartiatarum de-
 ditum à suis ciuibus abducere? Si nunc præ iracundia Spar-
 tiatæ ita decreuerunt, cauete ne quod exitiale malum in ue-

Cleander
 nates.
 Cleome-
 nis insania
 unde.
 Intemper-
 tia meri.
 Scytharū
 intemper-
 rantia;

Scythissato.

Theasides

Lentychi-
dis oratio
de depon-
to reddenda.

stram regionem (si hoc feceritis) inferant. His auditis, Aedginetæ ab illo abducendo supersederunt, hac tamen conditione, ut secum profectus Athenas Leutychides, redderet sibi uiros, qui illic depositi essent. Vbi Athenas uenit Leutychides, ac depositum repoposcit, Athenienses (ut qui reddere nollent) tergiuersari: quod dicerent duos in deponendo reges fuisse, ideoque iniquum esse id alteri sine altero reddi. Quibus negantibus se reddituros, Leutychides: Facite, inquit, Athenienses, utrum ipsi uultis, si reddetis sanctè facturi: è contrario, si non redditis. Qualis autem res circa depositum contigerit Sparta, uolo referre. Dicimus nos Spartiatæ fuisse tertia ab hinc aetate quendam Glaucum, Epicydidis filium, qui cum alijs summis laudibus excellebat, tum iustitiâ inter omnes optimè audiebat, qui per id tempus Lacedæmonem incolebant. Et huic procedente tempore cōtigisse, ut uir quidam Milesius Spartam uenerit, hominis cōueniendi gratia, atque ita sit eum allocutus: Ego sum uir Milesius, qui ad tuam Glaucæ fruentiam iustitiâ uenio. Nam cum esset tua fama celebris, cum per omnem aliam Græciam, tum uerò per Ioniam, apud memetipsum ratiocinatus sum: Ionia quidem semper obnoxia periculis est, Peloponnesus autem tuto fundata, et ob id uidere licet eosdem homines non habere pecuniam. Hæc reputanti mihi, atque consultanti, uisum est dimidium mei census in pecuniâ redactum deponere penes te, quod probè intelligo hæc penes te deposita mihi incolumia fore. Tu uerò has pecunias accipe, et hanc notam, quâ unâ custodi: quam notam quisquis habens reposcet pecuniâ, ei reddito. Hæc hospes, qui Mileto uenerat, dixit: atque ea conditione depositum Glaucus accepit. Multo deinde tempore interiecto, filij eius, qui pecuniâ deposuerat, Spartam ueniunt,

piunt, Glaucum conueniunt. exhibitaq; nota pecuniam repo-
scunt. Ille enim uerò repellere homines, atq; his uerbis è con-
trario respondere: Neq; istius rei quicquam reminiscor, neq;
ad me pertinet scire, quæ dicitis. Volo tamen remmifcens
quicquid iustū fuerit facere. & si accepi, iure optimo redde-
re: sin à principio nō accepi. Græcorū legibus in uos uti. Ad
quod confirmandū prætuituo uobis tempus hinc ad quatuor
menses. Ita Milesij facta iactura, tanquam fraudati pecunia
discessere. & Glaucus Delphos se contulit ad oraculum con-
sultandum. Cui consultantī an ὄγνῳ, id est, iureiurando, pea-
cuniam prædari deberet, Pythia respondit his uersibus:

Glauce Epicydides equidem expedit ad breue tempus

Vincere iurando, & sit interuertere nummos,

Iura, quando quidem castum quoq; dura manet mors.

Sed iusiurandi proles (quæ nominis expers,

Et manuumq; pedumq;) uenit festina deinde.

Quæ genus, at domum subuertat funditus omnem.

At casti soboles hominis præstantior exit.

His auditis Glaucus ueniam sibi eorū. quæ dixisset, ut daret,
deū absecrabat. Cui Pythia inquit, idem pollere, tentare deū
& facere. Tunc Glaucus accitis Milesijs hospitibus pecuniā
reddidit. Cur aut hæc oratio apud nos instituta sit, dicetur.
Glauci nunc nulla superest, neq; soboles, neq; domus, quæ il-
lius censeatur. sed ex Sparta radicitus extrita est. Ita bonum
est, nihil aliud de deposito cogitare, quā ut repetentibus red-
datur. Leutychides hæc locutus, cū nihilo magis ab Athe-
niensibus audiretur, discessit. At Aegimeta priusquā superio-
rū iniuriarum, quas Atheniensibus intulerant gratificantes
Thebanis, darent pœnas, hæc fecere: Cū Atheniensibus suc-
censerent, quod sibi ab illis iniuriam fieri arbitrarētur, se ad

ulciscendum apparabant. Erat enim Atheniensium in Sunio biremis quædam, quam Delum inde à Theseo quotannis mittebant. Hanc Aeginetæ locatis insidijs interceptæ, plenam primoribus Atheniensium virosque alligauere. Ea clade ab Aeginetis accepta, Athenienses non amplius differendum putauerunt quin omnia in illos excogitarent. Etenim erat quidam Nicodromus, Cnæthi filius appellatus, uir in Aegina spectatus. Hic Aeginetas culpans, antea seipsum ex insula exegerat. Tunc uero cognita Athenienses esse animas eas ad nocendum Aeginetis, composuit cum illis de prodenda Aegina ad certam diem, quo esset rem accessurus ipse, et illos oportere uenire subsidio. Atque ita ex composito urbem (quæ uetus uocatur) occupat. Sed Athenienses ad diem non affuerunt, quia classis eorum par Aeginetæ nondum erat comparata. Qui dum à Corinthijs comodari sibi naues rogant, interea res corrupta est. Corinthij per id tempus Atheniensibus amicissimi, dedere rogantibus naues uiginti, sed dantes uendiderunt singulas quinque drachmis: quoniam eas dono dare uetabatur lege. His acceptis Athenienses, et suis instructis in summam septuaginta numero, in Aeginam nauigauerunt, perueneruntque postridie eius diei, qui erat destinatus. Qui cum ad diem non adessent, conscenso nauigio Nicodromus ex Aegina profugit, alijs nonnullis Aeginetarum cum comitantibus, quibus Athenienses Sunium incolendum dederunt. Unde illi procedentes, eos qui in insula erant Aeginetas, depopulabantur. Sed hæc posterius acta sunt, Procures Aeginetarum superata plebe, quæ una cum Nicodromo tumultum fecerat, mox eas, quos ceperant, ad necem exegerunt. Unde piaculum admisere, quod nullo studio expiare potuerunt, præoccupatique, prius ex insula sunt deie-

quàm deum sibi propiciauerint. Nam cum septingentos &
 plebe, quos uiuos ceperant, ad necem educerent, unus eorum
 è uinculis elapsus, fugit ad Cereris legisera uestibulū, eiusq;
 cardinibus prehensis adhærebat: quem illi cum auellere nō
 possent, abscissis uiri manibus ita deduxerunt, quæ manus
 cardinibus conferta manserunt. Hac cum apud se fecis-
 sent Aeginetæ, classe septuaginta nauium cum Atheniensib-
 us, qui superueniēte congressi, superantur. Victi nauati
 prætio, eosdem quos prius Argiuos in auxilium uocauerunt
 sed illi nolūte eis amplius auxilio esse, causati, quòd & na-
 ues Aeginetæ necessariò sumptæ à Cleomene oram Argoli-
 dem tenuissent, & ipsi cum Lacedæmonijs in terram descen-
 dissent, ut nonnulli quoq; è Sicyonibus nauibus descende-
 rent in eadem contra ipsos expeditione. Quo nomine utrisq;
 mulcta ab Argiuis iniuncta est mille talentorum, quorum
 quingena uterq; populus solueret. Et cum Sicyonijs suam
 culpam agnoscentes, centum talentis cum Argiuis decidis-
 sent. Aeginetæ ne agnoscere quidem culpam uoluēre. Erāt
 enim superbiores. Eapropter rogantibus eis, nemo amplius
 Argiuorum publicè auxilium tulit: sed uoluntariorum cir-
 citer mille, duce quadam, cui nomen erat Eurybates, quin-
 que certaminum uictori. Quorum pleriq; non remeauerē, Aeginetæ
 sed in Aegina ab Atheniensibus occubuēre. Et ipse dux Eus- ab Athen.
 rybates singulari certamine ter uictor, quarto à Sophane De superatur.
 celis filio oppetiit. Verum Aeginetæ sua classe adorti in com-
 positos Athenienses superauere, eorumq; naues quatuor cū
 ipsis pugnatoribus cepēre. Et Athenienses quidem bel-
 lum cum Aeginetis contraxerunt. Persæ autem, quæ
 ipsius partes erant, exequebatur, cum famulo assidue in
 memoriam redigente, ut reminisceretur Atheniensium:

424 HEROD. HALIGARN.

Mardonius a praefectura
reversus.
Datis.

tum Pisistratidis assidentibus, Atheniensesque criminantibus, cum cupiditate per hunc pretextum subigendi Græcos, qui ei terram, & aquam denegassent. Itaque Mardonium, qui male rem naualem gessisset, praefectura amouit, aliosque designatos duces aduersus Eretriam, & Athenas mittit, Darium genere Medum, & Artaphernem, Artaphernis fratris sui filium, datis mandatis, ut Athenas atque Eretriam diriperent, captiuosque in conspectum adducerent. Postquam hi duces declarati ab rege digressi, ad planitiem Ciliciæ maritimam deuenere cum ingenti, ac bene instructo exercitu, & ibi castra posuere, aduenerunt nauicæ copiae omnes, ut singulis erant imperatae. Ad hæc equestres naues, quas superiore Darius anno mandauerat tributarijs suis præparandas. In has introductis equis, atque terrestri peditatu, sexcentis cum triremibus in Ioniam contenderunt. Hic non recto cursu secundum cōtinentem in Hellespontum, etiam Thraciam uersus nauigabant, sed e Samo unde soluerant, præter Icarium, interque insulas, præcipue (ut ego sentio) metu circumuendi Athon, quem superiori anno circumnauigantes, magnam iacturam fecerant. Præterea coacti sunt propter Naxos, quam antea non cepissent: ad quam posteaquam ex Icario pelago appulsi sunt (in hanc enim ut primum copiae ducerentur, Persæ urgebant) Naxii memores priorum, fuga se in montes conuauerunt, non ausi resistere. Persæ hi, quos adepti sunt in seruitutem raptis, delubra, atque urbem incenderunt. His actis, ad ceteras insulas redeunt. Hæc dum illi agunt, Delij relicta, & ipsi Delo, fuga in Tenum abeunt. Eo tendentes naues præcedens Datis, non sinebat ad Delum habere stationem, sed trans Delum apud Rheneam. Et simul cognito, ubi Delij essent, misso caduceatore, his eos uerbis affatus

affatus est: Viri sacri, quid fuga abistis, non pro merito de me male opinantes? Ego enim, & ipse mea sponte animatus sum, & ab rege iussus, quo in loco duo dii geniti sunt, ne quid aut eum locum, aut eius incolae ledam. Redite igitur ad uestra ipsorum, & incolite insulam. Hæc Delijs per caduceatorem dixit. Mox recentia thuris talenta super aram comminuta adoleuit. His actis aduersus Eretriam primum nauigauit, simul omnem classẽ simul Iones pariter, atq; Acoles agens. Statimq; ab illius digressu Delos tremuit (ut Delij aiunt) ad meam usq; ætatem, tunc & primam, & postremum commota, deo mala uentura hominibus portendens. Nam sub Dario Hystaspis, & Xerxe Darij, & Artaxerxe Xerxis filio, tribus his deinceps ætatibus plus malorũ passa est Græcia, quam uiginti alijs ante Darium ætatibus partim à Persis, partim ab ipsis primoribus de principatu bellantibus, ut non ab re Delos commota sit, prius immobilis; de qua in oraculis ita scriptum erat:

Datis ad Delos oratio.

Delos tremuit.

Et Delon, quamuis sit adhuc immota, mouebo.

Et sanè in nostra lingua pollent hæc nomina: Darius, quod coercitor: Xerxes, quod bellator: Artaxerxes, quod magnus bellator. Barbari postquam à Delo ad alias insulas profecti sunt, sumebant illinc tum copias, tum liberos insulanorum obsides. Vt uerò insulas præternauigantes Carystij appulerunt, Carystijq; negarunt se uel obsides daturos, uel militatu pta. ros aduersus uicinas ciuitates, uidelicet Athenas, & Eretrid significantes, Carystij tam diu obsessi sunt, eorumq; ager uastatus, donec in deditionem Persarum uenerunt. Eretrienses audito Persarũ exercitu aduersum se uenire, auxilia ab Atheniensib; implorauere. Quibus nõ deneganda auxilia rati Athenienses, miserũ subsidio illis ea 4. millia hominum, qui

426 HEROD. HALICARN.

Chalcidenſium equitum obtinuerunt prædia. Sed Eretri-
enſium haudquaquam ſincerum erat conſilium, qui tamenſi
acceſſebant Athenienſes, tamen ancipiti ſententia uacilla-
bant: quibuſdam eorum cenſentibus urbem deſerendam, &
in eacumina Eubœæ eundum: quibuſdam qui propria lu-
cra à Perſis expectarent, proditiōnem molientibus. Horum
utrorumq; animos animaduertens Aefchines, Nothoniſ fi-
lius, Eretriēſium primarius, patefecit Athenienſibus oma-
nem præſentium rerum ſtatum, orauitq; ut domum abirēt,
ne una cum illis occumberent. Hæc conſultenti Aefchini ob-
temperantes Athenienſes, illinc in Oropum tranſgreſſi, ſa-
lutem ſibi pepererunt. At Perſæ eò aduecti, naues oræ Ere-
tricæ ad ſanum, & Chœreas, & Aegilia applicuerunt: po-
ſitiq; his locis, continuo equos expoſuere, & tanquam cum
hoſtibus conſicturi ſe inſtruxere, aduerſus quos non decre-
uerant Eretriēſes ſibi eſſe prodeundum. Sed quandoqui-
dem ſententia de urbe non deſerenda euicerat, merito dæ-
bant operam, ut mœnia cuſtodirent. Ad orientibus ea Per-
ſis, acri pugna per ſex dies certatum eſt: multisq; utrinq; ca-
dentibus, ſeptimo die Euphorbus Alcimachi, & Philagrus
Cynei, inter populares ſuos uiri ſpectati, urbem hoſtibus pro-
didere: quam ingreſſi Perſæ, poſtquam templa ſpoliauere,
incenderunt, in ultionem eorum templorum, quæ Sardibus
deſlagrauerant, hominibus iuſſu Darij in ſeruitutem capſis.
Poſiti Eretria, aliquot illuc dies morati, in Atticam nauiga-
uerunt, tuncq; magnam partem uaſtauerunt, rati idem fa-
cturos Athenienſes, quod Eretriēſes feciſſent. Etenim e-
rat locus Atticæ Marathon, proxime Eretriam, ad equitan-
dum opportuniffimus, quo illos Hippias, Piſiſtrati filius
deducebat. Eodem Athenienſes, & ipſi re audita ad uim ar-
cendam

Euphorb. & Phi-
lagrus prodit-
tores.
Eretria capta.

sendam processerant decem præfectis sibi ducibus, quorum decimus erat Miltiades, cuius partem Cimonem, Stefagoræ filium fugere ex Athenis Pisistratum Hippocratis, tū hūm contigerat : & dū fugit, obtinere Olympiadem quadrūgo certamine: quam uictoriam muneris gratia transtulit in Miltiadem ex matre germanum: proximaq; Olympiade eiſdem equabus aliam Olympiadem cum uicisset, à filiis Pisistrati interfectus est, non iam uiuo Pisistrato. Interfectus est autē ad Prytanæum, noctu summissis percussoribus: sepultusq; ante urbem trans uiam, quæ uocatur Diacæle : & è regione sepultæ sunt equæ illæ, quæ treis Olympicas uictorias reportant. Idem quod istæ, iam aliæ equæ fecerunt, quæ fuerūt Euagoræ Laconis. Aliæ præterea nullæ. Per idem tempus maior natu filiorum Cimonis Stefagoras, apud Miltiadem patrum in Chersoneso educabatur. Minor autē apud ipsum Cimonem Athenis erat, nomen habens à Miltiade Chersonesi conditore. Hic igitur Miltiades è Chersoneso tunc profectus, dux Atheniensium erat è duplici cade elapsus: semel cum eum Phœnices usq; ad Imbrum persecuti sunt, magni facientes capere hominem, ut ad regē perducerent: iterū cū ab ipsis elapsus, domum suam reuersus, ac se reducem esse existimantem, inimici sui exceperunt, & ad iudicium deduxerunt, accusantes occupatæ in Chersoneso tyrannidis. Hoc reatu liberatus, suffragiis populi dux declaratus est. Duces cum adhuc in urbe essent, ante omnia legatum Spartā mittunt Phidippidem, illum quidem Atheniensem, sed tabellariam operam facientem. Huic Phidippidi, ut ipse retulit, & Atheniensibus renunciavit, circa Partheniū montem, qui supra Tegeam est, obuius fuit Pan: compellatq; nominatim Phidippide, iussit nunciari Atheniensibus, quid

Phidippides.

Parthenius
mons.

428 HEROD. HALICARN.

ita Athenienses nullā gererent curam sui, qui bene ipsis uellet, quicq̃ iam se penumerō de eis benemeritis fuisset, atq̃ etiam futurus esset. His uerbis fide habita Athenienses, quod eorum iam status erat bene constitutus, extruxerunt sub arce templum Panos: illiq̃ annuis hostijs, ex quo nuncium accepere sacrificant, & ardenti candelabro supplicant. Phidippides autem hic, qui sibi Pana dixit apparuisse, tunc cū a ducibus missus est, iterum Athenis egressus, Spartam peruenit, aggressusq̃ magistratus: Lacedæmonij, inquit, orant uos Athenienses, ut sibi opem feratis, nec ciuitatē inter Græcos uetustissimam contemnatis in discrimen adductam, ne Barbaris uiris seruiat. Etenim Eretria direpta est, insigniq̃ ciuitate Græcia imbecillior reddita. His mandatis a Phidippide expositis, placebat quidem Lacedæmonij opem ferre Atheniensibus, sed id sibi impossibile confestim facere uidebatur, nolentibus legem rumpere. Nam erat nonus dies instantis mensis, quod die negabant se progressuros, orbe lunari non impleto. Ei illi quidem plenilunium expectabant. Hippia autem Pisistrati filio, qui Barbaros in Marathonem perducebat, uisum hoc in somnis superiore nocte oblatum est. Videbatur sibi Hippia cum matre concumbere. Quo ex somnio coniectabat fore, ut reuersus Athenas, ac recepto dominatu senex domi suæ obiret. Hunc in modum interpretabatur uisum suum. Ei tū (dum prædam Eritriensem, quam deposuerat in insula Styreorum, nomine Aegilea, reportat: dumq̃ naues ad Marathonem appulsas in stationibus locat, ac Barbaros in terrā egressos disponit) talia administranti cōtigat sternutatio, tussisq̃ solito uehementior. Vnde cōcussis eius, uipote senis, plerisq̃ dentibus, unus illorū ex uiolentia tussiuendi excussus est, & in arenā delapsus: qui magna adhibita ad

Panos templū.

Lacedæmoniorum lex.

Hippiæ somnium.

bita ad inueniendū diligentia, cū tamen appareret, suspirās
 Hippias, ad eos qui aderant, ait: *Hac terra non est nostra,*
nec eam poterimus nobis subiectā efficere: sed tantummodò
partem, quantum spacij deus, qui mihi aderat, obtinet. Huc
Hippias suam uisionem interpretabatur euasisse, Athenien-
sibus apud Herculis fanū instructis superuenēre auxilio Pla-
tænses, omni cum populo, qui sese Atheniēsis dederāt,
et pro quibus frequentes iam labores susceperant Athenien-
ses. Dederant autē sese hoc modo: Cū à Thebanis preme-
retur Plataēnses, primū Cleomeni Anaxandridæ, qui inter- Platænses.
uenerat, atq; Lacedæmonijs sese dederunt, à quibus tamen
recepti non sunt, hac oratione utentibus: A nobis, qui procul
habitamus, frigidū quoddā fueris uobis auxiliū. Nam pri-
usquā nostrū quisquam audiat, possitis occupati ab hostis
bus sæpe expugnari. Suademus autē, ut uos Atheniensibus de-
latis, uicinis pariter, et ad tutandū non inualidis. Hoc La-
cedæmoni nō tam consulebant Plataēnsibus, quodd eis bene
uellent, quān quodd optaret Atheniensēs defatigari Bæotio
bello. Id suadentibus Lacedæmonijs non aduersati Plataēni
ses, aditis Atheniensibus, dū rē diuinā duodecim dñs faciunt
his ad arā suppliciter sedentes sese dederūt. Aduersus quos
Thebani re uaudita exercitū duxerunt, in eorū auxiliū Athe-
wienses uenerunt. Sed dum conferturi prælium essent, Corin-
thij haud cōtemnendā sibi rem putantes, ad eos reconcilian-
dos interuenēre: atq; ut rorūq; permissu regionē hunc in mo-
dum terminarunt, ut Thebani eos Bæotios, qui nollent inter
Bæotios cēseri, smerent facere quod uellent. Hoc ubi de-
treuēre Corinthij, abscessere: Abscedētes quoq; Atheniensēs
aggressi Thebani sunt, cōmissaq; pugna, repulsi. Itaq; Athe-
nij ei transgressi, quos Corinthij statuerunt terminos, As-
plum

pum fecerant limitem Thebanis. Ergo Plataenses Atheniensibus sese cum deditissent, ad Marathonem tunc auxilio uenerunt. Erant autem in Atheniensium ducibus ancipites sententiae, alijs uetantibus fieri praeliũ, pauciores enim se esse quàm ut cum Medis confligerent: alijs quorum erat Miltiades, ad pugnandum hortantibus. Itaque cũ essent bifariae sententiae, & deterior uinceret, ibi Miltiades Callimachum Aphidnaeum adiit, tunc fortè belli principem: qui magistratus per suffragia electus in danda faba, hoc est, in declaranda sententia, undecimus est. Nam quondam Athenienses in dicenda sententia parem ducibus faciebant Polemarchũ. Ad hunc Miltiades: In te, inquit, nunc Callimache situm est, utrum in seruitutem Athenae redigantur, an tu eas liberando memoriam tui in omne aeuum relinquis, qualem ne Harmodius quidem, atque Aristogiton reliquerunt. Nam Athenienses nunc in maximum omnium (ex quo nati sunt) uenere discrimen: qui si Medis succumbat, palam est, quae passuri sint traditi Pippiæ: sin autem superent, poterit hæc ciuitas urbem Græciæ effici prima. Quo autem pacto hæc fieri, & quo modo ad te harum rerum arbitrium redire queat, nunc exponam. Nostræ, qui duces sumus, bifariae sunt sententiae de praelio committendo: alijs id suadentibus, alijs dissuadentibus. Qui nisi praeliũ committimus, ueretur ne magna existat seditio, quae mentes eorum sollicitet ad sentiendũ cũ Medis. Si pugnamus antequam aliud uitij in nonnullis subeat, possumus dijs æquis cum uictoria discedere. Hæc omnia ad te tendunt & abs te dependent: qui si meae sententiae accefferis erit & tibi patria libera, & ciuitas omnium Græcarum princeps: Sin accefferis sententiae dissuadentium pugnam, eorũ, quae recensui, bonorum tibi contraria existent. Hæc dicens

Miltiades,

Polemarchus
magistratus.
Athenien.

Miltiades, Callimachum induxit. Ita accedente sententia principis belli obtentum est, ut confligeretur. Post hæc ij duces, quorum sententia de confligendo fuerat, ut cuiusq; dies imperitanti uenerat, uicem suam Miltiadae dabant. quam ille accipiens, non tamen prius decertandum putauit, quàm dies imperij sua aduenit. Itaq; ubi uices eius fuere, tunc Athenienses hunc in modum instructi sunt ad cōfligendum: Dextro cornu præerat Callimachus princeps belli. Ita enim lex Athen. exercitus ordos apud Athenienses tunc postulabat, ut is dextrum cornu teneret. Hoc duce sequebatur deinceps ceteræ tribus, ut quæque ordine erat. Nouissimi sunt collocati Plataenses, idem sinistrum cornu tenentes. Quo factum est, ut ab huius pugnae tempore, quoties Athenienses ferunt hostias apud pænegyrias, id est, publicos conuentus, qui quinto quoq; anno fiunt, Atheniensis præco conceptis uerbis precetur bona Atheniensibus pariter, & Plataensibus. Igitur Atheniensium acies tunc apud Marathonem instructa idcirco sic erat, quòd aciem Medicam imitabatur: sed in medio paucis conferta ordinibus, ideoq; illic debilior utroq; autem in cornu confertior, quæ posteaquam ita instructa est, ac sacrificium litatū esse Athenienses audierunt, tunc cursum in Barbaros tendūt. Erat autem inter utranq; aciem non minus octo stadiorum intercapedinis. Quos cursu ferri in se uidentes Persæ, aptabant se tanquam illos excepturi: insaniæ dantes id, quòd cererent cursu tendere, cum pauci essent, non equitatu, non sagittis fretos. Hoc ita Barbari interpretabantur. Athenienses, posteaquam conferti confligere cum Barbaris, pugnant memoratu dignā ediderunt. Quippe primi omnium Græcorum (quos ipsi nouimus) cursu in hostē usi sunt. primi sustinuerunt cernere Medica ueste indutos: cū antehac uel audire nomen Medo-

Medorum Græcis terror fuisset. In Marathone cum diu pugnatum esset, Barbari circa mediâ aciem uicerunt, ubi Persæ stabant, & Sacæ: eaq; perrupta, hostem in mediterranea persequabantur. At in utroq; cornu uicere Athenienses, Plataensesq; ab Barbaris, qui terga dederant fugere permisiis, contrahunt cornua, & cum ijs, qui mediam ipsorum aciem perfregerant, dimicantes superant, fugientes Persas urgent, cæduntq; donec ad mare progressi, petito igne naues corripuere. Quo in certamine Callimachus belli princeps interficitur, egregia nauata opera. Occubuit è ducibus quoq; Stesicles, Thrasyli, et Cynægirus Euphorionis filius, dū summâ puppim apprehendit, abscissa bipenni manu cecidit: nec non alij Athenienses multii, & clari. Septem quidem naves obtinuerunt Athenienses hoc modo. Cæteris Barbari retractis, receptisq; captiuis Eretriensibus ex insula, ubi reliquerant, circuehuntur Sunium, animo præuertendi Athenienses in urbem abeuntes. Cæterum Alcmaonida ab Atheniensibus insimulati sūt, quod uidelicet ex cōposito Petris adhuc apud insulâ agentibus clypeū ostenderint. Dū illi Suniū circuehantur. Athenienses euestigiō abeuntes celerrimè ad ferendâ urbi opē properarunt Barbarosq; eōdemi tendentes præuertunt, progressiq; ex Herculis templo, quod est in Marathone, in aliud Herculis templū, quod est in Cynosargi, castra posuerūt. Barbari superata classe in Phalero (hic enim Atheniensium naualia tūc erāt) super eū locū aliquandiu propter tempestatē morati, rursus in Asiā abierunt. Quorum in hac pugna apud Marathonem gesta, occubere circiter sex millia trecenti: Atheniensium uerò centum, nonaginta duo. Tot ex utrisque cecidere. In qua pugna hæc res mirâ contigit, ut Atheniensis quidam Epizelus Cephagoræ filius, dum

stante

stante acie pugnat strenue, luminibus caperetur, neq; sauci-
ulla parte corporis, neq; ictus, atq; ita cacus in reliquum ui-
ta tempus, permansit. Quem audiui dicere solitum de sua
clade, uisum sibi esse resistere uirum quendam armasū pro-
cero corpore, cuius mentum omnem clypeum inumbraret:
& hanc laruam ipsum prætergressam fuisse, sed illum, qui
sibi assisteret occidisse. Hæc Epizelum solitum commemo-
rare audiui. Datis in Asiam cum classe rediens, ubi Myconē
tenuit, uidit in somnis uisum. Id tamen quod fuerit, non tra-
ditur. Vbi primū dies illuxit, naues rimatus est: compertoq;
in nauī Phœnicea simulacro Apollinis inaurato, sciscitatus
est quo è templo sublatum esset. Et ubi audiuit, ex quo tem-
plo nauigans sua nauī in Delum. (tam enim Delij in insulā
redierant) ibi simulacrū in templo deposuit, præcepitq; De-
lijs, ut illud in Delium Thebanorum referreret, quod est suprà
mare è regione Chalcidis. Hoc ubi præcepit Datis, uela illinc
fecit. Delij tamen hanc statuā nō reportauerunt, sed uicesi-
mo post anno, eam Thebani ex oraculo in Delū contulerūt.
Datis, & Artaphernes, posteaq; in Asiam nauigauēre, capti-
uos Eretrienses Susa perduxere. Quos Darius rex, etsi in eodē
ante captiuitatem multum contraxerat aterbuitatis, quod se
prior et iniuria lacefissent, tamen ut in conspectū suū addu-
ctos uidit, ac sibi subiectos, nullo alio malo affecit, sed in suā
Cissia regionis mansionē collocauit cui nomē est Anderica,
ducētis, ac decē stadijs procul à Susis, quadraginta à puteo,
qui exhibet trifarias rerū species. Nā ex eo asphaltū (id est,
bitumen) & salē, & oleū hauriūt, ad hūc modum: Flauritur
quidē celoneo (id est, instrumento citonia) pro situla aut di-
midiato utre ad cicomā alligato, quo in puteo decusso, quic-
quid hauritur, mox in cisternā diffunditur, atq; hinc alio es-

Epizell
prodigiō:
sa cecitas.

Apollinis
simulacrū

Et fusum;

Lacedæ-
moniorū
post bellū
auxiliū.

Alcmao-
nidas an
scutū Per-
sis prodi-
derint.

Phil: Cal-
lia.

fusum, triplici uarietate cōcreuit. In asphaltum quidem, & salem, protinus. Hoc autem oleum Persæ Rhadinacem appellant, atrū, ac grauiter olens. Hoc loci rex Darius locauit Eretrientes: quem ad meam usq; memoriam tenuēre, seruantes pristinam linguam. Quod ad Eretrientes attinet, ita habet. Post plenilunium duo millia Lacedæmoniorum Athenas uenerunt, tanta festinatione adipiscendi hostem, ut tri-duo quā ex Sparta discessēre, in Atticam peruenerint: & licet serius ad pugnam uenissent, tamen intuenti Medos cupidi, ad illos intuentes in Marathonem perrexerunt. Quibus uisis, laudatisq; Atheniensibus ob præclarū facinus, rursus redierunt. Tenet admiratio me, nec rationem inire possum, Alcmaonidas unquam Persis ex composito ostendisse clypeum, quod uellent Athenienses Barbaris, atq; Etippia subesse: quippe quos constat in habendis odio tyrannis, uehementiores esse quā Calliā Phænippi filiū. qui fuit pater Hipponici. Nā Callias cū alia omnia in Pisistratū inimicissimè cōmentus est, tū uerò solus Atheniensū omnium illius Athenis eieci, cū publicè sub præcone uenderentur bona, emere ausus est. Huius Calliæ mentionē crebrò pleriq; omnes habere debent, cū ob ea, quæ dicta sunt, ut uiri summopere patriā liberantis, tū ob hæc, quæ in Olympia fecit. Nam & in equorū cursu palmā obtinuit, & in quadrigario fuit secundus; & in ludis Pythijs cū primas obtinuissent, in uniuersos Græcos sumptuosissimus exitit: tū ob id, qualem se in filias suas, quæ tres fuerunt, exhibuit. Nam posteaquā nubiles ex-titēre, hoc eis magnificentissimum munus est gratificatus: ut quem sibi unaquæq; uellet ex omnibus Atheniensibus, cum deligeret: atq; ita eam illi nuptam dedit. At Alcmaeonida, aut perinde, aut nihil minus quā Callias perosi tyrannos fuērō

fuere. Quomaior me admiratio subit, minusq; admitto criminationem, eos clypeum Persis ostendisse: qui per omne tempus tyrannos effugerunt, & quorum astutia Pisistratidæ tyrannidem reliquerunt. Atq; ita multo magis Athenarum liberatores extiterunt meo iudicio, quàm Harmodius, & Aristogiton; Illi enim Hipparcho interempto, non tam ceteros Pisistratidas ab affectanda tyrannide represserunt, quàm ad illam irritauerunt. Alcmaeonidæ autem proculdubio Athenas liberauerunt: siquidem ij uerè fuere, qui Pythiâ persuasere ad Lacedæmonios commonefaciendos, ut Athenas liberarent, quemadmodum superius à me commemoratū est. At enim forsitan succensentes Atheniensi populo, patriā prodiderunt. Imò nulli erant eis inter Athenienses uiri illustres, neq; qui magis essent honorati. Neq; uerò sermo obtinuit, clypeum ab his fuisse ostensum, fuit enim ostensus clypeus id quod negari non potest, quippe quod factum fuerit. Sed quis ostenderit, non habeo iā dicere. Erant autem Alcmaeonidæ iampridem Athenis clari sanè usq; ab Alcmacone, atq; etiam Megacle. Etenim Alcmaeon, Megacis filius, ijs Lydis qui Sardibus à Cræso Delphos ad oraculum ierant, adnatum se præbuit, eosq; comiter accepit. Cuius beneficentiam Cræsus à Lydis, quos ad oraculum miserat, cū audisset, hominem accersit, & ubi aduenit, eū donauit tanto auro, quāto semel corpore suo ferre posset. Ad hanc doni conditionē Alcmaeon hanc astutiam attulit: Pergrādem tunicam amictus, ingenti in ea sinu relicto, cothurnisq; (quos laxissimos reperit) calcæatus, ad thesaurū perrexit, ad quē ducēbatur. Ibi in acervū ramentorum procumbens, primum cothurnis quibus erat indutus, auro quantum ferebāt referjit. Deinde omnem sinum suum, atq; etiam crines ramentis subiecit.

parte in os desumpta, è thesauro processit, agrè trahens co-
 thurnos, cuius alteri rei quam homini similior: cuius os
 cum turgidum esset, & omnia onusta, id cernens Cræsus, in
 tachinnumq; erumpens, ea omnia illi donauit: nec memora
 his alia dona dedit. Ita domus hæc uehementer locupletata
 est. Et Alcmaeon quadriugos equos alens, uicit Olympia.
 Sed eam domum deinde secunda ætate, Clisthenes Sicyonis
 tyrannus euexit: ut multo magis quàm prius inter Græcos ce-
 lebris existerit. Erat enim Clistheni, Aristonymi filio, Myro-
 nis nepoti, Andrei pronepoti, filia nomine Agarista: quam
 pater destinabat nuptû dare ei, quæ præstantissimû Græcorû
 omnium cõperisset. Cû igitur ludi Olympici celebrarentur, &
 ex eis Clisthenes curriculo quadrigali uictor exitisset, nun-
 ciari iussit uoce præconis, ut quisquis sese dignû putaret, qui
 Clisthenis gener esset, is ad sexagemû diè, aut prius Sicyone
 præstò foret: quoniã Clisthenes intra annû à sexagesimo diè
 incepturus exeq nuptias destinasset. Itaq; omnes Græci, aut
 sua ipsorû, aut familiæ claritate sibi confidentes, eò proci cõ-
 tenderunt: quibus Clisthenes, & curriculum, & palastrâ ad
 certandum præparauerat. Ex Italia illuc se contulit Smina-
 dyrides, Hippocratis filius, Sybarita (florebat autem maxi-
 mè Sybaris ea tempestate) qui unus uir in plurimum delicia-
 rum processerat: & Siritanus Damas, Samyris filius, eius, q
 sapiens appellabatur. Et hi quidem ab Italia uenerunt. Ab
 Ionio autem sinu Amphimnestus, Epistrophii filius, Epidan-
 nius. Aetolus uerò Males, germanus Titormi illius, qui Græ-
 cos robore fuerat supergressus, & in extrema Aetoliæ homi-
 nes fugerat. E Peloponneso Leotides, Phidonis Argiuorû
 tyranni filius, eius inquâ Phidonis, qui spacia Peloponnes-
 sibus statuit, lōgè omnium Græcorû insolentissimus: qui sum-
 motis

Agaristæ
proci.

motis Heliensium agonotheis, id est, munerarijs, ipse agonothea exitit in Olympia, id est, certamen, præmumq; proposuit, nec non Amiantus, Lyeurgi filius, Arcas, ex Trapezunte. & Laphanes Azenus, ex urbe Pæo, filius Euphorionis eius, qui (ut in Arcadia fertur fama) in domum suam excepit Castorem, & Pollucem, & ob id in omnes homines hospitatis: & Heleus Agæi filius, uir præclarus. Hi ex ipsa Peloponneso uenerunt. Ex Atheniensibus autem Megacles Alcmaeonis eius filius, qui ad Cræsum se contulerat: & alter Hippoclidus Tisandri filius, diuitijs, ac forma inter Athenienses præcipuus. Ex Eretria, quæ per id tempus florebat, Lysanias: solus hic ab Eubœa. Et Thessalia à Scopadeis Diastorides Cranonius. Ex Molossis Alcon. Tot proci fuere. Qui cum ad diem præstitum adfuissent, Clisthenes ante omnia patriam singulorum, familiamq; percontatur. Deinde eos annum apud se detinens, explorauit uniuscuiusq; & uirilitatem, & iracundiam, & eruditionem, & mores: nunc cum singulis, nunc cum uniuersis congressus, & iuniores in gymnasia educens, præcipue tamen in conuiujs experiebatur. Quandiu enim eos apud se tenuit, hoc fecit, ac magnifice accepit. Sed ei inter procos præcipue cordi erant Athenienses: & illorum magis Hippoclidem, Tisandri filium strenuum esse iudicabat, cum præsertim ei, maiores, Cypselidis Cormihs propinqui fuissent. Cum autem destinatus nuptijs dies illuxit, quo ipse Clisthenes edixerat iudicaturum se, quem ex omnibus deligeret, mactatis centum bobus, in conuiuium, tum ipsos procos, tum omnes Sicyonios accepit. Postea uero quam cœnatum est, proci certamen de musica habere cœperunt, pariter, & de oratione habenda in medium, procedente potatione. Hippoclidem cum longè alios antecederet, iussit tibicinem sibi

genere ἰμμίλει, id est, sedatum quoddam saltationis ge-
 nus. Tibicine absequente saltauit, sibi quidem placens, sed
 Clisthenes omnem rem cernens dissimulabat. Post hæc, cum
 aliquantulum interquieuisset Hippoclidēs, iussit quandā si-
 bi inferri mensam. Qua illata primum super eam Laccni-
 cos saltauit modulos, mox alios Atticos, tertio super mēsam
 capite statuto, cruribus ueluti brachijs modulabatur. Ad eu-
 ius primam ac secundam saltationem, eisi stomachabatur.
 Clisthenes tam impudentem sibi generum fieri, tamen sese
 continebat, nolens in eum erumpere. At ubi uidit cruribus
 ueluti manibus gesticulantem, iam se ultra continere non su-
 stinens, inquit: Fili Tisandri, desaltaasti matrimonium. Cui
 excipiens ille ait, Non est istud cura Hippoclidæ. Vnde pro-
 uerbum factum est. Non est istud cura Hippoclidæ. Tunc
 Clisthenes silentio imposito, in medium hæc protulit: Viri
 proci meæ filiæ, uos equidem omnes laudo, uobisq; omnibus
 si fieri posset gratificarer, neq; unum ē uobis precipuum pro-
 bans, neq; ceteros improbens. Verum fieri non potest, ut de
 unica uirgine deliberans, omnium noto satis faciam. Itaq;
 singulus uestrum, qui compotes huius matrimonij non estis,
 tanquam dignis meæ filiæ nuptijs, quodq; domo peragrè ab-
 fuistis singula argenti talenta dono do. Megacli autem Alc-
 maonis filio meam filiam Agaristiam despondeo ritu Athe-
 niensium. Annuente conditioni Megacle, nuptiæ apud Cli-
 sthenem celebratæ sunt. Hactenus quæ iudicandis procis ge-
 sta sunt. Atq; hunc in modum Alcmaonida per Græciam ce-
 lebrari cæperunt. Porro ex harum coniugio, Clisthenes qua
 materno cognominis procreatur, qui Atheniensium tribus
 populariumq; statum instituit item Hippocrates: ex Hippo-
 crate uerò alius Megacles, & alia Agaristia, ab Agaristia
 Clisthenis

des
 20.
 filius,
 pater Cli-
 sthenis fa-
 ctus.

Clisthenis nomen habens: quæ nupta Xanthippo Atriphro-
nis filio, cū prægnans esset, uisa est sibi in somnis parere leo-
nem, paucosq; post dies peperit Xanthippo Periclem. Miltia-
des tūc antea probatus apud Athenienses, tūc uerò post rē
bonam gestam in Marathone, maioribus incrementis auctus,
petit ab Atheniensibus septuaginta naues cum propugnatio-
ribus, & pecunia, non promens eis, cui regioni bellum esset il-
laturus, sed tantummodò se illos locupletiarum, si se sequerē-
tur. Ad eam enim regionem se illos ducturum, unde assatum
aurum nullo negotio reportarent. His uerbis Athenienses,
erectis animis, naues (ut petierat) tradiderunt: Quibus Mil-
tiades acceptis, in Parum nauigat, per speciem ulciscende
iniuriæ, quam intulerant Parij, quod triremi in Marathone
uicā cum Persis uenissent. Hoc colore orationis utebatur.
Cum autem ingens esset Parij ob Lysagoram Tisei filij,
genere Parium, qui ipsum apud Hydarnem Persam accusa-
uerat: eò postquam peruenit Miltiades, Parios intra mœnia
coactos obsedit, missosq; caducatore poposcit centum talen-
ta, negans si ea sibi non darent, se prius illinc abducturum
copias, quam eos euertisset. Parij non ut quicquam pecuniæ
Miltiadi dene cogitant, ut custodiant urbem, excogitant,
cū alia loca intercipientes, tūc maxime unde ea oppu-
gnari poterat, adeò, ut noctu laborantes, murum du-
plo, quàm olim fuerat, excitarint. Hactenus Græci de
hac re commemoranda consentiunt. Deinceps gesta ipse
Parij referunt hunc in modum: Miltiadem cum inops con-
siliij esset, adisse, atque allocutum fuisse mulierem capti-
uam, genere Pariam, nomine Timūm, quæ esset indi-
genarum deorum administra. Hanc cum in conspectum ue-
nisset, consiliū ei dedisse, si magnificaret, Parū capere, ex-

Timosa-
cerdosia.

queretur, quæ à se præciperentur. Eius deinde præceptis auditis, Miliadem accessisse ad maceriam quædam ante urbem, qua in maceria sepitur templum Cereris legifera: eamque, quia fores aperire non poterat, transiluisse: et illam transgressum solarium ascendisse ad aliquid intus faciendum, siue ad mouendum aliquid, quod moueri nefas esset, siue ad aliquid, quodcumque sit, agendum. Et cum pro foribus esset, subeunte horrore præoccupatum, eadem uia reuertisse: de qua maceria desilientem femur conuulsisse: alij in genua procidisse aiunt. Ita Miliades male habens, domum remeauit, neque pecuniam Atheniensibus portans, neque Paro parta: urbe tantum per sex et uiginti dies obsessa, et agro populato. Parum, cognito quod ministra deorum Timo Miliadem admouisset, uolentes ob id de ea supplicium sumere, postquam obsideri desierunt, Delphos miserunt sciscitatum, num ministram deorum condemnare deberent, quæ ratione capiendæ patriæ hostibus detexisset: quæque Miliadi exposuisset sacra, quæ ad uirile sexum effferri nefas esset. Id Pythia fieri non permisit, negans Timum parum rerum esse autorem: sed quia Miliadæ non bene obtemperatum esset, ideo ei ducem malorum apparuisse. Hac Parus

Miliades
accusatur

Pythia respondit. Miliadem à Paro reuersum, cum alij Athenienses in ore habebant, tum præcipue Xanthippus, Ariphronis filius: qui eum apud populum accusauit, quod Athenienses circumscripsisset. Cui accusationi Miliades non per se ipse respondit (neque enim poterat, quippe qui putrescente se more iaceret in lecto) sed pro eo amici eius: allegantes cum alia multa. Quod Lemnum expugnatam, quam ultus Pelasgos Atheniensibus tradidisset, tum uero pugnam in Marathonem gestam. Interuentu tamen populi, ne capitis dānaretur, quin obitus, quaginta talentis culpa multa est. Post hæc Miliades dissoluitur

Miliadis
obitus.

soluto atq; marefcente femore decessit. Quinquaginta au-
 tem talenta Cimon filius exoluit. Porro Lemnum Miltiades
 ab hunc in modum obtinuerat: Pelasgi postea quam ex Attica
 ab Atheniensibus exacti sunt siue iure, siue iniuria nã de hoc
 nihil habeo, prater relata: quia Hecataus Egesandri in ser- Hecatai ser-
mones.
 monibus ait, iniuria. Athenienses enim, cum uideret regionẽ
 quæ erat sub Hymesso, quam illis habitandã dederant, mer-
 cedem muri circa arcem olim extructi bene excultam, quæ
 prius mala fuisset, & a nemine accipi digna, liuore captos
 fuisse, & libidine terræ potiundæ: & ita illinc exegisse illos,
 nulla alia re in excusationem allata, Vt autem Athenienses
 aiunt, iure eieci: quippe cum essent sub Hymesso habitãtes,
 illinc prodire solitos hanc iniuriam intulisse: Quoties filia,
 ac filij Atheniensium ad Nouem fontes aquarum pergerent
 (nulla dum enim, aut eis, aut ullis Græcis per id tempus mā-
 cipia erant) Pelasgos eis per consumeliam, & contemptum
 nim attulisse: neq; hoc fecisse contentos, ad extremum ma-
 nifestò deprehensos deinuadendis Atheniensibus consilia a-
 gitasse: Se uerò adeò meliores, quàm illi fuerant, uiros fuisse
 ut cum haberent facultatem interimendi eos, quos sibi insi-
 diatos deprehendissent, tamen noluerint: sed eis præceperint
 ut è regione excederent: atq; ita illos solum uertisse, & tum
 alia loca, tum Lemnum obtinuisse. Illa Hecataus, hæc A-
 thenienses aiunt. At Pelasgi hanc Atheniensium iniuriam
 ulciscendi auidi, q̃, qui Lemnum incolebant, gnari quando
 dies festi Atheniensium celebrarentur, biremibus instructis,
 insidias manipulation collocarunt uxoribus Atheniensium, Atheniensium
uxores raptæ.
 diem festum Dianæ apud Brauronem agētib; permultisq;
 illarum illinc raptis abierunt, & in Lemnum delatas pro cõ-
 cubinis habuerunt. Hæc femina postea quàm filijs abunda-

uere, lingua eos Attica, ac moribus Atheniensem imbuere. Et illi consuetudinem cum Pelasgidum filiis habere abnuabant: & si quis è suis ab illorum ullo uapularet, cuncti auxilio aderant, & mutuo sese tutabantur: ac dignos se, qui alijs pueris dominarentur, existimabant, atq; adeo longè praualebant. Qua re animaduersa Pelasgi inter se collocuti sunt, considerantesq; rem esse indignam, inter se dicebant: Si nunc, dum pueri sunt, dignoscunt sibi opitulari aduersus filios uxorum legitimarum, quas uirgines duximus, & eis continuo praeesse conantur, quidnam facient in uirilem adulti aetatis itaq; cum id eis aliud insedisset, placitum est, ut eos filios è matribus Atticis susceptos necarent. His necatis, addunt, & cedes matrum. Ex hoc facinore, & illo superiore formidinum, quæ uiros suos unâ cum Thoante interemerunt, usu receptum est per Græciam, ut teterrima quæq; facinora Lemnia appellentur. Pelasgi cum eis post necem liberorum, atq; uxorum, neq; tellus fructum redderet, neq; uxores, neq; pecora, ut prius gignerent, pariter fame, & liberorum orbitate uexati, Delphos miserunt petitum aliquod laxamentum presentium malorum. Iussi à Pythia pœnas Atheniensibus, quas illi uellent pendere, Athenas iere: pollicitiq; sunt datum, si eos se pœnas illis omnis iniuriæ. Athenienses stratis incuria Pelasgos. totis quam poterant splendidissimè, appositâq; mensa omnium bonarum refertissima, iusserunt Pelasgos ita se habentem regionem sibi tradere. Tunc Pelasgi excipientes dicere: Si naus uento aquilone, atq; uno die nos è uestra regione in nostram peruehit, ita demum uos quod petitis trademus. Hoc dixere, quod scirent fieri non posse. Nam Attica multò magis ad austrum uergit, quàm Lemnus. Hæc hætenus. Tunc compluribus deinde interiectis annis, ubi Chersoneus (quæ est

Lemnia faci-
nora.

Athenien. ad
Pelasgos.

Pelasgorum
responsio.

est in Hellesponto) Atheniensium ditionis fuit. Miltiades Cimonis, uentis Etesijs perflantibus, ex Eleunte (quæ est in Chersoneso) soluens in Lemnum delatus est, præcepitq; Peolægis, ut ex insula excederent: redigens eis in memoriam periculum, quod nunquam illi expletum iri sperassent. Quorum Hephæstiienses quidem obtemperauerunt: Myrinaei autem non agnoscetes Chersonesum esse Atticam, tamdiu obsessi sunt, donec in deditionem uenerunt.

Ita Lemno potiti sunt Athea
nienses, atq; Miltiades.

Lemnae captae.

HERO.

HERODO.

TI HALICARNAS.

SEI HISTORIARVM

Liber VII.

Qui inscribitur

POLYMNIA.

Ostea uerò quàm nuncius pugnae ad regem Darium Hystaspis filium allatus est, ad Marathonem gesta, cum antea uehementer insensus esset ille Atheniensibus, quòd Sardis inuasissent, longè insensior factus est, ac propensior ad bellum Graeciae inferendum: missisq; continuò nuncijs ad ciuitates, edixit, ut singulae multò quàm antea maiores copias, nec non naues, nauigia, equos, rem frumentariam compararent. His nuncijs Asia triennium exagitata est. Vbi cum delectus agitur optimi, cuiusq; aduersus Graeciam militaturi, & apparatus operum datur, quarto anno Aegyptij (qui fuerant à Cambyse subacti) defecere à Persis: quo magis aduersus utrosque Darius expeditionem sumere properabat, Aegyptios, atq; Athenienses. Dum haec comparat, interea ingens inter eius liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex instituto Persarum, oportebat ita deum ire in expeditionem, cum regni successorem declarasset. Erant autem Dario antequàm regnaret liberi tres, è priore uxore Gobrys filia suscepti, & post partum regnum alij quatuor, ex Atossa Cyri filia. Superiorum maximus natus erat

Aegyptiorum
à Persis defe-
ctio.
Darii liberi de
imperio disce-
pantes.
Lex Persarum.

erat Artabazanes, posteriorum Xerxes Qui cum ex eadem matre non essent, disceptabant: Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natus foret, cum apud uniuersos homines sit institutum, ut maximus natus liberorū obineat principatum: Xerxes uerò, quòd ipse Atossa genitus esset filia Cyri, qui Persis libertatem acquisisset. Dario nondum ferente sententiam, aderat fortè Demaratus, Aristonis filius, qui per id tempus altercationis Spartano regno exutus, ac Lacedamone profugus, Susa ascenderat. Hic uir audita liberorum Darij controuersia, adiit (ut fama fertur) Xerxem, admonuitq, ut ad cætera, quæ pro se dicebat, hoc adderet: se quidem genitum è Dario iam rege, & Persarum imperium obinente: Artabazanem uerò è Dario cum erat priuatus: proinde, neq, æquum, neq, iustum esse, alium quēpiam potius, quàm se illam dignationem adipisci. Quoniā Successionis
ius.
Spartæ quoq, sic usurparetur, ut si cui, antequàm regnet, filij nascantur, deinde regi iam alius nascatur, huius postea nati successio regni sit. Hac à Demarato subiecta ratione utentem Xerxem, tanquam iuste dicentem, Darius regem de Xerxes rex
clarauit: quanquam etiam citra præceptum Demarati Xer- declaratur.
xes (ut mea fert opinio) regnauisset: quippe cum omnis potentia penes Atossam esset. Declarato Darius Xerxe rege eū conaretur rebus apparatis, exire in expeditionem, altero ab defectione Aegyptiorum anno supremum diem obiit, sex & triginta annis expletis, haud compos uoti, ut Aegyptios, & Athenienses ulcisceretur. Eius morte regnum ad Xerxē Darij obitu.
filium deuenit, qui ab initio nequaquam animatus erat ad bellum Graciæ inferendum, sed Aegypto. Cæterum, Mardonius consobrinus eius, Gobrys, & sororis Darij filius, cum aggressus, his uerbis est allocutus: Domine, haud deco-
rum

rum est Athenienses tam malè iam de Persis meritos, nò dā-
re pœnas eorum, quæ perpetrauerunt. Tu uerò quod in ma-
nibus habes, perfice, tamē ubi Aegyptum, quæ dignitati tus
iniuriā fecit, domueris, sume aduersus Athenas expeditio-
nem: ut & bene de te loquantur homines, & post hac abstin-
neat alius à bello tibi inferendo. Et hæc quidem erat ratio
ulionis exigendæ. Illa autē rationis accessio, Europā esse re-
gionē admodū speciosam, omniāq; genera feliciū arborum
ferentē, ac summæ bonitatis, & dignā, quæ à solo inter mor-
tales rege possideatur. Hæc Mardonius dicebat, ut iuuenis,
ac nouarū rerū cupidus, imperijq; Græciæ pro rege admini-
strandi, quod etiā regi persuasit, cōditione temporū adiutus.
Nam alia, ut rex ad hoc faciendum induceretur, adiumento
fuēre. Primum ē Theſſalia nunciū ab Alebadis, ad regē in-
tuocandum aduersus Græciam, se enim omne obsequiū præ-
stituros. Alebada autem isti erant Theſſaliæ reges. Deinde
ij Pisistratidæ, qui Susa ascenderant, qui cum eadem uerba
habuerunt, quæ Alebada, tūm uerò prætendebant Onoma-
critum quendam Atheniensem, quem secum habebant, for-
tilegum, & Musæi sortium edissertorem. Ascenderant au-
tem cum eo reuersi in Græciam: Nam Onomacritus ab Hip-
parcho, Pisistrati filio, Athenis fuerat eiectus: quod per La-
sum Hermionis manifestò deprehensus fuisset, inter Musæi
sortes hanc etiam inseruisse, fore ut insula Lemno adiacen-
tes, mari submergerentur. Ob id Hipparchus hominem eie-
cerat, cum familiarissimè illo antea uteretur: & tunc cum
eodem, ut in conspectū regis ueniret, ascenderat: deq; to-
nificè cum alijs Pisistratidis loquebatur. Onomacritus, ij
quæ sortes cladem Barbaro nunciabant, earum nullam re-
tineuit. Itaq; accedente hoc sortilego, & Pisistratidarum,

& Alcedarum suasionibus, Xerxes ad inferendū Græciæ
 bellū inductus est. Sed altero à morte Darij anno, primam
 expeditionem fecit aduersus Aegyptios, qui rebellauerant
 quos subactos, & in arctiorem, quàm sub Dariō fuerant ser-
 uitutem redactos, tradidit gubernandos Achameni fratri
 suo Darij filio, quem præsidem Aegypti interiecto, deinde tē-
 pore interemit Inarus, Psammētichi filius, Pœnus. Xerxes
 recepta Aegypto producturus aduersus Athenas exercitum
 præstantissimos quosq; Persarum in conciliū uocauit, ut
 & illorū sententias audiret, & ipse diceret, quæ liberet. Qui
 bus coactis, ita locutus est: Viri Persæ, equidem ego nō ero
 huius instituti autor, sed ab alijs traditi imitator. Nā quē-
 admodū à maioribus natu accipio, ex quo imperiū hoc à
 Medis eripuimus, Astyagæ per Cyrum amoto, nunquam cō-
 quieuius, sed ita Deus agit, & multa nobis sibi obsequenti-
 bus in melius confert: atq; ea quidem, quæ Cyrus, Camby-
 sesq;, ac pater meus fecēre, quas gentes imperio addidēre, nō
 utinet referre apud probè scientes. Ego posteaquam hanc
 sedem accepi, dedi operā, ne ab ijs, qui hoc honore sunt fun-
 cti degenerarem, neue minus potentiæ Persis acquirerem.
 Quod animo uersans, inuenio nobis accessurā gloriā pari-
 ter, ac honorem, & regionem, neq; inferiorem, neq; deteriore
 eā, quam recuperauius, sed feraciorem, unā cū ultione
 iniuriæ, atq; uindictæ. Ideoq; nūc ego uos cōtraxi, ut id quod
 agere constitui, uobis exponerem: Cōstituo iuncto Hellespō-
 to copias per Europam traducere in Græciam, ut Atheni-
 ensium ulciscar iniurias, quas cū Persis alijs, tūm patrī
 meo inculēre. Scitis autem, & Dariū aduersus hos homi-
 nes bellum mouēre destinasse, uerū ei morte præuenito nō
 contigit, ut illos ulcisceretur. Ego utrō eius uictm, aliorūq;
 Persarum

Xerxis oratio
 ad Persas de
 bello Græciæ
 inferendo.

448 HEROD. HALICARN.

*Perfarum ulciscens, non prius desinam, quàm expugnauerò,
 incenderoq; Athenas: cuius ciues, & me, et patrē meū priores
 iniuria affecerunt. Semel cū Sardis unā cū Aristagora Mi-
 lesio seruo nostro profecti cremauerūt lucos, ac delubra. Ita-
 rū in nos quid fecerint terrā suā ingressos, cum Datis, & Ar-
 taphernes duces fuere, omnes scitis. Harum gratia rerum ir-
 ritor ad inferendum eis bellum: quos atq; ipsorum finitimos,
 regidnem Pelopis Phrygis incolentes, si in potestatem rede-
 gerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio, ut te-
 tram Persidem ætheri Iouis conterminam reddituri simus.
 Nullam enim regionem spectabit sol finitimam nostrā, sed
 ego omnem p̄mensus Europam, unā uobiscum cunctas re-
 giones in unam redigam. Nam ita rem habere audio, nullā
 reliquam esse hominum, neq; ciuitatem, neq; gentem, quæ no-
 biscum dimicare possit. Ita subactis his, quos dixi, & qui nos
 lacefferunt, iugū seruire sustinebunt. In quo si mihi uos gra-
 tificari uolueritis, ubi tempus uobis indicauero, quo uos præ-
 sio esse oportet, tūc unusquisq; debet impigre adesse. Quo-
 rum, qui ornatissimis cum copijs aderit, eū donabo his, quæ
 in nostra domo preciosissima habentur. Et hæc quidem ita
 agenda sunt. Sed ne solus uidear in concilio sententiam dic-
 tere, rem pono in medio, iubens unicuiq; quam libet senten-
 tiam dicere. His dictis loquendi finem fecit. Post quem Mar-
 donius: Domine, inquit, tu uerò non modò superioribus Persis,
 sed etiam uenturis es præstantior: qui cum aliā, & opti-
 ma, & uerissima cōmemoras, tum uerò quod Iones, qui Eu-
 ropam incolunt, non sines habere ludibrio nos, cum sint ini-
 digni. Etenim res indigna est, si Sacas, & Indos, & Aethy-
 pes, & Assyrios, aliasq; multas, ac grandes nationes, quæ ni-
 hil Persæ lesere, tamen potentia prolatanda gratia in pro-
 uincias*

*Mardonij sen-
 tentia.*

nicias redegitur: Græcos qui nos laceſſere iniuria inceperunt, non ulciſcemur. Quidnam metuentes, quas illorum copias, quam pecuniarum uim? Eorum pugnam nouimus, eorum nouimus uires eſſe imbecilles, eorum quos ſubegimus liberos, penes nos habemus: hos qui domi noſtræ habitantes, Iones, & Aeoles, & Doreſ appellantur. Quos ipſe quoq; expertus ſum, dum eis iuſſu patris tui intuli bellum, cumq; in Macedoniam uſq; proceſſiſſem, & penè uſq; ad ipſas Athenas nemo mihi pugnaturus occurrit: & ſanè cōſueuere Græci (ut audio) inconſultiſſimè inire bella, propter imperitiā ac ſiniſteritatem. Nam cum bellum inter eos indiſtum eſt, in locum quem pulcherrimum, planiſſimumq; inuenire deſcendentes, ibi prælia faciunt, ita ut magno cum ſuo malo uictores inde diſcedant. Deuicti (ne longius repetam) ad interuentionem deueniunt. Quos oportebat, cum ſint eiſdem linguæ, interpoſitis caduceatoribus, ac nuncijs tollere controuerſias, & omnia alia potius agere, quàm pugnare: aut ſi neceſſe habent inter ſe omnino pugnare, locum aliquem inuenire utriſq; difficillimum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc itaq; ritu haud probo uerentes Græci, nunquam mecum uerbis egerunt de dimicando, cum Macedonia tenus promouiſſem. Tibi autem rex, quis obuiam uenturus eſt bellandi cauſa, copias Aſiæ, atq; omnem claſſem agentis? Non eò audacia procedent (ut reor) Græcorum res. Quod ſi me fallit opinio, & illi uecordia elati ad pugnandum nobiſcū uenient, diſcant nos eſſe in re bellica præſantiſſimos hominū. Nihil igitur ſit quod non experiamur. Nam ſua ſponte nihil fit, ſed omnia ab experimento hominibus fieri conſueuerunt. His Mardonius ſententiæ Xerxis aſſentatus, loqui ceſſauit. Tum ſilantibus alijs Perſis, nec diuerſam ei, quæ dicta eſſet,

Artabani sententiam dicere audentibus, Artabanus, Hystaspis fili-
 gratio sen- lius, Xerxes patruus, uir circumspectus, ita inquit: Rex
 tentia. nisi diuersa inter se sententiae dicantur, non potest quis elige-
 Diuersita- re meliorem, sed necesse habet ea, quae dicta est, uti. At cum
 tis in sen- re meliorem, sed necesse habet ea, quae dicta est, uti. At cum
 tentis di- plures dictae sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod
 cendis uti per se discerni cum nequeat, comparatum cum alio discer-
 litas. ni potest. Ego patri tuo Dario, eidemque fratri meo suadebam,
 ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, uiros nulla us-
 quam oppida incolentes. Sed ille sperans Scythas Nomades
 se subacturum, mihi non est assensus. Itaque sumpta expeditio-
 ne, multis et egregijs uiris de exercitu amissis abscessit. Tu
 uero rex bellum inferre destinas uiris multo quam Scythae
 sunt praestantioribus, qui et mari, et terra, optimi esse di-
 cuntur, quibus in rebus quid durum sit, hoc me tibi iustum est
 Conlectu- promere. Iuncto pontibus Hellesponto, ais te copias per Eu-
 ra et prae- ropam in Graciam deducturum, atque eos conuenit, aut ter-
 scribis. ra, aut mari, aut utroque inuadi. Siquidem feruntur uiri esse
 fortes, cuius rei licet hinc argumentum capi. Si tot copias
 ductu Datis, et Artaphernis Atticam regionem ingressas,
 soli Athenienses profligauerunt, ergo utraque regione con-
 gressi sunt. Quod si consensus nauibus pugna nauali uictio-
 res ad Hellespontum nauigauerint, ac demum pontem solue-
 rint, hoc durum fuerit rex. Neque uero hoc ex mea unius pri-
 uata prudentia coniecto, sed eo casu, quo aliquando parum
 absuit, quin opprimeretur, cum pater tuus iuncto Bosphoro
 Thracio, ac flumine Istro pontibus commissio, traiecit ad
 Scythas. Eum traiectum, Scythae omnino institere precari-
 ones, quibus custodia pontium delegata erat, ut interscun-
 derent. Quo tempore si Histiaeus Mileti tyrannus aliorum
 sententia accessisset, ac non contradiisset, actum erat de
 rebus

rebus Persarum, res dictu quoque horribilis omnem regis statum in uno uiro positum fuisse. Quare noli te ullum tale adire discrimen, nulla subsistente necessitate, sed mihi potius obtempera. Nunc cœtum in præsens missum facito, iterumque dum tibi uidebitur re apud teipsum considerata, edicto quod optimum esse arbitraberis. Bene enim consultare, comperio maximum esse lucrum. Nam etiam si quid è contrario euenturum est nihilo tamen minus bene consultum est; superauitque fortuna consilium. At qui turpiter consultauit, Consultatio est dicti si ei fortuna obsecundauit, ille est quidem uoti compos, nihilo tamen minus male consilium cepit. Vides ut prægrandia animalia fulmine deus feriat, nec sinat insolescere: parua uerò nihil ledat. Vides ut magna semper ædificia, magnasque arbores, huiusmodi fulminum tela percutiant. Gaudet enim deus eminentissima quæque deprimere. Itaque omnis exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus his, quibus inuidet, aut metum incutit, aut tonitruum. Propterea quidam secus, ac eorum dignitas postulabat, in calamitatem inciderunt, quia deus neminem alium, quam seipsum sinat magnificè de se sentire. Omnes res prosperando patit errores, unde magna detrimenta fieri absolent. In cunctandò autem bona insunt: si non talia, quæ statim uideantur esse bona, certè, quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi rex suadeo. Tu uerò Gobrys fili Mardonii, Mors est pedis. desine loqui stulta de Græcis, haud dignis, qui male audiunt. Nam Græcis detrahendo, ipsum regem uis excitare ad bellum illis inferendum: ad quod tu omni audacitate contendis (quod absit) ut fiat detractio. Namque inopportunissima res est, in qua duo sunt, qui iniuriam faciunt: unus, cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quod

quod non praesentem accusat. Item qui huic credit, iniurius est, quod prius credit, quā rem compertā habeat. Et illi, cui absenti detrahatur, ob id fit iniuria, quod ab altero infirmulatur ut malus ab altero talis putatur. Quod si omnino bellū his hominibus inferre oportet, agendum rex ipse permaneat domi apud Persas, nostrum amborum liberi deponantur, tu in expeditionem ito, delestis (quos uelis) uiris, ac quantiscūq; copijs: & si ex sententia tua res succedent regi, interimantur liberi mei, & insuper ego sin succedent, ut ego dico, interimantur tui, & insuper tu si redieris. Quod si hanc subire cōditionem recusas, cupisq; in Græciam prorsus deducere exercitum, affirmo fore, ut aliqui eorum, qui hic relinquentur, audiant Mardonium post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à canibus uolucribusq; discerpi, aut in Atheniensium solo, aut in Lacedæmoniorum, nisi foritè antea interuiam, tunc agniturum, aduersus quales uiros suades regi, ut moueat bellum. Hæc Artabano locuto, Xerxes ira percussus, his uerbis excepit: Artabane, quod patris mei frater es, hoc te subleuat, ne dignam stulta oratione mercedem recipias. Hæc tamen te notabo ignominia, qui instrenuus es, & ignauus, ne comes sis meæ in Græciam expeditionis, sed hic undecum fœmnis maneat. Ego etiam sine te (quæ dixi) conficiam, neq; enim fuerim Darij, qui fuit Hystaspis, qui fuit Artamnis, qui fuit Ariariamnis, qui fuit Teispei, qui fuit Cyri, qui fuit Cambysi, qui fuit Achæmenis filius, nisi Athenienses ultus fuero: probè intelligens, si nos quieuerimus, non quieturos illos sed nostram terram cum exercitu inuasuros: pro ut colligere licet ex ijs, quæ illi facere cœperunt, qui & Sardis incenderunt, & Asiam incur sarunt. Itaq; neutris cedere licet, sed propositum est certamen agendi, aut patiendi,

Xerxis ad
Artabanū
iuuenile
respōsum.
Xerxis ge
nealogia.

ut aut hæc omnia sub Græcis, aut illa omnia sub Persis sint. Medium enim inimicitarum nullum est. Quare honestum erit nos iam iniuria lacesitos exigere ultionem, ut quam calamitatem passurus sum, intelligam, profectus aduersus eos viros. quos etiam Pelops Phryx nostrorum maiorum strenuus ita subegit, ut ad hoc usque tempus, & ipsi homines, & earum regio ab illius (qui subegit) cognomine appellentur. Hæc hætenus locutus est. Deinde sub uesperum, cum eum uteret Artabani sententia, per noctem apud se consultans, compertit prorsus non esse sibi opus inferre Græciæ bellum, imitatusque rursus sententia cum obdormisset, uisus est in somniis (ut fertur à Persis) uidere quendam corpore ingenti, atque specioso. qui sibi astans diceret: Reuocastine sententiam Persa de inferendo Græciæ bello, cum prædixeris Persis te comparaturum esse exercitum, neque si reuocaueris eam, bene facis: neque qui tibi assentiat, adest. Quare perge ire eam uiam, quam interdum ire destinauisti. Hoc locutus ille, uisus est Xerxi ab aspectu euanuisse. Vbi dies illuxit, huius insomnij nulla ratione habita, coælo eorundem Persarum, quos pridie coegerat concilio, Xerxes ita uerba fecit: Viri Persæ, ueniam mihi date dicenti contrariam superiori sententiam. Nam & ego nondum ad summum, quod perueniendum est mihi, prudentiæ perueni: & qui ut illud faciam suadent, nullo unquam à me tempore abscedunt. Eoque mihi Artabani sententiam audienti, confestim iuuentus efferbuit, ut uerba in uirum grandem natu effunderem petulantiora, quam debui. Nunc itaque agnoscens erratum meum, utar illius sententia: & quoniam reuocaui expeditionis sumendæ sententiam, nos quieti estote. Hæc ubi audire Persæ, læticia affecti

Somnium
Xerxis.

Xerxē in-
stituti inel-
pic pœni-
tere.

regem adorauere. In sequenti nocte idem rursus insomnium
 quiescenti Xerxi assistens, inquit: Fili Darij, uideris expedi-
 tionem apud Persas reuogasse, uerbis meis pro nihilo habi-
 tis, quasi illa à nemine audisses. Hoc igitur nunc bene intel-
 lige, nisi ex tempore inis expeditionem, hoc tibi ex ea re contin-
 get: Quemadmodum breui magnus, & amplius effectus es,
 ita breui rursus humilis eris. Hoc uiso perterrefactus, è cu-
 bili exiit, simulq; nuncium misit ad accersendum Artaba-
 num. Qui ubi aduenit, ita ad eum inquit: Artabane, ego sta-
 tim cum in te bene consulentem mihi stultis uerbis inuectus
 sum, non fui compos mentis. Sed non multo post pœnitens,
 cognoui id mihi esse faciendum, quod tu præcipiebas. Tas-
 men id uolens exequi non possum. Nam mihi iam animo im-
 mutato, & prioris sententiæ pœnitenti apparuit in somnis
 uisio, dissuadent omnino hoc, quod posterius facere consti-
 tueram: quin etiam nunc interpositis mœnis abscessit. Quod
 si deus est, qui insomnium misit, eiq; prorsus est cordi expe-
 ditionem sumi aduersus Græciam, continget idem tibi quod
 mihi insomnium, itidem ut mihi præcipiens. Quod ita fore
 coniecto, si omnem meum ornatum suauas, eoq; indutus in
 sella mea consideas, & deinde in cubili meo capias somnum.
 Hæc locuto Xerxi, Artabanus initio nolle obsequi, atq; ne-
 gare se dignum, qui regio in solio sederet: tandem cum co-
 geretur, fecit imperata, hæc prælocutus. Apud me rex tan-
 tundem ualeat bene sentire per se, & alteri bonam dicenti
 sententiam accedere, quæ ambo tibi cum adsint, malorum
 tamen hominum colloquia te deprauant: quemadmodum
 mare, quod est hominibus omnium utilissimum, ferunt ab
 ingruentibus uentorum flatibus non sibi natura sua ui-
 ti. Ego uerò cum ex te male audiui, non tam meam dolui mi-

sem quàm tuam : qui cum propositæ essent duæ sententiæ Persis : una quæ detrimentum augetet, altera quæ tolleret, dicens perniciosum esse imbui animum usu plura semper expetendi : his propositis sententijs, tu elegisti iam quæ & tibi, & Persis est periculosior. Nunc autem cum ad te mutato in melius consilio, de sumenda aduersus Græcos expeditione ais accessisse in somnium, alicuius dei nutu, quod te uetat dimittere exercitū, hoc non res diuina est fili. Insomnia enim ista sunt, quæ adeuntia homines frustrantur, quemadmodū ego te docebo multis, quàm tu annis natus grandior. Consuerunt ipsa somniorum uisa plerumq; frustrari ob ea, quæ quis per diem mente agitauit. Nos superioribus diebus expeditionem hanc inter manus, & quidem uehementer habuimus. Quod si hoc non est cuiusmodi ego dico, sed aliquid diuini habens, tu ipse omnia in summa dixisti. Apparebit enim, ut tibi ita, & mihi eadem iubens. Verūm nihilo magis apparere mihi debet tuum amictum gerenti, quàm non gerenti, sed meum : neque magis quiescenti in tuo toro, quàm non, sed in meo : si etiam alias, uult se exhibere. Neq; eò uesaniæ peruenit illud, quicquid est, quod sese obtulit in somnis, ut me cernens putet esse te, ducto è uestibus argumento. Id si me contemptui habebit, profectò nec aspectu suo dignabitur, siue mea gerentem uestimenta, siue tua, sed te adibit, quod iam animaduertendum est. Nam si frequentius accesserit, ipse quoq; fatebor diuinum esse. Ceterū si ita tibi agendum uidetur, neq; id reuocari potest, an ad cubandum in tuo cubili pergo. Age, mihi quoque, cum ista perfecero, appareat. Hac tantum conditione tuæ sententiæ acquiescam. Hac locutus Artabanus, quod speraret ea, à Xerxe sine ullis uerbis admissum isi, iussa executus est. Et cum

Insomnia
orum lu-
dibria.

induta sibi Xerxis ueste, regali folio resedisset, moxq; recubisset, idem insomnium dormientem adiit, quod Xerxem adierat, eiq; superassistsens, ita inquit: Tunc ille es, qui festinantem ire in Græciam Xerxem distines, tanquam eius curatior? Tu neq; in futurum, neq; in præsens consideras, qui dissuades id, quod est fatale contingere? Quid autem Xerxem pati necesse sit, nisi dicto audiens fuerit, ei ipsi demonstratum est. His uerbis Artabano uisus est ille uir in somnis minitari, candentibusq; ferramentis conari oculos ipsi eruere.

Artabani
insomnium.
concupi-
re mul-
tū malū
est.

Qua de re uehementer exclamans Artabanus exiliit, adiitque Xerxi obseruatam sibi in somnis uisionem exposuit, secundoq; loco hæc inquit: Equidem rex, ego ueluti homo, qui multa iam uideram, & magna negocia sub Hæssonibus contigisse, non sinebam te omni ætati indulgere, gnarus rē esse malam multa concupiscere: memoria tenens, quomodo cū exercitu Cyri contra Massagetæ actum fuerit, quomodo cum exercitu Cambysis contra Aethiopes, qui etiam cum Pario militauit aduersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum beatissimum. Sed quoniam diuinus quidam instinctus est, & Græcos clades quædam (ut uidetur) missa diuinitus manet, ego quoq; cedo, ac sententiam muto. Tu uerò, quæ diuinitus missa sunt, indicato Persis, iubetoq; ipsi, quæ ad apparatus pertinentia antè præceperas, operam dent. Hoc aguo, ne quid tuorum deo tribuente desit. His dictis, & sublatis uisione animis, ubi dies extitit, ibi confestim Xerxes hæc Persis exponit, Artabano, quem constabat prius solum omnium id fuisse dehortatum, tunc exhortante. Post hæc ineunti expeditionem Xerxi tergium in somnis uisum oblatum est: quod Magi auditum, conjectarunt ad uniuersam terrā pertinere, portendereq; omnes homines

homines Xerxi seruituros. Visum autem tale erat: Videbatur sibi Xerxes surculo oleagino coronatus esse, cuius olea ramis uniuersa tellus occuparetur, & mox corona capiti circumdata, euanesce-^{Xerxis uisio.}re. Hac Magis interpretatis, sine mora Persæ, qui in concilio fuerant, ad suam quisque præfecturam digressi, omni studio incubuerunt ad exequenda iussa, cupidi dona, quæ proposita fuerant obtinendi. Xerxes ita copias^{Xerxis copiaz.} suas contraxit, ut omnem continentis locum scrutaretur. Si- quidem à debellata Aegypto per totum quadriennium comparauit exercitum: atque eius apparatus quinto anno inuenta mouit cum ingenti copiarum manu. Nam omnium quos nouimus exercitum hic multò maximus extitit: adeò ut ad eum nihil fuisse uideatur, aut ille Darius, qui aduersus Scythas ductus est: aut ille Scythicus, qui Cimmericos insequens, Medicam regionem inuasit, ac penè omnia superiora Asia subegit, ac tenuit: quo nomine Darius postea Scythas inuitum, aut ille (ut fama fert) Atrida aduersus Ilium: aut ille ante Troicum bellum Myforum Teucrorumque, qui per Bosphorum in Europam transgressus, omnes Thraces in diuisionem suam redegit, ad Ioniumque pontum degressus, ad Penæum usque amnem, qui ad meridiem uergit, processit. Neque illi omnes exercitus, neque alij his adiecti, cum uno hoc comparari merentur. Quis enim non adduxit ad Xerxem ex Asia copias: quæ aqua præter ingentes amnes potando non defecissent? Alij namque naues præstabant, alijs ut peditatum, alijs ut equitatum, alijs ut nauigia ad uectandos equos eorum, qui una militabant, alijs ut naues longas in usum portuum præstarent, iniunctum erat, alijs ut frumentum, & naues, quæ triennio superiore præparatæ erant, præcipue propter Athon, ut in quo superior classis dum circumuehitur afflictata est. Ad

Eleuentem enim Chersonesi classis habebat stationē, illincq;
omnes copia sub uerberibus ceperunt. Athon effodere per
uicos alijs succedentibus, adiuuantibus etiam in effodiendo
accolis praposisis operi Bubare, Megabyxi, & Artao, Arta
Athos mons, chai filio, Persis. Est autē Athos mons ingens, ac nobilis, ad
mare pertingens. Ab hac parte hominibus cultus, ad conti-
nentem desmens in speciem Chersonesi, id est, peninsula cum
Isthmo, duodacim stadiorū. Hæc planicies, atq; tumuli, è ma-
ri Acanthiorum ad mare, quod est cōtra Toronem, nō sunt
magni. In hoc Isthmo, ubi Athos finitur, sita est urbs Græca
nomine Sana. Quæ autē extra Sanam, & intra Athon sita
sunt urbes, eas tunc Perses è continenti insulanas facere ag-
gressus est, quæ hæ sunt: Dion, Olophryxus, Acrothoon, Thy-
sus, Cleonæ. Iste sunt urbes, quæ apud Athon incoluntur.
Hunc in modū Barbari locū nationatim effodiebant, recto
limite iuxta Sanam. Posteaquam depressa erat fossa ab ijs,
qui in imo fodiebant, alijs humum effossam assidue tradebāt
alijs super scalar stantibus, & hi excipientes tradebant dein-
deps alijs, dū ad summos perueniebatur, qui illam efferebant
atq; abijciebant. Quæ in re tumuli effossi duplicem laborē
illis, præterquàm Phœnicibus præbebant. Nam cū eandem
facerent fossæ mensuram superius in ore, quā inferius in fin-
do, id necesse fuit contingere. At Phœnices cū alijs in re-
bus, tūm uerò in illo prudentiā suam declarauerunt: qui par-
tē, quæ eis contigerat, ita excauauerunt, ut os fossæ duplum
esset, quàm ipsam fossam esse oportebat, procedētesq; opere
assidue illā coartabant, ut cū ad imū deuentū esset, fossa ca-
terorū partibus adæquaretur. Est autē hoc loco pratū quod-
dā, ubi illorū erat, & mercatus, & pratoriū, quo multū etiā
ex Asia frumenti moliti cōportabatur. Hanc fossam Xerxes
(ut

(ut ego coniectura colligo) iactantia gratia deprimi iussit, potentia ostentandæ cupidus, ac memoriæ relinquendæ. Nâ cum liceret nullo negotio naues per Isthmum transportare, iussit Isthmū intercidi, ad mare recipiendū in fossam, tantæ latitudinis, ut duæ triremes simul illac agitari possent. Eisdem imperatū est, ut fossam facerent, quib. fuerat, ut flumen Strymona pontibus iungerent. Hæc Xerxes hunc in modū fecit. Comparauit item ad pontes armamenta sirpi, atq; albi lini, dato hoc Phœnicibus, atq; Aegyptijs negotio, ut com meatū exercitui comportarent: ne homines, neue iumenta, quæ ducebantur in Græciam, absumerentur. Sed admonitus iussit illum in loca, quæ cuiq; opportunissima essent, alius alia uia comportaret, undiq; ex Asia nauibus onerarijs. & uecturis. Verū plurimi comportarunt in quæ dicitur, Album littus, Album litus, ut quisq; præceptum erat. Alij in Tyrodizam, Perinthiorum oram, alij in Doriscum, alij in Eionæ, quæ est super Strymonem. alij in Macedoniam. Dum illi in imperato sibi tractu occupantur, interea Xerxes, coactis omnibus pedestribus copijs, iter ingressus est Sardis uersus, mouens ex Critallis Capadocia. Illic enim edictū erat, ut cunctæ copię cogerentur, quæ per cōmentem erant cum Xerxe ituræ. In quibus quisnam præfectorum agmen pulcherrimè instructum ducens, ab rege donatus sit proposito præmio, affirmare nō possum, quia nec à principio, cum res in iudicium deducta est, cognoui. Posteaquàm transmissio flumine Haly, attigerunt Phrygiam, itinere per eam factō perueniunt. Celenas, ubi fontes Meandri existunt: & aliterius amnis non minoris Meandro, nomine Cataractæ, qui ex ipso foro Celenarum exoritur influit in Meandrum. In qua urbe, & in quo foro uisitur suspensæ Silenæ, Marsiæ pellis, in turem formata: quam

quàm à Phrygibus fertur Apollo illi detractam suspendisse. In hac urbe residens Pythius Atys filius, Lydus, omnem regis exercitum, atq; ipsum Xerxem magnificentissimo hospitio excepit: sponditq; se pecuniam ei in bellum suppeditaturum. Ob quam sponsonē, Xerxes eos, qui aderant, Persas interrogauit, quisnam esset Pythius, & quantū possideret, qui hoc polliceretur. Illi, rex, inquit, hic ille est, qui Dariū patrem tuum aurea platano, ac uite donauit: quicq; nunc omnium hominū diuitijs princeps est secundū te. Hac ultima uerba Xerxes admiratus, secundo loco percontatus est ipse Pythiū, quantum ei pecuniarū esset. Cui ille, Neq; te, inquit, celabo rex, neq; dissimulabo me scire meas ipsius facultates, sed sciens perinde exactē recēsebo. Etenim simul atq; accepi te ad mare Græcum esse descensurum, uolens tibi ad bellam pecuniam dono dare, subducta ratione comperi mihi esse argei quidē duo millia talentorū, auri uerò quadragies centena millia numūm Daricorū septē millibus minus: quæ tibi dono do. Nam mihi ipsi uictus ē mancipijs, atq; ex agricolis suppetit. Hac Pythius. Quib; uerbis delectatus Xerxes: Hospes Lyde, inquit, ego ex quo Persidē regionē egressus sum, neminē adhuc nactus sum, qui in exercitū meū hospitalitatē exercere uoluerit: aut qui in conspectū meum ueniens, sua sponte pecuniā mihi ad bellū cōferret, præter te: qui & exercitū meū egregia hospitalitate prosecutus es, & ingentē pecuniā polliceris: ob quæ uicissim ego te ijs remunerandū duco: hospitem meū te facio, & ista quadragies centena millia numūm meo ipsius explebo, datis septem millibus: ne quadrigentæ myriades, id est, quadragies centena millia sint imperfecta sed addito ē meis supplemento summa sit solida: quæq; possideas, ipse possideto, ac scito semper talis esse. Nam ita agentem

Aurea platano
 us atq; uite.
 Pythiæ facultates.

agentem se, neq; in præsens, neq; in posterum poenitebit. Hac locutus, & quæ dixerat executus, perrexit assidue porro ire: prætergressusq; urbem Phrygiam nomine Anaua, & stagnū ex quo conficiuntur sal, peruenit. Colossas Phrygiæ oppidum, ubi Lycus amnis hiatum terræ subiens occultitur, deinde ferè quinq; post stadia emergēs, elabitur, & ipse in Mæandru. Profectus è Colossis exercitus, uenit ad oppidū Cydra, quod est in finibus Phrygum, ac Lydorū ubi cippus depactus, atq; erectus à Cræso est, indicans literis eos fines. Ex Phrygia in Lydiam uentum est ad diuortia uiarum, quarum sinistra in Cariam fert, dextra Sardis quam tenentibus necesse est prorsus Mæandrum transire, urbemq; Callatibum præterire, in qua sunt opifices mellis è myrica & tritico conficiendi. Hæc uiam tenens Xerxes, cōperit platanū, quā ob pulchritudinē aureo monili donauit, eamq; tuendam uiro immortalī delegauit. Et ad urbem Lydorum altero die peruenit. Postquā Sardis aduenit, principio caduceatores dimisit in Græciam, petitum terram, & aquam: edictumq;, ut cœnas regi instruerent ad omnes ciuitates. Sed neq; Athenas, neq; Lacedæmonem misit ad terram, & aquam. Hæc quicumq; anteā petenti Dariō non dederant, eos tunc perterritos omnino datos arbitrabatur. Id igitur uolēs explorare, caduceatores dimisit. Secundum hæc sese apparabat, tanquam Abydū profecturus. cum interea ij, quibus negotium hoc datum erat, Hellepontium ex Asia in Europam conuincerant. Est autem Chersonesi in Helleponto, Sestum inter & Madyum urbes, ora salebrosa, quæ in mare procurrit Abydo tenus è regione. Vbi non longo pōst tempore sub Xanthippo Ariaphronis filio Atheniensiu dūce, Artaxerxēs hominem Persam Sesti præfectū cepere uiuū, stipitiq; suffixerūt: qui etiā in tēplum

Platanus aureo
monili.

plum Protefilai, quod est in Eleunte, adductis feminis nefanda perpetrabat. Ad hanc orā ex Abydo iungere pontem inchoauēre ij, quibus hoc munus erat delegatum hinc Phoenices albo limo, illinc Aegyptij serpo. Est autē ex Abydo ad ulteriorem continentē septem stadiorū traiectus: quem pontibus iunctū, ingens adorta tempestas ea omnia dirupit, atq; dissoluit. Quod cū audisset Xerxes, indignē ferens, iussit trecenta Hellesponto uerba in fugi, & in eius pelagus par cōpedum demitti. Iam audiui, misisse quoq; cū his etiā, qui stigmata Hellesponto inurerent: certē mandauit, ut colaphos Hellesponto incuterent, dicentes barbara uerba, ac uesana: O aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pōnā, quod eum laesisti, qui de te nihil malē meritus erat. Te tamē Xerxes, uelis nolis, trāsmittet: meritoq; nemo hominū tibi sacrificat, ut dolofo pariter, & amaro flumini. Hac pōna mari Xerxes plecti iussit: atq; eis, q; p̄positū operi erāt caput p̄cidi. Et illos quidē pōtes fecerunt ij, quibus hāc ingrata merces p̄posita erat. At alij architecti, qui alios fecerunt, hoc modō iunxerūt: Biremes, triremesq; trecentas sexaginta uersus Pōtum Euxinū cōposuēre. Item ab altero latere trecentas quatuordecim: Ponto quidē transuersas, Hellesponto autē secundū defluxū, ut stabiliret funes armamentorum, p̄grandes quoq; ancoras, quas cōposuerant dimiserunt, partim ab hoc latere contra Pōtū, uentorū causa, qui extrinsecus spirant: partim ab altero cōtra uesperū, & Aegeū, euri & austri causa: relicto ad aurorā tribus in locis inter biremes trāsitus: ut q; uellet, in Pōtū minutis nauigijs, et extra Pōtum nauigare posset. His actis cōtenderunt à terra armamenta, contorque tes machinamētis ligneis, nō iā separatim utraq; sed bina ex albo limo hinc, quaternā ē serpo illinc. Quorū quidē retinaculorum

Hellesponto cō
pedes Xerxes
inūcit.

culorū crassitudo hac erat. & species: sed pro portione lineae
erāt grauiora, singulis cubitis singula talenta pēdenribus. In
ēto pōtibz traiectu codices lignorū discissos. & ad latitudi-
nē ratis adequatos apitē instrauerunt super armamenta in-
tenta. Hos ubi gradatim disposuerunt, tūm uerō rursus de-
super innexerunt. Quod posteaquā fecēre, materiā attule-
runt, concinnēq; imposuerunt, deinde super materiā aggerē
cōportarunt: quo interiecto, semper hinc atq; hinc, ne maris
aspektu iumenta, & equi terrentur, pratenderūt. Perfectis
his, quae ad pontes pertinebāt, & itē circa Athon aggeribus
ad fauces fossa propter aestuaria maris ne ipsae fauces alui
obstruerentur, Xerxes nunciato sibi prorsus aluco absoluto
Sardib. ubi hybernauerat, inuenite uere instructio cū exerci-
tu profectus est Abydum uersus, cui mouenti sol sua in cōlō Solis eclipsis:
sede relicta apparere desiit. cum nulla nubes, uerū serenis-
simus aer esset: & pro die nox extitit. Id animaduertenti Xer-
xi cura incescit percontandi Magos, quid ostentum id uellet
portendere: illi respondent, deum significare Gracis ciuita-
tum defectionem, quōd dicerent solem Gracorum, lunam Sol Gracorum
ipsorum esse praesidem. Ea re audita, Xerxes maiorem in deus, Luna Per-
modum letatus, ire pergebat. Quē procedentē aggressus farum praeset.
Pythius Lydus cōlesti ostento perterritus, elato animo pro-
pter munera his uerbis allocutus est: Domine, concedēne
quiddam, quod impetrare cupio, tibi leue concessu, sed mihi
pro magno futurū: Xerxes nihil non potius illū, quā quod
petebat, petiturū ratus, se concessurū respondit, & ut peteret
proloqui iussit. Pythius ubi hoc audiuit, sumpta fiducia: Do-
mine, inquit, quinq; mihi liberi sunt, q̄nos omnes contingit in
militiam tecum ire aduersus Graciam: horum uni tu quāse
rex misertus mei, qui huc processit aetatis, indulge militis
necatio.

464 HEROD. HALICARN.

uacationem, ei qui natus est maximus, ut & mei ipsius, & census curam gerat: quatuor tecum una ducas: ita cōfectis, quæ in animo habes, rursus reuertaris. Rex ob id admodum indignatus, his uerbis respondit: Homo improbe, tunc cū ego ipse in expeditionem eam aduersus Græciam, filiosq; meos, & fratres, domesticos, & amicos ducam, ausus es mētionem filij tui facere, qui meus es seruus, quem oportebat cum omni familia, & uxore me comitari? Probè nunc discito hoc, animus in auribus hominū habitat. Qui bene audit, eius corpus uoluptate pfunditur: qui uerò malè, is exacerbat. Tu itaq; cum bene fecisti, & alia eiusdem generis promissisti, non gloriaris te supergressum esse regem munificentia. Postea uerò, quàm ad imprudentiora conuersus es, non tu quidem pro merito, sed minora quàm pro merito accipies. Nam te & quatuor liberos liberant tua munera. Vnus, aut quem præcipuè complecteris, damno multabere. Hac cum respondisset, subito imperauit his, quibus delegatum erat hæc excutiantur. equi, ut maximum natu filiorum Pythij inuentū discinderet medium: eiusq; discissi dimidium ad dexterā uia, & dimidiū ad sinistram disponent, & illac transiret exercitus. Hoc illi ubi sunt executi, illac exercitus pertransiuit: in quo præcedebant ij, qui sarcinas portabant, & impedimenta. Post hos omnigenarum gentium non distinctæ, sed promiscuæ copie numero ultra dimidium exercitus. Post has intercedebat interuallum (neque enim cum rege miscebantur) quarum principes erant mille equites, & Persis omnibus delecti. Secundum hos totidem hastati, & ij delecti ex omnibus, uersus deorsum in terram spiculis. Post hos equi decem quam pulcherrimè ornati, qui Nisei dicuntur: ideo sic dicti, quòd est ingēs Medicæ regionis campus nomine Nisæus, qui gran-

X Animus in auribus hominū habitat.

Pythij filij discutiantur.

Exercitus ordo.

des

des fert equos. Hos 10. equos sequebatur sacer Iouis currus quem 8. equi albi trahabant, ponè auriga comitante, qui pedib. ingrediens habenas tenebat. Hanc. n. sellâ nemo mortaliū inscendit. Post quē ipse Xerxes uehebatur curru equorum Nisæorum, præcedente auriga, cui nomen erat Paurdphi, Otanis filio, hominis Persæ. Hunc quidem in modum Sardibus processit Xerxes: sed è curru, quoties ratio exigebat, in effedum transcendebat. Eum sequebantur hastati Persarum optimi, ac nobilissimi mille, è more pila gestantes. Post hos alius delectus equitatus mille Persarum. Deinde è cæteris Persis decem millia peditum delecta, quorum mille in lanceis præcoronis gestabant mala punica argentea gerebant item aurea, & ij qui in terram uersus spectantia spicula habebant, etiam mala ij, qui Xerxem proximè sequebatur. Hæc decem millia ordine subsequēbatur equitatus decem millia Persarum, relicta post hos duorum stadiorum intersepeditine, mox ibat cætera multitudo promiscua: ita exercitus è Lydia perrexit ad flumen Caicum, & regionem Mysiam: à Caico autè à læua habens montem Canam, per Atarnem ad urbem Carinam. Ab hac per campū Thebanū ad urbem Atramittium & antandrum Pelasgidem prætergrediens & Idam ad sinistram manū stringens, ad terram Iliensem peruenit: cui primum sub Ida noctem agenti, tonitrua & fulgura ingruerunt, & complures ex eo exercitus perdidit. Deinde ad Scamandrum est uentum, qui fuit fluuiorū omnium primus, ex quo iter è Sardib. fieri cœptū est. Hunc profluentem sua aqua destituit, nec hominibus iumentisq; potantibus suffecit. Eò Xerxes postquam peruenit, Priami Pergamum ascendit, loci uisendi cupidus. Quod ubi contemplatus est, & singula quæq; eorū audiuit, Mineræ Iliadi mille boves immolauit: quarū libamine Magi heroibus parentauerunt. His

Larrea
coronæ

Scamandri
aqua exet
citus Xer
xis non
suffecit

actis, terror per noctem exercitum inuasit, simul atq; illuxit
illinc mouerunt, d. leua stringentes Rhætion urbem, & O-
phryneon, & Dardanon, quæ Abydo contermina est: d. dex-
tra, Gergitas & Teucros. Vbi Abydon uenerunt, Xerxi in-
cessit cupido omnem exercitum oculis subiiciendi. Itaq; in
prætorio quodam, quod ei Abydeni prius ab illo infus, & can-
dido lapide in tumulo regio pro dignitate extruxerant, re-
sidentis prospiciebat litus, & illic terrestres copias atq; clas-
sem. Quam dum intuetur, subijt cupiditas spectandi illius
certamen. Id certamen postquam commissum est, in quo Sæ-
donij uicere, uoluptatem Xerxes cepit, cū certaminis, tū co-
piarū spectaculo. Et cū intueretur omnē Hellestōrū nauib;
obductū, omnia littora atq; Abydenorū plana hominib; re-

Xerxes ni
so exerci-
tu illacry-
mans.

ferta, ibi se beatū esse iactauit, & post hæc lachrymas fudit.
Quod animaduertens Artabanus eius patruus, qui liberē
sentiens dissuaserat bellum Græciæ inferendum, his uerbis
interrogauit. Quā diuersa rex inter se nunc facis, & dudum
dixisti: qui te beatū esse dixerat, nunc lachrymas fundis. Et
ille: Reputantē me, inquit, quā breuis sit omnis humana uita
subijt horā miseratio: quorū cū tot sint, nemo ad centesimā
annum supererit. excipiens Artabanus: Atqui, inquit, alia, q̃
istud est, uiuendo miserabiliora patimur. Ita iā breui nullus
hominū adeo felix extitit, neq; horū, neq; aliorū, cui nō cre-
brò, nedum semel, subeat animo moriendi uoluntas potius,
quā uiuendi. Nam incidentes calamitates & morbi uisū
perturbant, efficiuntq; ut cū breuis sit, tamen perlonga ui-
deatur. Ita mors optatissimum est per fugium ærumnosæ uē-
tæ, quā deus dulci gustu aspergens, ob id inuidius fecisse de-
prehenditur. Cui Xerxes: Artabane, inquit, quoniam huma-
næ uitæ conditio talis est, qualem tu exponis, eā commemo-
rare super sedeamus: neq; tristissimū faciamus mentionem, cū

Mors opta-
tiss. pesti-
gium æ-
rumnosæ
uitæ.

inclusa in manibus habeamus. Hoc mihi potius ediffere: N^o
 si tibi ita evidens in somnii visio fuisset oblata, persi-
 adhuc in priore sententia; dissuadens mihi aduersus Græciâ
 bellum, an in ea persisteres? agendum apertè hoc mihi dicto.
 Ei respondens Artabanus: Visio, inquit, rex, quæ in somnis
 obiecta est, ad uotum succedat amborum. Ego tamè adhuc
 metuo, & adeo metu percussus sum, ut non sim apud me Nâ
 mecum reputans cum alia multa tum uerò duo, & ea omnium
 maxima, uideo tibi esse hostilissima. Adhæc Xerxes: Heus
 in, inquit, quanam ista ais mihi hostilissima esse: utrum ho-
 rum tibi improbandum uidetur, tanquam non satis copio-
 sum, terrestris ne exercitus, quasi multo numerosior ille Gra-
 cus futurus esse uideatur: an classis, tanquam illorum classe
 inferior an hæc ambo? Nam si ob hoc imbecilliores tibi ui-
 dentur nostræ res, celerrimè possit aliter exercitus comparâ-
 ri. Respondit Artabanus: Neq; hunc, rex, exercitum impro-
 bauerit quisquam qui sit mentis compos, neq; hanc nauium
 multitudinem, uerum etiâsi cogeris, duo dicò esse tibi mul-
 to hostiliora, ea sunt, terra & mare. Neq; enim usquam ma-
 ior portus est eiusmodi, ut ego coniecto qui surgente tempe-
 state sit capax huius tuæ classis, idoneusq; ad eam tutandâ.
 neq; uerò unum tibi portum esse oportet, sed uniuersam
 continentem esse portum, quò se reticiant naves. Itaq; cum
 portus tibi opportuni desint, intellige homines in arbitrio
 fortuitarum esse, non fortuita in arbitrio hominum. E duobus
 uno exposito pergam dicere alterum: Terra cumob alia
 tibi hostilis est, tum eo hostilior, si nihil obstitierit, quò lon-
 gius processeris, assidue ulteriora surripiens. Nulla est homi-
 nibus rei bene gerendæ satietas. Et sanè etiam ut nemo tibi
 occurrat, dico regionem dum maior maiori in tempore fiet,
 famem esse allaturâ. At uir ita demû fuerit opt. si in delibe-
 rando quidè omnè rem, quâcunq; pati possit, reputans exti-

Xerxis &
 Artabani
 colloquiû

Dux Xer-
 xis ho-
 stis.

nescit, in re aut agenda est audax. Gui Xerxes: Artabane,
 inquit, meritò tu quidem horum singula commemorasti. Ta-
 men non est, ut omnia reformides, omniaq; peraq; conside-
 res. Nam si uelis in rei consultatione semper omnia perinde
 considerare, nunquam aliquid efficias. Satiùs est omnia ala-
 critè aggredientem dimidium ærumnarum pati, quam o-
 mni in re præsumpto metu nihil omninò pati. Quod si re-
 pugnano omnibus quæ dicuntur, non ostendis quid firmum
 sit, perinde peccas atq; is qui contraria istis dicat. Et hoc
 æqualiter se habet. Scire uerò aliquem (cum sit homo) qua
 ratione quid firmum esse oporteat, nequaquam arbitror. At
 ijs, qui facere quid uolunt, consuevit plerumq; succedere e-
 molumentum raro autem ijs, qui pensant omnia, & quos age-
 re piget. Cernis quò res Persica potentia processit, quò nun-
 quam progressam uideres, si ij, qui ante me exitère reges, i-
 stiusmodi consilijs quibus tu, usi fuissent: aut non utentes i-
 stis sententijs alios suasores tales habuissent: nunc pericula
 contemnentes, tanto operè statum suum prouexerunt. Magna
 enim negocia, magnis cum periculis suscipi uolunt. Quare
 nos illorum facta æmulantes, optimo anni tempore ingredi-
 mur: subacta q; omni Europa, rursus reuertemur, nullam us-
 quam, neq; famem, neq; rem tristem passi. Nam & commea-
 tus affatim ipsi nobiscum portamus: & ad quamecunq; uel re-
 gionem uel gètem uenimus, eius re frumentaria potiemur.
 Nam aratoribus, nò pastoribus inferemus bellam. Post hæc
 Artabanus: Quandoquidem, inquit, non sinis ullam rem for-
 midari, & tamen meum admittis consilium, necesse est enim
 de multis negocijs in longius extrahi orationem: Cyrus Cæ-
 byse genitus, omnem, præter Athenas, Ioniam Persis tribu-
 tariam reddidit. Quare suadeo, ne quo pacto hos homines
 aduer-

Magna cū
 periculis
 suscipi.

aduersus patres suos ducas. Nam sine Ionibus satis superq̃
sufficimus hostē superare: quos necesse est aut iniustissimos
esse, si metropolim suam in seruitutem redigant: aut iustissi-
mos, si illius libertatem adiuuent. Si iniustissimi erunt, nullo
modo certē nobis magno usui futuri: si iustissimi, magnam
poterunt suo exercitu asferre perniciem. Itaq̃ hoc uetus di-
ctum tanquam probum, rex in mente habe: non statim ab
initio exitum omnem esse manifestū. Adhæc excipiens Xer-
xes: Artabane, inquit, sententiarum (quas dixisti) in hac præ-
cipuè falleris, qui Iones metuis ne immutentur, quorum ma-
ximum habemus comilitium: quorum & tu testis es, & alij,
qui sub Dario aduersus Scythas militauerunt: cum in eorū
esset potestate situm uniuerſas Persarum copias & perdere
& seruare, fidem tamē iusticiamq̃ præstitisse, nec quicquam
nos læsisſe. Præterea cum liberos suos atq̃ uxores in nostra
terra reliquerint, non est causa cur eos aliquid rerum nouarum
moliri suspicemur. Quare ne hoc quidem extimescas,
sed bonum habens animum, tutare meam domum atq̃ prin-
cipatum. Tibi enim soli ego sceptrum meum permitto. Hæc locu-
tus Xerxes, Artabanum Susa dimisit, iterumq̃ illustrissimos
quosq̃ Persarum accersit: qui posteaquam præstō fuere, his
eos uerbis allocutus est: Persæ, ego uos, quorum opera mihi
opus est, contraxi, ut uiri præstantes existatis, ne uere res hæc
nus gestas à Persis magnas præclarasq̃ dedecoretis: sed tū
singuli, tum uniuerſi exhibeamus nos alacres: cōmune enim
hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Eaq̃ de re uos cen-
sui præmonendos, ad bellum constanter tolerandum. Nam
(ut ego audio) aduersus uiros egregios tendimus, quos si su-
perauerimus, nullus unquam nobis alius exercitus obstat.
Nūc igitur deos præſides terræ Persidis precati, tranſeamus.

Xerxis ad
Persas ora-
tio.

Herod. li.
vatio.

Ac eodem quidem die sese ad transeundum parauerunt. Pa-
siero aut tanisper morati sunt, dū solē exorientē cernerent,
omnisarios odores in pōtib. congerētes, ac myrto iter cōstern-
nentes. Vbi sol exortus est, ex aurea phiala Xerxes libans in
mare, apud solem uota concepit, ne quid sibi aduersi contin-
geret, quo prius desisteret Europam subigeret, quā ad il-
lius terminos peruenisset. Hæc precatus, phialam in Helles-
pōtum abiecit, aureumq; craterem, ac gladium Persicum,
quem acinacem uocant. Hoc pro comperto dijudicare non
possum, utrum soli dedicans, gladium dimiserit in pelagus:
an Hellespontum, quod cum flagellasse pœniteret, in com-
pensationem gladio donauerit. His actis, per alterum pon-
tium, qui uergebat in pontum, peditatus omnis equitatusq;
transiuit: per alterum, qui uergebat in Aegeum, iumenta at-
que seruitia, precedentibus decem millibus Persarum, coro-
natis omnibus, quos promiscuus omnium nationum seque-
batur ex eo exercitus. Et hi quidem die: in sequenti autem
primi transiēre equites, quiq; spicula deorsum uersa gesta-
bant, & q̄ etiam coronati, dehinc equi sacri, ac sacer currus,
tum ipse Xerxes. Post hastati & mille equites, & præterea
alius exercitus. Quinetiam naues pariter ad ulteriora late-
ra agebantur: quanquam hic audiui, postremum omnium
pertransisse regem. Xerxes posteaquam in Europam traie-
cit, conspicabatur exercitum sub uerberibus transeuntem.
Transiuit autem eius exercitus septem per dies totidemq; na-
ctes, nullo tempore intermisso, ibi iam transgresso Hellespō-
tum Xerxe, fertur quidam uir Hellespontius dixisse: O Iupī-
ter, quidnam tu sub specie uiri Persæ, & accepto Xerxis pro
Iouis nomine, Graciam ē sedibus suis exigere uis, omnes ho-
mines ducens, cum etiā citra hoc tibi liceret facere idē. Trās-
gressus

gressis omnibus & iter ingredientibus, ingens prodigiū oblatum est, quod Xerxes nihili fecit, etsi coniectura discutitū. Siquidem equa leporem emixa est, quod facile erat ad coniectandum. Fore enim ut Xerxes exercitum aduersus Graciam cum maximo strepitu & ambitiosissime duceret, rursusq; pro seipso sollicitus, ad eundem locum fuga recurre-
ret. Alterius quoq; ei prodigium, dum Sardibus foret, exhibitum est. Mula enim mulum edidit, ancipitia genitalia habentem, maris & feminae, sed maris superiora. Quorum prodigiorum utrumq; pro nihilo habens, ire pergebat, comitantibus eum terrestribus copijs, nauticis extra Hellespontum nauigantibus, ac terram legentibus, & è diuerso atq; terrestres agentibus. Nam ipsi quidem uesperum uersus ad promontorium Sarpedonis nauigabant: quò cum peruenissent, iussi erant permanere. Illi uerò ad auroram & solis exitum, iter faciebant per Chersonesum, dextrorsum habentes sepulchrum Helles filiae Achamantis, sinistrorsum Cardiam urbem, per medium oppidi, cui nomen est Agora, id est, forum. Illinc deflecentibus ad sinum nomine Melanae, hoc est, nigrum, fluius, cui idem est nomen, nō suffecit, sed alueum suum deferuit. Hoc fluuiio transmissio, à quo sinus hic cognominatur, ad uesperum uersus contenderunt, Aenon urbem Acolidem & lacum Stendoridem pratercuntes Helles secundum ad Doriscum peruentum est. Est autem Doriscus Thraciae litus pariter & campus ingens, quem grande flumen Hebrus interfluit, ubi extructus est is murus, qui Doriscus appellabatur, cui impositum est Persarum praesidium à Dario iam inde cum Scythis inferebat bellum. Cum igitur locus digerendis recedendisq; copijs idoneus ei uideretur, Xerxes ita sibi faciendum putauit. Eius iussu nauarchi, cum e-

Offensa Xerxi oblata.

Mula mulum
lum peperit.

pulchram.

appulissent, omnes naues ad littus Dorisco contiguū ree-
perunt ubi Sala urbs, Samothracia & Zona sita sunt: cuius
ultimum promontorium Serrium nominatur, qui locus quō-
dam fuerat Ciconum. In hoc littus appulsa classe, ac subdi-
cti, qui in ea subducenda laborauerant, respirauēre. Per
hoc tempus apud Doriscū Xerxes lustrabat exercitū equi-
dem quantum iuguli attulerint copiarum, pro certo affirma-
re non possum: quoniam à nullis prorsus hominibus id re-
fertur. Constat autem terrestrium copiarum numerum fuis-
se 170. myriades, id est, decies septies centena millia. Quo-
rum numerum hoc modo inierunt: Contraxerunt unum in
locum myriadem, quae sunt decem millia hominum: quae co-
parata quā maxime poterant, circulum extrinsecus descri-
pserunt loco circumscripto: emissaq; illinc myriade, septem
circumdederunt, eatenus excitantes, ut umbilico tenuis per-
tingeret. Eam ubi fecēre, aliam subinde atq; aliam myriadē
introduxerunt: donec omnes connumerauerūt, cōnumeratos
autem nationatim digesserunt. Ex quibus qui militabant, hi
erant Persae, hunc in modum ornati: Circa capita gestabāt
pileas, quae uocant tiaras, impenetrabiles: circa corpus tuni-
cas, uarijs squamis & ferro confertas in similitudinem pisciū.
Femoralia circa crura pro clypeis, gerra, id est, cetras. pha-
retris subter pendentibus: hastas breues arcus grandes sagi-
tas arundineas. Ad dextrum femur pugiones & balteo su-
spensos. Hi ducem habebant Otanem patrem Amastris,
quae erat uxor Xerxis. Vocabantur autem quondam Persae
à Graecis Cepheneis: à se uerò ipsis atq; ab accolis, Artai. Ve-
rū posteaquā Perseus, Danaes & Iouis filius, ad Cephes-
um Bēli filium commeauit, & Andromedam eius filiam du-
xit uxorem, tulit ex ea filiū, quē Persen appellauit: cumq; il-
lis

Perfarum
gratuus.

Nec reliquit: à quo (nam Cepheus carebat virili prole) co- Persarum no-
 gnomen sortiti sunt Persæ. Medi eodem ornatu instructi mi men vide.
 litabant. Nam hæc armatura Medica est, non Persica. Hæc
 bebant autem ducem Tigranem Achemenidam. Ii quondã
 ab omnibus uocabantur Arii: sed ubi ad eos concessit ex Ae-
 thenis Medea Colchis, immutauerunt & ipsi nomen: ita de
 seipsis Medi commemorant. Cisiij in militia cætero ornatu,
 ut Persæ sunt armati, sed pro pileis mitras ferunt. His dux e-
 rat Anaphanes, Otanis filius. Hyrcani quoq; Persica arma-
 tura ornati, ducẽ habebãt Megapenũ, qui postea Babylonis
 procurator fuit. Assyrij qui militabant, hunc habebant or-
 natũ: Ferreas in capitibus galeas, barbarico quodam modo
 confertas, non facillẽ penetrabiles: clypeos, hastas, pugiones,
 Aegyptiacis adsimiles: & præterea ligneas clavas ferro in-
 ductas, ac lineos thoraces: Hi à Græcis Syrij uocabãtur: sed
 à Barbaris Assyrij sunt uocati, inter quos Chaldæi sunt. Iis
 præerat Hotaspes, Artachæi filius. Bactrij capitis ornatu in-
 acie summo illi Medico muniti erãt, sed more gentis, arun-
 dineis arcubus, & hastis breuibus. Sacæ, qui Scythæ sunt, cri-
 stas in capitibus cassides gestabant, in acutũ erectas, atq;
 cõpactiles induiti femoralibus: nec nõ arcus gentiles, atq; pu-
 giones, ad hoc dolabras, ac bipennes. Hos, cum sint Scythæ
 Amyrgij, Sacæ appellãt, quod cunctos Scythas Persæ Sacas
 appellant. Bactrijs, & Sacis præerat Hystaspes Darij filius,
 & Atossa Eyri filia. Indi uestiti erãt amictu è lignis cõfecto:
 arcus arundineos gestabant, uicq; arundineas sagittas ferro
 præfixas: ita instructi Indi, erant sub duce Pharnaxatre Ar-
 tabatis filio. Arii Medicis arcubus muniti erãt, cæteris quem
 admodũ Bactrij. Is perat Sisamnes Hydarnis filius. Pgrthi,
 & Chorasmij, & Sogdi, & Gãdarj, & Dadica, eandẽ in acie
quam

quam Baſtrij armaturam geſtabant. Quorum Parthis, & Choraſnijs præerat Artabazus Pharnacis, Sogdis Azanes Artai Gandarijs, & Dădicis Artyphius Artabani filius. Caſpij ſiſyris, quod eſt genus penulæ, induiti, arcus gentili more arundineos geſtabant, & acinaces, ducem ſui agminis habētes Ariomardum, Artyphij germanum. Saranga indumenta geſtantes verſicoloris decori erant, caligæq; genuum tenuis extenſas, arma habebant arcus, lanceasq; Medicas, duces Pherendate Megabazi filio. Paſtyas, & ipſi ſiſyras ferebant & uernaculos arcus, atq; pugiones: quorum dux erat Atrąpntes, Itramitis filius. Viij, & Myci, & Paricanij, eodem modo quo Paſtyes armati erant. Sub his ducibus, Viij quidem, & Myci, ſub Arſamene Darij, Paricanij uerò ſub Siramitre Debazi filio. Arabes ſuccincti erant Ziras amicuſi genus, aruusq; recuruos, habilesq; geſtabant. Aethiopes pardorū pelibus, leonumq; amicti, arcus è palmarum ſpathis factos gerebant, quatuor nō minus cubitis longor: & item prælongas ex arundine ſagittas, pro ferro præfixas eo lapide acuminato, quo ſigilla ſculpūt: præterea haſtas caprea cornu præfixas, in modum ſpiculi acuminato, & clauas præferratas. Ii cum erunt in pugnam, dimidiatum corpus gypſo, dimidiatū minio illinunt. Arabum, Aethiopumq;, qui trans Aegyptum incolunt, dux erat Arſames, Darij filius, & Aryſtone, Cyri filius: quā Darius ex uxoribus maxime adamans, cum talari ex auro tunica effinxit: Arſames quidē Aethiopibus, & ſunt trans Aegyptum, atq; Arabibus præerat. Ii autem Aethiopes, qui ſunt ab ortu ſolis (nam biſariam militabant) cenſebantur cum Indis, ſpecie nihil admodum à cæteris differenter, ſed ſono uocis duntaxat atq; capillatura. Nā Aethiopes, qui ab ortu ſolis ſunt, proniſſos crines: qui ex Africa, criſpiſſimos

simos inter omnes homines habent. Aethiopes, qui ex Asia sunt, pleraque arma quae Indi gestabant, pellesque frontium equinarum, cum auribus atque iubis in capitibus, ut ipsae iuba pro cristis essent, et hirtae aures equinae rigerent. In locum elypeorum pelles gruum prae tendebant. Pari corio armati iere ac iaculis praestitis, duce Masange, Aorixi filio, Paphlagonum capitibus gerebant compactiles cassides, scuta exigua, hastas haud longas: praeterea iacula, pugionesque pedibus caligas more gentis ad media crura subientas. Eandem quam Paphlagonum armaturam gestabant, Lygii, et Matieni, et Mariandini, et Syri. Hi Syri à Persis Cappadoces uocantur. Paphlagonum, et Matienorum dux erat Dotus, Megasidi filius: Mariandini, et Lygii, et Syrorum, Gobryes Dary filius, et Artystona. Phryges simillimam Paphlagonicam armaturam gerebant, paulum differentes: qui (ut Macedones autem) tam diu uocati sunt Bryges, quam diu Europei fuerunt Macedonum accola: transgressique in Asiam, una cum loco nomen immutauere in Phryges. Armenii horum cultu armati erant, utique Phrygum coloni. His utrisque praerat Artachmes, qui Dary filiam in matrimonio habebat. Lydi proxime ad Graecorum armaturam accedebant, olim Maones uocati: pristinoque nomine sublato, ab Lydo Atys filio cognomen acceperunt. Mysi super capita gentiles galeas ferebant, scutula quoque, ac praestita iacula. Sunt autem Lydorum coloni, à monte Olympo Olympieni nominati. Horum utrisque praerat Artaphernis filius, qui collega Dares apud Marathonem confligit. Thraces è pelle uulpina cassides gestabant, tunicis induti, et insuper circumdati uariis sagulis, pedibus, ac tibis induitis caligae è pellibus hinnulorum: ferentes praeterea iacula, et pelatas, et pugioniculos. Hi transgressi in Asiam, uocati

Artaphernes.
Thracum ar-
matura.

Teucris, Mys.

cati sunt Bithyni prius appellati (ut ipsi aiunt) Strymonij, quodd Strymonem accoleret: à suisq; sedibus exacti. Teucris, & Mysis, Thracibus, qui Asiam incolunt, præerat Bagassæces Artabani filius, gestantibus breuia è corio scuta, & bina singulis ueruta ad lupos conficiendos apta, in capitibus areas cassides, & sup cassides ex ære factas aures bouis, et cornua, impositis etiã cristis, cruribus panno Phœniceo indutis. Martis oraculum apud hos homines est. Cabalees Mæones, qui Lasini nocantur, eundem cultum gestabant, quem Cilices: quem ego, dum ordine ad Cilices ueniam, indicabo Milyæ lanceolas gerebant, & uestes fibulis substrictas, & eorũ nonnulli Lycios arcus, in capitibus galeas è pellibus factas. Horum omnium præfectus erat Badres Hystanis filius. Moschi lineas circa capita cassides gerebant, scutaq; ac hastilia breuia, sed longa in hastilibus spicula. Eodem quo Moschi ornatu militabãt Tibareni, & Macrones, & Mosynæci, quos hi regebant: Moschos, & Tibarenos Ariomardus, Darni filius, & Parmyis filia Smerdis filij Cyri. Macrones, & Mosynæcos Artayctes, Chorasmi filius, qui Sesti in Hellespõto præses erat. Mares in capitibus ligneas galeas gerebãt, scutulaq; è crudo bouis tergore, atq; lanceolas, præterea machæras, quibus atq; Colchis præerat Pherendates, Theaspis filius. Alarodij, et Saspires eodem, quo Colchi ornatu militabant, duce Masistio, Sirometris filio. Insulanæ gentes, quæ rubro è mari secutæ sunt, ex ijs Insulis, ad quas transportare rex solet, quos è suis locis summouet, gerebant simillima Medis, & uestimẽta, & arma, quibus præerat Mardontes Bagæi, qui apud Mycalem dux altero anno in pugna oppetiit. Hæ erãt nationes, quæ per continentem ibant, ex quibus constabat pedester exercitus, quibus ij præerant, qui commemorati sunt, quicq;

quique ordinarent milites, connumerarentque, & chiliarchas, id est, tribunos, qui mille: & myriarchas, qui decem millibus præsunt, delegerunt, myriarchæ uero cæturationes, decanosque creauerunt. Erant & alij agminum, & gentium prætore: uerum ij, qui nominati sunt, duces. Horum tamen, & totius exercitus imperatores, Mardonius, Gobryis filius, & Trintachmes, filius Artabani, qui dissuaserat bellum Græciæ inferendum. & Smerdones, Otanis filius, ambo hi fratrum Darij filij, Xerxis patruelles, & Masistes Darij, & Atossa genitus, & Gerges Artagi, & Megabyzus Zopyri filius. Hi erant imperatores omnium copiarum, præter delecta Persarum decem millia, quibus præerat Hydarnes, Hydarnis filius, qui uocabantur immortales, ob hoc, quod si quis eorum, aut necesse, aut morbo numerum imminueret, alius sufficiebatur: nec unquam plures erant, pauciores uero decem millibus, præcipuo inter omnes cultu decori: & ijdem præstantissimi omnium, ut dictum est, & præterea immenso auro conspicui, ducentes unam carrucam cum pallacibus, ac familia permulta, eaque bellè ornata: nec non camelos, ac iumenta, præter cæteros milites, qui comæatui supportabant. Equitant autem hæ nationes, sed non omnes habebant equos, uerum hæ sole: Persæ, qui eadem erant, quæ peditatus armatura ornati, nisi quod quidam eorum habebant in capitibus opera ex ære, ferroque ductilia. Sunt quidam Nomades homines, qui Sagartij appellantur, & gente, & uoce Persæ: sed cultu inter Persicum, & Pactycum, qui adduxere equitatum octo millium equitum, armaturam neque ahenam, neque ferream assueti ferre, præter pugiones, utentes restibus instructi pugna.

Restibus instructi pugna.

Est autem prælium eorum hominum huiusmodi: Vbi cum hoste congressi sunt, iniiciunt eas restes, in summo laqueos habentes, qui laqueus

laqueus, cum aut equum, aut hominem adeptus est, cū ad se trahunt: ita illi illaqueati, conficiuntur. Talis horum pugna est, ijdemq̃ inter Persas censentur. Medi eādem equites quā pedites armaturam gerunt: & item Cissij. In li quoq̃ eandē quam peditatus suus gestant armaturam. Cæterum equos desultorios agebant, & currus, quibus curribus suberant & equi, & asini agrestes. Bactrij eodem ornatu instructi erant equites quo pedites, & item Caspij. Pæni, & ipsi eandem quā pedites armaturam gerebant: curruum quoq̃ cuncti agitatores. Itidem & Caspij, & Paricanij, ut peditatus instructi erant. Nec non Arabes eo quo pedites ornati cultu, agitabāt camelos, nihilo inferiores equis pernecitate. Hæ solæ gentes erant equestres. Fuit, p̃ numerus equitum octo myriadum, id est, octoginta millium, præter camelos, & currus. Et alij quīdem equites in ordinem redacti erant. Arabes autem in ultimo locati, ob id postremi, ne equitatus consterneretur, equis camelos nō tolerantibus. Equitatus præfecti erant Harmamihres, & Tithæus filij Datis. Tertius horum collega Pharnuches, Sardibus erat relictus agrotus. Nam cū Sardibus proficisceretur, in calamitatem incidit insciens. Equitante enim eo, canis sub pedes equi intercurris: quo equus improviso deterritus, atq̃ erectum sese attollens, Pharnuchem excussit. Hic collapsus sanguinem euomuit: inciditq̃ in morbum, qui in phthisim, id est tabem euasit. Equo autem à casu statim domini, fecerunt famuli ut ille iusserat. Abducto namq̃ in eum locum, ubi dominum strauetat, crura cū genibus absciderunt. Itaq̃ Pharnuches à p̃fectura summotus est. Triremes inito numero fuere mille ducentæ & octo, quas hā adduxere. Phornices cum Syris, qui Palestinam incolunt, trecentas, hunc in modum ornati. Circa capita galeas Græcamicis

Equestrium Per
sarum copiarū
numerus.

tunicis simillimas gerunt, induti thoracibus lineis cum scu-
 tis umbone carentibus, cumq; iaculis. Hi Phœnices (ut ipsi
 memorant) quondam mare rubrum accolebant: illinc trans-
 gressi, maritima Syria habitant, et tractus Syria, et quicquid
 Aegypto tenus est, Palaestina vocitatur. Hi circa capita casu
 fides forcipiculatas gerunt conuexa scuta magnis umboni-
 bus prædita, ac grandia pila nauica, et grandes bipennet.
 Eorum turba thoraces gerebat, ac magnos enses. Hunc in
 modum hi armati erant. Cyprii centum quinquaginta na-
 ues, hoc modo armati. Reges eorum mitris redimitti erant.
 Reliqui tunicas gestabant, cetera ut Græci. Quorum gen-
 tes sunt partim à Salamine, et Atheniensibus, partim ab Ar-
 cadia, partim à Cythno, partim à Phœnice, partim ab Aethiopia
 oriundi, ut ipsi Cyprii aiunt. Cilices centum naues.
 Hi circa capita ferebant geniales galeas, pro scutis parma-
 las è crudo bouis corio factas, laneis uestibus induti: bina sin-
 guli iacula gestantes, enses macharæ Aegyptiacæ persimi-
 lem, quondam Hypachæi appellati: sed à Cilice Phœnicæ
 Agenoris filio ita cognominati. Pamphilij triginta naues
 Græcanicis armis ornati, ab illis originem ducentes, qui cū
 Amphilocho, et Calchante è Troia disiecti fuerant. Lycij
 præbuerunt naues quinquaginta, thoracibus, otreisq; arma-
 ti, arcubus quoque è cornu factis, et arundineis sagittis, si-
 ne pennis, atque iaculis, gerentes ex humeris suspensas ca-
 prarum pelles, et in capitibus pilea pinnis coronata, quine-
 tiam pugiones, et falces: è Creta oriundi, quondam Ter-
 mæ nominati, sed à Lyco Atheniensi. Pandionis filio, Ly-
 cij cognominati. Dotes, qui sunt ex Asia, naues triginta:
 hi Græca gerebant arma, uti è Peloponneso propagati.
 Cares septuaginta naues cetera Græco more ornati: sed
 et falces, et pugiones gerebant; quæ prius appellatus su-
 isse

Cypriorum es-
 tium genus.
 Cilices, unde,

480 HEROD. HALICARN.

onem ap-
pellatio.

isse *Flamines*, in superioribus libris dictum est. Iones centum
naues, armati Græco ritu: qui quando in Peloponneso re-
gionem, quæ uocatur *Achaia*, incoluerunt, & ante aduentū
Danai, & Xuthij in Peloponnesum (ut Græci aiunt) uoca-
bantur *Pelasgi Aegialees*, id est, littorales: sed ab Ione Xuthi
filio, Iones sunt appellati. Insulari naues decem, & septem,
armati, ut Græci, & ipsi *Pelasgica* gens: sed mox *Ionica*, ob
eandem causam, ob quam & duodecim oppida sunt *Ionica*
ab Atheniensib. appellata. *Acoles* sexaginta naues, ritu Græ-
co armati, olim *Pelasgi* (ut apud Græcos fertur) uocati. *Hel-
lespōtj* centū naues præter *Abydenos* quibus mandatū erat
ab rege, ut circa locū manerent ad pontes custodiendos. Cæ-
teri è *Ponto* erant, Græco more armati, Ionū, ac Dorū colo-
ni. In omnibus autē nauibus epibatae erant *Perse*, & *Medi*, &
Sace. Quarū uelocissimas attulere *Phœnices*, & inter *Phœ-
nices* optimas *Sidonj*, Harum singulis, & itē pedestribus co-
rā copijs præfēcti erant uernaculi duces: quorū ego (quia ra-
tio historię non exigit necessariò) non faciam mentionem.
Neq; enim singularum nationū duces, digni memoria fuere,
quarum quorū urbes, tot duces extitere: sed non ut ductores,
uerū ut serui, quemadmodum alij, qui ducebantur in mili-
tiam, uenēre: quoniam duces, penes quos summa imperij erat
ut singularum gentiū principes, quānam eorū *Perse* fuerint,
à me commemoratum est. Nauticis hi præfēre *Ariabignes*
Darij, & *Praxaspes Aspathinis*, & *Megaboxus Megabatis*,
& *Achamenes Darij filius*. Iadica quidem classi, & *Cæxæ*
Ariabignes, ex *Dario*, & filia *Gobryis* genitus: *Aegyptiaca*
aut *Achamenes*, *Xerxis* ex utroq; parēte germanus: reliqua
autem classi reliqui duo. Porro biremes lembos quinquagin-
ta, aut triginta remorū, & afluaria nauigia, & alia minuta

sum

cum hyppagogis, quæ equos uehant, contracta constat ad
 trium millium peruenisse. Eorum qui in classe erant, secun-
 dum duces illustrissimi fuere Sidonius Tetramnestus, Allessi
 filius, & Tyrius Mapen Sironi, & Aridius Nerbalus Arba-
 li, & Cylis Cyrenesis Horomedontis, et Lycius Cyberniscus
 Sicca. Cyprij autem Gottus Chersius, & Timonax Timago-
 ra. Cariorum uero Histiaus Timnis, & Pygres Seldom, &
 Damasthymus Candaulis filius. Aliorum nunc præfectorū
 mentionem facere supersedeo, tanquam non necesse habens:
 Verū Artemisia præcipua me tenet admiratio mulieris,
 expeditionem aduersus Græciam secuta: quæ defuncto uiro
 ac pupilli filij principatum obtinens, nulla adacta necessita-
 te, sed præstantia animi, atq; uirilitate in militiam concessit:
 Nomen ei erat Artemisia Lygdamis filia, paternum genus
 ex Halicarnasso, maternum è Creta. Imperans hæc Halicar-
 nassensis, & Cois, & Nisyrijs, & Calydnij, quinq; cum nauib;
 uenit omni copia instructis. Ita post Sidonias hæc naues
 fuerunt illustrissimæ. Eadem apud regem optimas inter o-
 mnes socios sententias dicit: Quas ciuitates recensui sub il-
 lius imperio fuisse, earum uniuersam gentem aio Doricam
 esse, Halicarnasseorum quidem Træzeniam, cæterorum au-
 tem Epidauriā. Hactenus de nautico exercitu. Xerxes inito
 copiarū numero, militibus instructis, concupiuit illos lustrā-
 do oculis obire, quemadmodū & fecit. Itaq; inscensō curru
 singulas nationes lustrans, quænam essent percontabatur:
 quarū professionē scribæ excipiebāt, donec ad extremos e-
 quitū, peditūq; peruentū est. Hoc perfecto, & nauib; in mare
 deductis, Xerxes è curru in nauim Sidoniā transcendit: resi-
 densq; sub aureo tabernaculo, præteruehēsq; nauium prorat;
 sciscitabatur de singulis iidem; ut de terrestri exercitu se-

cerat, describiq; iubebat. Iam uerò nauarchi productas à lit-
tore quatuor ferè iugerum spacio, naues stabilierant, cōuers-
sis à terra proris. & in unam frōtem digestis, epibatis quoq;
id est. propugnatoribus tanquam ad bellum armatis, quos
Xerxes inter proras, & littus nauigans, conspicabatur. Vbi
autem, & classē lustrauit, egressus naui, accersit Demara-
tum, Aristonis comitem, aduersus Graciā expeditionis, eiq;
Xerxes ad
Demaratū accersito, ita inquit: Demarate, iuuat nunc me, quæ cupio
abs te interrogare, qui & Græcus es, & non ex minima ciui-
tate, ut audio, tam ex te, quàm ex alijs Græcis, qui me allo-
quendi gratia adeunt. Nunc igitur hoc mihi expone, nunqđ
Græci sustinebunt manus contra me leuare? Nam (ut ego
opinor) ne omnes quidem Græci, ac ceteri mortales, qui ad
Hesperū incolunt, si cōgregentur, pares fuerint nostris armis
nec me inuadentē expectauerint: cū nō sint inter se cōcordes,
libet tamen mihi abs te audire, quid de hoc dicas. His uerbis
interrogauit. Demaratus excepiens: Vira, inquit, apud te rex
utar, ueritate ne, an iucunditate? Ille ut ueritate uteretur, ius-
bere. Neq; enim sibi ob id eum minus incundū fore, quā ante
fuiisset. Hoc ubi Demaratus audiuit: Quoniā, inquit, me in-
bes rex omninō ueritatē proloqui, ea dicā, quæ nemo nisi me-
tiens apud te postea carpēt: Græcia semp alumna fuit pau-
pertatis, hospes uirtutis, quā à sapientia acciuit, & à seuera
disciplina, quā usurpans Græcia, & paupertatē tuetur, & do-
minatū. Ita laudo quidē oēs Græcos, qui Dorica illa loca uel
circā incolūt, sed nō de cunctis eis uerba faciā, uerū de La-
cedæmonijs solis. Iam primū nego fieri posse, ut tuā orationē
admittant, offerentē Græciæ seruitutē. Deinde dico uentu-
ros tibi obuiā ad pugnandū, etiam si ceteri Græci omnes sen-
tiant tecum. Neq; uerò de numero eorū quæras, quot illi sint
qui

Xerxes ad
Demaratū

Demarati
cū Xerxe
confabu-
latio.

Græciæ
laudes.

Lacedæ-
moniorū
uirtus.

qui hoc facere possint. Nam si in exercitu eorum mille fue-
 rint, ij tecum congregientur & item siue pauciores, siue plu-
 res: Hac cum audisset Xerxes, sublato cachinno, inquit: De-
 marate. quod nam extulisti uerbum, mille omnino uiros cū
 tanto exercitu cōgressuros? Agedū dic mihi, nōne te ipsum
 ais istorum uirorum fuisse regem? Vis ne igitur sine mora
 tu cum decem uiris dimicare? Quod si uestri populares om-
 nes tales sunt, quales tu prædicas, profectō secundum uestra
 instituta debes tu, qui illorum es rex, duplum præstare, quā
 singuli eorum: qui si denis ē meo exercitu pares sint, iure abē
 te posco, ut uiginti sis par: ita uerba, quæ dixisti, comproba-
 buntur. Atqui si tales sunt illi, ac tanta statuta, qualis quanti-
 tusq; tu, ac cæteri Græci, qui in colloquium meum uenerūt,
 uidete ne cū tantopere gloriamini, frustra id, insolenterq; fa-
 ciatis. Nā age intelligā, quocūq; argumēto, unde firri queat,
 ut mille, aut decem millia, atq; quinquaginta millia hominū,
 qui præsertim sint omnes liberi, nec unius imperio subiecti,
 tanto exercitui obfistant, cum simus non plures, quam mille-
 ni ad singulos eorum, si fuerint quinque millia. Nā sub uno
 (quemadmodū apud nos sit) imperatore milites, illius meth,
 etiam contra suam ipsorum naturam, meliores efficiuntur,
 adactiq; uerberibus, uel pauciores aduersus plures eunt: ijdē
 remisso libero sibi arbitrio, neutrum horum faciunt: Aded
 opinor Græcos etiam pares numero Persis, ægrē cū eis solis
 certaturos: quin imō istud apud nos solos est quod ais uerū
 nō ita multum, sed rarum. Sunt enim ē Persis meis satelliti-
 bus, qui uelint cum tēnis Græcis simul dimicare, quorum tu
 inexpertus, multa blateras. Ad hæc Demaratus Intellige-
 bam, inquit, rex ab initio, me uera dicentem, non iucundū tē
 bi futurū. Sed quia tu dicere me uerissima coegisti, dixi quæ

Milites tū
 peratoris
 uirtute me-
 liores.

X

1.

erat è dignitate Spartanorum. Quanquam ipse optimè intelligis, quanto opere nunc illos ego amem, qui me honore, & dignitate paterna exuium, extorrem, profugumq; fecerunt: què pater tuus exceptum, iūctū, ac domicilio donauit. Quare non est credibile, uirum prudentem respuere beneuolentiam exploratam, sed maximè obseruare. Ego enim, neq; cū decem promittam me posse dimicare, neq; cum duobus, ac ne singulari quidem certamine uolens certauerim. At si necesse fuerit, aut uehemens discrimen institerit, libentissimè cum uno quolibet istorum omnium dimicarem, qui se singulos aiunt idoneos ad certandum cum ternis Græcorum. Etenim Lacedæmonij pugnando cum singulis, non sunt illi quidem cæteris deteriores uiris: at conferti, cunctorum uirorum sunt excellentissimi. Nam licet sint liberi, non tamen sunt vsq; quaq; liberi, quippe quibus præest domina lex, quā multo magis metuunt, quam tui te. Faciunt ergo quacumq; illa cogit. Cogit aut idè semper, uetans semper eos ex acie fugere quantūuis hominū multitudinē, sed iubens, ut ordinē nō deserētes aut uincāt, aut occumbant. Hæc ego loquē, si tibi blaterare uideor, uolo posthac in cæteris silentiū agere. Hæc etenim loqui coactus, tibi uerò ex sentētia cōingat rex. Hæc locuto Demarato, Xerxes ad usum uersus, nulla indignatione proutus est, sed comiter hominem remisit. Post Demarati colloquiū, ubi Dorisco præfecit prætorē Mascamē, Megædostis filiū, amoto eo quē Darius præfecerat, ire cū exercitū aduersus Graciā pgit. Huic Mascam, quē illic reliquit Xerxes, ani tanq̃ omnium prætorū præstantissimo, quos aut ipse, aut Darius conscriuisset, dona quotannis misit: & itē eius posteris Artaxerxes filius Xerxis. Etenim ante hāc expeditionē, in Thracia, & ubiq; in Hellespōto prætores fuerant, qui

omnes

Lex domi
na.Mascamis
elogium.

omnes post eandem expeditionem à Græcis eiekti sunt, & è Thracia, & ex Hellesponto, præterq̃ è Dorisco. Vnde Mascamē Græci permulta conati, tamen eicere nequiverunt. Ob id huic ab eo, qui in Persis regnat, semp dona mittuntur. Eorū uerò, qui à Græcis expulsi sunt, neminē rex Xerxes uirum egregiū esse dixit, præter unū Bogem ex Eione, quem laudare non desinebat, eiusq̃ (qui superfuere) liberos maximo inter Persas honore prosequēbatur. Siquidē magnis ferri laudibus Boges meruit, qui cū Atheniensibus, & Cimone Bogilaus Miltiadis filio obsideretur, liceretq̃ ei accepta fide egredi, & in Asiam re meare, tamen abnuī, ne regi pro metu superuisse uideretur, sed ad extremum usq̃ p̃stuit, atq̃ ubi nihil in mœnibus cōmeatus reliquū fuit, accenso ingenti rogo, interemit liberos, coniugem, concubinas, familiā: eosq̃ in roguū deiecit. Dehinc omne aurū urbis, etq̃ argentum ē muris dispersit in Strymonem. His actis, semetip̃se cōiecit in roguū. Ita hic merito à Persis ad hoc usq̃ tempus præconio celebratur. Xerxes è Dorisco in Græciam tendens, ut quosq̃ populos adibat, secum militare cogebat. Erat autem (ut superius à me expositum est) omnis ad Thessaliā usque tractus in ditionem redactus, et regi tributarius effectus à Megabazo, & mox à Mardonio. Digressus à Dorisco, præterijt primum Samothraces muros, quorū ultimū oppidū ad uesperam sitū est, nomine Mesambria, cui uicinum est oppidū Thasiorum. Stryma: quæ oppida interfluit amnis Lissus, cuius aqua tūc non suffecit copiis Xerxis, sed defecit. Hæc olim regio uocabatur Galaica, nunc autem Britanica: quæ tamen optimo iure Ciconū est. Transmissio proficiente Lissi arefacto, Xerxes has Græcas urbes prætergressus est: Maroneā, Dicæam, Abdera, eas in quā præterijt, & hos qui iuxta eas sunt, famosissimos

Samothra
ces muri.

fissimos lacus. Ismeridem, qui Maroneam Strymonēq̄ intero-
 iacet: Bistonidem Dicæa contiguum, in quem duo flumina
 ingrediuntur, Tranus, & Compsatus. Qui iuxta Abderam
 sit, nullum nobilem lacum præterijt Xerxes, sed fluuiū Ne-
 stum mare subeuntem. Post has regiones perrexerit mediter-
 raneas uersus urbes. In quarum una est lacus, triginta ferme
 stadiorum in circuitu, piscosus, & admodum salus quæ sola
 iumenta cum aquarentur, exiccare. Huic urbi nomen est,
 Pissyrus. Has urbes, & maritimas, & Græcas, sinistrorsum
 relinquens præterijt Xerxes. Per quas autem gētes Thraciæ
 prouinciæ iter fecit, hæ sunt: Pati, Cicones, Bistones, Sapæi,
 Dersæi, Hedoni, Satræ. Quorum qui maritimi erant, nau-
 bus secuti sunt: qui uerò mediterranei, à se sunt commemo-
 rati, præter Satras. Cateri omnes terrestri itinere sequi co-
 acti sunt. Satra nulli adhuc hominum, quantum nos scimus,
 fuere subiecti: sed soli è Thracibus ad meam memoriam li-
 beri semper persistere. Editos enim montes incolunt, omni-
 genis arboribus, ac niuibus obsitos: uiri in re bellica eximij:
 apud quos oraculum est Bacchi, idq̄ in editissimis montibus.
 Eorum, qui in illo templo Bacchi uaticinantur, sunt Besii.
 Antistes uerò, qui reddit responsa, quemadmodum Delphis,
 & nihilo magis uariè, Peragrata quam dixi regione. Xerxes
 secundo loca transijt muros Pierum quorum unum nomen est
 Niphraque, alteri Pergamo. Hac iter præter eos montes fa-
 ciebat, à manu dextra relinquens montem Pantæum, magnū
 atq̄ excelsum, in quo aurea sunt, & argentea metalla: quem
 cum Pieres, & Hodomanti, tum præcipuè Satræ exercent.
 Super Pangæū ad aquilonem habitantes Paones, Daberes,
 & Paoples prætergressus Xerxes ad uesperam uersus cōten-
 dit, donec ad flumen Strymonem peruēnis, & urbem Eio-
 nem,

Pierum
 muri.

nem, cuius prator Boges (de quo paulò ante fecimus mentionem) adhuc uiuebat. Regio Pangæo monti circumiecta, nominatur Phyllis. Hinc uesperum uersus, porrecta ad flumen Angüen, quod Strymonem subit. Hinc meridiem uersus ad ipsum Strymonem, ad quem Magi mactatis equis candidis litauerunt. His, & alijs compluribus medicamentis in flumē factis, per nouem uias Hedonorum iere: iuxta quas Strymonem pontibus iunctum inuenēre. Audientes autem eum locū nouem uias Hedonorum appellari, totidem illic pueros, ac uirgines puellarum indigenarum filios uiuos defoderunt.

Persicum enim, defodere uiuentes. Nam & Anaximander Xerxis uxorem, iam prouecta ætatis, audio bis septem illustriū Persarum liberos defodisse, ad referendā pro se gratiā deo, qui sub terra esse fertur, Vbi à Strymone progressus est exercitus, illie ad solis occasum uersus, est litus, in quo sita urbem Gracā, nomine Argilū præterit. Hæc, & qua super eā est regio, uocatur Bisaltia. Illie sinum Neptuni rēplī à leua manu habēs, præxit ad campū, nomine Syleū, præteriens Stagyru Gracā urbē, puenitq; Acanthū, ducēs unā singulas harū gentiū, & itē accolæ mōtis Pangæi, & earū quas superius commemorauī: ijs, qui maritimū erant, classe: qui procul à mari aberant, terrestri itinere sequentibus. Hanc uiam, qua Xerxes duxit exercitum, Thraces neq; confundunt, neq; ferunt, sed ad mea usq; tēpora magnopere uenerātur. Posteaq; Acanthū puenit Xerxes, præcepit Acāthijs, ut hospitalitatē exhiberēt, eosq; Medica ueste donauit: laudās quòd alacres cerneret esse ad bellū, quòq; audiret fossā esse absolutā. Xerxe apud Acanthū agente, cōtigis ut Artachæes, q fossa faciūdē p̄fuerat, morbo decederet, uir Xerxi spectat9, genere Anachamenides, flaura inter Persas procerrima, quippe cui 4

Viuos defodere.

omnino digiti deerant, à longitudine quinque regionum cubi-
 torum. Xerxes magno damno ductus maximum hominum
 fatis functum, apparatusissime eum funeravit, exhibito etiam
 epulo, cuiusque tumulum omnis exercitus extruxit: cui tanquam
 heroi ex oraculo Acanthij sacrificant, nomine eum menci-
 pantes. Et rex quidem Xerxes amisso Artachæ, iacturam
 se fecisse existimabat. At ij Græci, qui exercitum excipiebant,
 cum Xerxi cenam præberent, in omnem miseriam devenire,
 adeo quidem, ut suis laribus efficerentur extorres. Dum
 Thasij pro suis, quæ in continente sunt, urbibus, Xerxianas
 accipiunt copias, Antipater, Orgis filius, elatus animo, vir
 inter populares illustris, erogavit in cena quadringenta ar-
 genti perfecti talenta. Eam rem ubi accepere qui præerant,
 alijs circa urbibus (tale enim conviviium iam pridem indictum
 fuerat, et magni fiebat) hoc ubi accepere, præsertim præco-
 nibus passim prædicantibus, tum vero oppidani frumentum,
 quod in urbibus erat, inter se distributum molebāt, farinamque
 triticeam, hordeaceamque in complures menses faciebāt. Ad
 hæc excogitavere ob precium optima quæque pecora saginare,
 et altilis aves habere, terrestres, palustresque in cortibus, et in
 vivarijs ad accipiendum exercitum. Quinetiam aurea, argenteaque
 pocula, et crateres faciebant, et cætera quæ mensæ imponu-
 tur. Hæc omnia ipsi regi, et ijs, qui cum illo vescebantur, fie-
 bant: cætero autem exercitui, quæ ad esum duntaxat præcepta
 erant. Sub adventum exercitus, tabernaculum ubi Xerxes ipse
 maneret, statuebatur, reliqui sub dio agebant. Vbi tempus
 cænæ aderat, tunc convivatores laborem sustinebant. Iti cum
 expleti noctem illic exegerant, postero die revulso tentorio,
 et omni apparatu sumpto ita abscedebant, nihil relinqueres
 in dictum. omnibus asportatis. Vnde Megacreontis viri Abderitæ ele-
 gans

Megacreō
 in dictū.

gans dictum extitit, qui suasit Abderitis, ut uniuersi, mare pariter, ac scemina, sua delubra adirent, suppliciterq; dijs as-
sidentes precarentur, ut posthac dimidium futurorum malo-
rum à se propulsaretur. Nam de prateritis magnam se gra-
tiam illis habere, quòd rex Xerxes non his quotidie cibū ca-
pere consueisset. Fore enim ut Abderita, si iuberentur, ut etiā
prandium simile cœnæ instruerent, aut non præstolarentur
Xerxem aduenientē aut præstolari, pessimè inter omnes ho-
mines affligerentur. Et eis quidem quanquā grauati, tamen
quod imponebatur, exquebantur. Xerxes uerò ex Aonia ho-
duces classis à se dimisit, iussos ad Thermam cum classe se
opperiri. Est aut Thermā in Thermaeo sinu sita, à qua ipse
sinus habet cognomē. Hac enim compendariam magis uia
esse audiebat. Nam è Dorisco ad Acanthum usq; ita instru-
ctus exercitus iter fecerat, tripartito diuisus omnis iussu Xer-
xis: ut una pars secundū mare iret una cum classe, cui parci
præerant, Mardomius, & Masistes: altera per mediterranea,
cui præerāt Tritatachmes, & Sergis: tertia inter has media,
cū qua Xerxes ipse incedebat. ducibus Smerdone, & Mega-
byzo. Nauticus exercitus ubi à Xerxe discessit, fossam ena-
uigauit in Atho depressam, ac perductam ad sinum, in quo
Assa, & Pidorus, & Singus, & Sarga urbes sitæ sunt. Ex qui-
bus sumpto commilitio, pergit ire ad sinū Thermaū: circū-
uectusq; Ampelon promontoriū Toronæū. præternauigauit
has Græcas urbes, unde & naues, & cōmilitiū sumpsit, Tho-
ronam, Calipsū, Sermylam, Mecybernam, Olynthū que
regio nunc Sitonia nominatur. Ab eo promontorio Ampeli
præcidens mare usq; ad promontorium Canastrum, totam
ferè Pallenem præteruectus est. Illinc quoq; & naues, & cō-
militiū sumpsit ex Potidæa, ex Aphystie, Noua urbe, ex

Xerxis festinū
stratagema.

Aegea, ex Therambo, ex Sciona, ex Menda, ex Sana. Hæ sunt urbes sitæ in Pallena, Phlegra prius appellata, Præternavigans hanc regionē, ad præstitutū locū tendebat, sumens etiā milites è vicinis Pallenæ urbibus, ac Thermao sinu cōterminis, quib. hæc nomina sunt. Lipaxus. Combrea, Lissa, Gignonus, Camsa, Smila. Arnea, quarū regio adhuc Cressæa nominatur. Ab Arnea, in qua finis enumerandarū urbium mihi factus est, iā ad ipsum Thermanū sinū cursus classis exitit, & ad terrā Mygdoniā, donec ad Thermam, quò præceptū erat, perueniū est ad urbē Smdū, & ad Calestrā, sup Axii sitā flumen, quod Mygdoniā terrā dirimit à Bottiæide: cuius terræ Bottiæidis arcum ad mare locū obtinent urbes Ichne, & Pella. Hic nauales copię circa flumen Axii, & urbē Thermā, & alias in medio horū urbes statiuā habuēre, regē opperientes. Huc peruenire uolens Xerxes, Acantho profectus cum terrestribus copijs per mediterraneos incedebat, peragrans Pæonium agrum, atq; Crestonicum, super amni Chidorū: qui è Crestonæis initia sumpto, per terrā Mygdoniam fluens, in paludem (quæ est supra Axium) euoluitur. Hæc iter faciente Xerxe, leones impetum dederunt in camelos, qui commeatum portabant. Sub noctem enim relictis locis consuetis eò descenderunt: nulloq; alio neq; iumento, neque homine tacto in camelos grassati sunt. Cuius rei causam admiror, quòd leones, quoties aliunde eis est quo indigent, abstinent ab inquadendis camelis, quod animal nunquam antea, nec experti fuerant illic, nec uiderant. Sunt autem per ea loca leones muli, & boues agrestes prægrandibus cornibus qui ad Græcos ueniunt. Leonum terminus est Abderorum flumen Nestus, et Achelous, qui per Acarnaniam fluit. Nam nemo aut qd auroram trans Nestum usquam gentium uidit

Leonum natura atq; loca.

videri leonem in Europa, aut trans Acheloum ad Hesperum
 in reliqua continente: sed in horum fluuiorum medio leones
 gignuntur. Postquam Thermam uenit Xerxes ibi substitit,
 tantum maritimi spacij occupantibus castris, quantum est
 ab urbe Therma, & Mygdonia, usq; ad confluentem Lydæ
 & Haliacmonis: ubi agrum Bottiæidem, Macedonicumq;
 disternunt. In his locis statius habuere Barbari: quibus
 potantibus solus ex ijs (qui cōmemorati sunt) amnis, Chi-
 dorus ē Crestonæis fluens non suppetijt, sed defecit. Xerxes
 ē Therma prospiciens Thessalicos montes, Olympum & Os-
 sam, præclarsæ magnitudinis, audiensq; in medio eorum an-
 fractum angustum esse, per quem fluit Peneus, & illic uiam
 esse, quæ in Thessaliam ferret, cupidine captus est, nauigandæ
 ad ostium Penei inspicundum: quia superiorem uiam te-
 nenti erat eundū per Macedones supernè habitantes ad Pe-
 rabor, præter Gonnum urbem. Nam hac tutissimū iter esse
 audiebat. Atq; ut concupiuit, ita & fecit. Itaq; conscensa na-
 ui Sidonia, quam semper conscendebat, quoties ei tale ali-
 quid facere libebat, extulit signum cæteris nauibus profici-
 scendi, relictiis illic terrestribus copijs. Eo postquam perue-
 nit, ostia Penei contemplantem ingens admiratio cum subi-
 ret, accitos uie ductores interrogauit, num flumen posset a-
 uerri, ut alibi mare ingrederetur. Narratur autem Thessa-
 lia quondam lacus fuisse. uisq; conclusa undique præaltis
 montibus. Nam quod Thessalia ad auroram spectat, id Pe-
 lion, & Ossa iunctis inter se radicibus præcludunt: quod ad
 uentum aquilonem, id Olympus: quod ad Hesperum, id
 Pindus: quod ad meridiem, & uentum austrum, id Ochryss
 quod inter hos montes medium, id Thessalia est, ita deuexa,
 ut cum alijs frequentes amnes in eam defluant, tum ij quinq;
 præci-

Chidori aqua
 Xerxianis eq-
 pñs non suf-
 fecit.

Præcipue, Peneus, Apidanus, Onochonus, Enipeus, Pami-
fus: qui è montibus Thessaliam ingentibus in eam planitiè
confluentes, per unum anfractum, & eum arcum in mare
exadunt, in unam aquam omnes redacti: qui simul, ac con-
fluentem fecerunt, Peneus retento suo nomine ceteros imo-
minatos reddit. Fertur quondam, cum nodum esset hic an-
fractus, per quem fluxina mearent, hos fluuios, & præterea
lacum Bæbeidem, non fuisse nominatos, quemadmodum nunc
& tamen non minus quam nunc fluxisse: sed suis fluentis o-
mnem Thessaliam effecisse pelagus. Ipsi quidè Thessali me-
morant Neptunū fecisse conuallem, per quam meat Peneus,
haud absurde sentientes. Qui enim arbitratur Neptunum
tetram quater, & quæ terræ motu discussa sunt, huius dei
esse opera, ei cernenti hunc locū uidetur Neptunus id fecisse.
Namq; diductio illa montiū (ut mihi uidetur) terræmotus
est opus. Xerxi interroganti, num alibi essent in mare ostia
Penæi, ductores sui rem compertam habentes. Rex, inquit,
nulli sunt huic flumini alibi in mare tendentes exitus, quam
hic ipse. Cuncta enim undiq; montibus redimta Thessalia
est. Ad hoc Xerxes dixisse fertur: Solertes sunt uiri Thessali,
qui suæ sibi imbecillitatis conscj, iam pridem cū alia præui-
derunt, tū uerò hoc, quòd regionem habeant facilem occu-
patu, & maturè expugnabilē. Solū enim hoc esset negociū,
flumen obstructo anfractu, auersoq; alueo, per quem meat,
in eorū terrā inducere, à quo omnis Thessalia præter mōtes
aquis obduceretur. Hac ita se habere Xerxes apud filios A-
lei dixit, quoniā Thessali è Græcis principes regi sese tradi-
derant, ratus id illos per totā nationē diuulgaturos. Hoc lo-
cutus, & locum contemplatus, Thermam renauigauit. Vbi
cōplures dies circa Pieriam est cōmoratus (nam montē Ma-
cedonicum,

Ædonicū, ut illac in Perabos omnis transiret exercitus, ter-
 tia eius pars repurgabat) eodē legati, qui dimissi in Graciā
 fuerant ad terrā petēdā, regreſsi sunt partim inanes, partim
 terram & aquam afferentes. Quam qui dederunt hi fuere:
 Theſſali, Dolopes, Enienſes, Perebi, Locri, Magnetes, Meli-
 enſes, Achæi, Phthiotæ & Thebani, ceteriq; Bæotiꝝ præter
 Theſpienſes, & Plataenſes: cū quibꝝ ij Græci Perabiꝝ per-
 cuſſerant fœdus qui bellū aduerſus Barbarū ſumpſerāt. Fœ-
 dus autē ita habebat. Quicūq; Græci ſeſe dedidiſſent Perſæ,
 nō adacti neceſſitate, eorū decimū quemq; rebus bene cōſti-
 tuiſ, ſe deo qui Delphis eſt deuoturos: ita apud Græcos iuſ-
 iurandū habebat. Xerxes neq; Athenas, neq; Spartā legatos
 terrā petitiū miſerat: ob id, quod quos antē Darius ad hoc i-
 pſum miſiſſet, eorū alios illi in harathrū, alios in puteū deie-
 cerant, iubētes eos illinc terrā, & aquā ferre ad regē. Hac de
 cauſa Xerxes nullos illuc ad petendū miſit. Et Athenienſi-
 bus quidē, quod ita legatos tractarint, quid triſte cōtingerit,
 non queo dicere, niſi quod eorū ſolum cū urbe uſtatū eſt:
 quod tamen ipſum nō ea cauſa ſuſpicioꝝ cōtingiſſe. Lacedæ-
 monijs uerò ira Thalybiꝝ, qui fuit Agamemnonis præco, Legati Darꝝ in
puteū cōiecti.
 incubuit. Eſt autē Spartæ Thalybiꝝ templū, cū eius poſtea
 ris, qui Thalybiadæ nominantur, quibus honos legationis
 Spartanorū ſemper tribuitur. Itaq; poſt eā rē Sparciatæ cū
 lætā exta eis nō eſſent, idq; diu cōtingeret, pertæſi huius cala-
 mitatis Lacedæmoniorum, cœtu frequenter coacti hoc e-
 dictū propoſuere: Si quis Lacedæmoniorum uelit pro
 Sparta occumbere. Tunc Sperthius Aneriſti, & Bulis Nico-
 lai filius, uiri Sparciatæ, & natalibus, et opibus inter primos,
 alitrò ſe obtulerunt ad ſatisfaciendum ſua pœna Xerxi, Da-
 rꝝ filio, ob legatōs apud Spartā interemptos. Ita hos Spar-
 ciatæ tanquam mortem obituꝝ, miſerunt ad Medos: Di-

gna admiratione tum audacia horum uirorum, tum uerba ab eis habita. Nā Susa tendentes ad Hydarnē Persam Afidne ora maritima praeuectū uenerūt qui eos hospitaliter munificēq; acceptos, his uerbis interrogauit: Viri Lacedaemonij quid ita respuitis effici amici regis? Cernite enim ex me, & meo statu, quā sciat honore prosequi rex uiros egregios, uos itidem honoraturos, si uos ipsi ei dederitis. Videamini modō apud eū esse uiri egregij: quoniam singuli uestrūm, rege donāte principatū Graciae obtinebunt. Ad hāc illi respondentes:

Lacedaemoni-
orum deuoto-
rum respōsum
ad Hydarnem
Persam.
Adorare regē.

Hydarnes, inquit, nō ex aequo consiliū tuū ad nos spectat, atq; ad te, qui conditionis quam suades, expertus es, nostrae inexpertus. Nā seruitutem quidem nostri: libertatem autem nondum expertus es, utrum sit dulcis an non. Quae si tibi experta foret, non ut hastis, sed ut securibus pro ea dimicaremus, nobis suaderes. Haec Hydarni responderunt. Dehinc ut ascenderunt Susa, & in conspectum regis uenerunt, principio iubentibus satellitibus, ac uim afferentibus, ut procūrentes regē adorarent, & p capita eos ad id agendū impingentibus negauerunt, se unq; id esse facturos: neq; enim sibi esse cōsuetudinē hominem adorandi, neq; se ad id uenisse. Posteaq; in hoc repugnauerant, secūdo loco hāc illis & his similia dicere: Rex Medorum, nos miserunt Lacedaemonij adluens

Xerxis magna
nimitas.
Legati non
uiolandi.

dā pōnā pro ijs legatis, qui Spartae interiēre. Haec illis dicens, Xerxes praemagnanimitate negauit se fore Lacedaemonijs similem. Illos enim interimendis legatis, ius omnium hominū cōfudisse: se uerō, quod illis exprobraret, id non esse facturū, neq; eos occidendo, Lacedaemonios culpa soluturū. Hac re per Spartiatas gesta, in praesens ira Thalybii cessauit: eisi Spartam reuersis Sperthio, & Bule, longo deinde tempore interiecto, excitatū est inter Pelopōnenses, & Aethienses bellum, ut Lacedaemonij aiunt, quod mihi diuinitus

maximē

maximè uidetur esse gestū: quia ira Thalibij nuncios corripuerit, nec prius quieuerit. Quod aut ira inciderit in eorū, qui ad regem ascenderunt filios, Nicolaū Bulis, & Aneristū Spertbij filium, qui piscatores Titynthios in naui oneraria plena uiris nauigantes cepit manifestū est apud me diuinitus id factū esse ex ira dei, quod nunciū, qui in Asiā à Lacedæmonijs mittebātur, proditi à Sitace Tyrei Thracū rege, & à Nymphodoro Pythei filio. Abderita, excepti sunt iuxta Bisanthem, quæ est in Hellesponto: & abducti in Atticā ab Atheniensib. necati sunt: cūq; ijs Aristas Adimant Corinthius. Verū hæc malis post regis expeditionem annis gesta sunt. Quæ expeditio, ut ad superiorē orationē redeā, nomine quidē tendebat cōtra Athenas, re tamen uera cōtra cunctā Græciā. Ea diu ante Græci cum audissent; nō perinde oēs affecti sunt. Nā ij qui terrā & aquā dederāt Persæ, fiduciā animo psumebant, tanq; nihil ingratū passuri à barbaro: qui nō dederant, magno in metu uersabantur: quippe cum nulla tanta elassis esset in Græcia, quæ posset accipere inuadentē, præsertim plerisq; belū detrectantib; & libenter ad partes Medorū inclinantib;. Hoc ego loco necesse habeo ferre sententiā apud multos quidē homines inuidiosam, nō tamen quod mihi uidetur uerū, dissimulabo. Si Athenienses formidātes periculū quod impendebat, patriā deseruissent, aut nō deserentes, sed pmanentes sese dedissent Xerxi nihil omninō aduersus regē in mari quisquam conatus fuisset. Quod si in mari nemo Xerxi restitisset, idem in continenti factum fuisset. Et quāuis multæ lorice essent muris inductæ à Peloponnensibus p Isthmum, proditi à socijs Lacedæmonij, ijsq; non uolentibus sed per urbes à classe barbara occupatis deserti fuissent: deserti uerō, aut magna opera aggressi genitorē occubuissent

aut

aut uidentes iam alios Græcos cū Medis sentiētes, cū Xerxē depacti fuissēt: atq; ita utrimq; sub Persis Græcia fuisset. Nā murosū apud Isthmū loricatorū, quānā utilitas fuisset regi Athenienses Græciæ liberatores extitisse dicat profectō nō aberrauerit à uero. Nā utro se illi applicassent, hæ partes erāt præ-

Athenienses
Græciæ li-
beratores.

pōderaturæ: Cū uerò prætulerint Græciā præstare liberam, nimirū ipsi fuēre, qui quicquid Græciæ reliquū erat cū Medis nō sentiētes, erexerūt: quiq; secundū deos regē repulerūt: ne oraculis quidē horrēdis, ac terribilibus, quæ è Delphis ueniobāt: inducti ad Græciā deferendā: sed persistentes cōstituerunt occipere hostem sua inuadentē. Siquidē cōsultoribus Delphos missis, uti oraculo parati erant: & nuncj factis apud templum quæ ritus postulabat, ad eum ingressi cōsederunt: Quibus Pythia, cui nomē erat Aristonice, ita respōdit:

Pythiæ oracū-
tum ad Athe-
nienses:

Quid statis miseri? extrema relinquite terræ
Tecta fuga atq; urbis fastigia celsa rotundæ:
Nam caput, & corpus minimè sincera manebunt
Extremi uē pedes poterunt superesse, manus uē:
Aut medium, sed ea ignis edax deformia reddet;
Et Mars acer equis ugens Asiæ gena curru.
Atq; alias plerasq; tuas non solius arces:
Permultasq; deūm sæuis dabit ignibus aedes,
Quas ego præuidi iam nunc sudore madentes,
Atq; metu tremere, & de laquearibus altis
Nigramtem cogente malo manare cruorem:
Ite, sed ex adyto, atq; malis effundite mentem:

His auditis Atheniensiū cōsultores maximo sunt mœrore affecti. Quib; inter sese agitātib; tā triste respōsum, Timon Androbuli filius, uir apud Delphos illustris suasit hæc ferē, ut sumptis

Timon illustris

ut sumptis oleæ ramis de integro reuenterentur ad consulendum suppliciter oraculum. Obtemperantes ei Athenienses dixere: O princeps, redde nobis oraculum melius de patria in honorem horum palmitum, quos gestantes ad te uenimus alioqui hinc abs te non abituri, sed in hoc adyto ad obitum usq; permansuri. Hæc dicentibus, antistes iterum hoc modo respondit:

*Pallas Olympia cum multis hortatibus usq;
Et precibus blandita Iouem placare nequiuit,
Hoc tibi fabor item responsum, adamantina fata.
Nam captis reliquis, quæ hinc Cecropis ora.
Intus habet, quodcumq; sacer penetrale Cithæron.
Iupiter è ligno dat mœnia facta Mineræ:
Quæ tibi sota tuiq; ferant inuicta salutem.
Tu uerò aduentum peditumq; equitumq; quietis,
Terrestresq; acies ne præstolare, sed hosti
Terga dato, uenies tibi sic tamen obuius ille.
Diuina Salamis mulierum pignora perdes,
Vsq; uel Cerere sparsa, coeunte uel usquam.*

*Pythiæ al
terum ora
culum ad
Athenienses.*

Hæc legati ut erant ita arbitrati prioribus miora, postquâ conscripserunt, Athenas redire: reuersiq; ad populum recitauere: & cum aliæ multæ sententiæ essent oraculum interpretantium, & eæ plurimum perplexæ: quidam è maioribus natu dixere, uideri sibi deum respondere saluam fore arcem. Olim enim Atheniensium arcem præseptam uallo fuisse. Et q; quidem interpretabantur uallum esse hunc ligneum murum. Alij uerò dicebant deum significare naues: easq; ceteris omisissis ædificare iubebant. Verum hos, qui dicebant naues esse ligneum murum, fallebant, duo ultima Pythiæ dicta:

*Diuina ô Salamis mulierum pignora perdes,
Vsq; uel Cerere sparsa, coeunte uel usquam.*

Circa hos uersus confundebatur eorum sententia, qui classem uolebant esse ligneum murum. Nam oraculum qui interpretabantur in eam sententiam accipiebant, fore ut ipsi instructa classe ad Salaminem pugna nauali succumberet. Erat autem inter Athenienses quidam, qui in primores recens peruenerat, nomine Themistocles Neoclis filius: qui negabat interpretes omnia recta coniectare: quod diceret, si clades, quae praedicitur, ad Athenienses spectaret ullo modo, non ita placide nobis deum fuisse responsurum: sed sic, o Salamis misera, pro eo quod dixit, o diuina Salamis, si circa eam sui incolae forent oppetituri. Sed recte coniectantibus, sentiendum a deo contra hostes editum esse oraculum, non contra Athenienses. Itaque suadebat ut sese instruerent tanquam praelio nauali certaturi, & tanquam hic esset ligneus murus. Hanc Themistoclis sententiam Athenienses potiore esse censuerunt, quidam illorum, qui interpretantes oraculum, dissuadebant apparatus pugnae naualis: sed hanc esse in summa sententiam dicebant, non leuandam in hostem manum, sed ex Attica regione demigrandum, & aliam incolendam. Exiit & alia (ante hanc Themistoclis) sententia ad tempus egregia: Cum magna uis pecuniae & prouentu metallorum, quae sunt ex Laurio, esset in aerario Atheniensium, aequae diuidenda uirum denis in singulos puberes drachmis: tunc Themistocles hanc dissuasit Atheniensibus distributionem, sed ex pecunia classem ducentarum nauium compararent ad Aegeticum bellum. Hoc enim bellum conflatum Graeciae salutem attulit, cogens Athenienses nauticos fieri. Et quanquam haec classis in eum usum, in quem comparata fuerat, non uenit, tamen in utilitate Graeciae cessit. Ipsa iam preparata cum praestitum esset & altera exaedificari oporteret, placuit Atheniensibus, mox post oraculum consilio, barbarum Graeciam inuadentem

Græcorum
de conspi
rando con
silio.

cum

tum nauib. opperiri uniuersos deo obsequentes unâ cū Græcorum uoluntarijs. Et hæc quidē oracula Atheniensib. summa reddita. Coactis autē in eundem locū Græcis, qui per Graciā melius sentiebant: interq; se collocutis interposita fide ibi cōsilio habito uisum est ante omnia missas faciendū pecunias debitas, & inimicias, & hostilitates. Erant autē cū alia aliorū bella, tum uerò maximum inter Athenienses & Aeginetas. Posteaquam Xerxem cū exercitu Sardib. esse audiēre, Athenienses decreuēre cum aliquot in Asiam mittendos ad res regis explorandas; tum nuncios partim Argos ad contrahendam aduersus Persam belli societatem, partim in Siciliam ad Gelonem Dinomenis filium: partim in Corcyrā; partim in Cretam, iubentes opem Graciæ ferri, eo animo, ut si fieri posset, omnis uis Græca unum esset: & ad idem agendū omnes incumberent tanquam calamitate cunctis Græcis impēdente. Ferebantur autē res Gelonis magna esse: nec multo minores quā Græcorum. Vbi hæc eis placuēre, & in gratiam inter se rediēre, principio speculatores in Asiam tres uiros misere. Qui cum Sardis uenissent, in speculando regis exercitu deprehensi sunt: & a durib. pedestrium copiarū torti deducebantur tanquam perituri, lata in eos mortis sententia. Id ubi Xerxes audiit, reprehensa ducum sententia mittit quosdam ē satellitibus, iubens, ut si uiuos adipiscerentur speculatores, ad sese deducerent. Eos adhuc superstites, adepti satellites, prehensos in regis conspectum adduxerunt. Sciscitatus rex, qua de causa uenissent, præcepit satellitibus, ut homines circumducerent peditatum omnem equitatumq; ostentantes: & eos ubi contemplanda illa expleti fuissent, sine noxa dimitterent quocunq; locorum ire libuisset. Hoc Xerxes ea ratione imperauit, quod cogitabat fore, ut si speculatores necati fuissent, neq; Græci piscerent potentiam suam

Xerxis
ducia.

Xerxis tra-
ragema.

esse fama maiorem, neq̃ quippiam ipse læderet hostes tribu-
iris interemptis, sed ijsdem in Graciam regressos, Gracius
se opinari dicebat, auditis rebus suis antequam exercitum
compararent, propriam libertatem traderent: atq̃ ita non
oporteret suscipere molestiam de exercitu in eos ducendo.
Hæc sententia Xerxis cum altera quadam congruit. Nam
cum Abydi ageret Xerxes, uidit naues cursum tenentes per
Hellespontum, quæ frumentum è ponto in Aeginam Pelo-
ponnesumq̃ portabant. Quas ubi audiêre eius assessores
esse hostium, sese ad eas corripandas accingebant, intuen-
tes in regem, quando id agi præciperet. Xerxe eos interro-
gauit, quonam illæ tenderent: qui cum respondissent, ad ho-
stes tuos domine, & frumento onusta: Tunc Xerxes excipi-
ens, inquit, Nonne eodem quò isti, & nos nauigamus, tum re-
bus alijs, tum uerò frumento instructi? Quid igitur hi offi-
ciunt nobis, quibus commeatum portant? Ita speculatores
rebus inspectis dimissi in Europam rediêre. Post quorum re-
ditum Græci, qui contra Persam coniurârunt, nuncios iterû
Argos miserunt. Quibus Argiui responderunt, res suas ita
habere, audisse se iam inde ab initio Barbarum excitasse ad
uersus Graciam bellum. & cum accepissent intellexissentq̃
Græcos sese colligere, tentaturos Persæ obsistere, principes
fuisse mittendi Delphos, qui deum consulerent, quid sibi op-
time facientibus esset euenturum. (Nuper enim sex millia
fuisse interempta à Lacedæmonijs & Cleomene Anaxan-
drida) eaq̃ de causa se misisse, & ijs qui missi fuerant inter-

Argiuorū
oreculi, rogantibus, sic Pythiam respondisse:

Finitimis inuise, deis dilecte beatis.

Interius tutamen habens impune maneto,

Et tutare caput, nam membra tuebitur illud.

Hæc illis Pythia prius respōderat. Postea uerò quàm nū-
cū Ar-

eij Argos uenerunt, senatumq; ingressi mandata retulerunt,
 Argiui responderunt ad ea quæ dicebantur se paratos esse
 in 30 annos pacificare cum Lacedæmonijs, percusso fœde-
 re: sed ea cōditione imperij, ut dimidiū imperij penes se esset,
 quanquam ius imperandi ipsorum sit, tamen dimidio impe-
 rij sese esse contentos. Hoc aiebant suum senatum responde-
 re, quamuis dissuadente oraculo societatem contrahere cum
 Græcis: quod etsi formidarent, tamen cupere ut fœdus 30.
 annorum feriretur, intra quos anni liberi sui in uirilem æ-
 tatem adolererent. hac uidelicet ratione, ne si qua calami-
 tas ad superiorem accederet in bello Persico, nisi fœdera fo-
 rent, in posterum subiecti Lacedæmonijs essent. His dictis
 à senatu, quidam è nuncijs Spartanorū ita respondit: Quod
 ad fœdera quidem attineret, se ad eos qui plures essent, rele-
 gare quod autem ad imperium, id uerò sibi demandatum
 esse, ut responderent, dicerentq; Spartanis duos esse reges,
 Argiuis unum, ideo non posse fieri, ut alterutro Sparta re-
 gi abrogetur imperium: & nihil ob stare quo minus cum ijs
 duobus rex Argiuis parem dignitatem obtineat. Ibi Argi-
 ui negare se perpeffuros insolentiam, sed præoptare à Bar-
 baro imperari sibi, quàm Lacedæmonijs cedere. Atq; ita e-
 dixerunt nuncijs, ut priusquam occideret sol, ex Agro Argi-
 uo excederent, alioqui hostium loco futuri hoc ipsi Argiui
 sic se habere memorant. Aliter tamen per Græciam narra-
 tur, Xerxem antequam bellum Græciæ inferret, misisse Ar-
 gos per caduceatorem: qui cum peruenit, ita fertur uerba fe-
 cisse: Viri Argiui, Xerxes rex hac uobis inquit: Nos arbitra-
 mur Persen, ex quo nos progeniti sumus, fuisse filium Per-
 sei Danaes filij ex Andromeda genitū, quæ fuit Cephei fi-
 lia: ita ex uobis oriundi sumus. Quod cum ita sit, nefas est,
 & nos propagatoribus nostris inferre bellum, & uos aliq opē

Argiui Xer-
 xi subdi ma-
 lunt, quàm
 Laced. esse
 inferiores.

Argiuorū
cum Persis
affinitas.

ferendo nobis aduersarios fieri: sed potius domi uestra uos
confidentes otium tenere. Nam si mihi ex sententia succedit
nullos pluris quam uos faciam. Hæc Argiui cum audissent,
rem confecisse dicuntur, & à principio dissimulantes quod
actum esset, nihil poposcisse Græcos: sed cum ab illis repre-
henderentur, tunc partem imperij poposcisse, gnaros id La-
cedæmonios non concessuros, ut hoc prætextu otii agerent:
qui rei cōpetit, quod quidā Græcorū multis post ea annis ge-
stū fuisse memorant: Cū Susis Mēnonijs alterius negotij gra-
tia essent Atheniensium nuncij Callias Hipponici filius, & co-
legæ qui unā ascenderant, contigit ut Argiui & ipsi per id
tempus Susa mitterent nuncios, qui Artaxerxem filiū Xer-
xis interrogarent, an amicitiam, quā cum Xerxe contraxis-
sent, putaret adhuc durare, an ab illo pro hostibus haberen-
tur. Quibus Artaxerxes, imò uerò maxime perdurare respō-
dit: nullamq; sibi ciuitatē amiciorē putare, quā Argos.
Verum anteduceatorem Xerxes Argos miserit ad ea di-
cenda, & an Argiuorum nuncij qui Susa ascenderant, Ar-
taxerxem de amicitia interrogauerint, pro comperto dicere
non possum: nec ullam de his aliam proferre sententiā, ni-
si quam Argiui proferunt. Id demum scio, si omnes homines
domestica mala in medium contulissent, & cum uicinis mu-
tare uolentes, mala uicinorum intuiti fuissent, libenter re-
portaturos rursus singulos ea quæ ipsi attulissent. Ita non
turpissimè ab Argiuis actum. Ego uerò quæ dicuntur dice-
re debeo, attamen non omnino omnibus credere: quod in u-
niuersum à me dictum sit: quoniam & hoc narratur, Argi-
uos extitisse, qui Persam in Græciā accersuerint, postea
quam cum Lacedæmonijs malè pugnaissent, pro dolore pre-
fati

senti quiduis praoptantes : & de Argiuis quidem dictū est.
 In Siciliam autē ad agendum cum Gelonē, tum alij nunciij
 à sacijs iēre, tum uerō à Lacedaemonijs Syagrus. Huius Ge- Gela opp.
 lonis progenitor fuit Oecetor: qui in Gela erat ex insula Te
 lo, quae ad Triopium sita: qui dum Gela conderetur à Lyn
 dijs, qui erant à Rhado & Antiophemo, assumptus non est.
 Interiecto tamen tempore, posterij eius deorum inferorum
 sacerdotes illic perseuerauerunt, oriūdi à Theline una ex eq
 familia, qui eos illic collocauit hunc in modum: Quidam
 Geloni per seditionem eiecti, in Maclorium urbem (quae si
 ta est super Gelam) profugerunt. Hos Telines Gelam dedu
 cit nullis uirorum copijs adiutus. sed horum deorum sacris:
 quae unde acceperit an ipse possederit, id uerō dicere non
 possum. His sacris fretus, eō deduxit illos ubi posterij sui deo
 rum sacrificuli essent. Quae res mihi admirationi fuit pra
 ter ea quae audio, tantum opus Telinem effecisse: qualia o
 pera non à quolibet uiro effici consueuerunt, sed ab eo qui
 sit casti ingenij, robustaeq; praestantiae. Quanquam fertur
 ab incolis Siciliae, fuisse natura effeminatum, ac uiro mol
 liorem. Hunc in modum ille dignitatem hanc adeptus est,
 Cleandro Patareo, qui septem annos Gela tyrannide poti
 tus est, uita functo: à Sabyllo autem Gelone fuit interfe
 ctus. Ibi frater eius Hippocrates suscepit imperium. Quo
 tyrannidem obtinente, erat illic Gelo prognatus Teline uas
 se cum alijs multis, quorum unus erat Aenesidemus Patari
 ci, satellites Hippocratis. Hic diu post, ob uirtutem declara
 tus est totius equitatus praefectus. Nam quibus in bellis Hip
 pocrates obsedit Callipolitanos, Naxios, & Zacleos, & Leō
 tinor, pugnauiq; cum Syracusanis, & permultis Barba
 torum, in ijs bellis Gelo exiuit uir praestantissimus:

Elorus fca,

Hybla urbs,

adeo ut ulla omnium (quas retuli) ciuitatem effugerit Hippocratis dominationem, præter Syracusanos. Quos pugna ad flumen Elorum superatos, Corinthij Corcyraeque liberauerunt: sub hac tamen conditione, ut Syracusani Camarinam quæ ipsorum quondam fuisset, Hippocrati traderent. Hippocrates cum totidem annos, quot frater Cleander tyrannidem obtinuiſſet, illato Siculis bello, ante urbem Hyblam perijt. Itaque Gelon per causam tuendi liberos Hippocratis, Euclidem & Cleandrum, ubi ciues, quod abnuerent dicto amplius audientes eſſe, prælio uicit, ipſe Gelonorum imperium adeptus eſt, liberis Hippocratis dominatu fraudatis. Poſt hoc commentum, quosdam Syracusanos qui Gamori uocabantur, à plebe ſuisque ſeruis, qui Cyllirij nominabantur, eiſos in patriam ex urbe Caſmena reducendo, potitus etiam eſt ipſis Syracuſis, Nam ei uenienti plebs Syracuſana & urbem & ſeipſam dedit. Quam Gelo ubi accepit, Gelam aquam tenebat minoris faciens, Hieroni fratri demandauit, ſibiſque Syracuſas habuit, & quidem pro omnibus urbibus. Ideoque ea ciuitas conſeſtim aucta atque propagata eſt. Nam deductis eò Camarinæis Gelo ciuitatem dedit, Camarina euerſa. Itemque dimidio & eò amplius Gelonorum itidem ut Camarinæis fecit, Necnon Megarenſium qui ſunt in Cilicia, cum obſeſſi ad deditionem ueniſſent, locupletiſſimos quoſque, qui bellum ei intulerant, & ob id ſe interſectum iri putarent, Syracuſis traduxit, ac ciuitate donauit. Nam plebem Megarenſem, quæ belli mouendi fuerat expers, quæque nihil mali ſe paſſuram ſpectabat, Syracuſas adductam uenundedit, ex Sicilia aſportandam. Idem hoc fecit Euboijs, qui ſunt in Sicilia, procures à plebe diſtinguens. Hoc ideo de utriſque fecit, quod arbitraretur contubernium plebis re eſſe moleſtiſſimam.

Ea ratione magnus tyrannus effectus est Gelo. Ad quē le- Græcorum le-
 gati Græcorū, postea quā Syracusæ, coramq; uenerunt. ita gati ad Gelonē
 locuti sunt: Lacedæmonij, & unā Athenienses, eorūq; socij
 nos misere ad te in societatem assumēdū aduersus Barbarū,
 quem audisti prorsus bellū Græciæ inferre, iuncto pontibus
 Hellesponto, hominem Persam, secum omnes Eoas ex Asia
 copias ducentem, per simulationem belli Athenis inferendū,
 nos inuadentem, cum in animo habeat omnem Græciā res
 digere in suam potestatem. Tu igitur, cui magna potentia
 adest, nec minima Græciæ portio, Siciliæ princeps, ferro opē
 ijs, qui Græciā à seruitute uindicant, eamq; unā cum illis li-
 berato. Coacta enim cuncta Græcia erimus magna manus,
 pugnaq; pares inuadentibus nos. Quod si è nobis alijs prodī-
 tores fuerint, alijs ociosi sedeant, id syncerum quod supererit
 Græciæ, exiguū erit unde periculū est, ne omnis Græcia pes-
 sum eat. Neq; enim speraueris Persam, si nos pralio supera-
 uerit, ad te nō esse uenturū: quinimō hoc ante cauēris: nobis
 uāq; opē ferendo temetipsum tutaris. Rei consilio gestæ le-
 tus plerumq; est exitus, Hæc legati dixere. Quibus respōdens Gelonis re-
 Gelo, multus in hac oratione fuit: Viri Græci, inquit, insolē spoſitio.
 tem habetis orationē, qui ausi estis me adire hortantes ad in-
 eundā aduersus Barbarum societate: cū ipsi me orantē prius
 aduersus exercitū Barbaricū recusaueris sociū. Nā dū mihi
 erat cū Carthaginensib. certamen, incūbenti ad ultionē ne-
 cis Doris Anaxandridæ dē Aegestanis exigendā offerebāq;
 me adiutorē ad liberāda emporia, unde uobis magna emolu- Doris Anaxan-
 menta, atq; uoluptates prouenerāt, uos uenire nolulistis, neq; driden.
 mei adiuuādi gratia, neq; ultionis de nece Doriana exigen-
 da. Itaq; quantū in uobis est, oīa hæc à barbaris possidētur.
 Verū nobis hæc in melius reciderūt. Nūc quoniā circūueni-

nos, atq; attingit bellum, ita demum Gelonis memoria facta est. Sed cōtemptus à uobis, non ero uestri similis sed paratus ad opem ferendam ducentarum triremium, & uiginti millium armatorum, ac duum millium equitum, totidēq; ferentariorū, totidēq; leuis armaturæ totidē sagittariorū, totidem funditorū, ac rei frumentariæ cunctis Graciæ copijs suppetitura, donec fuerit debellatū. Hæc me præstiturum recipio. sed ea lege polliceor, ut ego sum aduersus Barbarū Græcorū imperator. Aliter neq; ipse ueniam, neq; alios mittam, ea Syagrus audiens non tulit. Sed ô quā eiularet, inquit, Pelopides Agamemnō si audiret Spartiatas imperiū subdidisse Geloni, atq; Syracusanis. Tu uerò ne feceris huius rei mentionem amplius. Sed si tibi animus est opem ferendi Graciæ esto sub imperio Lacedæmoniorum. Si dedignaris subesse,

Gelonis ma-
gno imperandi
libido.

non habes animū opē ferendi. Ad hæc Gelo ubi uidit uerba Syagri auersa, hanc ad extremum protulit orationē. Hospes Spartiata, contumeliæ homini factæ solent irritare indignationem. Verū tu cōtumeliosus in me uerbis inuehens, non tamē induxisti me ad uicē contumeliosē reddendā. Sed quādo uos ita imperiū amplectimini, multò me magis quam uos decet illud amplecti, qui multò maiorū copiarū, ac plurium nauium imperator sum. Ceterū, quomā ista oratio uestra in contrariū nūtiatur, nas aliquantum à superiore nostra oratione decedemus. Si uos terrestribus copijs præfueritis, ego nauticis præero. Sin uos mari imperitare iuuat, ego terrestribus copijs imperitare uolo. Ex quo oportet uos, aut alterutra harū rerū esse contentos, aut his socijs destitutos absce-

Atheniensis nū-
tius responso.

dere. Hæc Gelo conditionē offerrebat. Cui nuncius Atheniensis Lacedæmonios animaduertens, ita respōdit: Rex Syracusanorū, Graciæ nos ad te misit nō imperatorū indiga, sed

exercitus. Tu uerò præ te fers non missurum te exercitū, nisi sis Graciæ imperator: uidelicet, ut illi imperes affectas. Itaq; quantum ad eam partem pertinet, quòd cuncto Gracorum exercitui præesse postulas, suffecerit nobis Atheniensibus silentium agere, intelligentibus Laconē fore idoneum ad red dēdam pro uirisq; rationem. Quantū ad illud attinet, quòd poscis, ut uniuersæ classi præsis, ita habeto: nos, etiam ut La co permittat, nō esse permissuros præesse te classi. nostrū mu nus hoc est, nisi Lacedamonij id uelint: quibus præesse clas si uolentibus, non contradicemus, alteri uerò cōcedemus ne mimi. Nam alioqui frustra plus nauū quā ceteri Graci pos sideremus, si Syracusanis imperiū cederemus, qui sumus A- thenienses, & antiquissima originis, soli q; Gracorum, qui nunquam solum uerimus, è quibus uirum instruendo, ornā doq; exercitui aptissimum Homerus uersificator ait illū isse, ut nō sit dedecus nobis hæc commemorare. His Gelo ista re spondit: Hospes Atheniensis, apud uos qui præsent habetis, qui subsint non habetis. Quocirca cum nihil cedere sed to tum obtinere uelit: quā celerrimē hinc retrò abscedatis, renūciaturi Graciæ, uer ex anno illi exaruisse. Cuius dicti sensus hic est: Cum constet probatissimam anni partem esse uer, talem esse suum exercitum innuebat, quo Gracia priua retur, quasi quodam uere: quod illi exaresceret, non imita se cum societate. Hoc responso Gelonis accepto, nuncij Graco rū profecti sunt. Post hæc Gelo, timens quidē ille Gracis, ne impares Barbaro essent tamen indignū, atq; intolerandum sibi ratus ut profectus in Peloponnesum subesset Lacedæ monijs, qui Sicilia tyrannus esset, omīssa hac uia, aliam in iit. Nam ubi primum audiit Persam transmisisse Helleston zum, misit cum tribus biremibus Cadmum, Scythæ filium,

Athenienses
nunquam so-
lum uerisse,

Cowm,

Cadmī iusticia

Coum, multa cum pecunia, ac placidis uerbis, ad obseruandum, quò casura esset pugna: ut si Barbarus uinceret, ei pecuniam traderet, terramq, & aquam eorum locorum, quibus Gelo imperaret: sin uincerent Græci, rursus pecuniam reportaret. Hic Cadmus, ante id tempus, cum tyrannidem Coorum à patre accepisset satis ualidam, nullo aduerso casu, sed ob iustitiam sua sponte eam in media urbe deposuit, atq; in Siciliam abiit: ubi unà cum Samijs urbem Zanclem, cuius nomen in Messanam mutatum est, tenuit atq; incoluit. Hunc Cadmum, atq; hūc in modum eò profectum, Gelo ob iustitiam quā illi ex alijs rebus adesse nouerat, Delphos misit: cuius hominis inter alia, quæ edidit opera iusta, hoc non in postremis reponitur, quòd tantum pecuniæ à Gelone commissum interuertere cum posset, noluit: sed posteaquàm Græci pugna nauali superiores extitēre, Xerxesq; cum exercitu abiit, & ipse in Siciliam redijt cum omni pecunia. Fertur autem & hoc ab ijs, qui Siciliā incolunt, Gelonem induceto ad obtemperandum Lacedæmonijs animo fuisse laturum Græcis auxilia, nisi Terillus, Crimopi filius eiectus ex Himera, abi erat tyrannus, à Therone, Aenesidemi filio, Agraganti-norū principe, accersisset per id tēpus Phœnicū, & Pœnorū, & Iberorum, & Ligyorū, & Elisycorū, & Sardonum, & Cyniorū trecenta millia, duce eorū Hamilcare, Hannonis filio Carthaginensium rege: quot Terillus abduxerat, cum persuasos hospitij necessitudine, tum præcipuè prompta animi uoluntate Anaxilai, Critenei filio, Rhegini tyranni, qui filios suos Hamilcari obsides dedit, ulciscendi soceri causa. Habebat enim Anaxileus in matrimonio Terilli filiam, nomine Cydippam. Ita Gelonem, cum nequiret auxilia Græcis ferre, Delphos misisse pecuniam. Prætera aiunt ydem

con-

contigisse, ut eodem die Gelo, & Thero Hamilcarem Carthaginiensem in Sicilia superârint, quo Græci in Salaminæ Persam. Quinetiam Hamilcarem, qui à patre quidem Carthaginiensis, à matre uerò Syracusanus erat, & ob uirtutem Carthaginiensium rex, cum conflixisset prælio, uictū ē conspectu fuisse ablatum audio nec unquam gentium, aut uiuū aut mortuum comparuisse. Omnia enim Gelonē indagando collustrasse. Apud ipsos autem Carthaginienses illius imaginem colentes, hæc fama est: Dum Barbari cum Græcis in Sicilia ab aurora ad crepusculum sine intermissione pugnarent (tamdiu enim extractum fuisse prælium) interea Hamilcarem in castris permanentem sacrificasse, atq; litasse, solida corpora aggerentem in ingentem pyram: sed conspectis suis in fugam uersis, ut erat in faciēdis sacris occupatus, sese in ignem misisse, atq; ita combustum ē conspectu sublatum. Cui siue hoc modo, ut Phœnices, siue alio, ut Carthaginienses, & Syracusani memorant, ex oculis ablato, nunc Carthaginienses sacrificant, extructis monumentis, cum alibi in omnibus suis coloniis, tum præcipuè in ipsa Carthagine. Hætenus, quæ ad Siciliam attinent. Eoreyræi aliud nuncijs responderunt, aliud fecerunt. Nam cum eos h̄dem nuncijs, qui in Siciliam ierant, adissent, & eisdem, quibus Gelonem uerbis allocuti fuissent, polliciti sunt cōfestim se auxilia misuros, ac præsidio futuros, negantes sibi Graciam neglectuū habendam de salute periclitantem. Quæ si collaberetur, nihil aliud sibi superesse, quàm ut primo quoque die seruirent. Ideoq; sibi quoad possent, illam esse adiuuandam. Hæc illi aspectu speciosa responderunt. At ubi ferre opem oportuit, aliud habentes in animo, sexaginta naues instruxere: ægreq; digressi, Peloponneso applicauère, ac circa Pylon,

510 HEROD. HALICARN.

Gorgyreorum
oratio ad Xer-
xem.

ac Tanaron, quæ terra est Lacedæmoniorum, naues in statione statuere: obseruantes, & ipsi bellum quò caderet, desperantes fore ut Græci superarent, sed opinantes Xerxem multo superiorem, uictæ Græciæ imperaturum. Itaque curauere, ut hæc uerba apud Persam facerent: Adhortantibus nos Græcis ad hoc bellum rex, quod non minimum, & copiarum, & nauium, sed plurimum secundum Athenienses habemus; tamē aduersum te ire nolumus, aut quippiam tibi molestiæ facere. Hæc dicendo sperauerunt se plus aliquid, quàm ceteros allaturos, quod etiam (ut mihi uidetur) contigisset. Ad Græcos autem excusationem parauere, qua etiam usi sunt. Accusantibus enim Græcis, quod opem non attulissent, dixere sexaginta se triremes armauisse, sed per uentos et eas superare Maleam nequisse. Atque ita ad Salaminem se non contulisse, nec ulla maluit a pugna nauali abfuisse. Et illi quidam ita Græcos a se summonerunt. Cretes & quàm adiuti sunt ab ijs Græcis, quibus hoc negotium datum erat, hoc sibi faciendum putarunt; ut certos homines publicitus Delphos mitterent deum consulturos, num sibi expediret Græciam defendere. Quibus Pythia respondit: O stulti, imputate uobis quascunq; lachrymas ob ultionem Menelai uobis Minois iratus immisit. Quoniam illi quidem nō sunt ulti cædem Minois, in Camico factam. Vos autem ulti estis illis mulierem à Sparta à uiro Barbaro raptam. Hæc Cretes allata ubi audiēte, ab auxilio ferendo superfedere. Siquidem fertur Minoem, cum Dædalum uestigans in Sicaniam, quæ nūc Sicilia dicitur, peruenisset, ui eius uitæ allata occubuisse. Interiecto deinde tempore, omnes Cretes præter Polichnitanos, & Præsios diuinitus instructos, cum magna classe in Sicaniam traiecisse, & quinquennio obsedisse Camicum, quæ

Cretensium ora-
culum.
Minois cædes.

(ut

tut mea fert opinio) *Acragantini incolunt. Ad extremum*
tum neq; illam expugnare possent, neq; permanere fame e-
necti, ea relicta abijisse: & dum circa Iapygiam cursum te-
nerent, ingenti eos tempestate adorta, in terram fuisse cie-
ctos: laceratisq; nauibus, cum nullus in Cretam receptus o-
stenderetur, illic subsidentes urbem Hyriam condidisse. &
mutato nomine pro Cretibus Iapyges Messapios esse effeo-
ctos, & pro insularis continenticos: & ab urbe Hyria alias
incoluisse. Quas diu post Tarentini cum eueritissent, ma-
gnam in ruinam deuenire, ut hæc maxima cædes omnium
(quas nouimus) extiterit, tum ipsorum Tarentinorum, tum
Rheginorum: qui à Micytho, Chæri filio, ad tria millia cia-
uum adacli opem ferre Tarentinis, interire. Ipsorum uerb
Tarentinorum, qui cæsi sunt, numerus non est initus. Micy-
thus, qui Anaxilei famulus erat, & procurator Rhegiæ rell-
ctus, ubi ex ea urbe extidit, Tegeam Arcadum incoluit: cõ-
pluresq; statuas in Olympia consecrauit. Sed mihi Rhegino-
tum, & Tarentinorum excessus ab oratione factus est. In
Cretam igitur desolatam Præsi aiunt, cum alios homines,
tum præcipue Græcos immigrasse: tertiãq; ab excessu Mi-
nois ætate, res Troianas gestas fuisse, in quibus non deterri-
mos extitisse Cretenses Menelai defensores: & ob id eos
Troia reuersos unã cum suis ouibus fame, pestilentiaq; cor-
ruptos, iterumq; desolatã Cretã cum reliquis, nunc à tertiã
Cretensibus habitari. Harum rerum memoriam reficiãdo,
Pythia illos ad ferenda Græcis auxilia animatos cohibuit.
Ad Thessali necessitate subacti, circa initia Medorũ partes
fouerunt, cū expectarent non placere illis, quæ Aleuada ex-
cogitassent: Nam cum primum audire, Persam trajicere in
Europam;

Europam, nuncios ad Isthmū mittunt: ubi prouisoires Græcia delecti ē ciuitatibus, coacti erant ad rebus Græciae prospiciendum. Ad quos postquam uenēre nunciū Theſſalorum ita uerba fecēre: Viri Græci, Olympiacum ingressum custodi expedit, ut Theſſaliæ pariter, atq; omni Græciæ sit belli tuamen. Nos equidem ad custodiendum præparati sumus, sed uos quoq; debetis multum illuc mittere copiarum: quānisi mittatis, scitote nos pactionem inituros esse cum Persa. Neq; enim oportet nos adeo ante ceteram Græciam positos, pro uobis solos occumbere. Quibus ferre opem si recusat, nullam potestis iniungere necessitatem. Nulla namque fortior necessitas est, quā imbecillitatis. Itaq; per nosmet aliqua ratione salutem nobis comparare conabimur. Hæc Theſſali. Ob quæ Græci illuc mittendum decreuēre exercitum pedestrem ad maris ingressum custodiendū. Exercitus ubi coactus est, per Euripum nauigat. Qui postquam ad Algas Achaia peruenit, egressus illic relictis nauibus, in Theſſaliam contendit, & ad Tempe peruenit, ad ingressum, qui ab inferiore Macedonia Theſſaliam fert, iuxta amnem Peneum, inter Olympum, & Oſſam montes. Ibi castra posuēre Græci, ad decem millia armatorum coacti, quibus aderat Theſſalorū equitatus, ducibus ē Lacedæmonijs quidē Eueneto Carini delecto ex polemarchis, quāq; nō esset ē regio genere ex Atheniensib; aut, Themistocle, Neoclis filio. Verū paucos illic dies morati sunt. Aduenerūt enim ab Alexandro, Amyntæ filio, Macedone nunciū, suāsum eis, ut illinc decederant, ne ingressu pstantes, ab exercitu irrupente proculcarentur, uidelicet, multitudinem terrestrē, nauticāq; indicando. Florū consilio Græci (nā & bene sibi cōsuli, & bono erga ipsos animo Macedo esse uidebatur) obtemperauerūt.

Quana

Quanquam mihi uidentur metui quoq; id suasisse, quod audierant alium etiam esse in Thessaliam ingressum per Peræbos, in superiori Macedonia, iuxta urbem Gōnon, quam & transiit exercitus Xerxis. Ita Græci ad naues regressi, rursus ad Isthmum se receperunt. Hæc fuit in Thessaliam summa expeditio, dum rex in Europā ex Asia transiturus erat, sed Abydū iam agebat. Thessali à socijs deserti, iam nihil ambigentes, ita prompti ad Medos transiēre, ut in rebus gerendis sese regi præstiterint utilissimos. Græci ad Isthmum reuersi, ob ea quæ ab Alexandro dicta erant, consultabant & qua ratione bellum gerendum statuerent, & quibus in locis. Euicūq; hæc sententia, ut præsidio aditum Thermopylarum custodirent: quippe, qui uidebatur & angustior quàm ille Thessalia, & solus ipsorum terra propinquior. Nam semitam qua Græci intercepti postea fuēre apud Thermopylas, haud nouerant prius, q̄ ducib. Trichinijs ad Thermopylas hostis peruenit. Hunc igitur aditum ut tuerentur decreuēre, ne Barbarus transiret in Graciam, utq; classis perueheretur Histiazotidem oram super Artemisium. Hæc enim loca inter se uicina sunt, ut audiri utrinq; possint, quæ apud alteros gerantur. quæ loca ita se habent: Artemisium quidem a pelago Thracio. ex laxitate in arctum cogitur traiectum, qui est inter insulam Sciathum & continentem Magnesia. Ab angustijs autem Euboia, iam Artemisium excipit littus, in quo est Artemidis, id est, Dianæ templum. Ingressus uerò in Graciam per Trichinum, ubi arctissimus, dimidijs iugeri est, quanquam ad dexteram regionem non est hic locus arctissimus, sed ante posiq; Thermopylas. Iuxta Alpenos tergo sitos, tantummodo ad agendum uehiculum pater: antè iuxta flumen Phœnicem, propè urbem Anthelam solū

Histiazotis
ora.

agendo uehiculo sufficit. Thermopylarum quod montis ad Hesperum uergit, inaccessum est, & praelati precipitij protentum usq; ad Oetam. Quod aut uia uergit ad auroram, id à mari excipitur, ac uadosis. In hoc ingressu sunt calida lauacra, quæ ollas indigenæ uocant: & desuper ara Herculi extructa. Ad hos ingressus murus est edificatus, super quem olim portæ erant. Eum autem edificauerant Phocenses metu Theſſalorum, ex quo illi ex Theſprotis terram Acolidem ière habitatum, quam nunc possident. Et quia Theſſali conabantur eos subigere, præsidio imposito tutabatur; aquâq; calidam ingressuri induxere, ut esset lacunosus locus: omnia excogitantes, ne in suam terram Theſſali incurſarent. Hic tamen murus quondam extructus, maiori ex parte iam ætate erat collapsus: quo rursus excitato, uisum est illis faciendum, ut illic Barbarum arcerent à Græciâ. Est autem proxime uiam uicus nomine Alpeni, unde frumentari Græci stauerant. Et hæc quidem loca uisa sunt Græcis oportuna. Cuncta enim rimati atq; ratiocinati sunt, ut ubi Barbari neque multitudine, neq; equitatu uti possent, ibi illos Græciâ inuadentes exciperent. Postea uero quam Persam in Pieria esse audiêre, ex Isthmo digressi sunt: peditatus ad Thermopylas insidendas, ceteri mare ad Artemesium. Dum Græci (ut cuiq; præceptum erat) properè ad succurrendû tendunt, interea Delphi deum cõsultuere, de seipsis pariter, & de Græciâ solliciti. His responsum est, ut uentos precarentur: illos enim maximos fore Græciæ auxiliores. Delphi quod accipere oraculum, cum ijs primum Græcis communicauere, quibus libertas cordi erat: quo nuncio illos, quod Barbarû magnopere timerent, immortalis beneficio demeruere. Deinde statuta uentis ara in Thyia, ubi sanû est Thyie Cephisi filia,

Ventorum
ara.

filia, à qua & locus hic habet nomē, hostias illis immolauē-
 re: propter quod oraculum etiam nunc Delphi uentos propi-
 tiant. Nauticus Xerxis exercitus ex urbe Therma mouens,
 decem ex omnibus nauibus uelocissimas rectā misit in Scia-
 thum, ubi erant tres præsidiariae naues Græcorum, Trœze-
 nia, Aeginetica, Attica: quæ præuisis Barbarorum nauibus
 in fugam se proripuerunt. Sed ex his Trœceniam, cui præe-
 rat Praxinus, insecuti Barbari, continuo excipiunt. Deinde
 strenuissimum quēq; propugnatorum eius ad portam ad-
 ductum, deinceps mactant. Eorum qui capti mactatiq; sunt
 & primo & strenuissimo erat nomē leoni, quod nomen non
 nihil fortasse nocuit. Aeginetica uerò, cuius trierarchus e-
 rat Asonides, nonnihil tumultus hostibus præstitit: quod e-
 ius epibata erat Pythius Ischenoi filius, uir eo die præstan-
 tissimus: qui capta naui, tamen couersq; pugnando restitit, do-
 nec totus dilaniatus est: quem collapsum non mortuum, sed
 spirantem, Persæ qui nauim cœperant; admiratione uirtu-
 tis, magnum operæ precium putauerunt ut seruarent, uulne-
 ribus myrra medentes, sindoneq; byssina & fascijs ea obli-
 gantes: ac rursus in castra sua reuersi, hominem uniuerso e-
 exercitui ostentabant admirabundi, ac probe obseruantissi-
 tum alios quos in eadem iam naui cœperant, tanquam man-
 cipia adseruarent. Duabus nauibus interceptis, tertia, cū
 præerat Phirmus uir Atheniensis, dum fugit ad hostia Pe-
 nei, impacta est, qua sine uiris Barbari potiti sunt. Nam A-
 thenienses simulatq; nauem impegerunt, ab ea desilierunt,
 & iter Thessaliā intenderunt, seq; Athenas receperunt. Flu-
 ius rei per ignes ē Sciatho editos, facili certiores Græci, q ad
 Artemisium castra habebant, & ob id perterriti, illinc Chal-
 cidem concesserunt ad Euripū iutandum, relictis per edita

Euboiæ loca diurnis speculatoribus. Ex 10. Barbarorum nauib. tres ad Herma, quod est inter Sciathum & Magnesiam nomine Myrmeca, prouectæ sunt. Quem locum ubi tenuere Barbari, lapideam illic columnam imposuere. Qui ex Therma soluerunt, ubi litus oculos effugit, cum omni classe nauigabant 11. dieb. ex quo rex à Therma discesserat, inter se dissipati sed eos Herma ducebat, quod erat in traiectu ferè Scyris Pammorum. Hinc totum diem nauigantes Barbari, oram Magnesium tenuerunt super Sepiadem, & litus quod est inter urbem Casthanæam & oram Sepiadem. Ad hunc usq. locum Thermopylas, exors malorum Xerxis exercitus fuit:

Xerxiana
classis.

& adhuc classis, quæadmodum ego supputando inuenio, mille ducentarum septem ex Asia nauium. In quib. à principio è singulis nationib. erant milia ducenta & quadraginta unum ac quadringenti ducentos supputando uiros in singulis: & præter indigenas propugnatores, addendo Persarum Medorumq. ac Sacorum tricenos epibatas. Reliquus autem hic exercitus constabat ex triginta sex millibus, ducentisq. ac decem. Adiciam huic & superiori numero eos qui sunt ex biremibus: in quarum singulis plures fecerim 80. potius quàm pauciores uiros. Quarum nauium summa, ut superius dictum est, 3000 fuit. Ita in eis fuerunt uirorum 24. myriades, id est, ducenta & quadraginta milia. Hæc igitur erat classis ex Asia, unius & quinquaginta myriadum uirorum in uniuersum: & præterea septem milia sexcenti decem. Peditatus fuit decies septies centena milia: equat. 80000: quib. addo Arabes, q. camelos: & Pænos, qui currus agitabāt, quæ facio uiginti milia. Quæ copiae classiariæ & terrestres in summam redactæ, fiunt ter & uicies centena, & præterea decem & septem milia, sexcenti & decem. Has copias ex ipsa Asia fuisse contractas dictum est.

Copiarum
Xerxianarum
summa.

est, præter seruitia quæ sequebantur, & eos qui in frumenta
 rîs nauib. uehebantur. Huic omni enumerato exercitui ad-
 sciendus est ille ductus ex Europa, de quo ex opinione dice-
 re oportet. Li Græci, qui sunt è Thracia, ex insulis Thraciæ
 obiacentib. adduxerû: naues 120. quarû uiri sunt 34000.
 Terrestres copias adduxerunt Thraces, & Pæones, & He-
 ordi, & Bortiai, & genus Chalcidicum, & Brygi, & Picres,
 & Macedones, & Perabi, & Emenses. & Dolopes, & Ma-
 gnetes, & Achæi, & qui maritima Thraciæ habitabant. Ha-
 rum nationum reor 300000. hominum fuisse, quæ myria-
 des illis Asiaticis adiectæ, sunt in summam uirorum pugna-
 tium ducentæ sexaginta quatuor, & præterea mille sexcen-
 ti ac decem. Hoc tanto pugnatorum numero non pauciora,
 sed plura fuisse arbitror, q. hos comitabatur seruitia & eos q.
 frumētarijs in nauigijs erāt. & alijs nauib. undē cū militib.
 uiris uehebantur: quos neq. plures neq. pauciores facio, sed
 totidem. Ita æquati numero pugnatorum, explebunt totidē
 myriadas: hientq. 528. myriades, & 3220. uiri, quos Xerxes
 Darij filius duxit ad Sepiadē, & usq. ad Thermopylas. His
 fuit uniuersus copiarum Xerxis numerus. Nam mulierum
 pinfentium, & pallacum & eunuchorum numerum, nemo
 pro comperto queat dicere: ac ne impedimentorum quidem
 aliorumq. iumentorum sarcinariorum, neq. canum Indico-
 rum exercitum comitatum, præ multitudine quisquam ini-
 re numerum possit. Quo minus miror, proditum esse, flucta-
 ta quædam non suppetitauisse: magis miror unde tot my-
 riadibus cibaria suppetierint. Nam subducta ratione com-
 perio, si singuli quotidie singulas frumenti chœnicæ, id est,
 semodia non amplius accepissent, absumpta fuisse singulis
 diebus centum nullis medimnorum, & trecentos, ac quadra-

ginta medimnor, qui singuli constant è senis modijs, haud annumerando mulieres eunuchosq, & iumenta, atq canes.

*Formæ in
Xerxe di-
gnitas.* In quo exercitu cum tot uirorum millia essent, nemo aut specie aut magnitudine corporis erat, qui cū Xerxe ipso posset contendere, tanquā dignior qui illud imperium obtineret,

Nauales copia, postquā è statione soluerunt, profecta q orā terræ Magnesiae tenuerunt, quæ est inter urbem Castaneam & oram Sepiadem, primæ quæq naues ad terram habuere stationem, aliæ deinceps in ancoris stetere, ad octauum usq ordinem intra mare procedentes, utpote angusti ore littora quam ut classẽ caperet: atq ita per noctem stetere. Sub ipsum uerò diluculum, ex sereno cœlo & tranquillo, cū mare efferuesceret, incidit in eam atrox tempestas, ac uehemens

*Hellespon-
tias uen-
tus.*

uentus subsolanus, quem Hellespontiam nuncupant, qui circa illa loca habitabant. Eum uentum quicunq augefcere animaduertuerunt, & quibus per conditionem stationis licuit, ij tempestatem prauenerunt, reuulsisq nauib. sese atq illas incolumes præstiterunt. At quas naues uentus exteriores natus est, earum alias ad loca, quæ dicuntur furni, quæ sunt in Pelio extulit, alias in littus, alias in ipsam Sepiadem illisit, alias in urbem Castaneam, alias in Melibœam expulit: erat enim intoleranda uis eius. Enimuerò feruntur Athenienses, Boream inuocasse ex oraculo alio, quod eis redditum est, ut generum suum ad sibi opitulandum inuocarent. Habet aut (ut apud Græcos fertur) Boreas in matrimonio Orithyiam Atticam Erichthei filiam. Ex hoc coniugio, ut fama est, Athenienses inducti sunt ad coniectandum Boream sibi generum esse: & dum in Chalcide pro Europâ excubarent, cum intelligerent augeri tempestatem, aut etiam antè, inuocauere Boream, cui prius sacrificauerant, & Orithyiam, ut sibi auxilia essent, & Barbarorū naues corrumpere, quemad-

modum

modum prius fecerant circa Athon. Num ob id Boreas ingruerit in Barbaros apud stationē agentes, non queo dicere: certē Athenienses aiunt & ante fuisse sibi auxilio Boreā, & tunc illud effecisse. Atq; digressi illinc, delubrum Boreā extruxēre ad amnem Ilisum. In hac tempestate, qui paucissimas naues, ij non pauciores 400. perisse aiunt, viros quoq; innumerabiles, ac vim pecuniarum immensam: ut Aminocli ^{Aminocli fortuna.} Cratineo Magneti maiorem in modum fuerit fructuosum hoc naufragium qui aliquantō post, dum circa Sepiadem humum fodit, multa pocula aurea eiecta, multa argentea percepit, thesaurosq; Persarum inuenit, affatimq; aliarum ex auro rerum lucratus est, & cum alioqui non essent fortunatus, ē rebus repertijs mirificē est ditatus uexebatur enim is quoq; ingrata quadam calamitate, uidelicet liberis orbat. Xerxis na-
 tus. Nauium aut onerariarū, aliorūq; nauigiorū quæ perierunt, numerus iniri non potest. Ita q; præflecti classis ueriti, uea 400.
 ne sibi post acceptā calamitatem Thessali incursarent, submersi.
 excelsum sibi uallum ē naufragijs circumdederunt. Triduo n. tempestas perstitit. Quarto tandem die Magi incisiones faciendo, & ueneficijs incantando uentum, ad hæc Theti, ac Nereidib; sacrificando, tempestatem compefcuerunt. siue alioquin tēpestas ipsa sua sponte cessauit. Theti aut idē Magi sacrificauēre, quod ab Ionib; acceperant Thetim ex eo loco raptam fuisse à Peleo omnemq; eam oram Sepiadem illius esse, aliarumq; Nereidū. Et uentus quidē quarto die con-
 quieuit. Atq; Græcis diurni sui speculatores, ex Euboicis uerticib; decurrentes, altero ab exorta tēpestate die indicarunt omnia q̄ circa naufragiū cōtingerāt. Quæ illi, ubi audiē
 re fusi prius liberatori Neptuno libamētis celerrimē rursū ad liberatos.
 Artemisiū reuehantur, sperdtes sibi paucas aliquas naues forte cōtrarias. Ita ad Artemisium prouecti, iterum stationem

habuere ad templum Neptuni cognomine liberatoris: quod nomen ab illis inditum, ad hoc usque tempus perdurat. Barbari, posteaquam uentus conqueuit, & fluctus constrati sunt, reuulsis nauibus ad continentem enauigabant, circumuehentesque promotorium Magnesia, rectum cursum in sinum, qui ad Pegasæa fert, tenebant. In hoc Magnesia sinu locus quidam est, in quo fertur Hercules, cum e nauis Argo aequatum missus esset, derelictus fuisse ab Iasone atque a socijs, dum in terram Colchidem ad uellus nauigarent. Illinc enim aquas si in pelagus erant abituri, eaque de re nomen loco fertur esse Apheta, id est, dimissa. Hoc in loco Xerxianæ naues stationem habuerunt: quarum 15. quæ longæ ultimæ appellabantur, prospectis Græcorum ad Artemisium nauibus, ratæ suas esse, in medium earum & ad hostes delatæ sunt, quarum dux erat Sandoces Thaumasi filius, Cumæ Aeolidis præfectus: quem ante Darius ob hanc causam captum cruci affixerat, quod cum e regis iudicibus esset, iniquam sententiam ob pecuniam tulerat. Sed eius in cruce suspensi Darius reputans, plura peccatis esse beneficia, in domum regiam collata, hoc reperiens, agnoscensque properantius se quam prudentius egisse, hominem soluit. Ita regem Darium elapsus, ac uitæ restitutus, tunc in Græcos delatus, non iterum erat elapsurus. Hos ad se cursum tenentes Græci ubi uidere, cognito hominum terrore, aggressi repente cepere. In quarum nauium una captus est Aridolis, Alabandensium, qui sunt in Caria, tyrannus: in altera Penthyllus Demonoi, dux Paphius, qui Papho duodecim naues cum duxisset, amissis earum undecim tempestate, quæ ad Sepiadem extiterat, cum una quæ superabat, tendens ad Artemisium, captus est. Hos Græci quæ uolebant de Xerxis exercitu sciscitanti, uinctos ad Corinthiorum Isthmum dimiserunt. Cetera Barbarorum classis, præ-

Hercules
ab Iasone
relictus.
Apheta
locus.

ter. quindecim naues, quibus præfuisse Sandoce dixi, ad A-
 phetas peruenit. Xerxes cum terrestribus copijs per Thessa- Thessalia
 liam, & Achaïam iter faciens triduo, euasit in Melienses: eque.
 cum in Thessalia certamen curule fecisset, suas equas
 experiendi gratia, quod illic optimas Græcarum equas
 esse audiebat. In eo certamine multo inferiores fuere Græ- Onochonus
 te. Fluuiorum qui sunt in Thessalia solus Onochonus po- defecit Xerxi.
 tanti exercitui non suffecit. Xerxi ad littoralia Achaïa ten-
 denti, perductores sui cuncta referre cupientes, enarrabant
 id, quod de templo Iouis Aphlystij ab indigenis enarratur:
 Athamantē, Aeoli filiū, inito cum Ino consilio, necē Phryxo
 machinatū. Deinde Achæos ex oraculo tale certamen illius
 posteris proposuisse, ut qui ex eo genere maximus natus esset,
 huic aditu curia, id est, prytanei (quā leitum Achæi uocāt)
 interdiceretur: ipsis excubias agensibus, si quis adisset, nō pri-
 us exire posset, quam mactandus esset. Ita multos, cum iam
 mactandi essent, eo metu in aliam profugisse regionē. Inter-
 iecto deinde tempore, cum reuersi essent, & in prytaneū in-
 gressi, si essent deprehensi, toto corpore cooperto & cū pom-
 pa eductos mactari consueſſe. Hoc posteros Cytissori Phry-
 xo geniti ob id pati, quod cum Achæi expiationem loci faci-
 entes, ex oraculo Athamantē, Aeoli filiū essent immolaturi,
 Cytissorus iste, cū ē terra Colchide uenisset, illum liberauit:
 eoq; facto posteris eius irā dei fuisse iniectā. Hæc cū audisset
 Xerxes, ubi ad lucū adfuit, & ipse ab eo abstinuit, & idē suis
 copijs imperauit: domūq; itē propugnatorū Athamantis, ac
 fanū ueneratus est. Hæc in Thessalia, Achaïaq;, a quib. locis
 proceſſit Xerxes in Melidē iuxta maris sinū, ubi totū diū e-
 ſtus, atq; reciprocatio fluctuū fit. Huic sinui circumiectus est
 locus cāpeſter, alibi ſpacioſus, alibi arctus admodū. Et ipſi

campo circumiecti montes editi, atq; inaccessi, omnem Meliadem cingentes regionem, quæ petra Trechinia nominatur. Prima in sinu urbs ab Achaia euntibus est Anticyra, quæ amnis Spherechius præterlabēs, ex Enieſibus in mare defluit. A quo alter amnis 20. ferme ſtadijs abest. cui nomē inditū est Dyraſ: quæ fama eſt emerſiſſe ad ſerēdā Herculi opē. Ab hoc totidē ſtadiorū intercapedine alius amnis eſt, qui uocatur Melas, id eſt, niger. Vnde urbs Trechis quinque ſtadia ab eſt, ſita in ampliſſimo regionis ſpacio, à mōtib; ad mare, ut pote duobus, & uiginti millibus iugerum planicie mōtis, qui terrā Trechinia circumdat. Ad Trechinis meridiē anfractus eſt, p quē Aſopus circa radices mōtis defluit: ad cuius meridiē alius nō magnus amnis eſt, nomine Phœnix, ex his mōtib; in Aſopū defluens. Iuxta Phœnicē anguſtiſſimū uia eſt: quippe qua muri coartata modo, plaſtrum agi poteſt. A flumine Phœnicē ad Thermopylas quindecim ſtadiorū eſt intervalū, in quo uicus eſt, nomine Anthela: quæ præterfluens Aſopus, in mare inuoluitur: & ei locus ſpacioſus eſt circumiectus, ubi templū Cereris Amphyctionidis extructū uiſitur, et ſedilia Amphiſtyonibus, et ipſius Amphiſtyonis delubrum. Rex Xerxes quidem in Trechinia Melidis caſtra habebat, Græci uerò in tranſitu, qui locus à plerique Græcorum uocatur Thermopyla: ab indigenis aut, atq; accolis Pyla. Hæc erant utrorumq; caſtrorū loca, Xerxe omnibus, quæ ad uentum boreā ſpectant, uſq; ad Trechinem poſito: Græcis, quæ per hanc continentem ad auſtrum, & meridiem ferunt tenentibus. Qui hoc in loco Perſam Græci opperiebantur, hi ſuere, Spartanorum trecenti armati, Tegaitarum, & Mantienorum mille, totidem ex utr; ſq;. Ex Orchomena Arcadia, centum uiginti, ex reliqua mille. Tot quidem ex Arcadia. A

Cereris Am-
phiſtyonidis
ſanum

Amphiſtyonū
ſedilia.

Græcorū Per-
ſam opperien-
tium enume-
ratio.

Corinthe aut quadringenti. A Phlyunte ducenti, & Mycenorum octoginta. Hi Peloponneso aderant à Bæotijs: Thepienses septingenti, Thebani quadringenti. Præter hos euocati erant Locrenses Opuntij cum omni copia, & Phocensium mille. Ipsi enim Græci eos euocauerunt, missis nuncijs, qui dicerent se quidē præcursores aliorū uenisse, ceteros aut socios propediem expectari: tutelam uerò maris esse in Atheniensium præsidio, Aeginetarumq; & eorum, quibus res naualis iniuncta esset (nec sibi quippiā esse formidolosum. Non enim deum esse, qui bellum Græciæ inferret, sed hominem: nec mortalem quempiam, aut esse, aut fore, qui ex quo natus est, mali exors sit: & ut quisq; maximus est, ita ei deberi maxima. Itaq; cū mortalis sit, qui bellū inferat, ab opinione esse casurū. Hæc illi quadiēntes, in Trecbinē auxilio iēre. Erant his cū alijs duces suæ quisq; ciuitatis, tū uerò penes quē summa imperij erat, quē maximē admirabantur Lacedæmonius Leonides Anaxandridæ filius, qui Leonis, qui Eurycratidæ, qui Anaxandri, qui Eurycratis, qui Polydori, qui Alcamenis, qui Telecli, qui Archelai, qui Egesilai, qui Doriagi, qui Leobatis, qui Echestrati qui Hegesis, qui Eurysthenis, qui Aristodemi, qui Aristomachi, qui Cleonidai, qui Hilli, qui Hercules filius fuit, adeptus ex inopinato regnū. Nā cū duo foret ei fratres natu maiores, Cleomenes, & Doricus, aberrat à cura regni. Verū Cleomene sine uirili sobole defuncto, et Dorico iā nō superstitē, sed & ipso in Sicilia uita functo, ita regnū ad Leonidē puenit, qui Cleombroto maior natu erat. Is enim nouissimus fuit Anaxandridæ liberorū, habebatq; in matrimonio Cleomenis filiā: q dū se ad Thermopylas cōtulit, delegerat trecentos ē primoribus uiros, & quibus filij erant: assumpserratq; eos Thebanos, quorum de numero fecit

Leonidis regis
Spartiatarum
genealogia,

feci mentionem, quorum dux erat Leoniades, Eurymachi filius. Hac de causa Leonides dedit operam, ut ex Græcis sumeret eos solos, quod eos maximè insimulabat, quod cū Medis sentirent. Euocabat igitur eos ad bellum, sciēdi cupidus, an unā mitterent auxilia, an manifestò renūciarent Græcie societatem. Sed illi aliud sentientes, tamen auxilia miserunt. Eorum qui cum Leonide fuere, primos miserunt Spartiata: ut his inspectis, alij socij in militiam profisciscerētur, neue cū Medis sentirent, si eos superari audirent. Ipsi autem celebrati Carnij (hac enim sacra morabantur eos) relictis Spartata custodibus erant cū omni copia illuc celerrimè ituri auxilio. Reliqui etiam socij ad id agendū itidem animati (nā tēpus Olympiadis in hac negocia inciderat) hāud suspicati tā cito apud Thermopylas bello decernendū, præcursores miserant. Ita illi sibi faciendū statuerant. At ij Græci, qui apud Thermopylas erāt, ubi ad ingressum Persa aduētabat, metu perculsi, de decedendo consultabant. Cateri Peloponneses censebant faciendū, ut reuersi in Peloponnesum, Isthmi custodiam agerent. Huic sententiæ cum insensi essent Phocenses, & Locrij, Leonides suadebat illic perstandū, & nuncios ad accersendas subsidio ciuitates dimittendos, tanq̃ se paucioribus, quā ut Medorū exercitū arcerent. Hac istis cōsultatibus, Xerxes equitē quendā ad speculandū, quot illi essent, & quid agerent, mittit. Audierat enim iam tū cū in Thessalia esset, eo loci contractā esse exiguam copiam, eiusq̃ duces esse Lacedæmonios, atq̃ Leonidē, è genere Herculis. Eques, ubi ad stationem Græcorū successit, contemplatur, aspiciq̃ nō ille quidē omnes milites (nā eos qui cōtra murū, quē excitauerant, excubabāt, intueri ne quibat) sed eos qui extra murū agebant. Erant autē eo tempore, exterius manendi in Lacedæ-

Carnis festa:

cedamioniorū statione uices. Eos animaduertit partim se la-
do gymnastico exercentes, partim comā pectentes. Hæc cū
admiratione intuitus, eorū numero, ac cæteris omnibus pla-
nè cognitis, per ociū sese recipit. Nemo enim illorū insequē-
batur, sed hominē magno cōtemptū habebāt. Regressus ad
Xerxē, cūcta quæ inspexerat refert. Quæ Xerxes audiēs, nō
poterat conieclare eos ad id sese preparare: ut pro uirili, &
perirēt, & pderent. Sed cū ridiculā rē sibi facere uiderentur,
accersit ad se Demaratū, Aristonis filiū, qui in exercitu erat:
quem, ut uenit, interrogauit horū singula, cupiēs nosse quid
ab Lacedamonij ageretur. Et ille: Audisti, inq̃t, antea me,
dū aduersus Græciam proficisceremur, de his uiris. Et cum
audisset loquentē hæc, quæ euentura providebā, derisui ha-
buisi. Quanquā mihi summū discrimen est aduersus te rex
ueritatē tuenti, audias tamen nunc quoq̃ ueritatē. Hi uiri ad
nobiscū pugnandū de ingressu uenēre, atq̃ hoc apparāt. Nā
ita sese apud eos habet cōsuetudo: Quoties adituri sunt ani-
mae periculū, capita comūt: ac scito si hos, & qui Sparte mā-
serūt, subegeris, nullā hominū gentē aliā esse, quæ contra te
rex audeat tollere manus. Etenim nunc aduersus regnū in-
ter Græca pulcherrimū atq̃ uiros præstātissimos tendis. Xer-
xe, quòd hæc ei admodū incredibilia uiderētur, interrogāte,
quo pacto tātilla copiae cū suis pugnaturæ essent: rursus, in-
quit, pro uano me ducas, nisi hoc tibi, ut ego annuo, usu ue-
nerit. Hæc dicens, tamen Xerxi nō persuasit. Itaq̃ quadriduū
Xerxes supersedit, ratus eos illinc fugā esse facluros. quin-
to die cū putaret impudentiā illorum, atq̃ temeritatē esse in-
permanendo, ira percitus, Medos in eos, ac Cistios mittit, im-
perās, ut illos caperēt uiuos, & in conspectū suū abducerent.
Medi, ubi factō impetu in Græcos impressionem fecerunt,
multū

Perſarum cum
Lacedæmonijs
congreſſio.

multi cadebant, alijsq̃ ſuperuenientibus nihil tamen promouebant, eſi uehementer ingruiebant: palàm facientes, cùm alijs omnibus, tùm uerò ipſi regi, ſe quidem multos homines eſſe, at paucos uiros. Fuit autem hic pugnae congreſſus interdiu. Poſt ubi Medi ſe ægrè tutabantur, tùm uerò ipſi ſe ſubduxere: Perſæq̃ ſubeuntes excepere ij, quos immortales rex appellabat, quorum dux erat Hydarnes, tanquam facile hoſtem proſligaturi. Vbi & hi cum Græcis congreſſi, nihilo plus quam Medi proficiebant, ſed eodem modo pugnant, utpote lōgioribus haſtis quàm Græci utetes, & in locis anguſtis, ubi nullus multitudinis erat uſus. Ibi Lacedæmoniꝝ dignam mēmoratu pugna edebant, cùm alijs in rebus oſtendentes ſe perire inter imperitos pugnare, tùm uerò quod quoties terga uertebant, conſerui fugiebant. Quos Barbari, dum fugientes cernerent, cū uociferatione, & ſtrepitu ingruiebant. At Græci rurfus ſe cōuertentes, aduerſis pectoribus eos excipiebant: ac tū innumeram Perſarū multitudinem proſtrauerunt cū quidē ex Spartiatis quoq̃ pauci aliquot occubuerunt. Perſæ, poſtea q̃ & cateruatim, & uniuerſis copijs iter occupare conati, nihil tamen promouebant, iterū ſeſe receperunt. Fertur Xerxes, cū ad ſpectaculū adeſſet, in ipſo cōgreſſu pugnandi ter è folio reſiliſſe, quod uidelicet exercitui ſuo timeret. Poſtero die nihilo melius Barbari præliati ſunt. Nā ſperantes fore ut illi, qui pauci eſſent, & ſaucij, nequireret manus leuare ad pugnandū, cū cōflixiſſent, eos Græci excepere, inſtructis ordinibus, & in ſuo quiſq̃ loco, ac per nationes diſgeſti, præter Phocenſes, qui in mōle ad iter obſidendū locati erant. Perſæ ubi nihil aliud quā pridie agi uident, abſcedūt. Ibi regē ancipitē, quodnā in re præſenti conſiliū capeſſeret, Epialtes, Euridemi filius allocuturus adiit, tanq̃ magna ali-

qua

qua re ab illo remunerandus, & indicauit ei tramitē, qui per
montē ad Thermopylas ferebat: quā re Græcos, qui illic cō-
stitērāt, euerit. Is postea Lacedæmoniorū metu in Theſſa-
liā profugit: cuius profugi Pylagoræ Amphictyones apud
Pylæā cōgregati, caput pecunia proſcripſerūt: qui interieclō
deinde tēpore, ab Athenade uiro Trechinio, Anticyræ (nam
illuc redierat) interēptus eſt. Quē etſi ob aliā cauſam, quam
ego in ſequentiſ. reddā, Athenades hic interemit, nihilo ta-
mē ſecius ab Lacedæmonijs præmio affectus eſt. Hūc in mo-
dū Epialtes poſtea interiit. Eſt & alia quæ fertur fama: O-
netē, & Hanagoræ filiū, Carastiū, & Corydalū Anticyrēſem,
 fuiſſe qui ea dixerint regi, & circū mōtē Perſas deduxerint:
quod aſud me proſus fide caret. Nā hinc licet cōiectemus,
primum, quod Græcorū Pylagoræ, nō Onetæ, & Corydalī,
ſed Epialtæ Trechini caput pecunia proſcripſerūt, quod ſcī
licet eū cōpertiffimū haberēt: Deinde quod Epialtē ob hanc
cauſam ſcimus ſe fuga proripuiſſe. Poſtremo, quod Onetes q̄
non erat Melienſis, ita demū tramitē illū nouiſſet, ſi in ea re-
gione permuluum diuerſatus fuiſſet: ideoq̄ Epialtæ culpam
aſcribo, quod Perſas per montem circunduxerit, & ad tra-
mitem perduxerit. Xerxes ea, quæ Epialtes ſe conſecturum
ſpondebat probans, maiorem in modū lætus ſine mora Hy-
darnem cum ijs, quibus præerat, copijs miſit. Ille circa lucer-
narū incenſionē id eſt, ſub crepuſculū, è caſtris proſectus eſt,
& tramitē ingreſſus, quē tramitē indigenæ Melienſes ueſtigā-
uerunt: eoq̄ inueſtigato Theſſalos deduxēre aduerſus Pho-
cenſes eo tēpore, quo Phocenſes interſepto muris trāſitu, ad
arcendū bellum in præſidio erant. Extrinſecus nihil admo-
dum præſeptus tranſitus erat cū nihil eſſet utilis Meliēſibus. *Thermopyla-*
Etiam ſic ſeſe habet ille callis. Ab Aſopo fluuiio, qui per *ram callis.*
montis

montis meat anfractum, incipit, cui monti, ac uia idem nomen est inditum Anopæa. Hac Anopæa per dorsum montis extenta, desinit iuxta Alpenum urbem, quæ prima est ex Lecridibus, Melienses uersus, ac iuxta lapidem nomine Melampyrum, id est, nigrum fontem, ac iuxta malitiosorum sedes: ubi angustissimus callis est. Hac uia, atq; ita se habente, Persæ Asopo traiecto, iter tota nocte fecerunt, à dextra Oetaeos montes, ad sinistram terram Trechiniorum habentes ac sub exortu aurora in cacumen montis euaserunt: quo in loco (si cui superius ostensum est) mille Phocensium armatorum praesidium excubabat, tum ad suam terram, tum ad uiam tuendam. Nam transitus inferior, à quibus dictum est custodiebatur. Illam uero per montem uiam Phocenses sua sponte Leonida custodiebant: atq; hoc modo Persas ascendisse animaduertuerunt. Cùm eos illi toto monte conscendendo propter frequentiam quercuum latuissent, tamen edito multo strepitu (ut res postulat) frondiū subter pedes constratarum (erat enim cœli tranquillitas) Phocenses recurrerunt: & dum sibi arma induunt, confestim Barbari adfuere: qui conspicati uiros arma sibi circumdantes, obstupescere. quippe qui (ut in exercitu asseruatum fuerat) neminem sibi sperabant occursum. Ibi Hydarnes perterritus, ne Phocenses Lacedæmonij forēs, Epialtem percontatus est, quisnam ille esset exercitus. Mox certior rei factus, Persas tamquam in aciem instruxit. Quorum missilibus multis, crebrisq; Phocenses cum ferirentur, fugam fecerunt in uerticem montis, gnari aduersum se ab initio illos uenisse, & se preparabant tanquam perituri. Ita illi sentiebant. Verum eis spreis, ij qui circa Epialtem, & Hydarnem erant Persæ, rapidi de monte descendunt, At ij Græcis, qui apud Thermopylas erant, primum uates Megistias extis inspectis, indicauit

Megistias ex-
uspicia.

uit mortem illis pariter & sibi impedere. Deinde transfugæ notum fecere, Persas montem circumire: sed hi adhuc per nos tempus. Tertio loco significauere speculatores diurni, quia uerticibus montis decurrerunt iam die illucescente. Hic inter se consultantes Græci, sententijs discrepabant. Alij enim stationem non deferendam suadebant, alij ab eis dissidebant. Postea separati partim discedunt, dilapsi q; in suâ quisque urbem se recipiunt: partim, qui cum Leonide erant, ad illic perstandum se accingunt. Fertur aut ipse Leonides eos qui abscessere, dimisisse, de illorum uita sollicitus. Se uero & Spartiatis, qui adessent, non facturos è sua dignitate, si stationem desererent, ad quam tutandam ab initio uenissent. Caterum ego magis illi opinioni accedo, Leonidem posteaquam animaduertit socios ignauos, & inuitos esse ad periculum subeundum, ueniam eis abeundi dedisse, sibi uero decedere inhonestum putasse: permanenti autem illic, ingentem gloriam futuram, & Sparta nunquam defuturam felicitatem sperasse. Siquidem iam inde ab initio moti belli Spartiatis à Pythia redditum erat oraculum, fore, ut aut Sparta euerteretur à Barbaris, aut rex eius occumberet. Quod oraculum hexametris illa uersibus reddidit, in hæc uerba:

Spartiatarū
oraculum.

Vobis, ampliuagæ colitis qui mœnia Sparta,
Aut urbs clara dabit Persa uictore ruinam,
Aut si non erit hæc, oriundus ab Hercule quidam,
Flebitur extinctus rex in Lacedæmonis ora:
Nam neq; taurorum, neq; uim feret ille leonum:
Sed Iouis, & cuius reor haud tolerabile robur,
Alterum donec passim discerpserit horum.
Hæc reputantem Leonidem, cupidumq; gloriæ comparanda,
crediderim solum ex Spartiatis remisisse socios potius,
L l quàm

quam illos qui abierunt in sententijs dissidentes tam deformiter abisse. Cui rei nō minimo id mihi testimonio est, quod natē Megistiāhuius expeditionis comitē, qui ferebatur Acarnas esse, & à Melāpode oriūdu. praelo cutū ex extis ea, q̄ erāt euentura uoluit propalā Leonides dimittere, ne secum periret, sed ille noluit abscedere filium modò, qui ei unicus erat, unā militantem dimisit. Ita socij. quos Leonides remittebat, ei obtēperantes abiēre. Thespienses tantū atq; Thebani persistēre cum Lacedaemonijs, Thebani quidem inuiti ac nolentes, quippe quos Leonides loco obsidum distinebat: Thespiēs se uerò libentissimi, qui negauerunt se Leonide, & qui cum erant desertis, abscessuros: permanentesq; unā cum illo occubuerunt, quorum dux erat Demophilus Diadromei. Xerxes sub exortum solis libamimbus factis, tātis per moratus, dum tempus esset, quo forum solet maximè frequens esse hominibus, ē castris mouit. Etenim ita ab Ephalta erat mandatum. Nam descensus à monte erat compendarius magis, ac breuioris multò spacj, quā circuitus mōtis atq; ascensus. Barbari, qui circa Xerzem erant, ad Leonidem & ad Græcos, qui cum eo erant accessere: & illi tanquam ad necem iam multò magis, quā à principio fecerant, progressi sunt ad fauces introitus laxiores. Nam munitiones muri eos tutabatur. Et cum superioribus diebus in loca arctiora prodeuntes dimicassent, tunc extra angustias facto concursu permulsi Barbarorum cadebant. Nam duces à tergo sui quisq; agminis, uerberibus, quæ gestabant, unumquemq; cadebant, assidue ad procedendum adhortantes. Multi eorum in mare decidentes, absumebantur, multò plures inuicem uiui proculcabantur, cum nulla pereuntis ratio haberetur. Cumq; scirent impendēre sibi necē ab ijs, qui montem circuirent, quod

roboris

Spartiatarum ex-
des ad
Thermopylas.

roboris habebant, id omne in Barbaros ostendebāt, ingruē-
 tes, ac sese intrudentes. Quorum plerisq; cum iam lanceæ
 diffractæ essent, nonnulli gladijs Persas obruncarent, tunc
 Leonides in hoc labore cecidit, nauata strenuissimè opera Leonidæ
mors
 & cum eo alij insignes Spartani: quorum ego tanquam stre-
 nuorum uirorum nomina audiui, & quidem trecentorum
 omnium. Persarum quoq; illis cum multi alij tam celebres
 ceciderunt, quàm incelebres: tum uerò duo Darij filij, Ab-
 rocomes & Hyberanthes: quos Darius & Phrataguna A-
 zarni filia tulerat. Atarnes autem erat Darij regis frater,
 Hystaspisq; Arsamæi filius: qui dum Dario filiam nuptum
 dedit, omnem in iuper ei domum tradidit, ut qui esset unicæ
 pater. Hi duo Xerxis fratres super cadauer Leonidæ pugna-
 tes occubuerunt, adeò uehemētī Persarum Lacedæmoniorūq;
 conflictu, ut Græci, ter hōsilibus in fugam uersis, cadauer Græcorū
uictus
 Leonidæ ulnute subtraxerint, & eousq; persisterint, dum ij,
 qui cum Epialte erant, adsuere: quos ubi audiēre Græci,
 tum uerò pugnandi ardor immutatus est: Nā ad angustias
 uia sese recepere, & introgressi murum, tumulum quendam
 occupantes, addensati insedere cūcti, præter Thebanos. Est
 aut tumulus in ingressu, ubi nunc super Leonidem stat lapi-
 deus leo. Hoc in loco defensantibus sese gladijs, qui adhuc Leo lapsus
deus.
 eis supererāt, Barbari circumfunduntur, & manibus, & uo-
 cibus incessentes: Alij ex aduerso urgentes, & munitionem
 muri subruentes, alij undiq; circumuēnientes ac circumstan-
 tes. Lacedæmoniorū atq; Thespiensium, cū tales extiterint,
 præstantissimus tamē extitisse fertur Dieneceus Spartanus: quē Dieneceus
præstantia:
 antequā cum Medis confligeretur, hoc dixisse aiunt, cum d-
 quodā Trichinio audisset Barbaros præ multitudine sagit-
 tarum, quas emitterent, solem obducere, tantam eorū esse

copiam. adeò non expauesfactus est, ut parui faciens Medorum turbam, responderit: Omnia sibi bona Trichinium hospitem nunciare: si Medi solem obducerent, se sub umbra cū illis non in sole pugnatu-
*Hac & alia huiusmodi dicta memoratu digna, aiunt Dienece-
 m Lacedæmonum reliquisse. Secundum hunc è Lacedæmonijs duo fratres præstantis-
 simi feruntur fuisse Alpheus & Maron, Orsiphanto geniti.
 E' Thespiensibus Diuhyrambus Harmatidei. His eo loco
 ubi ceciderunt sepultus, & ijs qui primus, quam socij à Leo-
 nide remissi sunt occubuerant, epigrammata his uerbis in-
 scripta sunt:*

Terdecies centum hic certârunt millibus olim

E' Peloponneſo bis modò mille uiri.

Hæc uniuerſis ſuperſcripta ſunt, illa peculiariter Spartiatibus:

Nos Lacedæmonijs refer hic peregrine iacentes,

Exhibito illorum uocibus obſequio.

Hoc Epigramma inſcriptum eſt Lacedæmonijs, illud uatis:

Megiftæ Nobilis hoc buſtum eſt (Medi occidère) Megiftæ,

epigramma.

Sperchion ad fluuium, non ſed inulius obit.

Qui uates obitum quamuis præſciret adeſſe,

Spartæ haud ſuſtinuit deſeruiſſe duces.

*Qui hos epigrammatis & cippis exornârunt, Amphiclyo-
 nei fuère, præter epigramma uatis Megiftæ, quod Simoni-
 des Leoprepis filius, propter hominis familiaritatem inſcrip-
 ſit. Ex his trecentis duo Eurytus & Ariſtodemus, feruntur
 ob extremam lippitudinem è caſtris ab Leonida remiſſi, &
 in Alpenis decubiſſe. & communicato inter ſe conſilio, cum
 liceret aut ſolutem ſibi parare Spartam uerſus, aut ſi reuer-
 ti recuſarent una cum alijs occumbere, in neutro horum,
 quæ licebat eis facere inter ſe conueniſſe: ſed cum ſenten-
 tijs diſcrepant, Ariſtodemus quidem præ ignauia reman-
 ſiſſe:*

fuisse: Eurytus uerò audita Persarum circuitione, petisse arma seque eis induitum iussisse seruum, ut ad pugnares deduceret. Ille ubi deduxit, fugæ se mandauit: hic dato in agmè impetu, occubuisse. Quod si uel Aristodemus solus redire Spartam neglexisset, aut si ambo reduces fuissent, uidentur mihi Spartiata nullam huius pœnam irrogaturi fuisse. Nunc altero eorum extincto, in hunc, qui habens eandem occumbendi occasionem, tamen occumbere noluerit, necessario debuisse magnoperè irasci. Quidam hunc in modum, et ob hanc causam Aristodemum sospitem rediisse Spartam aiunt. Alij enim, cum ab exercitu pro nuncio mitteretur, et posset pugna fiebat adesse, tamen recusasse, sed moratorum in uia, fuisse supersitem sociumque eius, qui unà miteretur, in pugnam profectum oppetisse. Aristodemus Lacedæmonium regressus, probro et ignominia notatus est probro, quòd cum nemo, neque igni, neque alloquio impertiuisset: ignominia quòd Aristodemus fugax appellatus est. Verùm hic omni in sibi obiectam culpam, in pugna apud Plataeas se delinquit. Fertur item alius ex eisdem trecentis superfuisse, in Thesjalianam pro nuncio missus cui nomen erat Panitæ: sed Spartam reuersus, cum opprobrio esset, sese strangulasse. Thebani, quorum dux erat Leontides, uir retenti aduersus regis copias, tamen à patribus Græcorum, è quibus erant, dimicauerunt. At ubi res Persarum superiores esse animaduertuerunt, ibi à Græcis qui cum fuerant ad tumultum ire properantibus se dissociantes, manus ad Barbaros protenderunt, ad eosque propius accesserunt, referentes (quod uerissimum erat) sese cum Medis sensisse, terramque et aquam regi inter primos dedisse ac uir coactos ad Thermopylas uenisse, et à culpa cladis illatæ abesse. Hæc regi allegantes, quorum etiam Thessalos testes habebant, seruati sunt: non tamen usquequaque

Thebani
manus protendunt.

Thebanis
stigmata
regia in-
lucuntur.

fortunati. Nam Barbari, qui eos cœpere, aliquot ut acceder-
bant obtruncauerunt: pluribus iussu Xerxis regias notas in-
usserunt, à duce Leontida exorsi. Cuius filium Eurymachum
postea Plataenses 400. Thebanorum ducem, quod urbem
ipsum occupasset, interemere. Hunc quidem in modum
Græci ad Thermopylas dimicauerunt. Xerxes autem acci-
zum Demaratum interrogauit, hinc orsus: Demarate, uirum
te bonum esse indicio ueritatis experior. Quæ enim dixisti,
ea omnia perinde euenire. Nunc hoc mihi pandito, quot nã
sunt Lacedæmonij, quot uel eorum tales in re bellica, an
uniuersi: Cui Demaratus: Multitudo rex, inquit, Lacedæmo-
niorum omnium magna est & urbes multe. Quod autem
discere uis à me, scies: Est in Lacedæmone urbs Sparta octo
millium ferme uirorum, qui omnes his qui hic pugna-
re sunt similes: ceteri Lacedæmonij non illi quidem similes, sed
tamen uiri sunt strenui. Ad hunc Xerxes: Demarate, inquit,
agedum, expone, quo pacto hos uiros minima cum difficul-
tate subigamus. Tu namq; calles, quò tendant eorum confi-
lia, utpote quorum rex fuisti. Cui Demaratus: Cum tu in-
quit, me rex libenter consulas, æquum est me tibi quod opti-
mum sit expromere. Id quod uis hoc pacto fiet, trecentas na-
ues cum suis propugnatoribus in oram Lacedæmonicam
miseris. Adiacet autem illi insula nomine Cythera, quã ob-
rui mari quàm extare conducibilius esse Lacedæmonijs Chi-
lon aiebat, uir apud nos sapientissimus: uidelicet expectans
semper ab ea aliquid tale futurum, quale nunc ego expono:
non ille quidem tuam classem præuidens, sed quamcunque
similiter extimescens. Ex hac igitur insula proficiscentes tui
Lacedæmonios territent. Ita illi domesticis occupati bello,
neq; tibi erunt infestis: neq; ceteræ Græciæ, cum à tuis pede-
stribus

Cythera
insula.

sribus copijs expugnabitur. auxilia ferent. Subacta reliqua
 Gracia, Laconici per se reddentur inualidi. Quod nisi fe-
 ceris, hoc fore expecta: Est Peloponnesi græcius Isthmus, quo
 in loco Peloponnesibus omnibus coactis, alia tibi prælia su-
 perioribus atrociora futura prospicio. At si illud feceris, &
 Isthmus hic citra præliū, & cætera urbes ultrò tibi se dedēt.
 Post hunc Achæmenes Xerxis frater, classis præfectus, cum
 ei colloquio interesset, ueritus ne Xerxes ad id agendū indu-
 ceretur: Animaduerto, inquit, te rex uerba admittere uiri, Achæme-
nis consiliū.
 qui tibi prosperè agenti inuidet, aut etiā res tuas prodit. His
 enim moribus uiri Græci gaudent, ut & fortunato inuideāt,
 & meliorem oderint. Quod si è præsentī conditione, cū na-
 ues 400. naufragiū fecerint, 300. alias è cætera classe mi- Græcorum
mores.
 seris ad obeundam Peloponnesum, profectio fiet nobis ad-
 uersarij pares ad decertandū. At si coniuncta classis fuerit,
 inexpugnabilis reddetur, & ante omnia nobis illi impares
 erunt: simulq; omnis exercitus nauticus terrestri, & inuicem
 terrestris unā iter faciēs, nautico erit auxilio. Quos si distra-
 xeris, neq; tu illis usui eris, neq; illi tibi. Tu uerò tua ipsius be-
 ne cōstitueris. si aduersariorū res apud te nō agitaueris. Hic
 illi bellū sistēt, hac agēt, tot numero sunt. Illi, n. per sese ad
 sibijsis prospiciendū sufficiunt, & nos itidē ad prospicien-
 dum nobis. Quod si Lacedæmonij aduersus Persas in pu-
 gnam ibunt, impendentē sibi cladē haudquam deuitabunt.
 Adhæc subiiciens Xerxes: Rectē, inquit, Achæmenes uideris
 dicere, quod & faciam. Demaratus quod optimum illie qui
 dem mihi sperat esse, id suadet: eius tamen sententia à tua
 superatur. Neq; uerò illud, admitto, eum nolle rebus meis
 bene consultum, ut ex ijs quæ antea ab hoc dicta sunt, &

ex ipsa re coniecto. Quoniam cuius quidem cui in secundis eius rebus muidet, eumque malè odit: ac ne consulenti quidem se cuii cuii ea subiecerit, quæ putat optima, nisi singulari uirtute præditus, quales pauci sunt. Hospes autem hospiti prospera fortuna utenti omnium est beneuolentissimus, ei que consultant optime consulit. Quapropter ab insectatione, qua in Demaratum uteris hospitem meum, posthac abstinere te iubeo. Hac Xerxes locutus, inter casus transijt, ubi erat Leonides: quem cum audisset Lacedæmoniorum regem eundemque ducem fuisse, iussit abscisso capite in crucem tolli: ut mihi cum alijs multis indiis, tunc hoc præcipue manifestum sit, regem Xerxem maxime omnium excanduisse in Leonidam uiuentem. Nam aliqui nunquam in defunctum hoc genere deliquisset: cum ex omnibus (quos ego noui) hominibus Persæ soleant uiros in re militari præstantes, honore afficere. Illi quibus imperatum erat, id executi sunt. Redeo ad eam narrationem, unde mihi discessum est. Lacedæmonij primi regem aduersus Græciam tendere acceperunt, atque ita Delphos ad oraculum miserunt. Vbi responsum est, id redditum, cuius paulò ante memini. Acceperunt autem mirum in modum. Demaratus enim Aristonis, qui profugit ad Medos, non ille quidem Lacedæmonijs beneuolus, ut et ego arbitror et ratio dicat: tamen hoc fecit, siue in hoc bene illis consultum uolebat, ut coniectare licet, siue quoddam insultaret. Nam posteaquam Xerxes statuit aduersus Græciam sumere expeditionem, id Demaratus, qui Susis erat, cum accepisset, censuit Græcis esse indicandum, sed cum aliter nequireret, quippe periculosum erat, ne deprehenderetur, hanc rem commentus est: Sumptis duarum tabellarum pugillaribus, ceram illinc eradiit, Deinde in eorum ligno consilium regis exarat. Quod

Leonides
in crucem
tollitur.

Demarati
pugillares.

literis

literis exaratum, rursus cera inducit, ne quid negocij apud
 uiarum custodes exhiberent pugillares, qui ferrentur. Qui Literarum m-
ra occultatio.
 ubi Lacedæmonem allati sunt, non poterant eos Lacedæmo-
 nij interpretari, antequàm (ut ego accipio) Cleomenis filia,
 eademq; Leonida uxor Gorgo, illos admonuit, ipsam rem
 interpretata iubens ceram effringi. Fore enim, ut literas in
 ligno reperirent. Ita ei auscultantes Lacedæmonij,
 literas repertas relegerunt, easq;
 deinde ad Græcos dimi-
 serunt.

LI s HERO.

HERODO-

TI HALICARNAS-

SEI HISTORIARVM

Liber VIII.

Qui inscribitur
VRANIA.

Græcorū clas-
sis aduersus
Xerxem.

Tque hæc quidem ita gesta dicuntur esse, Græci autem, quibus res classiaria delegata erat, hi fuere: Athenienses, qui naues centum, uiginti septem præbuere, iunctis sibi Plateensibus: qui etsi rei nauticæ in-
 experti, tamen strenuè, alacriterq; pro se illorum naues armauerant: Corinthij præbuere naues quadraginta Megaren-
 ses uiginti: Chalcidenses totidem sibi ab Atheniensibus præ-
 bitas armauerunt: Aeginetæ undeuiginti: Sicyonij duodecim:
 Lacedæmonij decem: Epidaurij octo: Eretrienses septem:
 Træzenij quinque: Styreenses duas: Chij totidem, cum totidè
 penteconteris, id est, nauigijs quinquagenum remorum, qui-
 bus auxiliares erant Locri: Opuntij cum septem pentecon-
 teris. Hæ naues ad Artemisium in statione erant: quarum quot
 quis præbuerint, mihi dictum est. Vniuersarum uerò, præter
 penteconteres, ad Artemisium coactarum numerus fuit du-
 centarum septuaginta unius. His ducè, penes quem summa
 imperij esset, Spartiata præbuerunt Eurybiadem Euryclidæ
 filium. Nam socij negauerunt se, nisi Lacon esset imperator,
 secuturos esse Athenienses ductores, sed exercitum, qui fu-
 turus

turus erat soluturos. Etenim iam inde ab initio, antequam in Siciliam ad societatem inuendam mitteretur agitatū sermombus erat, tanquam expediret rem nauicam Atheniensibus permittere. Caterum recusantibus socijs, cessere Athenienses, quod magnificerent Græciam superesse, quam intellegebant esse peruuram, si de principatu contenderent, recte sentientes. Nā intestina seditio tanto deterior est bello, quod concorditer geritur, quanto bellum deterius est pace. Hoc itaq; ipsum intelligentes, non repugnandum putauerunt, sed tantisper concedendum, quoad magnopere illis indigebant, quemadmodū constituerant. Siquidē posteaq; expulso Persa iā de illius terra decertabāt, superbiā Pausaniæ causati, Lacedæmonios ducatu abdicauerunt. Verum hæc posterius gesta sunt. Tunc autē ij Græci, qui ad Artemisiū se cōtulerant, ubi uiderunt & multū nauiū ad Aphetas esse contractū, & omnia plena exercitu hostili, perculsi metu, quod præter opinionē suā, expectationemq; res Barbarorū succederent, consultabant de faciendā fuga ex Artemisio interiorem in Græciā. Quorū consultatione cognita Eukxi obsecrabant Eurybiadem, ut aliquantulum temporis præstolaretur, dum ipsi liberos, atque domesticos subducerent. Vbi non persuadent, ad ducem Athenensium Themistoclem transgressi, pasciscuntur cum eo triginta talentis, ut tamdiu ante Eubœam perstarent, donec pugna nauali decerneretur. Themistocles hac ratione Græcos retinuit. Eurybiadem ex hac, tanquam ex sua ipsius pecunia, quinque talentis imperiit. Hoc persuaso, Adimantum Ocyri Corinthiorum ducem, qui solus reluctabatur, negans se permansurum, sed ab Artemisio profecturum, ita allocutus est iureiurando interposito: Tu uerò haudquaquam nos deferes, quem ego maioribus

Themistocles
corruptio.

Adimantus.

ioribus donabo muneribus, quàm quæ rex Medorū tibi mitteret socios deferenti. Hæc locutus, statim ad nauem Admā ti tria misit argenti talenta. Illis pecunia corruptis, cum Eubœis gratificatus est Themistocles, cum reliquā pecuniæ quā acceperat lucrifecit: quam eum interuertisse ideo latuit, qui acceperant, quod putabant eam ab Atheniensibus ad hoc ipsum uenisse. Ita in Eubœa perstitere ac præliū fecere, quod ita gestum est. Barbari cum ad Aphetas circa diluculum uenissent, cumq; id quod etiam ante audierant cernerent, paucas Græcorum naues ad Artemisium stationem habere, libidine tenebantur aggrediendi, si fortè eos intercipere possent. Cæterum, ex aduerso inuadendum non uidebatur, ne se conspectis obuiam tendentibus Græci fugam capefferent, noxq; fugientes exciperet. Sed euenire oportebat ut hi effugerent, & illorum insidiātium, ne ignifer quidem euaderet. Igitur ad hanc rem transigendam hoc sunt machinati: Ducas ex omnibus nauibus delectas extra Sciathum circumagunt, iuxta Capharea, & Gerestum, ad Euripum, ne circumuehentes Eubœam ab hoste cernerentur, sed cum circumuenirent: ducentis quidem nauibus, quæ hæc irent, uiam (quæ retrò ferebat) obsepientiibus, reliqua uerò classe ex aduerso ingruente. Hoc capto consilio, quas constituerant naues miserunt, non habentes in animo ipsi eo die Græcos adoriri. nec priusquam signum, quod conuenerat cū ijs, qui circumuehebantur, ab illis ederetur iam de suo aduentu. His circummissis nauibus, reliquarum apud Aphetas numerum inibāt. In quibus recensendis dum occupati sunt, Scyllias quidam Scyonæus, qui iisdem in castris erat, omnium ea tempestate hominum optimus urinator: qui etiam in naufragio ad Pelium factō, multam pecuniam Persis serauit.

Scyllias urinator.

multa

multa & sibi lucratus est: hic Scyllias iampridem in animo habuerat ad Græcos transire sed cum ad eam diem non fuisset nactus occasionem, tunc ad Græcos transfugit, sed incertum quoniam modo illinc transierit. Demiror tamen, si uerum est quod refertur. Refertur enim cum ex Aphetis mare subisset, non prius enersisse, quàm ad Artemisium peruenit, octoginta ferme maris stadia emensus. De hoc uiro, & alia memorantur, partim mendacis similia, partim uera: de quo mihi ea probatur opinio, eum nauigio ad Artemisium peruenisse. Is ubi eo peruenit, Græcos certiores fecit, & naufragij facti, & nauium ad circumeundam Eubœam dimissarum. Hoc illi audito inter se collocuti sunt: & cum multæ essent sententiæ diuæ, illa euicit, ut eum diem illic maneretur, & in statione perstaretur: dehinc media nocte soluentes proficiscerentur, & classi hostium, quæ circumageretur, occurrerent. Post hæc ubi nemo ex aduerso fert, obseruato diei crepusculo ipsi feruntur in Barbaros animo experiundæ fortunæ, cum in pugnando, tum in perrumpendo. Quos Xerxis milites ducesq; paucis cum nauibus uenientes in se conspicati, magnæ hoc illis dementia dantes, & ipsi naues educunt, sperantes facile se illos ire interceptum. Merito sanè sperantes, quod uideret paucas esse Græcorum naues, suas uerò multo plures, atq; uelociores. Itaq; præ contemptu illos in medio cōcludunt. Ex Ionib. uerò ij, qui Græcis bene uolebāt, inuiti militabāt: magnæ calamitatis loco ducētes, quod uideret circumueniri illos, quorum neminē animaduertēt esse rediturum. Ad eō eis infirma res Græcorum esse uidebatur. At ij Iōnes, quibus id quod fiebat uoluptati erat, pro se quisq; admitebatur, ut ipse primus aliqua nauis Atheniensis capta, donū ab rege acciperet. Nā apud exercitum plurimus erat per hos de Atheniensibus

Navalis pugna
Græcorum, cū
Persis.

Atheniensibus sermo atq; respectus. Græci, ubi eis signum datum est, primum conuersis in Barbaros proris, puppes in medium coegerunt. Deinde secundo signo dato opus cepere. sunt: quanquam in exiguo spacio deprehensi: & à frôte mox triginta Barbarorum naues excipiunt, in quibus & Philaonem Chersis filium, Gorgi Salaminiorum regis germanum, & in eo exercitu uirum eximium. Græcorum autem primus nauem hostium cepit. Atheniensis Lycomenes Aeschrei filius, idemq; palmam rei bene gestæ retulit. In hac pugna, cum inuicem nunc hi, nunc illi superiores essent, interuentu noctis dirempti sunt: & Græci quidem ad Artemisium reuecti. Barbari uero ad Aphetas, multò maius opinione sua certamen experti. In hoc pralio solus è Græcis, qui cum rege erant, Antidorus Lemnius ad Græcos transfugit: quem Athenienses ob eam rem tractu soli in Salamine donarunt. Vbi nox affusa est (erat autem anni tempus mediæ æstatis) immensa uis aquarum exitit per totam noctem, & dira tonitrua à Pelio. Cadauera quoq; ac naufragia ad Aphetas efferebantur, & circa nauium proras excipiebantur, & remorum palmulas perturbabāt. Hac audientes, qui illinc erāt milites, metu cōsternebantur, credentes se esse uiq; perituros, ut qui in tantum malorum deuenissent. Quippe quos antequam respirassent è naufragio, & tempestate, quæ ad Pelion extiterat, exceperisset atrox pugna naualis, ex pugna nauali uehementis imber, & ualidi aquarum in mare discursus, ac dira tonitrua. Et istis quidem huiusmodi nox contigit. At hīs, quibus negotium datum erat, ut Eubæam circumirent, quanquam eadē nox, tamen multò etiam atrocior erat: tanto quidem, quanto maius est, quod eos dum in pelago ferrentur inuasit, & tristis exitus fuit. Vt enim eos cursum tenentes tempestas, ac

plutius

Græcorum uis
Noctis.

praecordia adorta est, cum essent ad concaua Eubœæ, ac flatu
 ferrentur, ignari quo efferebantur, ad petras impingebantur.
 Et id omne à Deo fiebat, quo Græcæ classi par redderetur
 id natium quod supererat, nec multò plus foret. Atq; hi qui-
 dem circa Eubœæ concaua petiêre. Barbari uerò, qui apud
 Aphetas erant, ubi ipsis libentibus dies illuxit, naues suas sta-
 bilierunt, satis habentes, cum malè rem gessissent, quietem
 agere in praesens. At Græcis auxilio tres, & quinquaginta na-
 ues Attica superueniêre: quæ suo aduentu illis tum animû ad-
 diderunt, tum nuncium attulerunt, eos Barbaros, qui Eubœ-
 am circumuehebantur, tempestate illa, quæ extiterat, cun-
 ctos interisse. Itaq; Græci eadem, qua pridie obseruatu hora
 profecti, naues Cilicû inuasêre. Quas ubi corrupêre, & nox
 aduenit, iterû se ad Artemisium receperunt: Tértio die Bar-
 batorum duces, tum indignè ferentes, à tantula se classe ue-
 xari, tum à Xerxe supplicium timentes, non expectandum sia-
 bi amplius censuerunt, ut Græci priores pugnam capefferêt,
 sed instructas naues circa meridiem eduxerunt. Contigit aut-
 tem, ut per hos eosdem dies, & hæc navalia praelia, & illa in
 Thermopylis terrestria gererentur. Erat autem omne cer-
 tamen his, in mari de Euripo, quemadmodum illis, qui cum
 Leonida erant, de transitu arcendo. Græci quidem sese ad-
 hortabantur, ne Barbaros intrare Græciam sinerent: Bar-
 bari uerò, ut Græcorum copijs profligatis, transitu potiren-
 tur. Procedente Xerxianorum classe in aciem ordinata,
 dum Græci se apud Artemisium immotos tenerent, tunc eos
 Barbari, ut comprehenderent, lunata classe circumdabant.
 Ibi Græci ex aduerso prodeuntes, conflixêre. Qua in
 pugna pari Marte pugnatum est: Nā Xerxiana classis præ
 magnitudine, & copia sua in se incidebat, perturbatis na-
 libus,

ribus, & mutuo incurfantibus: resistebat tamen, neq; cede-
 bat. Indigna enim res uidebatur, à paucis nauibus in fugam
 conuerti. Itaq; multæ Græcorum naues interibant, multi e-
 tiam uiri, sed multo plures Barbarorum, & naues, & uir-
 atq; ita dimicantes, utriq; ab alteris abscessere. Hoc in præ-
 lio Xerxianos inter milites optimam Aegyptij nauauerunt
 operam, cum alijs magnis editis operibus, tum hoc quod
 quinq; Græcas naues cum ipsis propugnatoribus cepere. Et
 Græcis eo die præstantissimi extitere Athenienses, & inter
 Athenienses Clinias Alcibiadis filius: qui domestico sumptus
 ac propria naui, cum ducentis uiris militabat. Vbi utriq; li-
 benter in diuersum abiere, ad suas stationes sese recepere.
 Græci dirempto prælio reuerti, etsi casorum corporibus, ac
 naufragijs potiti erant, tamen quod male affecti essent, præ-
 cipueq; Athenienses, quorum dimidium nauium uulneratū
 erat, de fugiendo in ulteriora Græciæ deliberabant. The-
 mistocles, reputās si ab amicitia Barbari Iones, & Cares ab-
 duceret, fieri posse, ut reliquos superarent: dū Eubœi pecora
 ad mare propellunt, illuc duces contraxit: eisq; dixit, se astu-
 tiam quandam habere, qua speraret, optimos quosq; sociorū
 ab rege abductum iri. Hactenus rem enudauit, addiditq; ad
 eam transigendam hoc ab illis agendum esse, ut Eubœicorū
 pecorum quantum uellet quisq; mactaret. Satius enim esse
 suorū copijs illos potiri, quàm hostē. Ac monuit, ut suis quisq;
 popularibus præciperet ignem accēdere: sibi aut de discessu
 sub tempus opportunum curæ fore, ut sine noxa abirēt. Hoc
 illis probatum cum esset, accensis ignibus ad pecora est itū.
 Nam Eubœi contempto Bacidis oraculo, tanquam nihil
 dicente, neque exportauerant quicquam, neque impor-
 tauerant, uelut imminente eis bello, res sibi quoque ipsi
 detri-

Themistocles
 commentum.

detrimentosas effecerant. Ita enim habebat de his oraculū Bacidis:

Dum iuga Barbaricus canabacea iactat in aquor

Eubœa capra mugientes fac procul absint.

His uersibus cum nihil illi niterentur, tamen si mala tum aderant, tum impendebant, fiebat, ut in plerisque aduersa fortuna uerentur. Dum hæc isti agebant aduenit ex Trechine speculator. Nam ut erat apud Artemisium speculator Polyas, genere Anticyrensis, cui datum erat negocium cum expedito nauigio actuario, ut renunciaret his, qui apud Themopylas erant, an classis non discessisset. At Abronychus Lysichis filius Atheniensis, apud Leonidam, paratus cum lembo ad nunciandum ijs, qui ad Artemisium agebant, si quid noui pedestribus copijs contigisset: hic inquam Abronychus adueniens indicauit ea, quæ circa Leonidam & eius exercitum gesta erant. Quæ illi re audita, non iam sibi differendum abituū putauerunt: sed ut quicquid locati erant abscesserint: primi Corinthij, postremo Athenienses. Quorum Atheniensium uelocissimis nauibus delectis, Themistocles ad aquas potabiles se conferens, in lapidibus literas incidit: quas postero die Iones ad Artemisium uenientes, legerunt in hæc uerba: Viri Iones, haud iuste faciitis, militantes aduersus patres, & Graciam redigentes in seruitutem. Sed quod præcipuum fuerit, state à nobis. Sin hoc facere non potestis, saltem nunc sitis in medio: quod & ipsi facite, & Cætes nunc faciunt obsecrate. Quod si horum neutrum agere licet, & maiori necessitate estis obstricti, quam ut possitis desiscere, in re gerenda, dum pugnam conferimus, sponte agatis instrenue, memores à nobis uos esse oriundos, & inimicitiarum nobis cum Barbaro principium à uobis extitisse. Hæc Themistocles (ut arbitror) ancipiti consilio scripsit, ut si literæ

Literæ Themistoclis ad Iones lapidibus incisæ.

regem laterent, Ionas induceret ab rege ad se deficientem
 fin ad eum deferrentur, darenturq; crimini, infidos eidē red-
 detet Iones, ut à prælijs naualibus summouerentur. Postquā
 hæc Themistocles inscripsit, extemplō uir quidam Histiaens
 nauigio aduectus, Barbarijs nūcium attulit, Græcos ab Ar-
 temisio profugisse. Illi homine quid fidem non haberent, ser-
 uari iusso, naues ueloces ad rem explorandā miserunt. Quæ
 per illos renunciata, ita simulatq; reuulsu sol, omnis classis
 addensata, ad Artemisium contendit. Vbi ad meridiem usq;
 immorata, mox ad Histiam processit. Eò appulsi, urbe Hi-
 stiaeorum potiti sunt, & optimam portionem agri Histiaei,
 maritimosq; uicos omnes percursauerunt. Dum illi hoc in
 loco agunt, Xerxes preparatis, quæ ad caesos pertinebant,
 præconem ad classarios mittit. Hæc autem præparauerat:
 Quicumq; è suo exercitu apud Thermopylas cæsi(erant autē
 20000.) eorum mille ferme relictis, cæteros depressa fossa
 humauit; & ne à classario exercitu cerni possent, eam hu-
 mum exagitauit folijsq; constrauit. Præco ubi ad Histiam
 peruenit, factio totius exercitus cætu, hæc dixit: Viri socj,
 rex Xerxes dat ueniam cuiunq; libet, relictis ordinibus in-
 uisum, quemadmodum pugnatur cum amentibus hominib;
 qui se superaturos sperauerant copias regis. Hæc ubi denun-
 ciauit præco, mox nihil infrequentius, quàm nauigia fuit, i-
 ta multi uisere cupiebant. Profecti eò, omnes Lacedæmoni-
 os esse, ac Thespienses credebant, qui strati iacebant, cum
 etiam seruos cernerent. Neq; uerò eos, qui eò transierant, la-
 tuit quid Xerxes circa sudrum cadauera fecisset. Benim-
 ridiculum erat, quod mille iacentes extarent, cæteri uerò cō-
 ferti eundem in locum quater milleni comportati sitiq; es-
 sent. Atq; hunc quidem diem in spectaculo consumpserunt.

Histiaens
 urbs cæ-
 pient.

Xerxis ri-
 diculum:

Postero

Postero autem die classiarū Histiaeam ad classem remeauerūt. Reliqui qui cum Xerxe erant, iter ingressi sunt, ad quos pauci quidam ab Arcadia perfuga uenerunt, uictus inopes & operam suam prestare cupientes, qui in conspectu regis adducti, interrogatiq; cum ab alijs Persis, tum uerò a quodam p̄cipue de Gracis, quidnam illi agerent? responderūt, eos agere Olympia, & spectare certamē gymniciū, atq; equēstre. Rursus eodem percontante, quidnam illis pramiū esset propositum, propter quod certarent? Oleuginam coronam inquirunt esse qua donarentur. Ibi Tigranes Artabani filius generosissimam dixit sententiam, quae apud regem protinēda est habita. Audiens enim pramiū illis coronam esse, nō pecuniam, silentium tenere non potuit, quin coram omnib. diceret: papae Mardoni, in quos uiros induxisti nos ad pugnandum: qui non pecuniarum certamen agitent, sed uirtutis? Hoc ille, dixit: Eo interim tempore post acceptam apud Thermopylas calamitatem, cōfestim Thessali caduceatores ad Phocenses mittant, utpote h̄s insensi, cum semper antea tum p̄cipue post nouissimam cladem. Etenim non multis ante hanc regis expeditionem annis, cum ipsi Thessali & eorū socj omni cum copia bellū Phocensibus intulissent, à Phocensibus fugati sunt ac malē multati. Nam cum ad Parnasum usq; processissent Phocenses, secū habentes Teliam uaticinum illum Pteleū, ibi Tellias hic huiusmodi reū eis commentus est: Sexcentos uiros è Phocensibus prastatissimos gypso, tam ipsos, quam arma illinit: eosq; sub noctē in Thessalos dimisit, dato p̄cepto, ut quemcumq; albicantem non cernerent, eum obtruncarent. Hos primum Thessalorum excubitores, aliud quoddam prodigium esse arbitratū, deinde ipse exercitus adeo exhorruerunt, ut tribus milli-

Olympicū
pramiū
Tigranis
dictum.

Certamen
non pecu-
narium,
sed uirtutis.

Abis op. bus casorum atq; scutorum Phocenses potiti sint : quorum scutorum dimidium apud Abas, alterum dimidium apud Delphois dedicauerunt: & ex decima pecuniarum huius pugnae factae sunt statuæ grandes, quæ circa tripodem è regione delubri Delphis uisuntur: & altera eiusmodi, in Abis reposita. Hoc Phocenses in peditatum Thessalorum, à quibus obsidebantur, egerunt. Equitatum quoq; eorundem, qui in suum agrum incurfauerat, insanabili clade afflixerunt. Ad ingressum enim, qui est iuxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt, humumq; desuper iniecerunt, eamq; reliquo solo exaquauerunt: ubi cū Thessalos expectarent incurfuros, in eos Thessali impetu dato, tanquam rapturi in amphoras inciderunt, ibiq; equorum crura confracta sunt. Ob hæc ambo Phocensibus insens

Thessali ad Phocenses. Thessali, misso caduceatore ita dixere. Nū dissimulatis amplius Phocenses agnoscere non esse uos nobis pares, qui & antehac inter Græcos, quandiu partes illorum nobis placuerunt semper uobis antecelluimus, & nunc apud Barbarum aded potlemus, ut penes nos sit & agro uos exuere, & in seruitutem redigere? Quam facultatem etsi obtinemus, tamen iniuriarum non simus memores, nisi ut eo nomine 50. talenta rependatis: & nos uobis recipimus, omnia nos ab agro uestro damna auersuros. Hæc Thessali Phocensibus denunciabant, quod soli Phocenses inter eius loci homines cum Medis non sentiebant: idq; nulla alia causa, ut ego coniectura comperio, quàm Thessalorum odio, partes Medorum, ut mihi uideretur, secuturi, si Thessali partes Græcorum fouissent. Hæc deferentibus Thessalis, negarunt se Phocenses pecuniam daturus: & sibi itidem ut Thessalis, facultatem esse sentiendi cū Medis, si aliter sentire uel lent: sed nequaquā fore, ut spontè essent proditores Græciæ. His uerbis renunciat, aded

Phocenses ad Thessalos.

adeo Theſſali ſunt in Phocenſes indignatione perſiti, ut Barbaro duces itineris exiſterint, & ex Trechina Doridem regionem incurſauerint. Nam eius regionis podion anguſtus illic, 80. non amplius ſtadia in latum protenditur. Inter Melidem ac Thocenſem regiones ſitus urbis olim Dryopie erat. Hæc aut regio, Doru, qui ſunt in Peloponneſo, metropolis eſt. Hanc igitur Doridem regionem ingreſſi Barbari, nihil admodum læſerunt: cū Medis. n. eſſi Theſſalis non uidebatur. ſentiebant. Poſteaquã Doride in Thocidem ingreſſi ſunt Barbari, ipſos quidem Phocenſes non ſunt adepti. quorum nonnulli cacumina Parnaſi conſcenderant (qui uertex eſt iuxta urbem Neonẽ illic ſitam nomine Tithorea) eoq; ſe receperant: ſed plures ad Locros Ozolas in urbem Amphifſam, quæ ſupra Criſaũ ſita eſt campũ: omne in agrũ Phocensem incurſauerunt (ſic enim ducebantur à Theſſalis) & omnia quæ naſti ſunt, igni ferroq; uoſtarunt. Urbes etiã ingreſſi, ignes in ſacras ædes iniecerunt. Nam peragrates eã iuxta Cephiſſum amnem, cuncta populati ſunt, & hinc urbẽ Drymon incenderunt, illinc Charadeam, & Erochũ, & Tethronium, & Amphicæam, & Neonẽ, & Pedicas, & Triteas, & Elateæ, & Hyampolim, & Parapotameos, id eſt, fluminis accolæ, & Abas, ubi delubrum Apollinis erat locuples, & theſauris donarijsq; compluribus exornatũ: in quo ut tunc, ita nunc redduntur oracula. Hoc delubrum poſteaquã diripuerũ, incenderunt. Phocenſium etiã quosdam per montana inſecuti ceperunt, & mulieres aliquot, quas præ multitudine ſuprantiũ extinxerunt. Prætergreſſi quoq; fluminis accolæ: peruenẽre ad Panopeas. Vnde biſariam copię iam diuiſe fuerunt: quorũ plurima pars ac ualidiſſima, cum ipſo Xerxe Athenas uerſus tendens in Boeotios, in agrum Orchomenum cho-

chomeniorum ingressa est. Bæotij cum Medis uniuersi sentiebant: quorum urbes uiri Macedones in eis collocati, qui ab Alexandro missi fuerant, seruauerunt, uolentes planum facere Xerxi, Bæotios sentire cum Medis. Et hi quidem Barbari hanc uer intenderunt. Ceteri uero cum suis ducibus Parnassum à dextra perstringentes, ad templum quod est Delphis processerunt, quis quid agri Phocensis nasciscerentur id omne fordantes. Nam & Panopeorum oppidum cremauerunt, & Dauliorum, & Aeolidensium. Ideo autem hanc ab alijs se iuncti pergebant, ut direpto, quod Delphis est, templo, pecunias repræsenteret Xerxi regi: qui omnia, quæ in eo templo erant memoratu digna, melius norat (ut ego audio) quàm quæ in ædib. suis reliquerat, permultis assidue referentibus cum alia, tum præcipue Cræsi Haliattis filij donaria. Hoc Delphici audiissent, in extremam prorsus deuenire formidinē. Quæ atttoniti, deum de sacra pecunia consultarunt, num eam huic defoderent, an alium in locum transportarent? Eam deus illis interdixit, ne amouerent: se enim suffecturum esse ad res suas tutandas. His auditis, Delphi de semetipsis curandum putauerunt, liberis uxoribusque in Achaiam traiectis. Plerique uertices Parnassi superauerunt, & ad Corycium antrum, quidam ad Amphissam Locridem se subdixerunt: denique omnes Delphi urbem deseruerunt, præter 60. uiros, ac prophetam, id est, uaticinum. Postea uero quàm Barbari subeuntes, appropinquabant, templumque cernebant, interim propheta cui nomen erat Aceratus, inspicit ante delubrum sacra ar-

Aceratus
propheta.

ma prolata è conclauis, quæ intus proposita fuerant, quæ ne fas erat cuiquam mortali contingere, quod ostentum est Delphis qui aderant perrexit nunciatum. Vbi Barbari propinquantes peruenire ad sanum Minervæ, quod est ante templum,

um

tum uerò etiam maiora quàm superius prodigia representata sunt, et per se hęc ualde miranda. Nā arma Martia, sua sponte extra delubrum proposita apparuerunt. Quod tamen secundo loco actum est, ex omnibus miraculis, maxima est admirationis dignum. Cum enim Barbari ad sacellum Minervæ, quod est ante templum accederent, interea è cælo fulmina in eos deciderunt: et à Parnasso duo abscissi uertices, magno cum fragore sunt deuoluti, permulsiq; eorum interceptum. Atq; ex ipso sacello Minervæ uociferatio iubilatioq; exiierunt. Quibus omnib; pariter ingruentibus, terror incussus est Barbaris, ut fugæ se mandarent. Ea re cognita, Delphi descendentes magnam eorum stragem edidit. Qui superfuere, recta ad Boeotios effugerunt: et cum redissent, referebant (ut ego accipio) alia se præter ea quam dixerant miracula, uidisse duos armatos humana natura angustioris instiisse, sibi eadem facientes atq; insequentes. Hos duos Delphi aiunt indigenas heroes esse Phylacon et Autonon, Delphorum quorum sana uisuntur. Phylaci quidem, secundum ipsam uisam super ad eam Minervæ: Autonoi uerò prope Castaliam sub Hyampeo uertice Saxa, quæ à Parnasso deciderunt, adhuc ad nostram usq; memoriam integra extant in sano Minervæ protemplaris locata, ad quod per Barbaros deuoluta peruenire. Atq; hic receptus à templo horum uirorum fuit. Græcorum classis ab Artemisio profecta, rogatus Atheniensi ad Salam nē substitui. Quod ut facerent, ideò rogauerunt Athenienses, cum ut liberos atq; uxores ex Attica subducerent, tū ut consultarent, quid sibi agendū esset. Nam in rebus quæ cōtingerant, consilium capiendum habebat, tanquā opinione frustrata: quippe qui putassent inuenturos se Peloponneses, ad excipiendum Barbarum in Eubœa subsidentem: horum nihil inueniendū sed audiebāt illos Isthmū muro

indigenas
heroes.

Protempla-
ria Minervæ.

sepire hoc ante omnia curantes, ut ipsi superessent, & terrā suam obtinentes tutarentur, om̃s ceteris. Hac Athenienses cum audissent, ita facios obsecrāunt, ut ad Salaminem sisterent classē. Quō alijs appulsis, Athenienses in terrā suā profecti proposuere edictum, ut quā quisq; Atheniensium ratione posset, seruaret liberos atq; domesticos suos. Ibi plurimi eorum suos in Traxenem miserunt, quidam in Aeginam, nonnulli in Salaminem, pro se quisq; properantes suā pignora exportare, quōd uellent oraculo obsequi. & ante omnia, quod Athenienses aiunt, ingentem anguem arcis custodem in templo fuisse obseruatum. Et tanquam re uera essent quæ dicunt, serpenti menstrua non cessant libamina proponere, quæ sint ē melle confecta: quæ cum semper superioribus temporibus depascerentur, tunc illibata manserāt. Id cum ipsa templi antistes indicasset, eō magis Athenienses eoq; promptius deseruere arcem, tanquam à deo etiam destitutā. Exportatis uaq; rebus omnibus, ad castra nauigauerunt. Posteaquam eos, qui ab Artemisio soluerant, ad Salaminem substitisse audierant, reliqui classiarj, quī ad Traxeniam erant, eōdem confluxere. Nam in Pogonē Traxeniorum portum coiretur, erat edictum. Pluresq; multo contracta sunt naues, quā ad Artemisium decertauerāt: & à pluribus ciuitatibus eodem, quā ad Artemisium duce Eurybiade Euryelidis filio, uiro Spartiata, non tamen ē genere regio, quā multo plurimas ac maxime ueloces obtinebant Athenienses, quæ classis ex his constabat: Ex Peloponneso Lacedæmonij sedecim naues præstabant. Corinthij totidem quot ad Artemisium præstiterant: Sicyonij 15. Epidaurij 10. Traxenij 5. Hermionenses 3. Hi Dorici generis ac Macedoniae gentis, Hermionēsis exceptis, ex Brinneo, & Pindo, & Driopide nouissime profecti. Hermionen-

Serpens
Athenien-
sis custos.

Pogon
portus.

Quæ gen-
tes Græci
naues præ-
buerint ad
classē.

ses Dryopes sunt, ab Hercule, & Meliensibus, è regione, quæ Doris nunc vocatur, abducti. Hæ copia Peloponnesium erant. Eorum, qui sunt in inferiore continente, Athenienses supra quam ceteri naues præstabant, soli centum octoginta quippe quibus non affuerunt in pugna ad Salaminem gestæ. Plataenses ob hanc causam, quod cum Græci ab Artemisio digressi sunt, ubi ad Chalcidem peruenerunt, Plataenses descendunt in ulteriorem regionem Bœotia, & ad recipiendos domesticos suos se conuerterunt. Ita dum in suis confervandis occupantur, relictis fuere Athenienses sub Pelasgiæ, eam, quæ nunc Græcia nuncupatur, tenentibus, Pelasgi erant Cranaï nominati: sub rege uero Cecrope, Cætropida cognominati. Erechtheo autem adepto imperium, immutato nomine Athenienses appellati: deinde Iones ab Ione Zuthi filio, qui dux exiit Atheniensis exercitus. Megareses tantumdem copiarum, quantum ad Artemisium attulerunt. Ampraci septem cum navibus auxilio venerunt: Leucadij cum tribus, Doricæ ges, & à Corintho oriunda. Ex insularis Aeginetæ triginta naues exhibuerunt, quibus aliæ quoque erant naues instructæ, sed his oram suam tutabantur. Verum cum triginta omnino navibus præcipue uelocitatis, ad Salaminem dimicauerunt. Sunt autem Aeginetæ Doreæ, ab Epidauris. Cui insula nomen antea fuerat Oenone. Post Aeginetas easdem, quas ad Artemisium 20. naues Chalcidenses, & 7. Eretrienses, hi Iones sunt. Deinde Chij easdem adduxere, gens ab Atheniensibus Ionica. Naxij naues adduxere quatuor, quemadmodum & ceteri insulari, à popularibus ad Medos dimissi: sed illorum iussa aspernati, transiere ad Græcos, discessu Democriti, uiri inter ciues illustis, & tunc trierarchi. Naxij Iones sunt, ab Atheniensibus duces originæ. Syreenses quoque easdem quas in Artemisio naues

Nasium Gra-
carum summa
ad Salaminem.

præbuere. Cynthij unam omnino, & unū penteconterem. Fla-
rum utriq; Dryopes sunt. Seriphij etiam, & Siphnij, & Melij
fuere in partibus. Hi enim soli ex insularis terram Barbaro,
& aquam negauerunt. Iatra Thesprotos hi omnes, & amnē
Acherontem incolunt. Siquidem Thesproti cum sint conter-
mini Ampraciotis ac Leucadijs, ex ultimis regionibus in mi-
litiā uenerunt. Eorum qui extra hos habuāt, soli fuere
Crotoniata, qui Graciæ periclitanti auxilium unā nauis tu-
lere: cui præerat Phayllus, is qui ter Pythico certamine ui-
cerat. Sunt autem Crotoniata genere Achai. Et ceteri qui-
dem ex hac classe triemes præbuerunt. Melij aut, & Siphni
& Seriphij penteconteres, id est, biremes: Melij duas, Siphnij
Seriphijq; biremem utriq;. Melij ab Lacedemone genus du-
centes: Siphnij, & Seriphij ab Atheniensibus lones. Summa
nauium præter biremes, fuit trecenta, quinquaginta octo.
Qua posteaq; ex his, quas dixi, urbibus, ad Salaminem conue-
nerunt, inter earū duces cōsultabatur, Eurybiade rogāte, ut
qui uellent, sententiā dicerent, ubinam ex his locis, quibus ipsi
potirentur cōmodissimum foret pugna nauali decernere. Id
enim Attica pro derelicta erat: itaq; de ceteris deliberaba-
tur. Pleraq; illorū sententiæ in hoc congruebant, ut profecti
ad Isthmum, ante Peloponnesum decertarent, hac uidelicet
ratione: quod si malè pugnassent, ad Salaminem quidem sibi
in insula obseſsis nullū subsidium ostendebatur: ad Isthmū uo-
rō, dabatur ad suos effugium. Hæc ratio cum à ducibus Pe-
loponnesium redderetur, aduenit quidam Atheniensis, nun-
ciatum iam Atticam Barbarum esse ingressum, eamq; omnē
igne uastare. Nam copiae, quæ cum Xerxe erant, Boeotiā per-
agrantes, incensa tūm Theſpiensium, qui in Peloponnesum
discesserāt, nūn Plataeensem urbe, Athenas peruenērāt, &

Theſpia urbs
uastatur.

inopia illa peruasabant. Ideo autem Thespiam, & Plataeā incenderunt, quod à Thebanis acceperant illas ciuitates nō consentire cū Medis. À traiectu Hellespontii, ex quo iter ingredi cōpere Barbari, unum mensem trāuēre transendo in Europam, tres alios dū in Atticam peruenēre, Calliade summum Athenis magistratē gerente: urbemq; desertam cēpere, paucis quibusdam Atheniensibus in templo reperiis, necnon quastoribus ararijs, & hominibus egenis, qui praesepia foribus, atq; lignis arce, subeuntes arcebant, qui non exierant illinc ad Salaminem simul pra inopia uictus, simul opinione oraculi comprobandi, quod reddiderat eis Pythia, murum ligneum inexpugnabilem fore, id interpretantes ex oraculo effugium esse, non nauis. Hos Persae, castris ex aduerso arcis positis in prominenti colle, quem Arcium pagum Athenienses uocant, hunc in modum obsederunt: Sagittas stupae circumdatis, ubi incenderant, mittebant in illorum uallum. Athenienses, quanquam obsessi, & ad ultimum malorū deducti, etiam consensu uallo tamen resistebant: ac ne uerba quidem Pisistratarum conditionem deditōis offerentiū, admitterant: & cū alia ad repugnandum excogitarent, cū uerō hoc, quod in Barbaros portis subeuntes deuoluebant saxa molaria adeo ut Xerxes per diu inops consilij fuerit, quod eos expugnare non posset. Tandem ex difficultatibus, accessus quidam apparuit Barbaris. Necessē enim erat secundum oraculum, omnem Atticam, quae in cōtinentē est, subiici Persis. Igitur à fronte arcis, à tergo autem portarum & ascensus, qua parte nemo excubabat, quāq; nemo credebat quempiam hominum ascensurum, hac parte (etsi loca praeruptio) quidam conscenderunt iuxta templum Aglauriae filiae Cecropis, quorū ubi in arcem ascendisse uiderunt Athe-

Atheniensium
virtus in pro-
pugnanda arce.

menses,

nienſes, partim è muro ſeſe præcipitauerūt, atq; extincti ſumq; partim in ædem refugerunt. At Perſæ qui aſcenderunt, primum ad portas contendunt, eiſq; patefactis ſupplices trucidant. Atq; ubi omnium ſtragem fecerunt, direpto templo arcem incendunt. Athenis omninò Xerxes potitus, equitè quendam Suſa ad Artabanum mittit, nunciatum res bene geſtas,

Athenarum
arx incenſa.

ac præſentem ſtatum. Poſtero die quàm nuncium miſerat, conuoſcit Athenienſium exulibus expeditionis ſuæ comitibus, iuſſit ut conſenſa arce, hoſtias ſuo ritu immolarent: ſiue aliquo in ſomnijs uiſo, ſiue ſua ſponte facti poenitèſ. quòd templum concremaſſet. Exules Athenienſes id quod iuſſi erant, executi ſunt. Cuius rei cur mentionem fecerim, exponam. Eſt in arce hac Brechtheios (qui fertur fuiſſe terrigena) templum, in olea eſt, & mare, ut apud Athenienſes prædicatur, Neptuno & Mineruæ in teſtimonium poſita, quòd de regione decertaſſent. Hañc igitur oleam unà cum cætero templa contigit, ut Barbari exurerent, quam Athenienſes, qui ab rege iuſſi erāt rem diuinam facere, altero ab incenſione die, cum in templum aſcendiſſent, aſpexerunt fruticaffe, edito à ſtipite uirgulto, cubiui inſtar. Et hæc quidem illi narrauerunt. At Græci qui apud Salaminem erant, ubi nunciatum eſt, uti res circa Athenienſium arcem haberent, eo perturbationis deuenère, ut nonnulli è ducibus non expectarent, dum propoſitum negocium conſtitueretur, ſed in naues irruerent, ac uela tollerent tanquam proſecturi. Cæteriſq; qui relinquebantur, ſtatuere ſibi ante Iſthmum prælio nauali decernendum. Et cum nox ad fuiſſet, digreſſi è concilio, naues conſcenderunt. Ibi Themistoſtem pergentē ad nauem ſciſcitatur Mneſiphilus, uir Athenienſis, quidnam ab ipſis decretum eſſet, & cum ab eo audiſſet decretum eſſe,

Olea in arce
Athenienſi.

ut ad

ing ad Isthmum proficiscerentur, & ante Peloponnesum dimicarent: Si isti, inquit, à Salamine proficiscantur, id tu pro nulla amplius patria dimicabis. Ad suam enim quisque patriam remeabunt: ut nec Eurybiades, nec alius hominum quispiam cohibere possit, quo minus copiae dilabantur. Græci idq; peribit consilij inopia. Quare si quid comminisci posses, age, quod decretum est, conare irritum reddere, & Eurybiadem à sententia reuocare, ut hic praestes. Themistocles, cum hac admonita ei admodum probarentur, nullo reddito responso, ad Eurybiadis nauem perrexit. Vbi hominem conuenit, ait uelle se de negotio communi cum eo colloqui. Hinc ille in nauem ingressum iubet loqui, quæ uellet. Cui Themistocles assidens, quæcumq; à Mnesiphilo acceperat, tanq; à semetipso refert, & alia adiicit multa, donèc Eurybiadem à sententia reuocauit: persuasisq; ut è naui prodiret, & duces ad consilium contraheret. Si posteaquam congregati sunt, priusquam ad eos Eurybiades referret id, cuius gratia ipsos coegerat, Themistocles multis agebat uerbis, prout magnopere expediebat. Quem interfatus Corinthiorum dux Adimantus Ocyti: Themistocles, inquit, in certaminibus q, qui ante alios urgent, colaphis caduntur. Eum refellent Themistocles: Atqui, inquit, reliqui non coronantur. Comiter Corinthio cū respondisset, ad Eurybiadē cōuersus, nihil eorū dicebat, quæ dixerat prius: illos posteaq; à Salamine profecti fuissent, dilapsuros. Præsentibus enim socijs, nō putabat sibi de eorum quempidā accusare: sed aliunde oratione sumpta: In te nunc, inquit, suum est seruare Graciam, si mihi accessens, nauale hic prælium facias, & non horum quibusdam credentis, classem ad Isthmum abducas: utrunque cum audieris,

Adimantus dicit
Themistocles
consilium.

Salaminis Ache-
niculum pro-
fugium.

quidieris, inter se comparato. Si ante Isthmum confligeris, in
patenti pelago dimicabis, ubi nobis minimum expedit, naues
habentibus, & grauiores, & numero inferiores. Ex quo eti-
amsi in alijs feliciter nobiscum agatur, tamen amittes Sala-
minem, & Megara, & Aeginam. Nam illos una comitabitur
suus pedester exercitus: atq; ita tu eos in Peloponesum ages,
omnemq; Graciam in discrimen adduces. Sin autem id fe-
ceris quod suadeo, hac in eo reperies commoda: Primum se
in arcto conflixerimus nos paucae naues cum multis, pro-
fecto si aqua belli contingent, multo superiores erimus: quo-
niam in arcto pugnare, pro nobis est: in spaciofo, pro illis.
Præterea Salamis seruat, ubi nostri nunc liberi collocati
sunt, & uxores. Est & alia hic causa, propter quam item de-
bes præcipue hic manere, quod pro Peloponneso, & Isthmo
pugnabis: quod caue (si sapis) ne istos ducas. Si id quod spe-
ro continget, ut classe uincamus, Barbari, neq; ad Isthmum
nobis adierunt, neq; usquam longius ab Attica procedent sed
nullo ordine abibunt: unde nobis lucrificiemus. quæ serua-
uerimus Megara, Aeginamq; atq; Salaminem, apud quam
credibile est nos hostibus fore superiores. Credibilia enim
suadentibus hominibus ferè prosperè cedit. Secus facientes,
ne deus quidem uult adesse, & humana sententiæ indulgē-
re. Hæc dicentem Themistoclem, rursus interpellans Adi-
mantus, iubebat silere eum, cui patria non esset: quinetiam
Eurybiadem non sinere uirum extorrem sententiam dicere:
& ita demum id sinere, cum urbem Themistocles haberet:
uidelicet exprobrans, quod Athenæ captæ essent, teneren-
turq; ab hoste. Tunc Themistocles, & ille Corinthijs mul-
ta ingerens probra, ratione ostendit, sibi esse, & solum, &
urbem multo maiorem, quam illis, unde naues ferè du-
centia

bentæ essent armatæ, quas nulli Grecorum inuadentes pos-
 sene propellere. Hæc cum ratione significasset, ad Eurybia-
 adem transiens, maiori cum acrimonia loquebatur, inquit:
 Tu uerò si hic manes, uir eris egregius: sin minus, Græ-
 ciæ euersor (totum enim belli momentum nobis naues susti-
 nent) sed mihi crede, nisi hoc feceris, nos sicti sumus, ubi do-
 mesticos receperimus, in Sirin, quæ in Italia est, profecturos,
 quæ olim iam nostra est: quanquam (ut oracula aiunt) à no-
 bis condi oportet. Vos autem talibus socijs destituti, meorū
 uerborum reminiscimini. Hæc dicente Themistocle, Eury-
 biades edocebatur: & ob id edocebatur, ut mihi uideretur,
 quòd maxime formidabat, ne si ad Isthmum classem reda-
 xisset, ab Atheniensibus defereretur, quibus deferentibus id
 reliqui non essent in pugnando hostibus pares. Ita sententi-
 am eam probauit, ut illinc permanentes, pugna nauali de-
 ternerent. Quod ubi Eurybiadi placuit ij, qui altercati-
 onibus uelutati fuerant circa Salaminem, cum illic sese appa-
 rarent, tanquam prælium nauale facturi, dies illuxit: & si-
 mul oriente sole, exitu terræ motus, & maris, propter quod
 dictum est faciendum, ut Acacidas in auxilium inuocarent.
 Id ubi fecerunt, & omnibus qui illinc è Salamine sunt, dijs
 uota fecerunt, & Aiacei Telamonis filium inuocauerunt: Alax Telamonius.
 nauemq; ad Acacum, & ad alios Acacidas inuocandos Ae-
 ginam miserunt. Narrabat autem Dicæus Theocydis, uir
 Atheniensis, atque idem exul, & apud Medos factus illu-
 stris, per id tempus, quo Attica regio Atheniensibus deso-
 lata, à pedestri Xerxis exercitu uastabatur, se fortè fuisse
 inà cum Demarato Lacedæmonio apud campum Thriasium Thriasius
campus.
 suum, uidisseq; puluerem triginta ferme millium uirarum
 tapacem ab Eleasine: & cum demirarentur, quorum nam
 hominum

hominum esset ille pulvis, statim se audisse uocem, quæ uox ipsi uideretur Læchus mysticus: & Demaratum, ut qui esset sacrorum, quæ fierent in Eleusine ignarus interrogasse quidnam esset quod ita sonaret: seque dixisse: Demarate, nõ aberit quin grandis aliqua clades contingat regis copijs. Hoc autem palam est, cum Attica sit desolata, numen ab Eleusine resonans, uenire auxilio Atheniensibus, ac socijs. Quod si in Peloponnesum incumbat, periculũ regi erit, cuiusque copijs, quæ sunt in continente: sin ad classẽ, quæ ad Salamnẽ est cõuerteretur, periculũ adibit rex, ne nauticũ amittat exercitũ. Hæc solennia Athenienses quotannis celebrant Cereri atque Proserpinæ: & his sacris, quicũque uult, & Atheniensium, & aliorum Græcorum, initiatur: & ubi quã audis, est in hoc festo Bacchantium. Ei ad hæc dixisse Demaratũ, sile, neue alteri cuiusquam hoc uerbum dixeris: quod si ad regem referatur, capite plektaris, ut nec ego te, nec alius quispiam hominũ queat eripere. Quamobrem tene silentiũ de hac expeditione: dys curæ erit. Hoc Demaratũ admonuisse aiebat. Ex illo autem puluere ac uoce factã esse nubem, eamque in sublime elatam, Salamnẽ uersus ad Græcorũ exercitiũ fuisse delatã. Ita se didicisse, nauticas Xerxis copias esse perituras. Hæc dicens Theoclydis filius referebat, Demaratũ atque alios testes citans.

Classiary autem Xerxis copiarum, ubi conspecta strage Lacœnicorum, ex Trechinia in Histiam traiecerunt, triduum illic morata, per Euripũ nauigabant, totidemque diebus ad Phalerum præsto fuerunt. Nec enim minori, ut mihi uidetur, numero, uel pedestres copiarum uel nauticarum Athenas promotæ sunt, quàm ad Sepiadẽ atque Thermopylas. Nam in supplementũ eorũ, qui aut tempestate ad Thermopylas, aut in naualibus ad Artemisium prælijs interierunt, eos substitutam, qui nondum

Bacchantium
uox.

nondum regem affecuti fuerant, Melienses, Dorientes, Locros, Bæotios: qui cū omni copia aduenerunt, exceptis Theſpiensibus & Plataensibus: necnon Carystios, Andrios, Tenios, ac cæteros omnes insulas, præter quinque ciuitates, quarum nominum ſuperius habui mentionem. Nam quo magis penetrabat in Græciam Perſa, eò plures eum nationes ſequebantur. Qui omnes, exceptis Parijs, poſquam Athenas uenire, & ad Phalerum (Parij autem in Cythno relictæ, quò bellum caderet, ſpectabant): ibi Xerxes ipſe ad claſſem deſcendit, animo cætum claſſariorum faciendi, & eorum audiendi ſententias. Eò proſectus ubi præſedit, aſſidentibus, qui accitu eius aderant, ſuæ quoque gentis tyrannis, ac nauium præſectis, ut cuique rex honorem dederat, quorū primus erat Sidonius rex, tum Tyrius, deinceps alij gradatim: miſit ad eos Mardonium tentandi gratia, ſciſcitatum ſingulos, præliū nauale faceret, necne? Poſteaquā Mardonius à Sidonio exorſus, ſingulos circumiens interrogauit, cæteri quidem eandem dixere ſententiam, iubentes fieri prælium. Artemiſia uero: Hæc, inquit, Mardoni quæ dico regi referas, me neque in prælijs ad Eubœam geſtis ignauiffimam exitiſſe, neque minima contuliſſe in te domine. Ideo cum talis ſim, æquum eſſe ea quæ in rem tuam maximè eſſe ſentio, demonſtrare. Itaque hoc tibi ſuadeo ut nauibus parcas, nec prælium nauale facias cum his uiris, qui tanto ſunt tuis in mari præſtantioreſ, quanto ſcæminis uiri. Quid enim neceſſe habes omnino uenire in diſcrimē pugnae naualis? Nonne Athenas habes, quarum gratiam in expeditionem ſumpſiſti nonne reliquam Græciam? Nemo tibi obſtitit. Qui tibi obſiſtebant, ita ſummoti ſunt, ut eos decebat. Quo autem ego reſaſuras hoſtium res arbitrer, id exponam. Si non inſtabis pugnae nauali committendæ, ſed claſſem perges hic continere

Sententiæ
rogantur
à Xerxe de
claſſica in
eūda pugna.
Artemiſiæ
conſilium.

ad terram, ac tendere ipse in Peloponnesum, tunc tibi domine succedent ea quorum gratia uenisti. Neque enim diu tibi resistere Græci possunt, sed dilabentur. & abs te ad suas quisque urbes defugient. Quorum neque commectatus est eis in hac insula, ut ego audio, neque esse credibile est: neque si in Peloponnesum pedestres copias duces, hic eos præstituros, qui illinc huc aduenerunt, neque de pugna pro Atheniensibus facienda curaturos. Quod si pugnam naualem gerere approperabis, uereor ne copiarum nauarum male re gesta, pedestribus sume exitio. Præterea hoc etiam rex in animum dimitte, a se uenire, ut bonis quidem hominibus mali serui sint, malis autem boni. Ideoque tibi (qui uirotus est optimus) serui sunt mali qui numero sociorum censentur Aegyptii, Cyprii, Cilices, Paphlagonii, de quibus nulla utilitas est. Hac loquente Artemisia, quicumque ei beneuolebant, noxiam illi rebantur ipsius orationem, tanquam aliquid mali passura ab rege, quem ueteret pugnam facere naualem. At illi quidem qui male ei consilium uolebant, inuidebantque, utpote cui inter primos sociorum omnium honos haberetur, gaudebant eius (quam dixerat) sententia, tanquam peritura. Xerxes, postquam ad eum sunt relata sententia, magnopere delectatus est Artemisiae sententia: & cum iam antea officiosam esse sensisset, tunc multo impensius collaudauit. Nihilominus ut pluribus staretur, iussit, ratus ad Euboeam sua sponte male pugnassee, quod uidelicet ipse abfuisset. Itaque constituit spectaculo pugnae naualis interesse. Classiarii, ubi nuntiatum est illinc esse solutum, classem Salaminem uersus ducunt & per otium in aciem sunt digesti. Sed cum eos dies defecisset, quo minus praelium committerent (nox enim interuenit) in posterum diem sese instruebant: cum interim Græcos metus formidoque capiebat,

Sententia
plures uin-
cunt me-
liores.

pit, cum alios, tum uerò Peloponneses: quod ipsi desidentes
 in Salamine, pro Atheniensium terra essent certaturi. Qui,
 si superarentur, in insula deprehensi forent obsidendi, sua ter-
 ra sine praesidio relicta. Per eandem noctem pedester exerci-
 tus Barbarorum contendebat in Peloponnesum: quanquā
 cuncta quae poterant, excogitata erant, ne Barbari per con-
 tinentem ingrederentur. Nam ubi Leonidam cum suis apud
 Thermopylas occubuisse accepere Peloponneses, celerrimè
 ex urbibus concursu facto, Isthmum insederunt, duce Cleo-
 broto Anaxandride filio Leonidae fratre. Ibi confidentes,
 primum uiam Scironidem obstruxerunt, deinde consilio ini-
 to Isthmum muro inaedificabant, opusq; perficiebant: quip-
 pe nemine (cum tot milia uirorum essent) cessante. Nam &
 lapides & lateres, & ligna, & cistas sabulo plenas afferebāt,
 nullo temporis momento opus intermittentes, neq; diurno,
 neq; nocturno. Qui à Græcis ad Isthmum auxilia cum om-
 ni copia uenerunt, hi fuere Lacedæmonij, & Arcades, & He-
 lei, & Corinthij, & Sicyonij, & Epidaurij, & Phliasij &
 Tragenij & Hermionenses. Hi fuerunt, qui auxilio uenerūt
 metuentes periclitanti Græcia. Cæteris enim Peloponnesi-
 bus id nihil admodum curæ erat, & Olympia iam & Car-
 nia præterierant. Incolunt aut Peloponnesum gentes septē:
 quarum duæ indigenæ, eundem quem habitauerunt olim lo-
 cum nunc habitant, Arcades, & Cynurij Vna Achaia, quæ
 nunquam quidem è Peloponneso excessit, sed pristino lo-
 co egressa, alienum incolit. Reliquæ quatuor è septem ad-
 iuentitiæ sunt, Dorienses, Aetoli, Driopes, Lemij. Doriensi-
 um multæ sunt & insignes ciuitates: Aetolorum sola He-
 lis: Dryopum Hermiona, & Asina, quæ ante Cardamy-

Cleomé-
 brotus.
 Scyronis
 uia.

Pelopon-
 nesii gētes
 septem.

lam Laconicam sita est. Lemniorū omnes paroreitani. Cynurij, cum sint indigenæ soli putantur Iones esse, sed effecti sunt Diores, ipsa die sub imperio Argiuorū impositi, cū essent Orneata & Pericæci. Harū igitur septē gentiū, ceteræ p̄ter eas, quas recensui, è medio cesserunt. Et, si ingenue loqui fas est in medio sedentes cū Medis sentiebāt. Apud Isthmū quidem in tali labore isti occupati erant, utpote pro omni iam cursu, quod nulla spes è classe effulgeret, currentes. Quæ autem diuina illi, qui in Salamine erant, formidine afficiebantur, non tam pro seipsis, quàm pro Peloponneso solliciti: adeo ut alius alium audiens, summissa uoce admiraretur in Eurybiade consilij inopiam: Tandem res erupit in medium, conciliūq; contractum est, & multa de hoc ipso dicebantur, ab his quidem oportere in Peloponnesum nauigare, & pro illa adire periculum, non autem pro regione captiua manentes pugna nauali decernere. Ab Atheniensibus uerò, & Aegimæis, & Megarensibus satius esse illic manētes dimicare.

Ibi Themistocles, postquam sententia Peloponnesium euecit, clanculum è concilio egressus, misit ad classē Medorū nauigium, cum quodam iusso dicere quæ oporteret, cui nomen erat Sicino, contubernali suo, atq; eodem pædagogoli berorum suorum: quem post has res gestas ipse Thespiensem fecit (ubi Thespienses in ciuitatem sunt recepti) atq; locupletent. Is tunc nauigio ad duces Barbarorum prouectus hæc inquit: Dux Atheniensium, quod partibus regis fauet, præoptatq; res uestras quàm Græcorum esse superiores, misit me iam clam alijs Græcis indicatum uobis illos metu perculsos fugam facere uelle, & nunc offerri uobis occasionem exequendi rem omnium præclarissimam, nisi per negligentiam eos dilabi sinatis. Nam neq; inter se consentiunt, neq;

uobis

Themisto-
clis com-
mentum.

nobis amplius obsistent, quum cernatis inter se dimicantes
 eos qui uobiscum, & eos qui contra uos sentiunt. Hac re Si-
 cinus indicata, ab illis abscessit, Cui fidem habentes Barba-
 ri tum in insulam paruum nomine Psyttaleam, quæ inter Sa-
 laminem & continentem sita est, multos Persarum trañci-
 unt: tum mediam circa noctem cornu quod ad uesperā spe-
 ctabat, producunt Salaminem uersus, eam circumituri. Pro-
 ducunt item, quæ circa Ceon & Cynosuram instructa erāt,
 occupantes omne fretum Munychia tenus. Ideò autē
 naues producebant, ne qua Græcis liceret effugere: sed cir-
 cumuenti pœnas darent præliorum ad Artemisium gestorū.
 Ad insulam uerò Psyttaleam trañciebant aliquot Persas,
 ut commisso nauali certamine, cum plurimum & uirorum,
 & naufragiorum eò efferretur (erat enim insula in traiectu
 pugnae futura sita) uersa suos seruarent, alios interime-
 rent. Hoc ne hostis sentiret, clanculum egere, nulla noctis
 parte concessa somno. In has ego res intuens, non habeo ad
 uersari oraculis tanquam non ueris, uolens euidenter loquē-
 tia conari refellere:

Bacidis
 oraculū.

Auricomæ postquam Dianæ littora iungent
 Nauales pontes cum littoribus Cynosuræ,
 Spe stolidiæ sortes, quod Athenas Marte subegit,
 Compescet iuuenem meritissima pœna superbum,
 Instinctum furijs, sibi cedere cuncta putantem.
 Nam miscebitur æs æri, Mars sanguine pontum
 Inficiet: Graijs tunc libera tempora reddet
 Saturno genitus, simul & uictoria pollens.
 Cum ita euidenter in his à Bacide dicatur, profectò neque
 ipse de fide oraculis deroganda ausim dicere, neq; ab alijs di-
 ci sustineam. Inter duces, qui in Salamine erant, ingens con-
 flatus est tumultus nondum scientes à Barbarorum nauibus

Pugna in-
gum ad
Salaminē.

Aeginetæ uerò nauim, quæ ad Acacidæ abierat, fecisse in-
gum. Quamquam etiam refertur, simulachrum mulieris fuisse
eis oblatum: & eum apparuisse, ita illos exhortatum, ut
omnis Græcorum exercitus exaudierit, sed prius his uerbis
conuitiatum: *Heus uos, quousque remos inhibebitis? Aduer-*
sus Athenienses instructi erant Phœnices. Nam in cornu te-
nebant, quod ad Eleusinam hesperumque uergebat. Aduer-
sus Lacedæmonios instructi erant Iones. Hi cornu tenebāt,
quod ad auroram spectabat & Piræum, quorum pauci ad-
monitu Themistocelis, de industria ignauiter agebant, pleri-
que minime. Enimuerò complurium trierarchorum nomina
commemorare possem, qui Græcas naues expugnauere, sed
neminem nominabo præter Theomestorem Androdaman-
tis, & Phylacon Hippiæ filium amphi Samios. Quorū dum
taxat idcirco mentionem non facio, quod Theomestor ob hæc
nauatam operam à Persis Sami creatus: Phylacus, inter be-
ne de rege meritos ascriptus est, & multo tractu soli dona-
tus. Benemeriti autem de rege, Persica lingua Orosange
uocantur. De his quidem ita res habet: Multitudo autem re-
giarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab
Atheniensibus corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græ-
eis seruato ordine ac loco certantibus. Barbaris & incōpositis
& inconsultis agentibus, ut non mirum fuerit talem eis rem con-
tingere, qualis contigit: quanquā eo die fuerunt atque extite-
runt longe seipsis præstantiores, & quā ad Eubœam extite-
rant, pro se quisque adnitentes, ac Xerxi reformidantes, quod
ab eo singuli conspici arbitrabantur. Et de alijs quidem uel
Barbarorum, uel Græcorum singulatim, quomodo dimica-
uerint, non possum pro comperto referre: circa Artemisiam
uerò hoc rei gestum: Ex quo impensius illa regi commen-

data

data est (nam posteaquam régia res in multum tumultuati-
onis deuenerant, hoc interim tempore Artemisia, cum naue
eius Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia an-
te ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc
sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. Nam ut sua
giebat Atticam nauem, in nauem sociam, quæ erat uirorum
Calyndensium, impegit, quæq; rex Calyndensium Damasi-
thymus uehebatur. Cum quo, etsi huic iam inde, dum essent
in Hellesponto, contentio intercessit, tamen incertum, an cõ-
sulto id fecerit, an fortuito nauis Calyndensium oblata fu-
erit. Eam Artemisia, ubi incurrit, pariter demisit. prospero
casu usa, & duplex hinc sibi bonum adeptæ. Nam trierar-
chus Atticæ naui eam conspicatus incurrisse Barbarorum
nauem, existimans, hanc aut Græcam esse nauem, aut è Bar-
baris profugisse, & à Græcis pugnare, ab hac ad alias se con-
uertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiam, tum ut pestem
euitaret, tum ut è malo opere præcipue se probatam Xero-
xem redderet. Si quidem fertur, cum rex spectans animado
uertisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui
aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene prælia-
tur, utq; nauem hostilem deprehsit. Et regem interrogasse,
numquid uerè id opus Artemisiam esset: & illos, qui plane nos-
sent insigne nauis Artemisiam, ita rem habere adfirmasse,
ratos eam nauem, quæ corrupta esset, hostilem fuisse. Nam
præter cætera, quæ mulieri (ut dictum) prosperè cesserunt,
hoc quoque accessit, quod è naui Calyndensi nemo seruatus
est, qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt, ad ea quæ
narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi scæminæ,
scæminæ autem uiri. Hæc aiunt dixisse Xerxem. In eo præ-
lio, cum alij multi, & illustres uiri, tam Persarum, Medo-

Artemisiam pu-
gna gloriola.

bus circumueniri. Vbi autem orto sole inspexerunt hostem instructum, censuerunt ibidem sibi manendum. Quibus congregatis, applicuit ex Aegina Aristides Lysimachi filius Atheniensis quidem sed in exilium à populo eiectus, quem ego (ut eius mores accepi) uirum optimum Athenis atque iustissimum fuisse censeo. Hic uir concilio assistens, Themistoclem euocauit, non amicum sibi, sed in primis inimicum. Verum pra magnitudine praesentium malorum oblitus similitatum, euocauit hominem colloquendi gratis: praesenserat enim Peloponneses maturare ad Isthmum classem reduce.

Themistocles cum Aristide multis et colloquium.

re. Qui, cum prodisset Themistocles, ad eum inquit. Nos et alio tempore, et hoc ipso contendere debemus inter nos hac de re, uter nostrum de patria praclarior mereatur. Te uero certior facio, peraeque esse Peloponnesibus multa uerba facere, aut pauca, de abducendis hinc nauibus. Ego tibi quod ipsemet uidi, refero: nunc, ne si uelint quidem, Corinthios atque ipsum Eurybiadem enauigare posse, quoniam circumdati ab hostibus undique sumus. Quare ingressus ad eos, hoc indicato. Cui respondens Themistocles: lucunda sane (inquit) inbes, bonum offerens nuntium. Nam quod ego precabar, ut fieret, id ipse tu conspicatus fieri, uenisti nuntiatum. Ut enim sciat, quae fiunt à Medis propter me fiunt: quoniam opus factum fuit, ut Graeci, qui nolebant sua sponte ad pugnam descendere, descenderent multi. Tu uero, quandoquidem iucunda nuntiatum uenisti, per te ipsum nuntio. Quae si ego retulero, uidebor rem commentitiam dicere, nec ipsis persuadebo, tanquam non hoc agentibus Barbaris. Itaque tuum ingressus, uti res habet, ipse referas. Quod ubi feceris, si tibi fidem habebunt, optime habet: sin minus, perinde nobis erit. Neque enim si undique circumdati sumus, ut ipse

eſt, amplius iſti deſugient. Ariſtides concilium introgreſ-
 ſus, eadem retulit, dicens ſe ex Aegina ueniſſe, & agre cla-
 pſum, quod latuerit ſtationē hoſtium. Omnē enim claſſem
 Græcorū, à Xerxis claſſe circumuentam. Ideoq; hortari ſe,
 ut ad deſenſionem ſui, illi ſeſe præpararent. Hac locutus
 Ariſtides, retrō abiit. Rurſus inter duces altercatio omnia, ple-
 riſq; eorum fidem nuncio non habentibus: quibus non cre-
 dentibus, aduenit triremis tranſfuga Teniorum, cui præerat
 Panetius Soſimonis filius, quæ omnem ueritatem attulit. Cu-
 ius facti nomine, Tenij in tripode, qui Delphis dedicatus eſt
 inter eos, qui Barbarum debellârunt, ſcripti fuere. Ex hac
 nauis, quæ ad Salaminem, & altera, quæ ad Artemiſiū tranſ-
 fugit, expleta eſt Græcorum claſſis 380. nauium. Græcorum
claſſis
ſumma. Due nan-
 que prius ad explendum numerum deſuerant naues. Græ-
 ci, ubi eius uerba Teniorum fecerunt fidem, ſeſe apparuerūt
 tanquam dimicaturi. Et ſub diluculum cum propugnatorū
 cœtum feciſſent, Themſtocles ex omnibus quæ expedirent,
 præcipiebat: cuius orationis ſumma erat, meliorum cū peia-
 ribus comparatio, quæcūq; in hominis natura atq; induſtria
 exiſtunt, exhortatus, ut meliora eligerent. Vbi perorauit, juſ-
 ſit illos ingredi naues. Quib; ingreſſis, redijt ab Aegina tri-
 remis, quæ proſecta ad Acacidas erat. Moxq; omnes naues
 Græci ſoluerunt in quos mouentes, continuè Barbari ſunt
 inuecti. Ibi cæteri quidem Græci cum inhiberent remos, ceſ-
 ſimq; irent, Aminias Pallenius, uir Athenienſis, euectus naui
 in hoſilem incurrit: cui implicitus cum hæreret, nec abſtra-
 hi poſſet, ita cæteri uenientes auxilio conſerti ſunt. Hunc
 in modum aiunt Athenienſes extitiſſe initium pugne,

Rugna in-
pium ad
Salaminē.

Aeginetæ uerò nauim, quæ ad Acacidæ abierat, fecisse in-
tium. Quamquam etiam refertur, simulachrū mulieris fuisse
eis oblatum: & eum apparuisset, ita illos exhortatum, ut
omnis Græcorum exercitus exaudierit, sed prius his uerbis
conuiliatum. Heus uos, quousq; remos inhibebitis? Aduer-
sus Athenienses instructi erant Phœnices. Nam ij cornu te-
nebant, quod ad Eleusinam hesperumq; uergebat. Aduer-
sus Lacedæmonios instructi erant Iones. Hi cornu tenebāt,
quod ad auroram spectabat & Piræum, quorum pauci ad-
monitu Themistocelis, de industria ignauiter agebant, pleri-
que minimè. Enimuerò complurium trierarchorum nomina
commemorare possem, qui Græcas naues expugnauère, sed
neminem nominabo præter Theomestorem Androdaman-
tis, & Phylacon Histiai filium amicos Samios. Quorū dun-
taxat ideo mentionem non facio, quod Theomestor ob hæc
nauatam operam à Persis Sami creatus: Phylacus, inter be-
ne de rege meritos ascriptus est, & multo tractu soli dona-
tus. Benemeritiū autem de rege, Persica lingua Orosangæ
uocantur. De his quidem ita res habet: Multitudo autem re-
giarum nauium ad Salaminem expugnabatur, partim ab
Atheniensibus corrupta, partim ab Aeginetis, utpote Græ-
cis seruato ordine ac loco certantib. Barbaris & incōpositis
& inconsulte agentib. ut non mirū fuerit talem eis rem con-
tingere, qualis contigit: quanquā eo die fuerunt atq; extite-
runt longè seipsis præstantiores, & quā ad Eubœam extite-
rant, pro se quisq; admittentes, ac Xerxē reformidantes, quod
ab eo singuli conspici arbitrabantur. Et de alijs quidem uel
Barbarorum, uel Græcorum singulatim, quomodo dimica-
uerint, non possum pro comperto referre. circa Artemisiam
uerò hoc rei gestum: Ex quo impensius illa regi commen-

data

data est (nam posteaquam regiae res in multum tumultuati-
onis deuenierant, hoc interim tempore Artemisia, cum naue
eius Attica insequeretur, nullum habens effugium, quia an-
te ipsam naues amicorum, sua uero proxima hosti erat) hoc
sibi putauit faciendum, quod & fecisse profuit. Nam ut sua-
giebat Atticam nauem, in nauem sociam, quae erat uirorum
Calyndensium, impexit, quaeq; rex Calyndensium Damasi-
thymus uehebatur. Cum quo, etsi huic iam inde, dum essent
in Hellesponto, contentio intercessit, tamen incertum, an con-
sulto id fecerit, an fortuito nauis Calyndensium oblata fu-
erit. Eam Artemisia, ubi incurrit, pariter demisit. prospero
casu usa, & duplex hinc sibi bonum adeptas. Nam trierar-
chus Attica nauis eam conspiciatus incurrisse Barbarorum
nauem, existimans, hanc aut Gracam esse nauem, aut è Bar-
baris profugisse, & à Gracis pugnare, ab hac ad alias se con-
uertit. Ita ex hoc facto contigit Artemisiae, tum ut pestem
euitaret, tum ut è malo opere praecipue se probatam Xer-
xem redderet. Si quidem fertur, cum rex spectans animado
ueritisset hanc nauem alteri incurrisse, quendam eorum qui
aderant dixisse: Cernis Artemisiam domine, ut bene praelia-
tur, utq; nauem hostilem depresso. Et regem interrogasse,
nunquid uere id opus Artemisiae esset: & illos, qui plane nos-
sent insigne nauis Artemisianae, ita rem habere adfirmasse,
ratos eam nauem, quae corrupta esset, hostilem fuisse. Nam
praeter caetera, quae mulieri (ut dictum) prosperè cesserunt,
hoc quoque accessit, quod è nauis Calyndensi nemo seruatus
est, qui existeret accusator. Vnde Xerxem ferunt, ad ea quae
narrabantur, dixisse: Viri quidem extiterunt mihi foeminae,
foeminae autem uiri. Haec aiunt dixisse Xerxem. In eo pra-
lio, cum alij multi, & illustres uiri, tam Persarum, Medo-

Artemisiae pro-
pua gloria.

rumq. quam aliorum sociorū occubūere, tūm uerò dux Ariabignes Dary filius, Xerxiq. frater, è Græcis pauci. Quippe qui gnari erant natandi, cum suæ naues corruptæ essent, nec ipsi pugna perissent, ad Salaminem enatabant: cuius rei quia imperiti erant Barbarorum pleriq. in mari periēre. Posteaquam eorum primæ naues in fugam uersæ sunt, tūm uero plurimæ corrumpebantur. Nam quæ in posterioribus locata erant, dum earum propugnatores conantur præterire, ut & ipsi aliquam operam regi nauarent, undiq. in suorum naues incidebant. Quo in tumultu etiam hoc actum est. ut quidam Phœnices quorum naues corruptæ fuerant, regem aduenies, insimulauerint Iones tanquam proditores, quod propter eos amissæ naues essent. Vnde id contigit, non ut Ionum duces interficerentur, sed ut ij Phœnices, qui illos insimulabant, eam acciperent mercedem. Etenim illis adhuc ea loquentibus, Samothracia nauis Attica impacta, eam demersit: & in hanc Aeginetica impulsæ, ipsam depressit. Verum Samothraces, ut qui iaculatores essent, epibatas nauis, quæ suam depresserat, iaculorum ictibus deturbarunt: eorumq. conscensæ nauis potiti sunt: quod factū Iones liberauit.

*Quoniam per-
stantia.* Nam Xerxes, ubi id egregium facinus Ionum aspexit, conuersus ad Phœnices, ut erat supra modum mæsius, & omnes arguens, iussit eorum capita præcidi, ne cum ipsi imbelles essent, meliores criminarentur. Quoties autem suorum quempiam aliquod opus edentem cernebat de eo homine percontabatur, sedens sub monte, qui est è regione Salaminis, nomine Aegaleo, & scribæ trierarchum illum, à familia, & urbe scripto annotabant. Et cladi Phœnicum, qui aderant, additus est Ariaramnes Persa, quanq. amicus regis. Et illi quidē Phœnices conuertebantur. Barbaris aut in fugā uersis, &

ad Phalerum elabentibus, Aegineta in freto subsistentes, o-
peram memoratu dignam ediderunt. Nam Athenienses qui-
dam in tumultuatione naues sibi obsistentes, fugientesq; ex-
pugnabant. Aegineta uerò eas, quae elabebantur: ac quoties Aeginetarum
frenuitas.
aliqua effugiebat Athenienses, eo ipso cursu in Aeginetas in-
cidebat. Cum interim conflixerant naues duae, una Themis-
tocelis insequens aliam, altera Polycriti Crio geniti, Aegine-
tae, cum nauum Sidoniam inuadit, illam uide licet, quae spe-
culatoriam in Sciatho Aegineticam ceperat, qua uehebatur
Pythaeas Ischeni: quem Persa seminecem plagis, tamen ada-
miratione uirtutis seruatum in nauis habebant: Sidonia quae
hunc circumferebat nauis, una cum Persa est intercepta, ut
Pythaeas ita sospes redierit in Aeginetam. Polycritus ubi in-
spexit Atticam nauem, agnito signo nauis imperatrixq; in-
clamans Themistoclem, iocatus est, exprobrans Aeginetis,
quod cum Medis sentirent. Hoc Polycritus sua nauis incur-
rens, in Themistoclem iaculatus est. Barbari, quorum naues
supererant, fuga se proripuerunt in Phalerum ad pedestres
copias. In hac pugna nauali è Graecis optime audierunt Ae-
ginetae: secundo loco Athenienses: è uiris Polycritus Aegi-
neta, Atheniensesq; Eumenes Anagyrasius, & Amimias Pal-
leus, qui & Artemisiam est insecutus, non prius desiturus,
quàm aut illam cepisset, aut ipse captus esset, si Artemisiam
ea nauis uehi animaduertisset. Quippe trierarchis Atheni-
ensium praeceptum erat ut eam caperèt: propositumq; pra-
mium decem millium drachmarum ei, qui uiuam cepisset.
Indignè enim ferebant mulierem aduersus Athenas milita-
re. At illa (antea dictum est) quae fugit. Fuere & alij quo-
rum naues incolumes in Phalerum euaserunt. Admag-
num Corinthiorum ducem, Athenienses ferunt statim in-

Praemium ca-
pienda Arte-
milia.

Scleadis Miner
um templum.

tor initia concursus nauium expauesfactum, atq; perterritū
sublatis fuga se dedisse: Corinthiosq; inspecta fuga nauis
imperatoriae, itidem abijisse. Et cum fugiendo uenissent ad
templum Mineruæ Scirudis, quæ est in Salamine, occurrisse
eis celocem diuinam cum pompa: quem quisnam misisset, cum
non constaret, scirentq; neminem suæ classis ad ipsos misisse,
eos ob id coniectasse rem diuinam esse: & illos, qui in celoce
erant, ubi propiores fuerunt, ita locutos fuisse: Adimante,
tu quidem conuersis in fugam nauibus abscedere uis Græco
rum proditor, at illi quantum uotis conceperunt, uictores
hostium euadent. Et cum his uerbis fidem non haberet Adi
mantus, hæc iterum dixisse: ipsos posse pro obsidibus ductos
mortem obire, nisi constaret Græcos esse uictores: ita conuer
sa naui, Adimantum cum cæteris ad classem suorum, re iam
ab alijs nauata, uenisse. Hic de illis apud Athenienses ru
mor exitit, quod ipsi Corinthij negant, seq; inter primos pu
gnatores exitisse affirmant, pro quibus testimonium dicit
reliqua Græcia. Aristides Lysimachi filius, Atheniensis, cu
ius paulo antè, ut uiri optimi, mentionem feci, per eum tu
multum, qui circa Salaminem fiebat, hoc rei gessiit. Permul
tis eorum, qui ad littus Salaminis locati erant sumptis, ge
nere Atheniensibus, & in Psytaleam insulam traductis, o
mnes Persas, qui in ea insula erant, interemit. Defuncti na
uali pugna Græci, reductis in Salaminem nauibus, potiti
sunt naufragijs, quæ illic supererant: parati ad aliam dimi
cationem, quod sperarent regem ijs, & quæ ei reliquæ erant,
nauibus usurum. Porro naufragiorū pleraq; uentus zephy
rus ex Attica moliens, asportauit in oram, nomine Coliadæ:
ut impletum sit oraculum, cum de cæteris, quæ ad pugnam
naualem pertinent, faciens mentionem, tum uerò de naufra

Aristidis fa
ciunt.

hys illuc euectis, à Bacide, & Musæq multis annis antea prædictum, ac redditum Lysistrato Atheniensi, uiro somilego, quod omnes Græcos latuerat:

- Horrebunt remis mulieres Coliadenfes.

Hoc aut futurum erat in expeditione regis. Cognita sua clade Xerxes, ueritus, ne quis Ionum à Græcis subornatus, aut sua sponte, ad soluendos pontes in Hellespontum nauigaret, unde ipse in Europâ deprehensus, de salute periclitaretur, de fugiendo cōsultabat: nolens tamen, neq à Græcis, neq à suis detegi, aggerē in Salamine tentabat educere, nauesq Phœnicū onerarias, ut pro rate, ac miro essent, innēbat: & se tanquam aliam pugnā naualem factururus, ad bellum instruebat. Quæ agentem uidentes cæteri, pro certo habebant eū manendi animo, atq bellandi illa apparāre: sed nihil eorum Mardonium latebat, ut probè gnarum ingenij illius. Xerxes & hæc fecit, & simul in Persidem misit, qui præsentem cladē nunciarent. His nuncijs nihil perniciosius transcurrit in rebus humanis, quod negotium hunc in modum est à Persis exco-
gitatum. Quot ex diebus tota uia constat, totidem equos, ac uiros ferunt esse distinctos ad singulorum dierum iter faci-
dum, quos neq uis niuium, neq imber, neq aestus, neq nox distinet, quin propositum sibi cursum celerrimè consciant. Quorum cursorum primus mandata tradit secundo secun-
dus item tertio & ita deinceps illa mandata in alium, atque alium pertranseunt, quemadmodum apud Græcos fax, quâ Vulcanò per uices ferre cursores perseuerant. Hanc equo-
rum cursitationem Persæ angarcion appellant. Et primus quidem nuncius Susa perlatus, Xerxem Athenis positum esse, tãta Persas, qui relicti erant, uoluptate affecit, ut omnes liliæ myrto constrauerint, & per eas odores incenderint, & ipsi

Tabellionū Per-
sarum cursus,
& modus.

Fax Vulcani.

ipſi in ſacrificijs, ac gaudijs uerſarentur. Secundus autem ita eos conſternauit, ut uniuerſi ueſtes dilaniarent, uociferationeſq; & eiulatu irrequieto uiterentur, culpam in Mardonium reſpondentes, non tam de claſſe, quàm de ipſo Xerxe ſolliciti: idq; tamdiu, dum Xerxes illos ita affectos redeundo ſedauit. Mardonius cum uideret Xerxem magnam è pugna naualis iacturam feciſſe, ſuſpicans agitare fugam ex Athenis, pro ſe ipſo anxius erat, tanquam pœnas daturus, qui regi perſuaſiſſet inferre Græcia bellum, putabatq; ſibi conducibilius eſſe periculiari, aut ſubigere Græciam, aut magna opera aggreſſum honeſtè uita deſungi: quanquam optimo eius de ſubigenda Græcia propenſior erat. Hoc cum ſecum agitaſſet, regem hac oratione eſt allocutus: Domine, noli mororem ob hanc rem geſtam capere, aut pro ita magna hoc iactura ducere. Nō enim certamen, quō omnia noſtra conſtant, in lignis eſt, ſed in uiris, & èquis. Itaq; nemo tibi, aut horum, qui tibi uidentur omnia confeciſſe, egreſſus è nauibus, conabitur obuiam ſe ferre, aut ex hac continente: unde qui ſe obuios tollere, pœnas dedere. Quod ſi tibi uidetur faciendum, ut Peloponneſum tentemus, continuo tentemus: ſi uidetur ſuperſedendū, ſuperſedeamus licet, nec animo conſternaris. Neq; enim ulla poſſunt ratione ſubterfugere Græci, quo minus ratione dent torū quæ & nunc, & antea perpetrarūt, tuiq; ſine ſerui. Et hoc quidē præcipuè tibi agendū puta: Quod ſi tibi conſtitutum eſt, ut ipſe cū exercitu reuertaris, aliud quoq; habeo et hæc re conſiliū: Rex, ne cōmittas tū, ut Perſæ Græciſ ludibrio ſiant. Nō enim res Perſarū afflicta ſunt: neq; tu ubi nāc uiri fuerimus ignaui dicere potes, quales ſi Phœnices, et Aegyptij, & Cyprij, & Cilices fuere, nihil iſta ad Perſas attingit culpa. Quare, quoniam Perſæ huius rei inſonantes ſunt,

tam mihi credito. Si tibi non uidebitur permanendū, remea
 ipse ad solam natale cum pleraq; parte copiarum. Ego cum
 delectis de exercitu trecentis millibus militū, debeo Graciā
 in tuam redigere seruitutē. His auditis Xerxes, ut ex malis,
 ganisus est, uoluptatēq; cepit: & ad Mardonium inquit, se, ubi
 ad conciliū retulisset, responsurū, utrū eorum esset faciurus.
 Et cum in conciliū uocasset delectos Persarum proceres,
 placuit ei Artemisiam quoq; ad consultandum accersi: quā
 solam cōstabat antea, quae facienda essent intellexisse. Quae
 ubi aduenit, eam Xerxes summotis alijs Persarum consilia-
 rijs, atq; satellitibus hunc in modum allocutus est: iubet me
 Mardonius hic permanere ad teniendū Peloponnesum, ne-
 gans ullam culpam huius dāni esse penes Persas, atq; pe-
 destres copias, sed eis uolentibus hoc tentari debere. Itaque
 aut hoc me facere hortatur, aut sibi tradere trecenta millia
 delectorum militum, ad subigendā mihi Graciā: me ue-
 rò ad patrias sedes cum reliquo exercitu reuerti. Tu igitur,
 quae de pugna nauali non gerenda probē consuulisti, utrum
 mihi suades horum, quod eligendo bene mihi consuluerō.
 Haec Xerxi consultantī respondens Artemisia: Arduum, in-
 quit, rex, me dicentem tibi optima prosperum consilium da-
 re. tamen à statu rerum praesentium mihi uidetur esse facien-
 dum, ut tu ipse domum remees: Mardonium uerò hic relin-
 quas cum ijs quos uult, si modò uelit ille, atq; recipiat se isid-
 facturum. Nam siue ea, quae ait se uelle subegerit, & haec ei
 rex animi sententia succedant, tua res domine agitur, quia id
 tui serui effecerunt: siue Mardonio contra opinionem suam
 contingat, non magna sanè calamitas erit, saluo. & te & re-
 rum domesticarum statu. Etenim si incolumis es, & domus
 tua, profectò Graci sēpenuerò pro seipsis multa cer-
 tamina

Xerxes ad Art
temisiam.

Artemisia con
sultat.

tamina cursuabunt. At si quid contingat Mardonio cladis, id nullius erit momenti, Græciq; uincendo non uicerint, seruo tuo interemptio. Tu uerò Athenis incensis (cuius rei gratia expeditionem sumpsisisti) reuerteris. Delectatus eo consilio Xerxes, quod idem illa suasisset, quod ipse haberet in animo: quippe qui (ut ego opinor) non remansisset, si uel cum Eli, atq; cunctæ id ei suasisset, adeo perterritus erat: Artemisiam laudatam dimisit, ducentem secū liberos regios Ephesum. Nam aliquot eū filij nothi comitabantur, tū quibus ad eorum custodiā misit Hermotimū, genere quidem Pedasensem, sed apud regem inter eunuchos nulli secundū. Incolumit aut Pedasenses super Halicarnassum: apud quos hoc rei fertur contingere, ut quoties Amphictyensibus (qui circa eam urbem habitant) aliquid aduersi certum intra tempus est euenturū, tunc antistiti, quæ illic Mineruæ est, grandis barba nasceatur: quæ res bis apud eos accidit. Ex his Pedasensibus Hermotimus erat, cui maxima ex omnibus (quos quidē ipsi nouimus) ulio contigit acceptæ iniuriæ. Siquidem eum caput ab hostibus, ac uenalem mercatus est Panionius Chius, ex hoc impurissimo quæstu, quem facitabat, uitam ducent. Nam quos pueros formia præditos cõemerat, eos castrabat: ductosq; aut Sardis, aut Ephesum, magna pecunia uenundabat. Apud Barbaros enim præciosiores eunuchi sunt, quā qui non sunt castrati, in omni genere fidei gratia. Atq; ut alios permultos, ita hūc quoq; Panionius exercuit, ut q ex hac re uitam toleraret. Sed nō usq; quaq; infelix Hermotimus, è Sardibus ad regem cum alijs muneribus deducius est, progressuq; temporis ex omnibus eunuchus maximo in honore apud regem Xerxem est habitus. Cum autem rex aduersus Athenas moueret è Sardibus, per id tempus Hermotimus cuiusdam

Xerxis liberi.

Barba sacrifi-
ca ex ominosa.

Eunuchi in præ-
cio habiti.

cuiusdam negocij gratia descendit in agrum Mysium, qui
 à Chijs incolitur, sed Atarneus uocitatur. Ibi inuentum Pa-
 nionium atq; agnatum allocutus est, & multis & communis
 bus uerbis primum recensens ei, quòd per illum esset affec-
 tus bona, deinde pollicens, quam gratiam illius meriti foret
 relaturus, si homo cum domesticis illuc commigrasset. Ea
 oratione libenter audita, Panionius contulit se illuc cum u-
 zore & liberis. Quem posteaquam cum omni te familiari
 adeptus est Hermotimus, his uerbis affatus est: O' omnium
 post homines natos scelestissime, qui ex nefandissima nego-
 ciatione quæstum facis: quid aut ipse ego, aut meorum quis-
 piam, uel tuorum cuiquam mali fecit, quòd ex uiro neutrum
 me reddidisti: putabas fore, ut quæ nunc machinabaris, la-
 terent deos: qui iusta lege utentes, te infandorum opificem
 tradiderunt in manus meas, ut de pœna à me tibi interroganda
 quari non possis. Hæc ubi exprobrauit homini, filijs in con-
 spectum eius adductis, qui quatuor erant, coegit patrem, il-
 lorum genitalia recidere: quod cum coactus fecisset, filij e-
 ius adacti sunt eius uirilia abscindere. Ita supplicium ab
 Hermotimo in Panionium redijt. Xerxes filiorum Ephesium
 deducendorum negotio Artemisia demandato, accitum Mar-
 donium iussit è copijs, quas liberet eligere, ut consentanea
 uerbis facta exequi experiretur. Hactenus eo die est actum.
 Noctis autem, regis iussu præfecti classis è Phalero profecti
 retrò Hellespontum uersus abierunt, pro se quisq; acceleran-
 tes ad custodiendas rates, quibus rex pertransiret. Qui cum
 ad Zosterem adueniret, minuta quadam continentis pro-
 tenta promontoria, Barbari suspicati nauigia esse, perditus
 illinc aufugerunt.

Deorum
uindicta.

Tèpore deinde edocti nò nauigia esse, sed promòtoria, in
 agmen sese receperunt. Vt dies illuxit, Græci cernentes ibidã

Græcorū
de insequen-
da Persa
cōsultatio.

pedestres copias hostium perstare, tati classem quoq; circa Phalctrum esse, ac pugna navalē cōmittendam, si ad resistendum apparebunt. Sed cognito illā uela fecisse, cōfessim insequendā sibi censebant: itaq; eam insecuti Andro tenus, cernere cum nequissimē ad Andrum profecti consultabant. Quibus Themistocles suadebat, ut insulas uersus profecti, classem hostium insequentī, rectā ad Hellepontū nauigarent, soluturi pontes. Huic contrariam Euribiades opponebat sententiam, quod diceret fore, ut si dissoluerent rates, maxima ob id calamitate afficerent Græciam. Persarum enim si deprehensus in Græcia manere cogeretur, non quietum, quod ibi ociū quidem agenti, nec ulla res posset procedere nec ulli retrō ostenderentur receptus, & exercitus eius fame conficeretur procedenti. At rebus gerendis operā danti, omnia possent per Europā succedere, tū in urbib; cum in nationibus, quæ uel caperentur, uel ante se dederent quin etiam rem frumentariam habiturum ex annuis semper fructibus Græcorum: nunc autē uideri illum, uisum uicium navalī prælio, non perstiturum in Europa: ideoq; permittendū fugere, dum in terram suam fugiendō perueniat, de qua terra deinde certamen iam fieri iubebat. Huic sententiæ aliorū Peloponnesium duces assensere. Themistocles postquā amaduertit se non posse plerisq; persuadere, ut ad Hellepontum nauigarent, adiit Athenienses, qui præcipuē indignabatur hostem effugere: animatiq; erant ad nauigandū in Hellepontum, etiam per seipsos, si cæteri recusassent. Eosq; ita est allocutus: Et ipse multis iam huiusmodi casibus interfui & de multo pluribus audiui talia contigisse, uiros ad necessitatem redactos prælium instaurare, & superiorem quam acceperant calamitatem emendasse. Itaq; nos, quoniam inuenimus quo pacto & nosipsos, & Græciam tueremur, re-

pulsa

pulsa tanta hominum nube, non insequamur eos fugientes: neque enim nos hoc efficimus: sed dii pariter ad heros, qui in uiderunt unum esse uirum, & Asiae regem & Europae, qui sit impiissimus atque sceleratus: qui sacra perinde atque propheta habens, utraque incendit, decorumque simulachra subuertit: qui & mare cecidit flagellis, & compedes in illud deiecit. Sed bene nobiscum in praesent tempus agitur. Ideoque nunc quidem ut & nostri ipsorum, & nostrorum domesticorum curam geramus, & ut spacium quis ad reficiendas aedes, faciendamque sementem habeat, in Graecia maneamus. Barbaro prorsus eiectio. Cum autem uer appetet, tunc in Hellespontum & Ioniam nauigemus. Haec dicebat Themistocles animo sibi apud Persam subsidium comparandi: ut si quid apud Athenienses uccideret aduersi, sibi haberet, quod se conuerteret, prout & contigit. Haec dicenti Themistocli Athenienses, cum tamen ab eo deciperentur, assensi sunt.

Themistocles uafri-
cien;

Nam cum antea prudens habitus fuisset, postea uero praedix ac bona consulens comperitus esset, prorsus ad ei assentiendum prompti fuere. Ille, ubi Athenienses ipsius sententiam probauere, misit euestigio uiros quosdam cum nauigio, ad exponenda regi mandata, iussos tacere, etsi in omne tormentum deuenirent: quorum unus erat Sicinus eius contubernalis. Hi posteaquam ad Atticam peruenere; caeteris apud nauigium remanentibus, ipse ad regem ascendit, atque ita eum allocutus est: Themistocles Nebelis filius, dux quidem Atheniensium, sed inter omnes socios uir optimus ac sapientissimus, misit me tibi denunciatum, gratia tibi inserviendi, se tetinuisse Graecos, classem tuam insequendi cupidos, pontesque qui sunt in Hellesponto soluendi. Itaque nunc magno tui silentio re illuc recipias. Haec renunciata, illi abiire Graeci,

posteaquam decreuerunt, neque persequendam sibi ulterius Barbarorum classem, neque nauigandum in Hellespontum ad soluendum traiectum, Andrum obsederunt, animo illam delendi. Nam primi ex insulanis Andrii pecunias poscendi Themistocli denegauerant, eique alliganti Athenienses illuc ire duobus magnis numinibus fretos, Suadela et necessitate, et ita sibi dandas utique esse pecunias, responderant Athenas proportionem magnas esse atque felices, et diis propicijs bene processisse. Nam se ad maximam soli tenuitatem reductos, Andriorumque insulam totidem propitia numina nunquam derelinquere, sed semper incolere Inopiam et Impossibilitatem: quibus diis obnoxios Andrios pecuniam non daturus. Nunquam enim Andriorum impossibilitate ualidiorem fore Atheniensium potentiam. Hac illi cum respondissent, nec pecuniam dedissent obsidebantur Themistocles uero (neque enim unquam acquirendo cessabat) ad ceteras insulas minacia uerba mittens, pecuniam flagitabat, eisdem nuncijs, eisdemque uerbis utens, quibus apud Andrios fuerat usus: nisi pecuniam darent quam poscerentur, exercitum se Gracorum illic adducturum, et eam insulam obsessam deleturum. Hac dicendo ingentem pecuniae uim coegit à Carystijs atque à Parijs: qui audito tum Andrum obsideri, quod cum Medis sensissent, tum Themistocle maximo in honore inter duces esse, hoc metu pecuniam misere. Aliarum autem insularum aliqua pecuniam dedit, necne, affirmare nequeo. Reor tamen aliquas quoque dedisse, non has solum. Quanquam Carystijs ne hac quidem re contigit effugere cladem ut Parijs, qui Themistocle pecunia delinito, hostem deuittarunt. Ita Themistocles ex Andro profectus, clam ceteris ducibus exegit pecunias ab insulanis. At copia Xerxis illic aliquot post pu-

quam dies immolata, mouerunt in Bœotios, eadem qua uenerant uia. Quippe Mardonio uisum est simul regem praemittere: intemptiuium enim propter anni tempus belligari. simul in Thessalia satius esse hybernare, & deinde incunse uere tentare Peloponnesum. Is ubi in Thessalam peruenit, ibi ante omnia decem millia Persarum (qui immortales uocantur) elegit, excepto eorum duce Hydarne, qui negauit se regem esse relicturn. Item de alijs Persis torquatos, & mille equites: adhuc Medorum, Sacarum, Indorum peditatum equitatumq; Has nationes sibi totas desumpsit: ex alijs autem socijs paucos, quorum duntaxat aut speciem animaduertebat, aut aliquod egregium facinus cognouerat: sed plurimos ex una gente Persarum delegit torquatos & armillatos. Secundo loco Medos, qui non numero Persis inferiores erant, sed robore: ita, ut uniuersi, 300000 una cū equitib. essent. Hoc interim tempore, quo Mardonius habet delectum copiarum & Xerxes circa Thessalam agit, oraculum è Delphis ad Lacedamonios uenit, ut Xerxem pœnas necis Leonidæ reposcerent, & quod daretur, ex eo reciperēt. Mittunt igitur quàm citissimè Spartiata caduceatorem Is adhuc in Thessalia nactus exercitum, ubi in conspectū Xerxis uenit, in ita uerba fecit: Rex Medorum, Lacedamonij te & Heraclidæ (qui è Sparta sunt) pœnas cædis reposcūt, quorum regem ipsorū interemisti, dum Graciam protegit. Ad ea Xerxes cachinnos tollit, ac diu responso nō reddito: Hic, inquit, monstrato Mardonio. ut ei assistebat Mardonius, pœnas tales dabit, quales illos decet. Caduceator hoc responso accepto, discessit. Xerxes Mardonio in Thessali relicto, ipse ad Hellepontū ire maturabat: intraq; 45. dies ad

Leonidæ
cædis uin
dicta.

Pestilentia
Xerxis eo-
pias exci-
piti

traiectum peruenit, nullā propemodum partem copiarū de-
cens: quæ quocunq; ueniebant, & ad quoscunq; homines, eo-
rum direptis fructibus uestiebantur. Vbi nihil fructuum re-
periebant, ipsa herba, ut è solo germinabat, nonnulli delibera-
tis corticibus, & striculis frondibus arborum, tam agrestium
quàm mansuetarum, nihil omnino relinquentes, hoc præ fa-
me facere coacti. Quos deinde pestilentia excipiens ac dy-
senteria, id est, tormina, inter uiam exinguebant. Eorum
non multas Xerxes agrotos reliquit, iungens ciuitatibus,
ut in quāq; ueniebat, uii illos curaret, & pasceret: quosdā
etiam in Thessalia, & aliquot in Siri Pæonia, & in Mace-
donia: ubi sacrum Iouis currum, quem in Græciam tendēs,
reliquerat, reuersus non offendit. Eum Pæones Thracibus
cum dedissent, tamen reposcenti Xerxi dixere, unā cū equis
interpascendum fuisse abactum à Thracibus, quī superiora
Strymonis circa fontes incolerent. Quo in loco rex Bisal-
teorum, ac terræ Crestonica Thraz facinus eximium fecit.
Hic & se uolentem negauit Xerxi seruiturum: coq; in edita
montis Rhodopæ abiit. & filius uetuit, ne aduersus Græciā
militarent, illi patre contemptui habito, siue aliqui belli li-
bidine inspiciundi, militauere cum Xerxe. Qui, postquam
incolumes reuerterunt, omnibus pater (erant autē sex) ob eā
causam oculos effodit. Et illi quidem hanc mercedem acce-
perūt. Persæ autem, ubi citato itinere ad traiectum peruenē-
re, Hellespontum nauibus traiecere ad Abydum. Non enim
intentas iam rates inuenēre, sed tempestate dissolutas. Ibi co-
pioiorem quàm in itinere comineatum adepti, nulla mæde-
stia sese reficientes, ac mutatis aquis, permulti interibant ex
ijs, qui de exercitu superfuerant. Cæteri cum Xerxi Sardis
peruenēre. Narratur autē & aliter hæc res Xerxem, postea-
quam

quam Athenis profectus est ad oram super Sirymonem, illic non amplius uer fecisse sed exercitu Hydarni permissso, qui ad Hellespontem deduceret, ipsum nauem Phœnissim conscendisse, ut in Asiam se reciperet: & dum cursum tenet ad Sirymonia, ingenti uento fuisse exceptum: & eò uehementius tempestate uexatū, quòd nauis referta uehementibus erat, adeò quidē, ut super contabulationes essent frequentes Persæ, qui cum Xerxe uehebantur. Ibi metu percussus regem, cum clamore interrogasse gubernatorem, num qua salus eis esset: Et cum ille respondiisset: Here, nulla admodum est, nisi horum tot nauigantium fiat aliqua exoneratio tunc Xerxem eo audito ita locutū. Viri Persæ, nūc aliquis uestrum declaret se curam habere regis. In uobis enim uidetur sita esse salus mea. Hæc ubi dixit Xerxes, illos eo adorato desiliisse in mare, atq; ita leuata nauī, Xerxem incolumem in Asiam peruenisse. Et ubi primum in terram egressus est, hoc egisse: gubernatorem, quòd regis quidem animam seruasset aurea corona donasse: quòd autem multos Persarū perdidisset, decolasse. Hic alter modus, qui narratur reuersionis Xerxis, haudquaquam fidem apud me habet, cum propter alia, tum propter obitum Persarum. Nam si id rege à gubernatore dictum est, tamen ex infinitis rationibus, uel ob hanc unam, cui repugnari non potest, negarim hoc regem fuisse facturū: quoniam potius Persas iussurū ē tabulatis in uentrem nauis descendere utiq; primores Persarum: & remiges Phœnices, nequaquam Persis numero pares, in mare deiecerū. Sed eum (ut dictū est superius) iungere pedestri cum reliquo exercitu in Asiam reuertisse. Cuius rei id quoq; magnū est testimonio, quod constat Xerxem cū rursus in Asiam reciperet se, Abdera peruenisse, adhibuisseq; conuiuio Ab-

De Xerxis
reducta uari-
et narratur

deritas, & acinace auro eos, ac tiara auro intexta donasse:
 & ut ipsi oppidani aiunt, illum postquam ex Athenis retrò
 fugit (quod apud me fide caret) illic primum zonâ resoluisse:
 adeò fuerat terrore correptus. Sunt autem sita Abdera ad
 Hellespontum, uel potius ad Strymonē, atq; ad litus, ex quo
 nauim ille conscendisse fertur. Græci posteaquā Andrū ex-
 pugnare nequeunt, conuersi in Carystum, uastato illorum
 agro, rediēre Salaminem. Ibi ante omnia dijs primitias sele-
 gerunt cū aliarum rerum, tum Phœnissarum triremiū tres:
 quarum una repositaretur apud Isthmum, quæ ad meā usq;
 memoriam extabat, altera apud Sunium, tertia Aiaci illic
 apud Salaminē. Secundo loco prædam inter se dispartiri,
 ex qua primitias Delphos misere. Vnde statua effecta est lā-
 gitudine cubitorum decem, truncam nauis partem manu su-
 stinens: eodem in loco stans, ubi Alexander Macedo aureus.
 Missis Delphos primitijs, Græci publicè deū percontati sunt
 nunquid perfectas & acceptas primitias accepissent? Qui-
 bus ille respondit, habere se quidem à Græcis alijs, uerū non
 ab Aeginetis: sed reposcere donum optimè nauatæ ad Sala-
 minem operæ in pugna nauali. Id cum audissent Aeginetæ,
 aureas stellas tres dedicauerunt: quæ super malam nauis æ-
 reum stant apud angulum, proximè Cræsi craterem. Post
 disperitam prædam, Græci ad Isthmum nauigauerunt, da-
 turi præcipuum præmium Græcorum meritisimo, qui in
 hoc bello præclarissimè rem gessisset. Eò ubi peruentum est
 duces Græci in aram Neptuni suam quisq; sententiam scri-
 ptam detulere, quemnam ex omnibus primum, & quem se-
 cundum iudicarent. In ea autem suum quisq; nomen inscri-
 psit, se illum qui præstantissimus extitisset, existimans: sed
 in secundis partibus Themistocli adiudicandis, plerique
 congrue

congruerunt. Ita cum singuli in primo loco singulos calceolos haberent, in secundo Themistocles multo superior extitit. Et licet hanc rem Græci liuore quodam supersederint indicare, in suam quisque patriam reuellet, tamē Themistocles, et habitus est, et celebratus per uniuersam Græciam omnium Græcorum longē prudentissimus. Ipse, quia non fuisset honore affectus ab ijs, qui ad Salaminem dimicassent, ut honore afficeretur, Lacedæmonem se contulit. Eum Lacedæmonij, et splendide exceperunt, et magnifice honorauerunt. Et primas quidē partes rei bene gestæ Eurybiadæ, solertia uerò, ac dexteritatis Themistoceli dederant, et utriusque oleaginam coronam donarunt. Præterea hunc biga (quæ apud Spartam erat) præstantissima: laudatumque uerbis amplissimis, trecenti ex primoribus Spartiatarum, qui equites uocantur, discedentem ad Tegeaticos usque fines comitati sunt. Hinc solum ex omnibus, quos nouimus, hominibus Spartiatæ abeuntem deduxerunt. Eidem, postquam ex Lacedæmone Athenas uenit, ibi Timodemus, unus ex inimicis eius, alioquin non est claris uiris, liuore insaniens, crimini dabat itionem in Spartam: dicens illum Athenarum respectu, non sui, ab Lacedæmonijs honores affecutum. Et cum non faceret finem talia dicendi, inquit ei Themistocles: O homo, ita res habet, neque ego si Belbinitans fore, sic à Spartanis honoratus fuisset: neque tu, etsi Atheniēsis. Atque hæc hæcenus. Artabazus Pharnacis, uir inter Persas cum antea illustris, tum ex rebus Platæensibus factus illustrior, regē deducebat ijs sexaginta milibus, quæ Mardonius delegerat. quæ ubi traiectu tenus comitatus est, et iam esse in Asia sciuit, regressus circa Pallenem agebat, iuxta Mardonio per Thessaliā. Macedoniāque hybernate, neque aliat copias obire curate. Nec est sua dignitate aestimabat non

106 HEROD. HALICARN.

diripere rebelles Potidaeas, in quos casu incidisset. Eripit
 Potidaea. postquam rex praterijt, & classis Persica à Sa-
 lamine fugiens abiit è cōspectu, à Barbaris defecerant: mox
 alij quoq; ijs qui Pallenen incolebant rebellantibus Tumo-
 xero Artabazus Potidaeam obsedit: suspicatus etiā Olyn-
 thios ab rege defecturos, & ipsos obsedit. Eā autem urbem
 tenebant Bottiaei, quae è sinu Thermaeo fuerant à Macedo-
 nibus eiecli. Hos Artabazus postquam obsidione cepit in pa-
 ludem deductos trucidauit, urbemq; administrandam Crito-
 bulo Toronae tradidit à genere Chalcidensi, ita Chalcidē-
 ses Olynthū obtinuēre. Expugnata Olyntho Artabazus Po-
 tidaea obsidenda impensius incumbit. Hoc faciens cū Ti-
 moxeno Scionaeorum duce de faciēda proditiōe transiit,
 incertum mihi quōnam modo ab initio. Neq; enim traditur.
 Ad extremum ita actum est: Quoties exaratum libellū, aut
 sagittā trans- Timoxenus ad Artabazum, aut Artabazus ad Timoxenum
 missio. mittere uolebat, eū sagittae extremo inuoluebat; adaptatisq;
 de super pennis ad locum, de quo conuenerat, sagittam emie-
 tebat. Sed Timoxenus, qui Potidaeam prodebat, proditiōis
 compertus est. Nam Artabazus ad conuentum locum sagit-
 tam dirigens, frustrante iactu humerū cuiusdam Potidaeae
 percussit. Ad quem saucium turba (ut assolet in bello fieri)
 cum concurrisset subito reuulsa sagitta animaduertens li-
 bellum desulit ad magistratus. Aderat autem & ceterorum
 Pallensium commilitum. Perlecto libello magistratus, &
 cognito proditiōis autore, non tamen censuerunt Timoxe-
 num esse pleclēdum, Scionaeae ciuitatis gratia ne rei posterū
 semper Scionaei pro proditoribus haberentur. Atq; hūc qui-
 dem in modū Timoxenus proditiōis manifestus fuit. Artab-
 azus uero cres iam menses obsidentem, ingens aestus maris
 excipit,

Litterarum per
 sagittā trans-
 missio.

Exstant in quo

recepit, & is diutius. Itaq; Barbari uidentes locum factum
 lacunosum, in Pallenem concesserunt. Quorum cum due
 partes permeassent illud, tres alie supererant; quas ubi per
 transissent, oportebat intrare Pallenem. Sed eas tanta maris
 aestuatio inuasit, quanta nunquam extiterat, ut indigenae a-
 iunt, cum ea frequenter illic occideret. Eorum, qui nandi erant
 ignari, interire. Qui erant gnari, eos Potideae nauigijs ad
 orti, et cruciari. Huius aestus, ac stagnationis, & cladis
 Persarum ferunt Potideae hinc causam extitisse: quod illi
 è Persis, qui sunt à mari oppressi, in templū Neptuni, & eius
 simulacri, quod situm est in suburbijis, impie gesserant. Hāc
 fuisse causam illi uidentur uerè dicere. eos qui superarente
 Artabazus in Thessaliam ad Mardonium duxit. Et cum ijs
 quidem, qui regem reducerunt, ita est actum. Classarios au-
 tem Xerxis exercitus, qui supersuerat, ubi à Salamine fugi-
 ens attigit Asiam, rege cum alijs copijs è Chersoneso Abya-
 dum traducto, hyemauit apud Cumam. Idem primo statim
 pere Samum conuenit, ubi nonnullae naues hyemauerant.
 Eius classis pleriq; nauigatores erant ex Persis, & Medis, du-
 cesq; superuenerant Mardones Bagai, & Ariayntes Artha-
 schai filius: cuius patruelis Amittres ab eodem ascitus erat il-
 lorū collega. Hi utpote magnopere percussii, non audebāt
 occasum uersus procedere, ne unus quidem: sed apud Samū
 subsidentes Ioniam à rebellando prohibebant, trecentas na-
 ues cū iadibus habentes, neq; expectantes fore, ut Graeci in
 Ioniam irent: sed ut sua tutari contenti essent, ducta ex hoc cō-
 iectura, quod ipsos è Salamine fugientes non fuissent insecu-
 ti, sed libenter abscessissent. Atq; ut se uictos mari, ita longē
 superiorem terra Mardonium futurum arbitrabantur. Qui
 cū apud Samū erant, simul cōsultabant, si quid mali possent
 facere.

Neptuni tem-
 plum apud Po-
 tidæatas.

facere hostibus, simul subausculabant, quoniam res Mardonij caderent. At Græcos excitabat, tum ueris aduentus, tum Mardonius in Thessalia agens. Et eorum quidem exercitus pedestris nondum cogebatur: naues autem in Aeginam abierant numero centum, ac decem, præfecto, atq; nauarcho.

Leutychildis
genealogia.

Leutychide, qui fuit Menaris, qui fuit Gesilei, qui fuit Hippocratide, qui fuit Leutychida, q fuit Anaxilei, qui fuit Archidemi, qui fuit Anaxadride, qui fuit Theopompi, qui fuit Nicandri, qui fuit Charili, qui fuit Eunomi, qui fuit Polydeitis, qui fuit Prytanis, qui fuit Euryphontis, qui fuit Proclis, qui fuit Aristodemi, qui fuit Aristomachi, qui fuit Cleodæi, qui fuit Hylli, qui fuit Hercules filius, ex altera ab regia familia. Horum omnes, qui prius commemorati sunt, præter duos post Leutychidem reges Sparta fuerunt. Atheniensium autem duce Xanippo Aripbronis filio, hac omni classe Aeginam profecta, adueniunt eo nuncij Ionum idem, qui nuper ad orandos Lacedæmonios, ut Ioniam liberarent, quorum onus fuit Herodotus Basiliidis filius, septem ab initio, q

coniaratione inter se facta de occidendo Stratte Chiorum tyranno: postea conspiratione patefacta per unum eorum, qui rem detulerat, ceteri, qui sex erant, à Chio se subduxerunt, Spartamq; contulerunt, & tunc Aeginam, oraturi Græcos, ut in Ioniam nauigarent: agrèq; exoratos Delon usq; perduxere. Nam ulteriora omnia Græcis formidolosa erant, tum locorum ignaris; tum plena hostium esse credentibus, & tantum abesse Samum quantum Hercules columnas. Contigitq; id rei, ut neq; Barbari supra Samum Hesperum uersus nauigare auderent, metu perterriti: neque Græci Chiorum rogatu auroram uersus ultra Delon. Ita timor medium eorum tuebatur. Dum Græci nauigare in Delum,

Har-

Mardonius, qui in hybernis ad Thessaliam erat, inde mouens
 misit ad oraculum quendam genere Europeum, nomine Mu-
 rem, iubens, ut quantumcumq; sibi liceret, persuaderet ad ora-
 culum consultandum: edocuitq;, quid uellet ab oraculis sci-
 re. Quod autem fuerit, haud compertum habeo, non enim
 memoratur. Opinor nihil aliud, quam de rebus praesentibus
 fuisse. Constat hunc Murem in Lebadium uenisse: & merces
 de corrupto quodam indigena ad Trophonium descendisse
 & ad Abas Phocensium, & illinc ad oraculum, quinetiam
 prius Thebas adisse. Ibiq; tum Apollinem Ismenium consu-
 luisse, quod illis, quemadmodum in Olympia, fas est in tem-
 plis sciscitari oracula: tum quodam non Thebano, sed ho-
 spite pecunia corrupto in delubro Amphiarai obdormisse.
 Ideo autem nemini Thebano licet eo in loco uaticinium ef-
 fe, quod cum Amphiaras optionem eis dedisset, utrum mal-
 lent uate uiri se, an auxiliatore, Thebani sibi auxiliatorem
 eum maluerunt. Ea propter ne fas est ulli Thebano illic ob-
 dormiscere. Tunc autem maximum extitisse miraculum, ut
 a Thebanis mihi narratur: Murem Europeum peruestiga-
 tis omnibus oraculis, isse etiam ad fanum Apollinis Proi. Vo-
 catur autem id fanum ita: sed ipsorum Thebanorum est, si-
 tum supra paludem Copaidem, ante montem, proxime ur-
 bem Acraphiam. Ad hoc templum postquam peruenit, is qui
 Maus appellaretur, secutos eum tris uiros publice delectos ad
 describenda ea, quae homini responderentur. Ei statim anti-
 stitem Barbara lingua usum: & qui eos subsequerentur stu-
 puisse, audientes Barbaram linguam pro Graeca. Cumq; ne-
 scirent quid in praesenti negotio ageret. Murem Europeum
 pugillares ab eis, quos ferebant abstulisse, & in illis ea, quae
 diceretur a propheta, exarasse idq; ut dicebas, lingua Caria:

Amphiarai
oraculum.

Acraphia
oppidum.

¶ ubi

Et ubi illa scripisset, digressum in Thessaliam abiisse. Et Mardonius intelligēs quid dicerent, nunciū dehinc Athenas mittit Alexandrū Macedonem Amyntæ filiū: tū quia in eū propensi erant Persæ (quippe cuius sororem Gygeā Amyntæ filiam in matrimonio habebat Bubares Persa, ex qua genuit Amyntam in Asia, cui materni ferentem nomen, cui ab rege Phrygiæ data est incolenda urbs Alabanda) tum quia Alexandrum Mardonius audiebat ipsorum esse hospitem, ac de ipsis bene meritum, mittendum duxit, hac præcipue ratione arbitratus se conciliaturum sibi Athenienses, populū, et multum, et strenuum esse audiens, et qui cladis Persicæ in mari acceptæ præcipuus autor extitisset. Quibus sibi conciliatis spem concipiebat facile potiundi maris, prout etiam contigisset. Nam terrestribus copijs longè sibi superior esse uidebatur. Ita colligebat suas res fore superiores rebus Græcorū. Cui fortassis oracula illa reddita suadebant, ut Atheniensem sibi socium ascisceret. His obtemperans, Alexandrū

Perdiccæ tyrānidis origo. hunc mittebat septimum à Perdiccā, qui Perdiccas Macedonum tyrannidem obtinuit hunc in modū: Tres fratres à Temeno oriundi, Gauanes, Aëropus, Perdiccas ex Argo in Illyrios profugerunt et ex Illyrijs transgressi, superiorem Macedoniam, peruenerunt ad urbem Lebæam. Ibi se ad mercenariam operam regi locauerunt, unus quidem equis, alter uerò bobus, minimus aut natu minutis pecoribus pascendis. Erāt autem priscorum hominum tyrannides in re nummaria et xiles, non solum populares facultates, adeo ipsi regi sua uxor coquebat cibaria. Hæc cum animaduertisset panē pueri Perdiccæ mercenarij dū coqueretur, effici duplū quàm erat, idq̃ semper contingere, indicauit marito. Ille re audita ilico ingressus est, ut ostentū cerneret, quonam modo quid maius

extre-

exeresceret. Moxq̃ accitis mercenarijs, ut à sua domo disce-
 derent, imperavit. Et cum illi dicerent, ita demum se abscē-
 dere iustum esse, ubi mercedem acceperant, tunc rex merce-
 dē nominari audiens hunc, inquit, solem ostendens, in deū
 contumeliosus, dignam vobis mēcedem reddo. Immebat
 autem in aedes per sumarium sol. Hoc audientes maiores na-
 tu Gauanes, & Aëropus steterunt attoniti. At ad lesceni, acci-
 pinus rex quæ dat, prælocutus, gladioq̃ (nam gladiū gere-
 bat) circumscriptis in pavimento domus solem: circumscri-
 ptumq̃ cum ter in sinum suum hausisset, abiit cum ceteris.
 Quis autem esset, id quod faciebat puer, & quod data ei
 illorum assensu accipiebat minime natus, renunciauit quidā
 assessorum regi. Hoc audito rex ira percitus equites, ad eos
 interimendos mittit. Est autem in ea regione amnis, cui tan-
 quam liberatori immolant posteri illorum, qui ab Argo e-
 rant. Hic amnis posteaquam p̃ter Temenidæ transierant, ita
 nehemens effectus est, ut ab equitibus transiri nequirit. Te-
 menidæ in aliam Macedoniae plagam transgressi, habitant
 propè hortos qui ferebantur esse Midæ Gordio geniti. Quo-
 bus in hortis sua sponte nascuntur rosæ sexagenū foliorū
 fragrantiori odore quàm ceteræ: & in quibus (ut fertur à
 Macedonibus) Silenus fuit exceptus. Super eos situs est mōs
 nomine Bermius, per hyemem inaccessus. Hinc egressi, post-
 quam eam plagam obtinuerunt Temenidæ, ceteram Mace-
 doniam subegerunt. Ab hoc Perdica hunc in modum Ale-
 xander oriundus est: Amyntæ filius fuit Alexander. Amyn-
 tæ Alcetæ: pater Alcetæ fuit Aëropus, Aëropi Philippus,
 Philippi Argæus, huius Perdicas, qui patavit imperium.
 Ita Amyntæ fuit Alexander filius: qui ubi Athenas venit,
 à Mardonio natus, ita verba fecit: Viri Athenienses, Mar-
 donium

Sol pro mer-
 cede

Rosæ sexage-
 nam foliorum

Mardonius po-
sulum.

dominus, hæc inquit : Nuncius mihi ab rege uenit in hæc uer-
ba: Atheniensibus iniurias, quas mihi intulerunt, omnes re-
mitto. Nunc autem Mardonius ita facito: Suam eis regionem
reddito: præterea aliam pro suo arbitratu eligant, suaq; li-
bertate potiantur. Quinetiam eorum templa, si mecū fœdus
inire uolent, omnia quæ ego incendi, restituito. Hic nuncius,
cū mihi allatus sit, necesse habeo hæc exequi, nisi p uos stete-
rit. Ego uerò hæc uobis duco dicēda: quid insantis bellū re-
gi inferentes, quem nec unq̄ superare, nec semper resistere po-
teritis? Nostis enim Xerxis & copias & facta: auditis quoq;
nunc de exercitu, qui mecū est, quē si superaueritis atq; uice-
ritis (cuius quidem nulla uobis si sapitis. spes est) aliis multo
maior aderit. Nolite igitur æqui parādo uos regi, priuari so-
lo uestro, & pro uobis ipsis assidue discurrere: imò potius hic
molestijs uos explicare, cū adsit uobis pulcherrima explicandi
facultas, quod ab rege prouocati ut societatem belli nobiscū
meatis, circa dolum, & fraudem liberati eritis. Hæc me ius-

Alexandri ad
hortatio.

sit Athenienses apud uos Mardonius dicere. Ego uerò de mea
in uos beneuolentia nihil cōmemorabo. Neq; enim nunc pri-
mum eam cognouistis. Obsecro tamen, ut Mardonio morem
geratis, quos animaduerto nō semper ualidos fore ad geren-
dum cum Xerxe bellum: quales si animaduenterem esse, ne-

Longe regum
manus.

quaq; huc cū his mandatis uenissent. Quippe regis uires su-
pra hominē sunt, & manus prælonga. Quod nisi propter as-
sentiamini magna pollicentibus, quippe ex æquo fœdus face-
re uolentibus, timeo uestram uicem, qui ex omnibus socijs, &
maximè in uia habitatis, & soli semper præcipuam cladem
decipitis, possidentes terram inter diuersas acies positam.
Itaq; inducite in hoc animum, quod magnopere est & uestra
dignitate, cum rex magnus uobis Græcorū solis iniurias re-

mittent,

mittens, cupiat effici amicus. *Hæc Alexander.* Quem Athenæ-
 nas euntem ad inducendos in Barbari societatem Atheniẽ-
 ses, cum audissent Lacedæmonij, id ne fieret uehementer ex-
 timuerunt, remisscentes oraculorum fatale esse, ut ipsi cum
 cæteris Doriensibus à Peloponneso eijcerentur à Medis pa-
 riter & Atheniensibus. Idcoq; sine mora mittendos illuc cen-
 suere legatos. Et sanè contigit, ut concioni adessent Laca-
 dæmonij. Extraxerunt enim Athenienses tempus, probè
 scientes fore ut Lacedæmonij audirent uenientem à Bar-
 baro nunciam ad societatem contrahendam.

Quare de industria id fecere ad declarandam Lacedæmo-
 nij sententiam suam. Vbi dicendi finem fecit Alexander,
 excipientes nuncij Spartanorum ita locuti sunt: Nos uerò
 misere Lacedæmonij oratum uos, ne quid noui in Græciam
 agatis: neq; uerba, quæ afferuntur à Barbaro adnatis,
 quod neq; iustum, sit ullo modo, neq; decorũ cum alijs Græ-
 cis, tum præcipuè uobis, idq; multis de causis. Vos enim hoc
 bellum excitastis etiam nobis inuitis, & propter imperium
 uestrum est decertatum, quod certamen nũc in uniuersam
 Græciam emanauit: cuius totius uos præcipui autores fui-
 stis, & Græcis causa seruitutis, res nullo pacto toleranda:
 cum præsertim constet, Athenienses semper & iam inde à
 prisca temporibus uindicasse permultos homines in liberta-
 tem: & tristem quidem conditionem uestram dolemus, quod
 iam bis prouentu frugum fraudati estis, & iam domibus
 quæ dirutæ sunt caretis. Quo nomine Lacedæmonij uobis
 ac cæteri socij spondent se uxores uestras & omnia ad bellũ
 inutilia proximè domesticos suos, quoad bellum hoc stabit,
 alituros. Neq; uerò uos Alexander Macedo seducat, com-
 mendans Mardonij orationem. Facit quod ei faciendũ est.

Athenien-
sum respō-
sum.

quippe qui tyrannus tyranno operam præstat. Sed non idem
uestra facere interest, si rectè sapitis, qui scitis nihil Barba-
ris esse, neq; fidum, neq; uerum. Hæc cum nuncij dixissent,
Athenienses Alexandro ita responderunt: Et ipsi cognitum
habemus hoc, uires Medorum etiam atq; etiam maiores esse
quàm nostras, ut id nihil intersit exprobrare nobis. Attamè
in tutàda lib: tate eatenus resistemus, quatenus ualebimus.
Vt autem societatem cum Barbaro contrahamus, neq; tu
persuadere tentes, neq; nos: si tu tentaueris, persuadēbimur.
Tu uerò renuncia Mardonio Athenienses dicere quoad sol
eodem itinere meabit, quò nunc meat, eousq; se nunquam
cum Xerxe societatem inituros, sed se protegendo propulsa-
tuos eum fretos ope deorum atq; heroum, quorum ille ni-
hil pensi habens, & templa, & simulachra incēdit. Tu quòq;
posthac cum istiusmodi oratione ne committas, ut Athenis
uidearis, neq; per speciem emolumentorum infanda nos fa-
cere suadeas. Nolumus enim te ingratiū quippiam ab Athe-
nensibus pati, quibus & hospes & amicus es. Hæc Alexan-
dro responderunt: nuncijs autem Spartiatarum illa, Lace-
dæmonios uereri ne fœdus ineamus cum Barbaro, sanè hu-
manum est, neq; hoc uerentes eos turpè est uenisse, quibus
mens Atheniensium inexplorata esset: quoniam neq; tantum
auri usq; gentium est, neq; regio ulla specie & bonitate ita
præstans, ut nos uelimus eius adipiscendæ gratia, cum Me-
dis semiendo Graciam in seruitutem redigere. Quod ne fa-
ciamus, etsi uelimus, multa & magna nos adhortantur. Pri-
mum atq; idem maximum, quod deorum ædes effigiesq; in-
censæ pariter & obrutæ sunt, quas nos in primis ultimum ire
necesse est potius, quàm cum ijs fœderari, qui ista fecerunt.
Deinde quòd sumus Græci eiusdem & sanguinis & lingue,
quorum & sana & sacrificia communia sunt, & mores as-
similes;

similes, quorum proditores fieri Athenienses, non bene haberet. Itaque si nesciebatis, nunc ita accipiat, dum uel unus Atheniensium supererit, nunquam nos conuenturos esse cum Xerxe. Vestram tamen erga nos prouidentiam, quod consulitis nobis domo carentibus, ita ut domesticos nostros alere uelit, gratam habemus: et uestrum quidem beneficium cumulat, nos tamen ita tolerabimus, ut nihil uobis molestiae afferamus. Quod cum ita sit, copias primo quoque tempore mittendas curate. Nam ut nos coniectamus, non diu differet Barbarus ingredi regionem nostram: sed simulatque acceperit nuncium, nos nihil eorum esse facturos, quae orauit, aderit. Qui antequam adsit in Attica, tempus est nos in Boeotiam auxilio ire.

HERODO.

TI HALICARNAS.

SEI HISTORIARVM

Liber IX.

Qui inscribitur.

CALLIOPE,

Mardonius
Athenas
proficisci-
tur.

OC ab Atheniensibus reddito responso, La-
cedæmonij Spartam reuerterunt. Mardoni-
us posteaquam regressus ad eum Alexander
Atheniensium responsa indicauit, profectus
è Thessalia citato agmine Athenas ire contendit, quacunq;
iter faciebat, illinc uiros ad bellum sumens, Thessalis duci-
bus: quos adeò non pœnitebat eorum quæ hæcenus egerant
ut etiam multò studiosius Persam inducerent. E' quib. Tho-
rax Larissæus & Xerxem effugientem deduxerat, & tunc
Mardonium propalàm deducebat in Græciã. Mardonium
ubi cū exercitu Thebas peruenit, Thebani cū offendissent,
suadendo non sinebant progredi longius, quòd negarent il-
lum locum ponendis castris opportuniorem esse, quàm illū,
ubi subsidens consequeretur, ut omnem Græciam sine præ-
lio subigeret. Arduum enim esse etiam uniuerfis hominibus,
ui subigere Græcos inter se conuenientes: quod & antea co-
gnouissent. Si uerò feceris (dicebant) quod nos suademus, oc-
cupabis nullo negotio ualidissima quæq; illorum consilia.
Mitte pecuniam ad eos qui præpotentes sunt in ciuitatibus.
Missa pecunia Græciam ad factionem rediges. Hinc eos,
qui

qui tecum non sentient, ad motis copijs . facili expugnabis.
Hæc Thebani suadebant, quib. ille obtemperandum nō pu-
 tauit, partim animi fastu, partim acri quadā libidine Athe-
 nas iterum occupandi, præsertim sperans incensis per insu-
 las ignibus declaraturum se regi Sardibus agenti, Athenas
 ab ipso teneri. Igitur in Atticam profectus, cum illic Athe-
 nienses ne tunc quidem inuenisset, sed plerosq; eorum in clas-
 se ad Salaminem esse audiret, urbem cepit deserā decimo
 mense quā fuerat uerum à r-ge capta. Eò postquā ues-
 nit, mittit ad Salaminem Murichidem quendam Helleston *Murichides.*
 tium cum eisdem mandatis quæ Alexander Macedo pertu-
 lisset. Mittebat autem eadem mandata, gnarus ille quidem
 non beneuolo erga ipsum animo esse Athenienses: sed spe-
 rans contumaciam deposituros, tanquam subacta omni At-
 tica regione, & sub ipsius imperio posita. *Hæc* de causa Mu-
 richidem misit in Salaminem. Is ubi in senatum uenit, Mar-
 donij mandata exposuit. E' senatoribus Lycidas sententiam
 dixit, satius uideri sibi esse, ut ea quæ Murichides apud se-
 natum diceret, ipsi accepta ad populum referrent. *Hæc* ille
 dicebat, siue quod pecuniā à Mardonio accepisset siue quod
 id ei probaretur. Quòd si multaq; audiēre Athenienses, tam
 ij, qui ex concilio, quā qui extra concilium erant indignè
 ferentes Lycidem circumsteterunt, lapidibusq; intereme- *Lycidas la-*
 runt. Hellestontium uerò Murichidem dimiserunt illæsum. *pidatus.*
Excitato de Lycida apud Salaminem rumore. & cognito,
 quod gestum erat, Atheniensium uxores alia aliam exhor-
 tantes, atq; prehendentes ultrò domum Lycidæ adiēre, ho-
 minisq; uxorem ac liberos lapidauerunt. Hunc in modum
 Athenienses in Salaminem transierunt. Quam diu ipsi co-

fias à Peloponneso uenturas sibi auxilio expectabant, tam-
 diu hostes in Attica habuere statiu. At ubi & socij tardius
 segniusq; agunt, & Mardonius aduentans iam esse in Bœo-
 tia audiebatur, ita supportatis omnibus rebus, & ipsi in Sa-
 laminem traiecerunt, nunciosq; in Lacedæmonem miserunt
 conquestum de Lacedæmonijs, qui neglectui haberent Bar-
 barum esse Atticam ingressum, neq; cum ipsis ei in Bœotiā
 occurrissent: tum admoitum eorum, quæ sibi, si ad eum de-
 ficere uellent, Mardonius spondisset: tum prædictum, nisi
 præsidio ipsis essent, se aliquod per semet remedium inuen-
 turos. Agebant autem per id tempus Lacedæmonij solenniæ
 quæ uocantur Hyacinthia, quæ festa dei celebrare plurimi
 faciebant. Adhæc, murum sibi in Isthmo extruebant, qui iā
 pinnas acceperat. Ad hos posteaquam nuncij Athniensium
 Lacedæmonem uenerunt, ducentes secum Megarensium ac
 Plataensium legatos, Ephoris adiis, ita locuti sunt: Athe-
 nienses ad hæc nos referenda miserunt: Regem Medorum
 tum nostram nobis regionem reddere uelle, tum societatem
 nobiscum aquis conditionibus inire citra fraudem & dolū,
 tum aliam regionem nostræ addere, quam ipsi nostra arbi-
 trio optauerimus. Nos tamen pudore Græci nominis, & pro
 magno flagitio ducentes prodere Græciam, annuere nolle,
 sed recusare, quāuis iniuria affectos à Græcis, ac proditos.
 Qui etsi non ignoremus conducibilis esse nobis societate
 inire cum Persa, quā bellum gerere: tamen sponte nostra so-
 cietatem non inibimus. Et hæc quidem nostra sunt (quæ in
 Græcos præstamus) officia. At uos qui tunc in omnem me-
 tum deueneratis, ne pacisceremur cum Persa, posteaquam
 compertam habuistis sententiam nostram, nequaquam pro-
 pendi Græciam, & murum quē in Isthmo inædificatis ab-
 soluistis,

Athenien-
 sium lega-
 tio ad La-
 cedæmo-
 nijs.

soluistis, nullam habetis Atheniensium rationem. Et cum conueneritis nobiscum de occurrendo Persæ ad Bæotiam, desertos exitistis, pro nihilo ducentes Barbarum Atticam esse ingressum. Itaque uobis Athenienses in præsens usque succensent quod non estis officio functi. Quod superest, ut primo quoque tempore nobiscum copias mittatis, iubent quo Barbarum in Attica quonia in Bæotia defecimus, excipiamus nostra in terra: ubi campus Thriasius appositissimus erit ad dimicandum. Hac ubi accepere Ephori, responsum in die posterum dislulerunt, Postero die in alterum, idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes: intra quod tempus uniuersi Peloponneses magno studio ineumbentes, Isthmum muro includere, ad finemque perduxere nec possum dicere causam cur illi tantoperè solliciti fuerint, cum Alexander Macedo Athenas pergebat, ne Athenienses Medorum partes sequerentur: nunc autem nihil aliud curant, quam ut sibi Isthmus inædificaretur, putantes se non amplius quicquam Atheniensibus indigere. At sub aduentum Alexandri in Atticam muro (quem extruebant) nondum perfecto, Persas uehementer extimescebant. Tandem et responsum, et exitus fuit huiusmodi: Pridie quam iam ultimum concilium fieret, quidam Tegeata nomine Chileus, apud Lacedæmonios maxima inter hospites potentia, cum audisset ab Ephoris omnia quæ Athenienses dixissent, his uerbis eos allocutus est: Ita se habet uiri Ephori, si Athenienses non sentiunt nobiscum, sed cum Barbaro, quamuis ualido muro sit Isthmus ædificatus, tamen magna fores patefactæ sunt Barbaro in Peloponnesum, Quare prius audiatis, quam aliquid decernant quod cladem Græcia adferat. Hoc Chileus consilium dedit. Quod in animum aduittentes Ephori, confestim ni-

hil collocuti cum nuncijs, qui à ciuitatibus uenerant, quinque millia Spartiatarum cum adhuc nox esset, dimiserunt, praeposito eis Pausania Embroti filio. Quae praefectura erat quidem Plistarchi Leonida geniti. Sed cum is puer esset, Pausanias praefectus est: qui eius patruelis erat, & idem tutor. Nam Cleombrotus Anaxandridae filius, pater Pausania iam non supererat, non diu post, quam copias quae murum exercebant in Isthmo reducerat, uita functus. Reduxerat autem ab Isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quod ipsi inter sacrificandum aduersus Persam, sol in caelo obscuratus esset. Elegit autem Pausanias sibi collegam Eurianaëtem Doris filium suum gentilem. His copijs à Sparta cum Pausania profectis nuncij de illarum profectioe ignari, ubi dies illuxit, Ephoros adeunt, habentes in animo abiire in suam quique urbem. Vbi adierunt, ita uerba fecere: Vos quidem Lacedaemonij desidentes hic Hyacinthia agitis, ac luditis socijs proditis. Athenienses uero, ut à uobis lasi ob penuriam sociorum, ita ut poterunt cum Persa transigent. Soluta autem societate uobiscum, palam est nos, si regis fuerimus socij, militiae comites futuros, in quamcunque regione nos illi educant. Inde uos discetis quidnam uobis ex ea re sit uenturum. Haec locutis nuncijs, Ephori iureiurando interposito, dixere se copias putare in Orestio esse, tendentes aduersum peregrinos. Peregrinos enim Barbaros appellabant. Hoc illi non intelligentes, quid diceretur, sciscitabantur. Sciscitati & rem omnem edocti atque stupefacti, quam celerrime abiire ad illos insequendos, & cum ijs 5000. finitimorum Lacedaemoniorum delecta. His Isthmum uersus ire maturantibus, Argiui, ubi primum audire copias à Sparta cum Pausania profectas, pracone quem optimum è diurnis cursoribus inue-

Sol obscuratus.
Eurianaëtes.

inueniunt in Atticam mittunt ad Mardonium: qui uidelicet antea receperunt se futuros impedimēto, quò minus Spartiata egrederetur. Præco ubi Athenas peruenit, Mardonius inquit, miserunt me Argiui nunciatum, ubi inuentum è Lacedæmone esse progressam. seque, ne illa progredereetur, præstare nequisse. Ad hæc tu bonum consilium adhibe. Hoc ille locutus, retrò abscessit. Quo audito, Mardonius iam non fidebat amplius perstare in Attica: ubi ideo hætenus immoratus fuerat, quod audire cuperet, ac scire, ab Atheniensibus quid ageretur, neque populans, neque ledens Atticum agrum, assidue sperans fore, ut secum illi paciscerentur. Quod ubi desperauit re comperta priusquam Pausanias cum copijs isthmum egrederetur, subduxit exercitum incensis Athenarum incendiis. si quid aut murorum, aut ædium priuatarum, sacrorumque extabat, eo omni diruto, atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putauit, quod neque adequitabilis esset. Attica regio: neque, si ipse male pugnasset, euadi poterat, nisi per angustias, ubi à paucis transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, tum urbem amicam, tum regionem equitibus opportunam. Profecto illinc Mardonio, et iam iter facienti, perfertur nuncius properans, alium exercitum nulle Lacedæmoniorum Megara iter habere. Eo audito, consultabat, si quo pacto hos primum posset excipere. Itaque conuersum exercitum ducebat: Megara, præmisso equitatu, qui omnem oram Megaridem incurfaret. Hucusque Europa ad solem occidentem uersus longissime processit, hæc Persica expeditio. Post hæc nuncius ad Mardonium uenit, Græcos in Isthmo coactos esse, ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Thebani accolæ Asopiorum accersierant, qui Mardonium in Splendaleas, et illinc in Tanagrá duces itineris deduxerunt.

duxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die in agri Thebani Scolon transuersis tramitibus peruenit. Ibi Thebanorum rura tametsi Medicas partes fouentium uastauit non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus, quod uellet, tum castra communire, tum si sibi in acie non cederet, ex sententia effugium comparare. Exportrexit autem castra sua ab Erythraeis secundum Etyrias Plataeensi tenus agro, iuxta flumen Asopum muro communita: sed non pro magnitudine castrorum, uerum per singulas frontes densa stadia habenti. Hoc in opere Barbaris occupatis, Attaginus Phrynonis filius Thebanus, conuiuio magnifice apparato Mardonium ipsum, & Persarum honoratissimos quinquaginta inuitauit. Fiebat autem caena Thebis. Inuitati illi hominem sunt secuti. Cetera quae referam, ex Theopandro accepi, homine quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque aiebat ad hanc caenam ab Attagino inuitatum cum quinquaginta Thebanis, nec utrosque seorsum discubuisse, sed in singulis lectis alter nos, Persam, & Thebanum. Secundum caenam cum potioni daretur opera, Persam, qui eodem toro recumbebat, Graece ipsum interrogasse cuius esset: se uero respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse: Quoniam tu mihi mensae consors, & libaminum effectus es, uolo tibi relinquere sententia mea monumentum, ut ipse quoque praescius huius rei, queas tibi consulere. Cernis hos Persas in conuiuium acceptos, & copias quae ad flumen in castris relictæ sunt. Horum omnium paruo post tempore pauculos cernes superstites. Et inter dicendum multas lacrymas Persam effudisse: admiratumque se oratione, ad illum dixisse: Nonne hæc Mardonio expedit dicere, & his Persis, qui secundum eum in ho-

nore sunt? Et illum subiecisse, Hospes, quicquid ex Deo fieri oportet id homini inuitabile est. Nam ne credibilia quidem dicentibus credere quisquam uult. Hoc permulti Persarum cum sciamus, tamen Mardonium sequimur illigati necessitate. Est enim hoc in hominibus acerbissimum, cum qui multum sapit, minimè potentem esse. Hæc ego ex Orchomenio Thersandro audiebam, & ideo ipsum hæc statim alijs enarrasse prius, quàm prælium ad Plateas factum est. Mardonio in Boeotia statiuæ habenti, adduxerunt copias cæteri circà Græci, qui cum Medis sentiebant, & ad Athenas congregati sunt præter Phocenses. Nam & illi uehementer partibus Medorum studebant, non tamen uoluntarij, sed coacti. Idem non multis post diebus quàm Thebas itum est, & ipsi aduenere mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius ubi Thebas peruenere, missis equitibus iussit seorsum in campo subsidere: quod cum fecissent, protinus affuit uniuersus equitatus. Unde postea rumor exercitui Græcorum, qui cum Medis erant, persuasit Phocenses ab equitatu iaculis confodi: quinetiam per ipsos Phocenses idem diuulgatum est, quos tunc dux suus Harmocycles bis uerbis adhortabatur: O Phocenses palam est hos homines certè nos neci destinasse, accusatos (ut opinor) à Theffalis. Quare unumquemque uestrum oportet egregium uirum esse, potius quàm dedentes nos scædissima morte trucidari. Ipsi quoque intelligant se Barbaros esse inter Græcos, quibus mortem intulerunt. His suos Harmocycles hortabatur: Quos ubi coneludere equites, inuehebantur tanquam ad eos occidendos, telis intentis ueluti emissuri: nonnullique miserunt. Phocenses ex aduerso stantes facto orbe quoquò uersus cū sese opponerēt, ibi equites digressi retrò abiire incertum

Sapientes non
esse potentes,
acerbum est.

certum an ad hos interficiendos rogatu Thessalorum ierint equites : & posteaquam animaduertierint eos ad defendendum se conuertere, ueriti ne ipsi uulnerarentur, ita retrò abscesserunt, tanquam à Mardonio iussi, experiri uoluissent, nō quid illi præstātia haberent. Post abscessum equitatus missus ad eos præcone, Mardonius ita inquit : Bono estote Phocenses animo : uiros enim uos esse dedistis specimen, non tales, quales ego audieram. Quo magis alacri animo tolerate hoc bellum. Non enim aut me beneficijs, aut regem uincetis. Hactenus, quæ circa Phocenses sunt gesta. Lacedæmonij, ubi ad isthmum uenere, illic castra communire. Quod audientes ceteri Peloponneses, utiq; ij, quibus meliora cordi erant, cernentesq; Spartiatis egredi uolentes, indignum se putauerunt, à Lacedæmonijs se in exeundo superari. Itaq; cum pulchrè litatum esset, cuncti ex isthmo profecti sunt, & in Eleusinem peruenerunt. Vbi cum pulchra etiam fuissent exa, ire perrexerunt. Quibus Athenienses è Salamine profecti, in Eleusine admixti sunt. Illi postquam ad Erythras Boeotiae uenēre, cognito Barbaros ad Asopum castra habere: inito de hac re concilio, è regione tetenderunt sub Cithæronis radicibus. In quos Mardonius, quod in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui præerat Masissius, à Græcis Macisius dictus, uir apud Persas inclutus, Nysæo equo insidens, aureo freno, & alijs insignibus eximie ornato. Equites ubi promouere ad Græcos, per turmas egressi, multum detrimenti inferebant, feminas eos cōpellando. Erant foriè Megarenses ea parte collocati, qua parte nulla alia magis oppugnari, nullaq; magis ab equis adiri poterat. Hac impressione equitum Megarenses quia premebantur, mittunt ad duces Græcorum præconem, qui ita

Ita cum uenit, uerba fecit: Megarenſes aiunt, uiri ſocij, nos ſoli excipiendis hoſtibus impares ſumus: qui tenemus eandem, in qua collocati ſumus à principio, ſtationem. Ibi haſtenus, tameſi aggreſſi, tamen ſtrenue, fortiterq; reſiſtimus. Nunc niſi alios notis ſubſtituatis, ſcitote nos ab acie diſceſſuros. Hac ubi præco renunciavit, Pauſanias expediri fecit Græcos, ſi qui alij ultrò ad locum irent, ut Megarenſibus ſuccederent. Recuſantiſbus cæteris, Athenienſes ſuſcepere hoc munus, uidelicet, eorum trecenti delecti: quibus præerat Olympiodorus, Lamponis filius. Hi fuere, qui præ omnibus Græcis ad Erythras caſtra habentibus inſtructi ſucceſſere, ſagittarijs ſibi aſſumptis. Qui cum aliquandiu pugnaſſent hic fuit pugnae exitus: impreſſionem faciente per turmas equitatu, equus, Maſiſij ut erat præ alijs emittens, ſagitta per latus iectus eſt: quo dolore in pedes erectus, Maſiſtrum excuſſit. Collapſum conſeſſim Athenienſes circumſiſtunt, equo prehenſo, hominemq; ſeſe deſenſantem interimunt, cum aliquandiu non potuiſſent. Ita enim fuerat armatus, quod, ſcilicet, intus gerebat thoracem, aureis ſquamis conſectum, deſuper rhæmiceum paludamentum. Eius thoracem cum ferirent, non prius aliquid proferunt, quàm quidam re animaduerſa illum percuffit in oculo. Ita Maſiſtus Maſiſtrum
 ſiſtus collapſus interiit, quæ res latebat alios equites. Non cædes.
 enim cum aut ab equo cadentem uiderant, aut occumbentem. At ne tùm quidem, cum ſe recipiebant, quod actum erat cognouere: ſed poſtquam conſtitere, quia nemo ipsis imperabat, ſtatim deſiderauerunt ducem: cognitoq; (quod geſtum erat) mutuo ſe adhortari, omnes in hoſtem equos admiſere, ut mortuum eriperent. Eos conſpicati non iam turmatim, ſed uniuerſos pariter irruere, cæterum exerci-
 tum

tum in clamauerunt. Dum omnis peditatus auxilio ueniebat, interea cietur acriter praelium de cadauere. At ubi praesidio uenire copiae, non amplius perstiterunt equites: ita nec mortuum eripere potuerunt, & alios super illum e suis auferre. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantibus quid facto opus esset, decreuere sibi carentibus praefecto eundem ad Mardonium. Vbi in castra rediere, ingens luctus, cum omnem exercitum, tum uero Mardonium cepit extincti Masistii uiri secundum Mardonium honoratissimi, tam apud Persas, quam apud regem: ita ut eiulatus eorum omnem Boeotiam peruaserit, & seipsum, & equos, & iumenta totonderint. Et Barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant. Graeci autem postquam equitatum inuadentium excepere, & exceptum repulere, multo sunt audaciores effecti, & ante omnia cadauer plastro impositum per stationes circumtulerunt. Erat autem spectaculo digna proceritatis, ac formae gratia. Quod ideo faciebant, quia cuncti relictis stationibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plataeas descendendum, quod sibi Plataeensis ager multo esset opportunior habendis castris quam Erythraeus, cum propter alia tum propter aquandi commoditatem. Vbi uisum est in eum locum, & ad fontem Gargaphium, qui ibidem est, satius abire, & dispositis stationibus illic habere castra, sumptis armis abierunt per radices Cithaeronis secundum Hysias in agrum Plataensem. Eo cum peruenire, stationes nationatim communierunt, proxime fontem Gargaphium, & fanum Androcratis herois, per non editos tumulos, & locum planum. Ibi in distinguendis nationibus magna sane altercatio extitit inter Tegeatas, & Athenienses, utrosque se dignos, qui alterum cornu tenerent arbitantes.

Androcratis
fanum.

& sua facinora præclara, tum recentia, tum prisca referen-
 tes. Dicebant his uerbis Tegeatæ: Hoc nos semper digni
 honore à socijs omnibus habiti sumus, quoties, unq; à Pelo-
 ponnesibus communiter in externas peregrinationes itum
 est, & proximè, & quondam iam inde, ex quo Heraclidæ
 post mortem Eurysthei sunt conati in Peloponnesum redi-
 re: quo tempore hanc dignitatem assecuti sumus, ob hanc
 rem gestam. Posteaquam cum Achæis, & Ionibus, qui tunc
 Peloponnesum incolebant, nos auxiliarij in isthmum profe-
 cti consedimus aduersus eos, q; redire conabantur, tunc Hyl-
 lus orationem habuit, non expedire, ut uterq; exercitus con-
 fligendo periclitaretur: sed ut alijs quiescentibus secum sin-
 gulari certamine dimicaret is, quem Peloponneses iudica-
 rent è suo exercitu præstantissimum. Accepta conditione Pe-
 loponneses fœdus in hæc uerba percusserunt: Si uincet Hyl-
 lus Peloponnesium ducem, ut Heraclidæ in paterna reuer-
 tantur: sin uictus fuerit, retrò Heraclidæ cedant, & exerci-
 tum abducant, neue per annos centum de redeundo in Pe-
 loponnesum agitent. Omnibus socijs ad eam rem uolunta-
 rijs, electus est dux, atque idem rex noster Echenus, Eropi
 filius, Phegeos nepos, qui singulari congressus certamine
 Hyllum interemit. Ex quo factio nos cum alia decora inter
 Peloponneses assecuti sumus, quæ adhuc obtinemus: tum
 hoc ut alteri cornu præessemus, quoties cōmuniter itur in ex-
 peditionē. Et uobis quidē Lacedæmonij nō aduersamur, sed
 optionē cedimus utri cornu p̄esse malitis. Alteri uerò cornu
 ut præsimus nobis uēdicamus, quemadmodū fecimus ad hoc
 tēpus etiā citra hoc factū, quod narrauimus, Atheniensibus
 digniores, qui hanc dignitatem obtineamus: quippe quæ
 præ

Atticæ. & Tegea-
 tarum de loci
 dignitate al-
 tercatlo.

prosperè, & multa uobiscum, uiri Spartiata, certamina decertauimus, & multa cum alijs. Quo fit, ut equius sit nos alterum cornu tenere, quàm Athenienses, à quibus non tales gestæ res sunt, quales à nobis neq; recentes neq; uetustæ. Hæc Tegeata. Ad quæ hunc in modum respondere Athenienses: Etsi scimus has copias pugnandi cum Barbaro, non altera candi gratia esse contractas, tamen quoniã Tegeata referre cõstituit præclara facinora, tum uetusta, tum noua, quæ per omne tẽpus utriq; fecerũt, necesse habemus, & nos exponere apud uos, unde nobis patriũ sit, q; semper egregij fuimus, esse primos potius, quàm Arcadibus. Heraclidas, quorũ ducem isti apud isthmum se prædicant interfecisse, nos soli excepimus, eiectos prius ab omnibus Græcis, quos illi Mycæneorũ seruitutem fugientes adibant: & Eurysthei iniuriam unã cũ eisdem pugnando propulsauius, uictoriaq; potiti sumus de ijs, qui tum Peloponnesum tenebant. Præterea Argiuos qui aduersus Thebas cum Polynice militauerãt, uita defunctos, & insepultos, ducta in Cadmeos expeditione à nobis receptos fuisse dicimus, & in nostra terra apud Eleusinẽ humatos. Iam uerò nostrũ præclarum facinus extat in Amazonidas: quæ à flumine Thermodonte aliquando in nostrã terrã excurrere. Ac ne in heroum quidem laboribus, qui ad Troiã bellauerunt, fuimus in postremis. Sed nihil admodum pertinet horũ facere mentionẽ. Etenim siue, qui tũc egregij fuẽre, nunc instrenui sunt, siue tunc instrenui, nunc egregij sunt: satis sit de rebus priscais hæc dixisse. Vt nullæ res aliæ à nobis gestæ sint, quæ multæ, & præclarissimæ sunt, si ab ullis alijs Græcis, certè ob rẽ in Marathone à nobis gestã digni sumus qui hoc decus, & alia insuper obtineamus: qui soli Græcorũ p nos cũ Persa dimicauimus, & rẽ tantã aggressi uictores euasimus,

Athen. in Ma-
rathone ui-
ctoria.

uissimus sex & quadraginta nationibus superatis Quo solo nomine digni sumus, ut hunc loci honorem consequamur. Verum non detet hac rerum condicione de loci condicione contendere: ubicunq; & iuxta quoscunq; uobis Lacedæmonij uidebitur, appositissimum nos stare, illuc euntes obtemperabimus. Vbiunq; loci non collocati fuerimus, conabimur strenui existere: itaq; educite nos tāquam obtemperaturos. Hac cum pro sua parte dixissent Athenienses cunctus Lacedæmoniorum exercitus succlamauit digniores, qui cornu tenerent Athenienses quā Arcades. Ita Athenienses Tegeatis superiores habuere cornu, mox hunc in modum instructi sunt, & qui superuenire Græcorum, & qui à principio uenerant. Dextrum cornu tenebant Lacedæmoniorum decem millia, quorum quinque millia erant Spartiatarū, quos custodiebant leuiter armata triginta quinque millia seruatorū, septenis seruis circa singulos Spartiatas collocatis. Applicauerant sibi Spartiata, & honoris, & uirtutis ergo, Tegeatas numero mille & quingentos armatos. Secundum hos stabant Corinthiorum quinque millia, præter hos inueniebatur apud Pausaniam stantes trecenti Potidæata eorum, qui erant ex Pallene iuxta hos stabant Arcadum Orchomaniorum sexcenti: iuxta hos Sicyonum tria millia. Hos sequebatur Epidauriorum octingenti, super hos locati erant Træcenij mille. Iuxta Træcenios totidem Lepræata. Post hos Mycenæorum, & Tyinthiorum 400. Secundum hos mille Philisij: dehinc Hermionenses 300. Iuxta Hermionem Eretriensium & Styreorū 600. Iuxta hos Chalcidensium 400. Post hos Apratiatarum 500. Post eos Leucadiorum & Aclætorum 800. Hos sequebantur Pallenensium, qui sunt

ex Cephalenia, ducenti. Post hos instructi Aeginetariū 5000
 Iuxta hos Megarensium tria millia, quos sequebantur Pla-
 tænsium sexcenti. Vltimi & iidem primi stabant Athenien-
 ses, leuiter tenentes cornu, octo millia, duce Aristide, Lysi-
 machi filio. Hi omnes, præter eos qui septem circa singulos
 Spartanos stabant, fuerunt numero triginta octo millia &
 septingenti, omnes grauis armaturæ aduersus Barbarum
 contracti. Leuiter uerò armati, triginta quinque millia, septē
 circa singulos Spartiatis collocati, unusquisque ad pugnan-
 dum instructus. Circa ceteros Lacedæmonios ac Græcos
 singuli fermè leuiter armati numero triginta quatuor mil-
 lia quingenti. Summa totius leuis armaturæ, quæ pugnare
 posset, sexaginta millia quingenti. Totus autē Græcus exer-
 citus, qui ad Plateas conuenit pugne aptus, tam leuis, quam
 grauis armaturæ, fuit centum, octo millia ducenti. Sed nu-
 merum centum decem expleuere Thespienses, qui aderant
 ad mille & octingentos qui nec ipsi arma habebant. Et hi
 quidem Græci ad flumen Asopum castra distributi com-
 munierant. Barbari uerò qui cum Mardonio erant, postea
 quam Masistium luxerunt, cognito Græcos apud Plateas
 esse, & ipsi ad Asopum, qui illac fluit, è regione sunt à Mar-
 donio collocati, aduersus Lacedæmonios Persæ, qui nume-
 ro antecedeabant, eorum acies, quæ multæ erant usque ad Te-
 geatas opponebantur ita ut quod robustissimum in exerci-
 tu erat, id omne contra Lacedæmonios: quod infirmus, id
 contra Tegeatas esse. Hæc faciebat Mardonius Thebano-
 rum indicio atque admonitu. Iuxta Persas idem collocauit
 Medos, ut ex aduerso essent Corinthijs & Potidæatis, &
 Orchomenijs, & Sicyonijs. Post Medos collocauit Bactri-
 os ex aduerso Epidauriorum, & Træzeniorum, & Lepræ-
 tarum

Græcorū
 ad Plateas
 exercitus
 summa.

Persæ ad
 Platæam
 copiarum
 ordo.

larum, ac Tyrinthiorum. Mycenæorumq. & Phliasiorum. Secundum Bactrios collocavit Indos ex aduerso Hermionensium, & Eretricorum, Styreorumq. & Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, & Anactidrys. & Leucadijs, & Pallenensibus, & Aeginetis. Post Sacas posuit, ex aduerso Atheniensium, Plataensiumq. ac Megarensium, Bæotios, & Locros, & Mælienses. & Thessalos, & mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes à partibus Medorum stabant, sed eorum nonnulli cum Græcis sentiebant apud Tarnasum deprehensi, & illic uexabant uasta banq. Mardonij copias pariter & Græcorum, qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Thessaliæq. accolæ. Hæ nationes à Mardonio in aciem instructæ erant maxime celebres, maximeq. insignes, & præcipue mentione dignæ, nec non cæterarum quoq. gentium uirium memoratu digni cum aliarum, tum Brygum, Mysorum, Thracû, Pæonum, Quinetiam, Aethiopum & Aegyptiorû, qui Hermytybies & Calasiries nominantur, gladio cincti: qui soli sunt ex Aegyptijs pugnaces, à Mardonio, cum adhuc esset in Phalero, è nauibus, in quibus hi nauigantes erant, in terram translati. Non enim cum pedestribus copijs, quæ cû Xerxe Athenas ierant, Aegyptij censi fuerant. Barbarorum, ut etiam superius ostensum est trecenta millia fuere. Græcorum uerò Mardonij auxiliariorû nemo numerum (neq. enim numerati fuerunt) nouit. Ut autem coniectura colligilicet, ad quinquaginta millia fuisse coniecta. Tot fuere ex aduerso instructi pedites. Equitatus uerò seorsum erat collocatus: ita dispositi nationatim, manipulatimq. utriq. postero die sacrificauerunt. Apud Græcos haruspex erat Tisamænus, Antiochi filij, Is. n. huc exercitû uates comitabatur, He-

leus quidem, & ex genere Iamidaeorum Clytiades, sed à Lacedæmonijs ciuitate donatus. Nam consultantī uaticinium apud Delphos de prole, respondit Pythia quinq; ipsum maximas palmas ē certaminibus reportaturum. Oraculo non intellecto, Tisamenus gymnasijs operam dabat, tanquam gymnicas uictorias adepturus. Cumq; se exerceret ad quinque certamina, in uno dum currit Olympia, uenit in contentionem uictoriæ cum Hieronymo Andrio Lacedæmonij interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisamenū oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere, ut unā cum Heraclidis bellorū dux regibus foret. Hic animaduertens Spartiatas plurimi facere ipsius amicitiam, abnuebat: quod negaret se alio precio id facturum, quā si Spartiatam se ciuem facerent, omnia iura ciuitatis impercipientes. Id Spartiata cum audissent ab initio ferentes indigne, oraculum missum fecerunt. Tandem imminente hoc ingenti Persici exercitus metu annuebant, imperitūq; homini uolebant. Eos ille immutatos intelligens, negare iam se eo solo esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam, eadem conditione, qua & ipse fieret. Hoc dicens imitabatur, ut coniectare licet, Melampodem, regnum pariter & ciuitatem deposcens. Etenim Melampūs cum ab Argiuis mercede conduceretur ē Pylo, ad compescendum morbum furoris mulierum Argiuarum, deposcebat pro mercede dimidium regni. Accusantibus id Argiuis atq; digressis, cum plures ē mulieribus insanirent, ita obtemperantes quod Melampūs poposcerat daturi reuertērūt. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optauit, negans se indulturum quæ uellent: nisi & fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argiui in arcem redacti, hoc quoq;

quoque amuerant. Ita Spartiata Tisameno, quo maiorem in modum egebant, prorsus assenserunt, & concessu istorum Tisamenus Heleus, Spartiata effectus, quinque maxima certamina ex oraculo illis obtinuit. Hi duo ex omnibus hominibus soli sunt à Spartiatis ciuitate donati. Quinque autem certamina hæc fuere. Vnum & id primum hoc, quod pugnatum est ad Plateas Alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argiis. Tertiū quod in Dipænsibus cum vniuersis Arcadibus, præter Mancineos Quartum quod cum Messenijs ad Isthmū. Vitimum, quod in Tanagra cum Atheniensibus & Argiuis. Hoc ultimum consummauit quinque certamina. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor, uaticinatus est Græcis in agro Plateensi, Et apud Græcos quidem pulchre litatum est, si se defenderent, non si Asopum transgressi pugnam inciperent. Mardonio autem incipiendæ pugnae uido non existere pulchra exta, nisi & ipse sese defenderet. Nam is quoque Græcis sacrificijs utebatur, haruspicem habens Hegesistratum Heleum, & Telliadeorum præstantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiata cum cepissent, in uincula coniecerant moris affecturi, ut à quo multa intoleranda perpepsi fuissent. Hegesistratus in calamitate positus, ut pro anima sollicitus, & qui ante mortem multa ac tristitia foret passus, rem perpetravit fide maiorem. Nam ut erat ligneis atque ferratis soleis uinctus, ferramento quodam positus, cōfestim excogitauit opus omnium (quæ nos nouimus) animosissimum. Commensus qua ratione reliquū pedis educeretur, præcidit sibi calcem Hoc actō cum ab excubitoribus obseruaretur, subruo muro profugit Tegeam uersus, noctu iter faciēs, interdū syluis se abdis atque immorās, ut trinoctio Te-

Tisamenus
certamina.

geam peruenierit, Lacedæmonijs eum passim perscrutanti-
 bus, admirantibusq; magnoperè hominis audaciam, cuius
 dimidiatū pedē iacentē cernebant, ipsum non inuenire pos-
 sent. Ita Hegesistratus Lacedæmonijs elapsus, in Tegeam,
 quæ per id tempus non erat pacata Lacedæmonijs, transus-
 git. Sanato uulnere, & ligneo pede affictō, ex professo Lace-
 dæmonijs, hostis exitiit. Sed non ad postremum ei proira-
 ctum, in Lacedæmonios odium profuit. Nam in Zacyntha
 cum uaticinaretur, ab his captus atq; interemptus est. Verū
 hic Hegesistrati interitus posterior rebus Plataensibus fuit,
 Tunc autem is à Mardonio non exigua summa conductus,
 cupidè sacrificabat, tum in Lacedæmonios odio, tum lucrī
 gratia. Cum igitur exta non essent pulchra ad pugnam cō-
 mittendam, neq; ipsis Persis, neq; Græcis, qui cum illis erant
 (habebant enim & Græci suum haruspicem quendam Leu-
 cadium Hippomachum) cumq; dilaberentur multi Græci,
 suasisit Mardonio Timogenides Harpyi filius, Thebanus, ut
 exitus Cithæronis custodiendos curaret, quod diceret assī-
 duè Græcos ad hostem quotidie transire, seq; complures
 deprehendisse. Iam dies octo abierant positis è regio-
 ne castris, cum ille Mardonio hoc consilio dedit. Mardonius
 admoneri se probè intelligens, primis tenebris equitatū
 mittit ad ingressus Cithæronis, qui Plataas ferunt: quæ Bæ-
 otij tria capita, Athenienses capita quercus appellāt. Equi-
 tes missi non frustra peruenēre. Nati enim ingrediētia cā-
 pum quingenta iumenta, quæ commeatum ē Peloponneso
 ad exercitiū subuehebant, diripiunt: & eos, qui iumenta se-
 quebantur inanimētriter trucidant, neq; iumentū, neque
 hominibus parcentes. In quibus occidendis posteaquam sa-
 tis

Hegesistra
 si interitus.

Tria capita.
 Capita quer-
 cus.

tibus sunt grassati, cum ceteris quæ eripuerant, ad Mardonium
 sunt & ad exercitum reuersi. Post hanc rem gestam biduum
 assumptum est, neutris pugnam laceffere uolentibus. Nam
 etsi Asopo tenus Barbari processerant irritandi Græcos gra-
 tia, neutri tamen sibi transeundum statuebant. Equitatus
 modo Mardonij progrediebatur, & Græcos molestia affi-
 ciebat: quia Thebani in amorem Medorum uehementer
 propensi ferebant alacriter bellum, & assidue prouehaban-
 tur usque ad prælium. Deinde excipientes Persæ pariter ac
 Medi, præcipue præclara facinora edebant. His amplius ad
 decem usque dies nihil est actum. Vbi undecimus dies illuxit
 cum & Græci multo plures efficerentur ad Plataeas castris
 è regione positis, & Mardonius stationem grauarietur, ibi
 uenere in colloquium Mardonius Gobryis & Artabazus,
 Pharnacis filius, uir apud Xerxem inter paucos Persarum
 uirtutis expertus. Quorum consultantum hæc fuere senten-
 tia: Artabazi quidem expediens esse contractis quamprimū
 copijs ire ad mœnia Thebana, quò multum rei frumenta-
 riæ ipsis, multumque pabuli iumentis compararent, atque ibi
 confidentes per ociū rem conficerent, uidelicet cum multū
 auri, tum signati, tum non signati haberent, multum etiam
 argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Græcos
 mitterent, eos præcipue qui ciuitatibus præsiderent. Fore
 enim, ut illi suam traderent libertatem, neque oportere pu-
 gnandi adire discrimē. Eadem Thebanorum quæ illis senten-
 tia erat, tanquam aliquid ultra hoc prospicientis. Mar-
 donij autem sententia ferocior pertinaciorque, & nullo
 modo cedens: quippe opinantis meliorem suum esse,
 quam Græcorum exercitum: Satius primo quoque tem-
 pore configere, quam committere, ut plures, quam

Artabari
 & Mardo-
 ni de ine-
 undo præ-
 lio.

coacti erant Græci, cogerentur. Hegesistrati uerò auspiciis ualere sinere, nec eis uim asserere: sed Persarum more seruassæ debere confluere, Mardonio ita opus facto esse cœsenti, nemo contradicebat. Qui ubi sententia sua uicit, accitis cohortium præfœctis, & qui secum erant ducibus Græcorum (penes eum nanq; erat summa imperiũ, non penes Artabazum) percontabatur, num quod oraculum scirent de Persis tanquam perituris in Græcia. Silentibus euocatis, partim quod ignorarent oracula, partim quod haud tutum putarent proferre quod scirent inquit ipse Mardonius: Quoniã uos aut nihil nostis, aut promere non audetis, ego rem proferam, ut bene cognitam habens: Est oraculum Persis fatale esse, ut in Græciam profecti diripiãt templum, quod Delphis est, utq; direpto templo omnes intereãt. Quocirca cum hoc sciamus, neq; diripere conabimur, neq; adhibimus templum, itaq; interitum deuotabimus. Quo nomine quicunque uestrum bene Persis uolunt, uoluptatem capiant, tanquam Persis Græcos superaturis. Hæc locutus secundo loco signũ dedit, ut omnia appararent, & corpora curarent, ueluti sub lucis exortum prælio futuro. Oraculum autem, quod ad Persas aiebat spectare Mardonius, id ego scio non Persis redditum esse sed Illyrijs, & Encheleorum copijs. Quod autem de hoc prælio redditum est à Bacide, id uerò hoc fuit:

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis,
Barbaricæ Græci acies clamore coibunt.
Hic multi occumbent defuncti munere uitæ,
Quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.

Hæc ego, atque alia his similia è Musæo noui ad Persas spectauisse. Fluius autem Thermodon Tanagran, ac Glisantem interfuit. In sequenti nocte, quã Mardonius

nus de oraculis interrogauit, exhortatusq; suos est, excubito-
tores dispositi fuere. Eius noctis cum multum processisset,
conticiniumq; in exercitu esset, & tempus concubium, tunc
Alexander, Amyntæ filius dux, & idem rex Macedonum, ad
excubias Atheniensem adequitauit, petijtq; ut cum ducibus
colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique remanse-
runt: nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis, inqui-
unt, quendam equo aduectum esse è castris Medorum: qui
nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans Athe-
niensem duces uelle se in colloquium illorum uenire. Du-
ces hoc audito, confestim ad locum excubiarum secuti sunt.

Quos Alexander ubi uenire, his uerbis allocutus est: *Viri* Alexander ad
Athenienses.
Athenienses, hæc ego uobis uerba deposito trado, ne cui ef-
feratis, nisi Pausanæ: ne ob id me perditum eatis. Quod
hæudquaquam dicerem, nisi cum uniuersa Græcia sollicitus
essem: quippe qui uetusta origine Græcus sum, nec uellem ui-
dere Græciam pro libera seruientem. Itaq; nos certiores fa-
cio, Mardonium, atq; exercitum litare non posse: alioqui o-
lim iam conflicturum. Is nunc sacrificia ualere sinere con-
stituit: & ubi primum illuxerit uobiscum confligere, extime-
scens admodum (quantum ego conijcio) ne plures ad copias
uestras accedant. Ad hæc parati estote. Quod si differret
Mardonius, nec cõmitteret certamen, uos perseuerate hic ma-
nere: paucos enim dies eis suppeditat cõmeatus. Sin hoc bel-
lũ uobis ex sententia finietur, debet aliquis uestrum remia-
nisci mei: mea q; libertatis: qui Græcorum causa, rē adeò tes-
merariã, libenter tamen feci, ut ad uos consiliũ Mardonij de-
ferre: ne Barbari ex improviso uos adorirentur. Ego aut sum
Alexander Macedo. Hæc locutus Alexander, ad exercitum

68 HEROD. HALICARN.

se recepit, ad suamque stationem. Duces Atheniensium ad cornu dextrum profecti, quae ab Alexandro audierant, Pausanias, ex eorum ordo, famae retulere. Hac ratione Pausanias in metum Persarum adductis: Quoniam inquit, sub auroram praelium fiet, expedit uos Athenienses stare in acie aduersus Persas uobis cognitos, ut qui cum Medis in Marathonē pugnaſtis: nos uero, qui eorum sumus in experti, atque ignari (nemo enim Spartiata Medorum periculum fecit) contra uobis oppositos Boeotios, et Thessalos: quorum sumus experti, horum Graecorum gratia. Itaque opus est, sumptis armis uos in hoc dextrum, nos in sinistru cornu transire. Ad haec ita respondere Athenienses: Nobis quoque olim iam inde ab initio, posteaquam aspeximus Persas aduersus nos esse instructos, fuit in animo istud dicere, quod uos dicere occupastis: sed uerebamur, ne non grata esset uobis oratio. Nunc quandoquidem ipsi fecistis huius rei mentionem, et nobis iucunda oratio est, parati sumus istud exequi. Vbi hoc utrisque complacitum est, et loca permutauerunt, sub auroram rem aduertentes Boeotij ad Mardonium detulerunt. Ea audita Mardonius extemplo, et ipse conatus est Persas contra Lacedaemonios transferre. Pausanias haec fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextru cornu Spartiatas reducit. At ubi Mardonius, et ipse suos in sinistru duxit, et acies pristino in loco steterē, misso caduceatore ad Spartiatas, Mardonius ita inquit: Lacedaemonij, uos uero fama fert omnium (qui istic sunt) esse praestantissimos: qui neque bello fugiatis, neque ordines deseratis: perstantes, aut interficiatis hostes aut ipsi occumbatis. Florum nihil admodu ueri est. Quippe antequam manus conserantur, uos cernimus fugientes.

vntes, aciemq̃ deserentes : & relegato Atheniensibus peri-
 culo, consistentem ex aduerso nosirorum seruorū quod neu-
 tiquam est factum præstantium viroꝝ. Ex quo plurimū
 de nobis nos fefellit opinio, quos expectabamus ex nominis
 gloria missuros uestra sponte caduceatorem nos pronoca-
 tum, quod cum solis Persis, tanquam huic rei sufficientes
 pugnare uelletis. At nihil tale inuenimus, quale ferebatur:
 sed potius esse nos metu perterritos. Nunc igitur, quoniam
 ipsi non occupastis hoc dicere, occupamus. Vt quandoqui-
 dem uos inter Græcos præstantissimi esse existimamini, &
 nos inter Barbaros, dūnicemus totidem, utrique numero.
 Etsi uideatur, ut ceteri quoque itidem, & illi postmodū pu-
 gnent. Sin hoc non uideatur, sed satis esse, nos solos decer-
 nere, nos soli decernamus, & uiri è nobis uicerint, ij totum
 exercitum uicisse censeantur. Hæc fatus caduceator, cum
 aliquandiu expectassent, nemine quippiam respondente, res-
 trò abiit, & rem Mardonio retulit. Ille maiorem in modum
 letatus, & frigida uictoria elatus equitatum in Græcos im-
 misit. Equites in Græcos inuecti, omnem illorum exercitum
 perturbabant, iaculis, sagittisq̃ incessentes. Qui cum essent
 equites sagittati, cominus pugnare insueti, fontem Garga- Gargaphius
 phium, unde cunctus Græcorum aquabatur exercitus, con- fons,
 fuderunt, obstruxeruntq̃. Eum iuxta fontem soli Lacedæ-
 monij stationem habebant: ceteri Græci, ut quiq̃ stationes
 habebāt, procul illinc aberant. Erat quidam Asopus in pro-
 pinquo: sed aquari ex eo ab equitibus, missilibusq̃ prohibiti,
 ita ad fontem itabant. Hunc in modum aqua exercitus exu-
 tus cum esset, & ab equitatu perturbaretur, duces Græcorū
 tūm his, cum alijs de causis frequētes ad Pausaniā in dextrū
cornu

cornu ueniunt. Qui etsi tales essent rerum status, tamen ob id præcipue angebantur, quod iam re frumentaria deficiebantur, cum ipsorum serui in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu, quo minus ad castra reuerterentur. De hoc deliberantibus ducibus uisum est, si Persæ eo die supersederent committere prælium, esse eundem in insulam, quæ ab Asopo, & à fonte Gargaphio, ubi castra habebant, decem stadiis abest ante oppidum Plataensem sita in continente, hunc in modum: Fluius supernè à Cithærone delabens in campum diuortia facit: rursusq; inter capedine trium ferme stadiorum sua fluenta commiscet. Huic insulæ nomen est Oeroe: quam Asopi filiam esse indigenæ aiunt. In hunc locum Græci transire decreuerant, ut & affatim aquæ ad usum haberent, neq; ab equitatu, sicuti cum ex aduerso erant, infestarentur. Et decreuerunt transire nocte secunda uigilia, ne ipsos proficiscentes conspicatis Persis, insequente equitatu, in tumultum uenirent. Quin etiam cum ad eum locum uentû esset, ubi Asopi filia Oeroe diuortio aquarum à Cithærone cingitur, mitterent sub noctem dimidium copiarum in Cithæronem, ad recipiendâ seruitia, quæ frumentatum concesserant. Erant enim illa in Cithærone interclusa. Hæc ubi statuerunt, totum illum diem incessante equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub exitum diei digressis equitibus ea noctis hora, qua de abeundo conuenerat, plerique sumptis utensilibus abscefferunt, non habentes in animo, quem ad locum irent, conuenerant. Nonnulli, ut moueri ceptum est, iter Plataensem ad urbem

Iononis templum, intendunt cupidi equitatum effugere, in templumq; Iononis fugiendo perueniunt, quod situm est ante urbem, à fonte Gar-

Gargaphio viginti stadijs distans. Quò ubi peruenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, precipit, & ipse Lacedæmonijs, ut sumptis armis irent, quàm ceteri praecederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausania, ceteri praefecti parati cum essent, Amompharetus Poliadæ tribunus cohortis Pitaneorum negare se fugiturum peregrinos, nec ultrò dedecaturum esse Spartam quæmetiam mirari id, quod fieri cerneret, quippe & colloquio superiori interfuisset. Pausanias aut, & Euryanax, cum indignè ferentes, non parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitaneam relictum iri tribuno repugnante, quod erat futurum, si ipsi eos missos faceret, gratia exequenda ea, quæ cum alijs Græcis constituissent: hoc reputantes substitit cum Laconicis copijs conabanturque, persuadere homini non id factum opus esse: & alij quidem hortabantur solum Amompharetum à Lacedæmonijs, ac Tegeatis relinquere. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi persisterent, intelligentes Lacedæmoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque ubi exercitus mouere cepit, equitem à suis miserunt speculatum, nunquid Spartiatae tentarent abire, & abire prorsus in animo haberent, sciscitantumque à Pausania quidnam facere oporteret. Præco ubi peruenit ad Lacedæmonios, cernit in loco instructos, eorumque primores tendere ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum Euryanacte, & Pausania, ne Lacedæmonios, qui soli remanebant, in periculum traheret: nec dum persuadentibus, donec uenit ad iurgia, interuenit præco Atheniensis, Amomphareto inter aliter adu sumente ambabus manibus, factum.

& illud ante pedes Pausaniae ponente, ac dicente, se illo cal-
 culo sententiae suae calculū dare, non fugiendos esse peregri-
 nos, appellans Barbaros. Eum Pausanias insanum, nec po-
 tentem mentis uocans, ad praconem Atheniensem, quae ius-
 sus erat percontantem respondit, ut illis referret praesentem
 rerum suarum statum, obsecrans eos ad sese uenirent, & de
 discessu eadē, quae ipsi agerent. Pracone ad Athenienses re-
 uerso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tē-
 pus Pausanias moratus, dato signo ceteros omnes Lacedae-
 monios Tegeatis sequentibus pedita abduxit, ratus Amom-
 pharetum non desertūrum alios, prout & contigit. Horum
 itinere rursus instructa acie Athenienses iere: & quia Laxe-
 demonij praeupta occupauerant, & Cithaerons radices,
 metu equitatus ipsi deorsum ad campum deflexere. Amom-
 pharetus nō credens ausurum ipsos relinquere Pausaniam,
 circūire eos, qui manebant ne desererent ordinem. At ubi iij-
 qui cum Pausania erāt, iam abibant, tunc ratus ē disciplina
 militari se deferi sumptis armis cohortem suam lento gradu
 ducere ad agmē, quod decem circiter stadia progressum ad
 amnem Meloentem, in loco, qui dicitur Argiopius, ubi situm
 est templum Cereris Eleusinae substituerat: opperiens Amom-
 phareti cohortem, eo consilio, ut si Amompharetus cum sua
 cohorte non discederet loco, in quo instructa erat, sed in eo
 persisteret, retrō ad hominem suppetias iret. Itaq; & Amom-
 pharetus cum suis ad ceteros peruenit, & omnis Barbarorū
 equitatus ingruerat, agent pro sua consuetudine. Nam cum
 inspexisset locum, ubi superioribus diebus habuerant Graeci
 castra, uacuum, admittis equis assidue insequi pergens, illos
 assequutus urgebat. Mardonius quoq; cognito hostium no-
 mīno

Arno abitu, inspectoq; loco deserto, accitis Thorace Larissaeo, & fratribus eius Eurypylo, & Thrasydio, inquit: Filij

Thorax Larissaeus.

Alcei, quidnam dicetis adhuc, cum hac deserta cernatis à Lacedaemonijs, quos negabatis uos finitimi ex acie fugere, sed uiros summos esse in re bellica, qui & primi, ut omnes uidentur, locum in acie immutauerunt, & nunc proxima nocte se fuga proripuerunt? Proripuerunt autem, quia necesse eis erat tum his praelio decernere, qui non falsò sum hominum praestantissimi. quo factò nullius esse se precij inter Graecos, & ipsos nullius precij uiros, ostenderunt. Caterùm uobis Persarum inexpertis, sanè quàm ignoscebam laudantibus istos uobis expertos. Artabazum autem uehementius admirabar formidare Lacedaemonios, & pra formidine sententiam dicere ignauissimam expedire ex his castris nos in urbem Thebanorum concedere obsidendos. Quam sententiam rex una tea aliunde quàm ex me audiet. Sed de hoc aliàs dicetur. Nunc autem istis ita facientibus nò est remittendum, sed instandum, donec intercepti nobis dent pœnas eorum, quæ in Persas perpetrarunt. Hæc locutus, Persas Asopo transmissò cursim ducit contra Graecorum agmen, tanquam fugam capeissentium, Lacedaemoniosq; solos, ac Tegeatas animaduvertebat. Nam Athenienses transuersis tramitibus subter prærupta in planum digressos non cernebat, Cæteri Barbarorum agminū præfecti Persas mouentes ad Graecos insequendos conspicati, & ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quisq; maturantes incompòsitè, & nullo ordine uia ingressi. Et illi quidem uociferatione, ac tumultu instabant Graecis, tanquàm excepturi. Pausanias autem, ubi equitatu premi cœpit, equitem ad Athenienses mittit, qui hæc diceret: Viri Athenienses,

Barbarorum uociferatio.

nienſes, propoſita dimicatione maxima, ut aut libera Græcia ſit, aut ſeruituti obnoxia, proditi ſumus à ſocijs noctu elapſis, & nos Lacedæmonijs, & uos Athenienſes. Quod reliquum eſt, ita nobis uidetur eſſe faciendum, ut quàm ſtrenuiſſimè poſſumus noſmetipſos deſenſantes, mutuò ſimus auxilio. Si in uos priores impetum dediſſet equitatus, è noſtra dignitate erat, & Tegeatarum, qui nobiſcum Græciam nò prodiderunt, ſubſidio uobis uenire. Nunc, quoniam totus in nos equitatus contendit, debetis uos ad partem maximè laborantem ſuppetias ferre. Quod ſi uobis aliquo diſcrimine occupati, fas nò eſt ſubſidio uenire, ſaltem hoc gratificamini nobis, ut ſagittarios mittatis, qui uos agnoſcimus longe omniũ (qui in hos bello ſunt) promptiſſimos eſſe ad nos exaudiendos. Hæc ubi audiere Athenienſes, cū mouerēt ad ferendā ſtrenuè opẽ, & iā aduentarent, ibi in eos ij Græci, q̃ partes regias ſequebantur, ex aduerſo inſtructi inuadunt. Quo factũ eſt, ut Athenienſes ijs urgentibus auxilium ferre nò poſſent, agrè admodum id ferentes. Ira deſtituti Lacedæmonijs, numero cū leui armatura quinquaginta millia & Tegeatæ numero tria millia (hi enim nuſq̃ ab Lacedæmonijs dirimebātur) ſacrificauerunt tanq̃ cōſticturi cū Mardonio, præſentibusq̃ copijs: & cū litare non potuiſſent, multi eorũ interea cadebant, multò plures uulnerabantur. Conſertis enim gerris, Perſæ ingentē uim ſagittarũ emiſerunt, adeò inſtanter, ut laborantibus Spartiatis, & quia litare nò poterāt, reſpiciens ad templum Iunonis Plætæenſium Pausanias, imploraueritq̃ deam, obſecraueritq̃, ne ſpes ſua ipſos omninò fruſtraretur. Adhuc eo deam his uerbis inuocante, Tegeatæ prius exurgentes in Barbaros tendunt: ſtatimq̃ poſt Pauſa-

Gerris Perſicæ.

na preces sacrificantibus Lacedæmonijs exta pulchra extia-
tere. qui aliquantò post & ipsi in Persas eunt. Persæ omi-
sus arcibus ex aduerso steterunt. Ad quorum gerra, primū pu-
gna atrox commissa est iuxta ipsum Cereris templum, eaq̃
pertinax, donec ad propulsiōem uentum est. Siquidem Bar-
bari prehensantes lanceas confringebant, nec audacia, nec
robore inferiores sed inermes erant & imperiti, nec hostib.
prudencia pares qui etsi denique uirescunt aut pauciores in sin-
gulos irruerant, tamen quia confusi incidbant, à Spartia-
tis conficiebantur. Mardonius qua parte ipse ex equo albo
ciebat pugnam, mille delectis Persarum praestantissimis sibi
patus, ea maxime parte hostem urgebat qui quandiu super-
fuit tamdiu Persæ resistētes, seseq̃ defensantes, strauēre mul-
tos Lacedæmoniorum. Postea uerò quā Mardonius & ag-
men, quod circa illum robustissimum erat, occubuit, tum de-
mum alij quoq̃ terga uertentes cessere Lacedæmonijs, plu-
rimum enim eis officiebat uestis, armis uacās Inermes enim
eum armatis prælium faciebant. Ibi & ultio necis Leo-
nidae de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spar-
tialis redditum & uictoria omnium (quas unquā nouimus)
speciosissima potitus est Pausanias, Cleombroti filius, Ana-
xandridæ nepos. Horū superiora maiorum nomina in Leo-
nida recensui, qui & Pausaniæ maiores fuere. Oppetijt au-
tem Mardonius ab Aïmnesto, uiro inter Spartiatis eximio:
qui aliquandiu post bellum Medicum trecentos uiros secum
habens, apud Stenyclerum cum omnibus Messenijs, quibus
cum erat bellum, conflixit, ubi ipse & trecenti occubuēre.
Ad Plateas autem Persæ postquā à Lacedæmonijs in fu-
gam uersi sunt, nullo ordine ad castra sua conuenerunt, & ad

Pausanias
uictoria.
Mardonij
caedes.

murum ligneum, quem fecerant in parte quadam agri Thebani. Tenet me admiratio cum iuxta lucum Cereris dimicaretur, ne unum quidem Persarum visum esse intrasse sanctum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano opihor (si quid de rebus diuinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, quia templum quod est in Eleusine, Anaclitorium concremauerant. Haec pugna haec gesta est. Artabazus Pharnacis filius, cui iam inde ab initio displicerat, Mardonium relinqui a rege in Graecia, qui multis uerbis in pugnam dissuadens, nihil profecerat, hoc sibi agendum putauit: Is quod sibi non placerent, quia a Mardonio fiebat, eos quibus praerat (praerat autem non paruis copiis) ad quadraginta millia hominum ducebat instructos, dum praeliu fiebat, quid futurum esset ex praelio probe intelligens, iusseratque omnes ire confertos quacumque ipse duceret, et quae uiderent ipsum festinantem. Sic iussas tanquam ad pugnam copias ducens, cernit Persas fugientes. Ita non seruato amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugasse dedit, non ligneum murum uersus, aut Thebana moenia, sed ad Phocenses, animo celerrime perueniendi ad Hellepontum. Et hi quidem horsum iter intenderunt. Ceteris autem Graecis, qui stabant a regis partibus, ignauiter de industria agentibus, Boeotii tamen perditum cum Atheniensibus decertauerunt. Nam ex Thebanis (qui cum Medis sentiebant) hi non parum strenuos se praestiterunt, qui nolentes ulterius ignauiter agere ita dimicarunt, ut trecenti primores eorum, ac fortissimus quisque illis sub Atheniensibus occubuerint. Vbi et illi terga dederunt, non quod Persae et alia multitudo,

Mitros il-
gnens Per-
sarum.

Atheniensibus
um uictoria.

do, quæ aut cum nemine pugnauerat, aut nõ expectauerat, sed Thebas uersus fugerunt. Omnem rem perpendisse à Persis, quanquam & ipsorum quidam antè quàm cum hoste congredieretur, fugæ se mandauerunt, apud me fidem facit, quod ad Persas intuebantur atq; ita cuncti illis uictis fugam capefferunt, præter equitatum tum alium, tum Bæoniorum: qui hætenus profuit fugientibus, ut assidue adherens hosti, arceret eum ab amicis, quos Græci insequabantur. Insequabantur enim Græci uictiores, urgendo Xerxianos atq; interficiendo. Inter hunc tumultum nunciatur Græcis, qui circa templum Iunonis instructi à prælio aberant, geri prælium & Pausanianos uincere. Eare audita, Corinthij, Megarenses, & Phliasij nullo ordine eunt. Corinthij rectè per colles qua itur ad Cereris templum: alij per campum, quæ planissima uiarum est. Quos iam hosti propinquos, nullo ordine irruere conspicati Thebani equites quorum præfectus erat Asopodorus Timandriæ, quos in illos incitauerunt, eosq; adorti sexcentos strauerunt. Cæteros ad Cithæronem usq; persecuti, terga ceciderunt. Et si quidem Megarenses atq; Phliasij nulla cum laude perierunt. At Persæ ceteraq; multitudo postquam ad ligneum murum effugerunt, turres antequàm Lacedæmonij aduenirent, ascendere occupant. Illis consensis, quàm commodissimè possunt murum præstruunt. Ex quo subeuntibus mox Lacedæmonijs, acrior exitit muri oppugnatio. Nam quæ ad Athenienses abfuere, non modò sese Barbari defensabant, sed etiam Lacedæmonijs antecellebant, utpote ignavis murorum oppugnatorum. Vt uerò Athenienses superuenere, tum atrox muri oppugnatio propugna-

Muri Persarum ex
pugnatio.

tisq; extitit: eaq; permagno temporis spacio, tandem uirtu-
 te & pertinacia Athenienses murū transcendunt, subru-
 runtq;, atq; ea parte se Græci infuderunt, quorum Tegeatæ
 introire principes: ijdem tentorium Mardonij diripuerunt,
 & ex eo cum alia, tum uerò equorum præsepe Mardonij ex-
 ære totum spectatu dignum, quod præsepe Mardonij, Te-
 geatæ in templo Aleæ Mineræ reposuerunt. Nam cætera
 quæ cepere, in unum cum caterorum Græcorum præda cõ-
 tulerunt. Proruto muro, Barbari non amplius cateruam co-
 gere, nemo strenuitatis memor esse, uidelicet oppressi intra
 exiguum tempus, & tot hominum millibus interceptis exter-
 riti. Quos tanto studio Græci trucidabant, ut ex trecentis
 millibus, exceptis quadraginta millibus, cum quibus Artaba-
 zus aufugit, ne tria quidem millia hominum cadi superfue-
 rint. E' Lacedæmonijs, qui Spartani essent, unus & trigin-
 ta sunt omninò desiderati. Tegeatarum sedecim, Athenien-
 sium duo & quinquaginta. Inter Barbaros strenuissimi ex-
 titerunt è peditibus quidem Persæ, ex equitibus autem Sæ-
 cæ, è uiris uerò Mardonius. Inter Græcos cum Tegeatæ A-
 theniensesq; multum eminuērunt, tum multò plus Lacedæ-
 monij. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quod om-
 nes ij, eos qui sibi oblatis sunt uicerunt. Lacedæmonij uerò
 (quod robustissimum fuit) hostileis exercitus superauerunt.
 Quorū longè præstantissimus extitit mea sententia Aristoteli-
 demus, is qui solus trecentorum ex Thermopylis quod eua-
 sisset, dedecus, ignominiamq; acceperat. Secundum hunc na-
 uauere operam Possidonius, & Philocion, & Amompha-
 retus Spartiata. Quanquam cum sermo haberetur, quisnā
 præstantissimus extitisset, ij Spartiata qui adfuere, censue-
 runt

In traden-
 da hac Bar-
 barorum
 exde, dis-
 sentiunt
 nonnihil
 auctores.

runt Aristodemum, etsi præclara facinora edidisset, tamen ad eluendam eam, quam contraxerat inuidiam, ordinem de seruisse, & propalam mori uoluisse: Posidonium uero, qui perire noluisse, ob id extitisse tãtò præstabiliorem uirum. Verùm id fortasse liuore dixerunt. Qui hac in pugna mortem oppetiêre, omnes honore affecti sunt, præter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quod ob causam prædictam sibi occumbendum putauit. Hi sunt, qui ad Plataas nobilissimi extitêre. Nam Callicrates extra prælium occubuit: quo nemo tunc in castra Græcorum præstantior uenerat, non modò Lacedæmoniorum, sed etiam aliorum Græcorũ. Hic, cum Pausanias sacrificasset, sedens in ordine, sagitta per latera iectus est: & cum alijs pugnantibus ipse exportaretur, sed morientem miserabatur, ad Aimnestum uirum Plateensem, inquiring, non sibi dolere, quod pro Græcia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullamq̃ operam nauasset dignam se & sua cupiditate nauandi. Ex Atheniensibus eminuisse fertur Sophanes Eurychidis filius, è tribu Decelensi. Decelenses autem rem aliquando gesserunt, ut ipsi Athenienses aiunt, in omne æuum fructuosam. Siquidem cum olim ad inuestigandam Helenam Tynderidæ cum magnis copijs oram Atticam inuasissent, & populos è sedibus suis eijcerent, ignari quo nam loci subducta Helena esset, tunc Decelenses feruntur, & ut quidam uolunt, ipse Deceleus, tum dolore contumeliæ, quæ Theseo fieret, tum metu totius Atheniensium soli, ne uastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam: eoq̃ deduxisse ad Aphidnas quas Titacus indigena Tyndaridis proderet. Quo ex factis Decelen-

sibus permansit ad hanc usq; memoriam in Sparta immunitas uetigalium, & dignitas praesidendi: adeo quidem, ut bello quod multis postea annis inter Athenienses atq; Peloponenses gestum est, Lacedaemonij cum ceteram Atticā popularentur, à Decela temperauerint. Ex hoc populo ortus

**Sophanis
fortitudo.**

Sophanes & praeclarissime inter Athenienses nauata opera, ancipiti sermone celebratur, Vno fertur gestasse ferreā ancoram è balteo thoracis catena alligatam: quam quoties aduentantibus hostibus propinquus erat obijciebat: ne illi irruentes ipsum ex ordine summuere possent. Rursus eisdē in fugam reuertentibus, resumpta ancora in fugientes insequabatur. Altero sermone à superiori differente fertur gestasse ancoram non ferream ex balteo alligatam, sed insignatam in scuto, quod nunquam acquiescens assidue rotabatur. Extat & alterum Sophanis praeclarum facinus, quod obsidentibus Aeginam Atheniensibus, Eurybiadem uirum Argium quinq; certaminum uictorem ex prouocatione interemit. Sed aliquanto post hoc bellum, in quo uir egregius exiit, dum Atheniensium unā cum Leagro Glauconis dux esset, & de metallis aureis decertaret, conigit, ut ab Hedonibus apud Daton occubuerit. Post Barbarorum stragem ad Plateas editam, transfugit illuc ad Græcos mulier quaedam, quæ erat pallaca Pharandatis filij Theaspis Persæ. Hæc cum accepisset Persas fusos esse, Græcos uictores, tum multo auro ornata inter ancillas, & ipsas exornatas cū uessie speciosissima carpento aduenit: ex eoq; descendens, pergit ad Lacedaemonios adhuc in cæde occupatos: & intuita Pausaniam illa omnia administrantem, agnouit hominem:

cuius

cuius & nomen iam pridem & patriam didicerat. Eius gen-
 nua amplectens, Spartæ rex, inquit, libera me supplicem ca-
 ptiuitatis: seruitute, quâ etiam hoc facto demeritus es quod
 istos extinxisti. neq; demonum, neq; deorum respectum ha-
 bentes. Equidê genere sum Coa, Hagetoridæ Anagoræ
 filia: ui raptam ex Co Persa quidam habuit. Huic respon-
 dens Pausanias: Bono, inquit, animo esto, tum quia supplex
 sum quia loqueris uera. Nam filia es Hagetoridæ Coi, mi-
 hi inter omnes (qui illa circa loca incolunt) hospitii summi.
 Hæc locutus, eam in præsentia Ephoris qui aderât, commē-
 dquit. Postmodum in Aeginâ, quò illa uoluit ducendâ cu-
 rauit. Post huius mulieris digressum continuò Mâtinei su-
 peruenerunt re iâ confecta, qui se animaduertentes uenisse
 serò ad pugnâ, magnæ iacturæ loco id sibi esse putauerunt,
 sed idoneos se esse ad sumendas de se penas dixere. Itaque
 cognito Medos, qui cum Artabazo erât, fugæ se mādasse,
 eos in Thessaliâ usq; persequuti sunt, etsi uetantibus Lace-
 demonijs insequi fugientes. Idem postea domum reuersi,
 duces duos exilio multauerunt. Post Mâtineos adueniēre
 Helei, qui itidem ut Mâtinei magno id sibi detrimento exi-
 stimâtes, domū regressi sunt, suosq; & ipsi duces exilio mul-
 tauerunt. Hactenus de Mâtineis & Heleis. Erat ad Platae-
 as in exercitu Aeginetarum è primoribus Lāpon Pythæi fi-
 lius: qui Pausaniâ aggressus, infādissima usus est oratione,
 inquit: Fili Cleombroti, rem tu mirificam & magnitudi-
 ne & fulgore gessisti, cui dii tribuerunt, ut liberata Græ-
 cia omnes quos nouimus, Græcos gloria supergredere-
 ris. Quod superest in hac re agas ita, ut & tu maiore

Lamponis
 consilium

fama celebreris, & aliquis Barbarorum posthac caueat ne
 fanda facinora perpetrare in Græcos. Etenim Leonidæ a-
 pud Thermopylas interempti reciso capite, Mardonius, ac
 Xerxes truncum in crucem sustulerunt. Quibus si uicem
 reddes, laudem nancisceris primum ab omnibus Spartiatis,
 secundo loco ab uniuersis Græcis Siquidem suffixo Mardo-
 nio, Leonidam patrum tuum fueris ultus. Hæc Lampon
 gratiam se iniurum ratus apud Pausaniam dicebat. Cui
 respondens Pausanias: Tuam, inquit, hospes Aegineta bene-
 uolentiam atq; providentiam amplector, tamen ab æquita-
 te iudicandi decerras. Nam me, & patriam, quos in altum ex-
 tulisti, ob hæc gesta ad nihilum redigis, cum suades mihi se-
 uire in mortuum aiséq; me auditurum melius si istud fecero,
 quod Barbaros decet potius facere quàm Græcos, quodq;
 illis exprobramus. Quare ego neq; Aeginetis, neq; his qui-
 bus ista probantur assentior: contentusq; sum Spartiatis pla-
 cere, ut piè agam, pièq; dicam. Leonidæ uerò cui me iubes
 parentare, affirmo & ipse, & cæteris, qui apud Thermopy-
 las occubuerunt magnificè esse parentatum innumerabili-
 bus horum muneribus. Tu uerò posthac ad istud consulen-
 dum, ne me audieris, quod tibi impune esse, loco beneficij po-
 nas. Hoc cum ille audisset, abiit. Pausanias edicto proposi-
 to, ne quis de præda quid tangeret, iussit seruos omnem cõ-
 portare pecuniam. Illi per castra dispersi inueniunt tento-
 ria auro, & argento resecta, lectosq; auro & argento
 constrictos: crateras etiam aureas, phialasq;, & alia ua-
 sa potoria, necnon saccos super plaustra interlucen-
 tibus, in-
 tus inclusis ex auro & argento lebetibus Quinetiam è caso-
 rum cadaueribus exuebant armillas, & torques, & acinaces
 aureos.

Pausania
 responsum
 ad Lamponem.

Præda Græ-
 corum è Per-
 sarum clade.

aureos. Nam uarij generis uestimenta nullius momenti habebantur. Earum rerum multum furto subtrahentes serui Aeginetis uenundabant, multum quod occidare non poterant, representabant. Vnde principium extitit in gentiū diuitiarum Aegmetis, utpote aurum à seruis pro ære mercantibus: ac collata pecunia decumam selegerunt, ex qua tūc deo, qui Delphis est, tripes aureus ibi repositus est, insistsens super tricipiti ex ære colubro, proximè aram, tūc deo, qui est in Olympia. Iupiter æreus decem cubitorū, tūc deo, qui est apud isthmum, Neptunus æreus septem cubitorum. Hac parte selecta, cæteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes. Itemq; pallacas Persarum, & aurum, & argentum, & reliquam pecuniam cum iumentis. Quæ autē peculiariter data sunt, qui optimam operam nauauerunt ad Platæas, refertur à nemine, data tamē fuisse arbitror. Certè Pausania sunt ex omnibus dena, & ea delecta dono data, ex ex mulieribus, equis, talentis, camelis, & item ex cæteris rebus. Feruntur autem hæc quoq; acta esse, & Xerxem, dum è Græcia fugit, omnem apparatus suum ex auro, argentoq;, & peripetasmatis Mardonio reliquisse, & Pausaniam, dum eum apparatus nūc, iussisse pistores, & eoquos cœnam sibi, quasi Mardonio instruere. Quod cum illi fecissent, tūc Pausaniā lectos intuentē aureos, argenteosq; probè instratos, mensas etiam aureas, ac argenteas, magnificumq; cœnæ apparatus, propositis bonis stupefactum, imperasse per iocum suis ministris, ut Laconicam instruerent cœnam. Id cum illi fecissent. & multum interesset, ibi eundem cachinnantem accersisse Græcorum duces, eisq; ibi conuenerunt, inter ostendendum utriusque cœnæ apparatus dixisse: Viri

Persarum
luxus.

Lacedæmo-
niorum fraga-
litas.

Rr 5 Græci,

634 HEROD. HALICARN.

Græci, hac ego vos de causa conuocaui, quod uolebam uobis amentiam Medorum ducis ostendere: qui cum talem uirum duceret, ad nos subigendos uenit, qui tam misere uictus sumus. Hæc Pausanias apud Græcorum duces dixisse fertur. Interiecto deinde tempore, complures Plataensium reppererunt loculos auri, argentiq; & aliarum pecuniarum. Hoc quoq; rei apparuit postmodum in his mortuis carne nudatis, ut cum eorum ossa comportarent unum in locum Plataenses, inuentum sit caput nullam suturam habens, sed ex uno osse solidum. Item maxilla cum eo quod super maxillam est, habens dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse uniuersos tam meliores, quam ceteros. Quinetiam ossa uiri quinque cubitorum. Postero die Mardonij cadauer non exiitit, incertum à quibus hominibus subtractum. Audiui tamen iam diuersos illum sepelisse: & ob id permultos scio ingentia dona ab Artonte, Mardonij filio, accepisse. Quis curam suscepit cadaueris Mardonij humandi, pro comperto non potui audire: habet tamen huius rei nonnihil fama Dionysiosophanes Ephesius, Mardonius quidem hoc modo tumulatus est, Græci uero, posteaquam pradam disperserunt, caesos separatim quisque suos tumularunt. Lacedæmonij tribus sepulchris effectis, in eorum uno sacerdotes, è quibus fuere Possidonius, & Anompharetus, & Philocyon, & Callicrates: in altero reliquos Spartiatis, in tertio seruos humauerunt. Hunc in modum Lacedæmonij sepulti sunt. Tegeatæ uero, & Athenienses suos utrique promiscue condiderunt: nec non Megarenses, atque Phliasii suos ab equitatu interemptos. Horum omnium sepulchra fuerunt plena. Nam quæ horum sepulchra, quæ ad Plateas ostenduntur, ea sunt

(quantum)

Caput sine
sutura.

Ossa quinque
cubitorum.

X

(quantum ego accipio) ab ijs excitata, qui erubescabant se à pugna abfuisse. cum sero superuenissent. Quippe tumultus illic uisitur, qui dicitur Aegimetarum: quem ego audio, decem post hanc pugnam annos rogatu Aegimetarum ab Cleade, Autodici filio, Plataensi illorum hospite, excitatum fuisse. Græcis statim à cæsorū humatione in agro Plataensi inito consilio uisum est bellum Thebis inferendum, petendumq; eos, qui cum Medis sensissent: & in primis Timegenidem, & Attaginum, qui principes factionis extitissent: & in eos dedidissent, non prius ab urbe discedendum, quàm eam euerissent. Hoc ubi decreuere, undecimo à pugna dismouentes, obsedere Thebanos, iussos dedere quos dicimus uiros: Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumq; adoriebantur. Quibus ab agro uastando non discedentibus, uicesimo die Timegenides ad populum res ita inquit: Viri Thebani, quandoquidem Græcis ita constitutum est, non prius abscedere ab oppugnatione Thebarum, quam aut eas expugnauerint, aut nòs dedideritis, absit, ut nostra causa Thebanus ager amplius uexetur. Sed siue per causam deposcendi nos, pecunias cupiunt, pecunias eis de publico demus. Nam & publicè cum Medis sensimus: non autem nos soli. Siue res uera deposcentes uos urbem obsident, nos ipsi nos in disceptationem exhibemus. Eum Thebani sanè probè, & opportunè locutum arbitantes, cuestigio caduceatorem ad Pausaniam misere, uelle se uiros dedere. Ea re inter eos conuenta, Attaginus ex urbe profugit, cuius liberos ad se Pausanias adductos culpa absoluit, negans pueros factionis Medicæ esse principes. Cæteri, quos Thebani dedidèrè, ipsi quidè putabant, se

crimen

Græcorum
sepulchra

crimen refutatueros, ac pecunia elapsuros. Pausanias autem hoc ipsum suspicans, fortè ubi illos accepit, dimissis omnibus sociorum copijs, Corinthum deductos supplicio affecit. Hæc hætenus, quæ ad Plateas, & ad Thebas gesta sunt.

Artabazifuga. Artabazum, Pharnacis filius ut è Plateis fugiens, porro se proripuerat, Theffali, cum ad ipsos uenisset, hospitio inuitatum, interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Plateas gesta. Ille intelligens, si omnè ueritatem pugnae referret, adiurum se uitæ discrimen cum suo exercitu (fore enim, ut omnes cognita re ipsum adorirètur, ideoq; ne apud Phocenses quidem retulerat quippiam) ad Theffalos ita locutus est: Equidem uiri Theffali maturo (ut cernitis) quàm seclerrimè peruenire in Thraciam, missus cum hac exercitus parte ad quoddam negotium transigendum. Mardonius ipse cum suo exercitu aderit, nostris uestigijs insistens, cui hospitium, & officium præstate. Hæc enim uos interim præstitisse non pœnitebit. Hæc fatus, copias festinabundus per Theffaliam, Macedoniamq; agebat, rectà Thraciam uersus, tanquam uerè properans, ac regionem mediterraneam præcidens, peruenit Byzantium, permultis sociorum in itinere relictis, qui à Thracibus obtruncati sunt, quod fame atque labore erant enecti. Ex Byzantio nauigijs transmisit in Asiam. Hunc in modum ille rediit. Quo autem die ad Plateas pugnatum est à Persis, eo die contigit hoc apud Mycalem Ionie geri. Cum apud Delon Græci considerent. n̄, qui unà cum Leutychnida Lacedæmonio nauibus

Thrafycleus. uenerant, eò appulsi sunt è Samo legati, Lampon, Thra-
Athenagoras. fyclei, & Athenagoras, Archestratida, & Hegesistratus,
Megesistratus. Aristagora filius, missi à Samijs clam Persis, ac tyranno

Theo-

Theonnestore, Androdamantis filio, quem Persæ tyrannum Sami constituerant. Hi cum adierunt duces, uerba fecit Hegesistratus multa, & uaria: Fore enim, ut si tantummodò hos uiderent Iones, à Persu deficerent, nec Barbari expectarent: etiam ut expectarent, tamen non aliam prædam talem illi reperirent. Præterea deos inuocans obsecrabat, ut Græcos Græci liberarent, ulciscerenturq; Barbarum: quæ facilia dicebat factu esse, quia naues illorum segnes essent ad cursum, nec pares Græcis ad prælium. Si quid uerbò apud hos suspicionis subesset, ne dolo deducerentur, dicere paratos esse se, ut in horum nauibus pro obsidibus agerentur. In his obsecrandis, cum multus esset hospes Samius, sciscitabatur eum Leutyichides, siue hominis gratia, uolens audire nomen, siue casu, id deo agente: Samie hospes. quod est tibi nomen? Ille respondet. Hegesistrato Leutyichides interpellata reliqua eius oratione, si quam instituerat: Accipio, inquit, pro augurio Hegesistratum. Hospes Samie, effice tu nobis, ut, & tu, & tui isti comites nobiscum nauigetis data fide. Samios promptos esse ad ineundam nobiscum societatem. Hæc locutus, & rem pariter exequi aggressus est. Nam cum Sami ex templa fidem, interposito etiam iureiurando, dedissent, de sua societate cum Græcis. Leutyichides dimissis domum cæteris legatis, iussit eum, cuius nomen pro augurio acceperat secum nauigare. Græci, cum illic diem commorati, postridie pulchrè litauere, hæruspice Deiphono, Euenij filio, Apolloniata, ex Apollonia, quæ est in sinu Ionico. Huius patri Eurnio res huiusmodi contigit: Sunt in hac Apollonia sacra Solis oues, quæ interdum secundum flumen pascuntur, quod è monte Lac-

monte,

mone, per Apolloniatem agrum fluit in mare, iuxta Oticum portum. Eas noctu stabulantes in antro, non procul ab urbe, custodiunt delecti uiri, diuitijs, & genere, inter populares suos splendidissimi, singulis annis singuli, quod ex oraculo quodam Apolloniatae eas oues permagni faciant. Ibi Euenius hic cum aliquando delectus, ad custodiendas oues non excubaret uigilans, sed obdormisset, ingressi antro lupi, circiter sexaginta oues trucidarunt. Id ubi ille animaduertit, rem suppressit neminiq; aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. At Apolloniatae, ubi id acceperunt (neque enim eos, quod gestum erat, latuit) adductum in iudicium, Euenium condemnauerunt, ut quia uigiliam edormisset, uisu priuaretur. Quam posteaquam excacauerunt, mox eis neque pecora sacrificare, neque humus pro consuetudine fructum ferre. Erant autem illis pecora, & in Dodona, & in Delphis. Interrogati prophetae causam mali praesentis, responderunt causam esse, quia custodem sacrarum ouium Euenium inique luminibus orbasent (se enim immisisse lupos) nec prius ab illius ultione cessaturos, quam ei satis fecissent ex ijs, quae in eum perpetrassent, ut ipse sibi suo arbitrio satisfactum putaret. Plis perfectis, daturos se Euenio tale donum, quod habentem plarique hominum putarent beatum. Haec Apolloniatis sunt reddita oracula. Quae Apolloniatae silentio suppressentes, quibusdam e ciuibus exequenda delegauerunt. Illi hunc in modum putarunt exequenda: Euenium in statione sedentem adcunt, eique assidentes, alij de rebus uerba faciunt, donec deueniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta eius rei mentione, percontantur quam multam optaret,

Euenius ex-
catur.

optaret, si eam uellent pendere Apolloniata. Hic qui oraculum non audisset, se optare dixit duo prædia ciuium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, & præterea domicilium, quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos effectus esset, non insensum se posthac fore digebat, sed hæc satisfactione contentum. Hoc cum respondisset Euenius, tum ij, qui ei assidebant excipientes: Eueni, inquit hanc tibi satisfactionem Apolloniata pro ereptis oculis, tibi rependunt, ex oraculo eis redduo. Euenius, ubi omnem rem audiuit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. Ciues ea prædia à dominis mercati, huic, qui illa optasset, dedere, qui mox deinde insitam diuinationem obtinuit, unde celebratissimus euasit. Huius Euenij filius fuit Deiphonus, qui ductus à Corinthijs exercitui uaticinabatur. Quanquam illud quoque audiui, Deiphono negotium in Græcia fuisse exhibitum: quod se filium Euenij, cuius non esset, nuncuparet. Postquam ditauere Græci, classem è Delo Samum uersus soluerunt: quam cum Samum applicuissent ad templum Iunonis eam locauere, sese ad prælium nauale apparanies. Eorum cursum ad se esse Persa audientes & ipsi cæteras naues ad continentem reduciunt, præter Phœnissas, quas abire permiserant. Non enim censebant, pugnam naualem sibi esse capeßendam, cum pares hosti non esse sibi uiderentur. In continentem autem ideo nauigabant, ut essent sub suo peditatu, qui apud Mycalem agebat, præcepto Xerxis ab alijs copijs relictus, ad ioniam tutandam, numero sexaginta millia, duce Tigrane, omnium Persarum, & specie, & statura eminentissimo.

Ad

Euenius naues.

Deiphonus naues.

Ad hunc exercitum constituerant refugere duces Persica
classis, subductisq; nauibus, munimenta ualli circumdare, in
illarum suumq; praesidium Hoc mitto consilio profecti sunt
ad Poiniensium templum Mycales, praeteruerti ad Gasto-
nem, & Scolopoëiem, ubi Cereris Eleusinae cernitur templū,

Neleus Codri. quod Philistus, Pasicles filius condidit sectans Neleum Co-
dri filium in colonia Miletī locanda. Ibi subductas naues
munimento circumdederunt: & è saxis, stipitibusq; felcium
arborum, quas ipsi exciderunt: & circum munitiones depa-
ctis sudibus se instruxerunt, tanquam & obsidendi, & uicto-
ria potituri. In utrunq; enim casum ratione mita sese appa-
rabant. Hos abysse in continentem postquam accipere Gra-
eci, tanquam eos Barbari effugissent agere feriebant, incerti
quid agerent, retrone se reciperent, an tenderent in Helle-
spontum. Tandem neutrum horum uisum est esse faciendū,
sed porro eundem in continentem. Preparatis igitur ad pu-
gnam naualem tabulatis, alijsq; quibuscunq; opus erat, ad
Mycalem nauigant: & cum proximè castra hostium uene-
re, neminem ex aduerso obuiam ferri uident, sed naues intra
murum subductas, & magnam uim peditatus pro littore di-
Leutychidis spositam. Ibi primum Leutychides nauem littori applicās,
Stratagema. quam maxime appropinquare poterat, Iones per praconem
compellabat, inquit: Viri Iones quicunq; è uobis me exau-
ditis, intelligite quae dico. Nihil enim horū, quae uobis man-
do, intelligunt Persae: ubi pugnam conseruerimus, debetis
ante omnia remisci liberi uis. Deinde tessera Hebes. Hoc
qui è uobis non audyt, ab eo qui audyt, discat. Huius fa-
cti eadem mens fuit, quae Themistoclis ad Artemesium:
quod uidelicet haec uerba, si lateret Barbaros, inductura ad
obse-

obsequendum Ionas essent sin delata ad Barbaros essent;
 redderent eis Græcos suspectos. His per Leutychidem ad-
 monitis, secundo loco Græci naues littori admovent, & ex
 illis in litus egressi, sese ad pugnandum instruebant. Quod
 facitē cū cernerent Persæ, & sciret Samos fuisse adhorta-
 tos, arma Samijs adiungunt, suspicati illos sentire cum Græ-
 cis. Quippe, Samij exceptos, circa Atticam Athenienses à
 Xerxe, & illuc classe Barbarorum deuectos, redemerant
 omnes, Athenasq; cum iuatico remisertant Quo nomine nō
 in minimam suspicionem uenerant, quod 300. hominum ca-
 pita hostium Xerxis liberaissent. Præterea Milesiis tanquam
 maximè locorum gnaris, Persæ imperant, ut compita, quæ
 ad cacumina Mycales ferunt, custodiant: eo consilio facien-
 tes id, ut Milesii ab exercitu abessent. Hunc in modum ab
 ijs Iombus, qui aliquid rerum nouarum molituri uideban-
 tur, si facultatem nacti essent, Persæ sibi præcauerunt. Idē
 facta ex gerris testudine, se constipauerunt. Græci ubi in-
 structi fuere, ire in Barbaros tendunt quibus incuntibus, ad
 uolauit in uniuersum exercitum rumor, caduceumq; supra
 fluctus posuim apparuit. Rumor autem huiusmodi ad eos
 ferebatur: Græcos acie in Boeonijs superasse Mardonij co-
 pia: Multis autem signis res quæ diuinitus sunt, declaran-
 tur, etsi nunc eodē die contigit utraq; elades, ea quæ ad Pla-
 tæas accepta, & quæ ad Mycalem accipienda erat. Fama
 quæ huc ad Græcos uenit, reddidit eos multò ferociorēs, &
 ad subeundum ultrò periculum alacriores. Alterum etiam
 quiddam concurrere contigit, ut ad utranq; pugnam essent
 Ceteris Eleusinae templa Nam apud ipsum Ceteris fanum
 (ut à me superius demonstratum est) in agro Plataensi pu-

Sc gna

Res dist-
 nctis fuit
 ex signis
 declaratur.

Plataeorum
pugna.
Mycalens
pugna.

gna commissa est, & item in Mycale, iuxta Cereris delubrum pugna erat committenda: ut non ab re ueniret ad istos fama uictoriae Pausania atq; Græcorum. Nam pugna ad Plataeas diluculo diei gesta est, apud Mycalem uesperis. Quartum utraq; eodem eiusdem mensis die gestam esse, non diu post ab his rem repetentibus, declaratum est. Ante rumoris aduentum subibat istos timor, non tam de seipsis, quam de Græciae Mardonio subijceretur. At ubi fama hac aduolauit, impensius atq; properantius ad congregandum processerunt: tanto animo Græcis ac Barbaris in pugnam tendentibus, tanquam insula eis & Hellespótus proposita premio essent. Athenienses, & qui iuxta erant, instructi penè ad dimidium copiarum, iter tenebant per littus atq; planiciem. Lacedæmonij autem, & deinceps collocati, per confragosa & montes. Qua dum Lacedæmonij circuibant, interm Athenienses in altero cornu præliabantur: Persæ, quod eis terra mæsse recta, sese defensauere, nihilo inferiores hostibus. Postea uerò quam Atheniensium, & eorum qui cum Atheniensibus erant, copiae adnixæ sunt, uehementius se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedæmoniorum, tum commutari iam res, & deiectis gerris Græci cōfriti impressionem facere in Persas: illi accepto impetu per diu resistere. Ad postremum in munitiones refugere, cum quibus pariter irruerunt Athenienses, & Corinthij, & Sicyonij, & Træzenij: ita enim erant in acie collocati. Vbi uerò & murus captus est, ibi Barbari non roboris memores esse, sed fuga, præterquam Persæ. Hi soli ad paucos redacti pugnabāt Græcis assidue in mutuum irruentibus. Quorum duo duces,

Artayntes,

Arctonites, & Libramitres, classiarij exercitus duces effugerunt: totidem pugnantes occubuerunt, Mardontes & pedestrium copiarum dux Tigranes. Adhuc dimicantibus Persis, superuenere Lacedaemonij ac socij, qui eos, qui supererant trucidauerunt. Ipsorum quoq; Græcorum complures illic cecidere, & cum alij ex Sicyonijs, tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Samij, qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ut uiderunt statim ab initio pugnam pertinaciorē, quoad poterant Græcis suppetias ire. Quos inchoasse cernentes alij Iones, ita & ipsi à Persis desistentes, adorti sunt Barbaros. Milesijs præceptum erat, ut exitus uiarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut si quicquid casus (quemadmodum accidit) eos deprehendissent, Milesijs ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. Huius quidem rei causa Milesii illic collocati fuerant, ne uel si pugnae adessent, aliquid innouarent. At illi è contrario prorsus quàm iussi fuerant, fecere: alijsq; quæ ad hostem ferrebant uijs, in Barbaros ingruere, & ad extremum in eis mandandis omnium extitere hostilissimi. Hunc in modum Ioniam iterum desecit à Persis. In hoc prælio præclarissimam inter Græcos operam nauauerunt Athenienses, & ex Atheniensibus Hermolycus Euthæni filius, uir in Pancratio celebris: cui postea contigit, ut bello Athenienses, & Cerystios in pugna apud Cynnum agri Carystij facta, cæsus in Geraïsto iacuerit. Secundum Athenienses egregij extitere Corinthij Træzenijq; ac Sicyonij. Græci pquā multis Barbarorum alij, in pugna, alijs in fuga interfecit: eorum naues incendierunt, totumq; murum, egesta illinc in littus præda &

Ioniam rursus
Græciæ
restituta.

644. HEROD. HALICARN.

*Ionia
translatio.*

quibusdam pecuniarum thesauris repertis. Vbi castra atque
 naues cremare uela fecerunt. Et cum Samum appulsi es-
 sent, consiliabat de gente Ionica transferenda, et ubinam
 in Gracia illam locari oporteret, cuius ipsi imperium obti-
 nerent. Neque enim uidebatur eis fieri posse, ut per omne tem-
 pus Ionibus tutandis praeessent: aut si non praessent, speran-
 dum esse, ut Iones a Persis rebellasse gauderent. Adhuc ma-
 gistratus Lacedaemoniorum censebant emporia nationum
 Graecarum, qui cum Medis sensissent; eieciis incolis danda
 cum territorio Ionibus habitanda. Athenienses e contrario, non
 esse principatum Ioniae summouendum, nec Lacedaemonijs de i-
 psorum coloniis consultandum. Et cum hoc conuiderunt
 Athenienses, libenter eis cessere Peloponnesienses, atque iuxta Sa-
 mos, et Chios, et Lesbios, ac ceteros insularios, qui secum
 militabant, ad societatis foedus adegerunt: data acceptaque
 fide cum iureiurando, se permansuros in societate, nec ab ea
 descituros. Hoc iureiurando accepto, ad pontes soluendos
 nauigauerunt, rati adhuc illos intentos se esse inuenturos. Et
 illi quidem in Hellespontum nauigabant. Ii uero Barbari,
 qui profugerant non ita multi, cum ad cacumina Mycales
 peruenissent, se Sardis recipiebant. Qui dum iter faciunt,
 Masistes Dario filius, qui pugna male gesta affuerat, conui-
 ciari Artayntem cum alijs multis probriis ueto dicere, il-
 lum muliere fuisse ignauiolem, ita illam praefecturam admi-
 nistrasse, dignumque omni malo esse qui de regia domo ma-
 le meritis esset. Apud Persas summo opprobrio datur, au-
 dire se muliere esse ignauiolem. Artayntes ubi multa audijs
 indignè ferens acinacem in Masistem stringit, interficiendi
 audax: quem irruentem cernens Xenagoras Praxilai filius,
 Elatus

*Muliere
ignauior.*

Halicarnassens, ut stabat à tergo, hominem medium arri- ^{Xenagoras}
 pi, sublatum humi allidit, intereaq; satellites Masistis affue- ^{Praxilai,}
 re. Eo facto Xenagoras & ipsius Masistis gratiam iniit, &
 Xerxis, cuius fratrem seruasset. Quippe ab eo ob hanc rem
 totius Ciliciæ præfectura donatus est. Nihil hoc amplius
 inter uim Barbari egerunt, Sardisq; petuenerunt, ubi r-
 erdt, ex eo tempore quo prælio nauali malè gesto Athenis,
 illuc profugerat. Sardibus autem tunc agens, adamabat u-
 xorem Masistis, quæ & ipsa illuc erat. Ea cum potiri nõ pos-
 set, neq; domus missitandis, neq; ui, quam afferre nolebat fra-
 tris Masistis respectu: quæ res & mulierem retinebat, probè ^{Xerxis}
 gnaram, non se coactum iri ui: ubi Xerxes cætera prohibi- ^{amore,}
 tus, huc euasit, ut si iò suo Dario in matrimonium daret fi-
 liam huius mulieris ac Masistis: existimans, si hoc fecisset,
 commodius se illa positurâ. Contraçtio matrimonio, alijsq;
 ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. Eò postquam
 peruenit, & uxorem Dario domum duxit, ita demum ab u-
 xoris Masistis amore cessauit, adamata ex familiaritate in-
 rus Masistis filia, cui nomen erat Artaynia. Qua cum poti-
 teretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum
 Anesiris uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, gran-
 de atq; distinctum, & spectatu dignum, uiro donauit. Quo-
 ille delectatus atq; amictus, ad Artayntam se confert. atque
 ubi se oblectauit cum ea, iussit à se petere mulierem, quæ o-
 pearet sibi fieri in remunerationem obsequij. Omnia enim
 quæ peteret, impetraturam. Ad hoc ille respondens (debeba-
 tur enim toti familiæ infortunium) Dabime inquit, mihi
 quicquid à te petiero? Xerxes omnia alia potius eam petiu-
 ram ratus, cum iureiurando promisit. Qui postquam iuræ

Exercitu
donari a-
pud Persas
eximium.

rauit, mulier intrepidè amictum poposcit. Xerxes enim uerò recusare non ob aliud, quā quòd uereretur Amestris: ne sic illa rem, quæ agebatur iam pridem suspicata prehenderet: offerre & urbes, & immensam uim auri, & copias militum, quibus nemo præter illam esset præfecturus. Eximium autē donum est apud Persas, exercitiu donari. Verum cum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum læta, eo gestando gestiebat. Amestris ubi mulierem habere amiculum sciuit, & rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius matrem, penes quam culpā & quam huius rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Obseruato itaq; tempore, quo uir suus Xerxes regalem instrueret cœnam, quæ cœna semel quotannis eo die, quo rex creatus est, instruebatur. Cœnæ nomen Persicè Τύχτα,

Τύχτα & cœ-
na.
Telion
cœna.

Græcè τέλειον, id est, perfectæ: in qua rex solum caput ornatur, Persasq; strentis donat. Hoc die obseruato, Amestris à Xerxe petijt, ut se Masistis uxore donaret. Xerxis id indignū factu nefariumq; arbitrari, uxori germani dono dari: eamq; in fontem negotij illius, cuius causa uxor sua eam flagitaret. Tandem huius precibus euictus & instituto, quo nefas est, regia cœna proposita orantem non exorare, inuitus admodū annuit, tradensq; uxori, ac iubens facere, quod liberet, germano ad se accersito, ita inquit Masista, tu Darij filius es, idemq; mihi frater, præterea uir eximius, tamen cum ista muliere, cum qua contubernium habes, noli habere: in cuius locum dabo tibi filiam meam, cum qua contubernium habeas. Istam autem, quam in matrimonio habes (non enim mihi uidetur habenda) missam facias.

Xerxes
Masisti iu-
bet ut uxo-
rem repu-
dlet.

facias. His uerbis stupefactus Masistes: Domine, inquit, quid tu mecum orationem habes importunā, qui uxorem, ex qua liberi mihi sunt adolēcentes, & filia, quorum unam tu filio tuo duxisti uxorem, iubes me relinquere, quā mihi est ex animi mei sententia, ut filiam tuam in matrimonio ducam? Equidem rex, etsi magnifacio me dignari coniugio filia tua, tamen neutrum istorum faciam: Tu uero, qui nequam necesse habes, noli me cogere: alius non inferior me existet maritus filia tua, sine me meae uxoris consuetudine frui. Hæc ille cum respondisset, percitus ira Xerxes: Atqui, inquit, ita tecum Masista agetur, ut neq; iam tibi filiam meam nuptum dem, neq; tu consuetudine tuae diuinus fruaris, ut discas accipere oblata. Masistes his auditis, extra abiit, bætēnus locutus, domine nondum interemisti. Hoc interim tempore dum Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris ac citis satellitibus Xerxis, uxorem Masista excarnificat, millas præcidit, easq; canibus abiicit: præcidit nares, aures, labra, linguam, atque ita excarnificatam remittit domum. Harum rerum cum nihil audisset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. Vbi uero mutilatam uxorem uidit, confestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis, & alijs quibusdam, tanquam prouinciam Bactriam ad defectionem inducturus, & plurimum mali regi factururus: quod & contigisset (ut mihi uideatur) si occupasset ad Bactrios, & ad Sacas ascendere. Bactriam præses erat Bactriorum, à prouincialibusq; diligebatur. Sed hæc cum perpetraturum Xerxes audiens, missis aduersus hominē copijs, & ipsum, & liberos, et copias in uinere trucidauit. De amore Xerxis, & nece Masista hæc hæc

Amestris
crudelitas
in Masistæ
uxorem.

Sestus ob-
detur.

nus, Græci à Mycale profecti Hellespontum uersus, primum circa Leſton stationem habuerunt, à uentis intercepti. Inde soluentes, Abydon tenuerunt, pontesq; quorū præcipue causa illuc ierant credentes se adhuc eos intentos esse inuenturos, cum reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi, & qui cum eo erant Lacedæmonijs, uidebatur in Græciā redcundum: Atheniensibus autem, & eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Chersonesum tentarent. Itaq; Peloponneses quidem abiēre: Athenienses uerò ab Abydo in Chersonesum traiciunt, ac Sestum obsident. Huc, postquam auditum est Græcos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium eius tractus urbium ualidissimo muro præditam, conuenire, cum alijs ex alijs circa oppidis, tum ex Cardia, Oebazus, Persa, qui arma è pœntibus illuc comportauerat. Tegebant autem id oppidum indigenæ Aeoles, iunctis Persis pariter, & magna sociorum frequentia. Tyrannidem illius prouinciæ obtinebat Xerxis prætor Artayctes, ille quidem Persa, sed dirus tamen, & facinorosus, qui Xerxem Athenas tendentem ex Eleunte circumuenit, petitis Proteſilai Iphiclo geniti pecunijs, Etenim est in Eleunte Chersonesi Proteſilai sepulchrum, & ei sanum circumiectum, ubi ingrat ingens uis pecuniæ, nec non phialæ aureæ, argenteæq;, & æs, & uestis, aliaq; donaria, quæ Artayctes rege donante compilauit, cum his uerbis eum circumuenisset: Here, est hoc in loco domus uiri Græci: qui cum militum copijs terram tuam adortus, meritis morte pœnas dedit, eius mihi domum dato, ut discant alijs non militare aduersus regionem tuam. Hæc dicendo facile erat persuadere Xerxi, ut largiretur sibi domum eius uiri, de quo nihil suspicabatur illum

ea sentire. Enimvero sentiebat Artayctes Protefilum in
 provinciam regis militasse, quod uidelicet Persæ omnem
 Asiam suam esse arbitrabantur, & eius semper qui positus
 regno. Hic postquam pecunijs ab rege donatus est, eas ab
 Eleunte ad Seston exportauit, sanumq; conseruit, & coluit:
 & quoties Eleuntem ibat, in penetrali cum mulieribus con-
 tumbebat. Tunc autem ab Atheniensibus obsidebatur nul-
 lis rebus preparatis, quæ pertinerent ad tolerandam obsi-
 dionem, quam non expectauerat, ex improviso à Græcis in-
 uasus. Illi, posteaquam sibi obsidentibus aduenerat autum-
 nus, grauari peregrinam à patria expeditionem, quoniam
 murum expugnare non possent. Itaq; orare duces suos, ut se
 illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos, quàm
 aut murum expugnassent, aut ipsos respublica Atheniensis
 um accersisset. Adeo res illa eis cordi erat, At ij, qui cum
 Artaycte intra muros erant, in omnem adducti sunt calami
 tatem, adeo, ut funibus lectorum elixis uescerentur: ubi iam
 ne hæc quidem habebant, ita sub noctem capefferunt fugam
 cum alijs Persæ. tum Artayctes, & Oebasus, delapsi à poste-
 riori murorum parte, quæ præcipue destituta ab hostibus
 erat. Postquam illuxit, Chersonisani è turribus rem indica-
 uere Atheniensibus, portasq; patefecere. Atheniensium ple-
 risq; fugientes Persas persequentibus, alijs urbem tenere.
 Oebazum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Absinthij
 exceptum, Plestora indigenæ dea ritu suo immolauerunt: ca-
 terum eius comites aliter interfecerunt. Artayctes autem
 cum suis inita posterijs fuga, cum pauci essent, super Ae-
 gos fluentia circumuenti, cum diu sese defensassent, partim
 occubuerunt, partim uini sunt capti. Quos Græci alligatos
 Sestum

Fames mira,

Plestoras Thra-
cum deus.

Sessum duxerunt, interq; eos Artayctem cum filio suo. Per-
 tur à Chersonitanis, uni eorum, qui illos seruabant, dum car-
 nem salsam torret, tale ostentum extitisse: Offa illa salsuræ
 prius imposita resiliit, palpitauitq; , quemadmodum pisces
 recens capti. Qua de re cum circumfusi admirarentur, Ar-
 tayctes ostentum ut uidit, accito uiro, qui salsuram coque-
 bat: Hospes, inquit, Atheniensis, non est quod hoc metuas
 ostentum, quod nō tua causa extitit, sed mea. Protesilao qui
 est apud Eleuentem signum dante, qui mortuus, ac sale con-
 ditus, habet à dijs potestatem, eum, à quo iniuriam excepit,
 uexandi. Nunc igitur ei donaria restituere in animo habeo.
 Pro pecunijs quidem, quas è templo sustuli huius dei, cen-
 tum talenta pendam: pro mea uerò ipsius salute, ac filij, dus-
 centa. Hæc pollicens, Xanthippo Atheniensium duci non
 persuasit, tum sua sponte animato, tum ab Eleuentinis exor-
 tato, quo Protesilaum ulciscerentur, ut hominem interime-
 ret. Itaq; adductum hunc in litus, in quo Xerxes traiectum
 iunxerat, ut alij aiunt, in tumultum urbi Madyto imminene-
 tem, de pacti humi asseribus suspenderunt, filio eius ante pa-
 tris oculos lapidibus obruto. His actis, Athenienses in Græ-
 ciam remeauerunt, portantes tum alias pecunias, tum uerò
 arma pontium, tanquam apud templa reposituri. Nec aliud
 præterea quidpiam gestum est per eum annum. Huius Ar-
 tayctæ, qui suspensus est, auus paternus fuit Artembares, qui
 orationem quandam habuit apud Persas, quam orationem
 excipientes Perse ad Cyrum detulerūt, in hæc uerba. Quā-
 doquidem Persis Iupiter principatum dedit, & ex uiris tibi,
 Cyre, Astyage deiecto, agedum demigrantes ex hac regio-
 ne, quam exiguum habemus, & asperam, obineamus melio-

Artayctes sus-
 pensus.
 Artembares.

Item aliam, Multa sunt nobis confines urbes, multa longin-
 qua: quarum unam incolentes, efficiemur admirabiliores a-
 pud plerosq. Decet autem hoc eos viros facere, qui possunt.
 Nam quando facultas nobis præstabitur melior, quàm dum
 multorum hominum imperium habemus, & uniuersa Asia:
 Hac oratione audita, Cyrus haudquaquam admiratus, ius- Cyri senten-
 sit eos illud facere, sed ita, ut iubendo admoneret, se post hac
 præpararent non ad imperandum alijs amplius, sed alijs pa-
 rendum. Natura enim comparatum esse, ut è mollibus re- Molles in
regiorib.
mollibus.
 gionibus molles uiri existant, neq. ex eadem terra admiran-
 da fruges, & egregij bello uiri gignantur. Hac Cyri senten-
 tia Persæ superati, à sua destiterunt: præoptaruntq.
 exile solum incolentes imperare alijs,
 quàm campestre colentes,
 alijs seruire.

HERODOTI HALICARNASSEI
 historiarum libri noni, & ultimi
 F I N I S,

BASILEAE,

EX OFFICINA HENRICI
trina, Mense Martio, Anno
M. D. LXXIII

